ACTA

CONCILII TRIDENTINI,

ANNO MDLXII. ET MDLXIII.

USQUE IN FINEM CONCILII,

PIO IV. PONT. MAX.

ET ALIA MULTA CIRCA DICTUM CONCILIUM FRAGMENTA

A GABRIELE CARDINALE PALEOTTO
DESCRIPTA.

NUNC PRIMUM IN LUCEM VINDICATA E CODICE MS. OLIM PENES FRIDERICUM COMITEM DE GUILFORD.

EDENTE JOSEPHO MENDHAM, M.A.

"Nos olim objiciebamus Hæreticis, quod inter se non convenirent, acerbeque concertarent, hincque charitas omnis ab eis exularet, nec Spiritus Sanctus iis adesse posset; nunc, quam bene in nos iidem hæc tela retorquebunt!"—PALEOTTI *Acta Conc. Trid.*, p. 457.

LONDINI:
APUD JACOBUM DUNCAN.

M.DCCC.XLII.

Typis Gulielmi Clowes et Filiorum,
Duke-street, Stamford-street.

EMINENTISSIMIS ECCLESIÆ ROMANÆ CARDINALIBUS,

EXIMIUM HOC OPUS, AB UNO, NEC INDIGNO, EX EORUM

CHORO CONFECTUM,

ATQUE VOTIS, SED HACTENUS FRUSTRATIS,

PRÆLO DESTINATUM,

CIRCA RES CONCILII, ULTIMAS SUAS LEGES, QUASI DIVINAS,

AD HÆC USQUE SÆCULA DURATURAS,

OMNIBUS PAPÆ-FIDELIBUS IMPONENTIS;

CUJUS, CUM EJUSDEM MAGNA PARS IPSE SCRIPTOR FUERIT,

ET ACTA SATIS FIDELITER EXPOSUIT,

ET QUID HUMANI PATIEBATUR NON RETICUIT,

EÂ QUA PAR EST OBSERVANTIÂ,

INSCRIBITUR

AB ECCLESIÆ IN ANGLIA CATHOLICÆ PRESBYTERO,

EDITORE.

PREFACE.

The Life of Gabriele Paleotto, the writer of the work, now, after a seclusion of nearly three centuries among the literary treasures of Rome, for the first time given to the public by a Catholic Protestant, is exhibited in more detail than usual by Ciaconio in his *Vitæ et Res Gestæ Pontificum Romanorum et S. R. E. Cardinalium*, &c. Romæ, tom. iii. coll. 979—987—nine comprehensive columns. From this author we learn, that the historian was born in the year 1522, or 1524, at Bologna. His father, Alessandro, was an illustrious Jurisconsult and Senator, and died early. The care of Gabriele's education devolved upon his mother, who did not neglect her duty ; and her son is reported to have made great progress in learning and piety. At the age of twenty-four he commenced a course of public lectures, which were splendidly attended, and continued for ten years. He then entered into holy orders, and officiated as priest in his native city. Episcopal preferment was offered, which he declined : but Paul IV. invested him with the Senatorial distinction of Auditor of the Rota. In that capacity he was very efficient, as his *Acta* richly testify, at the Council of Trent, whither he was sent, certainly not by the same

pontiff, as the biographer's language implies, but by his successor, Pius IV. His office, there, was, to digest and write the Decrees, to attend upon the Legates and Royal Ambassadors, to convey the judgements delivered from one to another, to resolve legal controversies, to advise with such of the fathers as might consult him, and, together with other things, to record the Decrees of the Council. All this is luminously apparent in the *Acta*.[1] In March, 1565, Pius IV. honoured him with the purple;[2] and the next year found him advanced to the see of his birth-place. In 1582 Gregory XIII. converted Bologna into an archiepiscopate, and the bishop was made the first archbishop. The year 1597 was that of his death. Several works of Paleotto are enumerated by his biographer;[3] and

[1] In the Catalogue of the members of the Council, usually subjoined to the editions of the Canons and Decrees, Paleotto stands at the head of the four persons entitled *Doctors of Laws*.

[2] In a letter to Cardinal Hosius, dated Romæ, Calen. Junii MDLXV., he gives an account of the promotion. *Tabularium Ecc. Rom. Sæculi xvi.*, ab E. S. Cypriano, 1743, pp. 394,5.

[3] One of them, called by him, Opus illud insigne, is deserving of some notice. It is *Archiepiscopale Bononiense*, &c. fol. Romæ, 1594, and contains all the laws, regulations, and observances to be expected in the authoritative compilation of so able, informed, and interested an individual as its author. Several portions have a good deal of interest, as matters of history and sane philosophy. The *Doctrina Christiana*, which is his Catechism, pp. 9 et seqq., second set, have some instructive particularities. At p. 69 begins an Edict for the restriction of Literature and Typography, in harmony with the Tridentine Index, but with careful non-recognition of the Sixtine, which the world now knows was published in 1590. The Regulations for observing the Jubilee of 1575, which commence p. 326, are not among the least instructive. The reader may not perhaps have understood what precisely is meant by the condition of *visiting* the

among them the volume now reprinted is noticed in the following terms:—*Acta Concilii Tridentini nondum edita.*

Cardinal PALLAVICINO, in his *History of the Council*, lib. xv. cap. xiii. § 4, asserts, that the work—meaning, I presume, the autograph, or a copy, whether revised or not—was presented to Urban VIII., who gave it to his nephew, Cardinal Francesco Barberini, by the latter of whom Pallavicino was favoured with the use of it.[1]

The library of the Barberini palace, which perhaps still possesses this treasure, ranks next, of those in Rome, after the Vatican. It may be considered as a public library, although guarded by restrictions not eminently liberal. MONTFAUCON, in his *Diarium*

four principal churches in the city. It is to be done fifteen days, continued or separate, and is thus described:—In unaquaque harum ecclesiarum preces adhibendæ sunt, et recitandæ devote quinquies, Pater Noster, et Ave Maria, seu aliæ devotiones pro cujusque devotione ad libitum. There is something characteristic, and in keeping, in the last two words. It deserves to be remarked, that the Latin orthography of the writer's name in this volume is Palæotus. We have nevertheless adhered to that which appears in the MS. now published I happen likewise to have another work of the same author, *De Bono Senectutis*, Antwerp, 1598, in which the author took for his exemplar the celebrated PHILIP DE NERI, of Florence, then eighty years of age, who, however, died suddenly, before the publication of the work, which indeed, as respects the author himself, was posthumous. It is good commonplace in the main, from Gentile and Christian sources, and with moderate admixture of the peculiarities of his Church. There is a fine engraved portrait of the *Saint* (Philip), as he was created in 1622.

[1] If Terenzio Alciato left him anything to collect. He might, however, *verify*, if he did. See *Biog. di Frà Paolo Sarpi* di A. BIANCHI-GIOVINI, Zurigo 1836, vol. ii. pp. 342, et seqq.

Italicum, p. 210, where he gives a short account of his visit to it, says—*etsi haud libero èxterorum aditu Bibliotheca frequentetur*. He was, however, allowed to take a hasty view of the Greek MSS, which he found had suffered abstraction to the number of 500 articles by dishonest porters, who sold them. Professor RANKE, by the Preface to his *History of the Popes*, appears to have had pretty free access to it.[1]

In my *Memoirs of the Council of Trent*, drawn up, in its third, last, and most important convocation, principally from the *Acta* of Paleotto, I left the reader to form his own uninfluenced judgment of the merits of the work; satisfied, that the representation there given would speak sufficiently in its commendation. I can trust to such a procedure with still stronger confidence, in the present publication of the original, entire. For a compendious account of the work, I may refer to the *Preface* to those Memoirs, where a general description is given of the whole collection of manuscript sources, which supplied the main substance of my history. It is only necessary here to state, that the whole, including the *Acta* before us, of course,

[1] To the *Index Bibliothecæ Barberian.*, 1681, is prefixed a Breve of Clement IX., Motu proprio, Romæ, Maii 17, 1669, which contains, premising its necessity in point of *conscience*, an indult to the possessor and librarian, and their successors, to have, read, and keep heretical and condemned books—a *security* for that right by a precise and verbose technicality—and an express provision that it should be used *secretly*, and without scandal, or danger—*secretò et sine aliorum scandalo, ac periculo, retineantur*. If this catalogue had contained the MSS of the library, I should have hoped to light upon that of Paleotto, the *Acta Concilii Tridentini*. It has, however, an ample collection of his printed works.

formed a part of the magnificent manuscript stores collected by the late Earl of Guilford. The MS. with which we are now particularly concerned, contains 1158 pages on folio paper; and is written with fair legibility. There appear to be in it three different and successive hand-writings. Supposing this to be the fact, the third commences at page 219, and although, apparently from haste of the transcriber, and more frequent contraction, less legible, is yet written by an individual of evidently more scholarship than his predecessors; and his mistakes are seldom blunders. The scribe for the time, or his original (for we must not throw all upon the negligence of transcribers, as is too often both unjustly and ungenerously done), has been particularly and inexcusably deficient in attention to orthography and punctuation—especially the latter, where the errors are often palpable, and quite insufferable. For what appears in that respect, therefore, I take upon myself the whole responsibility, and leave the reader at full liberty to accept or correct, as he may feel qualified. In the proper names both of persons and places the errors are abundant. Words are often united or disunited improperly, although generally, if not universally, where the words given are *proper* Latin words. Prepositions, for instance, are frequently united with, or severed from, other words, in manifest violation of the necessary sense. False concords, and confusion of singular and plural, not to add, imperfect sentences, which, however, often escape the original writer, are of familiar occurrence.

These imperfections have rendered the present undertaking less grateful and more laborious, than I had anticipated. I can only say, that I have endeavoured to represent my original with the most scrupulous fidelity, both in the spirit and in the letter. Except in cases of plain clerical error, I have left the text with all its difficulty or uncertainty; or, when I have attempted a restoration of the supposed true reading, or, at least, something intelligible and pertinent, I have duly apprized the reader of the fact, and put him in a capacity to form a conjecture of his own, which he may, and perhaps justly, prefer. But here, in justice to myself, I must observe, that the necessary principle, in such instances, of *altering the text as little as possible,* must often, and unavoidably, produce more barbarism than if greater freedom had been used. As respects any *interested* liberties, should my own principles or profession be questioned, I feel perfectly secure against any suspicion of the kind, in the fact, that I am utterly unconscious of any possible interest in falsifying my author, and believe that the most fertile and licentious ingenuity would be put to a difficulty to invent one.

It should be recollected that the Auditor—as such he appeared at the Council—was not only as competent a reporter as could well be desired of transactions, of which he was a very efficient party; but, as is highly important to be observed, there is extant *in print* no other original and complete history of the closing portion of the Council. I question, too, whether there

is any other *in manuscript* equal to it. Its value, if by nothing else, is convincingly attested by the very large use made of its contents both by Pallavicino[1] and Raynaldus—especially the latter. These two compilers were fairly respectable, and more faithful, to all appearance, than their circumstances might promise. But it is a plain impossibility to *depend* upon the fidelity of any Romanist, wherever the supposed interest of his church is concerned. And the temptation to transgress is increased in the ratio of his proximity to the centre of his spiritual universe.[2] No other

[1] From the twenty-eighth chapter of the 'Life of Sarpi,' already cited, it appears, that for the matter of his bulky and hasty work Pallavicino was chiefly indebted to the labours of the Jesuit Terenzio Alciato, his predecessor in the imposed task of answering the formidable Venetian consultor and historian.

[2] No very rigid adherence to veracity could be expected in a Church which, by her canonized authorities, allows such liberties as the Roman does, with the most sacred of obligations, that of an oath. With every honest, intelligent, and consistent Romanist it must be a fundamental and paramount maxim—*Salus* (and even *commodum*) *Ecclesiæ Romanæ suprema lex.* All the rest follows. But there wants not express and the highest authority to the same effect. See the Angelic Doctor, in his oracular work *Summa Theologica*, Secda Secdæ q. 89, art. 9. 3, et ad. 3., Ed. Paris, 1639, p. 198. and represented in the *Theolog. Mor. et Dogm.* of DENS, ed. 1832, iv. pp. 154—183, at the last of which is found the *cessation of the obligation of an oath;* and one instance is, *quando directè est boni majoris impedimentum.* Need a wider door be thrown open? And then, as to release, or dispensation, let the reader advert to the condition specified—*rationalis causa;* and to the rule—*omni juramento inest hæc conditio:* "*salvo jure Superioris.*" The pupils of Maynooth are fed with even stronger meat. See BAILLY, ii., under *Decalogus*, pp. 105, et seqq., and particularly *causæ tollentes obligationem juramenti*, 120—122. But this is not the place for expatiating in a field which has no moderate bounds. The doctrine of the Roman Church *de Mendacio* is another, allied, and not very limited field.

solution can be imagined of the fact, that the expressed desire of so respectable a member of the papal church, and so able a writer, indeed apologist, as Paleotto, should have remained unfulfilled up to the present century, the third nearly complete; and then fulfilled, not by his own church, but by one of a church which he and his execrate! The case is not at all mended, if, as may be reasonably conjectured, he, himself, after his subsequent elevation, and new light with it, acquiesced in the *prudence* of suppression.[1] In that

[1] The reader ought to recollect that in the Bull of Confirmation of the Council, the publication of its proceedings in any way, without the Pope's authority—sine authoritate nostra—was strictly and effectually prohibited: and in order the more completely to secure this object, as well as render the public patient under the want, or delay, of such desirable information, the accredited printer and publisher of the Canons and Decrees, Paolo Manutio, was allowed, or instructed, to announce, in the most distinct and formal manner, that the remaining Acts of the Council, with all the particulars, would shortly appear in such a shape that nothing should be left to be desired—mox ita emittuntur ut, &c.; and the reader is bid to expect immediately the entire history—universam . . historiam . . propediem expecta. The expectation thus excited is confirmed by a writer of some authority, Francis Lombard, a Neapolitan, secular theologian at the Council, and a friend of Seripando, in a letter to another of the Legates, Hosius, dated vii. Id. Januar. 1564. Jam Summus Pontifex—he writes—mandavit patrono meo, ut curam habeat imprimendæ Synodi Tridentinæ, quæ typis D. P. Manutii excudetur quam cito. Imprimentur tantum decreta et canones. Postea alio volumine universa historia imprimetur. CYPRIANI (E. S.) *Tabularium Ecclesiæ Rom. Sæc. xvi.*, p. 343. The intention may have been real at the time. The well-informed biographer of Paolo Sarpi, who prepared the last Italian edition of his Council of Trent, writes on this subject: Benchè fosse costume antico, pubblicando i canoni de' sinodi, di aggiungervi anco gli atti, o vogliam dire i documenti istorici e le discussioni de' Padri; per quello di Trento i pontefici romani erano interessati, troppo più che non avrebbono voluto far credere, a nasconderli al mondo, ed usarono ogni arte per farne sparire sino le ultime tracce. *Biog. di Sarpi*,

case he possibly did not even correct his own MS., at least not duly prepare it for the press.[1] Even the selected extracts from his Acts by the Apologist, and the Annalist, are indisputably to be ascribed to the necessity, under which they both felt themselves placed by the History of Paolo Sarpi, of fabricating a counteraction, not in the usual style of straightforward and palpable falsification, but with as much verisimilitude, and therefore with as much authentic and honest statement of fact, as their cause could afford, and turn to its own benefit. Unsupported opposition or point-blank denial would hardly prosper, even with the most prejudiced of their own communion; and positive dishonesty, which could never be secure against detection, would be stark impolicy—an indiscretion not likely to be incurred by, or chargeable upon, anything papal.

It might scarcely be thought ingenuous to complain

vol. ii., p. 337. From the fact mentioned, pp. 426,7, that the Court of Naples, upon a disagreement with Rome, in addition to an edition of Sarpi's works, threatened a reimpression of Le Plat's 'Monuments of the Council,' and on a reconciliation in 1791 forbad that reimpression, it is evident how deep and abiding an aversion Rome felt to the publication of the 'Acts of the Council.' In the *Westminster Review* for 1838, vol. xxix., pp. 146, and following, is contained an able, and, with some exception, judicious critique on the biography referred to. For, to account for the failure of the Reformation in Italy, for which adequate causes are obvious, and have been produced, by the antipathy of south to north, is a liberty with philosophy hardly within the endurance of even English courtesy.

[1] By a note, p. 356, it will appear that Raynaldus was as much at a difficulty with an incorrigible passage in *his* copy as I have been with the same in *mine*. He preferred avoiding a difficulty to the attempt to master it. Other instances to the same effect will occur to the attentive reader.

of the proprietors and guardians of Rome's literary treasures, for not being over liberal in communicating of their abundance; since, from existing circumstances, it is morally impossible, that anything can emanate from the Archives of the Eternal City entitled to unqualified confidence, as sound, complete, or unadulterated. The evident and almost omnipotent interest, by which the subjects of the pontifical autocracy are bound, renders concealment and suppression in various important cases, and, when publicity is adopted, corruption, under the varied forms of mutilation, alteration, or addition, as the temptation may require, a consequence nearly inevitable. The public Libraries of Rome, therefore, from the Vatican downwards,—but the Vatican by eminence,—can hardly be regarded as other than magnificent literary prison-houses, in which the noble inmates, in cases or presses, if not in chains, are under close, jealous, and effectual confinement, and not only denied free, if any, egress, but likewise debarred from the more reasonable indulgence of anything like free visits from their friends. It would be difficult to produce another instance in the history of society of such uncivilized treatment of the productions of human intellect.[1]

Such conduct might be ascribed to *selfishness*,

[1] The useful and harmless publications of Monsignor Mai are no contradiction to this representation. Dr. Wiseman, in the year 1836, now six years past, announced, that a facsimile of the Vatican MS. of the Scriptures was in progress in Rome, and that the New Testament was finished.—*Twelve Lectures on the Connexion between Science and Revealed Religion, delivered in Rome*, ii. p. 191.

did the proprietors make a legitimate, adequate, or advantageous use of their own riches themselves. And *envy* is excluded by the obvious operation of the overpowering and superseding principle of guilty fear and caution. But to whatever cause the repulsive anomaly is to be ascribed, the repositories of learning in the capital of the papal empire furnish the one and single instance in the annals of the world, in which the richest capabilities are frustrated and perverted by a System, which yet ventures to present itself to the eyes of intelligent men as the exclusive religion of Jesus Christ.[1]

[1] There is a passage at the beginning of the seventh book of COURAYER's translation of SARPI's *Hist. del Conc. Trid.*, which I perceive I had formerly marked for its importance, but which I was not aware, till lately, was so much to the purpose for establishing what I have said above. The historian is speaking of the peculiar difficulties attending the composition of his work, particularly as to the want of sufficient documents, and he proceeds—Je me flatte au reste, que s'il m'est échappé quelque chose, le lecteur me le pardonnera aisément; puisque, si dans les affaires, dont les gens qui y sont intèressés s'appliquent à conserver la mémoire, il s'en perdent toujours quelques circonstances considèrables, combien plus doit-il en échapper dans une Histoire, dont quantité de personnes très habiles ont mis toute leur application à nous dérober la connoissance? But the *Note* of COURAYER is the most important:—Ce qui a été publié sur l'Histoire du Concile depuis l'impression de l'ouvrage de *Fra Paolo*, n'empêche pas que ce que dit cet Historien ne fût très vrai alors, où il n'étoit rien sorti des Archives Romaines, qui pût nous donner la moindre lumière sur l'histoire de ce Concile. Il est vrai, qu'il y avait entre les mains de quelques particuliers différens Mémoires detachés, d'où l'on pouvoit tirer bien des particularités et des circonstances. Mais c'est bien en vain que *Pallavicin*, l. xviii. c. 10, en fait l'énumération, puisque le public n'en avoit aucune connoissance, et qu'il est très probable que Rome ne se seroit jamais mis en état de la procurer, si elle ne s'y étoit vu forcée par la publication de

In the present undertaking I profess not to comment, but to edit: and I may refer to the corresponding portion of my *Memoirs* for as much criticism as the *Acta* may seem to require. With the same view I

l'ouvrage de *Fra Paolo*. Aussi, quoiqu'on ait permis au Cardinal de prendre communication des Mémoires secrets qu'on conserve dans les Archives, pour pouvoir en tirer tout ce qui pouvoit servir à décréditer les relations de son adversaire, on ne voit pas qu'on ait jamais osé publier les Lettres originales ni des Légats ni des Agens secrets, de peur de dèveloper les intrigues qui se passoient dans le Concile. C'est sans la participation de Rome qu'on a imprimé les Lettres de *Vargas*, et une partie de celles de *Visconti*; aussi bien que les Mémoires des Ambassadeurs de France, et je crois qu'on peut bien assurer sans témérité, que cette Cour ne permettra jamais la publication de la plupart des Lettres originales, que *Pallavicin* cite avec tant d'affectation, et dont il n'a tiré que ce qui pouvoit servir à son but, c'est à dire, à justifier les démarches de Rome et ses maximes. Ainsi, quelque nombreux que soient les Mémoires qu'on a sur ce Concile, il est toujours vrai de dire, qu'on a eu grande attention à nous en dérober la connoissance; puisque de la plupart des pièces originales qui se conservent à Rome, aucun n'a paru de l'aveu de cette Cour; et que l'Histoire même qu'on y a fait publier pour opposer à celle de *Fra Paolo*, en nous faisant connoître la plupart de ces pièces, nous laisse assez entrevoir qu'on n'en a tiré que ce qu'il n'étoit pas dangereux de laisser connoître. This is in exact accordance with the testimony of Bianchi-Giovini in a late note.

It is not necessary, nor is this the place, to vindicate the substantial accuracy of Sarpi; but in order to inject a little shame into the consciences of those who invent, or please themselves with, suspicions on this head, grounded upon very contracted and partial calculations, or on a vague and unscrupulous scepticism, applicable gratuitously to all subjects of the same description, I am tempted to suggest the incidental confirmation which in very many instances has accrued to his history by the various documents which have appeared since his time, and which give a uniform testimony, with no dissent, in favour of his representations. To the objection which may be made, that his history is *satiric*, the answer is sufficient, that on such a subject, and with fidelity, if not *impossible*, certainly—

Difficile est, Satyram non scribere.

may likewise refer to the published Histories of the Council which have been noticed, and particularly to the invaluable and satisfying *Monuments* of Le Plat. My notes are accordingly short, and principally of a verbal character; and the reader may be informed, that the running title of the Session, added for his convenience, is the Editor's. It will be observed, that Paleotto makes almost constant reference to another volume of his, whether actually compiled or not, and whether completed or not, (for the *numbers* of the folia cease early,) of *Documents* relative to the Council. Without having examined very particularly, I still have no doubt that the greater, or more important, part, of these is to be found in Le Plat's collection.[1]

I am sufficiently sensible of the imperfection of the present volume, and request, as I confidently rely

[1] Had I not been deterred by the bulk of the present volume, I should have been gratified in adding more coincident and illustrative notes than I have done from another history of the same portion of the Council, a well-written MS. copy of which I obtained from Mr. Rodd's stock in 1838. It is thus entitled—*Lo Sucedido en el Concilio de Trento. Desde el año* 1561, *hasta que se acabó* (Por D. Pedro Gonzalez de Mendoza, Obispo de Salamanca: *Y los paraceres que dio en las cosas que desde que entro en* Trento, *que fue á* 30 *de Noviembre de dicho año.*) From the autobiographic *Vida Literaria* of Dr. J. L. Villanueva, Tom. ii., Append. No. xiii. pp. 422—428, it appears, that the author had access to the original in the Royal Library of Madrid. My copy is plainly Spanish, and has 151 folia; and from the near conformity of the numbers of the folia with those in Villanueva's corresponding extracts, I infer, that the two volumes are nearly co-extensive and identical as to contents. The writer, who was an eminent party in the Council, has taken care to give due prominence to his own speeches. The reader will judge from the few specimens given towards the end what is their character and value.

upon, the indulgence of the candid and competent reader, who duly considers the difficulties to be encountered in the execution; nor do I very anxiously deprecate the minute and captious criticism, for which there is plausible scope and temptation enough, and which may be exercised very cheaply and not very honourably. I might have given myself considerable additional labour, and not without success, in clearing up various minor difficulties in the text of my author; but this may be done by others as well; and I am far from envying them the amusement of verifying or correcting numerous references to the Canon Law, to Canonists and Scholastics, and will only remind those who have a taste for such occupation, and no particular call for a more profitable employment of their leisure, that they must examine editions of the *Corpus* previous to the corrected one of Gregory XIII. in 1582; for such alone could be used by the Tridentine fathers. That, however, I have done *something* in this way will, I believe, be freely admitted by every competent and equitable judge.

I have only now to add, that, as it is a common practice in relating contemporary public transactions, to designate the actors by their *titles*—a practice, attended with little inconvenience at the time, but with very much in succeeding times—I have subjoined, what I believe to be new, a Catalogue, *alphabetic* as concerns the *Sees*, of the Episcopal and Archiepiscopal Fathers of the Council. This, I trust, will be no little assistance to most readers; and it relieves from the more

extensive labour of repeatedly announcing the *names* of the prelates, whenever their *titular designation* occurs. The other members of the Council may be readily learnt, if they are not mentioned by name; such as the Presidents, Ambassadors, Generals of Orders, Doctors, Theologians, &c. Indeed, to the greater part of the editions of the Canons and Decrees of the Council is appended a Catalogue of all the members of the Synod at its final convention.

For the reader's convenience likewise I make the further addition of a Table of the Sessions, with the two notations, as referring, both to the *present particular assembly*, the third and last, and to the *whole Council* (as now received), comprehending the three convocations.

The present unique and very meritorious work,[1] (in the preparation of which for the press the necessary labour has been blended with a subsidiary alleviation under a season of heavy affliction,) will see the light with some good effect, if, in addition to more direct objects, it tends to correct some specious and popular aberrations respecting the Council of Trent. Some apology for the encomiastic declamation of Campion may be found in the partial and flattering reports, upon which he was obliged, however willingly, to depend.[2]

[1] This commendation must of course be qualified; and some excuse may be made for the author in adopting the current calumnies of his Church against its opponents, and particularly for his making a merit of necessity by representing the dissensions of the Council as a proof of its liberty.

[2] See the fourth of his *Decem Rationes*, and WHITAKER's *Responsio*, the first in his collected works.

The best which can be extended to Charles Butler, Esq., of the nineteenth century, is, the partial quality, and influence of his professional habits.[1] But a very small fraction indeed can be claimed by those, who, with singular pretensions to sagacity and impartiality, and inventing errors for others, over which a triumph could not be difficult, defend and eulogize the Synod, on little other foundation than crude and insufficient views of the great contest existing at the time, and no very clear perception, of the difference between truth and error, of the possibility of any importance in that difference, of the difference between erudition and learning, and of the fact, that, confessed learning may be either properly or perversely applied. To such advocacy it were sufficient to oppose the judgement of Dr. Alexander Geddes, a persecuted, but not less honourable and honest, member of the Romish church, who, whatever his theological errors might be, has effectually stripped the Italian Council of the ornamental plumage, with which its advocates, nominally Protestant as well as Papal, have laboured to invest it.[2]

1 *Appendix* to the first volume of his *Historical Memoirs*, last edition.

2 See *Letter to the Right Rev. John Douglas, Bishop of Centuriæ and Vicar Apostolic in the London District*, pp. 48—55. Though abundance of testimony to the like effect might be adduced, I cannot refrain from adding that of the acute writer who has already been quoted :—L'assiduità dei preti e un lasso di tre secoli hanno coperto di un velo magagne istoriche, e noi ci siamo avvezzati a vedere quella sinodo sotto un aspetto tutto religioso, come gli Dei mitologici la cui remota antichità dileguava l' origine umana ; e tanto ci padroneggia quel pregiudizio, che a malo stento possiamo persuaderci come quell' atto memorabile e riputata di una inspirazione celeste, fosse l' effetto

The British public is now beginning to turn an attention of some intensity on this subject, particularly

di moltiplicati raggiri e di una raffinata astuzia. *Biog. di Sarpi*, ii. 363: p. 338 would furnish a stronger passage. The book out of which the first is taken, (the twenty-eighth,) contains an extended comparison of the two principal historians of the Council, more to the discredit of the Italian than is generally supposed to be his due. But the proof is hardly to be resisted; and the discussion appears to advantage when compared with that of Professor RANKE, in his *History of the Popes*, on the same subject, iii. *Appendix*, pp. 56 and following. Both the biographer of Sarpi and the historian of the Popes are now under the heaviest censure which the Roman pontiff can inflict upon literature through the accredited organ of the Congregation of the Index.

The testimony of another very competent witness ought not to be withheld. And. Dudith, bishop of Tinia, an efficient member of the synod, being Orator of the whole clergy of Hungary, and publicly eulogized by Fontidonius, Theologue of the bishop of Salamanca, (as appears by his Letter prefixed to the Two Orations of Dudith, published at the time at the accredited press of Brescia,) in his *Excusatio to the Emperor on resigning his bishopric*, dated 1567, after minutely describing, how the Pope *swamped* by *number* all his opponents in the Council, proceeds thus:—In summa, in eum statum res est adducta, istorum, qui illuc facti institutique venerant, improbitate, non ut jam Episcoporum, sed larvarum, non hominum, sed simulacrorum, quæ nervis moventur alienis, ut Dædali statuæ fuisse perhibentur, concilium illud videretur. Erant episcopi illi conductitii plerique, ut utres, rusticorum musicum instrumentum, quos, ut vocem mittant, inflare necesse est. Nil habuit cum illo conventu Sanctus Spiritus commercii; omnia erant humana consilia, quæ in immodicâ, et sane quam pudendâ Pontificum tuendâ dominatione consumebantur. Cursitabant Romam nocte dieque veredarii, omnia, quæ dicta consultaque essent, quam celerrime ad Papam deferebantur. Illinc responsa, tanquam Delphis aut Dodona, expectabantur: illinc nimirum spiritus ille S. quem suis Conciliis præesse jactant, tabellarii manticis inclusus, mittebatur: qui, &c. A. DUDITHII *Oratt.* &c. 1610, Offenbachi, p. 40. Of the doubtful and superfluous question of this prelate's subsequent lapse into Socinianism, and how long he might continue in it, the true question being his information and integrity, see CZVITTINGERI *Specimen Hung. Lit.* pp. 125, et seqq.

the vital and accredited documents of a foreign ecclesiastical corporation now laying strong and regular siege to the Church of our Fatherland. At the period with which the *Acta* are concerned, circumstances, particularly the assaults directed against the Papacy, and which could not be despised, rendered the convention of a Council, exclusively her own, the most hopeful expedient of defence. Her policy was not materially mistaken. But while by this means she certainly did consolidate her empire, and bound her subjects to their fidelity by the strictest bonds, she at the same time, though unconsciously, being then absorbed in the thought of self defence, fixed them upon herself; and ages, then *future*, now *present*, have converted this very strength into weakness—converted it into an exposure, without remedy, of those points in her system, which are most assailable, which enable her assailants to turn her own artillery upon her with irresistible effect, and which can hardly fail in the end to prove her demolition.

And should the present publication, by the peculiarity of its character, contribute to evince the fact, that a Christianity predominantly and pervasively vitiated, with all the aid of secular and ecclesiastical pomp and patronage, favoured too by every and the utmost efforts of abused learning,[1] and the flattery of interested and capricious friends, is still unable for a moment to hold

[1] It is quite beside the point to expatiate on the *peculiar* learning and eloquence of the Tridentine Fathers—that is allowed. But that is likewise a fraction only, and an inconsiderable one, of the entire subject, as its proper merits are concerned.

up her head in the presence of any form of Christianity in almost the slightest degree restored to its original purity—more especially should the result of the contrast and comparison, in any case admitting the supposition, be, the dismissal of error and the embracement of truth—not all, or simply intellectual, truth, but that which involves eternal and irreversible considerations, and, in spite of all opposing and evading pretensions, dictatorial or plausible as they may be, discovers the only rational and authoritative way by which a race, evidently, deeply, and otherwise helplessly, guilty, can escape just and terrific recompense at the trial, to which death delivers them over—truth, in the absence of which the most approved prescriptions of earthly science, with whatever ostentation and gravity proposed, are of little greater value than the infallible panacea of the empiric[1]—should this happiest of all results be in any degree realized, the Editor will feel a joy and thankfulness far surpassing any, which might reasonably arise from the conviction of having presented to fellow students in the same path of literature a new and interesting relic of human history.

Sutton Coldfield, Jan. 1, 1842.

[1] See 1 Cor. i. 17 to the end, Philipp. iii. 7—11, and Rom. i. 19 to the end.

CATALOGUS PRÆLATORUM TRIDENTINORUM ALPHABETICE SECUNDUM SEDES.

A, Archiepiscopatum significat.

A.

Abrincensis, *Arranches*, Ant. le Cirica.
Acciensis, postea Caprulanus, *in Corsica*, Jul. Superchius.
Acerrensis, *in Campania*, Jo. Fab. Severinus.
Achadensis, *Achonry*, Eug. Oharet.
Acheruntinus et Matheranus, A., *Acerenze*, Sigis. Saraceny.
Adjaciensis, *Ajazzo*, Jo. Bapt. de Bernardis.
Adriensis, *in Venet. ditione*, Julius Cananus.
Aemoniensis, *in Istria*, Matt Priulus.
Aesinus, *Jesi*, Gab. de Monte.
Aleriensis, *in Corsica*, Pet. Franc. Pallavicinus.
Albingaunensis, *Albenga*, Car. Cicada.
Alexanensis, *Alessano*, Julius Gallettus.
Aliphanus, *Alifi*, Jac. Gilb. Nogueras.
Almeriensis, *Almeria*, Ant. Corrionero.
Amalphitanus, *Amalfi*, Max. de Maximis.
Amerinus, *Amelia*, Bart. Farratinus.
Anconitanus, *Ancona*, Vinc. de Luchis.
Andegavensis, *Angers*, Gab. de Bouverii.
Andriensis, *Andria*, Franc. de Flisco.
Anglomensis et Turs., *Anglona*, Jo. Paul. Amanius.
Antibarensis, A., *Antibari*, Jo. Brunus.
Apruntinus, *Teramo*, Jac. Silv. Piccolomineus.
Aquensis, *Aigues*, Pet. Faunus.
Aquinatensis, *Aquino*, Adr. Fusconius.
Arbensis, *Arba*, Vinc. Nicosantius.
Argolicensis, *Argos*, Hier. Vielmius.
Arianensis, *Ariano*, Don. de Laurentiis.
Ariminensis, *Rimini*, Jul. Parisanus.
Asaphensis, *Asaph*, Th. Goldvellus.
Asculanus, *Ascoli*, Lact. Roverella.

Assisiensis, *Assisi*, Galeat. Roscius.
Asturicensis, *Astorga*, Did. Sar. de Sotomajor.
Atrebatensis, *Arras*, Franc. Ricardotus.
Aversanus, *Aversa*, Bald. de Baldovinus.
Augustensis, *Aoustia in Pedemontio*, Marc. Ant. Bobba.
Aurelianensis, *Orleans*, Jo. de Morvilliers.
Auriensis, *Orenze*, Franc. Blanco.
Auxerensis, *Osero*, Marc. Gonzaga.
Auximanus, *Osimo*, Bern. de Cuppis.

B.

Barcinonensis, *Barcilona*, Guil. Cassador.
Barensis A., *Bari*, Ant Puteus.
Bellicastrensis, *Belcastro*, Cæs. Jacomellus.
Bellicensis, *Le Bellay*, Ant. de Camera.
Bergomensis, *Bergomi*, Frid. Cornelius.
Bobiensis, *Bobbio*, Franc. Abond. Castillioneus.
Bovensis, *Bova*, Achilles Brantia.
Bovinensis, A., *Bovino*, Ferd. Annius.
Bracarensis, A., *Braga*, Barth. de Martyribus.
Britonoriensis, *Bertinoro*, Lud. Van. de Theodolis.
Brixiensis, *Brescia*, Dom. Bollanus.
Brugnatensis, *Brugnetto*, Ant. ex comitibus a Caturno.
Buduensis, *Budoa*, Ant. Chiurelia.

C.

Cajacensis, *Cajazzo*, Fabius Mirtus.
Calaguritanus, *Calahorra*, Jo. Guinnonius.
Calatinus, alias Cajacensis.
Calamonensis, *in Chio*, Thim. Justinianus.
Calluritonensis, A., *Cagliari*, Ant. Parragues de Castillegio.
Calvensis, *Calvi*, Jul. Magnanus.
Camerinensis, *Camerino*, Berard. Bonjoannes.
Campanensis et Satrian., *di Campagna*, Marc. Laureus.
Canadiensis, *Canada*, Jo. Coloswarinus.
Caprulanus, postea Britonor., *Caorla*, Egidius Falcetta.
Caputaquensis, A., *Capaccio*, Paul. Aemil. Verallus.
Carinensis, *Carin*, Bart. Capranicus.
Carinensis, *Carin*, Nic. Ma. Caracciolus.
Casalensis, *in Ferrara*, Scipio Estensis.

Casertanus, *Caserta*, Agapitus Bellhomo.
Castellanatensis, *in Otranto*, Bart. Sergio.
Castrensis, *de Castro*, Hier. Maccabæus.
Catacensis, *Catanzara*, Asca. Geraldinus.
Catalaunensis, *Chalons sur Marne*, Hier. Dubourg.
Catharensis, *Cataro*, Luc. Bisantius.
Cavensis, sen., *Cava*, Jo. Th. Sanfelicius.
Cavensis, *Cava*, Th. Casellus.
Cauriensis, *Coria*, Did. Hen. de Almansa.
Cenetensis, *Ceneda*, Mich. a Turre.
Cenomanensis, *le Mans*, Car. d'Angennes.
Chironensis, *in Creta*, Jo. Fr. Virdura.
Civ. Bellunensis, *Bellune*, Jul. Contarenus.
Civ. Castellanæ, *Falera*, Scipio Bongallus.
Civitatis Castelli, *in Umbria*, Const. Bonellus.
Civitatensis, seu Civitatis Roderici, *Ciudad Rodrigo*, Did. Covarru. de Leyva.
Clodiensis, *Chiozza* vel *Chioggia*, Jac. Naclantus.
Clusinus, *Chiusa*, Salvator Pacinus.
Columbriensis, *Conimbre* (Fabr. Index Episc.) Did. Delcon.
Comaculensis, *Comacchio*, Alf. Rosettus.
Comensis, *Como*, Jo. Ant. Vulpius.
Conimbricensis, *Coimbra*, Jo. Soarez.
Cononiensis, *in Parma*, Hipp. Rubeus.
Convenarum, *Cominges*, Pet. d'Albret.
Conversanus, *Coversano*, Rom. de Valentibus.
Corinthi, A., *Corinth*, Germ. Bandinus.
Corisopitensis, *Cornuailles*, Steph. Boucher.
Cortonensis, *Cortona*, Matt. de Concinis.
Cotronensis, *di Cotrone*, Franc. de Aguirre.
Cremonensis, *Cremona*, Nic. Sfrondatus.
Cretensis, A., *Creta*, Pet. Landus.
Cursulensis, *in insula Maris Adriatici*, Pet. Barbaricus.

D.

Derthonensis, *Tortona*, Cæsar Comes de Gambara.
Dertusensis, *Tortose*, Mart. a Corduba.
Dolensis, *Dole*, Carolus d'Espinay.

E.

Ebrodunensis, *Ambrun*, Guil. d'Avanson.

Ebroicensis, *Evreux*, Gab. de Veneur.
Elnensis, *Perpignan*, Lupus Martinez.
Eugubinus, *Gubio*, Marian. Sabellus.

F.

Famagustanus, *Famagosta*, episcopalis sub Archiep. Nicosiensi.
Fanensis, *Fano*, Hippol. Capilupus.
Faventinus, *Faenza*, Jo. Bapt. Sighicellius.
Feltrensis, *Feltre*, Phil. Ma. Campegius.
Feretranus, *Monte Feltro*, Ennius Massarius.
Fesularum, *Fiesole*, Pet. Camajanus.
Florentinus, A., *Fiorenza*, Ant. Altovita.
Foroliviensis, [vide Lindinensis.]
Fundanus, *Fondi*, Faust. Caffarellus.

G.

Gardiensis, *in regno Neap.*, Jo. Bapt. Lomellinus
Gebennensis, *Geneva*, Franc. Bachodius.
Genuensis, A., *Genoa*, August. Salvaigus.
Gerundensis, *Girone*, Arias Gallerus.
Granatensis, A., *Grenada*, Pet. Guerrero.
Grossetanus, *Grosseto*, Jac. Mignanellus.
Guadicensis, *Guadix*, Melc. Alv. de Vosmediano.

H.

Hierapetrensis, *in Creta*, Hipp. Arrivabenus.
Hipponensis, *Monte-Leone*, Jo. Dom. Annius.
Hydruntinus, A., *Otranto*, Pet. Ant. de Capua.

I.

Jadrensis, A., *Zara*, Mutius Calinius.
Ilcinencis, *Monte Alcino*, Franc. Ma. Piccolomineus.
Ilerdensis, *Lerida*, Ant. Augustinus.
Imolensis, *Imola*, Franc. Guarinus.
Insulanus, *Isola*, Hon. Fusc. Tello.
Interamnensis, *Terni*, Jo. Jac. Barba.
Iprensis, *Ypres*, Mart. Bald. Rythovius.
Isclanensis, *Ischia*, Phil. Gerius.
Justinopolitanus, *Capo d'Istria*, Th. Stella.
Juvenatiensis, *Giovannazzo* Jo. Antol. de Bricianos de la Ribera.

L.

Lancianensis, A. *Lanciano*, Leon. Marinus.
Laquedoniensis, *Cedogna*, Fab. Cuppallata.
Larinensis, *Larino*, Belisar. Baldvinus.
Lavellensis, *Lavello*, Lutius Maranta.
Laventinus, *Lavelmonde*, Marc. Here. Rettinger.
Lectorensis, *Lectoure*, Guil. Barton.
Legionensis, *Leon*, And. de Cuesta.
Leiriensis, *Leiria*, Gaspar de Casal.
Lesinensis, *di Lesina*, Hor. Gr. de Troja.
Liciensis, *Lecce*, Annib. Saracenus.
Lindinensis, postea Foroliviensis, vel *Forli*, Simon Alcotus.
Literensis, *Lettere*, Jo. Ant. Pantusa.
Lucensis in Gallicia, *Lugo*, Franc. Delgado.
Lucerinus, *Lucera*, Pet. de Petris de Monte.
Lunensis et Sarz., *Luni*, Sim. Pascha.

M.

Maceratensis, *Macerata*, Hier. Melchiorius.
Marsicanus, *Marsico nuova*, Jo. Bapt. Nilanesius.
Marsicensis, *Marsico*, Mart. M. de Medicis.
Massalubrensis, *Massa*, Jo. Ant. Bellonius.
Massanus, *Massa di Sorrento ?* Vent. Bufalinus.
Matheranus. [vide Acheruntinus.]
Mazariensis, *Mazara*, Jac. Lomellinus.
Meldensis, *Meaux*, Lud. de Brezè.
Merchanensis et Trebinensis, *Mercæ et Trevi ?* Jacobus.
Messanensis, A. *Messina*, Gaspar Cerv. de Gaeta.
Metensis, *Metz*, Franc. de Beaucaire Peguillon.
Miletensis, sen., *Mileto*, Quint. de Rusticis.
Millopotamensis, *in Creta*, Dionys. Zannetinus.
Milopotamensis, jun., *in Creta*, Jac. Suretus.
Minerbinensis, *Minervino*, Jo. Vinc. Michaelius.
Minorensis, *di Minori*, Alex. Molus.
Monopolitanus, *Monopoli*, Fab. Pignatellus.
Montis Falisci, *Fiascone*, Car. de Grassis.
Montis Marani, *Marano*, Ant. a S. Michaele.
Montis Politiani, *Pulciano*, Spinel. Bencius.
Mutinensis, *Modena*, Aegid. Foscararius.

N.

Namurcensis, *Namur*, Ant. Havetius.
Naulensis, *Noli*, Maximil. Doria.
Naxiensis, A., *Naxos*, Sebast. Leccavella.
Naxiensis et P., A., *Naxos*, Ant. Justinianus.
Nazianzenus, *Nazianzum*, Hier. Ragazzonus.
Nemaucensis, *Nismes*, Bern. del Bene.
Neocastrensis, *Neocastro*, Jo. Ant. Fachinettus de Nuce.
Niciensis, *Nice*, Franc. Lambertus.
Nicosiensis, A., *in Cypro*, Phil. Mocenicus.
Nimociensis, *in Cypro*, And. Mocenicus.
Niochensis, *Nioche*, Pet. de Xaque.
Nivernensis, *Nevers*, Aegid. Spifame.
Nolanus, *Nola*, Ant. Scarampus.
Nucerinus, *Nocera di Puglie*, Paul. Jovius.

O.

Oppidensis, *Oppido*, Theoph. Galuppi.
Oscensis et Jac., *Huesca*, Pet. Augustinus.
Ostunensis, *Ostuna*, Jo. Can. Bovius.
Ovetensis, *Oviedo*, Hier. de Valasquez Gallegas.

P.

Pactensis, *Patti*, Bart. Sebastianus.
Pampilonensis, *Pampeluna*, Did. Ramirez.
Panormitanus, A., *Palermo*, Oct. Præconius.
Paphensis, *Paphos*, Franc. Contarenus.
Paphensis, *Paphos*, Pet. Contarenus.
Parentinus, *Parenza*, Pet. Grittus.
Parisiensis, *Paris*, Eust. de Bellay.
Parmensis, *Parma*, Alex. Sfortia.
Patavinus, *Padua*, Aloys. Pisanus.
Patracensis, A., *Patras*, Ant. Caucus.
Pennensis et Adriensis, *Atri-Penna*, Jac. Guidius.
Philadelphiensis, *Philadelphia*, Leon. Haller.
Pientinus, *Pienza*, Al. Piccolomineus.
Pisaurensis, *Pesaro*, Jul. Simonetta.
Pragensis, A., *Prague*, Ant. de Muglitio.
Premisliensis, *Przemysl in Polonia*, Val. Herbotus.

Q.

Quinqueecclesiensis, Geo. Drascovitius.

R.

Ragusinus, *Ragusa*, Ludov. Beccatellus.
Rapotensis, *Raphoe*, Donald. Magongail.
Reatinus, *Rieti*, Jo. Bap. Osius.
Recanetensis, *Recanati*, Phil. Riccabella.
Regiensis, *Riez*, Jo. Bap. de Grossis.
Rheginus, A., *Reggio*, Gaspar a Fosso
Rossanensis, A., *Rossano*, Jo. Bap. Castaneus, (Urb. VII.)
Rossensis, *Rosse*, Th. Ohierllanthe.

S.

S. Agathæ, *in Reg. Neap.*, Jo. Beroaldus.
S. Leonis, *in Calab.*, Jul. de Rubeis.
S. Marci, *in Calab.*, Fab. Landrianus.
S. Pæpuli, *St. Papoul*, Ant. Ma. Salviati.
S. Severinæ, A., *in Calab.*, Jo. Bap. Ursinus.
Sagiensis, *Seez*, Pet. du Val.
Sagonensis, *in Corsica*, Car. Grimaldus.
Salmanticensis, *Salamanca*, Pet. Gonzalez de Mendoza.
Saniciensis, *Senez*, Jo Clausse.
Sarzanensis, *Sarzana*, [vide Lunensis.]
Segniensis, *Segni*, Geo. Zifchouid.
Segobiensis, *Segovia*, Mart. de Ayala.
Segobricensis, et Albarez, *Segorve*, Jo. de Munatones.
Senonensis, A., *Sens*, Nic. de Pellevè.
Senogalliensis, *Sinigagli*, Urb. Vig. de Ruvere.
Sibinicensis, *Sebenico*, Hier. Savognanus.
Signinus, *Segni*, Amb. Monticula.
Soranus, *Sora*, Tho. Lilius.
Spalatrensis, *Spalatro*, Marc. Cornelius.
Suessionensis, *Soissons*, Car. de Rovey.
Sulmonensis, *Sulmone*, Pomp. Zambicarius.
Surrentinus, A., *Sorrente*, Jul. Pavesius.
Sutrinus, *Sutri*, Hier. Galleratus.

T.

Tarentinus, A., *Tarento*, Marc. Ant. Columna.
Tarvesinus, *Treviso*, Geo. Cornelius.
Taurinensis, A., *Torino*, Cæsar Cibo.

Theanensis, *Tiano*, Hier. Nichesola.
Thelesinus, *Telise*, Ang. Massarelli.
Theodosiensis, *Caffa ?* Stanis. Faleschi.
Thermularum, *Termoli*, Vinc. de Durantibus.
Tiburtinus, *Tivoli*, Jo. And. Crucius.
Tininiensis, *Tinia* vel *Knin*, And. Dudith. Sbardellatus.
Torcellanus, *Torcello*, Jo. Delphinus.
Trivicanus, *Trevico*, Aug. Mollignanus.
Trojanus, *Troja*, Prosper Rebiba.
Tropiensis, *Tropea*, Pomp. Piccolomineus.
Tutelensis, *Tulles*, Lud. de Gourdon de Genoillac.

V.

Vabrensis, *Vabres*, Franc. de la Valette Cornusson.
Vaurensis, *Lavaur*, Pet. Danes.
Vegliensis, *in Dalmatia*, Alb. Du de Gliricis.
Venciensis, *Vence*, Lud. de Bueil.
Venetensis, *Vennes*, Phil. du Bec.
Vercellensis, *Verceil*, Guido Ferrerius.
Veronensis, *Verona*, Hier, Trivisanus.
Verulanus, *Veroli*, Bened. Salinus,
Vestensis seu Vestanus, *Vesti* vel *Viesti*, Ugo Boncompagnus (Greg. XIII.)
Vicensis, *Vich*, Aris. Moya de Contreras.
Vicensis seu Vici Acquensis, *Vico*, Dom. Casablanca.
Viglovanensis, *Vigevano*, Maur. Petra.
Vintimiliensis, *Ventimiglia*, Car. Visconti.
Virdunensis, *Verdun*, Nic. Psalmeus.
Viterbiensis, *Viterbo*, Sebast. Gualterius.
Vivariensis, *Viviers*, Jac. Maria Sala.
Umbraticensis, *Umbriatico*, Cæsar Foggia.
Urbevetanus, *Orvieto*, Seb. Ventius.
Usellensis et Terrabensis, *Ales* et *Uselo*, Pet. Fragus.
Vulturariensis, *Voltorno*, Jul. Gentilis.
Uxentinus, *Ugento*, Ant. Seb. Mintuanus.

X.

Xantonensis, *Saintes*, Trist. de Biset.

Z.

Zacynthensis, *Zante*, Jo. Franc. Commendanus.
Zacynthensis et Ceph, jun., *Zante*, Jo. Pet. Delphinus.

TABULA SESSIONUM.

ACTA CONCILII TRIDENTINI

ANNO MDLXII. ET MDLXIII.

USQUE IN FINEM CONCILII

PIO IV. PONT. MAX.

ET ALIA MULTA CIRCA DICT. CONCILIUM

FRAGMENTA.

A GABRIELE CARDINALE PALEOTTO DESCRIPTA.

Ex his, quæ in Christiana Republica maxime memoranda, atque literarum monumentis summo studio commendanda videntur, nemo est qui non Œcumenica Concilia ritè celebrata posterorum memoriæ in primis tradenda esse fateatur. Nam cum in iis, Authore Summo Romano Pontifice, qui caput est Ecclesiæ, non ea tantum,[1] quæ ad orthodoxam fidem pertinent pro Ecclesiæ necessitate a Patribus afflante Spiritu Sancto explicentur et illustrentur, sed et[2] congruens illius gubernandæ ratio, et œconomia ex temporum varietate, atque hominum usu, cæteris tradatur, publici videtur officii jus exigere, ut tanta hæc Christianæ Religionis præsidia et ornamenta hominum memoriâ colantur, et futurarum ætatum utilitati, quoad ejus fieri possit, consulatur. Accidit verò, sive temporum calamitate, sive hominum incuria, ut compluribus licet celeberrimis synodis dudum peractis, in iis tamen præter fidei, morumque scita, et alia nonnulla nude tradita cætera, quæ ad rerum tractandarum usum, praximque pertinent, magna ex parte desiderentur; quo factum est, ut eadem decreta, quæ omissis Patrum disputationibus ac sententiis nobis relicta sunt, majorem aliquando ambigendi eaque pravis hominibus inique interpretandi occasionem præbuerint, et posterioribus temporibus, quæ celebrata sunt Concilia, non tam necessariis propositarum rerum definiendarum, quam inutilibus aliis præter rem concertationibus, sæpe fuerint occupata, non aliam fortasse ob causam, quam quod pleraque ex iis, quæ cognitu erant valde necessaria, ad nos, perquam obscura, magnâque obruta caligine pervenerint. Quapropter cum olim Pius IV., Pontifex Maximus, Tridentinum Concilium a Prædecessoribus suis inchoatum sibi omnino absolvendum statuisset, meque unum anno 1561, ex duodecim Rotæ Auditorum juxta vete-

[1] Tamen, MS. [2] Est, MS.

rem morem delegisset, qui huic Sacrosancto Concilio interessem, cœpi jam in animum meum inducere, ut post præstitam a me publicis in actionibus operam, privatim huic quoque curæ non deessem, quæ tantopere ex hujusmodi hominum usu futura videretur. Itaque literis ea mandare omnia decrevi, quæ rebus ipso in Concilio sancitis et promulgatis majorem possent aliquo tempore lucem afferre, non solum, ut pro muneris mei ratione certissimum rei gestæ pignus mihi ipsi commentariis meis tuerer, sed et ut cæteris, si quando usu veniret, veluti Tabulæ paterent, unde veritatis fidem possent exigere. Cui meo consilio ipse postea Synodi progressus, ac rerum varii qui quotidie emergebant eventus majores in dies ad rem summâ diligentiâ complectendam stimulos addiderunt. Cum enim miram Patrum in rebus disserendis, examinandisque subtilitatem, varietatem, judicium, doctrinamque, observassem, satis intelligere cœpi, si aliquando, quid singuli affirmarint, rejecerint, dubitaverint, aut repudiatum, sive quod controversiam potissimum fecerit ipsis Synodi decretis adjungeretur, multa ex iis quæ obscuriora videri possunt, magis perspicua omnino, atque enucleata proditura. Quod si, et occultiora nonnulla in rebus gravioribus Summi Pontificis legatorum, Principum Secularium, aliorumve Patrum Consilia aperirentur, additis etiam rerum actarum causis et rationibus, profecto facile futurum existimavi, ut non mediocre hinc Christiano orbi possit accedere adjumentum, cum præsertim quotidianus ipse ejus rei usus id nos satis admoneret. Nam tamen, etsi recenti adhuc memoriâ Pauli, et Julii tertii, quibus sedentibus idem Concilium inceptum et repetitum fuit, commodi satis ad omnia, quæ gerenda essent, patefactus aditus existimari possit; vidimus tamen sæpius multa præter spem exorta, quæ præpositarum rerum contextu disputationemque interrumperent, et tanquam scopuli in medio eum synodi exitum longe probarent. Quanta

enim olim de loci prærogativa inter nonnullos oratores Principum, nonnullosque etiam Patres fuit controversia. Quanta, de dicendarum sententiarum ordine disputatio. Quamdiu certatum, an jus proponendi quæ in Concilio deliberanda essent ad legatos tantum Summi Pontificis, an etiam Principum, an ad singulos Patres ex cujusque arbitrio pertineret. Quamdiu deliberatum, quæ certa ratio in decretis emendandis ex consensu Patrum, quæ in exquirendis eorum sententiis, quæ in promulgandis decretis, esset adhibenda. Quoties actum, quomodo occultis quorundam Patrum dissidiis ac contentionibus totam synodum perturbantibus, esset occurrendum. Quomodo tectis Principum aut nationum quarundam consiliis, artibus, aut protestationibus in mediis ipsis sessionibus præparatis, obviam esset eundum. Ut innumera propè alia omittamus, tum publica, tum privata, quæ audientibus levia fortasse, experientibus certè difficullima, deprehensa fuerunt.

Quæ omnia nos maxime impulerunt, ut totius Synodi seriem recenseremus; non solum, ut qui his non interfuerunt uno aspectu rem tantam concipere possent, sed etiam, ut posteris,[1] si quando res postularit, ad hæc discrimina evitanda prudentia major comparetur. Ne verò hæc tota simul congesta materies legentibus molestiam confusionemve pareret, eam sic partiendam duximus, ut quæcunque in Synodo tractata fuerunt ac decreta, omnia, prout proposita, emendata, sensimque a Patribus elaborata fuerunt, sigillatim traderemus, simulque cum his præclarissima quæque interim suborta contexeremus; cætera verò, quæ licet ad Patres relata, in eorum tamen consultationem non venerunt, veluti, conciones publicas, orationes, diplomata, libellos, privilegia, literas, mandata Principum, et hujusmodi multa, quæ prolixitate interdum historiæ cursum interrumpere, ac legentium mentem possent distrahere, in aliud

[1] Potestis in the MS., plainly false.

separatum volumen, unde cupientibus plenius hæc haurire liceat, conjiceremus. Præcipue verò id nobis cordi fuit, ut sincerè fideliterque, non cuncta quidem quæ acciderunt perscriberemus, (quis enim id possit, aut legendo quis etiam id ferat?) sed certè ut omnia, quæ commemoratione digna essent, et cum veritate ipsa consentirent recenseremus. Quod quidem homines, si æqui rerum estimatores esse voluerint, sibi poterunt plane persuadere, qui hæc nos, non ab aliis commemorata conscriptave accepisse, sed nos ipsos, qui a secretis consiliisque legatorum eramus, vixque unquam ab ipsorum latere discedebamus, singulis fere rebus interfuisse, eaque nos vidisse, plurimaque ex munere nostro eorundem legatorum jussu nos tractasse atque gessisse, intelligent. Cujus rei, tum conscientiam meam, tum gravissimos multos Patres, qui nobiscum concilio interfuerunt, adhuc superstites, possunt testes nominari, quibus, cum scriptionem hanc totam, antequam eam hoc volumine includerem, communicarim, ab eisdem omnia, ut fideliter vereque ennarrata maximè probata fuisse scimus. Qua de re, tametsi multi postea benevole nos urgere ad opus hoc jam absolutum in communem Christianæ Reipublicæ utilitatem edendum non desierint; nos tamen, viribus nostris ingenioque deterriti, id potius aliorum, ad quos spectabit, judicio et authoritati, quando eis ex usu Sanctæ Ecclesiæ Summo Romano Pontifice permittente, videbitur, relinquendum diximus.[1]

Nec verò quisque laborem hunc nostrum aut diligentiam

[1] I much suspect that the writer came to view the matter of publication in the same light as his superiors evidently did, after his episcopal and archiepiscopal promotion, and when events which at the time were future naturally affected and would probably alter his judgment. Some confirmation of this opinion may be found in the appearances frequently occurring, that the original MS. was never carefully revised by the author and prepared for the press. This might be the consequence of simple discouragement or prohibition by his superiors, but he probably concurred.

idcirco improbandum putet, quod cum contentiones multæ, querimoniæ, suspiciones, calamitates, pericula, eventusque tristes erunt recensendi, in clarissimi hujus cœtus gloriam observare, et sacrosancta ejus decreta veluti maculis quibusdam aspergere videamur. Nam sicuti dum apparantur epulæ, dum cibi condiuntur, sordidiora multa inter ipsa necessaria ministrorum officia sæpe se immiscent, quæ aliorum oculos effugiunt, compositæ tamen epulæ suis distributè locis mirificè convivia reficere atque oblectare solent, sic ipsa Synodorum acta, licet primo aspectu rudibus, atque in his non versatis, non nihil admirationis, aut stomachi interim excitare posse videantur, ubi tamen ad extremum omnia sapienter fideliterque perducta comperientur, dubitari minime potest, quin majori eadem omnium laude plausuque extolli mereantur. Quis enim nescit, pios fidelium conatus assiduis demonum insidiis tentari, et quo præclariora parantur opera, eo et severioribus illius fraudibus objici? Verum, cum hæc Summi Dei patrocinio opeque nitantur, solent eadem et puriora ac illustriora, tanquam igne examinata, effulgere. Imo, si quis quæcunque hic acciderunt diligenter secum perpenderit, nihil non inveniet, unde Dei gloria Ecclesiæque splendor magis elucescat. Nam cum in eis multa quandoque indignissima a nonnullis patribus de ipso Sanctissimo Pontifice, de moribus Romanæ Curiæ, de Legatis, de Principibus, jactata legerit, nonne ex tantâ haâ scientiâ plenam simul omnibus dicendi libertatem, quæ vera solidaque est concilii forma, relictam fuisse, quivis agnoscet? Rursus, si decreta a doctissimis Patribus prima composita, adeo deinde crebris aliorum censuris notata, et quasi in invidiam convulsa, ac de industria lacerata miretur, cur non idem summam potius synodi industriam, vigilantiam, sapientiamque contempletur, quæ nemini parcens, nihil nisi maxime elaboratum, eoque censu dignum exire pateretur? Quid de his patribus dicemus, qui, cum affinitate,

familiaritate, et eodem quandoque contubernio essent conjuncti, contrarias tamen sententias adeo acriter aperteque tuerentur, ut in aliquod plerumque temeritatis, ac pertinaciæ crimen incurrerint? Nonne hinc eos plus religioni ac conscientiæ quam humanæ benevolentiæ privatisque studiis tribuisse prudentes viri intelligent? Equidem, cum hujusmodi multa mecum ipse memoria repeto, et præterea tot gravissimos patres ex Anglia, Scotia, Lusitania, Hispania, Gallia, Flandria, Hungaria, Bohemia, Germania, Polonia, Italia, Dalmatia, Epiro, Sicilia, Sardinia, Creta, Cypro, et florem denique Catholicorum omnium virorum ingenio virtuteque præstantium ex omnibus Christiani orbis partibus Tridentum confluxisse, ab iisque tot sanctiones adeo Christianæ Reipublicæ necessarias, tanquam maximarum rerum molem absolutam felicissime fuisse recordor, in magnam rapior Divinæ Sapientiæ admirationem, quæ tam prolixè munerum suorum divitias in Sacrosanctum hunc Cœtum effuderit. Quis enim varietates rerum, conversiones, pericula, molestias, controversias, calamitatesque hoc biennio subsequutas aptè possit recensere? quibus, cum opprimi synodus evertique interdum videretur, tum Dei munere majores semper vires sumpsisse, præclariorque ac insignior innituisse conspecta fuit? ac, ut alia sileamus, cum in summo rerum discrimine estuantibus patrum studiis, Legati duo præstantissimi, Mantuanus et Seripandus, quindecim dierum spatio nobis prærepti fuissent, quis non Dei in nos furorem accensum vindictamque pertimescebat? et tamen repente alios nobis legatos, ac præcipue Moronum, tunc divina benignitas substituit, quo nec prudentiorem, nec graviorem, rebusve gerendis aptiorem excogitari potuisse, exitus ipse ostendit; ut plane, si quis, quot et quanta fuerint post ejus adventum confecta cogitatione percurrat, is brevis hujus spatii gesta clarissimis quibusque annorum multorum actionibus anteferenda esse jure possit affirmare.

Nec omittam, quod cum Pius IV. tanti author Concilii perficiendi immortali hoc nomine sit laude celebrandus, non minori certe in eo commendatione videtur extollendus, quod cum eo completo magnâ concertatione apud illum maximi viri urgerent, ut quædam in eo confirmando temperaret, gravesque rationes, Niceni Chalcedonensisque Concilii exemplo prætexerent, quibus illi persuadere conabantur, ut sublatis mutatisve quæ sibi videretur, majorem Sedi Apostolicæ authoritatem esset additurus, ipse tamen pure decreta omnia, prout a Patribus sancita fuerunt, integre recipienda approbandaque judicavit; quin ut certius omnibus judicium suum testatum relinqueret amplissimis aliquot Carbũs, Patribusque nonnullis ex iis, qui Concilio interfuerunt, quibus me quoque, tunc Auditorem adjunxit, diplomate suo id muneris detulit, ut synodi decreta ubique promulgari ab omnibusque observari enixè curarent, ac difficultates, ubi orirentur, pro authoritate sua dirimerent, atque dubitationes interpretarentur; cujus successor Pius V., cum ardentiori adhuc studio, dies noctesque in hæc vigilare, ut in hominum mores omnino inducantur non desinat, nemo non videt, si in eandam reliqui Pontifices, quod Deus faxit, prout muneris dignitatem sic sententiam succederent, quin brevi Ecclesia his exculta seminibus, ac tam piis Pastoribus, pristinum suum decus ac robur sit receptura. Cujus sanè rei, cum omnes ex Dei benignitate sint huic sancto Concilio gratiæ habendæ, eo alacriores ad hæc legenda, atque animo complectenda, posteri esse debebunt, quo fructus hinc uberiores in universam Ecclesiam redundasse intelligent.

Inter quos non postremum certe illum omnes judicabunt, quod non adeo importune posthac Sanctissimos Romanos Pontifices ad nova Concilia intempestive celebranda solicitandos fore confidimus. Nam, quoad hæreticos communesque hostes pertinet, cum hi toties invitati, rogati, fideque

publica accersiti in campum descendere, ac cum Catholicis in Synodo congredi nunquam sint ausi, quid aliud quam de convictis, causæque suæ licet non pertinaciæ cedentibus judicium posteritas semper faciet? De nostris verò, qui parum quandoque Romanis Pontificibus æqui, ideo eos in Synodis celebrandis aversos esse vulgo criminari solebant, ne clericorum flagitia, ne pravos Romanæ curiæ mores, ut ipsi aiebant, patefieri, emendarive paterentur, supervacaneum est nos quicquam loqui, cum eos res ipsæ in hac Synodo tanta Pii IV. equabilitate, ac patrum libertate gestæ apertissime coarguant; imo, siquid in hoc genere quod ad morum animadversionem spectat, fuit prætermissum, id potissimum ad ea quæ laici ipsi adversus sacros canones, Ecclesiæque privilegia exercent pertinere, non est ambigendum: ita ut, si aliquando, Christo permittente, ejus sponsa integre in suum nitorem, sine ruga et macula sit restituenda, non aliunde quidem quam ab eorum domo, et a vindicanda, quæ a nonnullis opprimitur, Ecclesiæ libertate, sit inchoandus, quod nunc ipsi probè intelligentes, facile existimari potest, eos posthac nihil minus quam de Synodis ullis celebrandis cogitaturos, cum ex his metuendum rebus suis periculum imminere evidenter perspiciant. Verum tanto huic malo Deus ipse quando tempus erit prospiciet. Nos, ne quid operi nostro desit descriptionem Tridentinæ Urbis, quam olim me hortante Camillus frater meus senator Bononiensis cum eo tempore Tridentum mei invisendi causa accessisset, non ineleganter composuit, post reliqua subjicere voluimus, ut quæ ad civium Tridentinorum mores, loci commoditatem, commeatum, patrum habitationes, oblectationes, secessus, cæteraque id genus pertinent, abunde possit intelligi, ex quibus tum jucunditatem, tum ad hæc nostra acta clarius cognoscenda, utilitatem non mediocrem esse eos percepturos facile existimavimus.

ACTA PRIMÆ SESSIONIS.

Scripturus ea, quæ in Tridentino Concilio, me præsente, acta fuerunt, nonnulla paulo altius ab ejusdem Concilii primordiis repetenda duxi, ut quæ hoc tempore subsequuta sunt, plenius intelligantur. Adsit mihi hæc meditanti Cœlestis Sancti Spiritus gratia, quæ emittat lucem et veritatem suam, unde illustratus ea fideliter conscribam quæ in eternam illius gloriam, Sanctæ Ecclesiæ incrementum, legentium utilitatem, peccatorumque meorum remissionem proficiant.

Cum olim Paulus III. Pont. Max. nefarios hæreticorum conatus indies magis cerneret propagari, eorumque virus paulatim in totam pene Germaniam, Pannoniam, Angliam, et nonnulla Italiæ loca inrepsisse, statuit, ad morbi hujus radices convellendas Œcumenicum Concilium convocare, petente eum præsertim etiam Carolo V. Imp. Indixit igitur imprimis in urbem Mantuam, inde Vicentiam, quo etiam Cardinales misit. Postea, ut simul facilius Christiani Principes possent convenire, Tridentinum traduxit, eo quod hæc civitas exteris nationibus, ac in primis Germaniæ ipsi esset opportuna, ex qua præcipue hæc schismatica monstra quotidie prodire intelligebantur. Inchoatum autem id fuit anno MDXLV. eoque legati Pontificis, et Præsules aliquot, variis quidem ex regnis, ut Itali, Hispani, Galli, quidam etiam Angli, et Germani, sed in universum pauci numero confluxere. Habitis ibi sessionibus nonnullis, accidit deinde, ut Concilium Bononiam fuerit translatum, quoniam morbus quidam Tridenti cœperat invalescere, medicorum ut ferebatur attestatione pestilens.

contagionisque periculo evitandus. Soli Hispani prælati ex Tridentina civitate discedere recusarunt, quippe qui hanc morbi occasionem confictam, non veram, esse sibi persuaderent. Hæc ita utrimque vulgabantur. Quidam tamen acutius migrationis illius causam interpretati, inde hoc profectum affirmabant, quod cum non satis inter Paulum tertium et Carolum V. tunc conveniret, imo Caroli Oratores audacioribus verbis adversus Pontificios uti cœpissent, prudenter Paulus libertati Concilii cavendum esse, atque intra jurisdictionis suæ fines, quo tutior omnibus dicendi locus pateret, Concilium persequendam esse censuit, quod deinde novis subortis impedimentis etiam suspensum ab eodem fuit.

Obiit postea Paulus III. anno 1549, cujus successor Julius tertius rursus Concilium in eandem Tridenti civitatem, quod id et Carolo V. multisque principibus gratum esset, revocavit anno MDLI.; verum cum paucis post mensibus graves tumultus variis in locis essent excitati, bellumque ingens in Gallia, Germania, Italiaque exarsisset, visum fuit Julio III. interim Concilio supersedendum esse. His bellis Christianæ fere omnes Provinciæ compluribus annis fuerunt exagitatæ, donec anno MDLIX Omnipotentis Dei benignitate pax summa inter omnes Christianos Principes fuit conciliata, ex qua et Catholica religio maxime sublevari posse sperabatur.

Verum decessit mox Enricus Secundus Galliarum Rex, pauloque post ejus filius Franciscus II. ibidem Rex, quorum obitu, cum regnum Carolo IX. adhuc impuberi esset delatum, regnique administratio interim ab Antonio Borbonio Vandomiæ duce tanquam ex regia stirpe proximiore, una cum regina matre, juxta majorum gentis illius mores, esset suscepta, tunc variis artibus cœperunt quidam Galliarum nobiles et proceres religionem nostram perturbare, multaque in vulgus spargere ad Catholicam fidem labefactandam.

Hanc licentiam cum Vandomius occultis consiliis rei suæ causâ, ut aiebant, foverit potius, nedum cohiberet, eo brevi res Galliarum sunt prolapsæ, ut totum id regnum intestinis tumultibus concuti, ancipitique fluctu palam cœperit estuare. Hæc cum Catholici illius regni Cives animadverterent, vererentur etiam, ne quorundam factionibus Concilium, quod nationale vocant, (nam literis regiis denunciatum,) injussu Pontificis in Gallia cogeretur, supplices ad Pium IV., qui eodem anno Summus Pontifex fuerat renunciatus, confugiunt, qui ingravescenti morbo præsentem opem afferat. Pius, sapienter secum omnia mente consilioque perlustrans, nulla aptiori ratione, non Galliæ tantum sed et reliquis provinciis, consuli posse statuit, quam generalis Concilii celebratione.

Verum ancipitem cum hæc cogitatio detinebat, Tridentinumne Concilium olim sub Julio III. intermissum repeterit, an vero ex integro novum Concilium inchoaret. Videbat Philippum regem, Hispanosque Prælatos, maxime cupere, acta priora omnia comprobari: contra, Germanos Gallosque hoc nomen veteris Tridentini Concilii abhorrere. Philippum moveri eadem causa dicebatur, quod cum Carolo ejus patre suadente Concilium hoc olim fuisset institutum, illudque ipse deinceps, tum oratorum suorum tum Hispaniæ nationis præsentiâ et auxilio fovere non desiisset, quin, et decreta aliquot pridem in eo sancita in regnis suis usu recipi imperasset, indignum nunc regia ejus dignitate existimare poterat, si ea omnia posthabenda, ac veluti irrita censenda essent. Prælati Hispani, tum regis sui causa, cujus nominatione ad vacantes regni illius Ecclesias a Summo Pontifice provehuntur, efflagitabant, tum etiam quod priora illa Concilii decreta Episcoporum authoritatem, præsertim ad dirimendas cum canonicis et capitulis suis de jurisdictione controversias, plurimam adjuvabant, adeoque ea rata et firma esse vehementer cupiebant. Verum Ger-

mani, Gallique his adversa eo præcipue contendebant, quod tunc non omnibus liberum, ut aiebant, aditum patuisse dicerent, multaque ex tempore decreta, quibus ipsi nec interfuissent, nec ab eorum hominibus adhuc probarentur. Non decere ideo priora illa acta cum his quæ in præsens statuenda essent connectere. Quantum ita jam eisdem assentiri ipsimet viderentur quæ in primis cupiunt retractari, Novo Concilio opus esse, ut non ea tantum sed et cætera, quæ inter Christianos de Religione sunt controversa, majorum more de communi omnium sententia excutiantur.

Hæc secum Sanctissimus animo agitans, tandem hanc mentis suæ dubitationem cum aliis communicare, totumque hoc negotium aperte omnino tractare, constituit. Jubet selectos antistites quamplures varioque ex ordine ac magni Concilii viros accersiri, Cardinales, Prælatos, Generales Religionum, Auditores Rotæ, Referendarios, Advocatos, Causidicos, Juris Pontificii Theologiæque peritos, et inter hac cujuscunque fere nationis aliquot.

Significat illis pridem, se constituisse Œcumenicum Concilium convocare ad Christianæ Reipublicæ commodum et incrementum. Hunc Conventum, cum ex omnibus nationibus frequentissimum esse cupiat, non ante tamen suas hac de re literas edi voluisse, quam illorum sententiam exquirat, deceatne hanc novi Concilii indicationem, an potius continuationem conscribere: sibi gratius id futurum quod Sanctæ Ecclesiæ magis expedierit. Hic, cum graves a singulis essent dictæ sententiæ, ob rei tamen difficultatem, non satis inter se consentientes, neque ex iis quicquam certi aut explorati Summus Pontifex haberet, mature idcirco omnibus animadversis mediam sibi viam ab eorum nomine, quos in consilium adhibuerat, adhuc prolatam, ineundam proposuit, qua utriusque partis ratio habeatur, nec illorum magis quam istorum consilia impediat. Statuit ille imprimis, ut Concilium omnino aperiatur, eoque Prælati omnes convo-

centur. Cæterum, novumne hinc Concilium sit incipiendum, an cum præcedenti potius conjungendum, hoc patrum arbitrio, cum simul convenerint, relinquatur. Interim literarum suarum verba jubet ita componi, ne quid in alterutram partem exprimant, sed utramvis sententiam amplectantur.

Bulla Sancti. Dni Nri Pii IV. de Concilii Tridentini celebratione, fol. 1.

Literæ igitur ab eo de Concilii celebratione publicantur tertio Kal. Xbris MDLX. indiciturque in iis prima sessio in diem resurrectionis Dominicæ proximum in Civitate Tridentina, quod videlicet locus iste aliâs magno omnium consensu petitus, nunc iisdem gratior esset futurus, aut certe minus controversiæ habiturus. Aderat ibi tunc N. Madruccius paulo ante a Pio Cardinalis factus, idemque Canonicorum suffragiis, ac Cardinalis Christofori Patrui, Tridentinique Episcopi consensu Ecclesiæ huic præsul delectus, qui civitati totique ejus ditioni magnâ prudentiâ moderationeque præerat. Locus ipse, situ, cœlo, hospitiis, atque commeatu, mire admodum huic ipsi celebrationi agendæ opportunus. Itaque editis his literis Summus Pontifex nihil omnino prætermittens sibi in animum inducit, ut Concilium hoc ejus authoritate celebrandum, magnos et præclaros, quantum in eo erit, progressus faciat. Imprimis, quamplures Nuncios, eosdemque præstantes vario ex ordine viros in diversas Provincias ac Regna distribuit, qui Synodum hanc in Civitate Tridentina cogendam denuncient. Diplomata in Lusitaniam, Hispaniam, Galliam, Angliam, Germaniam Superiorem et Inferiorem, Helvetios, Boemiam, Ungheriam, Poloniam, Prussiam et Moscoviam, Dalmatiam, Illiricum, Armeniam, Græciam, per hos mittit; nullumque Europæ aliarumve Regionum angulum jubet præteriri, ubi

Christiani nominis vestigium aliquod supersit, cui non hæc Œcumenica Synodus celebranda significetur. Inde Legatos quinque Cardinales de latere delegit qui huic Concilio, nomine Sanctitatis suæ, sint præfuturi, Jacobum tituli S. Mariæ in via puteum, Herculem S. Mariæ novæ Mantuanum, Hyeronimum Sanctæ Susannæ Siripandum, Stanislaum Hosium S. Laurentii in Panisperna Warmiens., Ludovicum S. Ciriaci in Thermis Simonettam, viros præclaros, ac suo quemque vitæ genere atque officio maxime insignes.

Mandatum Sanctissimi Dni Nri Pii IV. in persona Legatorum in Concilio Tridentino, fol. 2.

His et Marcum Basilicæ duodecim Apostolorum de Altemps Cardinalem Diaconum, sororis filium, aliquot post mensibus Collegam addidit; quod initio quidem admirationis nonnihil attulit, cum nec ætas nec ecclesiasticarum rerum usus, qualis in tam arduo opere requiri videbatur, illi suffragarentur. Optimo tamen consilio a summo Pontifice factum est, et [cum] natione Germanus [fuit] existimavit Pontifex illius hoc in loco præsentiam multum profuturam, ut facilius eo Germani se transferrent, atque per eum commodius cum illis ea gererentur, quæ rebus Concilii expedirent.

Breve Pii PP. IV. super legatione Cardinalis de Altemps ad Concilium Tridentinum, fol. 3.

Prælatos præterea Sanctissimus, eos qui tunc Romæ erant omnes accersit, et quam maximo potest studio ac pietate hortatur, ut se ad iter in Civitatem Tridentinam synodi causa parent, atque pulcherrimam hanc Christianæ Religionis causam impigro animo suscipiant, [et] quod illis ante eorum ex urbe discessum, aut ex privato ipsorum aut Ecclesiarum suarum usu, opus esse intelligit, prolixe satis

indulget. Nonnullos etiam, qui rei familiaris inopià premebantur, liberalitate sua, non solum in viaticum, sed menstruis præstationibus juvandos curavit, veterum religiosorum Principum exemplo, ut Episcopalem gradum honestè possent sustinere.

Post hæc, cætera quæ necessaria conventui huic peragendo essent futura omnia abundè mandat comparari; primum quidem ingentem pecuniæ vim in hunc tantum usum erogandam colligit. Hinc varia munera selectis aliquot viris honestis etiam stipendiis committit. Inter hos Joannem Thomam de Sancta Felice Neapolitanum Episcopum, olim Cavensem, Præfectum annonæ Commissarium vulgo dictum: Angelum Massarellum Episcopum Thelesinum: Gabrielem Paleottum Bononiensem Auditorem Rotæ, qui hæc scripsit: Scipionem Lancilotum Romanum Advocatum Consistorialem: Joannem Battam Castellium Promotorem: præterea Magistrum ceremoniarum, Medicum, Cantores, Notarios, Cursores, Theologos minores. Et id genus alios, ut rei occasio tulit, subinde huc mittit: cæteris omnibus, qui huc, Concilii causa, erant conventuri, privilegia varia, edito etiam diplomate, concessit.

Bulla Privilegiorum Pii IV. quæ concessa sunt existentibus in Concilio, fol. 4.

Indulgentiæ concessæ interfuturis ingressui Legatorum Concilii Tridentini, fol. 6.

His ita a Summo Pontifice constitutis, Cardinalis Mantuanus, qui Mantuæ, administrandæ Ecclesiæ suæ causa degens, sæpius se ab hoc legationis munere excusare studuerat, tandem Pontificis voluntate, ac pene imperio, victus, postea cum Seripando, qui subsequutus eum in itinere ex urbe fuerat Tridentum una ingressus est, cum

quibus alii multi, tum vitæ exemplo [tum] eruditione insignes accesserant. Nam apud Mantuanum Theologus frater Card. Campeggius Dominicanus, Juriscon.; Franciscus Borsatius Philosophus; ac Theologus Fredericus Pendasius; Secretarius, cui etiam omnes Legatorum literæ committebantur, Camillus Olivus. Apud Seripandum, et cæteros Legatos æquè alii ornatissimi viri erant.

Paulò post pervenit et Cardinalis Warmiensis ex Vienna rediens, ubi legationis munere, apud Ferdinandum Imperatorem nomine Sanctissimi fuerat perfunctus. Puteum incommoda valetudo Romæ detinebat. Is, olim Auditor Rotæ, inde Cardinalis, rerum forensium usu, doctrina, ac probitate summopere præstabat. Advenerant interea etiam nonnulli Episcopi; non plures tamen quam novem, inter quos Nicolaus Sfondratus Episcopus Cremonensis, cum primus se Tridenti ante alios exhibuisset, eam ob causam Primogenitus Concilii a Patribus quandoque vocabatur. Reliqui ex suis Ecclesiis, aut ex urbe Roma, quam ægre relinquebant, non ita brevè potuerant se explicare, nondum etiam Oratores Principum adventabant. Quocirca visum fuit Legatis sessionis primæ diem in commodius tempus perducere, quo Prælatorum frequentior numerus hic posset interesse.

Ex his vero qui jam tum aderant, orta est inter Sebastianum Leccavellam Græcum Archiepiscopum Naxiensem, et Bartolomeum de Martyribus Lusitanum Archiepiscopum Bracarensem, jam præsentes, controversia. Naxiensis se in patrum conventibus, uti antiquiorem Archiepiscopum, præferendum dicebat. Ille priorem sibi locum tanquam primati deferendum asserebat. Hæc res longiorem inter eos contentionem videbatur paritura, nisi literis Joannis Cardinalis Moroni brevi fuisset composita. Iis literis suis, forte etiam nomine Sanctissimi hortatus fuit Archiepiscopum Naxiensem, ut Bracarensi humaniter concederet.

Tunc Naxien., altercatione omni deposita, benigne Bracarensem præire passus est.

Cum igitur Bracaren. primum jam locum post Patriarchas cœpisset obtinere, adveniunt interim ex Hispania Prælati aliquot Hispani. Illi indignantur statim Bracarensem in Concilio tanquam primatem agnosci, cum unicus tantum sit Hispaniarum primas, isque sit Archiepiscopus Tholetanus. Petunt ideo Bracarensi locum inter alios Archiepiscopos decerni. Bracaren. Antecessores suos, etiam antiquissimâ hominum memoriâ primates habitos fuisse respondebat, seque ab eo titulo jure excludi non posse suo, tanquam Hispaniæ primatem; aut saltem regni Lusitaniæ, ut Honorii III. Canon in libro Decretalium, titulo, De in integrum Restitutione, capite 7º. ostendit. Hispani replicabant, unicum tantum primatem in toto Hispaniæ Lusitaniæque regno agnosci, eumque procul dubio nominari Tholetanum. Cum variis utraque pars rationibus niteretur, neque facile sedari ea contentio posset, tandem Summi Pontificis prudentia, qui a Legatis ea de re fuerat monitus, per ejus literas, quas infra subjiciemus, sublata fuit.

Eâ compositâ suboritur altera: Hispani enim postulabant, ut sibi liceat eodem habitu, cum mozetta [1] vulgo dicta, incedere, quo ipsi in Ecclesiis suis utuntur. Visum est Legatis hoc quoque Pontifici significare. Quibus per Carolum Cardinalem Boromeum Mediolanen., sororis suæ filium, Pontificiis negotiis præfectum, respondetur. (Solent namque Summi Pontifices, aut ingravescente ætate, aut curis gravioribus impediti, aliquem ex Cardinalium ordine sibi imprimis fidum ac prudentem deligere, qui nomine Pontificis, tum privatas literas conscribendi, tum alia quæ idem Pontifex jusserit negotia gerendi, jus habeat.) Sanctitatem suam parvi æstimare, huncne, vel illum, amictum gerant, se tamen in proximo consistorio cum fratribus sermonem de

[1] Pallav. Ist. del Conc. Trid., lib. xv. cap. xiii. § 5. Merletta M.S.

ea re habiturum. His literis acceptis, Legati Hispanis omnia indulgent. Nunciatum postea fuit in Consistorio, Cardinales fere omnes dissensisse, et præcipue Bartholomeum Cardinalem Cuevam Hispanum, qui acriter eos hoc nomine perstrinxerat. Quum tamen legatorum facilitate hoc eis jam fuerat concessum, non decuit amplius condonatam gratiam revocare.

Dum hæc geruntur, Summus Pontifex Prælatos, qui in urbe morabantur, sæpius ad profectionem urget. Cardinalem etiam Simonettam, qui adhuc Romæ a Sanctitate sua variis obeundis muneribus detinebatur, ex urbe dimittit, ut quam celerrime se Tridenti cum aliis legatis conjungat. Fuerunt qui dicerent, ingrediente Simonetta Tridentum, igneam flammam conspectam fuisse illius capiti ex alto imminentem. Sed illud ex vulgarium potius opinione, quam rei veritate fluxit, cum etherii illi ignes essent vaporibus incensis excitati, atque intra montium recessus tunc ita micantes: quod idem Simonetta comprobavit.

Paulo ante Legati Jubileum a Sanctissimo N. Romæ indictum pro felici progressu Concilii hic rite celebrandum publice mandaverant, solemnes supplicationes decreverant, triduanum jejunium statuerant, Orationes, Eleemosynas, sacrosanctam Confessionem, atque Communionem cunctis indixerant. Quæ cum omnes pie solemniterque obiissent, ac jam cum plures Prælati Tridentum se recepissent, et statim Simonetta advenisset, hinc in certam sunt omnes spem erecti, Concilii res non amplius retardandas. Legati ipsi primæ sessioni diem in Kal. Januarii MDLXII. cogitant præscribere: comparant ea quæ solemni huic diei agendæ sunt necessaria. Verum Summi Pontificis Nuncius apud Ferdinandum Imperatorem, qui tunc erat Zaccharia Delphinus Venetus, idemque Episcopus Pharen., statim per literas Legatis nunciat, Oratores Majestatis suæ, et Regis Hispaniæ, illinc propediem discessuros, nec ob incommoda

itinera eos Tridenti affuturos ante diem 12 Januarii. His auditis, statuunt legati primam sessionem ad eam usque diem differre, cujus rei etiam Sanctiss^{mum}. N. certiorem faciunt. Probavit Papa illorum consilium, additque, opportunius etiam fore, ut ad diem 18 prorogaretur, quandoquidem id tempus, et in diem festum dominicum et Cathedræ Divi Petri incideret. Erat hic dies olim sacer Cathedræ Divi Petri, qua is primum Romæ sedit, cum ex Antiochia in urbem fuit translatus. Postea, varias ob calamitates et direptiones, etiam quibus quandoque Roma fuit afflicta, cum hoc solemne videretur ex hominum usu intercidisse, Paulus IV., veterum sacrorum rituum peritissimus, anno MDLVII. illud restitui mandavit, editis etiam super hac re pontificiis literis, quod hodie quoque magna cum veneratione observatur.

Acceptis his literis a Sanctissimo monent Legati seorsim Prælatos brevi schedula, ut ordinis munerisque sui memores sint, ac in iis præsertim, quæ ad mores et cultum Dei pertinent, cæteris sint documento. Interim etiam sacræ conciones in Ecclesia Cathedrali variis Prælatis, itemque Theologis minoribus, ac primum Octaviano Præconio Messanen. Episcopo Ariano, qui deinde ad Panormitanam Ecclesiam translatus fuit, sunt decretæ.

Dum hæc dies 18 ab omnibus avide expectatur, incipiunt Prælati Hispani privatis congressibus curare, ut eo ipso die apertis verbis declaretur, esse hanc veteris Concilii continuationem, non novi indictionem, his ferme rationibus adducti, quas supra enarravimus, quibus accedebat, quod Pontificiæ hac de re literæ suspensum in utramque partem sensum, ut antea dictum est, tenere videbantur.

Hæc Prælatorum Hispanorum consilia publice cœperunt aliis innotescere, quæ res omnium animos maxime commovit. Videbant enim cuncti, nihil esse quod magis Gallorum,

Germanorum, Anglorum, et cæterorum, quorum hodie dubia est fides, adventum huc possit remorari, quam si hoc ipsum in præsenti ita patefieret. Cum enim ipsi hactenus hanc unam occasionem arripuerant acta prioris Concilii improbandi, quod scilicet tunc imminentibus bellis, et aliis non levibus, cum ipsi asserebant, causis prohibentibus, suam hic præsentes sententiam non potuerunt cum aliis exponere, jam si nunc ea quæ ipsis absentibus acta sunt confirmarentur, futurum judicabant ut ipsi, tanquam indictâ causâ condemnati obstinatiori animo in impietate sua persisterint, nosque statim ea spe excideremus, quæ nobis sola reliqua erat, posse eos a nobis, dummodo simul congrediamur, tum argumentis, tum exemplis, ad Catholicam fidem persuaderi.

His rationibus cum Hispani, ad quos hæc perferebantur, nihilo magis a suo proposito deduci viderentur, quin major quotidie increbresceret rumor, cogitari eos in proxima sessione protestari, hinc se statim discessuros, nisi in ea palam hæc Concilii continuatio divulgetur. Tum Legati nonnullos ex illis accersire: Prælati Itali eos, quibuscum familiaritate juncti erant, convenire, unusquisque sedulo investigare cœpit, an hæc mandato Philippi Regis ita ab iis proponerentur, anque omnium concors Hispanorum Patrum in hoc esset sententia. Compertum inprimis fuit, sex numero Hispanæ nationis ab hujusmodi consilio dissentire. Præterea nullas hac de re extare regias literas, nullum prorsus mandatum. Authorem autem consilii hujus Petrum Guerrero Archiepiscopum Granatensem, virum doctrina moribusque præstantem, omnes prædicabant, cujus authoritatem et plerique alii Hispani sequerentur. Granatensis, quod mente cogitabat, Legatis noluit dissimulare. Sibi enim, antequam ex Hispania discederet a Consilio Regio nomine Philippi Regis, mandatum affirmabat, ut Tridentum cum aliis Prælatis Consilii prosequendi causa se conferret,

cupere ideo eos inprimis ut hæc prosecutio declaretur. Hortari eos et monere, tum legati tum alii Prælati non destiterunt, ne ita primum hujus sacrosanctæ Synodi congressum interturbarent: nihil illos quærere, quod Sanctissimus N. assentientibus Tridentinis Patribus sit recusaturus. Ita enim et bullam sanctitatis suæ significare, dum Concilii suspensionem tollit, ita et existimari jam omnibus Patribus esse propositum, ut ea peragantur, quæ olim fuerant sub Julio III. intermissa. Cæterum optima ratione, quæ illis aliâs fuit significata, abstinendum esse in presenti ab hujusmodi promulgatione; satis illis esse, si re ipsa præstetur, quod verbis cupiunt declarari, graviter porro eos delinquere, qui hisce dissentionibus magnam adversariis nostris criminandi causam præberent.

Cum verbis istis Hispanorum consilia non prorsus adverterentur, illique simul omnes in ædibus Granatensis convenissent, ut certius de toto hoc negotio deliberarent, tum legati indicunt generalem Congregationem Patribus in diem proximam sequentem, quæ erat XV. Januarii. Cursor hoc Patribus omnibus, simulque Hispanis apud Granatensem coactis denunciat. Ubi Hispani diem certum brevemque Congregationi præstitutum intelligunt, seque rem conari omnibus maxime odiosam, et, ut nonnulli ex eis interpretabantur, supervacaneam, eo quod aliqui ita sibi Pontificem ipsum in hanc sententiam affirmasse attestarentur, tum unanimes statuunt agendum esse coram legatis, ut decreti verba proximâ sessione ita incipiantur, ne Concilium hoc a prioribus actis disjunctum videatur. Petatur deinde, ut quod primo loco excutiendum Patribus proponatur, id ejus sit argumenti, quod alias fuit interruptum. Legati benigne eos excipiunt, monentque, ut posthac, quando omnes in Spiritu Sancto sunt collecti, ita omnium animos unus regat Spiritus, ne ipsi privata studia, sed cum aliorum voluntate conjuncta, amplectantur. Postea negotia dant Ægidio Epis-

copo Mutinensi, [qui] nobili Foscanorum familia Bononiensi ortus, ac ordinis Dominicani, doctrinâ, probitate, prudentiâque erat incomparabili, et Antonio Augustino, olim Auditori Rotæ, nunc Episcopo Ilerdensi, spectatæ eruditionis viro, et Episcopo Thelesino Secretario Concilii in his valde versato, ut decreti verba ad formam literarum Sanctissimi D. accommodent, ita ut nec Concilii nova indictio, nec etiam continuatio verbis apertis explicetur.

Secuta est dies XV. Januarii, quæ, cum Patrum congregationibus initium dedit, non ab re videtur illarum ordinem fusius recensere. Hæ, ut plurimum, secretæ erant, ac universales patrum omnium; aliæ universales et publicæ; aliæ particulares et privatæ. Nunc dicendum de universalibus secretis, quæ frequentiores erant, quod ex iis facile et reliquæ dignoscentur. Ubi aliquid in Synodo de sententia Patrum erat deliberandum, sive ad dogmata, sive ad mores pertineret, seu ad indicandam aut prorogandam diem sessioni, seu de excipiendis oratoribus Principum ageretur, legendisve literis ad synodum scriptis, aut alia de re, quæ toti Synodo esset significanda, universalis tunc Congregatio Patrum hoc ordine convocabatur. Primum enim indicebatur a cursore singulis patribus tempus certum, quo Congregatio esset inchoanda. Hæc principio quidem paucis adhuc Tridenti Patribus in ædibus Mantuani cogebatur; postea in Sanctæ Mariæ Majoris templo eam haberi mos fuit. Erant hic disposita subsellia in theatri speciem, quæ 250 viros plus minu scommode caperent, spatiis etiam pluribus ab utroque cornu relictis, ad excipiendum in publicis congregationibus frequentiorem turbam. Legatis in consessum prodeuntibus crux argentea præibat, quæ in Theatri umbilico, ut omnibus conspicua esset, defigebatur. Ipsi in fronte, sericeis sellis, ex editiore ornatioreque loco aulæis circumstratis, subjectisque tapetis, considebant: medius inter eos Cardinalis Mantuanus: cæ-

teri Legati utrinque; et Madruccius, et si qui alii Cardinales eodem consessu. Ad illorum dexteram, humilioribus tamen sedilibus, Oratoribus Ecclesiasticis locus dabatur, ad sinistram laicis. Hi nondum quidem hoc tempore omnes aderant, sed subinde, non multis interjectis mensibus, advenerunt. Ex his etiam nonnulli ob dignioris loci contentionem ab his conventibus sæpe abstinebant. Cæteri deinde, si qui ab Ecclesiasticis Præsulibus sæculari jurisdictione fulgentibus, aut a Clericorum alicujus Provinciæ ordinatione, huc missi erant. Prælati quidem inter reliquos, nullâ hujus muneris ratione habitâ, considebant. Alii extremo post omnes gradu admittebantur. Porro Prælatorum honorificentior locus in imis subselliis erat, primò Patriarchæ, inde Archiepiscopi, post Episcopi, singuli ex antiquiori adeptæ dignitatis titulo collocabantur. Hinc Abbates mitrâ, aliisque insignibus Pontificalibus utentes: postea Generales Religionum ex ordinum eorum prærogativa; inter quos Jacobus Lainez Jesuitarum Generalis, doctrinâ ac pietate insignis, cum de loco inter Regulares, aut alios, ei adscribendo dubitaretur, maluit modeste et prudenter seorsum ab aliis extra ordinem novissimus collocari, quam in ullam loci sui publice vel privatim contentionem venire. Proximi Generalibus Auditor Rotæ, Advocatus consistorialis, Promotor Concilii, et præterea, si quis alius privilegio Papæ ut tunc temporis Gregorius a Tayde Lusitanus idemque Abbas Sancti . . . . literis regis sui ob illius virtutem et probitatem maxime commendatus congregationibus assistendi jus habebat. Hinc novissimo loco Præsulum, aut Ordinis Ecclesiastici Nuncii, de quibus supra. Reliquis postmodum ex concione exclusis, Cardinalis Mantuanus Sancti Spiritus invocationem præmittebat ea oratione, quæ in libro Pontificali legitur, videlicet:

Adsumus, Domine Sancte Spiritus; Adsumus, peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter con-

gregati; veni ad nos, et esto nobiscum, et dignare illabi in cordibus nostris; doce nos, quid agamus, quo gradiamur, et ostende quid efficere debeamus: ut te auxiliante tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus, et suggestor, et effector judiciorum nostrorum, cum solus cum Deo Patre et filio nomen possides gloriosum; non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summam diligis equitatem, non in sinistrum nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, et in nullo deviemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti: sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis justitiam, ut et hic a te in nullo dissentiat sententia nostra, et in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna; per Christum Dominum nostrum. Responderunt Amen.

Inde si alicujus forte rei Prælati præmonendi erant, antequam sententias dicerent, ipsemet Mantuanus, aut Secretarius ejus nomine ex scripto significabat; illo absente Legatus ei gradu proximior hoc munere fungebatūr. Cæteri Legati, ubi opus erat, etiam inter ipsas Prælatorum sententias pro concione loquebantur; hinc patrum suffragia pari ordine sequebantur.

Primo Cardinales non legati, post Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, et Generales ordinum, adjunctis et Ecclesiasticis Oratoribus, qui tamen inter reliquos Prelatos ex ordinariæ suæ dignitatis loco, respondebant; singulorum sententiæ, nunc breve tempus, nunc longum et quandoque duos dies occupabant, ex rerum gravitate, ac dicentium prolixitate, nemini certo ad loquendum spatio præfinito, seu memoriter, seu ex scripto mallent: eas qua poterat celeritate secretarius notis excipiebat, atque in acta redigebat; idem, et aliis cujuscumque arbitratu licebat: sed Auditor Rotæ præsertim singula calamo ex plumbario

lapide diligenter colligere, atque in commentariolum referre solebat. Post generales nemini suffragii ferendi jus erat. Solus Auditor Rotæ, si quando a legatis sententia rogabatur, consultivum, ut aiunt, votum proferebat.

Hæc de Generalibus congregationibus, quæ urgentibus negotiis sæpe eodem die geminabantur: Publicæ eodem ordine habebantur, sed ad eas cunctis omnium ordinum viris liber patebat accessus, neque in illis Patres sententias rogabantur, verum audiendis Theologis minoribus, qui ex suggestu de articulis ad dogmata spectantibus, antequam Patres de illis sententias dicerent, disserebant, aut excipiendis Oratoribus Principum occupabantur.

Privatæ in ædibus legatorum, aut eorundem jussu apud certos Patres pro temporum negotiorumque conditione, nunc multis, nunc paucis accersitis cogebantur.

Verum ut clarius adhuc omnibus liqueat quis ordo in proponendis nominandisque rebus in sessione postea sanciendis adhiberetur, illud adjiciendum est, in Congregationibus, quæ erant veluti Sessionum præludia, duo potissimum diligenter tractari consuevisse, quorum alterum ad Dogmata, alterum ad Reformationem pertinebat, sicuti in qualibet Sessione decreta partim fidei, partim morum edebantur.

Inchoabatur autem ut plurimum a rebus fidei, in quibus certum erat fere argumentum de quo disserendum erat, cum ab exordio Concilii ad hæc usque tempora constans semper patrum mos fuisset, ut septem Ecclesiæ sacramenta sigillatim prosequerentur. Quæ igitur materia fidei tunc occurrebat, a legatis, adhibito peritorum aliquot consilio, in articulos quosdam, seu problemata, dividebatur, eaque primum Theologis minoribus excutienda tradebantur. Missi enim huc a Summo Pontifice, ab Imperatore, a singulisque Regibus complures Theologi, virtutibus eximii, fuerant, tum alii quoque in Prælatorum contubernio ex variis nationibus, summa eruditione præditi, huc confluxerant,

quibus ad disserendum publice ex suggestu de articulis propositis locus dabatur; eorum responsa deinde tum Secretarius, tum Patres aliquot delecti observabant, ac quod pluribus placuisset in Canonis seu Decreti formam redigebant, quod Patribus in generali Congregatione maturiore postea consilio decernendum exhibebatur. In decretis vero de moribus nulla Theologorum minorum adhibebatur consultatio. Sed legati ipsi initio partim quod eis ex usu Christianæ Reipublicæ videbatur, re cum nonnullis prudentioribus ante communicatâ, Patribus proponebant, partim Oratoribus, ac Prælatis mandabant, ut, de quibus optassent Synodum consuli, ea sibi ipsis antea inspicienda exhiberent; idque eo tacite consilio, ut graviora ad Sanctissimi Domini nostri aures prius perferrent, quibus per literas is, quod ex re esse censuisset significari mandabat, indeque ipsi reformationum Decreta per Auditorem contexebant, quæ synodo deliberanda, dissimulatâ tamen Summi Pontificis mente, proponebant, eaque postea a Patribus aut recipiebantur aut refellebantur, seu variis modis, ut res ferebat, immutabantur. Ideoque nihil illud aut Concilii libertati aut patrum authoritati detrahebat, penes quos erat arbitrium cuncta a legatis proposita probandi aut improbandi; sed et progrediente Concilio ab hoc etiam instituto deinde discessum fuit, cum legatorum prudentiæ et Concilio omnia moderanda Sanctissimus ipse libere permisisset. Porro decreta ipsa, sive de fide sive de moribus proposita essent, toties a Patribus examinabantur, et evolvebantur, quo a majori illorum parte recepta essent; cum unicuique loco suo ea refellendi, arguendi, corrigendi, probandive libertas summa relinquebatur. Tum deligebantur a legatis Patres aliquot qui censuras annotationesque omnes in unum colligerent: si quid tamen præclarum, licet a paucis tantum vel ab uno animadversum, accidissent[1] quod dignum iis inserendi aut demendi decretis

[1] Ascendissent, MS.

judicassent, illud ad Patrum conventum, ut eorum quoque judicium explorarent, referre solebant. Dum his emendandis opera dabatur, aliarum rerum disputationem patres prosequebantur, donec elaborata omnia, et expolita, frequentioribus consensus suffragiis censerentur, quæ tamen, nisi peracta sessione, sancta rataque haud habebantur, cum unicuique etiam in sessione ipsa consilium mutare, probataque improbare, prout Sanctus Spiritus suggereret, liceret; adeo ut cujuscumque generis argumentum in Congregationibus tantum pertractatum, in sessione demum definitum diceretur.

Nunc, ut ad rem redeam, coactâ prima generali Patrum Congregatione, Mantuanus, gravi oratione exorsus, lætari se tandem, ait, advenisse illud tempus diu optatum a Sanctiss^mo. Dno Nro, quo possit labenti Christianæ Reipublicæ præsidium adferre. Nihil illi jampridem fuisse antiquius, quam Concilium Œcumenicum cogere, quo impia hæreticorum dogmata evelli, depravati fidelium mores emendari, et suus catholicæ Ecclesiæ nitor restitui possit. Hac de causa novem se ab hinc menses Legatum huc ab eo missum fuisse, ut quam celerrime patres negotium hoc religionis aggrederentur. Postea causas exponit alias a nobis relatas, quapropter ad hunc usque diem Sacrosancti Concilii initium fuerit delatum.

Nunc amplius non esse supersedendum existimasse, ut expectatos hinc ab omnibus fructus tandem Christiana Respublica percipere incipiat; gaudere se maxime cum videat tot patres ado frequenti cœtu convenisse; magnam se hinc in spem venire, feliciores quotidie progressus expectandos; hortari illos, ut jejuniis, orationibus, missæ sacrificiis divinum sibi numen concilient, quo facilius eorum cogitationes ac actiones ad veritatis lumen excitentur. Tum ex scripto ordinem a Secretario legi jussit, qui proximo die dominico in supplicationum ritu, aliisque solemnibus celebrandis

servandus esset; simulque verba utriusque decreti eo die promulganda, an ita patribus probarentur. Ea erant hujusmodi.

Primum Decretum.

Ill[mi] et Rev[mi] Dni, Reverendique Patres, placetne vobis, ad laudem ac gloriam Sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis Christianæ, Sacrum Œcumenicum et Generale Concilium Tridentinum, in Spiritu Sancto legitime congregatum ab hodierna die quæ est 13 mensis Januarii, anno a nativitate Domini MDLXII. Cathedræ Romanæ Beati Petri Apostolorum Principis consecrata, sublatâ quacunque suspensione, juxta formam et tenorem Sanctissimi Dni nostri Pii IV. Pont. Max., celebrari, et in eo ea debito servato ordine tractari, quæ, proponentibus legatis ac præsidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, ecclesiæ veram ac Christianam Pacem conciliandam apta, et idonea, ipsi Sanctæ Synodo videbuntur.

Secundum Decretum.

Ill[mi] et R[mi] Dni, Reverendique Patres, placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse, feria V[a] post secundam Dominicam in Quadragesima, quæ erit dies 26 mensis Februarii.

Prior Cardinalis Madruccius honorificis verbis maximas se Sanctissimo N. gratias habere ostendit, qui tantâ vigilantiâ, ac caritate, Christianæ Reipublicæ incolumitati atque amplitudini studeat; aliaque etiam in eandem sententiam dixisse creditum est, quæ, cum submissâ voce pertulisset, mihi ea assequi non licuit. Idem prioris decreti verba approbavit, quibus et cæteri adhæserunt. Quoad 2[dum], cum ab uno et altero ex patribus prius quæsitum

rei intra hos dies tractandæ argumentum esset, Mantuanusque id in proximis conventibus explicatum indixisset, omnes ei, cum eodem Madruccio, protinus assensere.

Post hæc, idem Mantuanus nonnulla præfatus de singulari Sanctissmi N. pietate et prudentia, ne qua disceptatio de sententiis Patrum priore posteriorive loco dicendis, et de primatu graduum, rerum tractationem impedire possit, mandavit a Secretario legi ea, quæ idem Sanctissimus hac de re literis suis decreverat, adjectâ ipsorum legatorum declaratione.

Breve Sanctissmi. Dni nri Pii IV. super modo sedendi in Concilio, fol. 8.

Declaratio Legatorum cum brevi confirmatorio super modo sedendi, fol. 9.

Quibus peractis, cum Patres ex congregatione discessissent, sibi mutuo gratulantes, tam felix initium unanimesque voluntates, ecce postridie Granatensis novam aggreditur disputationem adversus verba decreti: clausulam illam, proponentibus legatis ac præsidentibus, ex decreto expungenda esse contendit; quippe quæ nec in aliis Conciliis unquam inserta, nec in præsenti sit necessaria, atque in sententiam suam quatuor alios Hispanos Prælatos perducit. Ubi rumor ad legatorum aures defertur, mittunt statim Thelesinum Secretarium, qui iis suadeat, nihil esse, cur decretum illud jam a Patribus approbatum velint immutare. Ad hæc Granatensis duplicem rationem affert: primum, quia clausula illa nova est et insolita nec necessaria; deinde, quia cum hæretici adversarii hoc unum nobis objiciant, quod nemini liberum sit in hoc Concilio, ea in medium afferre, quæ sibi justa esse conscientia dictaverit, sed omnia a legatorum tantum vocibus pendere, nunc, si in decreto illa clausula relinquatur, utique existimare se illos eo magis

hoc in mentibus suis defixuros, atque ita a nobis hoc solum verborum terriculo fugatos iri. His Thelesinus legatorum nomine replicavit, verba illa obiter ibi acta fuisse et enunciata, non ut quemque eo jure spolient in dicenda sententia, quod sibi jus ratioque permittit. Deinde, inique eos conqueri, cum ante quam decretum fuerat coram Patribus perlectum, privatim Granatensi ipsi, et nonnullis aliis fuerit ostensum. Nunc postquam omnium consensu et ipsorumet Hispanorum fuit firmatum, integrum amplius legatis non esse quicquam illi addere aut diminuere. Postremo, non debere eos dubitare, quin legati libenti animo sint passuri, et eos et quoscumque alios libere ea significare quæ ad Catholicæ fidei incrementum pertinebunt. Granatensis, nihilo æquior redditus, id maxime dolebat, sibi nudius tertius exemplum hujus decreti missum fuisse, quod clausulam hanc non continebat. Fatebatur quidem, eâ ipsâ horâ, cum in Congregationem descenderent in ædibus Mantuani, novam hanc formulam sibi et Ilerdensi fuisse recitatam, eandemque ab ipso Thelesino in Congregatione publice relatam; sed tunc se ita ex improviso singula non potuisse animadvertere: nunc, re detectâ, satius esse errorem corrigere, quam novo lapsu veterem augere.

Re infectâ, cum Thelesinus discessisset, rogassetque eos, ut maturius secum deliberarent, advenit dies 18 Januarii, primæ Sessioni præfinita, cujus ordinem ritumque diligentius referendum existimavi, quando hinc cæteris etiam tum sessionibus (actiones olim vocabantur) tum supplicationibus publicis, quæ postea secutæ sunt, satisfiet. Convenerant summo mane Cardinales et Prælati in templo Divi Petri, ibique sumptis pluvialibus et mitra cœptum fuit procedi ad cathedralem Ecclesiam Sancti Vigilii. Præibant Canonici Ecclesiæ, inde Abbates, Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Oratores Ecclesiastici, quando his solemnibus aderant. Post hos Dux Mantuæ incedebat, qui biduo ante

Tridentum venerat: deinceps Cardinales, inter quos Madruccius sericeam albam mitram, reliqui legati mitram textili auro gerebant. Hinc Oratorum laicorum locus erat: post sequebantur Generales Religionum, Auditor Rotæ, Advocatus, Promotor, Magistratus Civitatis, et permixti deinde quamplures nobiles. Hicque incedendi mos in aliis deinde solemnibus supplicationibus, quæ variis occasionibus habitæ fuerunt, servatus est. Ubi perventum est ad Ecclesiam, Cardinales insigniori loco, Altari ipsi proximo, purpureo stragulo magnifice ornato, adjecto post eos Duce Mantuæ, collocantur: Oratores Ecclesiastici ad sinistram, inferioribus tamen sellis, laici contra. Prælati cæteri disposita æquabili loco subsellia eodem ordine, qui in congregationibus servatur, arripiunt. Mantuanus ipse missam solemni pompa, quod primum fuit sacrum ab eo publice peractum, reliquis deinde sessionibus aliis Prælatis mandatum, de more celebravit. Hinc sacra concio, quæ legatorum arbitrio diversis patribus, ut res ferebat, distribuebatur. Eo die a Gaspare de Fosso, ordinis Minimorum, Archiepiscopo Rhegino, satis pie habita est. Indeque precationibus multis, summâ cum ceremoniâ adhibitis, atque litaniis sacrisque canticis ad Spiritus Sancti gratiam implorandam pie fusis, cæterisque omnibus antiquo ritu ex pontificalis libri lege confectis, Legati omnes ad Altaris suggestum, ubi usque ad sessionis extremum a regione prælatorum assidue solebant, se transtulerunt. Tum Episcopus Thelesinus Secretarius ex superiore loco Bullam Sanctissimi Dni Nri Pii IV recitavit de Concilii hujus celebratione editam tertio Kal. Decembris MDLX; simulque ejusdem mandata in Cardinales legatos ad S^m Synodum.

Postque Prælatus ille qui sacrum operatus erat, (hoc autem die Archiepiscopi Rhegini præter ordinem id munus fuit,) procumbens ad Legatorum genua, pugillarem e manibus eorum excipiebat, ubi decreta pridem a Patribus

examinata et firmata, et in eadem sessione publicanda continebantur. Inde ex suggestu clara voce primum decretum recitabat, subdens in fine hæc verba: Ill^{mi} et Rev^{mi} Dni, et amplissimi Patres, placentne hæc omnia vobis? Ad quæ statim Legati ipsi respondebant, Placet, aut si quid aliud eis occurrebat. Subinde Secretarius Concilii singulorum Patrum vota coram Notariis sacræ Synodi ordine scrutabatur, qui singula, prout a patribus, seu voce, seu scripto, tradebantur, in acta redigebat. Latis suffragiis omnia a Secretario et Notariis ipsis Legatis renunciabantur; et si decretum ipsum ab omnibus æque receptum fuisset, tunc primus Legatus sacræ Synodo palam, claráque voce contestabatur. Decretum approbatum est ab omnibus, nemine discrepante, gratiæ agendæ sunt Deo. Quod si discors aliquorum sententia fuisset, id quoque ab ipso Legato ita proferebatur: Decretum approbatum est ab omnibus, exceptis aliquibus, qui cuperent in eo nonnulla tolli, sive apponi, seu mutari, aut quid hujusmodi; statimque dissentientium suffragia, prout excepta fuerant a Secretario, palam legebantur, ita ut quilibet sententiam suam non obscure posset recognoscere. His, et infirmorum sententiæ, quas per syngrapham ferebant, dum tamen decretis examinatis interfuissent, adjungebantur. Postque Secundum Decretum eodem ordine, rogatis Patrum sententiis, promulgabatur. Mox tertium, ut reliqua deinceps, sigillatim loco suo sanciebantur; ita tamen, ut uno decreto, seu rogatione, omnia quæ ejusdem argumenti erant, sive ad dogmata, sive ad mores pertinent, multis licet distincta capitibus, continerentur. Quibus absolutis Promotor Concilii absentium Prælatorum contumaciam accusabat, idem omnes Protonotarios et Notarios ibidem præsentes rogabat, ut omnia in ea sessione gesta in publica redigerent documenta. Extremum illud sessionis erat, Hymnum, Te Deum laudamus, summa cum exultatione canere: postquam sacrâ cum benedictione patres omnes dimittebantur.

Hæc in omnibus sessionibus hoc fere ordine observabantur, exceptâ procedendi pompâ, quæ hac die ad felicioris et augustioris initii significationem adhibita fuit; in aliis post omissa, cum satis esset die sessioni præstituto Prælatos in Cathedrali ipsa Ecclesia convenire; ubi, sacro missæ confecto, tunc demum pluvialia mitrasque desumebant. In aliis etiam, si qui Oratores Principum antea in Congregatione Patrum prius fuissent admissi, nunc post statutas solemnesque precum ceremonias, publice Legatis ipsis mandata sua exhibebant, eaque Secretarius ex suggestu palam recitabat, adjectâ Sanctæ Synodi responsione.

Verum ut nunc apertius quoque morem decretorum in Sessione sanciendorum, quod rerum omnium quæ in Concilio gerebantur caput erat, ante oculos ponamus, subjiciemus et decreta ipsa, quo fuerunt in præsenti Sessione ordine promulgata, Patrumque sententias ex authographis ipsis excerptas, et singulorum etiam patrum nomina, qui Sessioni interfuerunt.

Sequitur primum Decretum in Sessione promulgatum, quod fuit hujusmodi.

Placetne vobis, ad laudem et gloriam sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis Christianæ, sacrum Œcumenicum et generale Concilium Tridentinum in Spiritu Sancto legitime congregatum, ab hodierno die, qui est 18 mensis Januarii, anni a nativitate Domini MDLXII Cathedræ Romanæ Beati Petri Apostolorum principis consecrato, sublatâ quacumque suspensione juxta formam et tenorem litterarum Sanctis^mi Domini nostri Pii IV Pontificis Maximi celebrari, et in eo ea debito servato ordine tractari quæ proponentibus Legatis ac præsidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum

abusus corrigendos, Ecclesiæ veram ac Christianam pacem conciliandam apta, et idonea ipsi Sanctæ Synodo videbuntur?

Inde Patres ordine quo supra responderunt omnes: Placet, exceptis, qui sequuntur. Rev. Dominus Petrus Guerrero Archiepiscopus Granatensis dedit cedulam hujus tenoris, videlicet: verba illa decreti, proponentibus Legatis ac præsidentibus, mihi non placent, tanquam nova, nec hactenus in Conciliis posita, et non necessaria, nec expedientia his maxime temporibus; ideo peto ab hujus Sanctæ Synodi notario, hoc meum suffragium inserat inter acta dictæ Sanctæ Synodi una cum prædicto Decreto, mihique authenticum illius instrumentum exhibeat; P. Granatensis. R. Dominus Joannes Fraciscus Blanco, Episcopus Auriensis, dedit cedulam tenoris subsequentis; non placent illa verba, proponentibus Ill^mis et R^mis DD. Legatis, tum quia non solent poni in hujusmodi decretis, tum etiam quia videntur sonare quandam limitationem, quæque videtur esse contra rationem Concilii generalis, et propterea quia non sunt in Bulla vocationis hujus Concilii, cui respondere debet decretum apertionis ejusdem. Quapropter nisi deleantur, peto a R^mo Secretario, ut hanc meam sententiam subscribat eidem decreto; cætera placent: F. Episcopus Auriensis.

R^s D. Andreas de Cuesta Episcopus Legionensis dixit hæc verba, videlicet:—placet dummodo Legati proponant quæ visa fuerint concilio digna proponi.

R. D. Antonius Gurriniero,[1] Episcopus Almeriensis, protulit eandemmet verba, quæ protulerat Rev. D^nus Episcopus Legionensis.

Postea lectum fuit Secundum Decretum in hæc verba:

Placetne vobis proximam futuram Sessionem habendam, et celebrandam esse feria quinta post Secundam Dominicam Quadragesimæ, quæ erit die 26 mensis Februarii?

Patres omnes responderunt: Placet.

[1] Corrionero?

ACTA SECUNDÆ SESSIONIS.

Peracta primâ sessione, Legati, privatis inter se de rebus gerendis colloquiis habitis, generalem Patrum congregationem indici jubent, in quorum consessu Cardinalis Mantuanus sic loquutus est: Magnum certe divinæ erga nos beneficentiæ munus agnoscimus, quæ præteritæ sessioni adeo feliciter aspiravit ex his initiis, cum vestros congressus tam piâ alacrique voluntate excitatos videamus: optamus iisdem quoque studiis reliquos adolescere, ut digni tandem præclarissimo isto consessu fructus in lucem exeant. Quamvis igitur egregius hic vester ad religionis amplificationem consessus nullum nobis vos monendi aut hortandi locum relinquat, non possumus tamen, quo urgemur animi ardore ad publica commoda, non vos ad rerum præsentium memoriam excitare, ut vestris perpetuo sit animis defixum, Christianorum omnium oculos in vestrum hunc unum cœtum esse conversos, a vestraque nunc animi præstantia, fide atque sapientia, ea omnes jure suo expectare, quæ labentibus, et pene in præceps ruentibus, rebus præsidium sint allatura. Itaque, ut tam necessarium et ab omnibus exoptatum opus, Deo Authore, aggrediamur, existimavimus in præsenti a nonnullis necessariis quidem, sed paulo facilioribus rebus exordiendum; naturæ ordinem imitati, quæ sensim ad perfectiora progreditur. Erunt igitur vobis veluti primordia quædam, unde ad graviora aditus patefiat. Inde conversus ad Episcopum Thelesinum, Secretarium, jussit, ut ea publice legeret, quæ descripta manibus tenebat. Ea erant hujusmodi.

In prima præterita sessione declaratum est, ut communi omnium voto approbatum pertractandum esse de iis quæ

necessaria videbuntur ad Catholicæ fidei doctrinam stabiliendam, atque ad morum integritatem restituendam.

Ut autem hoc, Deo duce, aggrediamur, visum est magnopere referre ad doctrinam de fide in suam puritatem restituendam, ut libri, a variis authoribus post exortas hæreses scripti, atque etiam librorum censuræ in diversis locis a Catholicis editæ examinentur, de quibus quidquid sancta Synodus statuerit, tanquam Sacrosanctum Decretum suo tempore publicabitur, ut ab omnibus absque ulla tergiversatione custodiatur, super qua re quicumque pro ejus faciliori expeditione aliquid afferre voluerit, libenter audientur.

Ad hæc rite dijudicanda, ut vocentur omnes ex decreto sanctæ Synodi, consentaneum fore existimavimus, ad quos istarum rerum aliqua pertinere quoquo modo potest, ne deinceps inauditos se esse condemnatos excusari possint.

Non ab re quoque putavimus esse, omnes, qui in hæreses quascunque lapsi sunt, et adhuc irretiti sunt, ad pœnitentiam invitare, cum salvi conductus ampla concessione, et promissione magnæ et singularis clementiæ et benignitatis, modo redeant ad cor, et sanctæ Ecclesiæ divinam potestatem agnoscant.

Tam super modo facilioris expeditionis examinis librorum et censurarum, quam super aliis, quæ sequuntur, Patres postquam hujus scripti exemplum acceperint, et consideraverint, dicent sententias suas in sequenti Congregatione.

Post hæc Mantuanus duo sibi cum patribus agenda narrat; primum ut laboriosum annonæ parandæ munus, quod solo Episcopo Cavensi Commissario incumbit, cum aliis etiam partito onere communicetur: Deinde ut patres aliqui deligantur, qui mandata absentium suscipiant, excusationes legant, atque ad legatos referant; quo postea, si res postulaverit, in Synodo proponantur. Omnes statim se legatorum nominationi assensuros dixerunt. Illi paucis inter se collatis

per secretarium, quoad Annonæ procurationem, Antonium Helium Justinopolitanum Patriarcham Hierosolymitanum, Antonium Scarampum Æquensem Episcopum Nolanum, Dominicum Bollanum Episcopum Brixiensem, et Gulielmum Cassadorum Episcopum Barchinonensem, Commissario adjungendos.

Quoad mandata, Jo. Baptistam Castaneum Romanum Archiepiscopum Rossanensem, Joannem Zuarez Lusitanum Episcopum Coimbriensem, Carolum Cicadam Genuensem Episcopum Albingaunensem, et Didacum Sarmientum Episcopum Asturicensem, delectos denunciant.

Secuta hinc est alia Congregatio die 30 Januarii, ubi Mantuanus humaniter Patres hortatus est, ut omni prorsus ambitionis seu contentionis studio deposito, qua decet sinceritate, atque animi candore de rebus alias propositis sententiam dicant. Cumque meliora ab aliis audierint, illis concedant. Tunc enim maxime prudentiæ lumen elucere, ubi non proprio potissimum nitens judicio, sed alienis, cum apportet quis, rationibus acquiesci; hoc caritatis vinculum postulare, ut aliena tanquam nostra amplectamur; hoc tandem et loco isti deberi, ut omnium voluntates iisdem studiis conjunctæ ad unum eundemque finem referantur.

Hinc Secretarius legit Breve Sanctissimi Dni nostri de Indice librorum examinando; Breve de librorum Indice. fol. x.

Exorsi igitur sunt Patres singuli sententias suas, aliqui memoriter, aliique ex scripto, proferre, quarum ego nonnullas in præsenti, et sparsim tantum, recensebo, quantum omnes sigillatim commemorare nimis longum et molestum esset. Volui autem, ut ex his paucis mos Patrum in ferendis suffragiis intelligatur, qui in reliquis negotiis non absimilis erat, prout rei propositum argumentum ferebat; quamvis non negârim in tam magno Patrum numero non defuisse, et

aliquos fastidioris ingenii, qui argutis rationibus concionem oblectarent, aliquos, qui morosa prolixitate consessum interdum fatigarent.

Primus Cardinalis Madruccius; et post eum secuti omnes ex ordinis cujusque prærogativa breviter ad res propositas responderunt.

Patriarcha Hierosolymitanus, gravi habito sermone, probare se dixit id suæ Sanctitatis et Patrum Consilium, ut scilicet libri, qui inter hominum manus versantur, sinceri sint, atque incorrupti. At vero in re præstanda opus esse peritorum multorum judicio, qui bonos seligant, pravos rejiciant. Placeret sibi, ut Ill^mi Legati ex Patrum ordinatione aliquos decernant, quibus hoc munus demandetur.

Electus Patriarcha Aquilegiensis, Daniel Barbarus Venetus, prius aliqua memoriter, reliqua ex scripto, est prosecutus, quorum summa fuit, videri admodum ex re esse, ut Index ille tempore Pauli IV editus, ex integro castigetur, cum in eo plura sint, quæ æquo animo ferri non possunt; veluti cum eâdem censurâ eorum libri damnantur, qui juvenili ætate aliquid forte mollius composuerunt, ac illorum qui impiis hæresibus commentarios suos explerunt. Eligendos itaque viros, hujus judicii, ut non eadem trutina omnia metienda præsentent, sed cum aliis acerbius, cum aliis mitius agant, pro rei meritis et conditione.

Bracarensis negotium hujusmodi in synodo nullâ ferè ratione perfici posse dixit, cumque alia nunc impendeant utiliora, decere potius hoc gymnasiis publicis mandare, ubi commode periti tanto operi industriam suam poterunt adhibere; quales multi in Bononiensi, Parisino, Salamanticensi, et Conimbriensi gymnasiis reperiuntur. Interimque publicis professoribus, et doctorum collegiis prohibendum, ne quemque possint ad doctoris gradum provehere, priusquam opus injunctum exegerint, ut ita eo celerius res absolvatur.

Arianensis—omnia perfici posse, quamvis difficilia, dum tantum nobis ipsis non desimus, cum Deus pias mentes nunquam destituat. Eligendos esse cum Patribus aliquos ex iis viris, qui olim a Paulo IV adhibiti fuerunt in Indice illo componendo, ut rationem afferant censuræ illius, vel significandum id Sanctissimo, ut si quas penes se rationes habet olim ab illis excogitatas, eas Patribus depromat, ut tutius negotium aggrediantur. Quoad fidem publicam, eam quidem concedendam; sed cavendum ne illi se hæreticos nunc nominari ægre ferant, potius hortandos nunc esse familiariter, postea, si renuerint, judiciario etiam ordine provocandos.

Pactensis Episcopus Bartolomeus Sebastianus Hispanus—non esse adeo difficile hoc negotium, nam tum sedente Paulo IV pauci id viri exequi potuerunt, cur non facilius nunc sanctæ Synodo id liceret? Posse libros omnes qui in quolibet Indice sunt comprehensi ad quinque classes redigi: Primam, hæreticorum, et hos comburendos: Secundam, eorum, qui incerti authoris sunt, et hos, si probi sint, ferendos: 3^am^, eorum, qui admixtos aliquos errores habent, et hos secernendos: 4^tam^, librorum vulgari sermone, et in his versiones quidem Evangeliorum, et quorundam precum Ecclesiæ frequentiorum, si sint fideliter translatæ, permittendas, cæteras interdicendas: 5^tam^, librorum de sortilegiis, magia, necromantia, et similium, et hos damnandos.

Mutinensis—si de omnibus in universum libris esset agendum, ego sanè hoc nimis arduum, et fere supra hominum vires esse censerem; quantum autem mentem Sanctiss^mi^ nri eam esse perspicio, ut Indicem tantum Romanum perscrutemur, non diffiteor quidem et id ipsum videri perdifficile; sed tantum [?] multa mihi in mentem veniunt adhiberi posse, quæ planiorem nobis, ut cursum hunc conficiamus, aditum patefacient. Cum igitur hoc Ill^mi^ etiam Legati petant, ut facilis aliqua a Patribus ratio

proponatur operis hujus perficiendi, cogitabam mecum traditas esse a majoribus duas regulas, quibus id, quod difficile est commodius effici potest; altera est, ut tollantur impedimenta, quæ agenti obsistunt; altera est, ut vires adaugentur illi, qui arduum aliquod conatur; utramque igitur regulam nobis in eo, quod quærimus, conducere posse puto, nam minuendis difficultatibus in primis id expedire satis arbitrarer, ut libri, qui plurimi in Indice consensu omnium hæretici habentur, e medio tollantur, nec his examinandis ullus labor impendatur, ut quos improbatæ lectionis esse palam sit testatum; deinde multos esse libros secernendos, qui hactenus ab Ecclesia non hæretici, sed Apocryphi sunt judicati, et eos non attingendos, sed in pristina conditione sua esse relinquendos. Nec enim decere videtur veluti Evangelium Nicodemi, tanquam hæreticum damnare, et usu Christianis gravi mulcta interdicere, cum Ecclesia illud ut Apocryphum tantum semper edixerit; ita enim sentire Ill^{mos} Legatos duco, cum illos tantum authores excutiendos aiunt, qui post recentes has hæreses emersere. De altera regula, ut scilicet Consilium hoc præsidio aliquo adjuvetur, probarem viros idoneos, tum ex Patribus, tum extrinsecus eligendos, qui hoc negotium suscipere, et rationem etiam compositi Indicis ab eisdem petant, qui tunc illi conficiendo sedente Paulo IV adhibiti fuerunt. Placeret adhæc perquiri varias recentiorum hæreticorum adversus nos scriptiones, ex quibus multa proculdubio detegentur, quæ satis prodesse possunt; nam videmus in Indice Romano librorum titulo Cardinalis Fregosii damnatum, quem tamen certum est a Luteri sectatoribus conscriptum. Tandem SS. virorum exempla imitanda proponerem, qui de his rebus locuti fuerunt, veluti sancti Augustini in Psalmo 126 dum quærit, cur Ecclesia legat libros Salamonis; et Sancti Hieronimi in Epistola ad Tranquillinum, cur Origenis opera permittantur; et ex his quæ rei nostræ expedirent sumenda. Quod ad

invitandos hæreticos, non solum consilium Legatorum laudo, sed lætor maxime ita eis in mentem venisse, et illis hoc nomine gratias habeo; quid enim a nobis magis expectandum est, ubi cogitationes attentius locandæ, quam, ut fratres nostri ad nos veluti a latronum manibus erepti revertuntur? Dico igitur, rursusque repeto, omnia a nobis in eos benignitatis genera exercenda, et, licet nullus alius fructus ex hac sancta Synodo sperandus esset, hunc tamen fore uberrimum, ut his a vero cursu aberrantibus manum porrigamus, et certissimum salutis portum ostendamus.

Campaniensis Episcopus Marcus Laurus Tropiensis— Indicis emendationem non usque adeo arduam esse, ut de ejus exitu sit desperandum. Alios enim libros circa mores tantum versari, et horum provinciam non patribus sed aliis tradenda: alios ad fidem pertinere, et ex his quosdam esse aperte hæreticos, et hos omnes simul cum authore esse damnandos, cujuscumque generis sint; nec enim placere sibi, quod objici solet de Origene, et Tertulliano, quorum opera leguntur, nam illi dum viverent hæretici non fuerunt judicati. Quosdam non adeo palam errores suos explicare; hos igitur tantum diligenter perscrutandos, accersitis his etiam viris, qui illis interdicendis olim assensum suum interposuerunt, aut saltem per literas, seu per nuncios, eorum sententiam ab his intelligendam. De citatione tam non requiri, cum in bulla Sanctiss[mi] fuerit adhibita: opportunum tamen videri, eorum vocationem non hæreticorum vocabulo, sed protestantium, aut eorum qui Confessionem Augustanam sequuntur. De fide publica id animadvertendum, eos istis pollicitationibus non admodum fidere, deterritos exemplo Constant[is] Concilii: oportere prius a Concilio declarari, jure naturali teneri homines fidem datam cuicunque præstare; tunc enim eos intellecturos, et hæreticis, et sibi ipsis servandam esse; admittendos eos etiam non ad synodales disputationes, sed privatim ad familiares

cum aliquibus ex patribus, sermones, qui æquo animo omnia ab iis, etiam petulanter dicta, ferant, exemplo Christi patris nostri.

Cremonensis Celerius—non posse hoc negotium absolvi, quam si patribus aliquibus delectis id demandetur, qui postea ad Synodum referant quod inter eos conventum fuerit. Fidem publicam omnibus dandam, cum nihil æque valeat ad conciliandas hominum mentes, ac cum officium et studium erga illos prolixe significamus.

Abbas Benedictinus Stephanus Novariensis—Qui electi fuerint a Legatis, consideratis censuris et Patrum sententiis, summam totius negotii, et aliquam librorum partitionem, sanctæ Synodo proponant, quæ postea provinciam demandet aliquibus eruditis prudentibusque viris, qui ejusmodi libros in proprias classes redigant, de quibus decretum suo tempore conficiatur. Invitandos omnes, sua interesse putantes non tanquam ad tribunalia, sed ad regales nuptias, cum amplissima fidei publicæ interpositione. Debere nos lapsos quoscunque, non solum ad penitentiam recipere, sed hortari, urgere, et compellere, omnemque humanitatem eis polliceri, et materna viscera, paternosque affectus cumulate præstare.

Generalis Augustinianus Magister Christophorus Patavinus—aut agi de novo Indice componendo, aut de veteri approbando, aut veteri emendando. Se ipsum veteri conficiendo interfuisse, eoque tempore omnes hæreticorum libros ex Vaticana Bibliotheca eductos fuisse, atque inter varias religiones dispertitos, omnesque accurate excussos, quoscunque etiam aliarum provinciarum Indices inspectos, et tandem istum conflatum magna diligentia. Unde laborem Synodi leviorem multo futurum, ac plerique putant. Nonnulla quidem in eo desiderari, veluti nomina, cognomina, annorumque tempora, quibus ii Authores scripserunt, quantum cum sæpe accidat, ut alius eodem nomine, aliud proba-

tum opus ediderit. Oriri hinc frequenter perplexitatem, ut salutaria pro noxiis rejiciantur, prohibitos etiam esse aliquot in universum libros, qui, licet in aliquibus vitio non careant, in reliquis tamen esse probatissimos. Cupere se igitur, ut ista emendentur, ac hæretici benigne invitentur, cum eorum numerus hodie Catholicos fere æquare videatur.

Hæ separatim aliquorum sententiæ.

Eodem ordine, et fere sensu, reliquorum etiam sunt secutæ, quarum summam, brevitatis causa, subjiciam. Omnes itaque totam rem in tria capita distinxerunt. Primo: egerunt de librorum censura; 2do, an sint vocandi illi quorum interest; 3tio, an hæreticis fides publica sit concedenda.

Quoad primum caput, non defuerunt, qui dicerent, non debere Synodum, in re tam operosa, et prope infinita, occupari, cum vasta sit librorum sylva, ingens authorum multitudo, eâ plerumque scribendi prolixitate, ut singulis scrutandis vix biennium possit sufficere. Magni præterea periculi rem plenam, de tot voluminibus certum perpetuumque judicium ferre, cum usus recens doceat, eos quoque viros, qui ad Indicem Romanum adhibiti fuerunt, lapsos fuisse. Quando igitur nunc alia graviora atque utiliora agenda impendant, in his fructuosius Sanctæ Synodi operam exercendam. Indicis autem emendationem, sive Sanctissimi N. judicio relinquendam; seu gymnasiis publicis, aut generalibus religionum; aut deligendis ex omnibus provinciis aliquot viris, committendam. Fuitque hæc nonnullorum Patrum sententia, præcipueque Granatensis, Bracarensis, Legionensis, Almeriensis.

Cæteri contra—Conciliorum esse ardua tractare, ex libris erui dogmata, quibus ad fidem instituimur: eos prius expurgandos, ut purus doctrinæ liquor inde hauriatur. Sanctissimum N. præterea ea jubere, adeoque munus summâ curâ atque animi contentione suscipiendum. Rationem illius perficiendi eam imprimis esse, ut ex patrum ordine aliqui constituantur, qui aliis etiam, quos oportuerit

secum adhibitis, et iis præsertim, qui Romano Indici componendo interfuerunt, rem aggrediantur, rationes censuræ illius exquirant, alios Indices in diversis locis conscriptos rimentur, et tandem ad Sanctam Synodum omnia referant. Operis hujus necessitatem Cavensis Casella, Justinopolitanus,[1] Lirinensis, Gerundensis, Dertusensis, latius etiam sunt prosequuti, usque adeo, ut quidam ex his dicerent, Sanctam Synodum, licet aliâ re nullâ, hoc tamen uno satis profecturam, si hæc hæreticorum tela contundant, quibus sanctam Ecclesiam quotidie tentant expugnare. Addidit Sutrianus et Veronensis, non agi hic de Authorum libris approbandis, sed tantum de aliquorum usu interdicendo; rem igitur non adeo, ut aliquibus videtur, periculosam esse, cum, aliquibus rejectis, non ideo cæteris plus authoritatis ex decreto Synodi sit accessurum. Generalis Dominicanus, magni vir judicii, optabat ne huic operi religionum generales adjungerentur. Aiebat Romanum Indicem odiosiorem nonnullis ideo redditum fuisse, quod religiosi nonnulli ad eam censuram essent accersiti. Verebatur propterea ne novâ ipsorum nominatione hi in majorem invidiam vocarentur; opusque ipsum jam vulgo gratiam inire inciperet.

Inter omnes autem, qui Indicem hunc emendatione omnino indigere consenserunt, unus Paphensis, maturâ ætate olim Paulo IV nondum etiam Pontificatum adepto familiaritatis usu conjunctissimus, monuit patres, ut rem tantam accuratius expenderent; sedente enim Paulo nihil diligentiæ prætermissum fuisse, adhibitis viris omni scientiæ genere præstantissimis, ut Index hic, summa assiduitate, incredibili etiam labore, et industria, elaboratus, in lucem prodiret. Porro, rem adeo mature compositam non temere esse evertendam; vetustioribus rebus nova semper ingenia infensa esse, ab his scrupulose nimium minutissima quæque aliorum observari, ut, quæ ipsi non fecerunt, indigniora videantur, ac suis tantum plausum acquirant. Hoc, quam exemplo

[1] Stella.

perniciosum sit prudenter secum cogitent, ne quandoque hinc scita omnia subvertendi aliis imposterum occasio præbeatur.

In secundo capite proposito, quamvis aliquibus necessaria eorum citatio videretur, de quorum libris judicium esset ferendum, ut saltem urbanitatis ac boni publici causa prætermittenda, ut Comaculensis dicebat: contraria tamen sententia obtinuit; nam, dum de librorum tantum usu prohibendo agatur, Concilii id esse responsum fuit, ut legem de hisce arbitratu suo statuat, quæ etiam, invitis authoribus, (velut hæreticis,) condi posset, cum quibus nec disputatio suscipi solet: non igitur quemquam ad id necessario evocandum, cum nunc de eorum persona condemnanda non agatur, sed tantum de evulgato quopiam opere a Christianis finibus arcendo, quod in legis utique est potestate, sicuti et a Gelasio Papa olim observatum fuit. C. Sancta 15. Dist., quæ opinio a Rossanensi primum prolata, a Vivariensi, Ilerdensi, Ostunensi, Vestano,[1] et aliis multis, pluribus etiam adjectis rationibus, fuit comprobata.

In tertio capite, quamvis omnes fere satis convenirent, hæreticis fidem publicam huc accedendi discedendique large esse concedendam, id tamen ea tantum conditione quibusdam placebat, videlicet, se huc, non disputandi causa, sed ut errata sua agnoscant, eaque hic palam detestentur, sint venturi, quod a Sulmonensi et Asaphensi responsum fuit. Aliqui etiam id clare excipiendum aiebant, ut omnino in privatis publicisque sermonibus illi se a contumeliis maledictisque in nos abstineant. Plurium tamen calculo, longo satis intervallo probatum fuit, iis securitatem amplissimam absque ulla exceptione esse præstandam, certissimamque veniæ spem, si

[1] Or Vestensis—Ugo Boncompagno, afterwards Gregory XIII. He was in high esteem in the council. Pius IV., when he sent him thither, charged the legates—che in tutte le cose di momento si valessero dell' opera sua; e così fecero: &c. as the writer proceeds to specify. Annali di Gregorio XIII. scritti dal Padre Giampietro Maffei, Roma 1712, Lib. I., c. vii., or Tomo I., pp. 9, 10. His See was Vesti, or Viesti.

nobiscum sincere conjungant, esse promittendam, quod Ragusinus, Jadrensis, Almeriensis, et plurimi alii tradiderunt; nec ad quaslibet eorum maculas, nisi forte dirum quid, aut in Deum, aut Sanctissimum N. Papam effundant, statim esse excandescendum; cum adversus phreneticos irasci Medicum non deceat, sed eis majori tunc clementia sit subveniendum. Quinimo eos non hæreticorum nomine, sed honestiore appellatione huc invitandos, ne tales se a nobis censeri indigne ferant: potius curandum, ut maximam erga eos humanitatem, etiam intra eorum tecta incipiant experiri. Subdidit Theanensis excogitandam esse etiam rationem aliquam, ne ob inopiam, jacturamque bonorum, quibus forte hi sunt mulctati, eorum huc accessus avertatur, cum turpe sit ibi egere, ubi olim abundaveris.

Hæc de præsentibus Patrum suffragiis. Interim vero, dum super his consultationes habentur, et alia inter eos memoratu digna contigerunt, Oratores [vero ?] Cæsarei, quos pridem fama erat huc ab Imperatore fuisse dimissos, tandem non longo alter post alterum intervallo advenerunt. Hi tres erant: Primus, Antonius de Muglitio Archiepiscopus Pragensis; alter, Sigismundus a Thun; tertius, Georgius Drascovitius Episcopus Quinqueecclesiensis, ab eodem missus, non tamen ut Cæsaris, sed ut Regis Hungariæ locum referret. Cum igitur Pragensis et Quinqueecclesiensis, quamprimum se a Patribus in Synodum admitti postularent, nam Sigismundus paucis post diebus venit, mittitur Nuncius ab Oratore Regis Lusitaniæ ad Legatos, qui eis significat abesse eum hinc ad tertium lapidem; petere se, ne Quinqueecclesiensis Episcopus sibi anteferatur, cum is mandato Regis careat, nec, quamvis etiam Orator esset, jure priorem ille debeat locum occupare: morari se in vico proximo Matarelli, donec ab his, quid agendum sit, significetur.

His auditis, Legati aliquorum Patrum, et præcipue Jurisperitorum consilia adhibent. Accersunt Patriarcham

Hierosolymitanum, Archiepiscopum Rossanensem, Episcopum Ilerdensem, Vestanum, et Rotæ Auditorem. Ab his primo quærunt, an Episcopus Quinqueecclesiensis jure se Oratorem Hungariæ Regis dicat; 2 do., an prius hic in Patrum conventum quam Lusitanus sit admittendus; 3 tio., utrum honorificentior locus inter Patres sit constituendus. Re considerata, postridie Jurisprudentes respondent: satis constare, Quinqueecclesiensem legitimum esse Regis Hungariæ Oratorem; licet enim mandatum seorsum nullum proferat tabellionis authoritate publica munitum, habere eum tamen literas Cæsaris ipsius, in quarum inscriptione, non tantum eum legatum suum ad Concilium appellat, verum etiam in ipsarum contextu eum nominatim delegit ad id munus nomine Regis Hungariæ, jubetque illi, ut quamprimum det se itineri, ac de causa literas ipsas Cæsaris manu subscriptas esse ejusdem sigillo obsignatas. Accedere et Pragensis attestationem, qui talem eum ab Imperatore constitutum fuisse affirmat, propediemque plenius aliud mandatum adfuturum. Idem præterea, et ex privatis monumentis, quibus Cæsar Oratores suos ad Synodum ituros instituit, significari, ubi, et de Quinqueecclesiensi, et negotiis ab eo gerendis crebra fit mentio, ut jam ex his omnibus nihil dubitandum sit, quin hic quoque ut Regius Orator sit agnoscendus.

Porro, quod deinde petebatur, an hic, vel Lusitanus, prius sit a Synodo excipiendus, videri Romanæ Curiæ morem retinendum, quæ anteriores adventu in urbem priores ad publicos actus admittit, qua ratione Quinqueecclesiensem, qui pridem huc se contulit, esse ante Lusitanum a Patribus recipiendum.

Quod vero postremo ad locum spectat; cum major hic oriri possit dubitatio non expedire Synodo hac de re inpresentiarum inter tam magnos reges judicium ferre. Jucundam potius esse rationem aliquam, quæ, non huic tantum sed et cæteris, quæ posthac excitari possent inter varios Oratores

de loci prelatione controversis provideat; alias hoc etiam in loco anno MDLII, cum Concilium ageretur, inter hos Oratores questionem hanc excitatam tandem compositam fuisse; sed cautionem tunc excogitatam hoc tempore non esse opportunam, satius enim[1] videri, ut Oratores omnes Ecclesiastici a dextris Legatorum lateribus recto pariete collocentur, ita ut Pragensis prior prope Legatos sedeat, inde Quinqueecclesiensis, et reliqui ordine Ecclesiastici regum oratores, si qui venient, ordine disponantur; a sinistris Laicis locus detur. Sic enim distinctis Ecclesiasticis gradibus a laicorum ordine, non solum consessus hujus majestatem splendidiorem futuram, sed et concertationis hujus occasionem sublevatum iri, quæ totam nunc Synodum posset perturbare.

Porro, quoad alios actus pertinebit, veluti quoad suffragia in synodo dicenda, publice in solemnibus incedendum, aliaque similia, dum sacra aguntur, observanda, ne ullum in his quoque inter eos dissidium aliquo tempore oriatur, ita etiam nunc statui posse, videlicet, ut sententiæ ab Ecclesiasticis eo loco dicantur, quem jure dignitatis suæ inter cæteros Prælatos tenent, siquidem jus suffragii eis non legationis munere, sed propria competit authoritate. Quoad incedendum in solemnibus, ita Romanæ Curiæ servandum ritum, ut quoties Prelatis quotidiano amictu ac vestitu est prodeundum, tunc Laici oratores ante crucem proximi Cardinalibus procedant, Ecclesiastici Cardinales ipsos post crucem subsequantur.

Ubi vero cum Pluvialibus et Mitra est a Prelatis egrediendum, quod in quibusdam insignioribus tantum diebus accidere solet, tunc ordine mutato Ecclesiastici oratores, Mitram deferentes, post Prelatos omnes Crucem præeant; Laici post Crucem, ac Cardinales ingrediantur; quoad alia, Ecclesiasticum ordinem seculari semper præponendum, ita ut post Prelatos laici Oratores, tanquam aliorum laicorum capita, succedant.

[1] Non, MS.

Hæc cum Legatis placuissent, ea Quinqueecclesiensi et Lusitano significant. Die igitur sexta Februarii uterque orator Pragensis et Quinqueecclesiensis in ædibus Mantuani conveniunt; cumque Legati omnes existimarent nihil amplius de præeundo aut sedendi gradibus agendum esse, quod præteritis consultationibus abunde omnibus videretur satisfactum; hi tamen Oratores antequam in consessum prodeant, petunt imprimis locum sibi in Synodo decerni, Legatis ipsis proximum. Aiunt ad ipsum ita eis Cæsarem mandasse, ut juxta Legatos consideant; hincque contendunt, nec Cardinalem Madruccium illis esse anteferendum. Tunc Legati per Varmiensem et Simonetam illos monent hoc præter morem aliorum conciliorum esse, nam et alias Oratoribus a Carolo V huc missis post Cardinales omnes locum datum fuisse, nunc Cæsarem existimasse, cum ita mandavit, nullos hic alios Cardinales adfuturos. Hac de re nihil illos dubitare debere, seque periculo suo omnem Cæsaris, hujus rei causâ, indignationem recipere. Quapropter, ne imposterum ulla de his amplius controversia oriatur, mandant Legati formulam quandam componi, eamque publicari, unde Oratores omnes locum sibi sedendi, incedendi ac loquendi, constitutum agnoscant.

Ordo servandus in Actibus publicis: fol. 11.

His Oratores cum acquievissent, statim in concionem, deducente illos Granatensi et Rossanensi, sunt introducti, atque a Patribus probati.

Mos Oratores in Synodum excipiendi hic erat: primum enim advenientibus illis in Civitatem frequens Prælatorum numerus ac familiarium Cardinalium, itemque aliorum nobilium ex eorum a quibus mittebantur dignitate, accurrebant. Illi privatim se nonnullis diebus domi continebant, interimque unumquemque legatorum seorsum invisebant. Certa post dies publice statuebatur, simulque Prælati duo a

Legatis decernebantur, qui eos in Synodum essent deducturi; plerique tamen alii eos, honoris causâ, tunc primum cum in consessum prodituri erant, solebant ex ædibus comitari, (eo enim die liber omnibus in concionem aditus patebat.) Ubi in Congregationem venerant, legatis primum ac reliquis Prælatis, capitis veneratione, salutatis, Principum suorum mandata Legatis exhibebant: ea Secretarius palam recitabat. Illi interim, locis ad id constitutis assidebant. Lectis mandatis, ipsimet, aut eorum nomine familiaris illorum, Orationem ad Patres habebat, cujus exemplum antea secretario traditum erat. In eâ ut plurimum S^mi N. Papæ prudentiam consiliumque cogendi hujus sacrosancti Concilii, quod Christianæ Religioni adeo necessarium esset, commendabant. Regum, seu Principum suorum merita ac fidem erga Apostolicam Sedem Sanctamque Ecclesiam commemorabant. Eos, quod huc præsentes se non contulissent, Provinciarum suarum administratione aliisque gravissimis causis impeditos, excusabant. Demum, omnem illorum operam studiumque huic Sanctæ Synodo profitebantur, illosque ejus decreta ac sanctiones, qua decet observantia atque religione observaturos pollicebantur.

Oratione peractâ, illi tantisper ex Congregatione secedebant, donec Patres inter se de illorum mandatis deliberarent. Cum iis, et reliqui omnes, qui jus adsistendi congregationibus non habebant, sine exceptione exibant, quod quidem eo primum tempore clarius patuit quo Marchio Pescarius, Orator Philippi Regis Catholici mandata Regis Synodo reddidit; nam cum secum familiares complures nobiles et genere illustres deduxisset, eaque illinc egrediente, ii tantum in consessu constitissent, ut patrum morem in dicendis sententiis spectarent, statim a multis Prælatis clare ingeminatum fuit, Exeant omnes; indeque cuncti sunt dimissi. Hinc Secretarius responsionem (ab iis Prælatis compositam quibus id Legati mandaverant) ex scripto Pa-

tribus recitabat, eosdem rogans, an his verbis placeret, Oratores esse suscipiendos. Ea ferme erat in hanc sententiam, ut ostenderet Synodus, se magnam semper de eorum pietate atque observantia erga Sanctam Ecclesiam opinionem habuisse: lætari vero nunc maxime cum ex eorum quoque verbis illos ad Christianæ Religionis præsidium atque amplificationem tantopere videat animatos; eorum fidei studio ac promptitudini immortalia a Summo Deo præmia tribuenda; se[1] vero redditum sibi mandatum, prout de jure debet, admittere.

His verbis concordes fere Patres omnes solebant assentiri. Accidebat tamen quandoque, ut secus aliqui responderent; nam dum de hoc ipso Quinqueecclesiensi Oratore Regis Hungariæ ageretur, tres Lusitani, Bracarensis, Conimbricensis, et Leiriensis aperte renuerunt, ne ante Oratorem Lusitanum acciperetur. Idem et quandoque in aliis accidit, ut suis locis exponemus. Post hæc Oratores in consessu revocabantur, quibus Secretarius publice Synodi responsionem ex eodem scripto referebat: eâ absolutâ notarii a Promotore regebantur, ut quæ gesta essent publicis monumentis mandarent. Hinc autem concionis finis erat, aut cœpta alia negotia Patres prosequebantur.

His igitur, postquam erant recepti, non tantum singulis congregationibus ac sessionibus arbitratu suo interesse, sed etiam quod sibi, vel a principibus suis mandatum, vel gerendis rebus opportunum videretur, cum Legatis ac Patribus seorsum tractare licebat; imo cum gravius aliquod impenderet ex scripto cum Legatis agere solebant, ut diligentius omnia circumspicerentur. Id a Cæsaris primum, inde a Philippi regis, postea et a Galliæ oratoribus variis de rebus factum fuisse scimus, quibus et Legati æque ex scripto quandoque respondebant, nam Cæsarei post eorum statim adventum postulata quædam Legatis per literas exhibuerunt, quæ cum Legatorum responsione adnotatæ sunt.

[1] Si, MS.

Articuli Ill^{mis}. et Rev^{mis}. Legatis. fol. 12.
Alia itidem postulata tum eorum tum cæterorum Oratorum locis suis referentur.

Hac occasione non ab re esse putavi, Oratores omnes qui huic Synodo interfuerunt breviter recensere, adjecto etiam tempore, quo a Patribus singuli fuerunt excepti, non solum ut uno aspectu tot præclara celeberrimi hujus concilii lumina atque ornamenta legentibus appareant, sed etiam ut hinc, quo quisque Principum diligentius tardiusve munus suum præstiterit, intelligatur; nam inter cæteros sicut Lusitaniæ regi eximiæ laudi datum fuit, qui ex ultimis orbis partibus huc pridem Prælatos suos, et nunc Oratorem in ipsis Concilii exordiis misisset, ita in nonnullis aliis major sane diligentia acriorque in tanto negotio sollicitudo desiderata fuit.

Oratorum nomina sunt sequentia.

R. D. Georgius Drascovitius, Croatus, Orator Cæsaris pro regno Hungariæ, Episcopus Quinqueecclesiensis, admissus in Synodum 6 Februarii MDLXII. Idem deinde cum pleniore mandato rursus admissus 24 Februarii MDLXII.

R. D. Antonius de Muglitio, Moravus, Orator Cæsaris, Archiepiscopus Pragensis, admissus die 6 Februarii MDLXII.

Ill^{mus} D. Ferdinandus Martineus Mazcarenius, Orator Ser^{mi} Regis Portugalliæ, admissus die 9 Februarii 1562.

Ill^{us} D. Sigismundus a Tuun, Orator Cæsaris, admissus est die x Februarii MDLXII.

Ill^{us} D. Franciscus Ferdinandus de Avalos Marchio Pescariæ, Orator Regis Catholici, 16 Martii MDLXII admissus.

D. Joannes Strozzius Florentinus, Orator Ex^{mi} Ducis Florentiæ et Senarum, 18 Martii MDLXII admissus, cui successit Episcopus Cortonensis.

D. Melchior Lussi, Eques Auratus, Orator septem Cantonum Helvetiorum, admissus 20 Martii MDLXII; et secum

Abbas Joachimus, Monasterii loci Heremitarum, Procurator Prelatorum, et Cleri Helvetiorum; eodem die

R. D. Andreas Duditius, Sbardelatus Episcopus Tininiensis, et R. D. Joannes Colosuarinus Hungarus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Cenariensis pro Prelatis et clero Hungariæ, admissi 6 Aprilis MDLXII.	Oratores.
D. Nicolaus de Ponte, Doctor, et Eques, D. Matthæus Dandalus, Eques, admissi 25 Aprilis MDLXII.	Oratores DD. Venetorum.

Illus D. Ludovicus de Lansaco.

Mag. D. Guido Faber, Judex major Tolosæ.

Mag. D. Arnaldus Ferrerius, Præsidens in parlamento Parisiensi, Orator Christianissimi Regis Galliarum, admissus 26 Maii MDLXII.

D. Augustinus Baumgartner utriusque juris doctor de Monachio, Orator Illmi Alberti Ducis Bavariæ, admissus 27 Junii MDLXII.

Rus D. Valentinus Herbutus, Polonus, Episcopus Premifliensis Orator Sermi Regis Poloniæ, admissus 23 Octobris MDLXII.

R. Marcus Antonius Bobba, Episcopus Augustensis in Pedemontio, Orator Sermi Regis Sabaudiæ, admissus 31 Januarii MDLXIII.

Illus D. Claudius Fernandez Quignonii, Comes de Luna, Orator Regis Catholici, admissus 27 Maii MDLXIII.

R. D. Hieronymus de Gaddis Florentinus Episcopus Cortonensis, Orator Exmi Ducis Florentiæ, missus in locum Joannis Strozzii 27 Julii MDLXIII.

[1] Or 22, or 29.

Fr. Martinus Roias Portalrubensis, Orator Ill[mi] et Rev[mi] D. Magni Magistri, ac totius Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani, ejus ordinis Procancellarius, admissus 7 Sept[bris] MDLXIII.

Nunc, ut ad institutum revertamus, postquam de Indice librorum ac fide publica danda, ab omnibus Patribus fuerant jam sententiæ dictæ, Mantuanus postridie in Congregatione magna inquit: Patres, lætitia affecti sumus, cum vos adeo accurate quæ a nobis proposita fuerunt videmus expendisse; eritque nobis pignoris loco præsens vestra his de rebus consultatio, ut quo graviora posthac inter nos agenda erunt, eo, et diligentius vestras cogitationes in iis collocatum iri confidemus, ut nos ipsi idoneos aliquot viros seligamus, quibus componendi Indicis negotium demus: sumus id quidem promptissimo animo facturi. Qua in re nolumus aliquos suspicari, non ideo, et reliquos, qui nominati non erunt, a nobis minus aptos, aut indigniores, censeri. Verum, cum magna rerum gerendarum moles immineat, existimavimus varia inter diversos onera suo tempore esse dispertienda, ut ita unusquisque muneris hujus suum pensum ferat. Hoc igitur privatim nos statuemus. Nunc autem superest, ut vos ipsi ex ordine vestro alios appelletis, qui decretum in prima sessione, quæ erit die 26 præsentis mensis Februarii, publicandum, componant.

Hæc cum dixisset, statim ab omnibus acclamatum fuit: Eligant ipsi Ill[mi] Legati. Hi igitur, paucis inter se verbis collatis, per secretarium nominarunt Archiepiscopum Jadrensem, Episcopum Mutinensem, Vivariensem, Ilerdensem.

Quo vero ad Indicem emendandum, paucis post diebus, patres decem et octo a se delectos esse declararunt, qui, adhibitis secum etiam Theologis minoribus, quod eis necessarii viderentur, opus aggrederentur: interimque reliqui Patres ad illos ea omnia referant, quæ perficiendo Indici

necessaria esse existimarent. His vero qui in opere hoc versati sunt, Legati facultatem legendi libros prohibitos literis Summi Pontificis, hac de causa eis concessam, subinde nominatim impertiverunt.

Archieps.	Pragensis Orator Cæsareæ M^tis.	
Patriarcha	Venetiarum.	
Archieps.	Naxiensis . . .	Ragusinus.
	Surrentinus . .	Bracarensis.
Epus.	Cavensis junior .	Arianensis.
	Mutinensis . .	Senogaliensis.
	Ovetensis. . .	Ilerdensis.
	Brixiensis . .	Cremonensis Veronensis.
Abbas	Eutitius . . .	Cassinensis.
Gñalis	Minorum de observantia.	
	Eremitarum S. Augustini.	

Breve quo conceditur Legatis. fol. 13.

Cum deinde Patres illi, quibus decreti conficiendi munus datum erat, id jam communicato consilio compositum ad legatos detulissent, illi, advocata concione, antequam id coram aliis legatur, exemplumve ab his sumatur, cunctos monent, atque hortantur, ne decretum istud, et quæ hujusmodi posthac erunt proponenda, ea ante quam in Sessione promulgentur ad alios privatim descripta transmittantur. Primum enim Synodi existimationi eo honorificentius consuli, quo parcius, quæ inter eos geruntur aliorum sensus notitiamque penetrant; deinde hinc male de rebus Synodi sentiendi ac prædicandi multis occasionem dari, qui hæc, uti absoluta et elaborata emitti existimantes, ea statim commentationibus illudunt, ac proterunt; quæ tamen rudia sunt tantum et inchoata: ut igitur hoc eorum memoriæ tenacius infixum hæreat, mandant Secretario, ut lectis Decreti verbis ea etiam subjungat, quæ scriptis mandata acceperat. Tunc secretarius.

Decretum a quatuor Deputatis compositum.

Cum sacrosancta synodus in unam illam cogitationem et curam incumbat, non satis quidem verbis confisa, sed Domini nostri Jesu Christi, a quo omnis sufficientia est, ope et auxilio freta, ut veræ et Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus alicubi labefactatam, in suam puritatem aliquando restituat, ac mores, qui a veteri instituto defluxerunt ad meliorem vitæ rationem revocet, cordaque filiorum in Patres convertat; cumque cognoscat hoc tempore malorum librorum numerum nimis excrevisse, et nullum faciendi hujusmodi libros esse finem, proptereaque multas censuras in variis locis, atque Provinciis, et præsertim in alma urbe Romæ editas fuisse a Catholicis viris, ut, quasi nociva zizania, in fasciculos collecta a tritico divinæ lectionis, et a Sanctorum et Catholicorum virorum doctrina, separarentur; nec adhuc tamen opus fuisse perfectum, nec opportunum adhibitum remedium animadvertat; idcirco statuit atque decernit, ut a delectis viris libri et censuræ prædictæ diligenter examinentur, qui suo tempore, quid elaboratum fuerit ad sanctam synodum referant, ut de relatis commodius deliberare atque statuere possit. Quæ omnia et singula ad notitiam omnium et quorumcunque deducta esse voluit, prout etiam præsenti decreto deducit, ut si quis vel ea quæ de hoc librorum et censurarum negotio, vel de aliis in Œcumenico concilio tractanda erunt ad se pertinere aliquo modo putaverit, non dubitet se a Sancta Synodo benigne auditum iri; et ut facilius omnes, qui nobiscum societatem non habent, ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ redire possint, per viscera Domini nostri Jesu Christi, omnes qui Christiano nomine censentur, interpellat, invitat et hortatur, ut se, positâ omni humanâ affectione, ad tam piam et salutarem parentis vocem excitentur et convertantur; omni enim caritatis genere, benevolentiæ, atque

clementiæ, eos complectitur, fidemque publicam in amplissima forma, cum opus fuerit, se daturum pollicetur.

Admonitio ad Patres ne evulgent decreta ante publicationem. fol. 15.

His lectis Mantuanus subsequitur—ut vobis, Patres, mature de decreti cogitandi spatium detur, censuimus primum congressum nostrum in tertium abhinc diem, qui erit 20 hujus mensis rejiciendum. Cognoscimus quidem nos temporis angustiis urgeri, cum indictæ Sessionis dies jam fere instet, sed tamen quod agendum est conjuncter absolvi posse non dubitamus, si vos ipsi vobis non defueritis. Hoc enim, quantum in nobis erit, non prætermittimus, ut quam frequentissime huc conveniamus, geminatis etiam eodem die si opus fuerit conventibus, quo celerius cuncta perficiantur. Attamen vobis deinde curandum est, ne, quod adhuc a multis factum est, nos, et totam Synodum supervacaneis disputationibus oneretis. Id autem facile assequemini, si veritatem tantum ipsam, quæ nuda et simplex est, persequi studueritis. Quapropter, scitote posthac, et vobis ipsis levius, et negotiis agendis utilius, et vobis gratius multo, futurum, si nihil extra rem vagantes, etiam quæ proponentur breviter solideque attingetis.

Die 20, cum Patres accersiti essent, ut de decreto proposito deliberarent, vererenturque Legati, ne, si ab iis ita prolixe, ut antea factum erat, sententiæ dicerentur, vix quatuor dierum spatio singulorum suffragia exquiri possent, propterea inter se constituunt, ut eo die universi sententias suas rogentur, licet ad multam noctem congregatio esset producenda. Putant enim quamplures, intempestiva nocte oppressos, hoc saltem breviores in dicendo futuros. Hoc legatorum consilium egregie eis successit; multi enim post primas patrum classes, cum se eo die nihil forte dicturos existimassent, nec satis præmeditati eo accessissent, in

aliorum opinionem facile concessere; aliique longo ejus diei aliorum Patrum congressu spectando fatigati ad ea se retulerunt quæ scripta secretario essent traditurі. Alii brevissime verbo, placet decretum, responderunt.

Itaque sententiæ Patrum ad horam fere noctis secundam sunt progressæ, quarum tres tantum præcipue visum est commemorare, a quibus cæteri non multum discrepavere. Aliquorum tamen nonnulla etiam veluti corollaria subjungam.

Primus igitur Cardinalis Madruccius, Proferam, inquit, libere quod sentio; nam etsi in decreto omnia videntur expolita, prudenterque apposita, quoniam tamen potest unusquisque suo sensu decipi, nolo pauca quædam prætermittere quæ mihi aliter explicanda viderentur. Illa autem sunt infra scripta, quæ ex ejusdemet Autographo desumpta fuerunt: viz.

Primo, cum hebetiores quique intelligendi vivacitate careant, ideoque dictionis facilitate ac perspicuitate maxime indigeant, ab ipso fere decreti principio usque ad illud: "idcirco statuit," dilucidum et magis apertum dicendi genus requirerem: quæ enim proponuntur ad fidelium instructionem nuda debent esse et clara.

"Corda fidelium in Patres" videretur dicendum aut cum Malachia, "corda filiorum ad Patres," et hic posset considerari, num apte tota illa clausula prophetica esset iteranda, aut cum Luca, "corda patris in filios."

Ab eo "cumque cognoscat" usque ad "idcirco statuit" non aliud quidem, judicio meo inducitur, quam mera librorum copia [quam] multi conquerantur; ac ideo ejus censura huc fuerit rejecta, ut ullo rigore illaqueati animi opportuno remedio explicarentur, viderentur aliqua subjungenda verba, quibus potius spes daretur alicujus moderationis.[1]

[1] All rather corrupt, but susceptible of plausible emendation. The drift is plain. The inverted commas, which are my own, are intended to assist.

"Malorum librorum"—suspectorum potius ponendum videretur, cum mali vocabulum largo modo possit accipi, et nescio quid præjudicii significet. "Qui nobiscum societatem non habent," hoc quoque posset aliis verbis explicari, cum ad multos possit extendi qui hoc decreto non vocantur. De fide publica, non solum pollicenda videtur, sed etiam exhibenda, neque his tantum, "qui convertuntur ad cor," sed et illis, qui non conversionis gratiâ huc veniunt, sed ut audiantur.

Granatensis—Duo in hoc decreto præcipue consideranda, verba illius et sententiam. Quoad verba, quædam sibi non admodum satisfacere, veluti illud, zizania, opportunum remedium, &c., facilius, &c., et longum nimis esse hyperbaton in Procemio. Quoad sententiam, non probare se id quod proponitur de libris, et Indice castigando, eo quod nimis hoc difficile sit opus, nec dicere Sanctam Synodum hujus se negotio ita alligare. Congruens potius esse sessionem differre, et interim egregium quid aliud aggredi. Desiderare se præterea, ut in titulo decreti addatur, Sacrosancta Synodus universalem Ecclesiam representans, eo quod titulus hic sit aptissimus, nec deroget authoritati Papæ, ut quidam suspicantur. Se ipsum enim satis affirmare Papam caput esse Ecclesiæ, sed tamen non repugnare quominus Concilium dicatur Ecclesiam representare, cum diversa hæc sint, esse Ecclesiam, et Ecclesiam representare.

Porro, quod etiam quidam aiunt, verba hæc in aliis Conciliis non usurpata, id partim verum non esse, cum Constantiense ac Basiliense Concilium his semper usa sint; partim etiam satis frivolum, cum nec olim diceretur, in Spiritu Sancto legitime congregata, quod tamen hoc die passim recipimus. Itaque clausulæ hujus expressionem his temporibus omnino esse necessariam, ut Concilium integram suam retineat authoritatem.

Rossanensis, qui tertio loco post Granatensem dicebat,

pauca præfatus, sic deinde est secutus. Audivi nonnulla de titulo decreti a R^{mo} D. meo Arch^{po} Granatensi proponi, a quibus quantum ego longe dissentio cuperem, bonâ Ill^{rum} Legatorum gratiâ, brevibus ad ea respondere. Hic, cum Legati tacuissent, tunc ille: Taciturnitatem hanc ego consensus loco interpretabor. Dico igitur, præsenti titulo non esse illa verba, universalem Ecclesiam, &c., adjungenda, tum revera inutilia sunt, cum satis constet, Ecclesiam universalem a concilio referri, potiusque speciosa quædam, et (ut ita dicam) inflata verba videantur, tum quia, in antiquis Conciliis, et iis præsertim, quæ, ut quatuor Evangelia a viris sanctis sunt recepta nunquam inserta fuisse videmus. Nec me movet Constantiensis et Basiliensis Concilii exemplum. In Constantiensi enim, cum nullum esset certum caput, nullus omnino exploratus Pontifex, eoque tempore vigeret schisma, necessarius maxime fuit ejusmodi titulus. In[1] Basiliensi vero (si tamen id Concilium nominari potest) cum schismatis occasio quæreretur, quod et deinde secutum est, nil mirum est, si tandem inscriptionem fuit amplexum. Cum autem nos verum indubitatumque nostrum Pontificem habeamus, quem et habere volumus, cur potius in præsenti aliena ista exempla quam tot alia apertissima probatissimaque imitemur? Cur antiqua Sacrosancta spernimus, ut recentiora varie prodita sequamur? Utinam vero non ita faciles multi in novis doctrinis arripiendis essent, utique hodie minus a nobis foret laborandum. Nos igitur vetustiora, si sapimus, retineamus, posteriora posteris, si ita eis placebit, relinquamus. Titulo huic, de quo agimus, nil prorsus addamus, cum hic ipse pridem ita fuerit in hac eadem synodo decretus, et ab omnibus approbatus. Hactenus de titulo.

Quoad decretum, tria præcipue deduxi animadvertenda: primo, sententiam ejus, ac finem quo dirigitur; se-

[1] Ex, MS.

cundo, ordinem illius; tertio materiam, seu verba ejusdem. Quoad primum: cum mens Sanctæ Synodi ea sit, ut omnes hæretici quanto maximo possit pietatis studio ad gremium Sanctæ Ecclesiæ convocentur; haeque de causa omnium fere Patrum sententiæ, ni fallor, convenerint, ut illis amplissima fides publica detur; utique verba ejus decreti hunc sensum non satis videntur amplecti: agimus cum iis qui quotidie nobis Joannis Hus supplicium objiciunt, vercnturque a nobis strui insidias in eorum perniciem. Cur ergo clarioribus et efficacioribus verbis, si possumus, iis intimos animi sensus non aperiamus? Censerem ipse, quoscunque in universum, qui quamvis Christo profiteantur nobiscum tamen in fidei doctrina non conveniunt, huc summa caritate esse invitandos; ac illis quidem qui huc se contulerint, atque errores suos fuerint detestati, seque decreto Sanctæ Synodi se subjecerint, ac penitentiæ signa ostenderint, veniam erratorum omnium adeo large esse promittendam, ut nunc certo sciant, se illam, cum primum prædicta impleverint, esse consequuturos. Cæteris vero, qui non adeo facile opiniones suas relinquere, sed eas hoc in loco excuti malunt, Ego his potestatem huc accedendi, commorandi, et discedendi, cum eam petierint, nos daturos pollicerer. Ut summa sit, pœnitentibus hunc locum proponi tanquam absolutionis fontem, aliis, ut veræ fidei ac salutaris doctrinæ scholam.

Quoad secundum, de ordine decreti, existimarem, ea quæ in fine dicuntur aptius in principio posse poni. Nam, cum id unum principaliter sibi Synodus proponat, ut hæreticos undequaque convocet, ac iis quibus potest rationibus succurrat, utique hoc ipsum, quod præcipuum est, in præfatione videretur explicandum; cætera enim, quæ sequuntur, de libris emendandis, ea sunt potius instrumenta quædam, quibus ipsos ad veritatem persuadeamus, et postquam nobiscum fuerint conjuncti, firmius etiam detineamus. Conver-

tendum igitur ordinem omnino puto, quod ita, et Sanctæ Synodi instituto, et ejus dignitati, rectius consuletur.

Quoad tertium, de verbis, audivi modo multa a Cardinale Madruccio prudenter animadversa, quæ brevitatis causa non repetam, cum mihi satis illa probentur.

Reliqui Patres in universum alicui ex his tribus sententiis adhæserunt, et cum Madruccio quidem, quoad verba decreti, omnes fere consenserunt. Quo loco non prætermittam, displicuisse tunc aliquibus gravibus Prælatis, ita cæteros in ejus sententiam fere pedibus cucurrisse, non quia eam ipsi quoque non probarent, sed quoniam, cum illi, qui eam secuti sunt, nominatim Illum et Rum Cardinalem Madruccium, cum aliis amplissimis laudum præfationibus appellassent, videbantur aliquando, non tam assentiendi, quam assentandi causa, hæc protulisse.

De Titulo, nonnulli Hispani Patres, quatuor ni fallor, Granatensem sunt secuti; inter quos Dertusensis dixit, ideo necessarium esse exprimere universalem Ecclesiam repræsentans, &c., eo quod hæretici aiunt Ecclesiam esse invisibilem. Verum Senogalliensis contra eum, hinc prodierit Schisma in Basiliensi, nam ex his verbis hæretici dixerunt, Concilium rectum a Christo potestatem habere.

Quoad ordinem, quamplures etiam ex patribus gravioribus Rossanensi subscripsere: præter hos, Patriarcha Venetus addidit, decreto oportere apponi hæc verba, cum sacri sigilli appositione.

Naxiensis—servandam esse consuetudinem temporibus Pauli III institutam, ut Patres qui decretum composuerunt prius exponent rationes suas; postea alii decretum judicent. Ragusinus ad ea verba statuit, et decrevit, addendum esse, de mandato Sanctism.

Bracarensis—nominatim invitandos esse Calvinum, Brentium, Theodorum Bezam; et similiter Pragensis, ea verba,

"in Patres," sumpta esse ex Luca, aut ex Malachia, ideoque ad alterutram eorum formam accommodanda. Civitatis Castellanæ nuper nunciatam fuisse Magni Turcæ mortem ; quare opportunum nunc esse deliberare de bello contra Turcas suscipiendo. Caprulanus—invitandos hæreticos juxta exemplum Constantiensis Synodi Sessione 22.

Abbas Benedictinus Stephanus—in decreto, ubi dicitur Sanctam Synodum cognoscere nullum malos libros edendi finem esse, placere sibi ei incommodo remedium aliquod subjungi, vel saltem promitti, vel nullam ejus rei mentionem fieri.

Auditis omnium sententiis, cum Rossanensis opinio de ordine decreti convertendo altius cœpisset legatorum etiam mentibus insidere, illi, dimisso jam Patrum cœtu, accesserunt statim intra cubiculum, cum aliis Patribus, qui illum composuerunt, ipsum Rossanensem, illosque, simul cum Auditore Rotæ adjungunt prioribus quatuor Patribus, ut una omnes, aut de novo decreto componendo, aut de veteri emendando deliberarent, ac ad eos referant. Conficitur statim a Rossanensi et Auditore novum decretum alio ordine, viz.

Nova forma Decreti. fol. 16.

Quod dum cum aliis quatuor patribus communicare incipiunt, repente occasionem exortam esse intelligendum, ut nova sit deliberatio suscipienda. Prælati Hispani, cum de impunitate hæreticis promittendâ in concione ageretur, licet palam eam prolixe concedendam respondissent, re tamen diligentius perpensa, acerrime privatim detrectare cœperunt, ne hæc fides publica eos complecteretur, qui in eorum regnis apud Inquisitores essent arcessiti. Narrant legatis, si secus fiat, nihil Philippo Regi acerbius accidere posse, qui hactenus, hoc ipso sacro Inquisitionis judicio totum id regnum in officio et fide Catholica continuit.

Adesse hic nunc ex eorum ordine quatuor, qui hoc in-

quisitionis munere pluribus annis in Hispaniis sunt perfuncti. Eos affirmare, in magnum discrimen religionem Catholicam iis in locis venire, si hæc janua patefiat, qua Sanctissimum illud Tribunal adeo facile unusquisque possit evadere.

Hæ rationes, cum legatorum animos valde moverent, vererenturque etiam, ne Sacræ Inquisitioni in Urbe hæc res incommodum aliquod posset afferre, præsertim quia Sanctissimus pridem eos monuerat, ut in toto hoc negotio eam Sanctæ Inquisitionis rationem haberent, quam ipsi ex prudentia sua his temporibus necessariam esse existimarent, idcirco animo ancipites, delectos omnes, nonnullosque alios Prælatos eadem die accersunt, reque cum iis communicata, cupiunt rationem aliquam inire, ne in hac fide publica includantur ii, qui jam apud Inquisitores delati sunt, præcipueque in Hispaniarum regnis. Diu laboratum est, ut certa aliqua securitatis forma constitueretur, quæ, salvâ synodi dignitate, nullum sacræ regnorum illorum Inquisitioni præjudicium afferre posset.

Tandem cum proxime sessionis dies instaret, nec longius deliberationis spatium concederetur, visum fuit in decreto promulgando invitare tantum benignissime quoscumque; nullam autem nunc fidem publicam illis polliceri, sed hoc in commodius tempus excutiendum reservare, viz., in generalibus Patrum Congregationibus post proximam Sessionem habendis, ut singula tunc accuratius possint consultari. Idque fuit in causa, ut nova decreti formula prorsus fuerit omissa, alia autem a delectis patribus composita nunc in hunc sensum accommodata fuerit.

Decretum emendatum a delectis. fol. 17.

Lecto eo deinde Patribus, omnes fere unanimes illud se probare responderunt, commendantes etiam industriam Patrum delectorum, ac laborem, quem, publici commodi

causa, adeo feliciter in eo componendo suscepissent. Non defuerunt tamen aliqui adhuc non prorsus illi acquiescentes.

Granatensis enim acerbius, ut videbatur, ferens quæ sibi a Rossanensi et aliis in præcedenti Congregatione fuerant responsa, id alias a se dictum non tantum repetiit, sed etiam acriter roboravit; viz., addendum titulum, universalem Ecclesiam representans, idque authoritate Sancti Augustini contra Donatistas, et octavæ Synodi Constantinopolitanæ ubi dicitur, "loquere, Dne, quia totus mundus hic est:" non igitur inflatum hunc titulum, ut quidam aiunt, esse nuncupandum.

Bracarensis—ut detur fides publica etiam in sessione, exceptis iis contra quos agi cœptum est.

Sulmonensis—ut in fine addatur verbum, "cum opus fuerit."

Leiriensis—ut adjungatur, "sine præjudicio ordinariorum et Sanctæ Inquisitionis."

Ovetensis—ut dicatur "universalem Ecclesiam representans."

Ostunensis—addendum esse, "dissidentium inter se et ab Ecclesia," et id verbum, "obscuratum ac splendore," videri nimis ornatum, nec sic solere Spiritum Sanctum loqui.

Veronensis—ut nunc fides publica promittatur, forma autem ejus in Congregationibus declaranda reservetur.

Postero die, cum de præstituendo sequenti sessioni spatio inter Patres ageretur, monuit eos Mantuanus, congruum aliquod intervallum interjici debere, non solum ut Principum Oratores, quorum præsentiâ Synodus maxime solet exornari, frequentiores numero hic interesse, sed illi etiam, qui Protestantes dicuntur, huc commode possint se conferre, ut hi, si forte (quod absit, justâ eis morâ concessâ) venire distulerint, tunc omni excusatione indigni habeantur. Diem igitur 14[1] Maii, qui erit inter diem festum Ascensionis et

[1] 12 MS.

Pentecostem recte describi posse dicit. Ad hæc Patres nonnulli ita responderunt.

Granatensis probare se dixit diem, dum tamen interim aliquid dignum pertractetur.

Justinopolitanus, volo, inquit, libere loqui, et sustinete me, quæso, Patres. Cunctationem hanc non satis tutam esse censeo. Cum diu hæretici expectati nullam adhuc adventus sui dent significationem, nos quoque interim ab aliis expectamur; dilationes has potius præcidendas, et mediam aliam viam ineundam.

Conimbricensis—nil magis Concilio, quam moram nocere.

Sanctæ Agathæ—hæreticorum morbum non temporis spatio, sed præsenti remedio curandum: eos a nobis expectari, qui forte non venient; quod si venient, tunc hostili eos animo accessuros, potius leges nobis daturos, quam hinc accepturos.

Brugnatensis—non licere sibi quicquam affirmare, nisi tarditatis hujus atque otii causam intelligant. Ad hæc Seripandus et Simonetta—non interim tamen Patres in otio futuros, sed necessarias materias tractandas.

Comaculensis—concilium hoc tanquam tribunal esse, ubi, cum rei non adsint, decere eos æquo tempore præstolari.

Leiriensis—hoc concilium tertio jam indictum et suspensum fuisse: nunc, postquam adeo frequens coactum est, nihil esse temporis conterendum, cum possint varia quotidie oriri impedimenta; non posse huic se dilationi acquiescere, cum causam nullam illius sentiat. Tunc Mantuanus—causa est, quantum hic non adsunt Protestantes. Ad hæc ille—non nova ea est causa: facile tamen concedo, dummodo interim quod expedit tractetur.

Quinqueecclesiensis, Ego, inquit, non ut Orator, sed ut Episcopus Quinqueecclesiensis, miror satis aliquos Patres ab hac sententia dissidere. Equidem si illi in Germania Episcopatus haberent, scirentque, quot sibi pericula sint parata,

si, re infecta, demum sit redeundum, utique non tanti hanc temporis morulam eos facturos puto, ut omnia potius in summum discrimen adducta esse velint.

Almeriensis ex Ecc^co^ dixit [*sic*], sententiam contra malos brevi proferendam, quantum mora auget eorum socordiam; primam caritatem ad nos ipsos pertinere; proptereaque nobis in primis prospiciendum, qui curatione egemus: postea de aliis deliberandum. Nescire se quid interim sit proponendum; ideoque nec certi quidquam posse respondere.

Ilerdensis—diem placere, otium non placere: Ostunensis—idem fere.

Dertusensis—nihil se de istorum adventu unquam sperasse, posse tamen eos adhuc expectari.

Veronensis—mirari se tot verba de dilatione concedenda haberi, cum hæc nulla sit dilatio, sed justa futuræ sessioni temporis præfinitio.

Gñalis Franciscanus—frustra hæreticos esse invitandos, nisi congruâ etiam morâ sint expectandi. Reliqui diem propositum simpliciter approbavere.

Tunc Mantuanus—Rogamus vos, Patres, tanquam Evangelicus ille, ut patientiam habeatis in nobis: nos quidem quod huic Synodo et honorificum et utile esse arbitramur, sicuti libenter proponimus, ita et a nobis in hanc partem accipi desideramus. Quantam existimationem apud omnes Sancta Synodus hinc sit collectura, quod tam benigne eos, qui hostile in nos odium alant ultro invitet, atque expectet, nemo est qui nesciat. Quantum etiam fructum nobis hinc sperare liceat vel hoc uno satis liquet, quod si nihil hac ratione proficimus, vere de eorum incolumitate perpetuo actum esse dubitamus. Pollicemur igitur vobis, cupere nos interim quicquid hoc erit spatii, id a nobis gravibus necessariisque negotiis traduci.

Secuta est dies 26 Sessioni publicæ constituta, in qua Patriarcha Hierosolymitanus sacrum egit, et electus Corcyrensis oravit. Inde, solemnibus omnibus de more peractis,

cum promotor Concilii absentes Epos contumaciæ reos egisset, jamque legati ad altaris limina se transtulissent, ut decreta promulganda susciperentur, accidit forte magna omnium molestia, ut sessionis exitus duabus fere horis fuerit protractus. Thelesinus enim Secretarius, cum ex suggestu Oratorum Procuratorias Literas cœpisset recitare, atque duabus jam perlectis, primis, viz, Archiepiscopi Pragensis, cum Sigismundi Tuun, nomine Cæsareæ Mtis, itemque altis Episcopi Quinqueecclesiensis, nomine Regis Hungariæ, hincque peteret alias quoque sibi ab Oratore Regis Lusitaniæ exhiberi, ut eas palam cæterarum exemplo referret, tunc Lusitanus, moleste ferens prius Hungariæ mandatum recitatum, negat se amplius suum esse prolaturum. Hinc enim tacitam colligi posse declarationem, Hungariæ Regem Lusitano esse anteponendum, quam indignitatem ipse, Regis sui nomine, nunquam esse laturus. Hæc cum Secretarius audit, superiore loco descendens, adit Lusitanum; narrat, nihil minus, aut legatos, aut se ipsum, cogitasse, quam ipsius existimationem authoritatemque imminuere se in his mandatis recitandis; antiquum morem observasse, ut quæ prius sibi reddita fuerunt eadem priori loco denuncientur. Hungari adventum in hanc civitatem anteriorem fuisse, ideo ejus quoque literis jure priorem locum datum esse. His cum Lusitanus nihil flecteretur, erectaque cervice, ac immotis oculis manens, (vir alioquin humanissimus,) vultu tantum omnia respueret, et, quod majus incommodum afferebat, nec Italicam nec Latinam linguam intelligeret, semperque cum eo per interpretes familiares suos agi oporteret, qui hac in re anceps eum honoris discrimen subire ejus auribus inculcabant; Legati, internuntio Secretario, et Promotore, utuntur, ut si fieri potest quod æquum est persuadeatur. Vocant ad se præterea Sulmonensem, qui olim a Julio III Nuncius in Lusitaniam missus fuit, posteaque semper magnam cum ea natione necessitudinem coluit, et Leiriensem in eodem regno Antistitem, ut eum

admoneant pridem in Synodum Quinqueecclesiensem, ut Oratorem Regis Hungariæ, exceptum fuisse, literasque privatas Cæsaris jure legitimi mandati probatas; nihil ideo nunc impedire, quo minus, majorum more, ejus quoque priores literæ hac die legantur. Lusitanus tandem se concessurum respondet, dummodo Secretarius publice attestetur, ideo Hungari literas prælectas, quum prior ipse in hanc civitatem commeavit. Hungarus fere e regione sedens, ubi hæc regis causa audit circumferri, indignatus ob eam Lusitani naturam, et, ut ipse aiebat, insolentiam, minime, ait, concedendum hac Secretarium præfatione uti; imo nec tantillum illi indulgendum, quando se in majorem fastum semper esset erecturus. Tunc Card[lis] Madruccius Hungarum adit, rogat eum ne hoc loco ista miscere velit; majorem illi apud omnes auctoritatem accessuram, quo se placatiorem coram his Patribus ostenderit. Acquiescit tandem Hungarus, ut Secretarius palam proferat, Oratorum omnium literas absque ullo præjudicio lectas esse.

Hæc, ubi Lusitano referuntur, renuit ille, eo quod his verbis in quæstionem id vocare videretur, quod apud omnes putat esse exploratum, videlicet, Regem suum Hungaro esse anteferendum. Ubi Legati rem componi non posse vident, duasque paulo minus horas jam his inanibus verbis consumptas, gravi omnium molestia ac offensione, accersunt ex sedibus suis Rossanensem, Ilerdensem, Vestanum, et Auditorem Rotæ, ut quid hic jure statuendum sit, intelligant. Ubi coram eis constitimus, et jam a nobis ratio hujus controversiæ præcidendæ proponi cœpta est, Sulmonensis, qui ultro citroque conciliando utrique Oratori operam dare non destiterat, tandem Legatis omnia pacata refert; Hungarum benigne pati, ut Secretarius ex suggestu dicat hæc ipsa verba, "mandata eo ordine leguntur, quo exhibita fuerunt;" id quoque et Lusitano probari. Tunc divinæ beneficentiæ cuncti gratias agunt, quæ tandem tot tricas e medio sustulerit. Secretarius prædicta verba scripta con-

venta ex superiore loco refert, et[1] mandatum Lusitani legit. Postea literas SS^mi^ N. de Indice Librorum, et alias de sacris stationibus huic civitati concessis; rursus alias de præcedentia Primatum sublata, ac confirmatoriæ declarationis legatorum. Singulorum exempla extant infra.

Oratio Archiepiscopi Corcyrensis habita in Sessione 2[2]. fol. 18.
Lr̃e Pii IV de Indice librorum examinando. fol. 10.
Lr̃e ejusdem de Stationibus Civitati Tridentinæ concessis. fol. 22.
Lr̃e ejusdem super præcedentia primatum. fol. 8.
Lr̃e ejusdem confirmatoriæ declarationis Legatorum super præc^tia^. fol. 19.

His a Secretario lectis decreta duo de more promulgantur.

Primum decretum de librorum delectu, et omnibus Concilium fide publica invitandis.

Sacrosancta Œcumenica et Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, non humanis quidem viribus confisa, sed Dni Nri Jesu Xti, qui cor et sapientiam Ecclesiæ suæ daturum se promisit, ope et auxilio freta, illud præcipue cogitat, ut Catholicæ fidei doctrinam multorum inter se dissidentium opinionibus, pluribus locis inquinatam, et obscuratam, in suam puritatem et splendorem aliquando restituat; et mores, qui a veteri instituto defluxerunt, ad meliorem vitæ rationem revocet; corque patrum ad filios, et cor filiorum ad patres convertat. Cum itaque omnium primum adverterit hoc tempore suspectorum ac perniciosorum librorum, quibus doctrina impurata continetur, et longe lateque diffunditur, numerum nimis excrevisse, quod quidem in causa fuit, ut multæ censuræ in variis provinciis, et præsertim in alma Urbe Roma, pio quodam zelo

[1] In MS. [2] 26 MS.

editæ fuerint, neque tamen huic tam magno ac pernicioso morbo salutarem ullam profuisse medicinam, censuit, ut delecti ad hanc disquisitionem Patres, de censuris librisque quid facto opus esset diligenter considerarent, atque etiam ad eandem Sanctam Synodum suo tempore referrent: quo facilius ipsa possit varias et peregrinas doctrinas, tanquam zizania, a Christianæ veritatis tritico separare, deque his commodius deliberare et statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, et tollendas multarum querelarum causas magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta esse vult, prout etiam præsertim decreto deducit, ut si quis ad se pertinere aliquo modo putaverit, quæ vel de hoc librorum et censurarum negotio [, vel de aliis quæ in hoc generali Concilio] tractanda prædixit, non dubitet a Sancta Synodo se benigne auditum iri. Quum vero eadem Sta Synodus ex corde optat, Deumque enixe rogat, quæ ad pacem sunt Ecclesiæ, ut universi communem matrem in terris agnoscentes, quæ quos peperit oblivisci non potest, unanimes uno ore glorificemus Deum et Patrem Dni Nri Jesu Xti, per viscera misericordiæ ejusdem Dei, et Dni Nri, omnes, qui nobiscum communionem non habent ad concordiam et reconciliationem, ut ad hanc Sanctam Synodum veniant invitat, atque hortatur, utque caritatem quod est vinculum perfectionis amplectantur, pacemque Christi exultantem in cordibus suis præ se ferant, in quam vocati sunt in uno corpore. Hanc ergo non humanam sed Spiritus Sancti vocem audientes, ne obdurent corda sua, sed in suo sensu non ambulantes, neque sibi placentes, ad tam piam et salutarem matris suæ admonitionem excitentur et convertantur: omnibus enim caritatis officiis sancta Synodus eos ut invitat, ita complectitur.

Insuper eadem sancta Synodus decrevit, fidem publicam in Congregatione generali concedi posse, et eandem vim ha-

bituram, ejusdemque roboris futuram, ac si in publica sessione data et decreta fuisset.

Inde, rogatis Patrum sententiis, omnes responderunt, Placet, exceptis qui sequuntur.

Archiep̃s. Granatensis dixit, se cupere in titulo addi verba, quæ alias dixit, viz. universalem Ecclesiam representans: cætera placent.

Messanensis remisit se ad ea, quæ dixit in ultima Congregatione, viz., quod publicatio Indicis nunc non fieret, donec personæ, delectæ ad hoc, opus suum complerent; nisi a majori parte Patrum esset declaratum in alia Congregatione, quod authores librorum in genere vocarentur ad discussionem librorum suorum: concessionem autem publicæ fidei in aliam Congregationem differendam.

Episcopus Leiriensis dixit, Placet eo modo quo placuit in Congregatione.

Aliphanus dixit, displicent ea verba, "et inquinatam doctrinam Catholicæ fidei."

Postea lectum 2dum Decretum in hæc verba.

Eadem Sacrosancta Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, statuit et decrevit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria Vta post sacratissimum festum, Ascensionem Dni, quæ erit decima tertia Mensis Maii.

Patres omnes responderunt, Placet, exceptis infrascriptis.

Granatensis—cum moderatione dictâ in Congregatione, et declaratione, dummodo circa reformationem et mores aliquid fiat.

Bracarensis, Placet, dummodo interim tractetur de reformatione morum, licet non de dogmatibus.

Reginensis, Placet, dummodo interim aliquid fiat.

Messanensis, Placet, dummodo aliquid interim fiat circa mores.

Pactensis, Placet, quia cæteris placet.

Justinopolitanus, Placet, quia placet majori parti.

Sanctæ Agathæ, Placet, prout in voto in scriptis dato, tenoris infrascripti, viz., Ill^{mi} DD. Patresque optimi, Propositum trium fere mensium tempus ad futuram sessionem brevius aliquanto desiderarem : non enim videtur a Sacri Concilii dignitate atque his temporibus instante necessitate, illius cursum, vel potius Spiritus Sancti, longis sessionum intervallis impedire ; præsertim cum contagiosum istud, et lethale tot hæresum malum, non temporis medicinâ et cunctatione curandum sit, sed opportunis et celerrimis remediis illi sit occurrendum : atque utinam antea ab aliis, quod facilius multo fieri potuisset, illi fuisset occursum ; non enim pestis ista ita late longeque serpsisset, aut invaluisset. Non etiam videtur ex Reipublicæ Christianæ utilitate esse moras his temporibus trahere, si fratres nostros adhuc sinceros, et in fide veraque religione perseverantes conservare, et a perditorum hominum versutiis, insidiis, atque dolis tueri voluerimus. Verum, quæ est vestra, Patres amplissimi, et sacræ hujus universalis Synodi prudentia, et erga religionem pietas ac diligentia, quæ opportune curanda sunt, facile, et, Deo duce, feliciter, opportuneque curabitis.

Dertusensis, Placet, dummodo aliquid agatur.

Ostunensis, Placet, dummodo interea agatur de reformatione morum.

Leiriensis, Placet, dummodo interim tractentur ea quæ pertinent ad reformationem et mores.

Almeriensis et Legionensis, } Placet, dummodo interim de reformat^{ne} tractetur.

Sutrinus et Nepesinus, Placet, dummodo tractentur ea quæ pertinent ad reformationem.

Aliphanus, Placet, dummodo aliquid fiat quod sit e Republica Ecclesiæ.

ACTA TERTIÆ SESSIONIS.

Post hæc Legati ad ea animum adjicere incipiunt, quæ a Patribus in præsenti præcipue optari vident. Duo hæc erant: alterum de Fide publica concedenda, alterum de Moribus restituendis. Convocatis igitur Rossanensi, Ilerdensi, Vestano, Paleotto Auditore, et Castello Promotore, mandant iis, ut formulam aliquam hujus fidei publicæ conficiant, quæ omnibus prospiciat, iis exceptis quorum nomina Inquisitores fidei in Urbibus ac Regnis Hispaniæ et Lusitaniæ sunt jam delata. Prudenter tamen hæc verba concipiant, ne aut hæc officia in majorem hominum invidiam adducantur, aut aliquid exprimant, quod parum ex Synodi dignitate videatur.

Hi Patres, alterius rei difficultatem expendentes, statuunt in primis, fidem publicam, quæ alias in hoc Tridentino Concilio, sedente Julio III., Germanis fuit concessa, iisdemet verbis, quibus ipsi olim expostulaverunt, nunc quoque repetendam, ne ulla disputandi de ea occasio præbeatur, et longius rem differendi. Postea eam ad alias quoque nationes, ubi publice aut impune prædicatur, vel docetur adversum Romanam ecclesiam, extendendam censent; sic enim Hispaniæ et Lusitaniæ regna nón comprehensum iri animadverterunt, quæ severâ magistratus auctoritate nefariam hujusmodi audaciam coercent.

Hæc cum Legatis placuissent, ea Patribus statim proponunt, eorumque exquirunt [sententias].

Forma salvi conductus cum extensione.

Illi partim rem simpliciter probant, partim supervacaneum hoc decretum respondent, cum hæreticorum huc nemo sit

venturus; aliqui etiam nonnulla in eo addi desiderant, veluti certum temporis spatium, quo elapso Synodus fide sit liberata. Item definitum eorum numerum, qui huc venturi sint, prout in Basiliensi Synodo in quarta sessione factum fuit: cavendum etiam ut hic interim a concionibus publicis abstineant, ne populares corrumpant, neque incursione, atque impetu, sed qua decet modestia, huc se conferant: inter alios autem hi qui sequuntur, sic fere responderunt.

Justinopolitanus, multa præfatus contra hæresiarchas, qui in sacris literis cancri, viperæ, vulpesque nominantur; nonnullisque commemoratis, quæ Lutheri tempore in hac occasione in Romanæ ecclesiæ dedecus sunt secuta, significare visus est, caute admodum cum his agendum esse, nec fidem hanc publicam adeo facile his concedendam.

Vivariensis, non probare se hanc fidem publicam aliis, quam Germanis petentibus dandam; nam cum ex dignitate Synodi haud sit causa, alienis non postulantibus, offerre, et quoniam hinc suspicandi occasio præberetur locum hunc nostrum, ubi Synodus nunc collecta est, minime tutum esse.

Quinqueecclesiensis—mirari tam pugnantes inter se Patrum sententias, cum alii metuant instructum huc hæreticorum exercitum venturum, alii neminem prorsus: se vero id conjicere, quod alias accidisse constat, quando eis fides publica data fuit, videlicet, nec plurimos, nec etiam nullos sed aliquos quidem huc venturos: quoad formulam, tollenda ex eâ verba illa aiebat, ubi sessionis tertiæ sub Julio III fit mentio, ne inde continuatio concilii eliceretur: sed responsum fuit, referre nunc tantum ea verba, qualia olim prolata fuerunt.

Inter cæteros Briniensis Patricius Venetus, summo vir consilio, rerum usu, cum Archiepiscopum Pragensem dicentem sensisset, modum aliquem Germaniæ multitudini esse adhibendum, Existimaveram, inquit, paucis mihi agendum esse; cum enim, formulâ ab Ill^mis Legatis proposita, satis

meo quidem judicio probandam videretur, nihil mihi hoc argumento amplius dicendum occurrebat: movit me tamen authoritas R^{mi} Archiepiscopi Pragensis Cæsarei Oratoris, ut cum eum sententiam suam dicentem audiverim, non possim ego amplius omnino mente conquiescere, visus est mihi affirmare, præscribendum esse certum Germanis numerum, ne huc gregatim veniant, et consilia nostra forte interturbent. Cum mecum considero, quis ille sit, qui nobiscum hujusmodi sermonem habet, nempe is, qui Ferdinandi Imperatoris personam refert, non possum non his verbis impelli, ut aliquid amplius nobis ab eodem Rev^{mo} D. explicari cupiam. Omnes enim qui hic coacti sumus, etsi potissimum in Spiritus Sancti nomine acquiescimus, Catholicorum etiam Principum patrocinio nos septos esse confidimus. Quare, si placet R^{mæ} Dominationi suæ, quid his verbis senserit fusius patefacere, Sanctamque Synodum consilii sui[1] certiorem facere, mihi certe, et cæteris, opinor, erit gratissimum, ne hic scrupulus in animis multorum temere forte relinquatur. Hæc cum ille, omnibus eum attente audientibus, dixisset, visusque vere esse Senatorium virum referre, qui in Rep. sua pro communi civium salute prudenter omnia ab aliis dicta factave circumspicit, atque animadvertit, tunc statim omnium oculi in Pragensem sunt conversi. Ille autem paulisper consistens, Legatosque respiciens, an sibi liceret respondere; postquam illi annuerunt, sic est locutus:

Cum ego sententiam loco meo inter alios prælatos dixerim, facile hinc unusquisque potuit intelligere, ea me verba, non ut Oratorem Cæsaris, sed ut Archiepiscopum Pragensem protulisse. Cæterum, nec ea hujusmodi sunt, ut ex iis quisque alieni aliquid debeat suspicari. Nam cum de Basiliensi Concilio in quarta Sessione facta esset mentio,

[1] Clarius is added superfluously and falsely; the author probably forgot to strike it out.

dixi exemplo ejus sessionis posse certum huc venturis hæreticis numerum præfiniri. Tunc legati cæteris Prælatis significant, ut ordine suo pergant; quorum sententiis absolutis, cum multi ex iis assensum sustinuissent, quippe qui nondum se fidei publicæ verba legisse dicerent, Mantuanus mandat, ejus exemplar omnibus petituris edi, perendieque negotium terminari.

Die igitur quarta Martii, cum Patres rursus de ea deliberaturi convenissent, omnes fere ei unanimes subscripsere; inter quos cum Granatensis præcipue eam prolixius comprobasset, permulti deinde ejus sententiam subsecuti, dixit is: Cum alias decem abhinc annis hæc fides publica iisdemet Germanis fuerit data, nunquam eadem ab Oratoribus Cæsaris in eorum gratiam flagitetur. Nihil prorsus de ea dubitandum videri, cum eadem urgeat causa, idem locus, eædem personæ; tuncque Patres qui aderant mature omnia animadverterint quæ oportebat. Eandem vero nunc aliis quoque communicandam, qui non dissimili nobiscum sunt conditione: se maxime laudare,[1] ne Sancta Synodus dispari filios suos dilectione prosequi videatur; nonnullis igitur patribus, quos antea optantes audierat certum iis tempus, numerum, atque alias conditiones præscribi, quibus nobiscum debeant versari, satis repugnavit, cum diceret, quibuslibet verbis ex superiori formula mutatis statim suspicionem illis illatum iri, voluisse nos de pristina fide aliquid detrahere; et quoniam etiam cum his aperte omnino et liberaliter agendum censet, ut promptius eorum ad nos accessus alliciatur.

Porro, illorum opinionem (quod de Justinopolitano dictum omnes putarunt, licet eum non nominaverit) pluribus redarguere visus est, qui ab eorum congressu nobis cavendum aiunt, quod vulpes sint, et omni fallaciarum ac turpitudinis genere cooperti. His enim majore omnino

[1] Laborare?

pietate, atque humilitate succurrendum dixit, quo gravius periclitantur. In hisce ignominiæ contemptionisque periculis caritatis zelo subeundis Christianas a nobis virtutes maxime exercendas.

Nonnulli tamen Patres quædam his addidere; nam Aquileiensis placere sibi formam præscriptam dixit, dummodo ea ipsa sit, quæ alias decreta fuit. Cui Warmiensis et Simonetta responderunt, imo eandem ipsam impressam publice extare: ille replicavit, se dubitasse, cum acta ipsa authentica non viderit, quæ testibus probari non solent: se tamen aliis assentiri.

Florentinus—ut Oratores ipsi, si quid amplius requirunt illud explicent, tuncque iis gratificandum esse.

Bracarensi illud negotium exhibebat, quod impunitas illis promitti videtur, tam delictorum commissorum quam committendorum. Verum Simonetta respondit, hæc accipi in his quæ ad fidem spectant: nam cum illi huc venturi sint, eâ tantum de causâ, ut opiniones suas proponant et nobiscum de iis disceptant, utique necesse est eos illo tempore ita aberrantes sustineri.

Pragensis dixit, in tanta ingeniorum varietate vix se audere quicquam loqui, ne quis se, ut Oratorem Cæsaris, verba fecisse interpretetur, dubitareque, ne sibi posthac Oratione sit temperandum, cum sermonem suum adeo obliquo sensu accipi cognoscat: rogare se Synodum, tanquam Oratorem Cæsaris, ut juxta quod plures senserunt Patres sibi copiam hujus fidei publicæ decerni mandet. Quoad reliqua, optare se maxime, ut hoc loco unusquisque caritatis tantum zelo in dicenda sententia ducatur, omneque prorsus humanæ affectionis seu ambitionis vestigium deponat, sed quicquid prodíturum est id omnium hominum opinione purum sanctumque habeatur.

Justinopolitanus, paululum, ut oportebat, permotus, quod eum Granatensis dicendo videretur tacite perstrinxisse,

Putabam, inquit, hodie, nullis vos verbis, Patres, obtundere, cum satis ea esse censerem quæ a me superioribus diebus dicta fuerunt. Quoniam tamen aliquorum in me Orationem converti sensi, quasi unus ipse, inani suspicione, aut levitate ductus, fidem hanc publicam, de qua agitur, aut dissuadere, aut imminuere tentaverim, cogor intimo sinceræ mentis stimulo ea proferre, quæ (ita me Deus amet) Synodi hujus existimationi atque utilitati arbitror convenire. Scio me nunquam assensisse, hæreticis huc aditum esse præcludendum, aut illos hinc procul arcendos esse; hoc enim a mea semper longe abfuit cogitatione. Sed, cum multos se in hac re totos effundere animadvertissem, ut iis clementiam et misericordiam impertiremur, dixi, et alios esse, qui quotidie pietatem nostram implorant, qui deserendi non sunt, ut istos juvemus. Alios audieram nihil aliud prædicantes, quam ut transfugas istos omnino invitemus, amplectamur, et tecto etiam excipiamus. Tunc mihi admonendi locus visus fuit, ut caute ista agantur, ne viperam (quod aiunt) in sinu foveamus. Namque ubi semel isti pietatis fines transierunt, Deus bone, quam se præcipites in omne sceleris genus trahunt; quam raro se corrigunt![1] Nonne Diabolus, cum semel in Judam intravit, ita eo semper potitus est, ut Deus nunquam amplius illius fuerit misertus? Repeto igitur valde prudenterque providendum esse, ne dum illos nos sanare quærimus, illi, venena sua spargendo, integrum gregem nostrum corrumpant, atque conficiant. Vix ista protulerat, cum Mantuanus, dat, inquit, Synodus illis fidem publicam, ut nobiscum de rebus suis agere possint, non ut arbitratu suo possint in plateis concionari. Cui Justinopolitanus, hoc ipsum mihi in formula descripta deesse videbatur: cuperem igitur apertius hoc explicari, ut omnis prorsus tollatur occasio, ne his nos artibus adoriantur, et velint palam ista sua apud populares proferri. Ad hæc Mantuanus—existi-

[1] Colligunt, MS.

matis ergo nos adeo imprudentes, vecordesque esse, ut simus eos passuri talia publice jactare? Magnâ certe stultitiæ suspicione laboraremus, si hæc sibi quisquam persuaderet. Tunc Justinopolitanus—Tacebo igitur, potius, si ita loquens displiceo. Cui Simonetta, minime vero, sed id dicimus, nemini dubitandum esse, velle nos permittere eos ita abuti Sanctæ Synodi benignitate. Concedam igitur, inquit Justinopolitanus, et conquiesco.

Brixiensis, licet Archiepiscopus Pragensis sermonem ad se spectare intellexisset, prudenter tamen rem dissimulans, placere sibi, inquit, formam propositam: quod si quid amplius agendum esset, posse suo tempore privatis ad Cæsarem literis provideri.

Sutrinus, in hac fide publica, quæ ad alios etiam porrigitur illud se desiderare dixit, ut etiam hæresiarchæ comprehendantur, quibus forte generalia ejus verba non sufficient. Reliqui Patres propositam formam simpliciter approbarunt: cumque dictis sententiis omnes exurgerent, nunciatur his advenisse Doctor Sigismundus, Consiliarius Ducis Bavariæ, cum literis quas Sanctæ Synodo reddere cupit. Sistunt se omnes, illeque introducitur, a quo oblatas literas Secretarius publice legit.

Lr̃æ Ducis Bavariæ. fol.

Illis perlectis, idem Consiliarius, postquam multa Patribus de Ill^mi Principis sui erga Sanctam Synodum, fide atque observantia retulit, mitti se, dixit, nunc ab eo ad Sanctissimum Nrm privatis quibusdam de rebus, noluisseque illum hanc occasionem a se prætermitti, quo minus Patres omnes salutaret, ad quos pridem optaverat certum Nuncium, qui ejus nomine hic perpetuo adsisteret, mittere; hactenus tamen idoneum aliquem Theologum, cui munus hoc mandaret, non recipisse: verum sperare eum brevi hoc se consequuturum: cupere interim ejus excusationem ab illis

accipi. Ad hæc Synodus per Secretarium respondit, ut infra.

Responsio Synodi ad Consiliarium Ducis Bavariæ. fol.

Perfecto fidei publicæ decreto, legati, quâ maxime possunt diligentiâ, curant illud diversis in Civitatibus et Provinciis evulgari: mandant illud valvis Cathedralis Ecclesiæ affigi, atque confestim typis excudi, ut quam celerrime ad multos perferatur. Mittunt enim diversa ejus exempla ad Sanctissimi Nri Nuncios variis in regnis, præsertimque ad Cardinalem Ferrariensem, Legatum Papæ in Galliis; ad quem et duplices literas perscribunt, alteras quidem ita compositas, ut eas palam in Senatu Regio possit ostendere, in quibus eidem scribunt consilium Sanctæ Synodi illud esse, ut hoc decretum quod ei authenticum mittunt in omnibus Christiani nominis Provinciis edatur. Quapropter agat ipse cum Senatu Regio, ut sibi libere liceat illud in omnibus ejus Provinciæ Ecclesiis in publicum proponere. Alteras deinde privatas literas eidem Cardinali scribunt, quibus eum admonent, cupere maxime Sanctam Synodum, eos, qui in istis locis perversis corrupti sint opinionibus, huc se transferre, ut tandem summi Dei clementiâ horum Patrum congressu resipiscant; noluisse tamen eos nominatim in hoc decreto Gallicam provinciam appellare, ne fortasse cives illi ægre ferrent se inter eos aperte censeri, qui publice et impune alienas a Romana Ecclesia opiniones profitentur. Cæterum eos vere in hoc numero haberi, cum palam illorum nefarie dicta actaque, nullis vindicata magistratibus, satis cunctis eorum impietatem testentur. Scribunt igitur, ut si intelligeret aliquos in dubitationem venire, an hæc fides publica cives illius regni complectatur, illos aperte tunc certiores faciat; ad eos etiam illam omnino pertinere; rogantque ut nihil industriæ prætermittat, ut eos ad hanc sanctæ Synodi benignitatem

amplectendam hortetur, excitet, atque impellat. Significant præterea, qua ratione uti debeat, quo decretum hoc toti illi Provinciæ innotescat; quid etiam ei curandum sit si fortasse Senatus Regii authoritate illud vulgo denunciare prohibeatur.

His ita constitutis Legati reformationis negotium toto animo amplectuntur, quando de eo quotidie se a diversis Patribus publice privatimque sentiunt interpellari. Inter cæteros Seripandus vir summis doctrinæ atque probitatis muneribus ornatus; et qui vitam suam omnem, non eo tantum tempore cum in Cœnobio ageret, sed etiam cum dignitatum gradus pervenerat, ad veræ religionis ac pietatis cultum direxerat. Cum varia et infinita prope in hoc genere a Prælatis cerneret efflagitari, negotium dat quibusdam, qui hac de re secum studiosius agerent, ut ea ipsi in unum conferant, quibus putant necessario providendum, atque ad eum scripta deferant. Hi Patres quinque, ni fallor, fuerunt Archiepiscopus Jadrensis, Ragusinus, Surrentinus, Mutinensis, Sutrinus.

Hi igitur, cum in Ecclesiam irrepsisse viderent, quibus tota labefactatur, ea omnia titulis quibusdam annotata, ac rationes quoque, quibus illis occurri adhuc posset, Seripando afferunt.

Reformatio excogitata a quibusdam Patribus. fol.

Seripandus, qui rei hujus perficiendæ summâ ardebat cupiditate, quippe qui cerneret Romanæ Ecclesiæ incolumitatem ab hac morum emendatione plurimum pendere, tentandum prius sibi censuit suorum collegarum animum. Itaque rem illis aperit, ac missa sibi ait a diversis Patribus quædam reformationis capita, de quibus in Patrum consensu referri postulant, ut quod e reipublicæ Christianæ commodo esse videbitur, quam primum decernatur. Mittit deinde ad eos traditam illam sibi formulam, cui et inscriptionem

ipse privatim adjungit his verbis: "Reformatio excogitata a quibusdam religione et doctrina præstantibus Episcopis, &c." Post quæ verba subsequebantur grandiores quædam literarum notæ, singulis inter eas punctis interjectis, hoc pacto—S. M. V. V. N. T. N. P. I. N. N. E. T. N. O. S. N. I. S. quæ ab illis, eo opinor consilio adscriptæ fuerunt, ut totidem viderentur ejus petitionis authores fuisse, quot erant literæ distinctæ, atque ita majoris apud Legatos ponderis res esset, quo plurium consensu confecta videretur.

Simonetta, ad quem hoc reformationis negotium cæteri maxime rejiciebant, ut qui juris Pontificii peritus erat, et in Aula Romana variis in muneribus complures annos versatus, accersit etiam Rossanensem, Vestanum, Auditorem, et Promotorem: nam Ilerdensem tunc vocari haud placuit, ut in aliquibus ejusmodi consultationibus solebat; quoniam seorsum Hispanica natio certum aliud reformationis præscriptum componere videbatur. Petit ergo ab his Simonetta, ut ex omnibus iis capitibus aliquot illi seligant, quæ ex eorum prudentia idonea esse arbitrentur, quæ nunc primum Patribus deliberanda proponantur.

Multa ex iis sparsim collecta fuerunt, inter quæ optassent, ut insigniora quædam capita, quæ quotidie nobis ab hæreticis exprobantur, nunc primum in medium adducerentur, veluti, de collatione beneficiorum, de pensionibus imponendis, de dispensationibus, de censuris moderandis, et id genus alia; ut hinc omnibus non obscurum fieret, cogitare legatos, Ecclesiasticam Disciplinam, vere et serio instaurare, non leviter tantum, ut vulgo dicitur, adumbrare, præsertimque quod Auditori ex urbe discedenti Pius IV. sæpius verbis suis mandaverat, ut quæ ipse reformatione digna censeret, licet ad Sanctitatem suam spectarent, minime dissimularet.

Verum ubi coram Simonetta res tractari cœpta est, visum

plerisque fuit satius et prudentius esse, hæc in frequentiorem Patrum adventum differre, interimque ea quæ Romanam Curiam quoquomodo attingunt antea Sanctitati suæ significare, idcirco, iis omissis, alia fuerunt leviora capita delecta; quæ cum deinde ad Seripandum perlata essent, adhuc urgebant aliqui, ut a rebus paulo gravioribus expectata hæc tamdiu ab omnibus reformatio initium sumeret; quibus ille annuisset, si id ei, aliorum voluntate, licuisset: verum, cum reliqui responderent, satis nunc esse inter hæc primordia, si aliqua non vulgaria nec contendenda, proponantur, tandem coram legatis omnibus infrascripta capita sumpta fuerunt, quæ placuit ita in dubiam partem concipere, ut latior de iis disserendi campus Patribus relinqueretur. Hæc erant talia super reformatione.

I. Considerent Patres, quæ ratio iniri posset, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, et cæteri omnes animarum curam habentes in Ecclesiis suis resideant, et ab eis non nisi justis, honestis, necessariis, et Ecclesiæ Catholicæ utilibus de causis absint.

II. Item, an expediat, ut nemo ordinetur ad sacros ordines, nisi ad certum aliquem beneficii titulum: compertum est enim, multas committi fallacias, ex eo quod plerique ad titulum Patrimonii ordinantur.

III. Et quod ordinantes nihil omnino recipiant pro collatione quorumcumque ordinum, neque etiam eorum ministri aut notarii.

IV. An eisdem concedendum sit, ut de præbendis non servientium possint distributiones quotidianas constituere in illis Ecclesiis, in quibus nullæ sunt distributiones, aut ita tenues ut negligantur.

V. An Parochiæ omnes quæ, ob suam amplitudinem, plures requirunt sacerdotes, plures etiam habere debeant titulos ab ordinario instituendos.

VI. Beneficia quoque curata, quæ idoneâ provisione

victus sacerdotalis carent, an sint reformanda, ita ut ex pluribus titulis unus tantum ab ordinario constituatur.

VII. Cum Rectores Parochialium multi sint parum idonei, et, vel ob imperitiam vel vitæ turpitudinem, destruant potius quam ædificent subjectum sibi gregem, et deteriores aliquando habeant Vicarios, videndum est, quomodo huic malo medendum foret: num expediret, eis dare coadjutorem, sive Vicarium idoneum, cum assignatione fructuum arbitrio ordinarii.

VIII. Ordinariis an sit concedendum, ut beneficia et capellas vetustate collapsas, quæ ob paupertatem restaurari nequeunt, in matrices Ecclesias transferre possint.

IX. An decernendum sit, beneficia commendata, etiam regularia, visitari ab ordinariis, et corrigi.

X. Matrimonia clandestina, an in futurum debeant declarari irrita esse et nulla.

XI. Quæ conditiones sint declarandæ ad hoc, ut matrimonium non dicatur clandestinum, sed in facie Ecclesiæ contractum.

XII. Denique, magnopere considerandum esset, quid constituendum sit, circa Quæstorum non parvos abusus.

Compositâ hac jam reformationis formulâ, atque Cæsareis Oratoribus privatim a legatis traditâ, qui satis eam commendarunt, cœpta est, ex accuratiori consideratione, oriri suspicio penes aliquos ex legatis, et præcipue Simonettam, id primum caput, ubi de residentia agitur, nimis late conceptum esse, quod deinde occasio prælatis dari possit digrediendi in remotiores materias, et omnia quæstionibus implicandi. Id ipsum et antea obiter significasse Rossanensem dicebatur, ne id caput eâ verborum formulâ ederetur. Cœpit igitur Simonetta diligenter cum aliis legatisagere, ut hoc caput omnino ex aliorum numero tolleretur, antequam ea in congregatione Patribus proponerentur. Ideoque acriter hac de re urgere legatos alios cœpit, ut illi essent ei assen-

suri, dummodo id absque offensione Oratorum Cæsaris fieri possit, qui jam omnia illa capita integra acceperant.

Die igitur 11 Martii, cum jam convocata esset Patrum congregatio, significant legati Oratoribus antequam concio habeatur, se censuisse illud primum caput subducere, ut de eo commodiori tempore tractetur. His Oratores respondent, primo hoc sublato, reliqua adeo tenuia esse, ut minus digna videantur, quæ ex majestate tantæ synodi proponantur: ea se omnia jam ad Imperatorem per literas misisse: nunc si hoc primum dematur, vereri, ne Imperator se ab iis delusum suspicetur, simulque iniquam de tota hac synodo opinionem concipiat, quod, gravioribus prætermissis, velit levissima tantum[1] persequi. His se nullo pacto posse assentiri.

Legati, his intellectis, statuunt nihil ex priore formula immutare. Quare, ubi in consessum ventum est, Mantuanus, Volumus, inquit, Patres ut re ipsa nostrum publicis rebus providendi, simulque vobis gratificandi studium intelligatis: cum enim id nobis semper curæ fuerit, ut veterum morum disciplinam pene collapsam erigeremus, majorumque instituta renovaremus, vos deinde crebris petitionibus vestris adeo cogitationem hanc nostram inflamastis, ut, quod sponte facturi eramus, nunc vobis, tanquam pignore obstricti, persolvere velimus. Adferimus itaque vobis nonnulla hoc argumento composita, quæ maxime utilia et necessaria fore non dubitamus, ubi præsertim cum reliquis conjuncta erunt, quæ suo tempore edentur. Sicuti enim in corpore humano diversa sunt membrorum munia, nec singulorum aut pulchritudo aut necessitas antea facile agnoscitur, quam simul tota congeries compacta præclarum hoc naturæ domicilium constituat, sic, multa in hoc genere nos quotidie sumus collecturi, quarum utilitas tunc plenius deprehendetur, quando cum reliquis suis partibus annexa,

[1] Tamen, MS.

integram hanc, quam elaboramus, Ecclesiasticæ Hierarchiæ structuram perficient. De his igitur, quæ nunc vobis proponimus, quid statuendum sit, vos deliberabitis, aut de omnibus in universum, aut de singulis separatim, ut vos commodius esse existimabitis. Post quæ legit Secretarius capita 12 supra relata, obtulitque se unicuique ea describendi potestatem facturum.

Post hæc aliquot Congregationes variis excipiendis Oratoribus sunt consumptæ; interim enim Marchio Pescarius a Philippo Rege Hispaniarum, Melchior Lussus ab Helvetiis, Joannes Strozzius a duce Florentinorum huc missi pervenerunt. De Helvetiis illud non omittendum, cum Melchior a septem eorum Pagis, sive Cantonibus vulgo dictis, qui Catholicam fidem profitentur, initio missus fuisset, videlicet Lucernensium, Vrianiensium, Suitiensium, Underwaldensium, Tugiensium, Friburgensium, et Salodorensium, paucis post mensibus, et alterius Pagi nomine vocati de Clarone, in eodem munere fuit confirmatus. Hic Pagus quamvis partim ex Catholicis partim ex hæreticis constaret, obtinuerant tamen Catholici, ut idem Melchior eos quoque apud Synodum cum aliis Catholicis Pagis referret. Porro Orator hic licet Italicam linguam teneret, secum tamen interpretem more majorum ejus nationis, adventus sui initio adhibuit, tam cum Prælati ei extra Civitatem occurrerent, quam cum primo ipse Legatos domi salutavit. Idem quoque Pontificio sumptu alebatur, ut usu evenire solet, quoties Ecclesiastici negotii causa ex sedibus suis est Helvetiis discedendum. Cum eo et Joachimus Abbas ex Benedictinorum religione, Prælatos ac Clerum eorundem Pagorum referens, se conjunxerat: postquam et Abbas N . . . . ex canonicorum regularium ordine, idemque Episcopi Sedunensis Procurator, qui cum Catholicis Helveticorum fœderatus erat, huc accessit.

Mandatum Philippi Regis.	fol.
Oratio.	fol.
Responsum Synodi.	fol.
Mandata Helvetiorum.	fol.
Oratio.	fol.
Responsum.	fol.
Mandata Oratoris Florentini.	fol.
Oratio ejusdem.	fol.
Responsum Synodi.	fol.

Eodem fere tempore Rossanensis, cui alias cum quatuor ad id constitutis Patribus munus datum fuerat, ut absentium Prælatorum excusationes atque mandata ad Synodum referrent, varia multorum impedimenta renunciavit; quibus cum et testimonium aliquot præsentium Patrum accessisset, a reliquis facile sunt probata. Inter cætera autem cum de excusando Episcopo Mutilano ageretur, narratumque esset eum annorum LXII. artuum dolore, calculo, paralysi, aliisque morbis, ex jurata medicorum quatuor testificatione vexari, responsum a quibusdam est, affectatas istas ægritudinis causas esse, cum hic quotidie in Urbe mula vectus publice Cardinales consectetur; rursus autem aliis ad hæc replicantibus, cum causa ejus non satis liquere videretur, in alium diem rejecta est.

Fuit, et aliis postea temporibus, æque de multorum excusationibus relatum; nam quo tempore Episcopus Canadiensis, et Episcopus Tininiensis, uterque Procurator Hungariæ Prælatorum et Clericorum fuit admissus: iidem et impedimenta Archiepiscopi Strigoniensis Synodo significaverunt, quæ a Cardinali Varmiensi fide magna cum ejusdem commendatione sunt ample confirmata: Eum enim provectæ ætatis ultra LXX. annorum esse, ac valde pium Catholicum, summaque probitate præditum: testificatus est,

non esse illi, ac plerisque Episcopis illius gentis, quorum multos notos habet, tutum ex ecclesiis suis [abesse, ob prædatores, quibus [1]] eorum Dioceses sint circumventæ; vix posse illos ex ea provincia pedem efferre, quin illorum bona summo direptionis periculo exponantur; recordari se, cum Nuncium Sanctissimi apud Imperatorem ageret, eodemque tempore Archiepiscopus Strigoniensis, et Episcopus Quinqueecclesiensis nunc præsens, missi essent nomine regni Hungariæ ad eundem Oratores, se a Sanctitate sua in utriusque gratiam impetrasse, ne, donec negotiis publicis apud Cæsarem detinerentur, interim ad Ecclesias suas (quod bulla residentiæ ab eo tunc edita omnibus præcipiebat) se transferre cogerentur, facileque Sanctitatem suam id illis eo intercedente, concessisse.

Porro mos hic absentium impedimenta in consessu proponendi, quæ tum legatorum, tum Prælatorum testimonio probabantur, ut in Olmucensi, Salisburgensi, Ratisbonensi, Basiliensi, Mercanensi, Staniensi, Nonensi, et aliis multis accidit, tam diu observatus est, quoad ab Hydruntino Rossanensique in concione actum fuit, non amplius his audiendis totam Synodum esse occupandam, sed hoc munus legatis relinquendum, qui seorsim cum Patribus ad id alias delectis, ea prout licere arbitrati fuerint admittant, quod a cæteris fuit confirmatum.

Substitit in eo nonnihil Quinqueecclesiensis Orator. Ac non est, inquit, Patres, cur quisquam Imperatorem in mittendis huc Prælatis suis negligentiæ amplius accuset, ut huc usque nonnulli eum forte sunt criminati: is enim, ut cupit vehementer, et quantum in se est, non cessat, eos ad Synodum omni conatu impellere. Verum, nimiæ hoc vestræ facilitati adscribite, qui eis absentiam ex levibus etiam causis condonatis. Quod si paulo severius cum iis agendum decernetis, non dubito quin eos hic frequentiores sitis habi-

[1] The reader may supply something better.

turi. Ac placuisset quidem multis, ut in absentes diligentius ex juris constitutionibus inquireretur, ne in tam aperta causa conniveret Synodus, simulque authoritatem suam plenius tueretur. Verum cum magnus satis hic prælatorum numerus esset, superioresque Synodos nunquam adversus absentes summo jure expertas esse comperiretur, benignius interim nunc etiam agendum, atque aliquid dissimulandum, donec major urgeat necessitas, reliquis visum fuit. Post hæc Orator Lusitanus, mandato a Rege accepto, ut Prælatos aliquot, tum in Lusitania, tum in Indiarum locis ejus ditioni subjectis, regio nomine excusaret, impedimenta eorum, fide de his factâ, probari obtinuit: quod subinde, et aliis multis, non passim tamen, sed moderatione adhibitâ, concessum fuit.

Mandatum. fol.
Lr̃e. fol.

Nunc quæ de reformatione secuta sunt, potissimumque disceptationem de residentia Episcoporum diu inter Patres magnis controversiis agitatam recensere incipiam; cujus famam, quoniam universas Christiani nominis nationes, diversis multorum judiciis pervasisse scio, paulo eam fusius, ut se res offeret, commemorandam censui; non solum quod nihil toto hoc tempore tractatum est, quod vehementius omnium Patrum animos excitaverit, majusque perturbandæ Christianæ Reipublicæ periculum fere conflavit, sed etiam, ut hinc unusquisque agnoscat, quam facile sit in Ecclesiæ gubernatione humana consilia labi, nisi immensâ Dei sapientia ac benignitate sustineantur.

Diximus supra nonnulla reformationum capita pridem Patribus tradita fuisse, ut de his diligenter meditati, postea in consessu sententiam de more dicerent. Dum igitur sedulo in hanc cogitationem quisque incumbit, paulatim multiplices cœpti sunt sermones, et consultationes vulgo

dissipari. Occasionem his dedit præcipue primum caput, ubi de Episcoporum residentia agitur. Nam cum Prælati multi censerent, hinc pendere summam totius reformationis, ut S. Episcopi ipsi gregi suo adsistant, eumque propriis, non alienis, oculis gubernent, nec adhuc viderent, ullo vinculo adstringi eos potuisse, quod illos omnino in Ecclesiis suis ex illorum officii munere detinuerit, quin plurimos in Romana Curia, aut aliis nobilibus civitatibus vitam degere, quasi residendi onere soluti sint; cum Summus Pontifex eos huc illuc vagantes aut conspiciat aut audiat, nec ulla significatione eorum se absentiam improbare ostendat: idcirco constanti ratione in animum induxerant, non posse aptiore consilio huic damno provideri, quam si declararetur a Synodo, hoc esse juris divini præceptum. Existimabant enim, hac ratione, non solum majorem stimulum uniuscujusque conscientiæ addendum esse, sed et plurimum momenti apud ipsummet Sanctissimum, [qui,] quum juris divini minister sit, atque executor, non facile posthac aliquem ab Ecclesia sua abesse passurus esset, tanquam hoc proprio Sanc^tis^ suæ officio ac muneri repugnaret.

Hoc consilium cum inter alios Patres dispergi cœptum esset, varias excitavit inter eos privatim disserendi causas. Aliqui enim se hoc nullatenus probaturos aiebant, quia hoc ipsum Ecclesiastico tantum jure, non divino, institutum esse sentiebant, quod etiam apud varios authores literarum monumentis traditum reperiebant. Aliqui verebantur, ne quid altius hic lateret, veluti quia, si juris divini esse explicaretur, hinc etiam alia multa elicerentur, quæ veterem Romanæ Ecclesiæ statum deformarent; præcipueque suspicabantur, ne facultas duo plurave curata beneficia uni indulgendi, quam ad hanc usque diem antiquissimo jure Sanctissimus Pontifex Romanus exercuit, nunc in dubium vocaretur; quasi id quod hujus juris divini esset, ei attingere non liceret; aliaque plurima hinc oriri posse dubitabant,

quæ Sanctitatis suæ authoritati in posterum detraherent, unde perturbatio potius in Ecclesiastico ordine quam commodum aliquod et quies esset consequutura.

Hæ rationes principio privatis tantum aliquorum colloquiis circumferebantur, sed cum multos per dies xxiii. plus minus a Congregationibus Patrum cessatum esset, ob sacros hebdomadis majoris ac Paschatis dies, hincque quotidie, cum cætera silerent, vicissim alter alterius sententiam de rebus propositis sciscitaretur, cœpit paulatim hic rumor ita increbescere, ut in ore atque sermone omnium esset, nihilque aliud in circulis, disputationibus congressionibusque familiaribus, non Prælatorum tantum, sed et Popularium, versaretur, quam hoc ipsum, an residentia Episcoporum juris divini esset.

Hinc quoque accidit, ut cum prius Sanctissimus noster (Simonettæ, ut aiebant, suasu) ad Legatos scripsisset, ne caput id primum de residentia in hanc disputationem trahi paterentur; idemque et Cardinalis Borromeus nonnullos Prælatos seorsim per literas, ut ferebatur, monuisset, paucis deinde post diebus idem Borromeus nomine Sanctissimi diversum aliis literis Legatis significavit, videlicet: Sanctissimum parvi existimare, quid super eo Patres agant, dum tamen sincere atque ex animi conscientia quod Christianæ reipublicæ expediat ab his deliberetur. Cujus consilii mutationem inde profectam aiebant, quod ex posterioribus Mantuani Seripandique ad Papam literis ejus Sanctitas cognoverat adeo rem hanc omnium verbis hac prædicatione circumferri, ut amplius absque magno omnium offendiculo non posset intermitti.

Eo certe res perducta fuit, ut nemo fere esset, quamvis nondum suffragii ferendi dies advenisset, cujus animus istarum vel illarum partium non deprehenderetur; adeo enim se ista in omnium mentes facile insinuabant, ut non alterutram opinionem jam arripuisse stupidi prorsus aut

arrogantis judicii videretur. Atqui nonnulli ardentius etiam quam par erat, his se dantes ac modestiæ fines excedentes, facile deinde in multorum sermonem incurrerunt, nempe tentasse illos certis suasionibus et officiis alios etiam Patres ambire, et in sententiam suam perducere; hincque primum cœpta sunt dissidia et jurgia inter Patres excitari, quæ indies magis invaluerunt; multi enim in alios malevolentia suffusi, hinc latum obtrectandi ac criminandi complures honestissimos Prælatos campum nacti, varia contumeliarum ac conviciorum semina spargere non destiterunt, quibus acerrime multi sunt vexati. Nec illud omittendum, quod his ipsis initiis Francisco Torrensi theologo Pontificio fuit objectum, nam hic tunc temporis apud Varmiensem in ejus aula degens, vir alioquin et moribus et sacrarum literarum eruditione præstans insimulatus fuit, quod Prælatos multos, cum quibus etiam ei nulla fere familiaritatis conjunctio intercedebat, inscio Varmiensi domi convenisset, et iis conscientiæ scrupulum injecisset, si aliter respondissent, quam Residentiam juris divini esse, indicato illis canone Apostolorum 57 alias 58, et aliis sacræ Paginæ locis. Verum ita res se habuit. Nam cum ille pridem in hoc eodem Concilio temporibus Pauli III. et Julii III. libellum conscripsisset de residentia Episcoporum, et alium Antapologeticum adversus Ambrosium Catharinum, qui etiam hodie extant, in quibus hanc opinionem prolixe tutari studuit; ille excitata nunc rursus hac quæstione suum hac de re judicium aliquibus coram explicare voluit, adjecto etiam canone Apostolorum in sententiæ suæ comprobationem. Quare cum publice nunc hæc prensationis fama adversus illum prædicaretur, is plurium Prælatorum attestatione, quid in tota hac re cum his dixerit, egeritve, cunctis patefieri curavit.

Verum hæc maledicentiæ lues promiscue fere cunctos qui huc Synodi causa convenerant, est pervagata. Nullus enim aut legatorum, aut Prælatorum, aut aliorum, in

quibus ingenii lumen aliquod appareret, illius contagionem postea fere evasit, ita ut videretur aliquando inter eos Cacodæmon calumniarum suarum . . .,[1] unde nomen traxit, effudisse. Sed hæc progressu temporis clarius apparuere. Nunc, multorum studia in hac vel illa opinione arcte tuenda ac celebranda magis occupabantur; quocirca et major quotidie omnium aviditas augebatur intelligendi, quo tandem ista essent evasura.

Cum igitur dies 7 Aprilis sententiis dicendis præstita advenisset, plerique Patres hac de se expectatione permoti adeo deinde longos ea de re sermones habuerunt, ut multi dies omnibus audiendis satis non fuerint; et quoniam fere infinita sunt, quæ hoc argumento residentiæ in medium allata fuerunt, commodius censui, omnium summam redigere ad quinque rerum genera, in quibus potissimum sunt versati, ne singula recensendo molestiâ legentes afficiam, præsertim cum eadem a variis fuerint repetita.

Primum illud fuit, unde omnes sunt exorsi, ostendentes, quam necessarium sit Episcopos residere, et quot incommoda, ex eorum absentia, in Christianum orbem sint invecta; quam graviter hanc Canones Pastorum negligentiam semper sint detestati; et quam enixe posthac sit huic vitio occurrendum. Quidam etiam a re proposita digredientes ingressi sunt eam quæstionem esse residentiam juris divini, quibus et alii æque extra rem contradixerunt, cum nunc non ageretur, essetne juris divini, an minus, sed hoc est quod Concilium inire possit, ne Prælati Ecclesias suas relinquant: cui rei quanquam responsio illa non incongruens videbatur, ut scilicet explicetur hoc esse præceptum juris divini, tamen locus hic ad tractandam quæstionem, sitne aut non sit, non proprius ejus censebatur. Una tamen fuit omnium hac de re sententia, adeo necessarium esse, Prælatos Ecclesiis suis interesse, ut potissima hæc sit pars

[1] Virus?

totius Ecclesiasticæ disciplinæ corrigendæ, quo loco etiam animadversum fuit, eos Patres, qui minus assidue in Ecclesiis suis esse solent, plus aliis utilitatem residentiæ extulisse. In id autem adductæ fuerunt multiplices authoritates ex sacris literis, et Conciliis, et decretis Patrum, veluti Prover. 27. Ezech. 34. Jo. 10. Paul. ad Ephes. 5. ad Timot. 1. cap. 3. Act. Apostol. 20. Canones Apostol. 14. 15. 58. vel 57. Anaclet. Epis. 3. Evaris. 2. Dionis. 1. Dam. Epis. 4. Leo. IV. Aless. III. Celestinus III. Gregus IX. in decretal. de cleric. non residen. Concil. Antioc. cap. 2. Sar. cap. 14. Carthag. 5. Agathensis cap. 64. Chalcedonensis cap. 17. Constantinop. cap. 19. Lateranen. cap. "Quia nonnulli de cler. non-resid." et in decreto Grat. 7. q. 1. cap. "Non oportet" et seq. Athan. in Epis. ad Dracontium, S. Ambros. de dignit. Sacerd. S. Gregus Naz. in Apologetico, et in oratione de Stat. Episcop. Jo. Chrysost. de Sacerd. Jerom. Epis. 2. ad Ocean., quæ est 83. August. opusc° de pastor. Hom. 9. Greg. in lib. Pastor. Justin. Novell. 6. 58. 123. Gaet. 2ª· 2æ· quæst. 185., et varii multorum hoc argumento commentarii, et cætera fere omnia insigniora loca quæ ad monendos officii sui Episcopos pertinent.

Secundo loco prosecuti sunt multi impedimenta ea, quibus Prælati plurimum perturbari solent, ne munus suum in Diocesi, aut omnino exerceant, aut certe non ea dignitate, qua eos decet, quæ imprimis advertenda consulebant, ut posthac, et commodius, et honestius, operis hujus functionem possint obire. Impedimenta autem erant fere infrascripta; quæ cum quotidie ab unoquoque repeterentur, et alia etiam alieniora adjungerentur, tandem decretum fuit, ut quisque impedimenta sua ex scripto et ad certos Patres indeque allegatos referret, quorum coacervatio postea magna fuit, in variaque capita distincta, quæ alibi extant. fol.

Reformatio. fol.

Nunc ista proponebantur—

I. Paupertas multarum Ecclesiarum.

II. Injuriæ et oppressiones Dominorum temporalium.

III. Inhibitiones frequentes ab A. C.

IV. Appellationes in singulis rebus ad Romanam Curiam.

V. Exemptiones, privilegia, conservatoriæ variis concessæ.

VI. Mare magnum religiosorum.

VII. Reservationes fructuum et collationum, ac pensiones graves super Ecclesiis.

VIII. Provisiones beneficiorum vacantium, quæ ad ordinarios non spectant, ob regulas Cancellariæ et Extravagantes.

IX. Quod plura beneficia dantur uni a Papa, et Parochiæ carent debito servitio.

X. Quod ordinarii nullâ fere causâ suspecti accusantur, et causæ ab his avocatæ affectatis judicibus committuntur.

XI. Pragmaticæ constitutiones et concordata.

XII. Quod diocesis ab aliis quandoque visitatur, ex privilegio, invito etiam ordinario.

XIII. Relaxandum juramentum Episcopis, ne cogantur visitare limina Apostolorum, et ita gregem deserere.

Tertio loco de pœnis actum fuit, quibus mulctandi viderentur, qui posthac peregre proficiscendo Dioceses suas desererent; hincque ad illas quæ veteribus sanctionibus irrogantur, aliæ etiam complures adjectæ.

I. Omnes pœnæ in veteribus Conciliis, constitutionibus, decretis, atque in hac ipsa Tridentina Synodo alias constitutæ, innoventur: quod si in secundo anno Episcopi morosi fuerint, id Sanctitati suæ denuncietur, quæ alium Ecclesiæ illi præficiat.

II. Incurrant suspensionem et excommunicationem ipso jure.
III. Fructus applicentur capitulo, et aliis piis locis.
IV. Careant collatione beneficiorum.
V. Denegetur eis actio in quolibet judicio cum clausula sublata aliter judicandi facultate re et decreto irritanti.
VI. Non absolvantur in foro conscientiæ ab ullo confessore, sitque casus specialiter reservatus Papæ.
VII. Sint inhabiles ad omnia officia, ad exercendum omnem jurisdictionem, etiam ad Cardinalatum, nec transferri possint ad alias Ecclesias.
VIII. Renovetur Canon Apostolorum 58.
IX. Nullus officialis etiam in Romana Curia possit aliquid expedire in favorem alicujus Episcopi, aut in ejus gratiam manum apponere, nisi sibi plene constet de ejus residentia.
X. Non possint per alios in suis Diocesibus ordinationes facere, vel consecrare oleum sanctum, aut confirmationem.

Quarto, præmia etiam constituenda iis dixerunt, qui assidue in Ecclesiis sibi commissis essent, ut his privilegiis non solum firmius in officio continerentur, sed etiam apud alios, veluti publicum virtutis eorum, ac muneris bene gesti esset documentum. Ea erant—

I. Plene gaudeant omnibus privilegiis concessis in Bulla Pauli IV., et Pii IV.
II. Habeant collationem liberam in mensibus alternatis omnium beneficiorum, non obstantibus quibuscumque affectationibus, reservationibus, indultis, et regulis Cancellariæ.
III. Non detur appellatio ab eorum correptione.
IV. Possint absolvere in quibuscumque casibus in foro conscientiæ.

V. Habeant jus visitandi amplissimum.

VI. Sanctissimus noster memor sit absentium in distribuendis honoribus et commodis.

VII. Spolia decedentium integra relinquantur successoribus in Ecclesiis.

VIII. Ut nemo ordinetur nisi a suo Episcopo, aut de ejus licentia.

IX. Nemo possit prædicare, aut audire confessiones, nisi de expresso consensu Episcopi.

X. Non tam facile accusetur, citetur, aut excommunicetur Episcopus, sed congruens aliquis modus in his statuatur, veluti sub Julio III.

XI. Sint immunes a Decimis, a pensionibus aut ab aliis oneribus super Ecclesiis suis.

XII. Tollatur officium commissionum fabricæ, et exactorum spoliorum.

XIII. Habeat Episcopus in residentia facultatem omnium eorum, quæ sunt necessaria ad salutem hominum.

XIV. Non admittat Summus Pontifex resignationes sine consensu ordinarii.

XV. Præficiantur Episcopi, quantum commode fieri potest, in patria sua, aut in locis vicinioribus, quantum rari admodum possunt animum inducere, ut a natali solo, et caris affinibus perpetuo absint.

Quinto, multus fuit variusque sermo, qua ratione hæc peragenda, atque usu tandem introducenda essent; omnium enim oratio hic tandem desinebat, frustra superiora omnia proposita esse, nisi certum aliquod consilium inveniatur, quod Prælatos non urgeat solum, sed ut compellat, et quasi nodis adstrictos in propriis Ecclesiarum sedibus devinciat: hunc enim totius negotii cardinem esse. Qua in re omnes aperte fatebantur, unicum esse hujus rei exequendæ opificem, et ministrum, videlicet summum Pontificem, cujus hæ propriæ partes essent. Imo si ille in opere hoc conniveat,

cætera fere omnia incassum tentari. Variæ tamen etiam pro cujusque ingenio rationes sunt excogitatæ, quæ non levi possent esse adjumento

I. Sanctissimus noster hoc agat monendo, et urgendo singulos ad residentiam.

II. Constituat Visitatores, qui quolibet triennio aut amplius visitent omnes Ecclesias Cathedrales.

III. Non possit abesse ultra tres menses, nisi de licentia expressa ipsius Papæ, nec admittatur ad probationem alicujus legitimæ causæ in absentia breviori de licentia Metropolitani.

IV. Declarentur a Synodo causæ particulares, ob quas potest quis excusari a residentia, ne sint fucatæ.

V. Quilibet ordinarius singulis annis mittat attestationem Sanctitati suæ de sua residentia factam.

VI. Peracto Concilio omnes, qui hic adsunt, statim conferant se ad suas Ecclesias.

VII. Declaretur Residentiam esse de jure divino.

VIII. Quilibet Episcopus statuto tempore consecrationem faciat in sua Ecclesia, et præstet juramentum de residentia.

IX. Significetur Papæ, eum teneri jure divino mittere Prælatos ad suas Ecclesias, ut ibi gregem pascant.

X. Capitula Cathedralium teneantur sub pœna Excommunicationis denunciare Sanctitati suæ, aut Prælato ab ea deputato diem recessus ordinarii a sua Diœcesi, et lapsum termini, qui concedetur in Decreto pro absentia.

XI. Supplicetur Sanctitati suæ, ut licentiam absentiæ non concedat, nisi pro arduo Ecclesiæ Catholicæ negotio, et cum certa limitatione temporis, et, si fieri potest, nisi in casu, ubi præsentia illius sit omnino necessaria.

XII. Publicetur hoc decretum quolibet anno in qualibet Ecclesia Cathedrali prima die Januarii, dum Missa major celebratur, et in Curia in Cancellaria Apostolica mense Januarii in prima Cancellaria.

XIII. Concilia Provincialia habeantur quarto quoque anno, ubi diligenter inquiratur de residentia, et munere cujusque.

Præter hæc deinde multi ex Patribus complura alia ad res propositas nihil pertinentia, dum tamen aliquod commodum Ecclesiæ suæ afferre possent, in medium deducere contenderunt : alii studio quodam, ne dicam odio, adversus Romanæ Curiæ res concitati, adeo in iis condemnandis sunt expatiati, ut angulus fere nullus Aulæ Pontificiæ, nullus ex his, quos abusus vocant, intactus fuerit relictus; adeo eorum oratio pro cujusque libidine huc illuc soluta diffluebat, Legatis interim omnia ægre quidem, ut credebatur, sed patienter audientibus, ne libertas cuique prærepta dici posset: inter cætera autem, cum a plurimis petitum illud esset, ut explicaretur residentiam juris divini esse; alii tamen satis refragarentur, seu quia juris Pontificii eam tantum censerent, seu quia aptius, cum de Sacramento Ordinis ageretur, tractandum dicerent; vel quoniam alienum hoc prorsus inutileque remedium rei propositæ esse affirmarent : hinc certe factum est, ut hac disceptatione totus consessus pluribus sequentibus diebus fuerit occupatus; et quoniam utrinque variæ, argutæ, præclaræque satis rationes fuerunt adductæ, quæ etiam a quibusdam non indoctis viris hæc audientibus, tunc collectæ, duabus contrariis concionibus ingenii et memoriæ causa sunt comprehensæ, non injucundum legentibus futurum duxi, eas illorum oculis subjicere, ut quid in utramque partem potissimum afferretur, hinc perspicue possint intelligere.

CONCIONES DUÆ DE RESIDENTIA EPISCOPORUM.

Prima.

Nihil *magis* expedire ad continendos in Ecclesiis suis Episcopos, quam ut declaretur, hoc juris divini præceptum esse.

Utinam, Patres amplissimi, sicuti totam pene Christianam Rempublicam tum ingenti vitiorum colluvie, tum maximis errorum tenebris cernimus occupatam, ita non multorum nostri ordinis culpâ ad tanta illa mala esset aditus patefactus. Non enim, dum extra commissæ Provinciæ fines vagamus, ea luporum rabies in gregem a nobis derelictum invasit? ut dissimulandi criminis nostri nullus sit locus, corrigendi summa necessitas. Qua in re cum antiquarum constitutionum severitatem adversus desides Epos nihil profecisse animadverto, equidem sic mecum statuo, inveteratum hunc morbum diverso ab illis consilio curandum esse. Etenim, si sancitas ab his pœnas, vos quoque repetendas in præsentia decernatis, nihil amplius certe efficietis, quam quod ipsi effecerunt, imprudentes medicos imitati, qui inutiles sæpius iterant medicinas. Quod si aliquod genus animadversionis gravius atque formidolosius adhibendum cônstituatis, vereor ne valeat potius ad nostram ignominiam augendam, quam ad eum quem cupimus humano generi fructum comparandum. Nos enim non ex eo delinquimus, quia hanc vel illam pœnam parvifaciamus, sed quoniam omnes pariter negligimus aut eludimus. Non sunt condendæ novæ leges quas quotidie transgrediamur, quæ sua acerbitate turpitudinem nostram arguant, non errorem corrigant. Illa, illa ineunda ratio est, quæ minus dedecoris habeat, plus necessitatis, quæ nos cogant potius quam accusent. Hanc ego vanam aut certe nullam esse existimo, quam et multis vestrum insedisse, veluti divinitus oblatam, sentio, viz. ut ab hac Sacrosancta Synodo declaretur, jure

divino teneri Epos in suis Ecclesiis permanere? Cum enim duobus quisque aculeis, [uno] adventitio, altero intimo, ad leges servandas soleat impelli, sane is externus minus habere virium solet, cum aut humano tantum præmio contineatur, quod facile generosa mens aspernatur, aut timore pœnæ fulciatur, qui diuturnus non est (ut inquit ille) custos officii, nec id præstat ut quis vere legibus pareat, sed ut potius paruisse videatur. Inclusus vero alter ex honesti cupiditate, virtutumque igniculis excitatus, ac perpetuo animis nostris inhærens, nos, vi sua quadam singulari eo trahit, ut majorum præceptis summâ cum voluptate obtemperemus: atque hic quidem,[1] cum id unus habeat, ut nos ad officii munus mirum in modum incitet et impellat, quanam[2] ille ratione magis elici aut inflammari potest, quam ejus ipsius, qui nos regit cunctaque creavit authoritate? Est hoc omnibus communi quodam sensu ingenitum. Aut quo excelsior fuerit jubentis dignitas, cujus dicta nostros animos vehementius incendant, non venire illud usu videmus, ad Œconomi mandatum assurgere ministros sæpe negligentius, eosdem vero statim Domini præsentiam revereri? Minorum Principum jussa movere[3] quidem solent, urget vero verbum imperiumque Regis. Hinc frequens id in sacris literis, Non ego sed Dominus hoc dicit. Hinc ignitum Domini eloquium. Hinc sermo Dei ancipiti gladio penetrabilior. Nec mirum quidem est, si tantum apud nos verbum Domini valeat; mens enim nostra, divino constans semine, adeo ad sui se authoris normam atque præcepta, intestino quodam impulsu, studet effingere, ut si quis effrænatæ cupiditatis impetus eam alio quandoque avertat, mordax tamen illam conscientiæ stimulus non deserat, eamque assiduo, quod ab æterna desciverit sapientia, interpellat ac torqueat.

[1] Quædam, MS. [2] Quadam, MS.

[3] Ea follows in the MS. superfluously as appears, unless it is a mistake for some other word.

Majores nostri, cum de pœnitentia, cum de usuris agerent, atque humanis sanctionibus animadverterent se difficilius ad eas, quas cupiebant, leges observandas posse animos hominum adducere, ad juris divini explicationem, tanquam ad optatam consilii sui rationem confugerunt. Sed quorsum hæc? Quasi vero id rationibus persuadendum sit quod officio ac necessitate etiam adducimur, ut faciamus. Multi jam ordinis nostri Patres summâ pietate id unum petierunt, ut quo nexu sint astricti, cujusve authoritate munus hoc eis sit mandatum, an Dei, an Apostoli, an Ecclesiæ, an Summi Pontificis, certiores fiant. Quin Ecclesiarum suarum nomine[1] jus sibi ab hoc sanctissimo tribunali dici contendunt, qua scilicet lege, aut instituto, commissum sibi populum regere teneantur: conciliorum id proprium esse aiunt, quæ sint Dei, quæque hominum, constitutiones aliis aperire. Jam quis hic negandi tergiversandive locus excogitari potest? Fidem vestram, justitiamque implorant. Cujusmodi vero justitiam? Lucem ostendi; veritatem proferre; jus divinum ante omnium oculos poni; conscientias sedari; communem salutem atque tranquillitatem Christiano orbi patefieri: hæc dissimulare, hæc recusare, quis absque æterna Dei indignatione, piorum omnium offensione, et immortali hujus conventus infamia, possit?

At verentur aliqui, nimis grave jugum cervicibus nostris imponi, si in Dioceses perpetuo, hac lege, religemur. Ignorant hi profecto hoc genus præceptorum suavitatem, ut ea sæpe, ex loci temporisque conditione remittantur. Inhumanum esset velle Ep̃um ita finibus certis includere, ut glebæ ascriptus videretur, neque alio quam[2] si lapides pluat, queat se cœlo contegere. Præsidet semper illa juris omnis moderatrix æquitas, ac scita quæcunque veluti Lesbia regula, ad rerum figuras deflectit; permittet igitur eadem, ut, vel Ecclesiæ Universalis, aut crediti sibi gregis com-

[1] The word appears thus in the MS.—nōīo.   [2] Etiam, MS.

modo, aut simili impellente necessitate, nulli sit fraudi Episcopo si ab Ecclesia sua aliquando secedat.

Suspicantur fortasse alii Summi Pontificis authoritatem hac ratione elidi posse. At nunquid ex vero potest falsum existere? An virtutes se mutuo tollunt? An jus divinum juri divino repugnat? An, lege Dei patefacta, non etiam Vicarii ejus dignitas illustratur? Tantum vero abest firmissima hujus Sacrosanctæ Sedis fundamenta ullis cuniculis everti, aut machinis concuti, aut humana quapiam vi posse labefactari, ut sicuti columna ad perpendiculam erecta, quo graviore onere premitur, et rectior immobiliorque consistit, sic cœlestis illa Cathedra, solidissima Christi petra, angularique lapide innixa, eo fulciatur validius ac roboretur, quo arctius juris divini septo cingitur, atque obvallatur.

Quod si Episcopos aliquos, hoc juris divini clypeo munitos, illius jussa forte neglecturos, dicas, quis tantam ferat cæcitatem? Num filius, qui Patri suo jure naturali et divino subest, ad regis tamen imperium, etiam invito parente, non cogitur præsto esse? Quis non intelligit, connexas esse istas potestatum omnium ac consequentes causas? ut nihil sit in inferioribus, quod non ad superiorem finem ac normam certo ordine referatur? Ut tota hæc hierarchia mutuis sit officiis copulata, nemoque se a Summi Pontificis [authoritate] subducat, qui non etiam juris Divini authoritatem, cujus ille unus est interpres ac moderator, graviter lædat!

Sed operæ pretium non est vulgares quosque rumores colligere. Vobis sane, Patres amplissimi, adeo manifeste Sanctissimæ hujus legis se fructus ostendit, ut quod in aliis ferentis[1] de earum exitu sæpe dubitari solet, id vos jam certum exploratumque habeatis. Hactenus qui Aulas Pontificum, et Regum, ambitionis aut voluptatis causâ sunt secuti, id forte sibi licere existimabant, quod inde non

[1] Fructibus or rebus?

expellebantur, nec errare, quod non plectebantur. Ita factum est, ut dum quisque sibi quod alteri licere putat, omnes pariter de via decesserint; quodque exemplo faciebant, id jure etiam se facere arbitrarentur. Nunc cœlesti hac lege promulgata, omnes errorum tenebræ disjiciuntur, nullusque colludendi, connivendi, titubandive angulus relinquitur. Nam si homicidas, si fures, si raptores, magistratus de medio tollunt, quod divina lex, cujus ministri sunt, in eos jubeat animadverti; nec Principibus quidem licebit sustinere, ut vagi circumforaneique Episcopi sibi ante oculos versentur; sed eos statim ad supremum Ecclesiæ Antistitem deferant, quandoquidem hoc juri divino intelligent repugnare. In aliis legibus dubitare quisque potest, ne aut calliditate aliquando eludantur, aut desuetudine tollantur, aut temporis injuria aboleantur; at divinum jus qua unquam fraude perverti, aut temporis cursu imminui, aut exquisitis ullis artibus poterit violari?

Reliquum est igitur, Patres amplissimi, pro vestra dignitate, pro eximia de Augustissimo hoc cœtu omnium expectatione, pro publica incolumitate, ut pulcherrimam hanc instaurandæ religionis illustrandæque Ecclesiæ occasionem, una mente arripiatis, quo affluentem Spiritus Sancti gratiam, vos vere divinitus auxisse omnes intelligant, atque imposterum, ut cœlitus delapsos ac divinarum legum ministros et præcones perpetuo suscipiant et venerentur.

SECUNDA CONCIO.

Nihil *minus* expedire ad continendos in Ecclesiis suis Episcopos, [quam] ut declaretur, hoc juris divini præceptum esse.

Neminem esse arbitror, Patres sanctissimi, qui non fateatur, ad tollendos multos magnosque errores, qui in Christianum populum irrepserunt, ac ad veteris disciplinæ decus restituendum, id imprimis pertinere, ut Episcopi commissas

sibi ecclesias, quo decet studio, vigilantia, atque assiduitate administrent. Quamobrem recte facimus, consilium aliquod exquirentes, ut quisque munus suum promptius ac diligentius exequatur. Sed quæ inducitur novæ disciplinæ formula, et magno quorundam plausu, tanquam singulare præsentibus incommodis remedium celebratur, ut explicetur, scilicet, quo jure hoc nobis munus demandatum sit. Illam et ab eo quod agimus nimis alienam, et Ecclesiæ Catholicæ rationibus minus accommodatam, existimo. Mille et sexcenti fere anni sunt, ex quo Epos agnoscit Ecclesia; et nihil ejusmodi, ne dum statutum, sed ne cogitatum quidem fuit. Tot Sanctissima Concilia ad hæc usque tempora celebrata sunt, tam multaque de Episcoporum residentia sancita, nulla tamen hac de re mentio, nulla prorsus significatio. Nec mirum: non enim qua lege hoc statutum sit quærendum, sed quo opere sit præstandum, satis nos antiqua decreta ac constitutiones, officii nostri rationem et pondus docuerunt: non verbis amplius hæc iteranda, sed re ipsa jam sunt consummanda. Porro quod ineptius est quam rerum principia repetere, ubi postrema quæruntur? Residentiæ munus, non disputatione explicandum, sed usu ipso est implendum. Utique nolim vereri, aliquas hic latebras artificio quodam subesse, sed rei novitas cogit nos ejusmodi aliquid suspicari. Novarum legum institutio ut veteres abrogentur, nunquam gravi periculo caruit. Vos tamen hæc, Patres, singulari vestra prudentia, prospicite. Ego rem ipsam, ut se foris ostentat, nunc tamen attingo.

Scimus eos, Patres, qui Concilii hujus exordiis interfuerunt, quorum etiam aliquos hic præsentes conspicimus, ea quæ opportuna videbantur de hac ipsa Episcoporum residentia hoc eodem in loco constituisse. Quamobrem, quæ nunc injuria illis infertur, dum vel attingitur, an scrupulosa hæc quorundam commenta illorum scitis anteponenda sunt?

Quasi vero Spiritus Sancti lumen non illis affulserit, cum illa decernerent; et imprudentiæ vel impietatis potius insimulandi illi sint, qui juris hujus divini explicationem tunc etiam a quibusdam excitatam constantissime rejecerunt? Videte nunc in quod discrimen Synodorum decreta omnia adducatis, ut vestro hoc exemplo posthac præterita cuncta tanquam imperfecta liceat arguere: imo vero dehinc impune fas sit omnibus, Summos ipsos Pontifices juris divini contemptores appellare, quotquot adhuc Episcopos ad Ecclesias suas non statim compulerunt. Inde etiam unusquisque suo jure possit quamplures eorum constitutiones, quibus post hominum memoriam Ecclesia est usa, nunc et juri divino contrarias irritasque pronunciare, et, quod ridiculum est, jam senescente mundo, nunc primum incipient Sanctissimi Pontifices atque Episcopi muneris sui discere rationem. Equidem, quo attentius mecum totam rem expendo, eo certiora mihi se offerunt pericula, quæ vestrum hoc consilium subsequerentur. Cum enim postuletur, explicari hoc juris divini esse præceptum, quasi non satis Pontificii Canones hujus rei antea prospexerint, quid gratius impiis adversariis nostris hoc uno accidere posse arbitramini, qui divina verba solum extolli, Ecclesiæ autem præcepta omnino cupiunt conculcari? Quid crebrius nobis illi objiciunt, quam Pontificis Nostri Maximi sanctiones tanquam humanas non extimescendas, divinas vero voces solum amplectandas? Parumve est, ut hæc hæreticorum in Ecclesiam Catholicam calumnia, Concilii Œcumenici authoritate videatur comprobari? Quot præterea hac occasione futuros putatis, qui in posterum, ea etiam quæ præcipua sunt Pontificiæ authoritatis sibi in Diocesi sua libere exercere jus esse contendent, tanquam hæc muneri suo sponte cohæreant, quod sibi jure divino traditum; ideo Pontificiis legibus non sit in rebus hujusmodi subjectum? Quam multi ex grege nobis commisso invenientur, qui, ut sæpe sunt in

Pastores suos male animati, Episcopum justissimâ etiam causa Diœcesi quandoque cedere coactum, statim, vix limina prætergressum, improbe persequi domesticaque ejus omnia diripere, ut divini juris violatorem audebunt? Quibus contumeliis, quibus infimæ plebis irrisionibus ac probris, quacumque transierint, exponentur Antistites, quos ex Ecclesiæ suæ finibus aliqua necessitas eduxerit; quos sermones,[1] et de sanctissimo D. N. improbis excitandi (si quando nostri alicujus sibi opera erit necessaria) quod scilicet jus divinum negligat, ansam præbetis? Atque ita dum Christianam rempublicam erigere, atque illustrare quæritis, video vos istis consiliis omnia prorsus perturbare, ac confundere, et, quæ bene sancita erant, in controversiam revocare. Non est is ferendus, qui, præcipiente aliquod ministro Regis, an id Regi placeat, audet percunctari; nec nostrum est antiqua Ecclesiæ præcepta, nunc quasi receptâ quadam staterâ, librata, et cum divinis collata expendere; sed ea potius, qua decet, observantia, majorum more, religiose tueri, cum is qui ea spernit, et Deum ipsum spernat, satisque divini juris sit violator, qui Vicarii illius jussa contemnat.

At dicunt aliqui, si declaretur hoc jure divino præceptum esse, majus habebit momentum ad interiorem eorum, quibus hoc præcipitis, animi conscientiam incitandam. Verum quis hodie nescit se conscientiæ suæ lege ad veri Pastoris munus obligari? Quis dubitat se non quocumque jure, et divino, et naturali, et civili adstringi ad opus illud implendum, quod semel sponte suscepit? Deinde, qui jam sancitas sacrorum Canonum pœnas non veretur, quomodo futurum Dei judicium timebit? Nam ut sanctum monet Evangelium, si proximum, quem vident, non diligunt, nec Deum diligunt, quem non vident. Ad hæc quam multa extant in

[1] The words "quibus contumeliis" to "exponentur," are here repeated in the MS. as appears by mistake; a former possessor has affixed marks of erasure.

sacris literis Dei ipsius ore præcepta, in quæ tamen quotidie offendimus? Quotus quisque est, qui se a concupiscentia, fornicatione, furto ac similibus abstineat, quorum tamen se in gravissimum vindicem futurum Deus ipse testatus est; præterea quot alia passim in Divinis libris mandata legimus, quæ cum inter familiaria negotia nobis quotidie occurrunt, ea jam assiduitate ipsa quasi sordent? Imo sæpe usu venire videmus, ut adversus divina proclivius, quam in cætera peccemus: nam Sacerdotum conjugium humano, ut multi volunt, tantum jure prohibitum, quis nostrum non horret? Concubinatum vero divino interdictum, utinam æque omnes reformidarent. Denique legis explicatio nudum ejus sensum detegit, de quo nos hic non laboramus, nullum autem ad ejus mandata implenda usum addit, quod nunc nos agimus: necessitatem muneris hujus non satis agnoscimus, facultatem ejus obeundi tantum perquirimus; hæc et ipsismet, qui ista proponunt, satis nota sunt; nescio tamen quo studio impulsi (pietatis, seu justitiæ implorandæ specie) de vestra hac in re voluntate periculum facere delectatis. At cuperent fortasse isti potius aperte constitui, curationem animarum sine assidua Episcopi præsentia in Diœcesi non posse exerceri. Verum falluntur hi proculdubio; nam si residere illud est, quod gregem pascere, qui proprius est Episcopi finis, non video cur eos tantum residere dicamus, qui corpore adsunt, et non eos potius quos gregis sui solicitudo ubique tangit. Quid illum voces Episcopum, cujus præsentia inutilis otiosaque Ecclesiæ suæ deprehenditur, qui alio cogitationes suas omnes intendit? et non eum verius, qui etiam in remotis locis ea tamen semper animo volvit, ac diligentia perquirit, quæ ad populi sui utilitatem pertineant? Ego sane veram illam, et justam residentiam interpretabor, quæ animo ac vigilantia sit assidua, non inani simulacro depicta, sed operibus affluens, fructibusque redundans. Testatur hoc communi

omnium calamitate universa Anglia, magna Germaniæ pars, ac Galliæ, quarum Provinciarum Episcopi, cum semper fere Ecclesiis suis interfuerint, non tamen tot irruentibus hæresum monstris aditum obstruxerunt, eo quod præcipua pascendi gregis ratio intimâ Pastoris pietate nititur, quæ certo nusquam loco circumscribitur; utinam vero sicuti unusquisque sanus ac prudens satis intelligit quid sit Ecclesiam administrare, et vere se Episcopum præbere, ita etiam iis præsidiis adjutus esset, aut saltem iis difficultatibus non irretitus, quæ functionem hanc omnino præpediunt.

Quamobrem, in eo vos laborare, Patres, diligenter cupio, hic consilia vestra ac industriam exercere, ut impedimenta illa, quæ in Episcopali munere obeundo nobis inferuntur, (quæ sane multa et magna sunt,) amoveantur. Hoc a vobis Ecclesiæ vestræ, hoc locus iste postulat, non ut inani disputatione de residentiæ præcepto, quæ contentiones tantum potest excitare, cœtum hunc fatigatis, sed de iis rebus agatis, ex quibus certissimum fructum Ecclesiis vestris afferatis. Hic autem erit proculdubio uberrimus, si unusquisque nostrum ea privatim descripta ad Ill^mos Legatos deferet, quibus novit se in curanda Diocesi sua solere perturbari, ut, iis sublatis, cum hinc discedendum erit, expeditius multo feliciusque commissum nobis munus præstare, Deo juvante, possimus.

Explicatis omnium sententiis, cum Legati diversa in his Patrum judicia agnovissent, mandant Secretario Auditorique simul, ut in quam plures sententiam discesserint accurate observent, ut certum ex iis fideliter Decretum componatur. Atqui eæ adeo variæ sunt deprehensæ, ut ex eorum notis nihil omnino potuerit liquere. Non enim ad id æque fuerat ab omnibus responsum, sed ab aliquibus juris divini explicatio probata, ab aliis repudiata. Quidam nullatenus

hanc rem attigerant. Alii verborum obscuritate omnia involverant. Nonnulli etiam jus quidem divinum non objecerant: an id tamen declarandum esset haud apparuerit. Hujus rei perplexitate commoti legati statuunt, omnium sententias ex inopinato breviter repetere; quod tamen dissimulatur, fortasse, ne, dato ad cogitandum spatio, majores oriantur ex composito controversiæ. Quin hec ipsum, nec cum Simonettâ, nisi obiter, cum in concionem prodirent, communicatum fuisse aliqui affirmarunt; quod mihi tamen haud certum est.

Congregatis igitur Patribus die 20 Aprilis, qui sane memorabilis est, ob eas quæ deinde sunt secutæ dissensiones, Secretarius, jussu legatorum, legit quæ sequuntur.

Quoniam multi Patres dixerunt, declarandam etiam residentiam esse de jure divino; alii de ea re nullum verbum fecerunt; alii vero, non esse faciendam declarationem censuerunt, ut Patres, qui delecti fuerunt ad conficienda decreta possint ea tutius conficere, dicant Dominationes vestræ, paucissimis sententiis, per verbum Placet, vel Non Placet, vellent, necne, declarare, residentiam esse juris divini; ut ex majori numero votorum et sententiarum possint Decreta conscribi, quemadmodum in hac Sancta Synodo semper fieri consuevit: qui quidem numerus, ex varietate sententiarum, nunc constare non videtur. Dicant autem ita clare et distincte, ut eorum vota adnotari possint.

His lectis, Patres fere omnes, qui aliis de rebus præmeditati convenerant, cum vident ad novam petitionem sibi ex tempore esse respondendum, seque angustiis illis concludi, ut tantum Placet, vel Non Placet, debeant proferre, in suspicionem statim veniunt, hæc de industria a legatis ita fuisse composita, ut aliquid ab iis minus considerate dictum extorqueant. Hincque non levis in tota concione oritur susurratio, anceps omnium consultatio, cuncta adeo permixte agi, ut adhuc nulla Congregatio æque fuerit pertur-

bata. Nam cum Madruccius primus ad priorem alias hac de re sententiam ab eo dictam se retulisset, hincque nonnulli, ac præcipue Ilerdensis, instarent, strictim ad ea quæ interrogantur nunc esse respondendum, Madruccius, constanter in eo perseverans, aliis respondendi rationem aperuit, qui prioribus standum esse suffragiis, neque quæri [1] innovationem postea, affirmarent. Quibus, cum alii renuerent, factum est, ut vehementer omnium animi, incerti quem exitum ista essent habitura, perculsi fuerint. Illi, quibus non placebat declarari residentiam esse juris divini, detractabant acriter, ne a legatis hæc proposita quæstio progrederetur, et, quibus poterant rationibus obstabant valde, ne quid eo die statueretur, usque adeo ut dicerent, liberas non esse ex legibus Concilii sententias, cum ad id complures fuerint prehensati. Reliqui contra urgere vehementer, ut singuli respondeant, probentque legatorum consilium. Ubi temporis multum hac confusione suffragiorum consumptum est, nec quisquam loco suo ordineve dicit, tandem legati, scrutandæ rei certius causa, jubent denuo singulorum sententias repeti, easque a Secretario diligentissime adnotari; et, ut omnis prorsus suspicio amoveatur, addunt duos Prælatos Secretario, videlicet, Patriarcham Hierosolymitanum, et Archiepiscopum Granatensem, qui cum eo singulorum voluntates explorent. Numerata sunt igitur Patrum suffragia, qui probarunt declarari, septuaginta: illorum qui negarunt, triginta et octo; et rursus aliorum, qui sub conditione responderunt, viz. consulto prius Summo Pontifice, triginta et quatuor, quorum nomina infra sunt relata.

Patres infrascripti responderunt simpliciter, Placet.

Naxiensis.	Surrentinus.
Granatensis.	Bracarensis.
Jadrensis.	Genuensis.

[1] Quiquam, MS.

Ragusinus.
Britoniensis.
Messanensis.
Clodiensis.
Canatensis.
Nolanus.
Brugnatensis.
Castrensis.
Grossetanus.
Vicensis.
Vivariensis.
Aesinus.
Adriensis.
Asturicensis.
Milopotamensis.
Asaphensis.
Senogalliensis.
Reatinus.
Anconitanus.
Gerundensis.
Auriensis.
Jeanensis.
Sebenicensis.
Bergomensis.
Veronensis.
Pisaurensis.
Emoviensis.
Tininiensis.
Gñalis Prædicatorum.
Gñalis Carmelitarum.

Pragensis.
Parisiensis.
Juvenacensis[1].
Mutiensis.
Calamonensis.
Fesularum.
Leiriensis.
Quinqueecclesiensis
Legionensis.
Almeriensis.
Ilerdensis.
Buduensis.
Aquensis.
Ostunensis.
Uxentinus.
Brixiensis.
Feltrensis.
Calaguritanus.
Averensis[2].
Cremonensis.
Sutrinus.
Massilubrensis.
Barchinonensis.
Famaugustanus.
Aliphanus.
Policianus.
Abbas Eutitius.
Gñalis Heremitarum.

Papiensis.
Lavellinus.
S. Papuli.
Canadiensis.
Abbas Augs.
Gñalis Servorum.

[1] Or Juvenatiensis.

[2] I cannot tell what see is meant by this. There are several for which it would be a natural mistake.

Infrascripti responderunt simpliciter Non Placet.

Florentinus.	Rossanensis.	Materanus.
Adriensis.	Cavensis.	Miletensis.
Pientinus.	Marsicanus.	Caprulatius.
Hierapetrensis.	Castellanatensis.	Castrensis.
Leiriensis.	Justinopol[s].	Sulmonensis.
Comaculensis.	Vestanus.	Regiensis.
Aiacensis.	Asculanus.	Signinus.
Auximas.	Lucerinus.	Apruntinus.
Tiburtinus.	Albigaunensis.	Ilcinensis.
Assisiensis.	Eugubinus.	Casertanus.
Minorensis.	Civitatis Castelli.	Cortonensis.
Foroliviensis.	Liciensis.	Nucerinus.
Oppidensis.	Abbas Stephanus Benedictinus.	

Infrascripti responderunt Non Placet, nisi consulatur prius S. N., vel Placet, consulto prius S. D. N.

Hierosolymitanus.	Aquileiensis.	Venetiarum.
Antibarensis.	Corcirensis.	Senensis.
Resinus.	Lancianensis.	Panormitanus.
Arbiensis.	Catarensis.	Milopotamensis.
CivitatisCastellanæ.	Cavensis.	S. Agathæ.
Ariminensis.	Naulensis.	Carivolensis.
Catacensis.	Aversanus.	Auxerensis.
Vulturariensis.	Casalensis.	Larinensis.
Campaniensis.	Tropicensis.	Guardiensis.
Telesinus[1].	Aciensis.	Nimociensis.
Dertusensis.	Calvensis.	Troianus.
Abbas Helvetius.		

Cum igitur extremæ duæ suffragiorum partes simul junctæ, tertiam eorum, qui simpliciter affirmarunt, numero superaret, decernitur, nihil ante, super hoc capite statuen-

[1] Or Thelesinus.

dum esse, quam Sanctissimi N. voluntas, ut ab iis petitum fuit, exquiratur : idque celerrime peragendum.

Post hæc Prælatis octo, variis ex nationibus, manus datur, qui cætera reformationum capita in decretorum regulam seu formulam redigant : a primo tamen, donec de eo certius deliberetur, supersedeant. Delecti fuerunt hi : Aquileiensis, Caprulanus, Comaculensis, Parisiensis, Reatinus, Barchinonensis, Leiriensis, Tininiensis. Inde monentur Patres, si qua eis amplius in decretis inserenda occurrent, ea ad delectos deferantur. Cæterum, quæ hodie inter eos gesta sunt omnino comprimant; communem enim omnium æstimationem hic versari, ne tot inter eos controversiæ aliis patefiant. Petiit hoc magno sane studio ab iis Mantuanus. Sed quid profuit? Vix enim dimissâ concione, omnia his rumoribus sunt completa; innumeræque statim, tum ad urbem, tum ad diversas orbis partes, fuerunt literæ conscriptæ; atque utinam in his non plura etiam falsa miscuissent. Mirum est certe, quam afflicti fere omnes inde discesserint; vidique Ego nonnullos etiam lacrimantes tantos Synodi fluctus, et perturbationem. Hinc quidem varia sunt cœpta sermonibus hominum agitari. Aliqui hoc legatorum consilium summopere accusabant, qui ita improviso de re tam gravi Patrum sententias scrutari non debuerint. Ægre ferebant alii, eos qui se ad Papæ consultum rejecissent, magnam hæreticis omnibus ansam præbere, prave illorum consilium interpretandi; quippe qui voluntati Pontificis nimis addicti, ac in ejus ipsius gratiam loqui, videantur. Quidam hoc potius dolebant, Papam, qui semper voluit plenam huic concilio libertatem relictam esse, nunc istorum imprudentiâ, qui ad eum referendum de ea re censuerant, in suspicionem ejus culpæ vocari, a qua ipse vere longissime abfuit.

Illud certe satis constat, ingentium hæc fundamenta discordiarum, magnumque hinc obtrectationum et calum-

niarum seminarium extitisse. Nam, quo quisque in alterutram partem plus æquo erat propensior, his contraria sentientes maledictis figere, nec legatis etiam ipsis procaci petulantia parcere intelligebatur. Nam, ut a Mantuano incipiam, quam multis inauditisque probris, et hic, et in urbe, vexatus est. Aiebant, eum Prælatos nonnullos sibi conjunctos ac domesticos monuisse et extimulasse, ut peterent declarari a Synodo residentiam juris divini esse. Alios etiam objurgasse acriter qui secus in Patrum concione respondissent; aliquos turpius quoque per familiares suos pollicitatione muneribusque in hanc sententiam allicere tentasse. Adeoque hæc contra eum fama percrebuerat, ut frequentes etiam de ea re literæ ab Urbe afferentur. Qua de rei pse, ut hactenus, vitæ suæ cursum satis per se generis amplitudine illustrem, virtutum quoque ornamentis clariorem reddere studuerat; nunc, tuendæ existimationis suæ causâ, ab iisdem Prælatis, quos ambivisse, aut reprehendisse, falso dicebatur, publica tabellionis fide testimonium innocentiæ sinceritatisque suæ ferri rogavit; inter quos Ego quoque, qui sermonibus nonnullis interfueram, qui aliter deinde de eo improbe referebantur, non recusavi proprio chirographo rei veritatem, eo id petente, aliis quoque testatum facere.

In Seripandum quoque multi impudenter invadere sunt conati, eum pridem in hoc eodem Concilio, cum Generalis Augustinianus esset, hanc eandem quæstionem cum complicibus suis excitasse, ac summo studio juvisse. Rem tunc temporis ab illis Patribus rejectam nunc rursus in campum ab eo pertinaci malitia revocatam, ut quod huic opinioni juris deest, id ejus authoritate suppleatur. Sed non obscure ejus innocentia ipsa ab his tutata est, quandoquidem ex nonnullorum superstitum Patrum, qui tunc interfuerunt, fide, et ex aliquibus etiam Synodi illius monumentis, compertum est, eum nec verbum unquam ea de re in consessu tunc protulisse.

De Simonetta autem contraria his studia referebantur: vereri enim, aiebant, ne capitis ejus explicatio secum alia atque alia traheret incommoda, et præsertim, ne Summi Pontificis authoritatem, Cardinaliumque amplitudinem, ac Romanæ Aulæ negotia imminueret: ideoque in Prælatorum aures sæpius insusurrando, nomenque etiam Sanctissimi, ut facilius eos alliceret, interponendo, eos, seu spe, seu terrore, inducere conatum, ne caput hoc in disceptationem vocari paterentur: curasse etiam, ut Cardinalis Borromæus, nepos Sanctissimi, privatim ad certos Prælatos [accedat,] illum, qui apertissimus erat, cum multis quidem non obscure egisse, ut quæstio hæc in præsentia omitteretur, alios etiam quos dissentientes intelligebat palam improbasse: sed,[1] tentasse eum ullis rationibus quempiam ab eo avertere, quod ei conscientia suaderet compertum nunquam est; quod et ex Episcopi Pisaurensis suffragio patuit, qui cum ejus frater iisdemque in ædibus cum eo commoraretur, hanc tamen juris divini explicationem in Patrum congregatione comprobasse perspectus est; quod idem et in aliis Prælatis Mantuano ac Seripando conjunctissimis, atque intimis, observatum fuit, qui nihilominus sententias contrarias, ut cujusque judicium tulit, quando iis dicendi locus in concione obtigit, aperte sunt professi.

A Varmiense quidem satis hujusmodi convitia temperarunt, aut siquid in eum quandoque indignius conjici cœptum est, id statim etiam optimæ simplicissimæque ejus naturæ candore facile dissipatum. Constans sane semper de unoquoque Legatorum apud omnes hoc fuit judicium, videlicet, Mantuanum cum Seripando summopere expetiisse, ut hoc juris divini præceptum esse declaretur, Simonettam id vehementer respuisse: Varmiensem inter hos veluti medium, primo quidem mirari solitum tot controversias in re tam clara versari, deinde vero in hanc partem magis propendere cœpisse, ut periculosam his temporibus assereret hanc

[1] Sic, MS.; the whole is awkward.

explicationem. Licet autem dissimiles ita Legatorum hac de re sententiæ haberentur, memini tamen apud prudentes omnes Prælatos hoc firma satis opinione persuasum, nihil ab ullo ex his in fraudem, aut ambitionem factum, sed unumquemque eorum recto animi proposito, quod Ecclesiæ commodis opportunius censeret, consuluisset, in eundemque finem ac studium juvandæ Christianæ religionis, diversis licet consiliis, omnes assidue mentem intendisse.

De Prælatis vero, quot inter se clandestinis maledicisque vocibus sunt digladiati, quot probrosæ mutuo literæ, effractis verecundiæ repagulis Romam sunt perlatæ, iis ego satius abstinendum, quam obscœnam aliquorum loquacitatem, qui viros sanctissimos petulanter convellere sunt conati, detegendum duxi. Hi enim, qui a jure divino stabant, hinc alios obtrectandi occasionem captabant, ut ideo eos hanc declarationem repudiare dicerent, quo sibi liberius pro animi sui libidine huc illuc vagandi perpetuo jus esset, ut curata plura simul beneficia obtinere, ut Romanæ Aulæ otio delitiisque frui, ut suis cupiditatibus ambitionique commodius inservire, ut denique hac ratione se nunc in Cardinalium, atque ipsius etiam Sanctissimi gratiam facilius possent insinuare. Alii vicissim, istos, qui hanc explicationem peterent magna religionis evertendæ fundamenta moliri; exquisita hæc, ut ab ipsis hæreticorum fontibus petita, esse principia, ut eorummet monumenta testantur: hos, ut plurimum immoderata cupiditate viros, [qui] cum alios sibi honorum gradibus in Urbe antecessisse pati nequeant, nunc tetris invidiæ dentibus tentare omnia Romanæ Curiæ munera, dignitates, constitutionesque infringere; ab his nihil aliud agi, quam ut hoc juris divini clypeo sua studia tegentes, ita dignitatem suam extollant, ut Sedis Apostolicæ vires elevent, seque ipsos in sua Diœcesi summos Pontifices constituant; magni hos esse spiritus et audaciæ viros, a quorum cuniculis omnino sit cavendum.

Sed et Archiepiscopus Pragensis, Orator Cæsaris, sibi,

inquit, id in hesterna Congregatione prope visum esse, quod de Apostolis scribitur "hi musto pleni sunt;" dolere se tantam inter eos dissensionem agnovisse, et, quod gravius est, multos palam significasse, nolle se loquendi libertatem in Concilio, cum se ad Papæ voluntatem consulto retulerint; pridem ad se Ill^{um} D. Prosperum Oratorem suæ Majestatis apud Sanctissimum ex urbe scripsisse Sanctitatem suam id omnino profiteri se omnia Concilii arbitrio reliquisse. Abstinendum igitur ab his esse, ne et Papæ voluntatem, et Synodi simul authoritatem offendant. Quæ verba cum a nonnullis ægrius lata essent, quod musto plenos se vocatos senserant, occasionem Caprulano et Liciensi præbuerunt, ut, cum sententias suas dicerent, Pragensem honorifice quidem appellaverint, attamen modestiorem et Synodo gratiorem ab eo orationem se desiderasse ostenderint. Quoad Concilii vero libertatem responderunt, optima ratione aliquot ex patribus. ad Sanctissimum se rejecisse, cum non satis inter se omnes consensissent.

Hæc interim de residentia; nam de aliis reformationum capitibus quæ tractata fuerunt, cum nihil de his nunc fuerit constitutum, sed omnia in aliam sessionem rejecta, ea nos loco suo aptius recensebimus.

Inter hæc fuit ab Aliphano etiam illud repetitum, quod alias Quinqueecclesiensis Synodum rogaverat, viz., ut Sancta Synodus curaret, Principum Christianorum authoritatem in gratiam eorum Episcoporum interponi, qui captivi in vinculis a Regina Angliæ detinentur. Ad hæc legati cum respondissent, paratos se quidem esse, quibus possint commodis eos juvare; cavendum tamen ne quod olim Roffensi accidit, his officiis magis, in eorum perniciem, Reginæ odium atque impietas excitetur. Mandant deinde Quinqueecclesiensi, Asaphensi, Jadrensi, et Aliphano, ut quid in eorum rem futurum sit consulatur, ac ad legatos ipsos referant; qui paucis diebus interjectis, re tota prudenter

considerata, respondent, se interim supersedendum arbitrari, quod ex Anglia efferebatur, Reginam, graviter in eos commotam, duriore carcere nonnullos eorum inclusisse. Hincque verebantur, si quæ ad eam hoc tempore literæ darentur, illis ad extremum etiam in eos supplicium provocatum iri.

Advenerant interea Reipublicæ Venetæ Oratores, qui ipso die festo Sancti Marci, cujus tutelæ et patrocinio Veneta civitas est consecrata, in Synodum honorifice sunt introducti. Hi cum mandata antea a Republica in quædam verba Secretarii, forte errore, accepissent, quæ non leves motus potuissent inter Patres excitare, effectum fuit operâ et consilio Epi Brixiensis, ut ea immutarentur, antequam huc se conferrent. Ea erant hujusmodi, viz., quod nominabant Sanctam Synodum Ecclesiam universalem repræsentantem, &c., et hanc dicebant veteris Concilii continuationem. Brixiensis, hujus rei admonitus, ea tollenda esse, ne qua in re Synodus offenderetur, privatis suis ad Senatum literis diligenter curaverat, simulque, ut Respublica operam suam omnem ac studium Sanctæ Synodo profiteretur, ejusque sanctionibus summa fide atque observantia stare polliceretur; quod in priore mandati formula erat prætermissum.

Lr̃æ Reipcæ. Venetæ ad Synodum.	fol.
Mandatum Oratorum.	fol.
Oratio Nicolai de Ponte ad Synm.	fol.
Responsio Synodi	fol.

Paulo post literæ a Lansaco Oratore Regis Galliarum ad Cardinalem Mantuanum afferuntur datæ Milli xv. Aprilis. In iis significat, Oratorem se a Rege suo ad Synodum mitti, una cum jurisconsultis duobus, ac præsidentibus, Dño Arnaldo Ferrerio et Dño Guidone Fabro: curare se, ut quam celerrime hic adsint; quod si serius quam sperant huc perve-

nerint, cupere, ut Sessio, quæ indicta est in diem 14 Maii, triduo vel quatriduo differatur. Statim igitur convocatis Patribus, lectisque a Secretario literis, quarum exemplum est infra—

Lr̄æ Lansac. infra. fol.—

multi ex iis animadvertentes, Concilium hoc, Gallorum præcipue causâ fuisse coactum, brevissimæ huic dilationi in eorum gratiam facile acquiescebant, urgente præsertim Ep̄o Parisiensi, eamque, utilitatis publicæ Provinciæ suæ causâ, efflagitante. Alii maturius considerandum aiebant. Hispani renuebant, privatâ, ut videbatur, de causâ; nam cum vigeret adhuc controversia olim Venetiis excitata, de loci prærogativa inter Oratores Galliæ Hispaniæque Regni, videbant illi, tutius esse Sessionem die 14 celebrare, quod eo die hic adfuturus esset solus Marchio Pescariæ, nomine Philippi Regis, et loco suo, absque alia contentione, potiturus. Quod si Sessio prorogaretur usque in adventum Galli, tunc anceps Hispano ob Galli præsentiam discrimen esse subeundum.

Rossanensis aliam adjecit dubitationem, an, scilicet, dies, qui antea in publica sessione præstitus fuit, possit nunc, privato Patrum conventu, immutari: cujus opinionem nonnulli probabant, alii rejiciebant. Quæ sententiarum varietas[1] effecit, ut nihil eo die fuerit decretum. Postea vero legati, re plenius cum pluribus excussa, tandem ineunt hoc consilium, quod et Patres sequuti sunt, viz., ut duplex sessio celebretur: altera, die 14 jam indicta, ubi mandata tantum Oratorum admittantur: altera octavum post diem habeatur, in qua decreta jam examinata promulgentur. Putant enim hac ratione omnibus consultum iri.

Itaque, habitâ paulo post Congregatione, cum Secretarius hoc legatorum consilium ex scripto recitasset, ab omnibus, nemine dissentiente, fuit probatum.

[1] Veritas, MS.

Granatensis addidit, ita etiam jure postulari, ut cum sessio aliqua, tanquam judicium publicum, in diem certum sit constituta, non liceat amplius privatim diem judicii differre, et vocatos ad Tribunal, quasi clam eludere; præsertim cum dies sessionum omnibus edici, et publicis mandari actis soleant, quæ deinde interrupta viderentur, si nihil die constitua gestum appareret. Hac de causa majores nostros, cum sessionem essent indicturi, facultatem etiam illius in privatis conventibus prorogantes[1] sibi semper reservasse.

Hæ Granatensis rationes nonnullis parum probabantur, quandoquidem in sessionibus nullius privatum jus attingitur. Qua ex re illas arbitratu Patrum produci posse, atque ita Concilium Constantiense sessione 12 observasse affirmabat. Id potius aliqui dubitabant, an consensus singulorum tunc sit omnino necessarius cum de die agitur proferenda. Sed quoniam in universum hoc legatorum judicium visum fuit opportunum, ideo hæc disputatio fuit, ut supervacanea, prætermissa.

Non defuerunt tamen, qui et legatos seorsum admonerent, ex re Synodi non videri, hanc sibi nunc legem, nulla necessitate, imponere, ne possit posthac, cum usus veniet, sessionis diem, nisi publice convocatis Patribus, prorogare.

Legati, his peractis, negotium dant Auditori, ut hoc, quod ab iis jam constitutum est, ita ab eo verbis explicetur, ac exornetur, ut in formulam justi decreti redactum, proxima sessione promulgetur. Nec enim ex majestate Synodi esse putant, sessionem publicam adeo jejune transigere. Mandant ab eo aliquod argumentum excogitari, quod hujus concessus gravitati respondeat. Id ab eo, prout sequitur, factum est.

Sacrosancta Synodus &c. præsidentibus &c. animadvertens, hac potissimum de causa universos Christiani nominis Prælatos huc fuisse accersitos, ut de iis rebus, quæ ad Ca-

[1] Prorogante, MS.

tholicæ fidei incrementum, ac Christianæ Reipublicæ amplitudinem pertinere putabant, inter se constituant, unde ea, omnium authoritate firmata, usu etiam celerius recipiantur, hactenus quidem pia solicitudine nihil magis contendit, quam ut fidelium corda sursum excitentur, et ex vivis lapidibus cœlestis Hierusalem edificetur. Cum igitur nunc primum, ita exigentibus temporibus, nonnulla de morum reformatione instituenda esse censuerit, quo commodius primo quoque tempore quæ dogmatum supersunt despicienda pertractentur; Multa sane, eaque maxime necessaria, pluribus consultationibus diligenter examinata, collegerat, ut hoc ipso die publice proposita communi omnium sententia sancirentur. Verum, cum hæc ipsa, quæ ad abusus tollendos, rectamque morum disciplinam restituendam spectant, eo facilius in aliorum animos soleant illabi, iisque tenacius, ac majore etiam apud omnes cum existimatione inhærere, quo variis multorum ingeniis plenius excussa, ac frequentiori consensu fuerit probata: Propterea sancta Synodus, quæ certis nunciis nuper intellexit, quamplures Prælatos, aliquos etiam regios Oratores, in itinere ipso, adeo Civitati proximos esse, ut eorum adventus brevi admodum hinc absit intervallo, congruens esse rebus gerendis existimavit, negotia ipsa, quæ multiplicia hodie definienda impendebant, ita in præsenti partiri, ut Decreta illa, quibus morum reformatio continetur, in diem Jovis abhinc octava, quæ erit 21 ejusdem mensis, differat; quo tempore eos hic adfuturos esse omnino confidit: cætera vero, quæ agenda erant, et jam acta sunt, diversis Regum, Rerumpublicarum, Principumque Oratoribus excipiendis, nunc hac ipsa Sessione alias constituta absolverentur. Sic enim speravit se, et communibus omnium votis cumulatius satisfacturam, et maturiore etiam consilio atque uberiore fructu rerum deliberandarum gravitati consultum iri. Decrevit hoc etiam eo libentius

sancta Synodus, ut quando Ecclesiasticæ disciplinæ emendatio ex his Decretis plurimum speratur, adjuvanda, id interjectis proximis istis solemnibus Pentecostes diebus peragatur; quo sæpius Sancti Spiritus numine repetito, ejusque gratiâ imploratâ, ille largius se in omnium corda effundat, eaque cunctorum mentibus inspiret, quæ tanto operi perficiendo ad Summi Dei laudem, atque Ecclesiæ suæ ornamentum, sint profutura. Hortatur igitur, quo majore potest animi studio, quoscumque, ut interim non cessent assiduis precibus Sanctum Spiritum, qui docet omnem veritatem, obsecrare, ut nobiscum maneat, et omnes unum in eo simus. Ac sicuti olim in linguis igneis orantibus Apostolis illius virtus apparuit, quæ eos ardentes pariter fecit et loquentes, ita etiam cunctorum in hoc sacro conventu, nunc cogitationes inflammet, atque sermones, quibus obdurata adversantium pectora perfringantur, ejusque veritatem ad sempiternum Catholicæ religionis nomen ubique patefaciant.

Cum hujus Decreti exemplum Prælatis editum jam esset, statim tot scrupuli multis sunt injecti, ut nova alterius formula omnino fuerit conficienda. Aiebant enim, artificio quodam, morum reformationem in eo fuisse insertam, ut residentiæ caput, tanquam ad dogmata pertinens, omitteretur; qua quidem in re manifeste perspectum est, quantum valeat in aliquorum animis tenax suspicio, cum isti constanter sibi persuaderent, tentatum fuisse quibusdam verbis illis illudere, de quibus nihil minus fuerat cogitatum. Porro alia longe gravior hic quoque difficultas renovari cœpta est, Hispanis contendentibus, ut verbis explicatis Concilii continuatio proferretur; eodem enim tempore Marchio Pescariæ, orator regis Philippi, Mediolano huc reversus, ut Sessioni celebrandæ interesset, ostendebat, non solum præcipua hac de re regis mandata, sed Sanctissimum etiam idem per literas Philippo ipso recepisse. Qua in re cum

Oratores Cæsarei contra maxime niterentur, Legati variis rationibus Marchionem ab eo avertere student, præsertimque quod nullam proxime justam Sessionem celebrandam, sed præsentem potius prorogandam dicunt, in qua nihil ideo ex pristino rerum statu deceat immutari. Hoc nec adversus Regis sententiam futurum, qui novam existimaverit Sessionem peragendam, non veterem producendam. His cum non Marchio satis acquiesceret, tandem Legati id se, quantum in ipsis erit, posteriori sessione præstituros spondent, simulque idem suis ad Philippum literis confirmant; narrant deinde Oratoribus Cæsareis, quid sibi cum Marchione necessario fuerit conveniendum. Nam cum Germani hactenus frustra expectati adhuc e finibus suis non excesserint, non licuisse sibi, urgente Philippo, amplius in eo moram interponere. Oratores hoc se Cæsari quamprimum significaturos respondent; spatium autem quindecim dierum petunt, intra quod nihil novi decernatur. Hac igitur de causa, et quoniam etiam nondum inter Patres decreta sancienda erant examinata, statuunt Legati de reliquorum etiam Oratorum consensu longius Sessioni spatium proferri, videlicet usque ad diem quartum Junii, quod eo magis quibusdam placuit, quoniam reliquos dies mensis Maii (ut eorum levitatem referam) ominosos minusque faustos esse ducerent; quocirca ut iis satisfaceret, qui verebantur ex industria caput de residentia silentio præteritum, mandatum est Auditori, ut alium Decretum brevius componeret, quo sola Sessionis prorogatio continetur, quod deinde ab omnibus probatum fuit.

Decretum Prorogationis Sessionis. fol.

Sequuta igitur die 14 Maii sessio de more celebrata fuit, in qua sacrum peregit Patriarcha Venetus. Orationem vero habuit Episcopus Sanctæ Agathæ: reliqua consueto ritu peracta.

Decretum in Sessione 3tia. promulgatum.

Sacrosancta Œcumenica et Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, decreta ea, quæ hodie in præsenti sessione statuenda ac sancienda erant, justis nonnullis ac honestis causis in feriam quintam post proximam solemnitatem Corporis Christi, quæ erit pridie nonas Junii,[1] proroganda esse censuit ac prorogat, dictâque die Sessionem habendam esse ac celebrandam omnibus indicit. Interea rogandus est Deus ac Pater Domini Nostri Jesu Christi, Author pacis, ut sanctificet corda omnium; quo adjuvante, Sancta Synodus, et nunc, et semper, ea meditari ac peragere valeat, quæ ad ejus laudem et gloriam pertineant.

Patres omnes responderunt, Placet.

[1] June 4.

ACTA QUARTÆ SESSIONIS.

Cum dies præsenti præscripta perquam brevis esset, incipiunt Legati, quam maxima celeritate, urgere, ut quæ interim agenda sunt absolvantur. Quare octo illi Patres, olim adsciti decretis reformationum condendis, ea jam composita ad illos deferunt. In his, caput etiam primum de residentia continebatur: nam, quamvis dudum eo supersedendum esse Synodus respondisset, postea tamen a legatis fuerant admoniti, ut juxta præscriptam ab eis in Schedula sententiam, id quoque cum aliis conjungerent, fortasse existimantes, id quoque toti Synodo probatum iri. Schedula erat hujusmodi.

Quod conficiantur decreta super primo, et reliquis articulis propositis, et vulgetur, confici Decreta super omnibus articulis; nullique tamen ostendatur quod concipitur, nisi DD. Legatis.

In primo ponatur ante omnia residentiam Episcoporum in suis Ecclesiis esse de jure humano, et divino, et Ecclesiastico, et concipiantur verba hujusmodi, ut non videatur, unquam dubitatum de hac re in Ecclesia.

Fiat mentio Canonis Tridentini Concilii sub Paulo III., in quo ponantur quædam ad residentiam Episcoporum pertinentia; et præter authoritatem Sacræ Scripturæ, quæ in Canone illo continetur, addantur aliæ omnes authoritates a Patribus pronunciatæ in suis sententiis.

Detur Episcopis vacatio duorum mensium a suis Ecclesiis, suorum privatorum negotiorum causâ, vel mutandi cœli ob corporis imbecillitatem, cum residere sit præceptum affirmativum, quod non obligat ad semper, sed pro loco et tempore.

Ultimo loco, ad retinendam authoritatem Sedis Apostolicæ, reservetur Sanctiss^{mo} D. N. Papæ declaratio, quibus ex causis Episcopi possint a suis abesse Ecclesiis diutius quam est tempus vacationis duorum mensium.

Et etiam addatur, Episcopum non posse discedere nisi de licentia Sanctissimi D. N. PP., quæ constet ex rescriptis Sanctitatis suæ, et de hujusmodi licentia teneatur facere fidem capitulo, clero, et populo per decem dies antequam a civitate discedat, ne ipsis offendiculo sit, si illum absentem viderint, et causam discessus, et licentiam impetratam ignoraverint. Si videretur magnum incommodum, ut Episcopi qui habent Ecclesias positas in externis regnis peterent licentiam a S^{mo} D. N. PP. discedendi a suis Ecclesiis, posset poni in Decreto, ut illi peterent licentiam a suis Metropolitanis, tanquam ab legatis Sedis Apostolicæ: cæteri vero Episcopi, qui proprius abessent ab urbe Roma, et præsertim qui sunt in Italia, tenentur petere licentiam a Sanctitate sua. Posset etiam renovari Canon de visitandis liminibus Apostolorum, ut Episcopi agnoscant caput suum Romanum Pontificem, et coram Sanctitate sua possent de rebus Ecclesiarum suarum tractare.

Acceptis igitur Reformationum Decretis, Legati Rossanensem, Vestanum, Auditorem, Promotoremque in consilium adhibent, ut antequam ea in Synodo proponentur, si quid forte emendandum occurrat, ab illis seorsum adnotetur. Quod quidem ab his dum sedulo fit, literæ ex Urbe plenæ trepidationis afferuntur: narrant universam curiam hac de residentia disputatione vehementer fuisse commotam; cum non solum aulicis viris insigne ex ea damnum allatum iri, sed ipsam quoque Pontificalem authoritatem summopere elidi posse, omnes suspicentur: magnas præterea illic dissensiones fuisse significatas, quæ hinc exortæ inter Prælatos, atque ipsos Legatos, acerbius quotidie exercentur. Eâ de causa S^{mum} N. seu Cardinalibus

nominatim hoc negotium dedisse, ut his de rebus inter se diligentissime consultent, ne quid hinc Christiana Resp[ca] detrimenti capiat. Statuisse item tres novos legatos huc mittere, Joannem Baptistam tit. S. Clementis Cicalam,[1] Philibertum tit. S. Sixti, Barbo della Burdegalensem,[2] Bernardum tit. S. Nicolai inter imagines Navagerium, quos tamen in consistorio nondum renunciavit, qui tot controversis modum statuant.

Rebus his in Urbe[3] nunciatis, ingens animi solicitudo omnes occupavit. Primum enim cunctis videbatur, pristinos Legatos authoritate ac prudentia gravissimos, magno ex hac extraordinaria legatione dedecore notari, idque præter omnem eorum culpam; cum illorum quisque diverso licet judicio ductus communi Ecclesiæ utilitati servire cogitaverit. Deinde sermonem hinc malevolis non obscure datum iri, qui novam hanc legationem idcirco institutam interpretabuntur, ne pravis Romanæ curiæ moribus remedium aliquod opportunum adhibeatur, veriti, ne horum adventu concepta, si qua sunt in res urbanas, odia, magis exardescant. His accedebat quod complures Prælatos, viros honestissimos atque integerrimos, qui residentiam jure divino præceptam dixerant, gravibus in Urbe ideo maledictis oneratos; cæteros vero, qui contrarias partes secuti erant, vehementer probatos, intelligebatur. Præcipue vero id omnes perturbabat, quod Cardinalis Mantuanus, advenientibus novis Legatis, honoris sui gratia, legationem rejicere coactus videbatur; cujus discessu minime erat dubium quin magno, universi, et ornamento et præsidio essent destituti, unde levi qualibet occasione suborta, facile Concilium hoc sponte dissipari posse dubitabatur.

Legati, qui repetitis sæpius ex Urbe literis eadem sig-

[1] Something like Quidam in the MS.

[2] Burdesiera in the MS. But see Pallav. Conc. Trid. lib. xvi. cap. viii.

[3] Tridentinâ, or perhaps ex Urbe.

nificari vident, hocque omnium animis ibi prorsus esse defixum, perniciosam esse his temporibus hanc de residentia disceptationem, idemque a multis hic Prælatis comprobari, cogitant, quam levissime possunt, eniti, ut proxima sessio absque ulla mentione primi ejus capitis transigatur. Curant igitur per aliquot Patres, qui gratia et authoritate apud alios valebant, cæteris qui juris divini declarationem postulabant, persuaderi, ut benigne ferrent hoc caput in aliud tempus reservari, cum in re gravissima maturius sit deliberandum. Hi, suscepto negotio, comperiunt se nullo pacto hoc ab iis, et præsertim Hispanis posse obtinere, nisi infamiæ aliorum Decretorum, quæ in Sessione erunt sancienda, aperte exprimatur, articulum residentiæ in proxima sequenti Sessione definitum iri, aut saltem Legati ipsi suo Chirographo id eis secreto polliceantur. Legati neutrum probant, quod neque ex more, neque ex eorum dignitate hæc videantur:[1] verbis tamen non diffitentur, non recusaturos se, cum de sacramento ordinis agitur, quominus tunc etiam caput hoc, tanquam loco illi conveniens, tractetur. Jubent igitur cæterorum capitum Decreta examinanda Patribus edi, quibus, procemii loco, verba aliquot manifeste Concilii continuationem explicantia proponabantur, idque non tantum Philippi Regis assiduis petitionibus adducti, sed quod idem etiam crebræ Sanctissimi literæ monebant, et mandabant. Inter hæc Oratores Gallici Tridentum pervenerunt. Hi erant Ill^mi D. Ludovicus de Lansac; D. Arnaldus Ferrerius, Præsidens in Parlamento Parisiensi; et Guido Faber Judex Major Tolosæ, qui, cum in Synodum accersiti Orationem coram Patribus habuissent, responsio tamen ad eos præter morem in aliam fuit diem delata; in causa id fuit, quod cum mos esset, ut quicumque orationem in Synodo esset habiturus, ejus antea exemplum Thelesino secretario exhiberet, Galli Oratores se in eo præter

[1] Redeantur, MS.

institutum gesserant, quod aliam ei ostenderant, aliam coram Patribus postea recitarant, eamque acerbioribus atque audacioribus verbis compositam, quam ex tanti consessus majestate videretur; usque adeo ut Niochensis dixerit, Oratores non esse in sessione admittendos. Aliqui eam inter acta Concilii non inserendam, nisi, verbis quibusdam detractis, temperaretur; alii autem nihil interim statuendum, sed omnia prius accurate matureque consideranda.

Paulo post Oratores Cæsaris, cujus literis certiores fiunt, eum quam maxime Concilii continuationem improbare, si ita declaretur, mandare eis, ut primo quoque tempore præsentatione coram Synodo facta, hinc se abducant. Oratores jussa Cæsaris Legatis confestim exponunt. His accedentes Gallici Oratores amplius petebant novam Concilii indictionem explicari, sessionemque et usque prorogari, quo Prælati ex Gallia, interim tumultibus Provincialibus impediti, hic possint interesse.

Legati tot difficultatibus impliciti, memoresque se alias non levem literis suis Philippo Regi promulgandæ hujus continuationis spem dedisse, statim S^mo^ N., qua maxima possunt celeritate omnia nunciant; simulque Marchionem Pescarium, ejusdem Philippi Oratorem, tunc Mediolani præfectum, literis monent, magnam hinc dissolvendæ Synodi occasionem dari, si hæc Concilii continuatio publicetur: tanti Philippi Regis non esse id declarari, quin gravius sit periculum, quod dissipandi Concilium subitur: cautius esse, hoc ipsum in aliam Sessionem reservare. Quapropter, cum urgeret adhuc et alia legatos controversia de residentia, animadvertentes hi, non posse tam brevi spatio, cum sessio in diem 4 Junii jam adventantem indicta esset, tot gravia contortaque negotia explicari, commodius esse statuunt, decreta de reformatione, quæ in præsenti sessione sciscenda erant, in posteriorem differre: hoc intervallo autem dogmata sunt aggredienda, ut eâdem postea sessione tam re-

formationis quam dogmatum decreta sanciantur, quæ omnia cum Oratoribus hic præsentes simulque cum ministris Philippi Regis conferunt; tandemque eos omnes in hanc sententiam non ægre perducunt. Porro Hispanis amplius pollicentur, se nunc dogmata ex eo loco inchoaturos, aut potius prosequuturos, quæ olim in hoc Concilio, tempore Julii III. fuerunt interrupta, ut ex rei ipsius serie ac contextu, prioris Concilii conjunctio atque complexio omnibus aperte pateat. Itaque negotio hoc ita inter eos composito decretum prorogationis publicandum Patribus traditur.

Decretum Prorogationis. fol.

Sed ecce, paulo post literæ S^mi ad Legatos in eamdem quam alias eis significaverat sententiam afferuntur, ut, scilicet, Concilii continuatio pronuncietur. Hoc nuncio legati graviter affecti animique ancipites quid agant, tandem ex communi omnium utilitate tutius esse decernunt, rem ab eo quo reperitur statu nihil divellere. Cum enim Oratores jam omnes in hoc prorogationis decreto satis consentiissent, videbant, si quid nunc amplius de continuatione adjungeretur, id soli ipsi PP. quod tamen hactenus a se rejecisse semper visus erat, evidenter objectum iri. Agnoscebant etiam, Germanos, et Gallos, hinc statim conceptâ indignatione averti[1] posse, nobisque magnum his in locis periculum intendi; quoniam tamen neglecti hac in parte S^mi N. mandati suspicio eos valde suspensos detinebat, ea de causa Cardinalem Altemps ad urbem mittendum cogitant, ut expositis Sanctitati suæ rationibus justissimis, quibus ita rem tractarunt eam placatam reddant. A quo consilio postea discessum est, allatis aliis ex urbe literis, quibus Sanctitas sua negotium hoc legatis ipsis, quâ videbitur illis prudentiâ et consilio, conficiendum mandabat. Mutatæ hujus

[1] This word is in the MS. auriti; and at the beginning of the sentence, or member, I have substituted hinc for hunc.

Papæ voluntatis ea ratio afferebatur, quod Cardinales aliqui ab ejus consiliis, cum primum hæc controversia a legatis fuit ei significata, statim Concilii prosecutionem declarandam Pontifici suaserant, idque, non solum in Philippi Regis gratiam, sed etiam, quod, hac de causa alienatis, quod sperabant, Cæsaris Gallorumque Oratoribus, facile Synodum sponte divelli posse confidebant: hincque Pontificem se a tot imminentibus periculis et sumptibus, nullâ suâ culpâ et salvâ existimatione, liberaturum. Qua de re priores literas ad Legatos, hanc eis declarationem omnino injungentes, scribi curaverant. Postea vero, prudentius forsan ab aliis Cardinalibus ejusdem Papæ intimis, re considerata, (cum hinc magnam totius Ecclesiæ perturbationem atque convulsionem sequuturam perspicerent, nec illæsam etiam ejus Sanctitatis conscientiam relinquendam,) facile eum induxerant, ut posterioribus literis priorem sententiam moderaretur.

Sublatâ igitur omni solicitudine, cum postero die sessio habenda esset, Seripandus, absente Mantuano, Patres omnes imprimis ad concordiam pietatisque studium maxime cohortatus, significat eis deinde, præter eorum opinionem accidisse, ut quæ in crastina Sessione putaverant decernenda (novis obortis difficultatibus, ac gravibus impedimentis, quæ breviter perstrinxit) in commodius tempus, si ita eis videbitur, statuerint differenda.

Hinc quid Gallicis Oratoribus a sancta Synodo respondendum sit Patres consulit, ostendentibus nunc illis ex scripto Orationem quandam prioribus certe dissimilem satisque moderatam, quam tamen ipsi eandem esse cum anteriore a se habita, aut parum diversam affirmarent, simulque efflagitantibus ut sanctæ Synodi responsionem cum ea liceret conjungere, quam in Gallias statim essent missuri. Qua in re benigniores Patres cum iis agendum, quam eorum acta postulassent, atque his temporibus hæc dissimulanda, censuerunt.

Oratio. fol.
Responsio Synodi. fol.

Post hæc decretum prorogationis in Sessione publicandum a Secretario lectum est in hæc verba.

Decretum Prorogationis. fol.

Id cum a Patribus facile probari cœptum esset, Lancianensis, facultatem, in fine ejus adjectam, prorogandæ et coarctandæ Sessionis, oppugnare tentavit. Aiebat, in hoc, quod summi judicii Tribunal est, contrahere tempus, cum de alterius damno agi possit non licere; producere autem illud, cum nemo lædatur, quandocunque vis, esse etiam in privata Congregatione; nec enim Concilii potestatem iis tantum diebus concludi, quibus Sessiones habentur; imo hoc Sessionis nomen recens esse, cum olim[1] Actiones vocarentur. Hanc igitur clausulam uti supervacaneam tollendam. Verum cæteri Patres eam dubitationibus omnibus, quæ posthac existere possent, adimendis opportunam esse responderunt, atque Decreto simpliciter subscripserunt, XXX fere exceptis, qui articulum residentiæ nominatim in eo inseri, ut de eo postea tractaretur, petierunt. Quidam etiam id addiderunt, ut continuatio Concilii in eo aperte declararetur, quod, præter Hispanos, a quibusdam etiam Italis eo consilio factum fuisse creditum est, non quod hæc continuationis promulgatio illis curæ esset, sed quod urgentibus acerrimis hac de re inter Oratores Cæsaris Hispanosque dissidiis, sperabant, coacervatis cum Hispanica natione suis quoque et aliorum, qui eos secuturi essent, suffragiis, facile futurum, ut hæc pars numero aliam anteiret; unde Continuatione Concilii declarata simul et ejus dissipationem secuturam confidebant; quod tamen eorum consilium fuisse Ego non ausim affirmare.

[1] Ultra, MS.

Inter dicendas autem a singulis sententias, cum Patres aliqui ægre se pati ostendissent difficultates eas, ob quas dilatio hæc esset interponenda, non ante fuisse Synodo significatas, dicerentur posthac, si qua hujusmodi emergent antea ad eos referenda; Seripandus, quam bene, inquit, rebus gerendis prospectum esset si de his tantum quisque judicium ferret, quas aliquando experimento didicisset! Non dubitaremus certe, eos Patres quibus, [parum] cogitantibus actiones nostræ paulo infirmiores videntur, eosdem, si in hanc arenam semel descendissent, multo æquiores erga nos futuros. Verum, quid nos dies noctesque pro communi omnium utilitate laboremus, satis sibi conscia mens nostra est, quam faxit Deus, ut æque felix sit, ac pia. Dolemus quidem quorundam vestrum facilitate, ac profusa, ut ita dicamus, loquendi naturâ, id nobis officium sæpius fuisse præreptum, quod et nunc requiri videmus, et nos dudum optavimus. Cum enim quæ in hoc augustissimo consessu geruntur ea rudia adhuc in triviis et compitis dissipari, omniaque palam a multis vestrum nullo delectu evulgari perspeximus, fuit idcirco nobis parcius vobiscum quoque agendum; quod ita et loci hujus amplitudo postularet, et Oratores ipsi Regum et Principum, quibuscum gravissima hæc negotia tractanda sunt, tam projectam dicendi licentiam non possent sustinere. Porro vobis ipsis posthac silentium indictum, ut nostra frequentius vobiscum colloquia invitetis. Celebrata deinde fuit Sessio die 4ª Junii, in qua peractis ab Episcopo Salmanticensi sacris, habita fuit ab Episcopo Famaugustano pia elegansque Oratio; reliquaque solennia consueto ritu confecta.

Decretum Prorogationis Sessionis promulgatum in Quarta Sessione.

Sacrosancta Œcumenica et Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea

eisdem Apostolicæ Sedis legatis, propter varias difficultates, ex diversis causis exortas, atque etiam, ut congruentius, majorique cum deliberatione, omnia procedant, nempe ut dogmata cum iis quæ ad reformationem spectant simul tractentur et sanciantur, ea quæ statuenda videbuntur, tam de reformatione quam de dogmatibus in proxima sessione, quam omnibus indicit in diem 16 subsequentis mensis Julii, definienda esse decrevit. Hoc tamen adjecto, quod dictum terminum ipsa Sancta Synodus pro ejus arbitrio et voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in generali Congregatione restringere et prorogare libere possit, et valeat.

Omnes Patres responderunt, Placet, exceptis infrascriptis.

R. D. Archiepiscopus Granatensis—non placet, propter rationes positas in Schedula, quam exhibet et petit poni in Actis Concilii. Schedula autem hæc continebat, viz., heri in generali Congregatione dixi, Decretum placere sub certis conditionibus, quas in voce mea adhibui. Scio et video, eas, nec dari, nec adimpleri, ideo nunc displicet. P. Granatensis.

Ragusinus—Placet, cum ea conditione, quod proponantur omnia ea quæ tractata sunt a Patribus in superioribus Congregationibus, et dicta per ipsum in superiori Congregatione.

Bracarensis—Placet, cum eisdem conditionibus dictis per R. D. Ragusinum : alias non placet.

Genuensis—Placet, quod exprimantur tractanda.

Messanensis, ab iis quæ in ultima et immediata congregatione, dixit, sequendo R. D. Granatensem, non recedendo, non placet Decretum, tum quia nec expressam seu tacitam continuationem hujus Sacri Concilii Tridentini significat, juxta ultimam sessionem ejusdem Concilii xxv Januarii MDLII., tum etiam, quia de residentia Prælatorum a tot Patribus omnium nationum petita, non est spes tractandi

in sessione sequenti, ut aliquibus ex nobis per Ill^{mos} DD. Legatos fuit heri dictum: et petit ista in Actis Concilii scribi.

Salmanticensis—Placet, cum conditione dicta in congregatione.

Justinopolitanus—Placet, dummodo in proxima sessione explicetur continuatio Concilii.

Tropiensis—Placet, cum expressione continuationis.

Brugnatensis—Placet, cum conditione dicta in congregatione.

Cavensis Casellus vult explicari in futura sessione, vel nunc, si fieri potest, continuatio Concilii, sicuti revera est continuatio.

Carinolensis[1]—Placet Decretum, adjectâ tamen continuatione Concilii, sicuti revera est.

Apruntinus—Placet, sed quod declaretur esse continuationem Concilii.

Vicensis[2]—Placet, prout in Schedula, viz., heri in Congregatione dixi, Decretum placere, cum certis conditionibus, quas adhibui, et scio, et video, eas non dari, nec adimpleri: ideo nunc displicet. A. Vicensis.[3]

Segobiensis—Placet, prout in Schedula, viz., non placet Decretum, eo quod conditiones, quibus hesterna die mihi placiturum esse dixi, in eo sunt omnino prætermissæ; atque, ut hæc mea sententia inter Acta hujus Sessionis a R. Notario hujus Concilii reponatur instanter peto. C. Segobiensis.

Parisiensis—Placet, sub conditionibus heri per me viva voce recitatis, quas non video mihi nunc reddi: ideo non possum dicere Placet: de Prorogatione mihi placet.

Chironensis—Placet, &c., ut dixi heri.

Pactensis—Placet, sed placeret magis, si in isto decreto

[1] Carinensis. [2] Vriensis, MS.
[3] The name here is rather less deformed.

apponerentur illa verba, quæ apposita fuere in Decreto ultimæ sessionis sub Julio III., in eodem Concilio.

Senogalliensis—Placet, dummodo tractetur de articulis jam propositis, et examinatis.

Calaguritanus est in sententia R. D. Granatensis.

Civitatensis—Placet decretum, modo tractentur Dogmata et articuli jam propositi ab Ill^mis Legatis, nullo dempto.

Dertusensis—Placet, dummodo inter Dogmata definienda, primum definiantur illa quæ sub Julio III. superfuerunt.

Acerrensis est in voto R^mi Dertusensis.

Legionensis, Almeriensis, } Placet, prout in schedula, viz., Placet Decretum, non alio modo quam ut, proximâ heri facta Congregatione, mihi placuit de continuatione, et quod sub illis verbis S., tam de Reformatione quam de Dogmatibus, intelligatur etiam tractandus et sanciendus Articulus jam propositus in Congregationibus præcedentibus de residentia Pastorum. Legionensis et Almeriensis.

Fesulanus—prout in Schedula, viz., placet Decretum, cum illa tamen interpretatione, quod interim primo tractentur proposita ab Ill^mis Præsidentibus, et præsertim Articulus de residentia P[rælatorum.] Ep̃us Fesulanus.

Auriensis—prout in Schedula, viz., non placet Decretum, nisi complectatur Articulum de residentia jam propositum, et aliqua ex parte a patribus discussum. F. Ep̃us Auriensis.

Sibinicensis—dummodo in proxima futura sessione decernatur articulus de residentia: alias non placet.

Aesinus—Placet, dummodo ea quæ hucusque pertractata sunt, in proxima sessione perficiantur: alias non placet.

Uxentinus—Placet, dummodo tractentur ea quæ sunt proposita, et præsertim de residentia.

Lucensis—Placet, juxta sensum explicatum in Congregatione proxima præterita.

Cotronensis—Placet, sed tamen proponantur illa verba, prout in voto dato in Congregatione.

Leiriensis—Placet, sicuti placuit congregationi, et non alias, nec alio modo.

Ovetensis—non placet, nisi observentur conditiones a R[mo] D. Granatensi propositæ.

Canadiensis,
Tiniensis, }Placet, ita tamen, ut caput de residentia detruncatum restituatur.

Aliphanus—Placet, dummodo tractentur quæ promittuntur in Decreto, maxime de capite residentiæ, &c.

ACTA QUINTÆ SESSIONIS.

Legati post hæc, ut cuncti Patres intelligant, non otiose, quod quidam verebantur, hanc temporis prorogationem traducendam, jubent a Secretario ea illis edi, quæ a Theologis minoribus essent quam primum disserenda. Inde Congregatio generalis indicitur, in qua Secretarius legit cuncta [*sic*] verba.

Materia quæ nobis post diligentem rerum omnium considerationem pertractanda videtur, et in prima sessione decernenda, complectitur Sacramenti Eucharistiæ sumptionem, quantum attinet ad unam, vel duas species, atque etiam communionem parvulorum, quod quidem multis optimis rationibus deliberavimus: de qua quidem materia, post auditos Theologos, Patres suas rogabuntur sententias. Cogitavimus deinde, nullâ morâ interpositâ, tractare etiam de Missæ Sacrificio, et aliis, prout tempus et necessitas postulabunt, non omittentes cum quocumque tractatu de fide aliquid conjungere quod ad reformationem pertineat, quemadmodum in more laudabili positum est, et hactenus observatum.

Articuli de utraque Specie, et communione Parvulorum.

I. An ex Dei præcepto ad salutem necessario omnes, et singuli, Christi fideles utramque speciem suscipere teneantur S^mi^ Eucharistiæ Sacramenti.

II. An Rationes, quibus Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, sub una tantum Panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione calicis usus cuique sit permittendus.

III. An si honestis, et Christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi vel regno, calicis usus, videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quænam sint illæ.

IV. An minus aliquid sumat, qui sub una tantum specie hoc sacramento utitur, quam qui sub utraque.

V. An divino jure necessarium sit, Parvulis, ante quam ad annos discretionis pervenerint, altissimum hoc porrigere Sacramentum.

Dicant Theologi, quæ, tanquam vera sive Catholica, recipienda, quæ, tanquam falsa sive hæretica, rejicienda.

His a Secretario recitatis, cum a Patribus deliberandum esset, an propositum de rebus tractandis ordinem rationemque probarent, omnes quidem ante Granatensem illis assensum præbuere. Cum vero ad eum perventum est, ille, non malevolo quidem, ut creditur, animo, sed ut celerius, tum ea tum reliqua perficerentur, subdidit, primum ex iis caput pridem in Concilio Constantiensi definitum, non amplius disputatione indigere, sed simplici hujus Synodi approbatione posse innovari. Alia capita satis per se clara obiter etiam tantum attingenda. Commodum igitur in hac ipsa sessione spatium complectendi etiam missæ sacrificii relinqui: quo deinde citius et Sacramentum Ordinis et Residentia pertractetur. Huic residentiæ non posse non sæpe meminisse, ob maximas utilitates, quas hoc capite videt contineri: cupere, si id omnino a Sancta Synodo definiretur, ut expectati de ea a toto Christianorum orbe fructus hinc large promi, publiceque apparere incipiant. His extremis Granatensis verbis Rossanensis graviter concitatus, quippe cui nil alienius ab Ecclesiæ utilitate, aut fere perniciosius his temporibus, hac ipsa disceptatione, agi posse videbatur,

longius in hæc digredi, effervescente iracundia, cœpit; usque adeo ut ei verba nonnulla acerbiora exciderint adversus eos, qui quæstionem hanc in singulis Congregationibus studerent excitare. Unde cæterarum rerum progressus interrumperetur, qua in re nonnihil sane in eo remissius ab omnibus fuit desideratum, siquidem parum abfuit quin magni ex illius verbis eo die motus intempestive fuerint excitati. Nam cum post eum Ragusinus, Jadrensis, et Bracarensis, qui omnes cum Granatensi in hoc capite residentiæ consentientes erant, multa replicassent, quin Bracarensis subjunxisset, hæreticum esse affirmare, id quod petitur explicari de jure divino, posse Sedi Apostolicæ detrimentum afferre; reliqui item ad hunc residentiæ scopum, cæteris quæ proposita erant omissis, sermonem suum dirigerent; Mantuanus, rixæ jam excitatæ periculum prospiciens, atque aliorum, qui dicturi erant, cursum intercipiens, summa gravitate Patres allocutus, mirari se, dixit, cur ista hoc loco tam aliena a rebus propositis misceantur. Illis qui petunt quæstionem residentiæ tractari se fidem polliceri, hoc eis tempore suo, cum sacramentum Ordinis agetur, permissum iri. Ejus[1] satis, et Cardinalium, quales hi sunt, verbo, et Legatorum Sedis Apostolicæ promissione fidere debent. Rogare igitur universos, ut eodem spiritu ac pietatis zelo conjuncti, ad sanctæ Ecclesiæ tranquillitatem ac gloriam omnes vires cogitationesque suas conferant. His verbis multorum impetus qui jam erupturus videbatur maxime compressus est; non ita tamen restinctus quin aliquando se obliquâ eorundem oratione proderet.

Quod ad res propositas, renuebat Reatinus, Ovetensis, et Ilerdensis, ne primum caput in disputatione poneretur, nempe quod jam sæpius aliis Conciliis tractatum ac definitum esset. Quinqueecclesiensis contra id maxime ab omnibus Germanis expeti contendens, multaque hoc tempore a

[1] Eos MS. If eos be retained, debent must be debere.

recentioribus hæreticis hoc argumento deducta, aiebat, quæ diluere necesse sit, ut eo solidiora veterum Canonum firmamenta conspiciantur. Id, cum et Galli etiam ad fulciendos in fide multorum in provincia sua animos valde profuturum dicerent, placuit cæteris, nihil ex iis mutare, præsertim, quod iisdemet verbis articuli olim, ita petente Carolo V. in gratiam Germanorum fuerant compositi, atque Tridentum missi, tuncque temporis a Patribus recepti, licet, divulso exinde statim Concilio, non fuerint a Theologis postea examinati.

Post hæc mittitur a Legatis ad Sanctissimum Nostrum Archiepiscopus Lancianensis, qui eum certiorem faciat de toto statu Concilii, præcipueque de his quæ pertinent ad residentiam: explicet illi assiduas Patrum hac de re petitiones, et quod tandem Concilium a Legatis fuit cœptum, ut multorum conatibus ac seditionibus obviam irent. Concilii continuationem hactenus ab iis, gravissimis de causis, quas et Sanctitati suæ scripserunt, non fuisse declaratam; vix amplius procrastinandi locum dari, absque magna tumultus suspicione. Quid Sanctitas sua his de rebus posthac agendam judicet, eos quam primum commonefaciat.

Non multo post Orator Ducis Bavariæ, qui pridem Tridentum venerat, sed, ne Oratoribus Venetis in Synodo postponeretur, a conventibus publicis hactenus abstinere maluerat, nunc tandem, cum amplius non disceptandum statuisset, jamque in Congregationem esset introductus ille, antequam ad Patres Orationem inchoaret, cœpit nonnulla de dissensionibus inter eum et Reipcæ Venetæ Oratores præferre, quibus nunc, Principem suum cedere decrevisse, dixit, ne graviora alia et Christianæ Reipæ necessaria negotia impedirentur. His auditis, Nicolaus de Ponte, alter ex Oratoribus Venetis, proprius Legatos accedens, palam adhibito Secretario, testificatus est, ut, cum Bavari Oratoris verbis hæc quoque responsio conjungatur, debuisse, viz.,

ejus Principem justissimis de causis, debereque Ser^{mo} Duci ac Reip^{æ} Venetæ concedere. His Bavarus subjunxit, ea se negare; deinde orationem suam exorsus est, ac reliqua postea quæ alias in Oratorum receptione solita retulimus de more sunt subsecuta.

Mandatum fol.
Oratio. fol.
Responsio. fol.
Protestatio. fol.

Hinc Theologi minores de quinque articulis propositis disserere sunt exorsi. Primus Salmeron, unus ex societate Jesuitarum, religione, doctrinaque insignis, a Sanctissimo D. Nostro huc missus; post eum alii Theologi Pontificii; inde Cæsarei Regiique; et subinde reliqui, inter quos non ita certus ordo; fuerunt omnes numero fere 70, quorum multi præclara virtutis ingeniique sui documenta ediderunt.

Nomina Theologorum. fol.

Hi omnes, cum dicendi finem post multos dies fecissent, inventum est, exceptis secundo et tertio articulo, in reliquis eos facile convenisse. Quapropter hæc, in quibus eorum fuerat concors sententia, mandant legati in Canones quatuor redigi, quibus tota hæc materia continetur; eosque Patribus examinandos edunt. Sunt autem hi.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto ad salutem necessario omnes et singulos Christi fideles utramque speciem Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti suscipere debere, Anathema sit.

Si quis dixerit, Sanctam Ecclesiam Catholicam peccasse, vel non optimis rationibus adductam fuisse, ut Laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes, sub una tantum specie communicaret, Anathema sit.

Si quis dixerit, non tantum sumi sub una Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti specie, quantum sub utraque, eo quod non totam Christi institutionem sumat, Anathema sit.

Si quis dixerit, necessarium et ex jure divino esse, parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint augustissimum Eucharistiæ Sacramentum porrigere, Anathema sit.

De reliquis duobus, in quibus Theologi inter se discreparunt, nihil interim dixerunt. Agebatur in his materia gravissima de usu Calicis concedendo: legatique jam subodorari inceperant, Patrum consilia ab ea re potius aversa esse. Quare, cum multa privatim tractari cœpta fuissent, quæ postea exarabimus, unde majores quotidie difficultates excitabantur, legati maturius deliberandum, atque in commodius tempus rem tantam rejiciendam censent, præsertim quod Canones propositi ad Dogmata fidei, hoc autem ad œconomiam potius, ut aiebant, pertinere; videretur ideoque utrumque separatim agi aptius esset. Oratores vero Cæsarei, in quorum præcipue gratiam hæc disputatio fuerat proposita, ita efflagitante Cæsare; cum longius quam cupiebant negotium differri videant, vehementer urgere incipiunt, ut vel sessio prorogetur, vel de quatuor illis Canonibus de Eucharistia nihil statuatur, nisi etiam cum iis quæstio hæc de Calicis usu concedendo omnino conjungatur: alioquin iis obnunciant, si res hæc interim prætermittatur, se adversus reliqua in Sessione promulganda palam esse ituros. Legati iis jam instantis sessionis tempus objiciunt, quod rem tantam excuti non patiatur; animadvertere se propterea Patrum animos ab hac petitione in præsenti satis abhorrere, vererique, ne, si res hoc tempore proponatur, minus illis ex sententia sit successura. Satius esse brevi huic temporis periculo cedere, commodioremque locum observare, quam statim omni spe in perpetuum, si res nunc forte rejiciatur, excidere.[1] Oratores hoc legatorum consi-

[1] Concedere, MS.

lium, quod ab eis fide optima proponebatur, minime admittunt; quapropter legati, ut quatenus liceat eis gratificentur, rem ita tractandam decernunt. Cum enim Oratorum petitio in duas esset quæstiones divisa, duobusque articulis comprehensa, Primo, viz., an rationes Ecclesiæ communicandi tantum sub una specie tales sint a quibus discedi nullo tempore possit; Secundo, sub quibus conditionibus usus calicis aliquibus quandoque concedi possit, statuunt ipsi alteram horum partem unico Decreto comprehendere, quo Synodus caveat, licere sanctæ Eccæ communionem sub utraque specie aliquibus fidelibus concedere, habitâ tamen ratione loci, temporis, et hominum, quibus id erit permittendum. Etenim persuadent sibi a Synodo decretum hoc approbatum iri, cum nil aliud contineat quam in facultate Eccæ esse, hoc ipsum permittere vel denegare. Quo sancito, hoc commodi ex eo Oratoribus accessurum putant, ut amplius disputandum non sit, possitne aliquibus utraque species concedi, aut minus: sed id solum excutiendum relinquatur, an debeat hoc tempore Bohemis et aliis petentibus permitti, ac quibus conditionibus. Quæ res postea faciliorem proculdubio assensum sit habitura, cum prior illa pars a Synodo jam fuerit recepta. Decreti forma jam ab Auditore, legatorum mandato, fuit confecta.

Decretum de Concessione Sacramentorum.

Oratores, quo illis utiliora a Legatis proponuntur, eo magis incommodi aliquid suspicari videntur. Tandem res ita composita est, ut quatuor illi Canones de Eucharistia a Patribus excutiantur, atque in sessione, si ita censuerint, promulgentur: hæc tamen verba iis addantur, videlicet, articulos duos, qui supersunt de usu calicis concedendo eos, quamprimum oblata occasione tractatum iri obtinent; postea a Legatis sibi fidem dari se causam hanc diligentissime Smo Nostro commendaturos: ejus rei privatam etiam Lega-

torum schedulam extorquent, ipsorum tamen manu (ut puto) minime subscriptam.

His igitur articulis interim omissis, quatuor alios Canones de Eucharistia Patres in congregatione de more examinandos, atque expendere sunt aggressi, in quibus, cum diversa fuissent a multis verbis observata, atque de primo et secundo Canone non valde discrepâssent, de tertio deinde non levis fuit inter aliquos disceptatio. Granatensi supervacaneus esse, atque de aliorum numero tollendus videbatur, quod idem olim, sedente Julio III. in eodem Concilio, abunde fuisset definitum. Seripandus, cujus consilio canones fuerunt confecti, statim vereri incepit, ne forte Granatensis opinio, cui multi facile assentiebantur, aliorum quoquomodo in animos irrepat; quare copiosâ eruditâque oratione Patribus ostendit, longe diversum hic dogma ab antiquiore illo contineri; etenim, cum variæ circa Eucharistiam hæreses fuerint exortæ, alias quidem circa res, et species ipsas Sacramenti, alias vero circa illius usum ac ministerium versari, dixit. Ac de re quidem ipsâ, quæ in Sacramento continetur, veluti verum[1] ibi Corpus Christi inesse; substantiam[2] panis et vini in sanctissimam ejus carnem et sanguinem converti; divinitatem ibi singulari quadam ratione conjunctam esse; et alia hujusmodi, a superioribus quidem Patribus tractata, atque hæreses adversus ea confutatas fuisse; cæterum quæ ad usum ejus pertinent (cum, et hic ab hæreticis multa objiciantur) ea nondum a Synodo fuisse explosa; imo tantam hanc partem, tunc consulto prætermissam, ut separatim commodius ageretur. Nam cum aliud sit res ipsa, aliud usus ejus, sicuti aliud sunt epulæ in prandio appositæ, aliud cum quis iis vescitur, sic propositum nunc nobis esse errorem eorum, qui non conficiendo, sed in ministrando sanctissimo hoc Sacramento invaluerunt refellere. Inter quos illum Lutheri præcipuum esse aiebant, affir-

[1] Merum, MS. [2] Substantia, MS.

mantis, nos, qui unam tantum speciem sumimus, non integre Christi institutioni satisfacere, qui speciem utramque instituit. Idcirco ut insignis hæc illius hæresis condemnetur, necessario fuisse tertium hunc Canonem adjungendum. Hæ Seripandi rationes, etsi valde a quampluribus fuerunt probatæ, non tamen omnium prorsus animos sedârunt. Nam Mutinensis, Ostunensis, et Generalis Dominicanus satis se vereri aiebant, ne ea fuisset mens Lutheri, qualis a Seripando fuerat relata. Non inficiebantur quidem eadem esse Lutheri verba, quæ ab eo fuerant citata, verum in alium sensum accipienda contendebant, cum id non agat tunc Lutherus, ut usum Eucharistiæ damnet, sed tantum ut Catholicorum rationes impugnet, quæ ad rem Sacramenti, non ejus usum, pertinebant. Maluissent igitur, si cum Granatensi, licet diversa ratione, Canonem hunc omitti, ex eo præcipue, quod nec Lutherum, nec alium quemquam hæreticum confodiat. Verebantur enim, ne illudendi nos occasio aliquibus præbeatur, quod adversus larvas imaginariâ pugna dimicemus. Plurimi tamen Patres Seripando subscribebant, inter quos Veronensis, qui antea secus sentiebat; auditis Seripandi rationibus, adeo in ejus opinionem est adductus, ut eandem postea pluribus palam confirmaret.

In eo etiam valde certatum est, et, ut vere dicam, magnâ multorum cum molestiâ, an vi operis operati plus gratiæ acquiratur ex sumptione utriusque speciei, quam ex unius tantum. Hæc res primum a Theologis minoribus fuit excitata, qui licet utriusque speciei usum non necessarium esse ad salutem satis profiterentur; an tamen ex eo quid plus divini hauriretur muneris varie ab iis formatum est; postea etiam Patrum sermonibus agitatum. Maxima quidem eorum pars sentiebat, eandem prorsus gratiam ex altera ac ex utraque deferri; optassentque hoc in Concilio, edito, de eo Canone decerni. Quinimo Varmiensis, Quinqueeclesiensis, et Tininiensis affirmabant, nisi a Synodo nunc

expresse statuatur, nihil omnino plus gratiæ ex utraque specie quam ex altera tantum comparari, suspicari se, brevi fore, ut omnes illæ nationes, quæ, licet adhuc Catholicæ sint, tamen usum calicis impense exposcunt, a nobis deficiant, hac sola ratione persuasæ, quod lucri aliquid ex utraque specie sint facturæ; prout multi ex Theologismet nostris in Synodo asseruerunt. Verum Patres aliquot magnæ authoritatis, Granatensis, Bracarensis, Segobiensis, Mutinensis, Auriensis, Dertusensis, Senogalliensis, et nonnulli alii, Problema hoc esse Theologicum contendebant; certamque nullam aut efficacem extare rationem in alterutram partem; hacque de causa Concilium Constantiense hujus rei definitionem rejecisse, ut Joannes Gerson testatur. Satius fore in ea doctrina, quæ super his Canonibus erit componenda, siquidem Patres fere omnes eam vehementer efflagitabant, ut, scilicet, exemplo reliquarum rerum, quæ in hoc Concilio antea sunt tractata, nunc quoque huic parti explanatio aliqua proponeretur; aliquid latius hoc argumento explicari, quod scrupulos adimat; non ita tamen ut alterutram opinionem offendat.

Delectis igitur patribus aliquot, qui Canones ex variis Patrum observationibus emendarent, iisque simul doctrinam sive eorum explicationem adjungerent, illi, accurate omnibus observatis, communicatoque sæpius consilio, tandem doctrinam absolvant, et Canones in hunc qui sequitur modum emendatos edunt.

Doctrina de Eucharistia, primo Patribus proposita, An ita placeat.

Cap. P^m. Nullo divino præcepto adstringi Laicos, ut sub utraque specie communicent.

Principio itaque Sancta Synodus, re multum diuque considerata et expensa, docet, nullum in divinis Scripturis extare præceptum quod Laicos omnes, et Clericos non sacrifi-

cantes, obliget sumere Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie. Etsi enim Christus Dñus in ultima cœna venerabile hoc sacramentum instituit, atque ideo Apostolis tradidit, non tamen illa institutio et traditio eam vim habere existimari debet, ut laici et Clerici non sacrificantes, statuto Dñi ad utramque speciem teneantur, cum ejus Sacramenti modus et ritus sit, ut Ecclesia,[1] per Spiritus Sancti inspirationem, et temporum, locorun, personarumque ratione, hunc vel illum ritum approbet, et filiis observandum præscribat. Ecc[a] enim, cum, secundum Apostolum, columna sit et firmamentum veritatis in dispensandis mysteriis sibi creditis, errare non potest; et cum sit pia mater, opportuno et convenienti cibo filios suos alit. Nam etsi Sacramenta, Christo authore, instituta sunt, tamen modus iis utendi Ecc[æ] est reservatus, quæ in administrandis Sacramentis, consilium rationemque adhibens, eorum ritum variat, prout sibi videtur expedire. Demonstrat id Sacramentum Baptismi toties, quoad ejus modum, variati; tribus enim mersionibus aliquando celebratus etiam unicam admisit: mersio quoque, aspersio, et effusio sæpe ejus ritum mutaverunt. Quare[2] agnoscens Sancta Mater Ecclesia hanc suam in ministerio et usu Sacramentorum authoritatem, et docta a Spiritu Sancto, qui spiritus est sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et pieatis, olim a primordiis Christianæ religionis diu utraque specie fidelibus dispensavit. Et eadem postea, Duce eodem Spiritu, gravibus et justis causis adducta, alteram tantum speciem panis, et laicis et clericis non celebrantibus præbuit.

Quare non est, quod quidam urgeant, veteris et primitivæ Ecclesiæ usum, quem utriusque speciei fuisse sancta Synodus non ambigit; sed ita tamen ut neque ex divino præcepto sit observatus, et eo ipso tempore, quo utraque species servabatur, altera etiam species panis pastoribus, ita disponen-

[1] Illa, MS.; an easy mistake for the contraction Ecca.

[2] Optare, MS.

tibus cum res postularet, data fuerit, ut et sacræ literæ docent, et apud vetustos, et illustres Ecclesiæ doctores, et receptas ac probatas historias videre est. Nam quod Dominus dixit, bibite ex eo, et, omnes, nihil utrique speciei laicorum patrocinatur, cum hæc verba Apostolis, quos Sacerdotes in cœna instituebat, dixisse Dominum vel ex eo liquet, quod Marcus ait, et biberunt ex eo omnes; quod si ad alios fideles illud spectare existimandum est, ad illos demum pertinebit, qui Sacerdotii munera obeuntes in Apostolorum locum successerunt, hoc est, Presbyteros et Episcopos, quorum est Christi corpus et sanguinem sub utraque specie percipere, dum sub utraque venerabile hoc sacramentum conficiunt, quod potissimum Christus ipso facto suo in illa ultima cœna eos docere intendebat.

Sed neque illa verba Domini, nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, ita accipi debent, ut ipsis utraque species laicis præcipiatur: nam, quamvis multos Græcos et Latinos Patres sequendo concedendum sit, verba illius capitis ad Eucharistiæ sacramentum pertinere; non tamen ex prædictis verbis colligi potest panem manducandum, et calicem bibendum, Dominum præcepisse: sed, cum a vocabulis panis et calicis abstinuisset, quæ sunt a tribus Evangelistis, et a Paulo ad Eucharistiæ sub utraque specie significationem commemorata, se non de speciebus loqui, sed de corpore suo et sanguine, quæ sub speciebus singulis integra continentur, et percipiuntur, significavit. Nusquam autem Dominus illo sexto capite, de calice et vino meminit, et universam illam cum Caphernaitis disputationem uno verbo absolvit, dicens, qui manducat hunc panem vivet in æternum.

Cap. 2^{m}. tantum suscipi sub una specie quantum sub utraque.

Declarat præterea sancta Synodus, quod ad contenta sub speciebus attiuet, non minus suscipi sub altera specie, quam sub utraque, cum Christus totus et integer sub qualibet specie contineatur, et accipiatur. Ad hæc idem fructus, quantum ad vim et efficaciam ipsius Sacramenti attinet, gratiæ specialis quæ ad salutem necessario percipitur, ab iis, qui unam speciem tantum, atque ab iis qui utramque, sumunt; cum non minus, ut dictum est, sub una quam sub duabus, totus et integer contineatur Christus; quem qui sumit illi unitur, atque conjungitur, imo potius admirabiliter quodammodo in eum transformatur; unde cuique sumentium id alimenti suppeditatur, quod sibi ad reficiendam, conservandam, augendam, spiritualem vitam est necessarium.

De Communione Parvulorum.

Ex iis manifestum fit infantes, qui nondum usum rationis habent, nullo teneri divino præcepto ad suscipiendum sacramentum Eucharistiæ; cum enim illa ætas sit nec apta ad manducandum, non debet cogitari ad illos esse dictum, accipite et manducate; cumque etiam adhuc judicio et mentis discursu infantes non possunt hanc etiam ab aliis communibus discernere, ut Apostolus præcipit, nec etiam memoriam passionis Domini recolere, ut Christus ipse instituit, nec illa, quæ decens est, veneratione adorare; manducaverunt enim et adoraverunt, inquit Scriptura. Quocirca merito Ecclesia Catholica ritum communicandi infantes sustulit, quem olim in quibusdam Ecclesiis fuisse sancta Synodus non ignorat, easque rationes, quibus ritus antiquatus est, ita validas judicat, ut etiam imposterum infantibus Eucharistiam dare prohibitum esse decernat. Nec ideo

damnanda est antiquitas, quæ eam consuetudinem in quibusdam locis aliquando servavit, sed potius commendanda Ecclesiæ œconomia quæ in illis Religionis rudimentis nonnulla fieri permisit, quæ in progressu temporis, antecedente usu, atque experientià rerum, Spiritu Sancto authore, vel perfectius expolivit, vel in melius mutavit. Neque tamen Sacramenti fructu privantur infantes, cum, sicut per corda et ora gestantium credunt et confitentur, ita etiam per eorundem ora specialiter manducent et bibant; non secus atque in matrum uteris inclusi, edente et bibente matre, reficiuntur et aluntur, ut bene et pulchre et eleganter docuit Beatus Augustinus.

I. Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel ex necessitate salutis, omnes et singulos Christi fideles utramque speciem Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere, Anathema sit.

II. Si quis dixerit, Sanctam Eccm Catholicam errasse, et non justis et rationalibus causis adductam fuisse, laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicando, Anathema sit.

III. Si quis negaverit, totum et integrum Christum, omnium gratiarum fontem et authorem, sub una panis specie sumi, qui non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumitur, Anathema sit.

IV. Si quis dixerit, ex jure divino aut necessitate salutis, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, venerandum Eucharistiæ Sacramentum ministrari debere, Anathema sit.

His ita propositis, advocatur Patrum concio, exquisitisque singulorum sententiis, multiplex admodum eorum judicium defensum fuit: Primum enim, quod ad verba doctrinæ, alii politiorem stylum abhorrere, et crassiorem loquendi formam exigere, quæ ad antiquam Canonum majestatem proprius accederet. Alii nihil probare, nisi quod maxime Latinum

purum ornatumque esset, quod ita seculi hujus ferret elegantia. Inter cætera, quidam hoc Sacramenti verbum, quod in doctrina sæpius iteratur, honorificentissimo titulo insigniendum, atque augustissimum Sacramentum nominandum, contendebant; quod alii, nescio an joco an serio, refellentes, titulum hunc Cæsaris proprium esse affirmabant; nobisque aliud, quod Pontifici conveniat, assumendum; ideoque, non augustissimum, sed sanctissimum Sacramentum esse nuncupandum. Justinopolitanus displicere id sibi non mediocriter ostendit, Concilii Basiliensis decreta in hac materia absque ulla præfatione a quibusdam adducta fuisse, quod tamen Pontificia authoritate caret, vereque improbatum est. Vegliensis, Patres admonuit sub Venetorum ditione, et insula Cypro, aliisque Orientalibus regionibus ex diversis nationibus, quamplures, numero fere quingenta aut sexcenta hominum millia esse, qui utramque speciem in communione sumunt; hos in reliquis rebus nobiscum Catholice et sentire et vivere; cum iis nos jura omnia, sepulchra, et reliqua sacra habere communia. Cavendum nunc esse, ne inter eos qui utramque usurpant, quos Synodus Anathemate damnandos statuit, hi etiam comprehenduntur; quoniam hinc eorum a nobis alienatio ingensque in his locis perturbatio sequeretur. Hæc Vegliensis oratio in universum quidem non fuit probata; eo quod Anathema Sanctæ Synodi in eos tantum conjicitur, qui asserunt, jure divino utriusque speciei usus præceptum fuisse, quo numero nec Cistercienses in Gallia, nec Rex Gallorum, quòd coronâ regiâ insignitur, nec Græci ipsi, aut alii similes, continentur, qui calicis usum, non ut rem jure divino necessariam, sed ut privilegium aut ritum, quodam antiquissimo longe ante Concilium Constantiense instituto retinent; quem Sancta Synodus nunc eis, exemplo Innocentii III. in decretali ultima de baptismo, non interdicit. Attamen placebat Ilerdensi et Famagustano, ut

hoc ipsum in doctrina clarius explicaretur, neque superesset dubitatio, neve simpliciores verbis generalibus Sanctæ Synodi implicarentur. Adjecit Ilerdensis, se exemplum Pontificii privilegii vidisse, quo Græcis hoc jus sub utraque specie sumendi, itemque ministrandi, communionem, parvulis conceditur. Ad hæc, se librum in Sacrario Sancti Petri Vaticani legisse, cujus author fuit Deusdedit Card[is] [1] post Gregorium VII[m] anno MLXXXX, ubi libro 2do contra schismaticos et Simoniacos consuetudinem hanc Ecc[æ] iis temporibus fuisse attestatur, ut infantibus post baptismum statim Eucharistia cum vino infunderetur.

Vivariensis optat, ne in Doctrina ulla fieret mentio cap. VI[ti] Joannis, de quo magna erat inter Patres disceptatio, quinimo nullis in contrarium authoritatibus, aut rationibus responderetur, quoniam majores in dies dubitationes orirentur, sed tantum pura simplexque doctrina in quarto Canone, uti de Parvulorum communione agitur. Satis esse, non putabat, Synodum declarare Sacramentum Eucharistiæ eis necessarium non esse, sed expresse illud eis prohibendum dicebat, cum rationes illæ, ex quibus usus calicis Populo fuit ademptus, longe efficacius suadeant, ab hoc Sacramento Parvulos esse omnino arcendos. Quoniam tamen ex Sanctis Dionysio et Cypriano, et aliis authoribus, usus hic parvulos communicandi in Ecclesia diu observatus fuisse colligitur, non placuit hoc Anathemate damnare, sed errorem illum tantum refellere, si quis hoc Sacramentum eis necessarium existimaret.

Veronensis triplicem hæresim circa usum hujus Sacramenti retulit; cumque nullam earum ex propositis tertio Canone expugnare diceret, propterea contendebat aliam formam Canonis concipiendam. His et aliis, partim gravibus partim levibus, censuris, ubi tota doctrina undique

[1] Pallav. xvii., vii. 13. I make this reference as I had doubted the accuracy of my MS.

mutilata et concussa est, tandem in eo omnes conveniunt, illum accurate emendandam, ac paucioribus verbis contrahendam: quod negotium Patribus antea ad id constitutis, aliisque nunc iis adjectis, datur.

Tum Legati jubent decreta alias composita de reformatione ac Patribus dudum mense Maii edita, quibusdam tamen impedimentis obortis in hoc usque tempus dilata, nunc repeti, ut conjunctim in Sessione, tam ea quæ ad dogmata quam quæ ad reformationem spectant, sanciantur: ea erant hujusmodi.

Decreta de Reformatione proposita, an ita placeret.

Cum alias nonnulla [tam] circa Dogmata quam Reformationis negotium in hoc eodem sancto Concilio ab anterioribus Patribus fuerint decreta, nondum tamen omnia absoluta, sed adhuc quædam sancienda supersint, idcirco eadem Sacrosancta Tridentina Synodus etc. incepta continuare, et ad laudabilem effectum Domino perducere cupiens, aliqua in presenti Sessione decernenda putavit, quæ ad Ecclesiarum ministerium et cultum Dei rite instituendum pertinent.

Ad moderandum igitur numerum Sacerdotum, cum compertum sit quamplures ad sacros ordines passim, et nullo delectu admitti, qui variis artibus et fallaciis confingunt, se beneficium Ecclesiasticum, aut etiam patrimonium idoneum possidere, statuit, ne quis deinceps Clericus Secularis ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius adhibitâ diligenti cognitione, constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere; ne alias, qui divino Ministerio adscriptus est, cum ordinis dedecore, mendicare aut sordidum aliquem quæstum exercere cogatur.

Ad titulum Patrimonii ordinari, posthac non possint nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate Ecclesiarum suarum, et quoque prius perspecto, patrimo-

nium illud vere ab eo obtineri, taleque quod ei ad vitam sustinendam satis sit, atque illud deinceps inalienabile constituat, donec beneficium sufficiens sit adeptus arbitrio ejusdem Episcopi. Si vero aliquis devotionis fervore accensus promoveri ad sacros ordines cuperet, ejusdem Episcopi sit arbitrium; item si opus esset magno Sacerdotum numero pro serviendis Capellis, Episcopi diligenter considerent hujusmodi necessitatem, et pro cultu divino, et prout conscientiæ suæ justum[1] esse videbitur, deliberent.

Jam vero, quoniam ab ecclesiastico ordine omnis quæstus cupiditatem abesse oportet, nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonsuræ, aut pro literis dimissoriis, nec pro sigillo, nec tanquam aliquid notario debitum, aut alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi aut eorum ministri, quovis prætextu, accipiant. Notarii vero pro literis testimonialibus, viz. charta, cera, capsula, et labore suo, nihilo plus quam decimam unius auri partem accipere possint; ita tamen si eis nullum salarium a publico sit constitutum pro officio hoc exercendo, aut illud ipsi non conduxerint, cum his casibus gratis operam suam eos præstare omnino teneri decrevit; contrarias taxas ac statuta et consuetudines quorumcunque locorum, quæ potius abusus et corruptelæ, Simoniacam pravitatem continentes, nuncupari possunt, penitus cassando, et interdicendo; et qui secus fecerint, tam dantes quam accipientes, Simoniæ pœnas, quæ in omnibus sacris Canonibus et constitutionibus summorum Pontificum continentur, eo ipso incurrant, et ita, ultra divinam ultionem, a superioribus tanquam Simoniaci severissime puniantur.

Cum non servientibus nulla merces jure debeatur, et beneficia ad divinum cultum, atque ecclesiastica omnia obeunda, sint constituta, ne qua in parte divinus cultus minuatur, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium

[1] Cultum in the MS., which cannot be right.

præbeatur, possint Prælati in Ecclesiis tam Cathedralibus quam Collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, de fructibus et præbendis tam dignitatum quam Canonicatuum, ac aliorum quorumcunque beneficiatorum distributiones quotidianas constituere inter servientes dividendas; crescenteque absentium contumacia, liceat contra eos procedere juxta juris et Sacrorum Canonum, et anteriorum Patrum dispositionem.

Ne quemquam[1] etiam aliquid impedire ab iis possit, quæ sibi ad animæ salutem sunt necessaria, iidem ordinarii in omnibus Ecc^iis Parochialibus vel Baptismalibus in quibus populus ita auctus fuerit ut unus rector non possit sufficere Ecc^æ Sacramentis ministrandis, cogant rectores sibi tot sacerdotes ad hoc munus adjungere quot sufficiat ad Sacramenta exhibenda; in his vero in quibus, ob loci amplitudinem sive difficultatem, Parochiani commode ad eas, percipiendorum Sacramentorum causâ, accedere non possunt, causa cognita et tractata capitulo præcedente, novas Parochias, etiam invito rectore, constituere possint; quacunque reservatione[2] et affectione super dictis Ecclesiis non obstante. Neque hujusmodi ordinationes et erectiones possint tolli nec impediri quibuscunque resignationibus, aut quibusvis[3] derogationibus vel suspensionibus; et, si necesse fuerit, compellere possint populum ea suppeditare quæ sufficiant ad vitam illorum sustentandam, qui Ecclesiis de novo erectis erunt præficiendi.

Ut etiam Ecclesiarum status, ubi sacra Deo offerenda ministrantur, ex dignitate conservetur, possint ipsi Ep̃i juxta formam juris facere uniones perpetuas quarumcunque Ecc^rum Parochialium, et beneficiorum, curatorum, vel non curatorum, cum curatis propter earum paupertatem, et in

[1] Nec quemque, MS. [2] Conservatione, MS.
[3] Cum quibus, MS.

cæteris casibus a jure permissis, etiamsi d[æ] Ecc.[æ] essent reservatæ, et qualitercumque affectæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquomodo infringi rigore cujuscumque resignationis, derogationis, et suspensionis, sine tamen præjudicio viventium.

Quia illiterati et imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores, et obtinentes in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, dignitates, sacris minus apti sint officiis; et aliqui propter eorum vitæ turpitudinem potius destruunt quam ædificant; ipsi ordinarii eisdem illiteratis et imperitis, si alias honestæ vitæ sint, Coadjutores aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere arbitrio suo jus habeant: exemptione et appellatione remota: eos vero qui turpiter et scandalose vivunt, postquam præmoniti fuerint, et adhuc incorrigibiles juxta sacrorum Canonum Constitutiones facultatem [privandi[1]] habeant.

Cum illud quoque valde curandum sit, ne ea quæ sacris ministeriis dicata sunt, temporum injuriâ obsolescant, et ex hominum memoria intercidant, transferant ordinarii beneficiorum simplicium titulos, quando Ecc[æ], vetustate vel alias, ita collapsæ sunt, ut ob eorum inopiam nequeant instaurari in matrices, aut alias Ecc[as] locorum [eorundem[2]] arbitrio suo; atque in eisdem Ecclesiis erigant Altaria vel Capellas, sub eisdem invocationibus, et cum omnibus oneribus prioribus Ecclesiis impositis. Parochiales vero Ecclesias ita collapsas refici, et instaurari procurent a Rectore et Populo, omnibus remediis opportunis, et quacumque appellatione, exemptione, et contradictione remota.

Quæcumque in Diocesi ad Dei cultum spectant, ea ab ordinariis diligenter curari, atque ab iis, ubi oportet, provi-

[1] It is plain from the sixth chapter of the Decree of Reformation, at the Fifth Session, that this should be added.

[2] Dec. Ref. cap. vii.

deri, æquum est. Propterea Monasteria et Beneficia omnia, regularia et secularia, commendata, etiam exempta, ab iisdem ordinariis locorum annis singulis visitentur; curentque etiam congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent aut instauratione, reficiantur; et cura animarum, si qua illis immineat, aliaque debita obsequia, recte exerceantur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam immemorabili tempore præscriptis, conservatoriis, judicum deputationibus, et eorum inhibitionibus, penitus exclusis. Et, si in eis vigeret observantia regularis, provideant ipsi ordinarii paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores juxta eorum regularia instituta debitam vivendi rationem observent, et sibi subditos in officio contineant ac moderentur. Quod si secus fecerint, vel negligentes fuerint, tunc iidem ordinarii, ut delegati sedis Apostolicæ, eos visitare possint, et corrigere, prout ipsi superiores possent juxta prædicta eorum instituta; appellationibus, privilegiis, exemptionibus, et cæteris præmissis, penitus remotis, et non obstantibus.

Ad quos usus instituta in turpes quæstus converti, et perperam exerceri, ferendum non est: ideo inhærendo iis, quæ ab anterioribus Patribus alias constituta sunt, quæstores eleemosynarii vel quæstuarii nuncupati quicumque ab Ordinariis coerceantur juxta Const. Innoc. III. in conc. generali incipiente, Cum ex eo, et Const. Clem. V. in Conc. Viennensi, quæ incipit, Abusionibus, et amplius non possint eorum officium in ulla re exercere, nisi adjuncto illis ordinario, aut aliis ab ordinario ad id constituendis, interdicta tamen ordinariis, et deputatis ab iis, quacumque lucri participatione ex hujusmodi munere, non obstantibus privilegiis et exemptionibus quibuscumque.

His in Congregatione propositis, multa non prætermittenda occurrerunt; nam quod ad ea in universum attinet,

Episcopus Philadelphiensis Germanus nihil de iis nunc agi, sed omnia in adventum Germanorum deferri suadebat; cum enim imprimis Germaniæ clerus maximis erroribus depravatus ad meliorem indigeat vitam revocari, parum hæc illis, quæ nunc deliberantur, profutura aiebat, nisi præsentes a sanctâ Synodo officii sui admoneantur, hæcque illorum etiam consensu sanciantur.

Quinqueeclesiensis etiam peroptabat, ut sancta Synodus graviora alia, et his longe utiliora aggrederetur; et, inter cætera, proponebat, ut in Germaniæ et Hungariæ locis Cathedrales Ecclesiæ erigantur; cum enim regiones et agro finibusque sint latissimæ, accidere sæpe, narrabat, ut intra spatium trecentorum milliarium vix una, aut altera Cathedralis inveniatur; quæ tamen loca frequentes Ecclesias et Pastores postularent. Unde assiduus flat ventus hæresum.

Alii permulti aut apertâ, aut obliqua oratione idem significabant, maluisse se solidiora atque fructuosiora de moribus restituendis argumenta Synodo proponi.

Quæ vero de his ipsis decretis præcipue animadversa fuerunt, hæc fere sunt; nam imprimis omnibus placuit, quod erat Secundum Decretum, mutato ordine, primo loco referri, quod sit ad reliqua veluti præparatorium. In eo vero contendebant multi, ut caveretur Canonem sancti Gregorii in titulo de Simonia in Decretalibus generaliter observandum, ut gratis omnia perficerentur, nec quicquam a Notario aut a ministris, nedum ab Episcopo acciperetur alii maluissent, ut quo tempore ordines conferendi sunt duo ex Clero Diocesis deligerentur, qui munus hoc gratis præstarent. Verum probata magis eorum fuit opinio, qui Notarii laborem tenui mercede compensandum ex receptis interpretum in eodem Gregorii canone rationibus tradiderunt; quoniam tamen Galli apud eos in more positum dicebant, ut nihil prorsus eo nomine persolvatur, visa fuit hæc laudabilis con-

suetudo omnino excipienda; qua occasione optabant multi, ut id etiam determinaretur, ne Episcopales Cancellariæ vulgo dictæ imposterum mercede locarentur; sed quoniam non fuerat hoc initio propositum, et suspicio erat, ne eo prohibito alia longe graviora, et maturius expendenda huc detorquerentur, ideo, hoc prætermisso, reliqua prout hodie in decreto extant recepta fuerunt.

In altero Decreto, quo de Clericis ad certum titulum ordinandis agitur, magna fuit quandoque disceptatio. Nam dicebant multi, satis esse Clericum honesto Patrimonio munitum esse, quod ei tituli loco assignetur, prout in Ecclesia usus recepit; quia Clericali militia eos non repellit, quibus aliunde victus honeste suppetit, licet certo non sit sacerdotio destinatus. Alii repugnabant maxime, quod hæc imaginaria quædam ordinatio censeretur, quæ nullo proprio labori aut certâ functione contineatur; idcircoque ad magnos hinc in Eccam abusus aditum patuisse, cum ita promoti Clerici, tanquam solutis loris, æque incertis partim sedibus vagentur. Inter cæteros Epus Mutinensis Chalcedonense Concilium afferebat, quod neminem absolute initiari præcepit, nisi certo ecclesiastico ministerio ascribatur. Et quamvis vulgaris translatio illius Canonis, dum prædiorum possessiones nominat, diversum quid significare videatur, quod longe tamen hic sensus a Græco exemplari atque a Canonis illius sententia absit, apertius est quam [1] ut verbis aliis sit comprobandum. Sed hic Epi multi, et præsertim qui in Regno Neapolitano, Istria,[2] Dalmatia, ac Græcia, Ecclesias obtinent, valde fremebant: Quid nos, aiebant, in Ecclesiis nostris faciemus, ubi perrara sunt beneficia, eaque adeo tenuia, ut nec plura coacervata simul decenter Clericum possint sustinere, quomodo populis nos-

[1] Quod, MS.

[2] The name is so disfigured by alteration from the original, that I give this simply on conjecture, guided, however, by some similarity.

tris in divinis celebrandis, sacrisque ministrandis, consulemus, si, deficientibus Clericis, alios vetere ritu substituere nobis amplius non licebit? Quid hoc aliud est, quam Ecclesias divino cultu spoliare, hominesque sensim ad Religionis oblivionem aut contemptum perducere?

Tandem inter omnes ita convenit, ut regula ea quam antiqua Concilia videntur amplexa, imposterum omnibus præscriberetur, neminem S. ad Sacros ordines absque Ecclesiastico beneficio provehendum, excepto tamen, pro Ecclesiarum necessitate vel commoditate ita judicante Ep̃o, aliud permitteretur, iis servatis conditionibus quæ hodie in decreto extant.

In illis etiam Decretis, ubi cavetur, ut certis in rebus ordinarius, cum consensu aut consilio capituli aliquid provideat, Auriensis, Gerundensis, et omnes fere Hispani reclamabant, eo quod dicerent, occasionem rei bene gerendæ tolli, si ordinariis capitulum Canonicorum adjungatar: vix enim unquam iis cum Episcopo suo convenire. Æquiores hac in parte, Episcopus Parisiensis et pauci quidam alii videbantur, qui seniores Capituli non esse ab Ordinarii societate excludendos censebant; sed quid pauci poterant adversus oratores Hispanorum, plurimamque Italorum manum? qui, sive ut hac prærogativa soli, ac potestate potirentur, sive quod rerum[1] usus doceat, Canonicos non facile cum suis Episcopis concordes esse, nullo sane pacto eos[2] sibi ulla in re conjungi sustinere poterant; atque a veterum Canonum constitutionibus, quæ consensum sive consilium Canonicorum simul cum Ordinario requirunt, hisce temporibus, quæ adeo a prisca illa bonitate degenerarunt, aliquid omnino deflectendum esse contendebant.

Fuit illud quoque ab Episcopo Castellanatensi et aliis nonnullis memoratum, his omnibus, quæ in Episcoporum gratiam concedunt generalem clausulam subjiciendam,

[1] Verum, MS. [2] Eo, MS.

quamdiu seu Episcopi, seu ordinarii, per se ipsos et non per Vicarios, pastorale suum exerceant officium. Verum, quum multi quandoque justissimis de causis atque Ecclesiæ suæ salutaribus absunt, quos interim his privilegiis carere iniquum esset, placuit hæc in eum locum disserenda reservare, quando de Residentia erit agendum.

In reliquis Decretis omnes fere Patres, paucis tamen mutatis, quæ ex posterioribus cum his collatis facile est dignoscere, inter se brevi convenerunt, excepto capite extremo, quo de quæstoribus eleemosynarum agitur; in quo non levis fuit inter eos contentio. Nam complures longâ oratione in eos vehementissime invecti sunt, narrantes, Lutheri partem hinc primum prodiisse, inde infinitas fraudes, fallacia, exquisitaque eorum artificia recensentes, quibus Christiano populo illudunt, ideoque eos prorsus exterminandos esse contendentes; alii mitiores, eorum munus in Ecclesia antiquissimum esse ostendebant, atque in Concilio Lateranensi, Lugdunensi, ac Viennensi pridem permissum, quamvis varii, qui in eo gerendo abusus irrepserant, fuerant iisdem Conciliis repressi. Hinc enim Hospitalia multa et alia pia loca ex eleemosynis ab iis collectis sustentari: per eos summum Pontificem indulgentias, ac spiritualia dona Christiano populo distribuere; multorum conscientiis hac ratione subvenire, eorum præsertim, quæ in remotis locis non facile, expatriationis[1] causa, ipsum summum Pontificem adire possunt. Non esse hos Ecclesiæ thesauros nunc supprimendos, sed potius si quid ab iis in fraudem geritur, corrigendum, certamque rationem illis posthac administrandi hujus muneris præscribendam, ut omnibus pateat officium hoc non ad quæstum, sed ad pietatem esse institutum. Cum autem in utramque partem multa dicta fuerint, Legati ita rem temperandam censuerant, nec slt. quæstoribus istis indulgentias indicere, stipem colligere, aut quidquam prorsus

[1] Exprationis, MS. See Adelung, Glossarium, under *expatriare*.

ejus muneris exercere, nisi secum adhibito Ordinario, liceret. Verum cum Patres multi adhuc repugnarent, quod adversus eorum nequitias ac dolos idonea nulla esset cautio, seque etiam tam impuris flagitiosisque hominibus saccos dare ægre ferrent, accidit, ut iisdem fere diebus Archiepiscopus Lancianensis ex Urbe rediens, Legatis significaverit, etiam Pmo[1] istorum munus invisum, ac odiosum esse, quippe quod ille affirmaverit putare, id ex re Ecclesiæ futurum, illos omnino aboleri, cum eorum fraudibus non alia possit ratione occurri. Quibus auditis Decretum de abrogandis Quæstoribus confectum est, cui Patres omnes subscripserunt, prout hodie extat.

Dum hæc geruntur, non tamen controversia de residentia suis desinit fluctibus agitari. Cum primum enim Romæ nunciatum est, legatos in consessu Patribus fidem hujus quæstionis de Jure Divino tractandæ obstrinxisse, simulque Oratores Principum sua in hac re studia interponere, nova suspicio omnes magni alicujus eventus adorta est. Multi enim hæc initæ adversus Sedis Ap̃licæ authoritatem conspirationis indicia interpretabantur. Smus ipse, prout hactenus ardentius Christianam Rempm juvare, nullis nec laboribus nec sumptibus nec diligentia parcere Prælatis omnibus se quam maxime gratum beneficumque præbere studuerat, eo nunc gravius ista consilia atque obliquas artes ferre. Jam de Mantuano, ut ferebatur, paulo duriora atque immitiora verba proferre; eum perditorum hominum astu ac fraudibus comprehensum, totam hanc seditionem alere, pestilentibusque regularium quorundam sectis addictum, nihil non pertinaciter tueri, quod illi pietatis specie suadeant. Exin, cum clarissimo Hieronymo Grarantio,[2] Reipæ Venetæ Oratore, graviter expostulat, quod Nicolaus de Ponte ejusdem Reipæ ad Synodum Orator, authoritate sua hæc dissidia alere et fovere non vereatur, potiusque factiosi viri quam

[1] Primo? probably Smo. [2] Quære, Matthæus Dandulus?

Reip[æ] Oris partes agat. Idem et Prælatos multos Venetæ ditionis summa pervicacitate moliri conqueritur. Porro Card[es] nonnullos Prælatos, itemque Theologos minores inter se deliberare mandat, quod hac in re ex S[æ] Ecc[æ] commodo ac tranquillitate futurum putent, etenim omnes S[mi] cogitationes[1] tendere videbantur, ut Christ[æ] Reip[æ] consulerent. Eodem fere tempore Card[is] Moronus, quem magna erat in Synodo opinio cum his residentiæ complicibus de Jure divino concurrere,[2] quandoquidem Episcopum Sutrinum, ejus ex sorore nepotem, Archiepum Ragusinum, et Epum Mutinensem eidem Morono conjunctissimos, videbant præcipuos hic esse hujus sententiæ authores ac impulsores, duplices nactus occasiones, ut erat vir prudentissimus, huc literas conscribit. In alteris ad Epum Justinopolitanum, maxime eorum damnat consilium, qui hanc quæstionem ingentis fomitem in S. Ecc[am] discordiæ adeo præfracte[3] fovent. In alteris, Epo Sutrino rescribens, hanc ejus et reliquorum animi obstinationem mire reprehendit, seque valde, si in hoc ille proposito perstiterit, quod Catholicæ religioni omnino perniciosum putat, offensum iri, ostendit.

Mantuanus autem, ubi læsum hinc summi Pontificis animum, confirmatumque ejus adversus se judicium, multorum literis et fama denique ipsa fit certior, indignum putat nominis sui splendore atque dignitate diutius tot criminationum aculeos sustinere, totque malevolorum telis quotidie expositum vivere, scribit S[mo], se hactenus omnes ingenii nervos in Sanctitatis suæ studium, ac S[tæ] Eccl[æ] commodum contulisse. Hinc, postquam conatus irritos operamque ejus minus illi acceptam esse perspicit, cupere sibi dimittendi hujus muneris potestatem dari. Pridem se fratribus omnibus ex rationibus alias a se[4] significatis fidem obligâsse, permissurum se, quæstionem de residentia loco suo

[1] Smæ. cognitionis, MS. [2] The word appears to be corre in the MS.
[3] Præfecte, MS. [4] The MS. has e'e, the contraction for *esse*.

ab eis examinari; non licere sibi salvâ existimatione sua hoc articulo prætermisso hic inter eos morari: exorat[1] igitur, et per literas, et certos ad id nuntios magna celeritate destinatos, ejus Sanctitatem rogat, ut sibi tandem ex infausta hac legatione liceat exire. Prælati etiam aliquot, qui paucis[2] eadem ex causa delationibus in graviorem apud Smum suspicionem venisse dicebantur, diversas tentari hinc migrandi occasiones, apud Legatos agere, ut, valetudinis causa, alio sibi tantisper succedere liceat, quod præcipue Mutinensi et Vivariensi vulgo tribuebatur. Quamplures itidem Prælati Itali, qui in efflagitandâ residentiæ de jure divino declaratione concordes fuerant, intelligentes Smi nostri animum, ex eorum sententiis offensum prædicari; Petri etiam de Soto Theologi Pontificii suasonibus moniti, literas ad Sanctitatem suam, cujusque eorum manu, qui xxxii. fuerunt, subscriptas mittunt; in iisque tum eorum, tota in hac re, consilium Sanctitati suæ probare conantur, tum etiam singularem illorum erga sedem Apostolicam fidem, atque observantiam declarare.

Literæ Prælatorum ad Sanctissimum. fol.

His omnibus Pontifex compertis, multa secum, et gravia cogitatione percurrit, certam adhuc tamen nullam deliberationem. Verum, cum eodem tempore Lancianensis Romæ esset, planeque perspiceret abdicato se Mantuano a legatione, magnam rerum conversionem, atque acerbiores Patrum seditiones concitandas, quique etiam Mantuano non levibus erat officiis conjunctus, statim quam maximo potest animi studio, apud Smum urgere non desinit, ut nulla ratione suscepto is munere solvatur; proponit ei innumera, quæ ex ejus profectione sunt incommoda consecutura, hæreticorum sermones, multorum offensiones, aliorum suspiciones, rerumque omnium perturbationem. Hinc quanta sit ejus

[1] Exur MS. [2] Pravis?

hic apud omnes gratia et authoritas non omittit; non defuturos permultos illi addictissimos, qui hanc illi injuriam illatam, (sic enim interpretabuntur,) magnis assidue, ac novis tumultibus ulcisci molientur; adhæc conjecta in eum improborum maledicta diluere, summamque ejus virtutem, prudentiam, atque integritatem commemorare non cessat, cæteraque S^{tis} suæ oculis subjicere, quibus in ejus gratiam facilius reducatur. Hæc cum Cardinalium aliquot judicio, atque ab aliis optimis viris magno assensu confirmarentur, ut qui ex Mantuani discessu publicam rem in difficili loco positam perspiciebant, facile hinc S^{mi} animus, qui ad mansuetudinem ac bonitatem propensus erat, fuit ei conciliatus. Itaque posthac secum constituens illum a pristina Legatione minime esse dimittendum, benevolentiæ ac officii plenas ad eum literas manu sua conscribit, quibus non hortatur solum, ut inchoatum noviter absolvat munus, sed sacro etiam ad id eum obedientiæ vinculo adstringit. Ad eos etiam Prælatos, qui literas ad eum de residentia dederant, breve conscribi mandat, Lancianensemque, cui literæ hæ omnes perferendæ dantur, quid hac de re tum cum Mantuano, tum cum Prælatis illis verbis suis agere debeat, diligenter instruit.

Mantuanus, ubi ex S^{mi} literis certam ejus voluntatem, idemque ex Lancianensis sermone amplissime videt confirmari, satisque per se intelligit, se hinc abeunte, majores facile tumultus commovendos,[1] anceps animi statim privatas omnes causas deponebat, atque quod S^{mus} Pontifex mandat, ex Sanctæque Ecc^{æ} usu sit futurum alacriter prosequendum constituit. Quæ vero ac residentiam spectant, cum ei Lancianensis, quam valde S^{mo} Nr̄o cordi sint, quove consilio negotium hoc tractari posse putet, retulisset, tandem, non defuturas varias rationes subdit, quibus, cum tempus erit, ex his fluctibus emergi possit. Per idem

[1] The MS. here inserts minimos,—superfluously, as appears.

tamen tempus seorsum alias a S[mo] literas Simonetta dictus est accepisse, quibus ei mandabat, ut nihil quidem officii ac obsequii erga Mantuanum prætermitteret: cæterum assidue invigilaret, ne juris hæc divini explicatio progrediatur, ac si forte usus veniat aperte obsistat. Postea Lancianensis cum breve S[mi] Prælatis, de quibus supra, reddidisset, addidit nomine S[mi], cupere eum, ut contentionum semina, quæ malus Demon spargere solet, ab iis procul facessant, tranquillitatem Synodi mutuamque consentionem ament, quæ Sancti Spiritus eis gratiam possunt conciliare. In superioribus Conciliis, ubi disceptationes hujusmodi orirentur, eas potius rejectas ac silentio abditas fuisse. Id majores nostros in quæstione de conceptione Virginis, et quondam de Justificationis articulo observasse. Eorum præclara exempla nunc quoque ab iis esse imitanda, si opinionum inter eos dissidia nequeunt sedari. Hæc cum dixisset, subjunxit deinde, satis sibi persuasum esse, si Patres rem totam ad S[mum] rejiciant, eum diplomate suo juris divini[1] esse residentiam declaraturum. Sed frustra hoc dictum; nec enim quisquam verbis hujusmodi acquiescendum in animum poterat inducere.

Breve S[mi] Dni Nri ad R[dos] Prælatos. fol.

Edita interea doctrina de Eucharistia fuerat a Patribus emendata, et quoniam in tertio Canone majorem versari difficultatem Legati perspexerant, triplex ejus formula conscripta fuit, ut ex his aliqua ab universis facilius probaretur. Ea ita se habebat.

Doctrina.

Sacrosancta Synodus &c. Cum de tremendo et sacrosancto Eucharistiæ Sacramento varia diversis in locis errorum monstra, nequissimi Demonis artibus, circumferantur,

[1] Jurisdictioni, MS.

ob quæ nonnullæ provinciæ et nationes a Catholicæ Ecc[æ] fide atque obedientia videantur discessisse, censuit, ea, quæ ad hujus Sacramenti legitimum usum pertinent, hoc loco exponenda esse. Quapropter, cunctis Christi fidelibus interdicit, ne posthac de iis aliter, vel credere, vel docere, vel prædicare quisquam audeat, quam est iis decretis explicatum atque definitum.

Principio itaque Sancta Synodus, a Spiritu Sancto, qui Spiritus est sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et pietatis, edocta, atque ipsius Ecc[æ] judicium et consensum secuta, declarat ac docet, nullo ex Sacris literis præcepto, laicos et clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum, neque ullo pacto salva fide dubitari posse, quin[1] illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat. Multas enim difficultates communem calicis usum impedire manifesto apparet, quibus nullâ humanâ ratione et industriâ occurri possit; ut si hoc præceptum Dñi fuisse credamus necessarium, illud etiam consequatur, Deum aliquod impossibile jussisse. Nam etsi Christus Dñs in ultima cœna venerabile hoc Sacramentum in Panis et Vini speciebus instituit, et Apostolis tradidit, non tamen illa institutio et traditio eo tendit, ut omnes Christiani fideles statuto Dñi ad utramque speciem accipiendam astringantur. Sed neque ex sermone illo Dñi apud Joannem VI[tam] recte colligitur, utriusque speciei communionem a Dño per se probatam esse; namque qui dixit, nisi manducaveris carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis, dixit quoque, si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum; et qui dixit, qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam æternam, dixit etiam, Panis quem ego dabo Caro mea est pro mundi vita; et deinceps, qui dixit, qui manducat meam Carnem et bibit meum Sanguinem in

[1] Queri, MS.

me manet, et Ego in illo, dixit nihilominus, qui manducat hunc panem vivet in æternum.

Præterea declarat hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum temporum et locorum varietate magis expedire judicaret. Id autem Apostolus non obscure testatus est, cum inquit, sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei; atque ipsum quidem potestate usum esse satis constat, cum in multis aliis, tum in hoc ipso Sacramento, cum ordinatis nonnullis circa ejus usum, cætera, inquit, cum venero, disponam. Quare agnoscens sancta Mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum authoritatem, licet ab initio Christianæ religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis latissime jam mutatâ illa consuetudine, eadem postea Ecclesia gravibus et justis causis adducta ad consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, et pro lege habendam decrevit, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito mutare.

Insuper declarat, quamvis Redemptor noster, ut antea dictum est, in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum esse etiam sub alterutra tantum[1] specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum attinet, nullâ gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.

Denique eadem sancta Synodus docet, parvulos usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem; siquidem per Baptismi lavacrum regenerati,[2] et Christo incorporati adeptam jam

[1] Tamen, MS.

[2] Regenerari, MS.; but the whole sentence is corrupt.

filiorum Dei gratiam, ut ulla ætate admittere non possunt; neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit, cum id non aliqua salutis necessitate, sed re tota non plene discussa et examinata fecisse credendum sit.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto vel ex necessitate salutis omnes et singulos Christi fideles utramque speciem Smi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere, Anathema sit.

Si quis dixerit, Stam Ecclesiam Catholicam non justis causis et rationibus adductam fuisse, ut laicos atque etiam clericos non conficientes sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse, Anathema sit.

Si quis negaverit, totum et integrum Christum, omnium gratiarum fontem et authorem, sub una panis specie sumi, quia, ut temere quidam asserunt, non secundum ipsius[1] Christi institutionem sub utraque specie sumatur, Anathema sit.

Si quis negaverit, in una Smi Eucharistiæ specie non veram legitimamque Sacramenti rationem suscipi, quia Christi institutio non servatur, Anathema sit.

Si quis in specie una dimidiata tantum Cœnam suscipi dixerit, sic ut verum et legitimum non recipiatur Sacramentum, quia Christi institutio tota non sumitur, Anathema sit.

Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, Anathema sit.

Duos vero Articulos alias propositos, nondum tamen excussos—

An rationes quibus Sma Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes sub una tantum panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus.

[1] The word appears to be *aptius* in the MS.; but the Canon of the Session proves that it should be *ipsius*.

An, si honestis et Christianæ caritati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quænam sint illæ—

eadem sancta Synodus in aliud tempus, oblata sibi quamprimum occasione, examinandos atque definiendos reservat.

Cum autem Sessionis dies in proximo esset, cœptæ sunt Patrum sententiæ de his rogari. Granatensis circa 6 cap. Jo., cujus authoritate doctrina nitebatur, varias miscere exortus est difficultates. Cum ea verba Jo. de Sacramenti sumptione accipienda esse contenderet, quæ necessaria sint ad salutem; cumque multa alia prolixius huic doctrinæ objiceret, magna omnibus suspicio est injecta, hæc ab eo ex industria proponi, ut sessionis dies proferretur. Tunc Seripandus—Cuperem gravissimos eos Patres omnes, quibus instaurandam doctrinam Synodus mandavit, nunc sui apud vos consilii operisque rationem afferre: eorum certe, tum authoritate, tum eruditione, si qua aliquibus residet dubitatio, crederem facile[1] adimendam. Hunc[2] ego apud eos sensisse puto breviter aperire incipiam. Duæ nobis, quoad caput 6 Jo. quæstiones oriuntur: altera inter Catholicos versatur, An, scil. de spirituali usu tantum, an vero etiam de Sacramentali, locus ille sit accipiendus. Ad quam præsens doctrina nihil pertinet. Non enim id Synodo propositum est, ut controversias inter Catholicos excitatas definiat. Altera est quæstio inter nos et hæreticos; cum inde illi argumentum sumant Eucharistiam sub utraque specie fidelibus omnino[3] esse ministrandum. Huic ergo difficultati, et non alteri, doctrina occurrit, nec partes suas egreditur. An vero hoc quod conatur, satis præstet, vestrum erit judicium: mihi plane id assequi videtur, nisi quis verba prave contorqueat, (quod nos sicuti a vestro animi candore abesse cupimus, ita vos monemus,) nihil in præsentia huic Sanctæ Synodo

[1] Facere, MS. [2] Quid? [3] Omnibus?

fere turpius aut indignius accidere posse, quam si constitutâ die sessio non habeatur, cum toties repetitæ prorogationes sermonem nostri universo orbi, et utinam non nauseam forte commoverint.

Post hæc alii Patres, paucis adnotatis, doctrinam probarunt, ac Canonem tertium, qua hodie extat forma, omnes fere admiserunt. Inter eos Justinopolitanus cupiebat declarari, verba illa Evangelii, Bibite ex eo omnes, juxta communem doctorum et Sancti Thomæ sententiam, ut, scil. ad sacerdotes tantum referantur: quoniam hinc Bohemos colligere solere, dixit, utriusque speciei usum æque omnibus præceptum esse. Ossunensis, qui cum aliis doctrinæ emendandæ fuerat adhibitus, petitâ a legatis in consessu respondendi facultate,[1] sigillatim quæ a diversis objecta fuerant, diligenter et erudite diluere est conatus.

Absolutis omnium sententiis, cum antea inter Theologos minores non levis fuisset controversia, in quem sensum verba illa Jo. 6 essent accipienda, multiplicesque hinc inde Sanctorum Patrum authoritates fuissent illatæ, cumque[2] inter Patres aliquot, et Granatensis[3] forte authoritate permoti, non satis in eo acquiescerent, placuit legatis, ut quædam verba ad tollendas has ambiguitates adderentur, quæ fuerunt hujusmodi: Utcumque juxta varias SS. Patrum et Doctorum interpretationes intelligatur. Quamvis enim eum locum de vera Sacramenti sumptione intelligendum esse plures Patres probare viderentur, non tamen ideo tot authorum, qui contrarium scriptum reliquerunt, sententiam damnandam existimarunt. Rogatis igitur, an huic verborum adjectioni assentirentur, 12 contradicentibus, reliqui qui fuerunt 87 eam admiserunt. Qui repugnarunt, eâ ratione sunt adducti, quod magis ex dignitate Synodi censerunt, rem minime attingere quam controversiam in suspenso his

[1] Et, MS., uselessly inserted. [2] Nunc in the MS.
[3] The *et* which stands here in the MS. I have placed before *Granatensis*.

verbis relinquere. Aliqui occultiore causa refragabantur ne, scil., Granatensi nimium tribueretur, a quo cum hæc difficultas prodiisset, nunc quasi in ejus unius gratiam aut authoritatem hæc verba apposita viderentur.

Pridie ante Sessionem, Legatis disceptationes omnes compositas censentibus, Sessionisque peragendæ diem præscriptam in tuto esse, hora fere 17 Salmeronus Jesuita, et Fran^s Torrensis,[1] uterque Theologus, huc a Pontifice, Synodi causa, missus, Legatis denunciant, se doctrinam editam non approbare, quod veritati Catholicæ fidei adversetur. Primo dicunt cap Jo. 6 clare explicandum esse de Sacramenti sumptione, quod alias nullus sit locus in sacris literis adeo congruens ex quo præceptum Eucharistiæ a fidelibus sumendæ eliciatur. 2° Objiciunt, deesse in doctrina rationes, quare hic ritus communicandi sub altera tantum specie fuerit institutus. 3° Non probant rationem adductam cur parvuli nulla necessitate dicantur obligati ad Sacramentum et communionem; sententiam[2] proponunt a quibusdam etiam Patribus antea in Congregatione allatam, viz., quod parvuli seipsos probare non possunt, ideoque nec digne sumere sacramentum ex præcepto Apostoli. His nonnulla alia addunt, quibus doctrinam hanc Synodi auctoritate indignam suadent. Legati statim quamplures sacrarum literarum peritissimos accersunt, Episcopum Interamnensem, sacristam Sanctissimi, Clodiensem, Mutinensem, Almeriensem, Veronensem, Theologos aliquot majores, reque cum eis communicata, ac difficultatibus omnibus iis diligenter expositis, cum ab iis, nemine eorum dissentiente, intelligunt doctrinam solidissimam esse, nihilque non maxime pium, verum, ac Catholicum continere, eam, die constituta, quæ sequens erat, omnino promulgandam decernunt. Quocirca hora xxi. convocatis Patribus, alterius Sessionis tempus in diem 17 Septembris indicunt, quod ab omnibus probatum fuit.

[1] Torreus, or Turrianus. See Pallav. xvii. xi.

[2] Sed etiam, MS.

Peractis igitur omnibus, abeuntibusque jam Legatis ex concione, exclamat Gerundensis, Audite, Patres, audite, ne quis die crastina tumultus suscitetur. Legati statim ad subsellia revertuntur, Patribusque, si quid significandum, dicendi potestatem faciunt. Tunc, cum incertus rumor, magnaque in dicendo confusio sequeretur, mandant Legati, ut[1] quæ Patribus amplius animadvertenda de rebus promulgandis fuerint, ad delectos Patres deferant, quorum ratio, ut par erit, habeatur. Extremum hoc minime prætermittendum duxi, ut quisque intelligat quanta unicuique in hac Synodo dicendi libertas fuerit relicta. Jam enim dimissa erat concio, Legati surrexerant; e solio descenderant; e Theatro jam exibant; cum, ad unius Gerundensis vocem, illico ad sedes suas revocantur, atque ad Patrum petitiones præsto sunt. In eo tamen a multis Legatos notatos fuisse memini, qui tot Patrum ingenia alias experti, non adeo promiscue cuique loquendi ex arbitrio præter argumenta eis oblata facultatem relinquere debuerunt: quod hinc pravis consiliis omnia interpretandi occasio præbeatur, atque in multitudine res gravi non careat periculo.

Postquam nullum amplius controvertendi locum relictum esse sibi omnes persuasum habent, non tamen cessant Theologi minores omnem movere lapidem, ut quædam alia verba illi doctrinæ adjungantur, quæ erant hujusmodi, viz.

In primo capite doctrinæ ubi dicitur, nam etsi Christus Dominus post verbum, traditio, volebant addi hæc verba ad majorem explicationem, viz. Ita ad omnes Christi fideles extenditur ut.

Item, post verbum astringantur, &c., hæc etiam verba, viz. sed ad eos tantum, quibus dictum est, hoc facite in meam commemorationem, hoc est quibus conficiendi et offerendi corporis et sanguinis sui potestatem tradidit, &c.

Hæc autem non solum Patribus quibusdam, sed etiam

[1] Aut. MS.

Varmiensi ac Madruccio ita suadent, ut iidem, eorum consilio adducti, cum reliquis Legatis, postea agant quo hæc Patribus in Sessione postera (non aliud spatium dabatur) proponantur.

Die igitur xvi. Julii, cum Patres omnes in Eccª, Sessionis habendæ causa, de more convenissent, antequam sacrum inchoetur, Secretarius singulis Patribus novum hoc legatorum consilium verbaque in Schedula comprehensa indicat.

Prælati multi quod legatis placuerit se probaturos aiunt: alii negant rem tantam ita improviso statuendum. Quidam additionem hanc impugnant, quæ Sancti Thomæ et aliorum Patrum authoritati repugnet: quod Granatensis, Mutinensis et quidam alii responderunt: sed eo amplius Granatensis codicem S. Thom. per familiarem suum domo deferri jubet, eumque in 3tia par. Sum. Qe 80, artic. ii.[1] legatis atque aliis Patribus indicat, quo loco Thomas ea verba non tantum ad Sacerdotes, sed etiam ad alios habita fuisse videtur affirmare.

Ubi legati, secus ac putabant, rem variis judiciis implicari vident, silentium indicunt, ac, si quid de eo agendum erit, in sequentem sessionem, cum de sacrificio missæ tractabitur, reservandum statuunt.

Post hæc, missâ celebrata ab Archiepõ Spalatrensi, atque oratione habita ab Epõ Tininiensi, aliis rite peractis, decreta ipsa, tam de dogmatibus quam de reformatione ab omnibus probata fuere, paucis exceptis, qui, cum ante in Congregatione in nonnullis rebus dissensissent, adhuc in sessione in eadem sententia persstiterunt: quæ sunt infrascripta.

Decreta publicata in Sessne. Vta.

Sacrosancta Œcumenica Synodus, &c., et reliqua. prout

[1] Pallav. in the last citation has duodecimo.

hodie extant in vulgo impressis Decretis Concilii Tridentini Sess^{ne} XXI, quæ est V^{ta} sub Pio IV^{to}.

Omnes responderunt Placet, exceptis infrascriptis.

Vota Patrum data in Sess^{ne} V^{ta} Concilii Tridentini Die xvi. Julii. MDLXII.

Super doctrina et Canonibus de Sanctis^{mo} Eucharistiæ Sacramento.

Ill^{us} et R^{us} Varmiensis—si placuerit S^{mo} Nro mihi quoque placebit.

Pater Hierosolymitanus—placet, si placuerit S^{mo} Dno Nro.

Episcopus Justinopolitanus—in primo capite doctrinæ, illa additio apposita, utcumque, &c., non placet, ob dignitatem Ecc^{æ}, tum Conciliorum, tum Sanctorum Patrum.

Item, in 4to capite non placet ratio adducta, quia peccare non possunt parvuli: sed adducatur ratio Apostolica, quia probare seipsos non possunt, nec dijudicare celestem panem.

Conimbricensis—illa additio, utcumque, &c., non placet, nisi examinetur, vel prius consulatur S^{mus} Dnus Nr Papa.

Segobiensis—non placet illa clausula, utcumque, &c.

Feltrensis—illa verba expetita per R^{um} Dnm Granatensem non potui videre, ideo nec perpendere. Ideo super his non possum proferre votum meum. Illa vero verba in primo canone, viz., Namque qui dixit, nisi manducaveritis et biberitis, dixit etiam, Panis quem Ego dabo, &c., prout in Canone, ut in Evangelio quidem, toto corde accipio, amplector, et veneror; ut in hoc decreto vero tanquam[1] minus idonee posita reprobo, suis rationibus, suis loco et tempore dicendis: in reliquis Placet.

Aliis omnibus Patribus simpliciter placuit.

[1] Namque, MS.

Super Reformatione.

Archiepus Messanensis—placeret Decretum in 4to, dum dicitur quod Populus compellatur ad edificationem Ecce. Hoc faciat: fiat prius, excussis illis qui aliquas decimas ex prædicto territorio.[1]

Epus Catacensis—placet, præterquam in ea parte primi can. in qua dicit, quod implicite videntur admitti participationes Eporum cum Notariis.

Castellanatensis—placet, dummodo Privilegia quæ conceduntur Episcopis et Ordinariis tantum habeant locum, quamdiu per seipsos pastorale suum exerceant officium, et non per Vicarios; eo quod in omnibus Canonibus, conditis et condendis, privilegium et favorem Episcoporum concernentibus, semper inseratur clausula, Quamdiu residerit.

Adjaciensis—in 3tio apponatur clausula, Quacunque penitus appellatione remota.

Reatinus—ps placet: in 2do placet prohibitio, quod Epi non possint promovere sine titulo beneficii, nisi quos[2] viderint necessarios pro Ecclesia sua. Cæteri placent secundum dispositiones Juris communis, et non aliter. Tertius et Sextus non placent. Cæteri placent, dempto illo verbo, de erectione crucis in loco profano.

Buduensis—in po cap., notarii nihil accipiant.

Veronensis—in 2o cap., ubi loquitur de resignatione beneficiorum apponatur, quod possit resignari beneficium de licentia Epi.

In canone de quæstionibus[3] apponatur ultra illud verbum de cap. vel aliis timoratis personis ad arbitrium Epi: cætera omnia placent.

In Decreto de Sessione futura omnes responderunt, Placet, &c.

[1] Something wanting, and otherwise obscure; but the object is to make tithe-debtors the first contributors.

[2] Quod, MS.

[3] Quæstoribus?

ACTA SEXTÆ SESSIONIS.

Quæ in hac sessione consecuta sunt, quam in præsenti recensere aggredior, cum multiplicem rerum copiam complectantur, censui certis capitibus esse distinguenda, ne coacervata moles obscuritatem pariat, atque legentium cogitationem distrahat; fuerunt vero, hæc præcipue in eâ tractata: Primo de Sacrificio Missæ; inde de usu Calicis; postea de observandis et evitandis in celebratione Missæ; ac morum reformatione. Simul vero, dum ageretur de sacrificio Missæ, multa sæpius acciderunt ad usum calicis pertinentia; et de eodem sacrificio quamplura in calce Sessionis deinde fuerunt repetita, atque tractatio calicis ex variis eventibus usque ad Sessionis extremum fuit sæpius renovata. Idem et in aliis interdum accidit: quapropter Ego separatim unumquodque caput perpetua oratione comprehendendum duxi. Ac primo de sacrificio Missæ agendum; inde de usu calicis; postea de Reformatione; ac de abusibus Missæ, quibus et nonnulla interea exorta, ac commemoratione digna adjungam.

Legati, cum multa animadverterent intra hoc spatium, Sessioni præstitutum, esse absolvenda, necessarium imprimis esse putant, Theologorum minorum, qui dicturi essent, et numero et prolixitati modum aliquem statuere. Itaque formulas quasdam posthac ab omnibus in dicendo observandas, ab Auditore compositas, Patribus edunt, quæ ab iis probatæ fuerunt.

Modus, qui posthac servandus erit. fol.

Existimaverunt etiam rationem aliquam inire, ut inter Prælatos sententiæ et celerius et congruentius dicerentur;

nempe, distributis universis Patribus in classes duas, quarum altera Theologorum, altera Canonistarum diceretur, atque in alterutra quisque prout vellet describeretur. Inde, cum de argumento Theologico esset agendum, primo Prælati classis Theologicæ sententias suas dicerent, post juris Pontificii, qui breviores omnino in dicendo futuri putabantur, materiâ jam a theologis, quæ eorum erat propria, plenius examinata. In morum vero reformatione vicissim Canonistæ prius; inde Theologi responderent; a quo tamen consilio postea discessum fuit, cum multi id nimis onerosum, ut huic vel illi ordini nomen suum darent, esse interpretarentur, aut verius forte, nonnulli minus eruditi verebantur, ne in utrovis catalogo descripti nomen suum ementiti viderentur.

Adduntur igitur Articuli viz. de sacramento Missæ a theologis minoribus examinandi, qui sequuntur.

P°. An Missa sit sola commemoratio Sacrificii in cruce peracti, non autem verum sacrificium.

2°. An sacrificio in Cruce peracto deroget sacrificium Missæ.

3°. An illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, ordinaverit Christus, ut Apostoli offerrent corpus et sanguinem suum in Missa.

4°. An sacrificium quod in Missa fit, prosit solum sumenti; non possit autem offerri pro aliis tam vivis quam defunctis, nec pro ipsorum peccatis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus.

5°. An Missæ privatæ, in quibus S. solus Sacerdos et non alii communicant, inlicitæ sint et abrogandæ.

6°. An quod in Missa aqua vino admisceatur, cum Christi institutione pugnet.

7°. An Canon Missæ errores contineat, sitque abrogandus.

8°. An Ecc^{æ} Romanæ ritus, quod secreto, et summissa voce verba consecrationis proferuntur, damnandus est.

9°. An missa, nonnisi in lingua vulgari quam omnes intelligant, celebrari debeat.

10°. An abusus sit, certam missam certis sanctis attribuere.

11°. An ceremoniæ, vestes et signa externa, quibus Ecc^{a} in celebratione missarum utitur, sint tollendæ.

12°. An Christum pro nobis mystice immolari idem sit quod nobis ad manducandum dari.

13°. An missa sit tantum sacrificium laudis et gratiarum actionis, an etiam sacrificium propitiatorium, tam pro vivis quam pro defunctis.[1]

Dicatur, an erronei, vel falsi, aut hæretici sint, et a Sancta Synodo damnandi.

Articuli autem XIII. suprascripti de sacrificio missæ, qui nunc proponuntur examinandi a Theologis, ita inter se dividantur, ut dimidia pars Theologorum, eorum, viz., qui priori loco dicent, qui erunt N°. 13, respondeant tantum super septem prioribus articulis: reliqui vero Theologi qui post eos dicent, respondeant super cæteris articulis sequentibus.

Inde deliguntur Patres qui disserentes Theologos diligenter observent, ac postea juxta eorum responsa doctrinam ac canones componant, quæ Patribus deinde edantur, ut ab eis accuratius cuncta examinentur. Itaque Theologi minores, cum multa erudite ornateque disseruissent, pluribus rationibus et authoritatibus missam esse verum sacrificium ostendissent; tandem ex eorum assertionibus excerptam doctrinam et Canones Legati Patribus excutiendam proponunt; quæ talis erat.

[1] Pallav. XVII., xiii. differs a little, perhaps, from the Latin translation being from his own Italian, not quite rightly. He has omitted the word *propitiatorium* in No. 13.

Doctrina de Sacrificio Missæ proposita examinanda Die vi. Augusti 1562.

Sacrosancta Synodus &c. statuit in præsenti Sessione ac decernit, quæ ad missæ Sacrificium pertinent; cum id unum illud sit quod restet, ut ea omnia absolvantur quæ ad Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum spectant. Quare declarat ea quæ sequuntur.

In Missa verum et proprium Sacrificium ex Christi institutione offerri. Cap. P^m.

Veterem legem ejusque Sacerdotium abrogatum ea ratione fuisse, constans perpetuaque in Ecc^a Dei fides extitit, ut Christiani homines novum cum nova lege Sacerdotium acciperent. Propterea Sancta Synodus, scripturarum testimoniis juxta SS. Patrum interpretationes adducta, et unanimi totius Ecc^æ traditione atque consensu confirmata, et Spiritus Sancti illustratione edocta, declarat, hoc novo Sacerdotio Maximum, cæterorumque omnium præstantissimum Sacrificium Deo offerri: atque, ut primum de hujus Sacrificii institutione dicatur, illud Christum Dnum instituisse tenendum est, cum in novissima cœna panem et vinum in suum corpus et sanguinem convertens, sub earundem rerum symbolis seipsum sumendum, ac offerendum Apostolis tradidit, et præcepit dicens, hoc facite in meam commemorationem, quibus verbis semper Ecc^a præceptum esse Sacerdotibus intellexit, ut Sacrificium hoc in Christi memoriam offerent, atque ideo in Canone,[1] Unde et memores nos Dñe, servi tui Christi filii tui Dni Nri beatæ passionis offerimus præclaræ majestati tuæ hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam. In his autem speciebus hoc sacrificium ea quoque ratione videtur Christum insti-

[1] The Canon Missæ, which is quoted rather loosely.

tuisse, ut, quemadmodum est sanctorum Patrum sententia, se Sacerdotem eternum secundum ordinem Melchisedec patris Juramento confirmatum esse demonstret; et cum in eo sacramento contineatur ipse, qui est agnus immaculatus, et ab Ecc[a] (cujus preces mundæ sunt) offeratur, ideo hanc oblationem[1] eam esse dicit Sancta Synodus una cum Sanctis Patribus, quæ Dnus per Malachiam, suo nomine, quod magnum futurum esset in gentibus in omni loco mundam offerendam esse prædixit. Eucharistiam porro esse verum Sacrificium, illud etiam ostendit, quod Paulus ad Corinthios scribens, Eucharistiam, ejusque mensam et calicem, inter victimas Israelis et immolatas Demoniis, eorumque mensam et calicem, aperte recenset; ea etiam verba, quibus in offerendo et conficiendo Sacerdotes utuntur, hoc nostrum divinissimum Sacrificium declarant, siquidem, rerum externarum per Sacerdotem benedictio, consecratio, et oblatio, sacrificium proprie statuunt. Quod vero sit Dei donum, sicut et in Canone confitetur Ecc[a], cum ait, se offerre Deo sua dona, sua munera de suis donis ac datis, non solum sacrificiis rationem non tollit, sed confirmat. Nihil enim est quod ab ipso non acceperimus, et pro quo non illi gratias agere teneamur. Ex his itaque omnibus Sancta Synodus declarat, sacrificium hoc a Dno esse institutum, ipsumque Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus præcepisse, ut illud offerrent. Quare, nemo negare audeat, missam, (quo nomine oblationem hanc exprimere communi consensu censuerit Ecc[a],) esse opus bonum. Est enim ipsius Christi opus, qui simul est offerens et oblatus. Sacerdotum tamen ministerio, qui dum digne sacrificant opus certe Deo gratum ideoque meritorium exercent.[2]

[1] Obligationem, MS.

[2] The sentence is imperfect. Perhaps the writer intended *opus est;* but having used the word *opus*, either hesitated, or supposed he had repeated it.

De Necessitate Sacrificii Missæ, et quod Cruci Sacrificium non deroget. Cap. 2m.

Et quamvis unica illa Crucis hostia, (si ejus vim atque virtutem consideremus,) totius mundi peccata deleverit; quia tamen nemo unquam potest, ita divina lege statuente, ipsius oblationis fructum, remissionem, scilicet, peccatorum, et salutem percipere, nisi cum sibi, vel ex sacramentorum vel sacrificiorum ratione applicaverit; ideo necessarium fuisse dicendum est, salutare hoc Eucharistiæ sacrificium nobis a Dno relinqui, ut eo ipso, præter reliqua Sacramenta, meritum passionis ejus, non uni aut alteri tantum homini, sed universæ etiam Ecclesiæ prodesset; atque, ut, in ipsa perfectissima Xti lege, visibile, externumque sacrificium inveniretur, quo fides Dei opem et auxilium implorare, atque ab eo impetrare, possent. Nam, si ante Christi adventum per ea sacrificia, quæ futuram redemptionem præsignabant, Patrum, qui per fidem in ipsum Redemptorem ferebantur, spes excitabatur, qua quidem erecti utilitatem passionis ejus, velut eam sibi ipsi vellent præveniendo applicare, in se traducere potuerunt; multo quidem magis decuit, hoc missæ sacrificium, quod non[1] offerendum, sed oblatum in cruce Dnum significat, atque comprehendit beneficium mortis ejus, Christianis omnibus conferri posse. Eadem etenim hostia, idem ipse Christus, qui in cruce seipsum obtulit in hoc sacrificio Patri offertur et immolatur, solâ tamen diversâ offerendi ratione; nam etsi vere Apostolus dixit, Dnum unica oblatione consummasse in æternum sanctificatos;[2] ea tamen oblatio, sanguinis effusione peracta est, hæc vero Hostia incruento modo singulis diebus consecratur, offertur et sumitur, ut cruentæ illius memoria fiat, et particeps unusquisque effici valeat, præmii et fructuum

[1] In, MS.

[2] Sacrificatos, MS. But I suppose a quotation was intended.

quos ipse Redemptor noster suâ illâ in cruce oblatione promeruit. Ipse namque, ut Paulus ait, didicit ex his quæ passus est obedientiam, et consummatus, factus fuit omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Itaque patet, sacrificii hujus perenni oblatione, et maximum Deo tribui honorem, et Christi ejusque passionis memoriam conservari. Ac propterea fateri unumquemque debere, hoc ipso sacrificio oblationis in cruce peractæ dignitati non detrahi. Nam, quemadmodum assiduæ atque perpetuæ Christi preces, quas ipse apud Patrem pro nobis in cœlis advocatus existens fundare creditur, nihil potentissimæ illi Orationi detrahunt, qua in cruce cum lacrymis Patrem pro nobis oravit, et exauditus est pro sua[1] reverentia, ita profecto confitendum est, Sacrificium Missæ incruento modo peractum, in quo Patri Christus offert, nihil cruento illi Crucis, tametsi efficacissimo, derogare, &c.

Cap. 3m.
De fructibus Smi Eucharistiæ Sacrificii.

Qui autem ex salutari hoc Missæ sacrificio fructus præveniant in eos, qui et illud offerunt et pro quibus offertur, hinc facile potest intelligi, quod in eo Christus omnium gratiarum largitur, offertur, et immolatur. Quare, si veteris legis hominibus sacrificia sua illa proderunt, tanto id nobis majorem affert utilitatem, quanto illis dignius est atque præstantius. Illud enim hac oblatione primum efficitur, ut Dominicæ passionis atque nimiæ illius caritatis, qua nos Pater Æternus dilexit, memoria quotidie recolatur: deinde, ut in mentibus nostris Divinæ gratiæ munus augeatur; ac denique, ut futuræ et æternæ gloriæ pignus nobis traditum esse certo credamus. Hinc fit, cum æterno Patri unicum ejus filium, in quo bene sibi ipsi pignus[2] complacuisse tes-

[1] Sui, MS. [2] ?

tatus est, videant fideles offerri atque immolari, certas jam atque confirmatas omnes promissiones, quæ per Christi mortem erant exhibendæ, intelligant. Cognoscunt enim sibi ab ipso Patre, una cum Christo, omnia simul esse donata; qua quidem cognitione eruditi, et hujus sacrificii beneficio adjuti, in bonum feruntur, atque ad illud exequendum adeo roborentur, ut et Satanæ et peccati aculeis resistere se posse confidant, cum cogitant pro se oblatum, qui Satanæ et peccati detraxit imperium; atque et is fructus inter cæteros hujus præstantissimi sacrificii invenitur, ut tum in eo immoletur, qui est propitiatio; et propitiatorium pro peccatis nostris possit illud ingentium criminum dolorem excitare, ac tandem remissionem acquirere. Ecc[a] enim semper credidit, et docuit, hoc sacrificio ita remitti mortalia delicta, ut non eo tollatur pœnitentia Sacramenti, sed potius confirmetur. Eundem vero fructum, quod ad pœnarum remissionem attinet, docet Sancta Synodus, ex perpetua et constanti traditione Ecc[æ], quæ et pro mortuis sacrificium hoc offerre consuevit, in illos etiam provenire, qui ex hac vita cum signo fidei, sed tamen pro peccatorum reatibus satisfacere tenentur, decessisse cognoscuntur: cum et mortuorum fidelium et vivorum unum sit Christi corpus, unaque Ecc[a], nullus igitur huic Sanctissimo et fructuosissimo sacrificio detrahere audeat, sed potius conentur omnes, ut grati Deo effecti, fructus hos maximos ac singulares in sui salutem se, vel posse percipere, vel jam percepisse, lætentur.

Cap. 4[m].

De Ritibus et cæremoniis, quæ in Missæ celebratione adhibentur.

Ritus vero illi ac cæremoniæ, quibus Ecc[a] utitur in celebratione Missarum, eâ ratione institutæ sunt, ut mentes hominum, per hæc visibilia religionis ac pietatis signa et argumenta, ad superna illa et invisibilia quæ in ipso Sacri-

ficio exercentur, mysteria magis excitentur. Quare, totum Missæ Canonem Sacra Synodus asserit, sanctissime esse confectum, nihilque in eo contineri, quod ad veram Pietatem ac Religionem non pertineat. Ac, si quæ in eo sunt obscuriora loca, quæ indigere explicatione videantur, (ut permulta etiam in sacris Scripturis hujusmodi reperiuntur,) debent ita intelligi, ut pie ad orthodoxiam[1] Patribus interpretata sunt. Propterea, religiose ac sapienter fit, ut verba consecrationis et maxima pars Canonis, summissa voce recitentur. Ita enim, et hujus ineffabilis mysterii majestas rectius conservatur, et Populus excitatur vehementius ad præclare de hoc sacrificio cogitandum. Lingua etiam latina, qua missæ in Occidentali Ecc[a] celebrantur, maxime congruit; siquidem ea pluribus nationibus communis est, neque videtur esse dubitandum, quin si Missa vulgari cujusque gentis idiomate perageretur, divina Mysteria minori reverentia colerentur. Esset etiam magnopere periculosum, ne varii in multis translationibus errores nascerentur, qui facerent, ut fidei nostræ mysteria, quæ simplicia sunt, viderentur esse diversa. Cum autem in Missa quædam sint, quæ ab omnibus debeant intelligi, veluti lectiones et evangelia, ea, per illos qui curam animarum exercent, saltem Dominicis aliisque festis diebus, Populo declarentur; ut in illis omnibus Ecclesiis fieri consuevit, in quibus earum Pastores officio suo non desunt. Quantum vero et vestibus, et luminaribus, et aliis externis rebus, quæ et benedictione consecrantur, et ad missæ cultum adhibentur, moveantur homines, et animos convertant a rerum profanarum cognitione ad divinum illud sacrificium quod agitur, nemo est qui nesciat; et est quidem utilissima et sanctissima rerum earum omnium significatio, quam qui percipiunt, recte eas institutas fuisse cognoscunt. Atque idem Spiritus, quo ad sacrificium instituendum in Cœna Christus adductus est,

[1] Orthodoxum, MS. Perhaps it should be *ab orthodoxis*.

Ecc^m^ docuit atque instruxit, ut congruas, ac pias pro temporis ratione cæremonias adhiberet. Porro Missæ in quibus nemo præter celebrantes sacerdotes communicat, immerito, ut privatæ, damnentur. Nam cum Missa omnis pro universa Christi Ecclesia, et a publico ministerio celebretur, commune profecto sacrificium est, neque privata potest appellari. Ac minus quidem dici potest faciem excommunicationis eam habere, cum qui ei intersunt a sacrificante sacerdote salutentur, pacis osculum et benedictionem suscipiant, ac communionis etiam, si velint, participes fieri possint. Harum autem Missarum usum non fuisse a magno Gregorio P° inventum, antiquorum Patrum scripta demonstrant; cum in his patet Missas, in quibus fideles non communicarent, sæpe tunc temporis solitas fuisse celebrari. Præterea, nihil est quod quemquam offendat earum Missarum ratio, quæ pro aliquorum sanctorum intercessione obtinenda, et in eorum memoriam et honorem celebrantur; cum certum sit, non[1] aliis quam Deo sacrificium offerri. Sanctorum vero solam fieri commemorationem, quæ ad[2] illorum gloriam et Christi fidelium utilitatem redundare semper Ecclesia credidit. Jam vero, quoniam controversia de aqua, vino, in hoc Sacramento miscenda, jam pridem extincta, his denuo temporibus excitata est, declarat sancta Synodus juxta Sanctorum Patrum traditiones atque consensum, aquam vino esse miscendam; tum quod ita Christum Dominum fecisse existimandum, tum quod fluxus ille sanguinis et aquæ ex latere ejus in cruce pendentis significatur, et Domini ipsius cum Populo suo unionem ostendit.

Post hanc de Missæ sacrificio doctrinam placuit sanctæ Synodo hos canones subjungere.

Si quis dixerit, Missam non esse sacrificium, sed com-

[1] In MS. an. [2] In MS. et.

memorationem tantum sacrificii in Cruce peracti, aut vocari, translato nomine, sacrificium, vere tamen et proprie non esse: Anathema sit.

Si quis dixerit, Missam tantum esse sacrificium laudis, et gratiarum actionis, non autem propitiatorium tam pro vivis quam pro defunctis, nec offerri debere pro peccatis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus: Anathema sit.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi sacrificio in Cruce peracto per Missæ sacrificium, aut illo per hoc derogari: Anathema sit.

Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, non ordinasse Christum, ut Apostoli et alii sacerdotes offerrent corpus et sanguinem ejus: Anathema sit.

Si quis dixerit, sacrificium Missæ solum prodesse sumenti, non autem posse offerri pro aliis, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis ad manducandum dari: Anathema sit.

Si quis dixerit, aquam non miscendam esse cum vino in calice, idque esse contra Christi institutionem: Anathema sit.

Si quis dixerit, Canonem Missæ erroribus scatere [ideoque] abrogandum esse: Anathema sit.

Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo secrete, et submissa voce, verba consecrationis proferuntur, damnandum esse: Anathema sit.

Si quis dixerit, Missam non nisi in vulgari lingua celebrari debere: Anathema sit.

Si quis dixerit, imposturam esse, aliquas Missas certis Sanctis, sicut Ecclesia intendit, attribuere: Anathema sit.

Si quis dixerit, ceremonias, vestes, et externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis: Anathema sit.

His ita peractis, cum die xi. Augusti sententiæ Patrum in concione rogari cœptæ essent, ea primum inter eos exorta

fuit dubitatio, essetne doctrina plenior aliqua, aut præfatio tantum, aut nihil potius Canonibus præponendum. Huic disceptationi occasionem initio id dedit, quod cum in eodem Concilio, tempore Julii III. alias doctrina quædam proposita, nondum tamen a Patribus omnibus recepta fuisset; multa nunc ex ea in hanc translata; quædam etiam omissa, et consulto suppressa videbantur, quæ parum animos variâ suspicione detrahebant: veluti, quod in eâ olim expressum erat, Christum Dominum se in Cœna obtulisse, hic autem prorsus omissum; idque Madruccius Cardinalis et Hydruntinus primi observârunt.

Triplex igitur hac de re inter partes opinio circumferebatur. Aliqui doctrinam omnem prætermittendam; alii, declarationem quandam sublatis rationibus adjungendam; multi, doctrinam claram solidamque perficere, eamque validis rationibus et authoritatibus fulciendam.

Primam opinionem Rossanensis maxime amplexus est, quippe qui hoc præter morem veterum conciliorum esse affirmaret. Patres enim in Synodo, sapientum exemplo judicum, qui in sententiis rationes non produnt, non aliis sane pro eorum munere verbis uti debere, quam ea quæ Apostoli et vetus Ecc[a] semper observavit, viz., visum est Spiritui Sancto et nobis, &c., hincque tum authoritatem Patrum magis retineri, tum hæreticis ansam omnem prave nostra interpretandi facilius præcidi. Ad hæc, doctrinam hanc adversus hæreticos nihil profecturam, utque Patrum traditionibus quas illi respuunt potissimum nitatur, minus Catholicis esse necessariam, cum hæc omnia jam pridem in missa et Canone, quo nos utimur, comprehensa esse omnes sciant. Idem et Clodiensis et Civitatis Castelli sunt secuti. Alter, quia frustra hoc opus suscipitur adversus hæreticos, cum, omnibus his rationibus pridem inspectis, nihil tamen ab eorum malitia unquam deflexerint. De nostris vero, cum in pacifica possesssione mille quingentorum sexaginta

et amplius annorum spatio simus, nihil expedire, rem adeo planam argumentis corroborare. Alter, quod, cum adversus doctrinam olim tempore Julii III. confectam hæretici multa objecissent, quæ nunc novâ hac doctrinâ minus fortasse refelluntur, satius videri eâ abstinendum esse. Id nec Quinqueecclesiensis renuebat,[1] cum varios libellos, commentarios et scholia inter se pugnantia edita esse diceret, quibus nunc a Synodo, tanquam a tribunali, modus statuendus esset; brevique sententia definiendum, quibus adhærendum, a quibusve declinandum.

Secundam opinionem primus Jadrensis visus est probasse, viz., ut Canonibus brevis narratio quædam præponatur, quæ nostra potius explicare, quam rationibus confirmare, aut aliena refellere videatur. Idem et Senogalliensis ea de causa probabat, quod, cum alias hæc doctrina inchoata fuisset, nunc amplius res integra non videbatur: alioquin taciturnitatem Synodi criminationibus adversariorum, quam doctrinam exponere maluisset. Auriensis quoque doctrinam apponi commendabat, sed ita moderandam, ut singulis rebus ex suo genere locus detur; quædam enim in sacris literis adeo certa esse, ut ea negare hæreticum censeatur; alia non ita certa, quæ negantem non hæresis sed temeritatis arguant: alia enim non rationibus aut traditionibus præcepta, sed quæ opinione tantum circumferantur, in quæ committens, non ideo [ut] hæreticus aut temerarius sit vitandus. Atque huic sententiæ, ut brevis præfatio præmitteretur, Reatinus, Parmensis, et quidam alii subscripserunt. Verum tertia opinio, ut S. Doctrina absoluta, rationibusque munita, conficiatur, longe plurimorum Patrum assensum fuit adepta; usque adeo ut Imolensis[2] et

[1] This and the preceding word stand thus in the MS.—quemq; Ecclis renovebat: but Pallav. XVIII. i. fully justifies my reading.

[2] It seems to be written Imosciens. I do not pretend to correct statements; but this must be a verbal error.

Nucerinus responderint, uberrimam doctrinam pro rei dignitate omnino requiri, qua dilucide omnia necessaria hoc argumento explicentur, atque aliis imposterum dubitationes omnes adimantur. Cujus sententiæ multiplices rationes a Justinopolitano, Mutinensi, Ostunensi, Trojano,[1] atque aliis fuerunt adductæ, sed præsertim, quod, cum adversarii[2] multa contra doctrinam alias compositam conscripsissent, jam deesse nobis rationes existimarent, si silentio nunc hæc tegerentur, aut quasi eorum argumentis deterritos nos alio divertisse[3] suspicarentur. Præterea, quod cum novum[4] difficileque sit hujusmodi argumentum, nec aliis adhuc in Conciliis tractatum, multisque hæreticorum sectis exagitatum, ideo clarâ nunc solidaque doctrina esse explicandum. Addidit Lucensis, doctrinam hanc vix absque scandalo posse præteriri, siquidem ex munere Concilii sit, non tantum dogmata definire, verum etiam fidelem Populum, et eos præsertim instruere, quorum partes sunt, ut plebem rudem doceant, veluti Pastores, concionatores, et alios id genus, ut hinc admoneantur, quid credendum, et aliis quid proponendum, etiamsi unusquisque ab iis maxime erudiri cupit penes quos est docendi peritia et authoritas, utique aptiorem nullum locum hoc uno posse reperiri, in quem tot Patres pietate, ingenio, doctrina, usuque rerum præstantes convenerint, quorum consilium præter Spiritus sancti præsidium, quod fallere neminem potest, maxime omnino cuique possit afferre adjumentum. Porro ad eorum rationes, qui doctrinam omittendam censuerant, a multis fuit et præsertim a Clodiensi, Civitatensi et Fesulano responsum; Synodum scilicet

[1] It appears to be Tertiano in the MS.; but besides that no such title is known, Pallav., *ubi supra*, has named Trojanus, who was at the Council.

[2] The MS. has something like Adrii rem; but Pallavicino's language at the place proves it should be *adversarii*.

[3] Interdixisse, MS.

[4] In the MS. it is the usual contraction for *nostrum*, which, of course, is nonsense.

non solam judicis personam, sed Doctoris etiam ac parentis amantissimæ sustinere, qui cuique rationem poscenti reddere paratus sit, cujusque partes sint caritate potius et rationibus hæreticorum corda flectere, quam eos gladio exterminare: idque et Mutinensis in interpretum doctrinâ in proëmio sententiarum affirmavit, aientium, ea etiam quæ ad fidem pertinent suis esse rationibus a scriptoribus adjuvanda. Quod vero de traditionibus ecclesiæ objiciebatur, quas hæretici abnuunt, ideoque frustra nos in iis tenendis laborare, Justinopolitanus non ideo a nobis id, quod muneris nostri est, omittendum aiebat, nec eorum magis institutum novum[1] advertendum. Verum Lucensis amplius habebat, traditiones nostras ab illis rejici nequaquam posse, cum Evangelium iidem admittant, cujus veritas ex sola nobis traditione constat: imo quod Evangelium quod nostrum, quo hodie utimur, idem sit, quod Evangelistæ ediderunt, quod Apostoli prædicârunt, quod nostratia hæc exempla cum primis illis archetypis conveniant, nusquam id præterquam ex ecclesiæ traditione omnino liquere.

His igitur aliis[2] multis rationibus facile hæc sententia obtinuit, ut doctrina præponeretur, sicut in hoc eodem Concilio in aliis Sessionibus antea sæpius fuit observatum; quod et Ephesinæ Synodi authoritate comprobari Salvensis aiebat, ubi cum Canones obscuriores essent, his a Cyrillo doctrina fuit adjecta. Optabant tamen omnes eum ita emendari, atque ita rationibus ac sententiarum authoritatumque pondere fulciri, ut cum insignes hactenus nonnullorum commentarii in lucem exierint de sacrificio Missæ, tunc doctrina hæc[3] nostra, tanquam operi inchoato, quasi pulcherrimum fastigium imponeretur.

Hinc alia longe gravior disputatio inter Patres est exorta, viz., an Christus Dominus seipsum in cœna, aut in cruce,

[1] Nostrum contractedly, MS. [2] Aliisque? [3] Ac, MS.

Patri obtulerit pro generis humani redemptione. Hujus rei, ut supra diximus, nulla erat in doctrinâ mentio facta; sed cum tempore Julii III. id ipsum in ea esset affirmatum, tunc vero in hac prætermissum, novitate hac animi Patrum magis excitati, totos se huic quæstioni disserendæ tradiderunt; ut mirum sæpe visum fuerit cætera, quæ in doctrina continebantur, ab iis adeo leviter adnotata fuisse, hoc unum vero, quod potius omittendum erat, cum extra doctrinam positum esset, ita singulos fatigasse. Fuse igitur quæstione hac inter eos pertractata, quadruplex opinio ex eorum sententiis collecta fuit, quas sigillatim subjiciam, adjectis præcipuis rationibus, quibus utraque nitebatur.

Prima illorum fuit, qui aiebant Christum se in cœna obtulisse; hujus rei authoritates plurimas sacrorum Patrum, tum Græcorum cum Latinorum, variasque simul rationes Salmeronus Jesuita, cum antea inter minores Theologicos dissereret, colligerat; quas literis mandatas multis legendas exhibuerat, antequam de his rogari Patrum sententiæ cœptæ essent; quæ opinio quam plurimos nacta est assertores[1] Nam. post Madruccium, Hydruntinus adeo eam amplexus est, ut assereret,[2] authores multos, nec Græcorum, nec Latinorum ei repugnare. Rossanensis imo, et Germanos ipsos in libro, qui dicitur Interim, hoc idem affirmare. Cavensis hoc et Sacræ Scripturæ verbis, et Patrum authoritatibus, et usu Ecclesiæ in meam memorationem, cum illud verbum hoc nequaquam ad consecrationem, neque ad sumptionem, sed tantum ad oblationem sit referendum.

Literensis aiebat ex authoritate Domini Thomæ iisdem verbis, quibus fit consecratio, effici et sacrificium, atque offerri, omniaque perfici in extrema illa verborum collatione, Hoc est corpus meum, quibus cum Christus consecraverit, sequi etiam et seipsum tunc[3] obtulisse.

[1] Assertoribus, MS. [2] Exereret, MS. [3] Nunc, MS.

Parisiensis dicebat, Spiritum Sanctum infudisse in animos Patrum, ut hanc quæstionem de oblatione tractarent, quæ fundamentum est religionis nostræ, et sacrificii Christi; hoc enim sacrificium initiatorium illius extitisse, quod deinde in cruce peractum est; utrumque enim eodem genere claudi, cum alterum sit principium, alterum sit finis et consummatio: adeoque acriter hanc rem urgebat, ut se hæreticum haberi posse dubitavit, si aliter omnino sentiret. Lucensis biduo rem hanc prosecutus, unicam fuisse oblationem, quatenus de re ipsa oblata, viz., Christo Dno nro, agitur, aiebat; verum offerendi modos plures, variosque, extitisse. Nam ex D. Thom. in 3ª. par. quest. 83, art. 5 resp. ad tertium recensebat passionem Salvatoris nri, licet una tantum fuerit, quibusdam tamen quasi gradibus peractam; primo, cum proditus a Juda, 2°. cum venditus, 3°. in ministerio cœnæ, 4°. in cruce acceptis 5 plagis, 5°. in effusione sanguinis, et sic deinceps usque ad resurrectionem; ideoque cœnam recte passionis participem fuisse. Ad hæc aiebat, sicuti merita Christi præcedentia non tolluntur ex crucis patibulo, sed potius augentur, ita etiam potuisse Christum Dnum in cœna se offerre, et postea in cruce sacrificium consummare; nam sicuti in aliis merendo vivebat, ita in hoc merendo mortuus est.

Idem Lucerinus, ex authoritate Cypriani, in cap. Scriptura, de Consecratione, distinct. 2ª, aiebat. Campanensis addidit, cum olim sacrificia veteris legis, culpam tantum et pœnam, quæ positiva, non eam quæ damni dicitur, expiarent, hinc sequi, sacrificium nostrum ad vetera illud addidisse, ut utroque[1] nos malo liberaret; cujus generis[2] Christi Dni nri opera extitisse, cujus integra vita,[3] quamvis vere variis actionibus fuerit distincta, tamen, ut unicum ejus

[1] Utraque, MS. [2] Generi, MS.

[3] This word and the preceding should properly be in the accusative; but the whole is unsatisfactory.

opus ad redemptionem nostram elaboratum, a nobis celebrari. Ac, veluti extremæ guttæ lapidem irruenti, non reliquis antea destillantibus effectum adscribimus, sic ad perficienda Sacramenta conjunctim multa requiri, extrema tamen, veluti potissima censeri. Segobiensis aiebat, nihil veteres de propitiatorio aut præparatorio sacrificio, tradidisse, sed tantum de cruento et incruento, et utrumque ejusdem veritatis censuisse, cum incruentum impleverit omnia cruenta Sacrificia.

Auriensis, Sacrificium id vere expiatorium, ejusdemque rationis ac illud quo hodie utimur extitisse, respondebat; totamque vitam Christi a conceptionis origine unicum actum censeri, qui semper profuit, semper meruit, semper redimit.

Ostunensis idem variis argumentis.

Aliphanus habere nos certam hac in re traditionem Patrum, ac vetustissima plurimorum testimonia, quæ satis esse non dubitandum sit; cum alias in Concilio Ephesino ad probandum duas naturas in Christo fuisse, decem ferre tantum suffecerit authoritas, quorum etiam aliqui paulo ante ab humanis excesserant.

Generalis Franciscanorum, quos Observantes vocant, sacramenta omnia ex sanguine lateris Christi vim suam sumpsisse aiebat, tumque Christum in statu merendi non fuisse, sed omnia ex præcedenti ejus voluntate, qua se passioni subjecerat, profluxisse.

Lainez Generalis, Jesuita, copiose idem affirmat; nam, cum quæstio facti sit, cui Patrum nemo interfuit, necessario ad testes recurrendum esse, unde probatio sumatur. Cum vero alii sancti[1] Catholicique viri idem attestentur, plane videri, eorum authoritatibus standum esse, quod præterea

[1] In the MS. it is aliis sanctis. Pallavicino, who has the speech in his own words, does not help the grammatical difficulty.

multis aliis rationibus corroboravit, omnipotentes actiones Christi semper profuisse; tamen si omnia, ut plurimum, Cruci ipsi, tanquam extremo actui, et in quo majorem omnino caritatem patefecit, soleant assignari.

Secunda opinio præcedenti contraria a Granatensi primum proposita fuit, quam alii nonnulli sunt secuti; nam Bracarensis, sacrificium in cœna non expiatorium sed Eucharisticum tantum fuisse, aiebat; cum alias sequeretur, Christum nos ante crucem redemisse; hocque sensu authoritates omnes interpretabatur, loquentes in Cœna sacrificasse, ut de sacrificio laudis, et de gratiarum actione accipiantur. Idem Lancianensis, ac Veglensis, qui duplicem Christi oblationem fuisse aiebat, alteram generalem in omnibus ejus actionibus, nascens, docens, peregrinans, jejunansque Patri offerebat; alteram spiritualem, qua peccata nostra expiabat, quod ante Crucem ab eo præstitum non fuisse, nec in Canone Missæ hujus expiationis in Cœna mentionem ullam fieri, nec ecclesiam unquam id tradidisse, asserebat; quinimo Sanctum Thomam satis id sentire in 3ª parte qᵉ. 46. art. 9º. et qᵉ. 77. art. 5; sed clarius Œcumenium, authorem Græcum, quem Cardis Varmiensis in libro confessionis suæ cap. 53 citat.

Mutinensis idem affirmavit, sacrificium in Cœna fuisse Eucharisticum, quod nobilius et præstantius multo cæteris sacrificiis censebatur, cum totum ad eum adorandum et glorificandum, sicut holocaustum, dirigeretur: ad hæc rationem illam adduxit, divinam justitiam statuisse ut mors mortem redimeret, quapropter, licet unica sanguinis gutta mundum servare potuisset, quum tamen divinæ justitiæ id non respondisset, idcirco non tam oblationem, quam oblationis modum necessarium fuisse, qui sufficeret, viz., ut mors ipsa et sanguinis effusio sequeretur; in qua sententia existimare se, non Œcumenium tantum, sed Augustinum

etiam fuisse, idque jurejurando etiam posse pæne affirmare. Imolensis,[1] non dubitari an sacrificium id fuerit propitiatorium, cum omnia Christi opera hujusmodi fuerint, sed id potius, an ex oblatione in Cœna expiata fuerint omnia peccata nostra; qua in re necessario respondendum est, hoc soli Cruci atque ejus morti tribuendum, cum nihil aliud solet totum Testamentum vetus et novum, nisi a cruce Domini salutem nostram pendere; antequam nondum erat victoria parta, licet multa oppida jam expugnata; quod enim si Apostolus aliquis ante Christi mortem obiisset, utique non ille in cœlum statim ascendisset, cum nondum Christus ad inferos descendisset.

Columbriensis adeo hoc asserebat ut si quem extra hunc consensum hoc negantem intelligeret, non posset non illum condemnare. Idem et Saniciensi[2] videbatur, cum Paulus ad Hebræos dicat, sine effusione sanguinis non fieri remissionem peccatorum.

Ex his igitur duabus inter se contrariis opinionibus, tertia eorum conflata est, qui respondebant in doctrina recensendum esse, Christum se obtulisse simpliciter, sed non propitiatorie; cum enim ex certo nullo scripturæ loco hoc colligatur, non posse Canonem cum Anathemate condi, nisi saltem prius inter Theologos minores res diligenter excutiatur, indeque quod verius visum fuerit, sanciatur. Quod sane Patres multi tanquam tutius tradiderunt,[3] et aliqui ex iis qui priores sententias defenderant, veluti Lancianensis, Clodiensis, Mutinensis, Quinqueecclesiensis, Segobiensis, Theanensis, Senogalliensis, Tropiensis,[4] Auriensis, Almeriensis, Columbriensis, facile adhærebant Porro, alia etiam aliquorum fuit sententia, qui variis distinctionibus opiniones conciliare, et quo sensu singula accipienda esset, exponere

[1] Himoscensis, MS.

[2] Sarzanensi, MS.—no such title.

[3] A space for about a word is left here in the MS.

[4] Trobiensis, MS.—no such title.

conati sunt; quorum nonnulli, etsi in prioribus sententiis supra sint commemorati, non alienum tamen erit, quid etiam ad ea addiderint, hic seorsum recensere. Nam Cavensis junior, sacrificium cœnæ eatenus tantum propitiatorium fuisse dixit, quatenus nobis aditum aperuit, ut cruentum illud crucis in nos derivaretur; sacrificium vero Crucis propitiatorium universo mundo extitisse. Clodiensis, hoc problema esse Theologicum; et in utramque partem multa deduxit; tandemque conclusit, Sacrificium in Cœna profuisse pro peccatis testamenti veteris, Sacrificium vero crucis pro peccatis testamenti novi; et sacramenta omnia ante Crucem instituta fuisse, vim tamen suam a Cruce ipsa adepta esse; ideoque, et oblationem in Cœna Sacrificium cruentum appellari posse, cum jam dies crucis instaret, juxta illud, Agnus occisus est ab exordio mundi. Hujus tamen opinio adeo Vegliensi improbanda visa est, ut dixerit, Canonem cum Anathemate condendum, Si quis dixerit, oblationem in Cœna profuisse tantum peccatis ante baptismum contractis: Anathema sit.

Segobiensis, oblationem in cœna fuisse propitiatoriam et expiatoriam; quatenus ea ad Crucem referebatur, ad nos etiam instruendos pertinuisse, ut quomodo a nobis imposterum celebranda esset, intelligeremus.

Senogalliensis, propitiatoriam quidem fuisse aptitudine, sed non actu ipso, cum re vera tunc non redemerit peccata omnia.

Auriensis, licet opinionem primo loco relatam defendisset, hoc tamen non adeo certum esse dicebat, ut tuto articulus fidei hic posset definiri: imo, nec traditionem Patrum certam extare, cum iis tantum rebus traditio nitatur, quæ apud omnes receptissima sunt et vulgatissima, ut de virginitate Mariæ, purgatorio, et similia. Hac vero in re se nihil omnino exploratum hactenus comperisse, imo, donec[1] apud

[1] The MS. here inserts *ne*.

Theologos versatus est, nihil hujusmodi ab ipsis unquam accepisse; multosque adhuc id ignorare, cum a scholasticis doctoribusque hæc prætermittatur, quam primus omnium Lutherus videtur excitasse, placebatque ei, ut in doctrina contineretur, hoc nos, tanquam a majoribus acceptatum, non tamen pœna anathematis credendum, fidelibus proponere.

Theanensis duplicem oblationem distinguebat, internam et externam, cum Christus seipsum Patri tradidit, quæ in Cœna fuit perfecta, externam vero, quæ in Cruce fuit consummata.

Quinqueecclesiensis, neminem dubitare Christum se in Cœna obtulisse, ideo illud, ut certum affirmandum; de vi autem et efficacia oblationis, cum multi repugnent, ita et a se[1] assensum sustinendum: nec ideo sacrificio nostro hodierno expiandi vim abrogari, cum Christus ipse licet in Cœna, sed non eodem forte fructu obtulerit oblationem; tamen a nobis peragendum plenissimo gratiæ suæ dono sanctificavit, dicens, Hoc facite in meam commemorationem.

Legionensis, sacrificium id ex se expiandi facultate non caruisse, tum ex offerentis persona, tum ex re oblata, quæ infiniti valoris censebantur, non tamen tunc efficaciter expiasse, sed in morte omnia consummâsse.

Lucensis oblationem in Cœna non prorsus omnia redemisse, sed aliquid expiasse exemplo baptismi ante Domini passionem suscepti, cujus rei nullam fortiorem rationem esse, quam consensum tot Patrum præsentium, qui id affirmant, petuntque in doctrina explicari, quibus et ipse subscripsit.

Post hanc disputationem, quæ plurimam concionum partem occupavit, fuerunt et nonnulla alia in doctrina, sed brevius adnotata. Nam, quod ad Missam prohibendam ne

1 In the MS. it is plainly and as corruptly, in et esse. I have substituted, ita et a se. The reader is at liberty to do better.

vulgari sermone habeatur, Jadrensis dixit sibi minime improbandum videri morem in Dalmatia, ut post Latinum Evangelium vulgare etiam subjiciatur, quo nationes illæ magis instruantur.

Omnes tamen Patres, cum Canonem quo Missa lingua vulgari prohibetur, valde commendarent. Imolensis id se expertum in Diœcesi sua cum hæreticis affirmavit: qui bona Ecclesiæ occupata, quibusdam conditionibus restituere cum pollicerentur, inter eas præcipua hæc erat, ut liceret eis Missam vulgari lingua celebrare, quod tamen eis semper interdixit.

De eo etiam a nonnullis dubitatum fuit, an doctrinæ huic eadem authoritas, ac Canonibus esset deferenda; nam Mutinensi videbatur, eum qui a doctrina dissentiret habendum esse temerarium et scandalosum, non hæreticum idem ferre; et Auriensi placebat, cum res quæque suos gradus habeat. Theatinus tamen adversabatur, quod in hoc eodem Concilio cautum aiebat sub Paulo III. sess. 3ª traditiones pari pietate et reverentia ac libros ipsos tam veteris quam novi Testamenti esse suscipiendas. Hæc tamen a nonnullis tantum obiter perstricta, a reliquis prætermissa fuerunt. Auriensis illud etiam circa quartum Canonem animadvertit, dum in eo cavetur sub pœna Anathematis verba illa, Hoc facite in meam, &c., sensu, de quo ibi, accipienda esse aiebat; his Conciliorum morem esse, rerum, [de] quibus agitur, veritatem patefacere ac definire, non autem loco Scripturæ aut aliorum sanctorum, verba, sub pœna anathematis, interpretari.

Vegliensis, cum, sumptâ quadam occasione, adversus librum Constitutionum Apostolicarum Clementis, qui hodie a nonnullis habetur, dixisset, quæ ejus authoritate valde detrahere videbantur, Ilerdensis attestatus est se librum illum in Sicilia, scriptum jam abhinc annis quadringentis aut quingentis, reperisse, nec supposititium esse, aut adul-

terium; sed authoritate fideque authorum multorum antiquorum recentiorumque, quos nominavit, esse munitum. Præter hæc fuerunt et nonnulla alia in doctrina et Canonibus observata a Segobiensi, Mutinensi, Senogalliensi ac aliis. Unde rursus delectis Patribus negotium datum fuit illius emendandæ, et in breviorem formulam contrahendæ; quod cum ab illis non multo post præstitum esset, tum rursus omnia Patribus examinanda eduntur, quæ erant hujusmodi.

Doctrina et Canones Sacramentorum secundo propositi.

Sacrosancta Synodus, &c., ut vetus, absoluta, atque omni ex parte perfecta, de magno Eucharistiæ mysterio in Sancta Catholica Ecca fides atque doctrina retineatur, et in sua puritate, omnibus propulsatis erroribus et hæresibus, conservetur, de ea quatenus verum et singulare sacrificium, et Spiritus Sancti illustratione edocta, hæc quæ sequuntur docet, declarat, et fidelibus populis prædicanda, eorumque pectoribus inculcanda decernit.

Quoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter Levitici sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat, oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedec surgere, Dnum nrm Jesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, et ad perfectum adducere. His igitur, Deus et Dnus noster, etsi semel seipsum in area crucis morte intercedente Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illis redemptionem operaretur, quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, ut se sacerdotem secundum ordinem Melchisedec in æternum constitutum ostenderet, et dilectæ suæ sponsæ, Eccæ, visibile, ut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum representaretur, ejusque

memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum quæ a nobis quotidie committuntur peccatorum applicaretur, in Cœna novissima, qua nocte tradebatur, Corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deò Patri obtulit, (ut Patrum sententia est,) ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, et eisdem, eorumque in[1] sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcipit, per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Catholica Ecc[a] intellexit et docuit. Nam consummato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Egypto, multitudo filiorum Israel immolabat, novum instituit Pascha, seipsum, viz., ab Ecc[a] per sacerdotes immolandum in memoriam transitus sui hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit; et hæc illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitia offerentium inquinari potest; quam etiam Dnus, per Malachiam, nomine suo, quod magnum futurum erat in gentibus in omni loco, mundam offerendam prædixit; et quam innuit Apostolus Paulus Corinthiis scribens, cum dicit non posse eos, qui participatione mensæ dæmoniorum polluti sint, mensæ Dni participes fieri, per mensam Altare utrobique intelligens. Hæc denique illa est, quæ per tot sacrificiorum, naturæ et legis tempore, similitudinem, figurabatur, utpote quæ omnia, per illa significata, veluti illorum omnium consummatio et perfectio complectitur.

Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, et incruentus immolatur, qui in area crucis semel seipsum cruentum obtulit, docet Sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde et plenitudine

[1] Et, MS.

fidei, cum metu et reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dnus crimina et peccata etiam ingentia dimittit, gratiam donat, et gloriam; una enim eademque est hostia; idem nunc offertur, sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ ratione offerendi diversâ. Cujus quidem oblationis cruentæ, inquam, fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur: tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare, pro fidelibus, non solum vivis sed et defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus. Et quamvis in honorem et memoriam Sanctorum nonnullas interdum missas Ecc[a] celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec sacerdos dicere solet, Offero tibi sacrificium, Petre vel Paule, sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, omnesque ad eorum imitationem cohortatur.

Porro cum sancta sancte administrari conveniat, sitque hoc omnium sanctissimum Sacrificium, Ecclesia Catholica, ut digne reverenterque offerretur, ac perciperetur, Sacrum Canonem instituit ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem et pietatem quandoque redoleat, mentemque offerentium in Deo erigat.

Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scil., quædam summissa voce, alia vero clariori in Missa pronunciarentur, instituit: ceremonias item adhibuit, ut benedictiones, lumina, thumiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica doctrina et traditione, ut majestas sancti Sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc

visibilia religionis ac pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

Optaret quidem sancta Synodus, ut in singulis Missis [e] fidelibus aliqui communicarent, quo ad plures ejus sanctissimi Sacrificii fructus uberior perveniret; nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas et illicitas damnat, sed probat potius, atque commendat; siquidem illæ quoque Missæ vere communiones censeri debent, partim quod in eis Populus spiritualiter communicat, partim vero quod a publico Ecclesiæ ministro, non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Monet deinde sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia a latere ejus aqua simul cum sanguine exierit; quod Sacramentum hac mentione recolitur, et cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis Populi dicantur, ipsius Populi fidelis cum capite Christo unio[1] repræsentatur.

Etsi Missa magnam contineat Populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur: quamobrem retento ubique cujusque ecclesiæ antiquo, et a sancta Romana ecclesia probato ritu, ne oves Christi esuriant, nec parvuli panem petant, et adsit qui frangat; eis mandat sancta Synodus Pastoribus, et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex his, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera sanctissimum sacrificii mysterium aliquot declarent diebus, præsertim Dominicis et festis.

Quoniam vero adversus veterem hanc in Sacrosancto Evangelio, Sanctissimorumque Patrum traditionibus funda-

[1] Unico, MS.

tam fidem atque doctrinam, tempore hoc multi scripti sunt libelli, multa quoque docentur atque disputantur, sancta Synodus post multos gravesque his de rebus mature habitos tractatus unanimi Patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei, sanctæque doctrinæ adversantur damnare, et a sancta Ecclesia eliminare per subjectos hos Canones constituit.

Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari, vel tantum prodesse sumenti: Anathema sit.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis, non autem propitiatorium, nec pro vivis et defunctis, pro peccatis et pœnis, et aliis necessitatibus offerri debere: Anathema sit.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem Christum, non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliique Sacerdotes offerrent corpus et sanguinem ejus: Anathema sit.

Si quis dixerit, blasphemiam erogari sanctissimo Christi sacrificio in Cruce peracto per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari: Anathema sit.

Si quis dixerit, imposturam esse Missas celebrare in honorem Sanctorum, et pro illorum intercessione obtinenda, sicut Ecclesia intendit: Anathema sit.

Si quis dixerit, Cæremonias, vestes, et externa signa, quibus in missarum celebratione Eccª Cathª utitur irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis: Anathema sit.

Si quis dixerit, missas, in quibus solus sacerdos communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas: Anathema sit.

Si quis dixerit, Eccæ Romæ ritum, quo summissâ voce verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut linguâ tantum vulgari missam celebrari debere, aut aquam

non miscendam esse cum vino in calice, eo quod sit contra Christi institutionem: Anathema sit.

Hinc die 7 Septembris sententiæ Patrum repeti cœptæ sunt, qui cum ante Granatensem omnes proposita satis approbassent, Granatensis ipse longâ oratione Canonem tertium tolli contendebat, tum quia aptius ad sacramentum ordinis pertineret, tum quia non certo constaret, sacerdotium a Christo illis verbis fuisse institutum; in quam rem Nicolaum Cabasillam, et S. Germanum, et Hesychium, et D. Thom. attulit, aientes, tunc Apostolos sacerdotes institutos, cum dictum fuit, accipite Spiritum Sanctum; cujus in dicendo prolixitas magnam hominibus suspectionem dederat, longam inter alios disceptationem excitandam. Placuit tamen divinæ benignitati, ut reliqui, paucis exceptis, qui Granatensi subscripserunt, brevissime sint locuti: quo factum est, ut eo solo die omnium sententiis finis dehinc[1] sit impositus, doctrinaque cum Canonibus magno consensu approbata, quibusdam tamen observatis, quod facile possent immutari.[2] Segobiensis enim, ubi in doctrina dicebatur, sacrificium missæ offerri pro aliis necessitatibus, hoc improbabat, cum hinc superstitionibus atque abusibus aditum diceret aperiri: missæ enim sacrificium pro peccatis tantum, atque ira Dei placanda, offerri, non humanis aliis negotiis nostris, veluti pro felici eventu mercaturæ, et fertilitatis, pro prospera navigatione, aut pro invenienda re substracta, aut id genus aliis, quod mulierculæ facere solent. Quem, licet omnes[3] fere Patres sint secuti, cæteri[4] tamen pure doctrinam probavere. Qua de re, maxima admiratione ac lætitia omnes sunt affecti, tantam inter eos ex improviso consensionem ac brevitatem extitisse, vereque omnes cognoverunt Spiritus Sancti gratiam illis eo die adfuisse.

1 De his, MS. 2 Immitari, MS.

3 Videlicet at length in the MS.; omnes seems to be required by the sequent fere.

4 Tantum is here inserted.

Verum, prout non cessat Satan discordiarum ubique semina spargere, ac quæ bene composita sunt pro viribus dissolvere, visum fuit Prælatis quatuor Hispanis sequenti die privatim legatos convenire. Hi fuerunt Granatensis, Bracarensis, Segobiensis, et Almeriensis. Narrant legatis se urgeri munere suo et conscientiæ stimulo, ut quod iis[1] ex re videtur legatis aperiant. Aiunt se tertium illum Canonem de sacrificio missæ nulla ratione probare posse, qui in præsenti sessione promulgetur; Primo, quia de eo nihil a Theologis minoribus antea disputatum fuit, prout in more positum esse solet; Secundo, quia et Patres ipsi eum non plane, ac mature, ut tantam rem decet, excusserant. Inspiciendas enim in multorum esse librorum authoritates, oculisque attente perscrutandas, an eum verbis eorum Patrum, qui eos protulerant, conveniant; Tertio, quoniam cum Patres aliquot[2] et magnæ authoritatis adversentur, non expedire hanc dissentionem in sessione patefieri, quin satius[3] esse, rem hanc in sequentem sessionem reservare, ubi, cum de sacramento ordinis sit agendum, locum huic ipsi materiæ præberi accommodatum, accuratiusque omnibus examinatis, plenius omnium votis satisfactum iri. Cardinalis Varmiensis, qui opinionem eam in tertio canone comprehensam antea in commentariis suis probaverat, istorum tunc petitioni sane resistebat; non ita tamen ut privatum in eo studium ostenderet, sed modeste hanc sententiam amplectens eorum postulata rejiciebat. Reliqui Legati, quod ab his Hispanis proponitur non indignum incongruumque putant, potiusque iis assentiendum ducunt, dummodo id [per] Synodi voluntatem liceat: quanquam tamen a Patribus jam fuerant omnia probata, non vident quid in iis possint polliceri.

Verum accidit, ut pridie ante Sessionem, qui fuit dies

[1] Vi in the MS. [2] Aliquod, MS. [3] Saucis, MS.

16 Septembris, cum reliqua in Sessione promulganda jam plene excussa absolutaque fuissent, ex congregationeque jam omnes discessuri viderentur, Granatensis qui mane locum sibi extra ordinem ad dicendum nonnulla dari postulaverat, cœpit hora fere 23 multa adversus Canonem tertium proferre, variisque rationibus contendere, ut aut omnino omitteretur, cum ei Dionysium de Cœlesti Hierarchia cap. 5, et sanctum Maximum, et S. Jo. Chrysotomum adversari diceret, qui, sacerdotes, non in Cœna, sed in die Pentecostes institutos fuisse tradiderunt; aut saltem in proximam Sessionem relinquendum, ubi res maturius consultetur. His cum alii Patres commoti surrexissent, Canonemque jam firmatum, atque receptum nihil innovandum asseverarent, ingens sequi confusio cœpta est, cum quisque perturbato ordine loqueretur.

Tunc Varmiensis nonnulla pro concione disserens duplicem Apostolis potestatem a Domino concessam explicavit, alteram in corpus verum Christi, alteram in corpus Christi mysticum, ac priorem quidem in Cœna illis tributam fuisse, quod doctores omnes, nemine repugnante, asserant, posteriorem vero in Pentecoste ad illos permanasse.

Dertusensis, qui forte disceptationem hanc excitandam præsenserat, nonnullas authoritates scriptis mandatas palam recitavit, et alia quædam, quibus canonem rectissime compositum esse: idem Hydruntinus, Literensis et alii.

Cum vero tumultus major, et loquentium confusio sequeretur, tandem Mantuanus uniuscujusque sententias sigillatim exquiri mandat. Patres, qui Canonem approbarunt, deprehensi sunt fere omnes, exceptis inter triginta, et hi quidem non omnino Canonem a veritate abhorrere aiebant, sed id causabantur, non fuisse eum de more in disputatione positum, majorique disquisitione indigere: hi fuerunt Bracarensis, Segobiensis, Almeriensis, Auriensis, Senogalliensis, Ostu-

nensis, Legionensis, Ilerdensis,[1] Famagustanus, Sibenicensis, S. Pauli,[2] et nonnulli alii. Quidam etiam, se valde dubitare de Canonis veritate profitebantur, veluti Granatensis, et etiam Mutinensis, qui cum interrogatus esset, an Canon propositus ei placeret, respondit, id sibi placere quod placet Alexandro P° P P. in prima decretali, et sancto Augustino in quæstione veteris et novi Testamenti; et S. Thomæ in 4ª sententiarum 22 distinct.: cui cum ab aliquibus responderetur, cum explicaret quid illi dicerent, replicavit, illos negari Christum in cœna Sacerdotes ordinâsse. Inter hæc cum aliqui longius digredi vellent, et Mantuanus monuisset, cum hora jam prima noctis incumberet, ut qui Canonem probarent nude responderent, qui contradicerent, rationem etiam arbitratu suo depromerent, idque nonnulli, qui a Canone erant, ægrius ferre viderentur, tunc Simonetta, æquum id esse, quod Mantuanus proposuit, ut scil., his qui diversum sentiunt, experiendi facultas, an alios forte in suam possint sententiam trahere, non desit. Verum, cum ad hæc verba Tarentinus et quidam alii fremerent, quasi iniquâ conditione ipsis, qui Canonem tuebantur, esset respondendum, subdit Simonetta, nihil vereamini, inquit, eos qui semel Canonem probarunt, nunc sententiam mutaturos; non enim Deus mutatur. Hæc verba, cum ab eo sincere bonoque zelo dicta essent, aliqui tamen prave interpretati fuerant, quasi hic[3] conscius intimæ mentis Patrum certa nos spe obtinendi Canonis erigere voluisset.

Tandem latis omnium suffragiis, cum longo intervallo ex sententia abstinuisset Mantuanus, Patres omnes rogavit, ut die crastina Sessioni unanimes interessent; cum enim Spiritum Sanctum videant, qui est spiritus veritatis, ita persuadere, velint ipsi quoque, proprio judicio postposito, ali-

[1] Erderiins, or something like it in the MS.

[2] S. Pæpuli? No prelate S. Pauli seems to have been at the council.

[3] His, MS.

orum sententiis hærere, nec dissentionis ullius publice Populo significationem dare.

Hactenus de Sacrificio Missæ.

Nunc de usu Calicis agendum, quem vehementi studio Cæsar per Oratores suos in Bohemorum, Hungarorum, Germanorumque gratiam efflagitabat: notum est enim, quo primum tempore perniciosa hæresum pestis Bohemos invasit, inter pravos errores, quibus natio illa imbuta fuit, tum præcipue de Communione sub utraque specie Christianis omnibus ministranda, ita illis arcte et pertinaciter semper inhæsisse, ut nec Concilii Constantinensis authoritate, nec ullis postea rationibus, aut consiliis, aut denique armis, unquam eripi[1] potuerit. Serpsit deinde in alias quoque Provincias hæc lues, quotidieque veluti altis radicibus innixa latius propagari visa fuit. Quapropter, cum Carolus V. Imperator, ut eos ac Germanos ad Sanctæ Eccæ unionem revocaret, potestatem illis sub utraque specie communicandi a Paulo III. indulgeri studuisset, novissimeque Ferdinandus, præsens Imperator, a Sanctissimo Dno Nro Pio IV. idem impetrare contendisset, rejecerat, paucis antea mensibus, Sanctitas sua negotium hoc ad Concilii deliberationem.

Quare, necdum absolutæ erant a Patribus de Sacrificio missæ sententiæ, cum Quinqueecclesiensis Cæsaris nomine apud legatos sæpius agit, ut tandem authoritate Synodi usus calicis iis populis permittatur; quos hac ratione ad Catholicæ religionis cultum revocari posse sibi Cæsar persuasum habet: alioquin Eum vereri, ne, (quod absit,) si modicum hoc sanguinis Dni nri eis denegetur, qui eum uberrimum in salutem omnium effudit, hinc plurimum cruoris humani posthac ex funestis bellis inter Christianos profundatur. Legati se satis in Cæsaris gratiam promptos cupi-

[1] Erriti, MS.

dosque ostendunt. Duas ei rationes proponunt, alteram quam tutam censent, alteram difficilem ancipitemque. Cum enim totum hoc negotium ex patrum voluntate sit statuendum, censent ab iis facile obtineri posse, ut decernatur, licere Smo N. pro loco et tempore calicis usum aliquibus indulgere: quod si urgeantur Patres, ut id ipsi authoritate sua statuant, vereri se, ne res difficiliorem exitum et tristem potius sit habitura. Quinqueecclesiensis in hoc discrimine adductus, quod, s., si Calicis usum illis a Synodo tantum permitti petat, occasionem aliquibus interpretandi præbere possit, authoritatem Smi Poñtis a se non magnifieri, multa præfari legatis incipit de suprema beatissimi Nri dignitate, utque eum supra Concilium esse ex animo agnoscat et profitetur. Subdit tamen variis ex causis optare Cæsarem hoc sibi in præsenti Concilii consessu dari; ita enim nationes illas in hanc spem venisse, cum hoc ex præcedenti sessione in hanc rejectum esse viderint. Ita etiam Sanctissimum ipsum Cæsareo Oratori Romæ respondisse, hoc se negotium Concilii arbitrio omnino definiendum reliquisse. Quapropter, si rursus nunc res a Synodo ad Papam rejiciatur, vereri se, ne nationes illæ hoc ex composito agi, veluti in Cæsaris ludibrium, suspicentur. Itaque enixe legatos rogat, ut causam in consessu proponi patiantur. Se enim de benigna Patrum voluntate bene sperare velle, quod ut facilius obtinere possint, rationes multiplices in unum colligunt, quibus consilium suum Synodo probatum iri confidunt; quas duplices componunt, alteras plenius, alteras brevius, veluti in compendium conscriptas; a legatisque magna animi contentione petunt, ut illarum alteras a Patribus attente legi, antequam sententiam in consessu dicant, mandare velint. Id Cardinalis Mantuanus perquam officiose apud Patres egit; et earum quidem, quæ longius exaratæ sunt, exemplum alibi extat.

Scriptum exhibitum ab Oratoribus. fol.

Aliæ vero in Epitomen redactæ hæ erunt quæ sequuntur.

Summarium Scripti per DD. Ores S. Cæs. M^{tis}. Die xxvii. Junii MDLXII.

Ill^{s}. D. Legatis, et R^{is}. Pribus exhibiti.

Quod quæ DD. Ores S. Cæs. M^{tis} proposuerunt omnia eo pertineant, ut Christi fidelium saluti, atque Sanctæ $Rom^{æ}$ $Ecc_{æ}$ authoritati et potestati prospectum sit.

Quod jam inde a Constantiensis Concilii exordio[1] sub utraque specie communicandi consuetudo mordicus a Bohemis, qui, sub utraque, nominantur,[2] etiam nunc retineatur, neque ullis ea Conciliis, rationibus, armis[3] denique ipsis, eripi potuerit.

Quod non tantum Plebei hunc sub utraque specie communicandi morem retinuerint, verum etiam omnes Ordines Nobiles et Barones, atque ex iis etiam permulti, qui publicis muneribus et magistratibus ex antiqua consuetudine funguntur.

Quod Basiliense Concilium certis conditionibus Calicis usum illis concesserit.

Quod item Paulus III. et Julius III. fel. recor. Summi Pontifices per Nuncios idem illis permiserint, sed propter quædam impedimenta res perfici non potuerit.

Quod Sanctus Cæs. Majestatis Pragensis Archiepiscopus post 140 fere annos illius regni ad sanctæ reverendæque Ecclesiæ obedientiam revocandi divinitus oblatam occasionem animadvertens, a S^{mo} D^{no} nostro petierit ut Archiepis-

[1] The reading here is unintelligible, but I am guided by the larger document in Le Plat's Collectio, V. 346, et seqq.

[2] A quo quidem calice Calixtinorum sive sub utraque nomen accepit—ubi supra.

[3] Animis, MS ; but plainly armis from a preceding parallel passage.

copo Pragensi eorum, qui sub utraque communicant, Sacerdotes ordinandi facultatem largiatur.

Quod S^mus Dominus noster hanc petitionem minime rejiciendam, sed dignam omnino censuerit, de qua ad sanctum Œcumenicum Concilium referretur, ne tanta tamque optata occasio incliti[1] illius regni ad Ecclesiæ gremium revocandi prætermitteretur; quod vel ex eo satis intelligi possit, quam isti bene erga S. R. E. sint affecti; quod non alios unquam Presbyteros, quam cœlibes, et a Catholico Episcopo ordinatos in hunc diem admiserint.

Item quod pro S^mo Domino nostro, et sacro Cardinalium collegio, Episcopis, atque aliis ordinibus Ecclesiasticis publice Deum exorare, et Populum ad hoc ipsum faciendum in Concionibus frequenter cohortari soleant.

Quod Calicis usu concesso, in reliquis, in quibus leviter a Catholicæ ecclesiæ doctrina deflexissent, facile ad sanam doctrinam reduci possint.

Quod non sit mirum eos persuasos esse sub utraque quam sub altera plus gratiæ esse, cum doctissimi etiam et Catholici viri subdubitâsse videantur.

Quod cavendum sit, ne per nimiam severitatem Calicis usu denegato, ad sectarios ac præsertim ad Lutheranos transeant, cum variis artibus ad deflectionem sollicitentur.

Quod in Hungaria, etiam Austria, Moravia, Silesia, Stiria, Carinthia, Carniola, Bavaria, Suevia, et aliis permultis Germaniæ partibus, plerique Catholici viri magno quodam zelo Calicem sibi dari expetant

Quod hanc ob causam Paulus III. Pont Max fel. recor. omnibus per Germaniam Episcopis facultatem concesserit sub utraque communicandi eos, qui devotionis causa sub utraque mallent quam sub una communicare; sed neque hoc propter impedimenta ad exitum perduci potuerit.

Quod communio sub utraque non pro hæreticis petatur,

[1] Indìti, MS. See Le Plat for the correction, ubi supra.

qui Concilii authoritatem non agnoscunt, sed pro his, qui aliis in rebus et Catholici sunt, et S. R. E. obedientes filii.

Quod spes sit plurimos hæreticos hac concessione ad obedientiam reversuros esse, præsertim cum multi profiteantur se, si Calix concedatur, ad nos redire velle.

Quod concesso Calicis usu sacrosanctum Missæ sacrificium majore cum reverentia deinceps frequentabitur.

Quod si denegetur, omnia contraria sint pertimiscenda.

Quod D. Archiep. Pragensi petita a sacra Cæs. Majestate Calixtinos sacerdotes ordinandi facultas concedi non posse, videatur, nisi illi prius absoluti ad gremium sanctæ Rom. Ecclesiæ recipiantur; recipi autem, nisi Calicis usu permisso, neminem posse.

Quod Dni Canadiensis et Tininiensis, Episcopi, omnium Prælatorum Hungariæ Nuncii, Sancto Œcumenico Concilio humiliter supplicent, ut Ecclesiis Hungaricis provideant, quæ propter negatum Calicis usum in magno sint discrimine.

Quod Sacerdotes etiam incliti[1] a Nobilibus et Populo ad Calicis porrectionem[2] compellantur, non sine vitæ periculo.

Quod nisi Nobiles et Plebei a sacro Concilio calicem sibi permissum iri confiderent, longe acerbiora aggrederentur.

Quod in Hungaria jam eo ventum sit, ut cum Sacerdotes partim propter vim diffugere cogantur, partim etiam a Prælatis ob hunc abusum ejiciantur, infantes sine baptismo passim intereant, et verendum sit, ne ad Paganismum redeatur.

Quod hæc omnia DD. Ores Ill^rum DD. Legatorum, et RR. Prum judicio ac pietati subjecta esse voluerunt.

Sub idem tempus Ores Gallici legatos adeunt, illisque Cæsaris petitionem, ut istam Sanctam Christianamque commendare non desinunt: aiunt quidem nullam in man-

[1] Le Plat, ubi supra.

[2] Protectionem, MS. See Le Plat, ubi supra.

datis suis ea de re singularem mentionem contineri ; verum, cum sibi ea omnia incumbere intelligantur, quæ ad Christianæ Reipæ commodum pertinent, arbitrari se, calamitosis hisce temporibus ad conciliandas Christianorum voluntates id valde profuturum, atque hoc animi sui judicium etiam scripto legatis testatum relinquunt.

Scriptum exhibitum ab Oribus Gallicis. fol.

Legati[1] ad Synodum omnia statim referunt, ut de his mature seorsum a singulis deliberetur, antequam in concione sententiæ palam proferantur : res enim tota eo majore consilio indigere cunctis visa fuit, quo se nunc Gallorum studia ad Cæsareos accessisse ostendebatur. Quamvis enim pro Gallica natione usus tunc peti nominatim non videretur, rationes tamen ab oratoribus adductæ, et præsertim quod nihil magis hoc tempore pertineret ad pacandos de Religione tumultus, quam si eorum postulationi satisfieret, facile horum consilium indicabant, qui Cæsaris causam nunc urgerent, quo sibi, et aliis subinde Provinciis, certior ad idem obtinendum postea aditus pateficret.

Quapropter Legati, qui Cæsari sane[2] gratificari, quantum eis salva Synodi existimatione liceret, cupiebant, privatim inter se constituunt, ut duplex decretum hac de re conficiatur : in altero Synodus declaret, posse, et non alienum esse, Smum Papam usum Calicis aliquibus Populis, ubi ratio postulabat, indulgere ; in altero autem, Synodus ipsa hanc authoritatem aliquibus Prælatis in iis locis tribuat, ut, servatis quibusdam conditionibus, exprimendis, facultatem iis gentibus sumendi tutâ conscientia utramque speciem dare possint. Duplici enim hac formula confectâ, Patrumque voluntate seorsum exploratâ, facilius se, utra sit in consessu proponenda deliberaturos putant. Negotium hoc sæpius

[1] Here begins the third and last handwriting.
[2] Sine, MS.

ante per literas a Legatis cum Sanctmo Nro fuerat communicatum, qui Cæsaris petitionem potius amplectebatur, nedum abhorrebat: palam tamen in partes descendere, licet a Cæsare pridem sæpe rogatus, recusaverat, remque ad Synodum rejecerat, monitis Legatis, ut quod par erat in eo Sedis Aplicæ ratio haberetur. Auditor, ex Legatorum sententia, decreta duo conscribit.

Decreta duo de Usu Calicis concedendo. fol.

Postea Legati, mutato consilio, cum Pres non facile hisce assensuri deprehenderentur, hæc decreta non amplius edenda censuerunt; sed consuetum morem retinendum, ut materia hæc in aliquot articulos distincta, per neutram partem affirmaret, [et] illis examinanda proponatur. Interim enim, cum Archepus Pragensis nuper ad Cæsarem profectus huc recursus esset, recentibusque Cæsaris mandatis communionem hanc sub utraque specie urgeret, hocque Cæsari ipsi maxime cordi esse ostenderet, Galli etiam Ores de Prælatorum suorum huc adventu certiores facti, interim a dogmatibus supersedendum, atque de reformatione, ac usu calicis agendum suaderunt. Legati ideo, articulos duos, adjectis variis conditionibus, componi mandant, eosque, consentientibus Oribus [et] Patribus, excutiendos edunt.

Propositio Legatorum in Congne. Gnali Die 22 Augusti 1562.

Revmi Pres, articuli duo de Communione sub utraque specie, qui non fuerant excussi in præcedenti sessione, sed reservati, ut postea examinarentur, nunc Dominationibus vestris proponuntur, sub infrascripta forma, adjectis etiam nonnullis conditionibus, quas Paternitates vestræ suo maturo judicio perpendere poterunt; quod factum est, majoris declarationis causa, et ut commodius super his Dominationes vestræ deliberare possint.

Articuli duo de Concessione Communionis sub utraque Specie propositi examinandi Patribus, 22 Augusti 1562.

Primus articulus: An communio sub utraque specie petita nomine sacræ Cæsareæ Majestatis pro sacro Romano Imperio, quatenus totam Germaniam complectitur: item pro regnis Hungariæ et Bohemiæ, Archiducatu Austriæ, et aliis omnibus Majestatis suæ Cæsareæ Provinciis, et dominiis ad prædicta regna, et Archiducatum pertinentibus, sit a sancta Synodo concedenda, sub infrascriptis conditionibus viz.

1mo. Ut sub utraque specie communicare volentes, in reliquis omnibus tam quoad Sacramentum hoc, quam cætera Sacramenta: item in quacunque materia, quoad fidem, doctrinam, ritumque, conveniant corde, et oris confessione cum iis omnibus, quæ a Sta Romana Ecclesia sunt recepta, necnon Decreta omnia hujus S^tæ^ Synodi tam promulgata, quam promulganda, religiose admittant et observent.

2do. Ut Pastores dictarum Nationum et Concionatores credant et doceant consuetudinem ab Ecclesia probatam et diu observatam, viz. communicandi sub altera tantum specie non esse alienam a divino jure, imo laudabilem, et tanquam legem observandam, nisi ab Ecclesia aliter statuatur; quodque aliter pertinaciter sentientes Hæretici sunt censendi: nec dent hanc communionem sub utraque specie, nisi qui crediderint hanc veritatem, et eam confessi fuerint.

3tio. Quod S^mo^ Dno nostro Papæ, ut legitimo universalis Ecclesiæ Episcopo et Pastori, debeat fideli animo, et sincero, ut reverentes filii, omnem obedientiam et reverentiam exhibere.

4to. Quod Archiepiscopis, Episcopis, et aliis Prælatis suis, similiter debitam obedientiam et reverentiam præstent.

5to. Ut hic usus Calicis eis tantum permittatur, qui contriti et confessi fuerint juxta Catholicæ Ecclesiæ consuetudinem. Item, ut ordinarii quam diligentissime omnibus cautionibus provideant, ne in administratione sanguinis aliquod sacrilegium aut profanatio admittatur, super quibus omnibus prædictis eorum conscientia oneratur.

Secundus articulus: An sit danda hæc facultas Archiepiscopis et Episcopis dictorum locorum, ut unusquisque eorum, tanquam delegatus Sedis Apostolicæ, possit committere Curatis Ecclesiarum existentium intra Diœcesin suam, ut communicent petentes sub utraque specie in dictis Ecclesiis tantum, sub conditionibus tamen suprascriptis.

Postea, antequam dies dicendæ de his sententiæ adveniret, cum intelligeret Quinqueecclesiensis, Prælatos multos ab ea petitione alienos videri, quod in primo articulo omnes Provinciæ, Civitatesque sacro Romano Imperio subjectæ includerentur, qua ex re multas quoque civitates in Italia comprehendi; veluti totam Senensem ditionem, aliasque hinc finitimas regiones in Istria, Dalmatia, atque hanc ipsam civitatem Tridentinam, quæ ad cameram Imperii dicuntur pertinere, propterea, ne quid hinc impedimenti adversus Germanos, Hungaros, Bohemosque exoriretur, quarum causa hunc Calicem præcipue cupiebant, curat primi articuli verba in hunc sensum accommodari, ut quatenus de sacri Romani Imperii locis fit mentio, id ad Germaniam tantum pertinere dignoscatur

Mantuanus etiam, qui, sive quod æquam ac justam hanc Cæsaris petitionem existimaret, sive quod ita a Summo Pont^ce mandata accepisset, forte etiam quod ejus familia ac nepotes arcto propinquitatis ac necessitudinis vinculo cum Cæsare ipso erant conjuncti, mirifice causam ejus, publice privatimque juvare, oblatâ ac quæsitâ occasione, non desiit. Nam inter cætera, quo die Patribus articuli in Cong^ne editi fuerunt, maximum Cæsaris studium graviter Pribus prædi-

cavit, quo jampridem incumberet, ad eam rem obtinendam in Christianæ Reip incrementum. Hac de causa Archiepum Pragensem ab eo nuper huc missum advenisse, qui vehementur ejus hac de re animi contentionem renunciet; illius præcipue habendam esse rationem, cujus pietate, religione, ac patrocinio inprimis nitatur, cujusque præsidio ita munita ac vallata sit, ut, eo sublato, nec commodum progressum, minusque felicem exitum sit consecutura.

His verbis Patres multi, admiratione magna sunt commoti, quod Mantuanum summo animi ardore negotium hoc suscepisse, verbisque non vulgaribus commendasse conspiciebant; ac existimabant quidem, non eum ad illos sermonem, nisi ex voluntate Pontificis, fuisse habiturum. Verum cum dixisset Synodum hanc in Cæsaris patrocinio acquiescere, mirum videbatur, nullam hic mentionem S^mi^ quoque nri habitam fuisse.

His atque aliis hujusmodi rebus, cum magna omnium expectatio excitata esset, quem tandem exitum res esset habitura, varia interim Prum judicia disseminabantur; nemoque erat, qui non rem gravissimam, vereque hujus Concilii frequentia ac celebritate dignam responderet. Minime autem id satisfecit, quod cum in eandem omnes aut non similem[1] valde sententiam Patres discessuros probabile videretur, propterea quod, si qua unquam in re existimari potuit eorum animos in ferendo suffragio candidos omnique solicitudine ac cupiditate vacuos extituros, hoc certe loco, cum eos, nec Bohemorum illis ignotorum causa, nec Cæsaris ratio Pontificisve auctoritas hac in parte equalibus[2] moveret, eos admodum unanimes futuros opinio erat. Et tamen, adeo diversa multipliciaque eorum judicia extiterunt, ut hactenus nulla alia controversia tam varias ancipitesque habuerit sententias. Earum ego summam quamquam

[1] Dissimilem ?

[2] I cannot tell what this word should be.

paulo post recensebo; antea tamen insigniores nonnullas quorundam sententias sigillatim commemorandas duxi, ut cum res hæc posteritati forte exemplo sit futura, clarius quisque et sententiarum varietatem et rerum pondus possit colligere.

Pridie igitur quam sententiæ in Consessu rogari cœptæ essent, qui dies fuit 28 Augusti 1562, Quinqueecclesiensis Cæsareus Orator extra ordinem dicendi, veniâ postulatâ, sic ad Pres locutus est:

Commodius omnino, P. A. atque facilius de tota hac re, de qua nunc vobis sententia dicenda est, deliberetis, si quæ ad eam faciunt æque vobis ac mihi nota essent. Prudentiâ quidem vestra singulari, ac rerum omnium usu prospicere plurimum potestis; sed mallem, ut quæ auribus accepistis et mente cogitatis, ea oculis conspexissetis. Profecto illud primum inter vos omnes constaret, Imperatori vestro nihil sanctius, nihil religiosius, ab eoque, tam insigni pietate prædito, nihil postulari quod sibi prius ipse non persuaserit, fidei Catholicæ rationibus expedire; ac nolle eum, cum in anteacta sua vita id semper egerit, ut vel proprio exemplo, vel publicis actionibus, de communi Religione optime meretur, in senectute nunc positum, et ad Christi tribunal appariturum,[1] de eadem nunc male mereri. Neque vero decipi eum aut errare tantâ in re posse dubitaretis, si, quantâ et prudentiâ et assiduitate Imperii res administrat, penitus cognosceretis. Equidem, tametsi sensus hominum et voluntates percipere non facile quis mortalium potest, videor mihi tamen id posse verissime affirmare, effecisse Cæsarem, summo quo excellet ingenio, et diuturna rerum maximarum experientia, ut suorum populorum mentem atque animum optime intelligat. Is igitur videt nunc, ac testatur, Calicis divini communio, si a quibus petitur, non conceditur, nihil esse proprius quam. ut magna

[1] The MS. has potatem, which I should take for a contraction of potestatem.

suorum populorum pars a Christiana omnino religione, atque etiam a suo Imperio deficiant, quos ille adhuc in officio eâ tantum ratione continuit, quod spem dedit fore brevi, ut eorum votis Ecclesia satisfaceret; si vero permittitur, omnia ex sententia successura pro certo pollicetur, atque confirmat. Quis ergo tam pio et prudenti Imperatori non credat? quis tanto viro de suis rebus affirmanti audeat refragari? neque vero suam apud vos authoritatem tantum habere ponderis postulat, ut quod non possitis, quod non fas sit, quod non liceat, propterea faciatis: non est is Cæsar, qui cum juris vestri, ac potestatis tuendæ partes sustineat, et sustinere morte ipsa paratus sit contra jus et potestatem vestram aliquid aut requirat, aut meditetur. Res cujusmodi sit præclare ipse intelligit. Novit morem Ecclesiæ semper fuisse, ut quæ ad ejus arbitrium pertinerent, id est quæ salva fide possent inverti pro temporum ratione, commutaret. Ita et in multis rebus et in ea ipsa Calicis communione; nam, cum nihil antea de hac re sancitum esset, in Concilio primum Constantiensi lex lata fuit, quæ multis in hoc genere et incommodis et hæresibus occurreret; quam legem in alio paulo post Concilio aliqua ex parte publica utilitas abrogavit, eam non longo postea intervallo Pius Secundus Pontifex Max. restituit, cujus demum irritandæ potestatem Paulus III. et Julius, summi Pontifices, tametsi res non successerit, concesserunt.

Quid Græcos commemorem, qui ne ab Ecclesiæ gremio distraherentur, falsis multis eorum opinionibus, quibus tamen nihil de Catholica fide detraheretur, et in hoc ipso Calicis usu aut annuere, aut connivere Ecclesia consuevit; et quidem præclare: etenim si Moses populo ad duritiem cordis ejus nonnulla permiserat, cur idem nobis non servandum est? cur ritus et consuetudines chariores quam animarum salutem habebimus? cur, ex Apostoli præcepto, insipientes, cum simus ipsi sapientes, non sustinuerimus?

cur ægrotantes fratres nostros eo quo videntur indigere medicinæ genere non curabimus? Fatetur Cæsar, et dolet, morbum esse hunc Provinciarum suarum, ut Calicis usum exoptent. Mallet, ut sicut ipse in ecclesia Romana consuetudine semper acquievit, in qua etiam mori deliberavit, idem et cæteri facerent, ut omnes quemadmodum eodem nomine, ita iisdem quoque moribus et ritibus uterentur; sed consolatur ipse se, quando intelligit morbum hunc non esse hujusmodi, qui sine ulla [fidei][1] offensione, facile et usitato medicamento, curari non possit; non enim hæresis illa est, siquidem nulla se id necessitatis opinione postulare homines illi, ut testantur, et fateri quotiescunque opus fuerit, pollicentur: alteram tantum speciem non ignorat totum id continere, quod ad salutem acquirendam satis sit; sed tum superstitione quadam, quam ipsi religionem, ac piam sententiam appellant, cum Christi Domini institutionem servare integram expetunt; tum eâ potissimum ratione ad id et cupiendum et postulandum impelluntur, quod (sicut viri nonnulli et doctrinâ et pietate præstantes hoc in loco asseruerunt) augeri divinam gratiam utraque specie, credunt, eo imprimis argumento, quod vident Christianos homines, cum utraque specie uterentur, id est in primis nascentis Ecclesiæ temporibus longe quam nunc sunt meliores fuisse, et ad Christi fidem defendendam, [et] propagandam alacriores, quorum etiam quidam (ut legitur) consecrato sanguine in tormentis recreati sunt, ut martyrium fortius sustinuerint. Hæc sententia ac persuasio illis eripi nullo modo potest; cæteris in rebus Romanam Ecclesiam matrem et magistram agnoscunt et venerantur; pro qua etiam, et pro omnibus sacris ordinibus Deum precari, et alios ut idem faciant hortari, consueverunt, nec sacerdotem ullum unquam admiserunt, qui et vitam cælibem non degeret, et recte ordinatus non esset omnino; cum in medio

[1] Supplied from Le Plat. See below.

hæresum igne ac sordibus jamdiu hi homines versentur, incolumes tamen adhuc et immaculati permanserunt; quamobrem, ut filiis parentes parvis quibusdam in rebus obsequuntur, ut in majoribus et gravioribus subjectos eos atque obedientes habeant, ita horum hominum, qui filii vestri sunt, ut in Ecclesiæ gremio continentur, postulatis his, quibus nec fides Catholica violatur, et multorum exemplo, et magn aratione, conditionibus, præsertim quas produximus, licet assentiri, satisfaciendum vobis est, ut Regna maxima, clarissimasque Provincias in Romanæ Ecclesiæ obedientia et Christiani Imperatoris ditione atque imperio conservetis, quod quidem eo studiosius atque libentius facere P. A. debetis, quod magna spes est, fore, ut multi et nobiles imprimis viri, qui a germana Ecc[æ] doctrina, cum in aliis rebus tum in eo præsertim deflexerunt, quod calicis ejus usum nulla, aut Conciliorum aut Pontificum authoritas aut arma denique ipsa potuerunt adhuc extorquere, si hanc consuetudinem servare jure se posse cognoverint, in matris Ecc[æ] complexum quemadmodum dictitabant se esse futuros, omnibus abjectis et detestatis hæresibus, revertantur. Quod si fieret, felix inter cætera regna Bohemia, felix Hungaria, ubi, ut innumerabilia alia incommoda omittam, nulli fere jam Presbyteri qui sacra conficiunt reperiuntur; inde prope omnes aufugerunt, ne utramque speciem communionis cogantur administrare: sed pro iis nihil petitur, qui vestram potestatem non agnoscunt, atque suspiciunt, illud tantum postulatur, ut, si a falsis ac perniciosis suis sensibus ad veram religionem se conferant, eâ indulgentia atque conditione possint in Ecc[æ] gremium admitti, quod negare quis jure potest? Quis non proprio sanguine vere Catholicus, nedum honestâ atque usitata permissione errantes in tenebris atque in umbra mortis animas, ad veritatis ac vitæ lucem revocaret? Hac de causa Deus homo factus est, mortem in ligno crucis appetiit; nos ritus quosdam immutare recusabimus? Et-

enim horum regnorum ac provinciarum oratores, quemadmodum in Concilio Basiliensi factum est, non adsunt, qui hæc postulent, sed illud scitote, P. S. non esse Regna hæc aut integra, aut propter tot hæresum fluctus in eo statu, ut inde publicæ legationes expectandæ sint. Intercedit, ut olim Moses pro toto populo, ita nunc pro suis hominibus Imperator. Quod nationes illæ universæ, si possent, uno ore nobiscum agerent, agit unus earum optimus et prudentissimus princeps, et vestrarum partium studiosissimus. Quærent fortasse alii, cur id a Pontifice Maximo non postulatur? quibus respondemus, Summum ipsum Pontificem, a quo superiore anno id petitum fuit, rei hujus deliberationem ad Concilium rejecisse, tum quia rem communi Prum sententia decretam gratiorem illis nationibus putavit futuram, tum ut quando per Concilium Constantiense prohibitum id primum fuit per generale aliud Concilium nunc demum permitteretur; simul et illud prudentissime spectavit, ut tot conciliatis per nos animis, Concilium vere haberi omnes intelligerent. Unum est quod petitioni huic maxime videtur adversari: sanguinis consecrati timetur effusio, et quidem recte; sed, ne quid hujusmodi accidat curabunt Episcopi et Parochi diligentissime. In duobus autem malis cum fugiendum majus est, minus est eligendum. Hinc certa multarum Provinciarum quies, salus, tranquillitas a nostra fide, magna fidei Catholicæ propagandæ spes; alienatio atque defectio, magna rerum Germanarum confusio ac perturbatio; hinc aliquod sacrilegii periculum ostenditur, quod licet vitæ ipsi merito anteponendum sit, tamen, quando Christus Dns Nr tot labores et cruciatus sustinere, et suum preciosum sanguinem effundere, ut nos a morte redimeret, totum voluit, pro certo habendum est, cum animarum salus curatur, nihil quod humanâ imbecillitate committitur ei magnopere displicere. Quæ, cum ita sint, P. A. tantam de Ecc[a] Catholica bene merendi occasionem agnoscite,

et amplectimini rei bene gerendæ tempus; si hoc amittitur nullum præterea reperietur. Agitur nunc, utrum ritum quendam et consuetudinem, et naturâ et ratione mutabilem, mordicus tenentes, Regna maxima, nobilissimasque Provincias statim amittatis, an illam paululum inflectentes, pacata omnia atque tranquilla, summâ cum fidei Catholicæ et Romanæ Eccæ amplitudine, reddatis. Hæc omnia a me, non tam ut Oris, quam Episcopi, et Romano Pontifici jurejurando devincti, personam gerente, atque ex conscientia dicta esse velim existimetis.[1]

Post Quinqueecclesiensem Patriarcha Hieroslnus, Aquilegiensis, et Venetus multa prius in laudem ac Cæsaris pietatem, præfatæ petitioni ejus tandem adeo repugnarunt, quod de pietate, fide, humilitateque eorum quibus id esset concedendum plane, ut par esset, non constaret.

Hydruntinus, si a Synodo id concedetur, tres conditiones exigebat: primo, ut sanguis non ministretur nisi in missa; 2°. ut quibus diebus nostri sub una tantum specie communicant, illi abstineant a duabus; 3°. accedente approbatione Smi Dni Nri.

Granatensis—non possum in primis ab iis non dissentire, qui causam hanc ad Smum D. Nrm esse deferendam putant, quæ coram eo si ageretur, cum sit gravissima, atque adhuc non satis definita, merito illum ad convocandum concilium generale deberent impellere, ut, sapientissimorum tot Prum sententiis consiliisque simul collatis, quid magis ex Christiana Republica futurum sit, posset statuere. Equidem, sicut rationibus eorum qui petitionem respiciunt non satis moveor, hinc diversa sentientibus plane subscribo: sed maturius, fusis Deo precibus, repetitis jejuniis, imploratâque divinâ bonitate, deliberandum censeo.

Rossanensis, cum rationes illæ quibus olim mota est anti-

[1] See Le Plat, v. 467, et seq., where the whole speech, somewhat varying from the above, is given from the Annals of Raynaldus. Date 2 Sept.

quitas, ut unam tantum speciem populo concederet, hodie quoque potissimum vigeant, non video cur nos in præsenti ab iis discedamus. Nestorius olim cum integrum Christum non nisi sub utraque specie assereret contineri, Catholica Ecclesia ad hæresim hanc abolendam panis tantum sacramentum populo ministrari instituit; quid aliud agere nunc hi videntur, qui utramque speciem tanto studio petunt, quam veterem et sepultum errorem excitare? Agnovit olim etiam Ecclesia summum quod imminebat in ministrando sacratissimo sanguine effusionis ac sacrilegii periculum, summamque in eo asservando, quod facile acesceret, ac nauseam moveret, difficultatem: quid nos, qui centena quandoque hominum millia uni tantum Parocho subjecta esse videmus, prout in Ecclesia sua palam esse R^mus Parisiensis nuper attestatus fuit, cum omnes fere sub idem Paschæ tempus communionem petant, accidere posse existimamus? Quis sane calix, aut potius quæ vini amphoræ seu dolia tantæ poterunt multitudini sufficere? Nec certæ conditiones, quæ a nonnullis proponuntur, satis ad tuendam Synodi auctoritatem esse videntur, cum facile possint illæ non adimpleri, et tamen Decretum Concilii tanquam columnis universalis Ecclesiæ affixum hominum posteritati perpetuo relinquetur. Has igitur S^mi Domini nostri partes potius esse ducerem, qui per nuncios, legatosve suos rem certius exploraret, ac quod utilius esset diplomate suo concederet, cum præsertim res hæc ad certas tantum nationes ac populos pertineat; quibus privilegio præceptis, quod re exigente facile etiam revocatur, aptius provideri potest, quam Synodi sanctione, quæ universum orbem, non certas tantum gentes, complecti solet.

Bracarensis—magni profecto hoc est consilii, cum res ad eos pertineat, quorum mores nobis sunt ignoti; ideoque in ejus deliberatione et nos, et Summus Pontifex, facile errare possimus; quando hic non dogma aut hæresis definiatur:

mihi tamen hæc meditanti quatuor hominum genera occurrebant, primum Catholicorum, qui Calicis usu minime indigent; 2[um] palam hæreticorum, qui nec petunt, nec petentibus dandus esset; 3[um] eorum, qui hæretici sunt, se tamen pios Catholicosque simulant, hocque Calicis symbolo rem suam gerere, et aut Cæsaris aut Papæ aut aliorum Principum gratiam inire student, quibus non concedendus omnino videtur, cum fraudis causa id agant; ultimum illorum, qui in fide infirmi hæsitant potius, nec constanter doctrinam dogmataque nostra arripiunt; et his minus concedendum censeo, cum in hoc ipso errent, quod sub una specie totum Christùm contineri haud putent, nec verisimile sit hos pietatis ardore ad id extimulari: rectius igitur his providendum puto, missis eo a Concilio una cum S[mo] nostro delectis aliquot Episcopis, doctoribusque, non paucioribus quam decem, qui, quod ipsis ex re Ecclesiæ et eorum salute videbitur, exequantur.

Lancianensis—Ego infirmorum rationem imprimis habendam esse sentio, cum Paulus ex hac causa Timotheum circumcidi permiserit, multaque olim ad duritiem cordis concessa Scriptura testetur, et Gregorius Maguntino Episcopo scribat, conjugium perversæ illi nationi permittendum, licet aliis omnino prohibendum; nec eo moveri quenquam debere puto, quod certum nobis mandatum, eorum minime, nullum sit redditum; nam multitudini quis non hoc indulgeatur? Satis nobis amplum Caroli V. et Ferdinandi Cæsaris testimonium sufficiat; quinimo exemplo Domini, qui offert se etiam non quærentibus, nos quoque eorum saluti consulere debemus, Bohemisque et Hungaris omnino gratificari.

Panormitanus—ex recusatione omnia hactenus in Ecclesia mala; nam Dux Saxoniæ, abnegata ei dispensatione, se cum hæreticis conjunxit. Lutherus æque vetito illi questoris officio pestiferas hæreses excitavit. Idem de Rege Angliæ ac multis aliis notissimum esse scimus. Itaque Bohemis

et Hungaris, quod petunt nullatenus prohibendum esse judico.

Philadelphensis Suffs Eystatensis[1]—Ego vero hoc eis abnegare periculosum quidem, sed perniciosius multo si concedatur futurum esse sentio. Nostrum est universalis Eccæ consuetudinem retinere, has novitates abhorrere.

Clodiensis—sex mihi in mentem veniunt: pmo quid petatur, et rem video esse ex genere suo optimam, et quam lex alioquin præcepit; 2o a quo petatur, et Cæsaream majestatem esse de religione Catholica optime meritam, ideoque bene de eo esse conjiciendum; 3o pro quibus petatur, et certe non pro hostibus nostris peti, qui hæc irrideant, aut qui nec Eccm, nec Pontificem, nec Synodum agnoscant, verum[2] pro catholicis peti, quibus, licet persuasum sit calicem sibi non esse necessarium, cupiunt tamen ad illorum mores, ut cum illis quietius vivant, se accommodare, pro illis etiam peti, qui, licet in re nonnihil aberrent, cum tantopere de hoc usu calicis sint soliciti, de his tamen Cæsaream majestatem[3] indubie sperare, eos hac ratione in Catholicam fidem esse confirmandos; 4o apud quem id petatur: et certe apud Smum Pontificem, cujus hæ propriæ sunt partes; licetque et idem a Sancta Synodo postuletur, cum tamen a Pontifice, velut a capite, Synodus pendeat, nec possint Decreta Synodi sine Stis suæ assensu vires habere, perinde esse ac si a Papa id nominatim efflagitaretur; 5o quibus conditionibus petatur, et esse, quibus non servatis, nihil prorsus illis concessum intelligatur; 6o quo tempore petatur, in hocque rei cardinem versari, an, scil. his calamitosis temporibus religio hic commodi aut incommodi plus sit acceptura, ne forte hinc hæretici argumentum arripiant,

[1] Suffraganeus Eystatensis: *Aichstadt*. The orthography varies.

[2] Utrum, MS.

[3] Non is inserted here, which the writer probably included without thinking in the negative form of the next word.

Romanam Ecc^{m} jam illis cedere incepisse, indeque alia etiam absurdiora petant. Tria me tamen potius in hanc partem omnino flectunt, ut illis gratificandum esse censeam, p^{m} Christiana charitas, ne muneri nostro desimus, reliqua vero divinæ providentiæ relinquamus; 2^{m} Majestatis Cæsareæ authoritas, cujus pietas maximaque religio adeo nobis perspecta est, ut non aliter eum quam optime de Ecc^{a} hac ratione sperantem mihi persuadere possim; 3^{m} quod Bohemis, olim idem concessum Concilio Basiliensi cernimus, idque fuit a Paulo III. confirmatum, non gravioribus conditionibus quam nos ab his nunc exigamus.

Justinopolitanus—sicuti si Infidelis petat baptismum non statim baptizatur, sed prius instituitur, et certius mens ejus exquiritur, sic debere istos prius longo usu se filios obedientiæ probare censeo, prout longo tempore se hostes Ecc$_{æ}$ præstiterunt.

Sanctæ Agathæ—satis compertum, Patres, habemus, quid tempore Pauli III. acciderit, cum eis usum Calicis vellet permittere, siquidem ad unius hæretici vocem statim universi assurrexerunt, atque omnia turbarunt. In re ambigua receptam tot rationibus et tot sæculis Ecc^{æ} consuetudinem deserere insipientis esse puto.

Segobiensis—video negotium hoc a Synodi voluntate prorsus non pendere, sed constitutis justitiæ finibus circumscribi; etenim, si in universum deliberaretur, an usus Calicis Christianis concedendus esset, liceret tunc Synodo, cum purus hic ritus sit, utrumlibet amplecti. At cum articuli nobis propositi ad certas tantum personas, et loca dirigantur, adjectio hæc locorum et personarum ita rem præscribit, ut conscientias Patrum religione oneret, verique judicis munus ab iis exposcat; qua in re cuncta prius rimanda, nec nudâ tantum cognitione deprehendenda, sed judiciariâ telâ, ac auditis utrinque de quorum re agitur rationibus, perscrutanda censeo. Hæc omnia in acta publica,

quorum monumenta perpetuo extent, referenda: namque, cum altera pars, quæ una specie tantum utitur, in hac sit multos jam per annos possessione, non esse eam inde deturbandam, nisi legitimis præeuntibus probationibus, præsentibusque eorum saltem Procuratoribus, omnino existimo. Nec ausim quidem istorum petitionem, ut hæreticam damnare, sed hæresis certe suspectissimam censerem, quam appositæ in articulis conditiones minime tuentur, cum pure ad Sacramenta, sicuti ad baptismum sit accedendum, anteaquam[1] vetus homo sit exuendus, prout neminem etiam ad Ecclesiæ gremium, nisi relictâ prius concubina, admitti conspicimus; ego igitur in eo a nobis omnem operam ponendam ducerem, ut cum ad nos medicinæ causa recurratur, nos prius morbi genus, causam, accidentia, et reliqua, ab his, qui ægrotis assistunt, perscrutemur, atque eorum Pastores imprimis consulamus.

Vegliensis—Animadvertite, Patres, Cæsarem hac petitione unionem Ecclesiæ quærere; petere vero non solum quod justum, sed et quod concessum alias fuit: quinimo, non petere eum hoc concedi, sed munus hoc Episcopis delegari, qui in re præsenti, an id sit concedendum, accuratius statuent. Porro periculum effusionis a quibusdam objectum ego certe parvi facio, cum in fractione hostiæ majus periculum versetur, quod in regula Ordinis Dominicani satis cautum est: deinde calicem confici posse scimus, quem ministerialem vocant ad omnes suspiciones evitandas, qualem hodie Ecclesia Brixiensis habet, et quo antiquitus usa esse dicitur.

Mutinensis—non equidem aientibus Calicem nisi petentibus concedendum esse repugno. Verum in deliberatione illud nunc versatur, an Episcopis tanquam delegatis auctoritas hæc Calicis permittendi iis, qui ad nos redeunt sit tribuenda: qua in re nihil certe id[2] me movet, quod incertum sit

[1] Anteaque? [2] The MS. has ad.

ab iis promissa esse præstanda; cum ex more Ecclesiæ satis sit illos, abjurata prius omni hæresi, juramento certaque promissione obstringi, quod et in Baptismo et nonnullis aliis sacramentis observatur. Atque si ab eis hoc, prout de jure, veluti si pro Christianis omnibus postularetur, tunc maturius res foret expendenda; verum cum id sibi nunc privilegio tantum, multisque adjectis honestissimis conditionibus concedi petant, non video sane cur eorum petitio sit rejicienda. Nam si antiquitatis judicium spectetur, quod aliud in Concilio Basiliensi Patres responderunt, quam ut quamdiu spes eorum salutis esset, tamdiu ad illorum se vota demitterentur. Ex Commentariis etiam Card. Papiensis in Consistoriis tum Pii II., tum Pauli II., et Sixti IV., satis liquet, quoties hac de re actum fuit, nunquam illis spem ademptam, sed semper ad Concilium Œcumenicum relatum. Cum igitur tot Patres tantâ sapientia ac doctrina tam frequenti numero hic sunt coacti, eos certe officio suo defuturos si id abnuant, existimo; etenim si Cæsar constantissime affirmat, hoc rationibus illis maxime profuturum, cur non ei potius quam aliis fides adhibeatur, qui se trepidatione potius quam certa ratione aiunt deterreri? Verentur aliqui sacrilegium, licet non formale, saltem materiale. Verum salutis spes omnia hæc superare debet, sicut et a Gregorio septimo Germanis quibusdam, ut possent in aqua consecrare, aliquando permissum fuisse legimus.

Calamonensis—Ego usu ipso in Ecclesia mea duo me didicisse scio, quæ cum in præsenti magni æstimanda quibusdam videantur, nihil certe prorsus habenda duco. Sunt in Ecclesia mea, quæ in Græcia est, plurimi, qui sub utraque specie communicant; neque tamen duodecim perpetuis annis, quibus in ecclesia fui assiduus, effusionem ullam aut sacrilegium accidisse memini. Itidem in eadem ecclesia, eodemque die aliqui utramque speciem sumunt, aliqui in azymo pane, aliqui in fermentato, communicant; nec tamen per-

turbationem ullam idcirco exortam, sed omnia summâ inter eos charitate, et consensione peragi solere omnino novi.

Fesulanus—quis versutam malitiam Hæreticorum non agnoscat, qui hac ratione tentant abducere populum, eique persuadere se hactenus inique fuisse tanti Sacramenti parte fraudatos? maturius ego sane agendum, ac prius aliorum Principum voluntatem exquirendam censeo.

Leriensis—non nova est quæ inter nos nunc versari videtur concertatio, cum Caietanus et Groperus Calicem prorsus interdicendum, Concilium autem Basiliense et Paulus III. contra responderint. Cum igitur ego rem ipsam per se haud sane iniquam, olimque diu permissam considero, non video cur, accedentibus tot conditionibus, non eo magis sit nunc concedenda, præsertim, quod hoc, ut unicum remedium conservandæ eorum salutis ex veteri rationum [?] earum malitia seu imbecillitate proponitur; idque et Cæsarem et Ducem Bavariæ, et tot alios optimos præstantissimosque viros attestare. Quare, quod Paulus Apostolus scripsit, infirmum in fide suscipite; nostrum esse, languentes eorum animos optato hoc ab eis remedio curare existimarem.

Vivariensis—ne vana spe, quæso, Patres, fideles nobis creditos diutius eludamus: nam si olim in Constantiensi Concilio definitum fuit, licere Ecc[æ] ritum hunc permittendi prohibendive calicis ex causa variare, quodnam aptius tempus illius concedendi hoc ipso reperietur, quod Catholici Imperatoris atque Christianissimæ fidei propugnatoris consilio, fide, authoritateque commendatur? Me sane contraria argumenta nihil movent, quæ hac una ratione concidunt, quod si inde justum oriretur impedimentum, non recte Ecc[a] hanc sibi facultatem reservasset.

Senogalliensis—me quoque non potest Pauli III., Caroli V., Ferdinandi Cæsaris, et tot aliorum clarissimorum virorum, qui hoc ut saluberrimum remedium proposuerunt, authoritas non maxime movere.

Reatinus—Hic mos Catholicæ Eccæ semper fuit, ut quoties ab hæreticis pravum aliquid excitaretur, id contrario dogmate sub anathemate interdiceretur. Sic tempore Leonis Papæ adversus hæresim Nestorii, sic adversus Manicheos et alios in aliis Conciliis observatum fuisse scimus. Nos quoque in ea tempora incidisse videmur, ut si nihil adhuc ab Ecca hac de re esset definitum, a nobis nunc omnino esset decernendum, unicam tantum speciem laicis ministrandam, cum hæresis Lutheri affirmet, non satisfieri institutioni Christi, quoties altera tantum sumitur; et quamvis Concilium Constantiense facultatem sibi permittendi aliquando Calicis reservaverit, hoc tamen eo pertinere non est dubium, quando scil. ex sumptione unius tantum speciei hæresis contraria extaretur, prout Leonis Papæ temporibus adversus Manichæos, negantes sanguinis potum ad Sacramentum pertinere, accidisse constat. Quam sententiam, tum Joannes Gerson, tom. prº fol. 102, et Nicolaus de Cusa, lib. 2, de Concordantia Catholica, cap. 26, et in epist. 2, de usu communionis ad Bohemos, tum Gabriel. Biel, canon 84. adeo affirmat, ut eum, qui Calicem concedat, seditionem in Ecca serere palam testetur: quod faxit Deus ne vobis unquam in mentem veniat.

Segobiensis—Ego conscientiæ meæ testimonio sincere possum affirmare, cum diversam sententiam huc præmeditatus (tum protulit ex sinu scripta quædam absoluta), attulissem, nunc auditis Episcopi Reatini rationibus, totum me in illius partes pertractum, mutato consilio illi prorsus adhærere.

Auriensis—si Constantiense Concilium ad continendos in fide populos esse existimavit, Calicem populo denegare, non video quomodo ejus usus nunc possit expedire.

Nimosciensis—non est novum, quædam, ob singularem aliquorum utilitatem quandoque recipere, quæ alioquin universalis ratio non pateretur. Id et leges civiles, et Ecclicæ, et acta etiam Apostolorum docent. Nam cum eo

tempore Concilium fideles circumcidi vetuisset, Paulus tamen circumcidi Timotheum mandavit, ut se ad aliorum dimitteret utilitatem, cur igitur nos quoque, privatâ harum nationum sic exigente utilitate, a lege non recedamus, Calicemque eis permittamus?

Brixiensis—sententia mea est, ut literis Sacræ Synodi B^{mo} Dno Nro significetur, post diligentem maturamque consultationem, Spiritu Sancto docente, nos cognovisse, a nobis tuto rem hanc haud posse definiri, quin satius esse mitti in rem præsentem a Sanctitate sua aliquos spectatæ virtutis viros, qui exploratâ eorum populorum fide, moribus, et obedientia, quod magis in edificationem fidelium futurum sit statuant. Eos tamen qui unam tantum speciem sumunt in sancto illo proposito non solum confirment, sed constanti etiam spe augeant fore, ut inde majores fructus referant, quo se ad obediendum promptiores vulgo ostenderint.

Generalis Jesuitarum Lainez: nullo pacto Calicem concedendum censeo, nec Cæsaris testimonio, qui non [tam] Ecclesiæ protector, quam filius est hac in re, quæ ad ejus munus non spectat, acquiescendum; sed Episcopos imprimis atque animarum Pastores consulendos. Nec vereamur, Patres, tametsi humana Principum præsidia nobis essent defutura, Deum tamen ipsum cujus causa agitur, nobis non affuturum; quin fide intrepida id semper meminerimus Sacrosanctam Ecclesiam pretiosissimo filii ejus sanguine fundatam, tametsi ad paucos quandoque redigeretur, nunquam tamen interituram.[1]

Hæc latius de nonnullorum Patrum sententiis recensui, ut ex iis reliquorum varietatem et dissimilitudinem facilius quisque colligere possit; mirum enim admodum videbatur multos hinc inde Patres eruditione, prudentia, vitæque integritate præstantissimos ita tamen inter se repugnantes, ut si auctoritas eorum attendenda esset, in suspenso prorsus

[1] A remarkable declaration.

animus relinqueretur; nam cum duo tantum Prælati, natione Galli, Tridenti essent, Parisiensis hanc, Varensis illam opinionem, tuebatur. De Episcopo Philadelphiensi natione Germano quid dicam? qui cum ætate jam maturus, probitateque insignis haberetur, atque Calicis concessionem acerrime impugnaret, magnum illius verba in multorum animis pondus habuerunt. De Segobiensi supra diximus, auditis Reatini rationibus consilium protinus mutâsse. Sed et Episcopus Laventinus æque Germanus, cum primum tractari quæstio cœpta fuit, statim discessit in Germaniam. Cenadiensis privatim alios ab hoc dissuadebat, licet palam postea secus fuerit visus loqui. Quidam alii Procuratores Germaniæ in familiaribus suis sermonibus potius hoc abhorrere ostendebant, ita ut magnum hoc esset injustæ hujus petitionis argumentum, postquam ipsimet, qui ejus nationis essent, ita rem detestarentur. His præterea alia multa in rei tractatione non levia accessere; nam Quinqueecclesiensis, qui rem Cæsaris maxima animi solicitudine gerebat, cum multa, ut supra diximus, antequam ab aliis sententiæ dicerentur, esset præfatus, et sæpe petitionem Cæsaris, quo potuit conatu, extulisset, nihilque sane officii aut industriæ prætermisisset ad Patrum animos Cæsari conciliandos; Caprulanus horum memor, et qui ab hac sententia longissime aberat, ubi ad eum dicendi locus pervenit, duo adversus Quinqueecclesiensem, qui præsens erat, protulit, quibus se pro S^tæ Synodi existimatione non mediocriter permotum fuisse ostendebat. Alterum erat, quod is dixisset, si denegetur Calix, Concilium hoc felicem progressum non cognoscet. Alterum quod idem omnium semper præsens sententiis adstitisset, cum tamen in deliberationibus illi, ad quos res pertinet, semper abesse soleant. Inter Abbates etiam, qui sententias dicebant, cum quidam Canonicus regularis, Riccardus nomine, opinionem adversus Calicem tueretur, adeo ardenter pro ea incitatus est, ut post longum

sermonem diceret, eorum propositionem, qui petunt Calicem, sapere hæresim, seque id certis argumentis probaturum. Cumque in dicendo pergeret, Card. Mantuanus, ab aliis etiam Legatis tacite monitus, ad eum conversus, ut cessaret ab his ineptiis, eum corripuit; nam cum a Legatis ipsis hæc proposita fuissent, lædebatur eorum dignitas, quod hæc hæretica appellarentur; cum ille adhuc tentaret prosequi, Mantuanus ei silentium indixit: mox cum proximus illi Abbas post eum dicendo subsequeretur, ille statim de suo loco discedens ad Legatos ipsos procedens veniam petiit, si quid minus considerate dictum ei excidisset; rogavitque simul, ut animum suum liceret sibi toti Synodo testatum facere: quo impetrato ad locum suum reversus, peracta excusatione ea, quæ dixerat, retractavit; clareque omnes intellexerunt eum simplicitate quadam, non pravo consilio, lapsum fuisse.

Sed ne longius reliquis persequendis molestiâ legentes afficiam, cætera, quæ hoc argumento latissime a Patribus sunt tractata, compendio quodam subjicienda duxi.

Rationes, ex quibus petitio Germanorum atque aliorum, ut eis concedatur communio sub utraque specie, æqua ac decens videtur.

P[ma], quod Ecc[a] diutissime, spatio plus mille et ducentum annorum, hunc morem admisit, ut indifferenter omnes communicarent sub utraque specie; quibus temporibus fuerunt Apostoli, martyres, et tot alii sancti ac Religiosi, et tot Concilia sanctissima, quæ nunquam improbarunt hoc institutum.

2[a]. Quod hic est purus ritus, quem Ecc[a] potest, prout videbitur, mutare, idque Concilium Constantiense admittit, quod si aliquo tempore id permitti posse debet, certe nunc maxime expedire videtur, tot urgentibus causis quæ notæ sunt: alias nunquam imposterum erit hoc concedendum, et

frustra Concilium permisisset aliquando posse mutari, si nunc non conceditur.

3a. Quod Paulus III. id certis conditionibus in Germania concessit, nec nova hæc est permissio. Imo hodie in Gallia monachi etiam aliquot non celebrantes missam, et Rex ipse, certis temporibus utramque speciem sumit, et tota Græcia observat, et alia etiam loca absque ullo scandalo seu periculo.

4a. Magna efflagitatio majestatis Cæsareæ, cui hæc dignitas committitur ab Ecca, hac præcipue de causa, ut Catholicam Religionem tueatur et augeat. Cumque ejus authoritas hac in parte fide publica nitatur, et diffidere nefas videtur, isque nunc assiduo urget et protestatur, hanc rem utilem maxime Stæ Eccæ futuram si concedatur, et damnosam si negetur, itaque illi potius credendum esse qui ita affirmat, quam aliis qui tantum dicunt se vereri.

5a. Apponuntur tot conditiones in ejus usu, ut major inducenda sit religio in his nationibus si concedatur quam si negetur.

6a. Exemplum Græcorum, qui habent usum calicis, et tamen ab Ecca non sunt separati: diciturque eis etiam concessum fuisse privilegium a Paulo III. Nec apud eos auditur, ullum periculum effusionis, prout attestantur prælati, qui hic adsunt, et habent Eccs suas in iis locis.

7a. Certa pernicies tot nationum, et concitatio eorum contra Catholicos, si eis prohibeatur, et magna spes incolumitatis, si concedatur, ut omnes ii affirmant, qui notitiam eorum habent, non tantum Prælati nationales et Imperator ipse, sed etiam alii cujuscunque ordinis, veluti Card. N. Item Nuncius Papæ ad Imperatorem, Theologus Canisius, et alii, imo Papa ipse, qui in illis locis olim versatus fuit, concessioni satis acquiescere.

8a. Magnum periculum perturbandi et impediendi Concilii ex proximis Comitiis Germaniæ si eis denegetur, et

omnia armis ac seditionibus vexandi, cum præsertim hoc jam a multis annis assidue petierunt, nec conditiones ullas ad declarandam propriam eorum mentem recusaverint.

9ª. Quod si abutantur hoc usu Calicis, aut, progressu temporis, cognoscatur, detrimentum hinc accidere Catholicæ Religioni, statim poterit revocari; hoc enim inter alias conditiones complectitur.

10ª. Exempla varia similium rituum, quæ aliquando concessa aut dissimulata sunt, modo[1] nationes ad unitatem fidei in his quæ præcipua sunt reducantur; sic, in Concilio Florentino Græci ad gremium Eccæ redacti sunt, et usus calicis non ideo est interdictus.

11ª. Quicquid accidit, magna erit Catholicorum consolatio se nihil prætermisisse, ut illi nobiscum pure et sancte conjungerentur. Magna etiam hinc ratio ad redarguendos adversarios, atque eorum malitiam patefaciendam coram rudibus eorum populis, ut hinc agnoscere incipiant, se ab illis occulte decipi.

12ª. Controversum adhuc est apud Theologos, an plus gratiæ acquiratur ex sumptione utriusque speciei quam unius tantum. Ideo qui petit utramque eligit tutiorem partem, et injuria ei fit, si prohibeatur.

Rationes, quod non videatur concedenda Germanis et aliis Communio sub utraque specie.

Pmo. Ingens scandalum quod orietur apud alias nationes Catholicas, quæ institutæ in hac laudabili Eccæ consuetudine abhorrent maxime usum calicis; imo inter ipsosmet Germanos permulti sunt, qui hoc damnant, unde excitabitur facile perturbatio inter eos, et in tota Ecclesia.

2º. Hoc exemplo cæteræ nationes, quæ non prorsus con-

[1] So I correct an unintelligible word from Raynaldus, who extracts largely from Paleotto in this part. Annal. 1562, No. lxxiv., et seqq.

stantes sunt in fide Romanæ Ecclesiæ statim idem petent, nec recte eis poterit denegari; paulatimque videbimus pravum hunc morem apud omnes irrepere, qui postea cohiberi non poterit.

3°. Alias sub temporibus Concilii Constantiensis, et novissime temporibus Pauli III., cum hoc idem sub quibusdam conditionibus esset eis concessum, illi tamen nunquam eas observarunt, ita ut cum sæpius periculum factum sit hac in re de eorum fide et promissione, nunc stultum videtur amplius id tentare, et eorum verbis stare.

4°. Hoc eis concesso, æque et Conjugium Sacerdotum, et esus Carnium, ab eis postulabitur: imo jam aliqui ex iis incipiunt nunc petere, cum dicant hæc tria eâdem ratione niti. Hæc autem quam valde piorum aures offendant, et ab ecclesia Dei repellenda sint, nemo non videt.

5°. Rationes, quibus olim adducta fuit Ecclesia, ut sub una tantum specie communicaretur, videbuntur quodammodo injustæ fuisse, et non necessariæ, cum potuerit æque concedi hic usus Calicis sub iisdem conditionibus, quibus hodie dari petitur, et tamen antea indistincte fuit consuetudo unius speciei recepta, et a Constantiensi Synodo probata.

6°. Constat inter omnes, eos hoc petere, quia vulgo ipsimet aiunt dari sibi detruncatam Cœnam Dominicam, et quia plus divini auxilii sperant se consequi ex usu utriusque speciei: nunc igitur quamvis ex conditionibus adjectis teneantur aliter confiteri, erit tamen protestatio hæc inepta, et ridicula, cum animus eorum satis certus et exploratus sit, et potius dabitur eis occasio perjurii et sacrilegii.

7°. Isti qui petunt, si in aliis etiam hæretici sunt, non licet hoc eis concedere, nisi prius reipsa alias hæreses deponant, et testimonium evidens factis, non verbis solis, dent se ab aliis erroribus discessisse; quod si Catholici effecti sunt, impossibile videtur eos tangi adeo ardenter hoc desi-

derio, nisi ex perversa aliqua ratione; quoniam qui Catholicus et solicitus, imo qui adeo pertinaciter certat super re, quæ nihil expedit ad salutem, is eo magis suspectus redditur, et ab eo vehementius cavendum.

8°. Ratio illa Ecclesiæ ob periculum effusionis ac sacrilegii adhuc vigebit; nunquam enim, adhibitis etiam omnibus cautionibus, huic rei poterit provideri, præsertim in magna multitudine populi diebus Paschatis, ubi cadus vini vix sufficiet, qui nec poterit, nec decebit consecrari; nec senibus, nec paralyticis absque magno periculo ministrari.

9°. Si quando Ecclesia permisit usum Calicis, id fuit dissimulatione quadam, et sensim admissum, non statim generaliter ullo in loco introductum propter scandalum et alia incommoda: nunc vero generaliter illud Synodi decreto constituere nimis novum esset, et ab antiquissimis Patribus nunquam probatum.

10°. Mirum et tot alias vere Catholicas nationes, quæ nunquam in fide vacillarunt, ac zelo Dei et scientia præstant, eas tamen non solum hoc non appetere, sed potius detestari: quomodo igitur existimabimus hos, qui quotidie improbum aliquid adversus Ecclesiam machinantur, sola nunc pietate ac Dei cultu, et non potius malitia, hæc efflagitare?

11°. Si quid concedendum esset, id a summo Pontifice fieri oportet, qui per ejus Legatos, Nuncios, et Ministros recte instructus esse potest de moribus, ingenio, et fide istorum, qui petant. At Patres, qui sunt in Synodo, nullam fere harum nationum notitiam habent, nec tutâ conscientia videntur id posse indulgere, cum nesciant qui sint, quantum eis fidendum, quid de eis sperandum.

12°. Nullo unquam tempore tot hæreses circa hoc sacramentum extiterunt, quot hodie vigent: ubi aliquid nos immutamus, statim aliqua hæresis ex iis majores sumit

vires, faciliusque imperito populo hinc persuadetur, sic et cætera hujus Sacramenti immutari posse, aut non omnino esse firmum, quod a nobis hactenus defensum est. Hæretici nil magis quærunt, quam unitatem hanc Ecclesiæ variis artibus scindere. Porro novitates omnes fugiendæ sunt, et antiquis traditionibus tanquam tutiori regulæ hærendum.

Conditiones apponendæ si quando concedatur communio sub utraque specie.

P^mo^. Quod in omnibus, tam circa hoc sanctissimum sacramentum, et omnia alia sacramenta, quam circa quæcunque alia pertinentia ad fidem ac ritus, conforment se cum Sancta Romana Ecc^a^, et confiteantur in primis, et acceptent decreta et alia ab hoc Sancto Concilio terminata et terminanda.

2°. Credant et doceant consuetudinem ab Ecc^a^ probatam et diu observatam, viz., communicandi sub altera tantum specie esse, nedum consentaneam divino juri, sed laudabilem et pro lege observandam, nisi ab Ecc^a^ aliter statuatur; et quod aliter pertinaciter sentientes Heretici sunt censendi.

3°. Quod S^mo^ D. N. Papæ tanquam universalis Ecc^æ^ Episcopo et Pastori, fideli et sincero animo, tanquam obedientes filii, omnem obedientiam exhibeant.

4°. Quod Archiepiscopis, Episcopis et aliis Prælatis suis similiter obedientiam et reverentiam præstent.

5°. Quod usu ipso et experientia per aliquod tempus prius comprobetur, illos in reliquis rebus Religionis nobiscum convenire; et deinde id ex gratia petant, non tanquam debitum, nec necessarium ad salutem, sed ex mera et speciali gratia.

6°. Si concedendus erit Calix, concedatur unicuique in Provincia sua tantum, non in aliis locis.

7°. Non compellant aliquos, ut isto modo communicent.

Responsio ad rationes eorum qui dicunt, non esse concedendam communionem sub utraque specie propter periculum effusionis et sacrilegii.

Pmo. Dicitur, adhiberi posse Calicem ministerialem confectum in hunc usum, prout cernitur in Ecca Brixinonensi et aliis multis Ecclesiis et prout olim fieri solebat.

2o. Quod hodie in tota Græcia, ubi est frequentissimus populus, nunquam tamen accidit hujusmodi effusio, quod Episcopus Calamonensis inter cæteros attestatus est.

3o. Si ratio hæc vera esset frustra Concilium Constantiense reservasset sibi hanc facultatem concedendi usum Calicis.

4o. Idem fere periculum in fractione hostiæ accidere potest, ut in regula ordinis Sti Dominici expresse cavetur; nec in purificatione qua utimur in die Paschatis hoc unquam accidit.

5o. Olim tota Ecca spatio plus mille et ducentum annorum semper Calicem omnibus concessit, nec unquam sola suspicio hujus periculi tam pium ritum immutavit.

6o. Hodie qui apud nos utramque speciem petunt, iidem propria authoritate inter se utramque sumunt, et nihil de effusione metuunt, nec ex hoc solo ab ea abstinent.

7o. Spes recuperandæ eorum salutis potior esse debet quacunque suspicione, atque omnes has difficultates indubie superare.

Hæ Pr̃um omnium sententiæ adeo in universum incertæ et dissipatæ visæ sunt, ut nemini exploratum esset, quid a pluribus probaretur: septem enim præcipue opiniones prolatæ colligebantur.

Pa. Eorum, qui dixerunt, negotium hoc in aliam sessionem differendum, et, cum sit gravissimum, maturius cogitandum. Interim vero supplicationes, jejunia, eleemosynas, orationesque Deo habendas, ut quid agendum sit, omnibus

inspiret. Interim etiam ad omnes Archiepiscopos et Epos Germaniæ, aliosque etiam insigniores in Europa Epos literas conscribendas, ut eorum judicium intelligatur.

2a. Prorsus negans Calicem permittendum.

3a. Huic prorsus contraria, affirmans eum concedendum.

4a. Eorum, qui totum negotium ad Papam rejecerunt, ita tamen, ut in actis Synodi nullum ea de re decretum conscribatur.

5a. Eorum, qui primum articulum probarunt; in 2 autem executionem dixerunt Papæ esse relinquendam, qui illuc nuncios et Legatos suos mittat, illique in re presenti pro eorum prudentia quod salubrius duxerint decernant.

6a. Eorum qui visi sunt articulos admisisse, tot tamen conditiones iis adjecerunt, et tam longum tempus requirentes, ut potius petitioni repugnare videantur, aut saltem media sit hæc sententia incerta et perplexa.

7a. Eorum qui de Bohemis et Hungaris pure responderunt, de aliis autem vel omnino negarunt, vel se ad Papam rejecerunt.

Vota autem in presenti fuerunt infrascripta, quamvis dein in Sessione nonnulli ex iis sententiam mutarint.

Qui rem differendam maturius . .	14
Qui negarunt simpliciter . . .	38
Qui affirmarunt simpliciter . . .	30
Qui retulerunt se ad arbitrium Papæ .	24
Qui primum articulum probarunt, sed executionem Papæ reliquerunt . .	31
Qui dubie et cum variis conditionibus responderunt	11
Qui affirmative tantum pro Bohemis et Hungaris	18
Omnes fuerunt numero	166

Quinqueecclesiensis, ubi intelligit incertas adeo Patrum

esse sententias, ut certum nullum, sicuti ipse optabat, decretum conflari possit, magnam præ se fert animi perturbationem : non cessat tamen aliam rationem inire, qua Cæsaris desiderio aliqua ex parte satisfiat : cum Legatis diligenter agit, ut decretum de usu Calicis in hunc sensum componatur, nempe ut Synodus negotium quidem ad Papam rejiciat, prout crebrior Patrum sententia visa fuerat ; eadem tamen Synodus Papæ suadeat, ut eum petentibus juxta conditiones in articulo comprehensas benigne concedat. Legati hinc conjiciunt, nisi Quinqueecclesiensis ratio habeatur, proximam Sessionem fortasse turbulentiorem fore, ut Quinqueecclesiensis ea fortasse de sacrificio Missæ non sit probaturus, quæ promulganda esse decreverant, nisi hoc quoque de usu Calicis addatur. Cum enim Germani hæretici maxime ægre ferant declarari, Missam esse sacrificium, sperabat antea Quinqueecclesiensis eorum furorem hac adjectione Calicis mitigari posse : nunc vero si pars hæc detrahatur, verentur Legati, eum et reliquis Decretis repugnaturum. Inde vero animadverterunt, enumeratis Patrum suffragiis, nihil statui posse, quod ad Quinqueecclesiensis voluntatem faciat : quapropter negotium dant Auditori, ut Decreti formulam describat, quæ minus a Patrum sententia discedat, Quinqueecclesiensis tamen potius consilium adjuvet : ea fuit hujusmodi.

Quamvis sacrosancta Synodus nuper declaraverit S. Ecclesiam Catholicam justis causis et rationibus adductam fuisse, ut Laicos atque etiam Clericos non conficientes sub panis tantummodo specie communicaret, non tamen illius consilium fuit, Christianos omnes ad alteram solum speciem sumendam perpetuo ita teneri, ut si aliquorum salus et Christianæ Religionis augendæ spes id postularet, non etiam Calicis usus quibusdam quandoque esset permittendus. Quapropter cum pridem auditum sit in variis Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæque locis, permultos esse, qui magno

devotionis zelo Stæ Eucharistiæ communionem sub utraque specie sibi concedi jamdiu ita cupiunt, ut vix aliter conscientias suas sedari posse arbitrentur: eadem Sancta Synodus in ea consultatione diu multumque versata est, ut hoc negotium ex communi utilitate, si posset, absolveret. Verum cum hanc rem ejusmodi esse compertum sit, ut diligenter investigari, antequam de ea quicquam decernatur, ac penitus cognosci debeat, et S D. Nr id possit multis rationibus commodius et plenius exequi, in eam tandem sententiam Sta Synodus venit, ut decerneret id quod presenti Decreto facit, ut idem Smus D. N. locorum, temporum, ac personarum conditione perspecta, causaque plane cognita, si hunc Calicis usum judicaverit in ædificationem fidelium et Stæ Matris Ecclesiæ ornamentum posse proficere, tunc certum sit in eo universalem Synodum sub infrascriptis conditionibus atque aliis, prout suæ Beatitudini videbitur, non dissentire.

Conditiones autem, ut sub utraque, ut supra.

Hæc decreti formula a Quinqueecclesiensi non fuit probata; expressius enim atque efficacius cupiebat Sanctam Synodum hac in re votum, consilium, authoritatemque interponere. Ipse aliam formulam componi curat, quam a legatis obtinet in Synodo proponi; cujus erant hæc verba.

Insuper cum eadem Sancta Synodus superiori Sessione duos articulos alias propositos et nondum discussos, viz., incipientes, An rationes &c., in aliud tempus, oblatâ sibi occasione, examinandos, atque definiendos reservaverit, et successive maximâ cum instantia, petitum fuerit, eosdem articulos per eamdem Sanctam Synodum examinari, et definiri, et aliquibus nationibus, ob graves, et multiplices causas Christianæ charitati consentaneas in medium propositas, usum Calicis, seu facultatem ordinariis locorum illum concedendi sub infrascriptis conditionibus concedi, et secum insuper opportune dispensare debere—Volens Sancta Syn-

odus, veluti pia mater, saluti omnium salubriter, quantum in Dno conceditur, providere, cognoscens tamen negotium hujusmodi a seipsa de præsenti tuto penitus absolvi, et definiri non posse, idcirco, re prius diligenter perspecta, et examinata, ac omnibus mature consideratis, tandem censuit, quod S^{mus} D. N., adhibitâ eâ causæ cognitione quæ Beat^{ni} suæ videbitur adhibenda, illis nationibus et populis, quibus sua S^{tas} proficuum et utile id fore cognoverit, sub infrascriptis conditionibus, vel etiam aliis, quas ei Spiritus Sanctus suggesserit, et, si S^{ti} suæ dari opportunum visum fuerit, etiam ex voto, consilio, et approbatione hujus S^{tæ} Synodi præfatum Calicis usum, seu concedendi facultatem petitam concedat, et cum illis desuper etiam misericorditer et de benignitate Apostolica dispenset.

Proposito hoc in consessu decreto, plurima pars Prum repugnavit: nullum enim hac de re consilium papæ dandum esse sentiebat, ne Calicis concessionem Synodus ipsa unquam probasse videretur. Parum quoque prudenter fieri aiebant, si Synodus consilio suo prudentiam Papæ vellet antevertere; non enim decere consilium non petenti impertiri, et præsertim B^{mo} Romano Pont., quo longe inferior tota Synodus censetur. Quare, cum multi Patres varie hac de re respondissent, tandem suffragiis omnibus numeratis, reperta sunt 69, quæ probarent decretum; eorum vero qui improbarent 79; et quorum dubia erat sententia 4. Multi etiam, licet probarent decretum et sententiam ejus, aliam tamen formam multoque graviorem requirebant,

Hæc cum [1] Mantuanus animadvertit, difficillimumque esse a Pribus quicquam amplius obtineri, quam ut negotium ad Sanct^{mum} pure rejiciatur, aliud statim decretum verbis brevissimis conscribi jubet: de quo ad Synodum statim, instante jam Sessionis die, referatur. Ejus erant hæc verba.

[1] Autem, MS. I owe the correction to Raynaldus.

Insuper, cum eadem Sancta Synodus superiori sessione duos articulos alias propositos, et tum nondum discussos, viz. An rationes, quibus Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos atque etiam non celebrantes, sacerdotes sub una panis specie, ita sint retinendæ, ut nullâ ratione calicis usus cuiquam sit permittendus; et, an si honestis et Christianæ charitatis consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi vel regno, calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quænam illæ sint in aliud tempus, oblatâ sibi occasione, examinandos atque definiendos reservaverit: nunc eorum, pro quibus petitur saluti optime consultum volens, decrevit, integrum negotium ad Smum D. Nm esse referendum, prout præsenti decreto refert, qui, pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Christianæ, et salutare petentibus usum calicis fore judicaverit.

Quapropter die 16 Septembris ita in consessu locutus est, Cum de Sessionis futuræ die deliberaremus magnâ sumus, Patres Rmi, molestiâ affecti, quod Epus Quinqueecclesiensis Cæsareæ Majestatis nomine nobiscum graviter conquestus [1] est, authoritatem Cæsaris valde vestris suffragiis neglectam et conculcatam visam esse, quæ, cum ad Christæ Religionis amplificationem ab eo dirigeretur, vestris potius erat sententiis adjuvanda. Hæc res illi adeo indigna visa est, ut nec hodie nobiscum in congregatione, nec die crastina in sessione se interfuturum palam profiteatur. Nos ut tempori, necessitati, communique tranquillitati consulamus, decretum aliud attulimus, quo tota hæc res ad Sanctitatem suam simpliciter defertur. In eo monendi estis, quidquid a vobis decretum fuerit, id Smum benigne interpretaturum, vosque maxime rogamus, ut tanti negotii eam, quam par est, rationem habeatis; quantumque commodi ex gratia Cæsaris huic Synodo possit accedere consideretis, et quod

[1] Consequutus, MS.

potissimum est, Cæsarem non suâ, sed communi Christianæ reipublicæ, utilitate moveri.

Recitato a Secretario decreto, indignati sunt multi Mantuanum cum iis acerbius loquutum, idque palam tum Mantuano tum Cæsari ipsi objecerunt; nam Rossanensis et Jadrensis mirari se responderunt, Cæsarem hæc ab illis vi, aut terrore velle extorquere.

Messanensis—injuriam fieri Synodo, quæ cum semel et iterum hunc Calicem negaverit, rursus importunitate hac urgeatur.

Justinopolitanus—Synodum jure de Oratoribus conqueri, quæ cum semper eximiis laudibus Cæsaream majestatem extulerit, nunc ejus auctoritatem contemptam fuisse affirmet; verum Deo potius serviendum, quam aliis. Idcirco sibi decretum nullo modo probari.

Parisiensis—malle se conscientiæ suæ, quam aliis consulere, ideoque decretum non placere.

Ilerdensis—non placere decretum, nec morem istum sententias his verbis extorquendi.

Ostunensis—decretum quidem probavit, sed morem hunc vehementer accusavit.

Feltrensis—decretum non placere, et de ratione hac sententias extorquendi se conqueri.

Dertusensis—displicer esecundum conscientiam, placere secundum hominem tanquam in voluntarium mixtum.

Cum confusio inter Patres in his dicendis sequeretur, Caprulanusque decretum non placere respondisset, denunciareque ea pro rato non habenda, seque inde recessurum; alii, quod coacta hæc erat voluntas, et non legitima; alii inique conqueri Cæsarem, nec verba hæc ab eo fuisse expectanda, exclamarent; tunc Simonetta, Cæsarem id dolere subjunxit, quod cum alias duo hi articuli de usu Calicis in presentem Sessionem fuerint reservati, videatur nunc Synodus Cæsarem responsione aliqua dedignari, rogavitque, ut

quiete, quod ex Synodi dignitate Ecclesiæque utilitate videretur, tandem decernerent.

His verbis Patres satis placati atque sedati, sententias deinde absque ullo tumultu sunt persequuti; tandemque, Deo adjuvante, reperti sunt 98, qui decretum approbârunt, et 38, qui impugnârunt: sicque negotium hoc, quod tantopere perplexum fuit et controversum, tandem hunc exitum habuit, ut ad Sanctissimi nostri arbitrium referatur; quamvis non defuerunt etiam in Sessione ipsa permulti, qui decretum renuerunt, quos infra memorabimus.

Illud etiam addam, quod alios forte effugeret, sed quia non levis momenti est, nequaquam omittendum duxi: nam cum in eodem Decreto dicatur, Sancta Synodus illorum saluti optime consultum volens, &c., hoc eo pertinet, quod, cum Germani, Hungari et reliqui usum Calicis petentes ad sanctam Synodum magno studio confugissent, nec eam, quam imprimis debebant, rationem S^mi D. N. se habere ostendissent, nunc Sta Synodus eorum saluti consulere cupiens, quippe quæ eos in hoc graviter errare cognoscat, quod non ad supremum Catholicum caput, prout debebant, recurrerint, ideo, ut illos in rectam dirigat viam, eosdem cum toto negotio ad Sanctitatem suam remittit.

Illudque æque non dissimulandum est, quod quamvis Synodus id singulari summi Pontificis prudentiæ statuendum reliquerit, memini tamen, permultos Patres aperte consilium suum interpretantes respondisse, non id se cogitasse, ut Sanctitas sua eorum petitionibus, vel Principum precibus, et gratiæ acquiescat, sed ut certos nuncios et Legatos in rem præsentem mittat, qui Episcoporum et Parochorum consilium etiam sciscitentur, tum conditiones omnes alias appositas, et alias præterea apponendas opportuniores observari mandet, omniaque ad arbitrium Sanctitatis suæ, ac SS. Romanorum Pontificum perficiantur. Non prætereundum illud etiam, quod cum in toto hoc negotio tractando

Quinqueecclesiensis diligenter strenueque se gessisset, et, quantum in eo fuit, nihil officii industriæque prætermisisset, quo petitionis hujus compos fieret, duo tamen omnium judico ab ejus prudentia fuisse desiderata, ut rem hanc plenius faciliusque consequeretur: alterum fuit, quod temporis opportunitatem non idoneam nactus, urgere nunc adeo negotium non debuit, sed Gallorum adventum expectare, quos causæ suæ consentientes adjutoresque futuros esse sciebat: alterum fuit, quod petitionem suam nimis late pro quampluribus nationibus ac populis complexus est. Consilium enim ejus id erat tandem ad Bohemos Hungarosque descendere; existimavitque, faciliorem sibi pro his nationibus obtinendi rationem parari, si quod pro multis petiturus erat, ad hos postea redigeretur, quasi de jure suo aliquid remittere videretur: quod consilium, cum in privatis contractibus, emptionibus, aliisque negotiis, quæ cum singulis geruntur, aliquando succedere soleat, ubi tamen res est cum collegio aut publico hominum conventu, longe aliter solet evenire. Ab iis enim petendum est tantum quod quisque cupit, cum, semel proposita rejectaque petitione, non amplius rei instaurandæ aut emendandæ locus relinquatur. Nam si Quinqueecclesiensis postulata ad Bohemos tantum et Hungaros[1] pertinuissent, forsitan id a Synodo, nec magna etiam contentione, impetrasset. Hæc de usu Calicis.

Sequitur, ut de morum reformatione dicamus, quam quotidie et vehementi studio, non solum Oratores, sed et Prælati ipsi cujuslibet nationis urgebant.

Inter cæteros autem, cum Consiliarii quidam M[tis] Cæsareæ complura ad reformationem pertinentia multis rationibus roborata, magnoque artificio composita, ac in libelli speciem redacta collegissent, quæ seorsum extant.[2]

[1] A mark here occurs which can stand only for some expletive.

[2] The sentence would be incomplete by omitting *cum* at the beginning.

Libellus Cæsareæ Majestatis.

Orēs ipsi postulata hæc Cæsaris nomine Legatis antea reddiderant, nuncque ab iis summopere contendebant, ut inter hæc quæ de reformatione agenda essent, aliquot ex postulatis Cæsaris insererentur. Hæc vero, cum maturiorem deliberationem postularent, duo interim ex eo Cæsaris libello Legati excerpi jubent quæ Patribus proponantur, ne prorsus neglecta illius authoritas videri possit. Primum fuit illud de disciplina et cultu Clericorum, quam inter hæc reformationum capita primo loco collocarunt, ut agnoscant Orēs majestatis suæ in primis rationem habitam fuisse. Alterum fuit, de diligentia et ordine adhibendo in celebrandis divinis officiis: quod caput inter abusus missæ relatum fuit, de quibus paulo post dicemus.

Eduntur igitur Patribus Reformationum Capita N°. 14, quæ ita se habebant.

Canones Reformationis.

Eadem Sacrosancta Synodus Reformationis negotium prosequi intendens in præsenti sessione prout sequitur statuendum censuit.

P^s Canon. Nihil est quod alios magis ad pietatem ac Dei cultum assiduo instruat, quam eorum vita et exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciant, ex hisque sumant quod imitentur; quapropter sic decet omnino Clericos ad Domini munus electos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac numine plenum, præ se ferant. Levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis et

recreationem afferant et venerationem. Cum igitur, quo majore in Ecc[a] Dei et utilitate et ornamento hæc sunt, ita etiam diligentius sint observanda, statuit Sta Synodus, ut quæ alias a Summis Pontificibus et a Sacris Conciliis, de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque, retinenda, et simul de commessationibus, choreis, aleis, lusibus, et hoc genus criminibus, necnon Sæcularibus negotiis fugiendis, copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdem pœnis, quæ omnia in præsenti decreto innovat. Observentur Episcopi vero, si qua ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, et ab omnibus accurate observari suadeant; ne neglectæ subditorum emendationis ipsi condignas Deo vindice pœnas persolvant.

2. Nemo posthac ad cathedrales Ecclesias assumatur, qui ultra alia a sacris Canonibus requisita in Universitatis studio, non fuerit in sacra Theologia, vel in utroque seu altero Jurium Doctor, seu Licentiatus, vel alias graduatus, et in ordine sacro constitutus, nisi ea vitæ integritate, simulque eruditionis celebritate, ac natalium splendore ita illustretur, ut hæc in eo ornamenta publicum Doctoris gradum non obscure compensent.

3. Ecclesiæ Cathedrales, quarum fructûs verus valor quingentorum ducatorum auri de Camera summam non excedit, pensionibus etiam ex causa resignationis minime graventur; quæ vero dictum valorem excedunt, nunquam ultra dimidiam fructuum, neque etiam adeo gravari possint, ut saltem quingenti integri Prælato non relinquantur.

4. Parochiales Ecclesiæ, quarum fructus quinquaginta ducatorum auri de Camera summam non excedit, pensionibus annuis etiam ex causa resignationis nullo modo graventur: quæ vero excedunt nunquam pensionibus vel reservationibus fructuum ultra dimidiam posthac gravari

possint, et semper ad minus quinquaginta ducatorum auri de Camera Rectoris Parochialis Ecclesiæ remaneant.

5. Episcopi ex fructibus omnium dignitatum, quibus in Ecclesiis cathedralibus vel Collegiatis de jure, seu consuetudine inest jurisdictio, ac ministratio, vel officium tertiam partem in distributiones singulis diebus festivis assignandas eorum arbitrio dividere possint, ut qui personaliter competens sibi servitium juxta formam ab ordinario præscribendam, saltem quolibet die festo, non impleverit, illius diei distributiones amittat, nec ejus quoquo modo dominium acquirat, sed fabricæ Ecclesiæ applicetur. Hæc in iis Ecclesiis tantum constituta intelligantur, in quibus nulla est consuetudo, vel statutum, ut non servientes partem aliquam amittant, quæ ad tertiam partem dd. fructuum ascendat: non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus et Constitutionibus etiam juramento et quavis auctoritate firmatis.

6. Canonici, Portionarii, et quicunque pacifice eas obtinent præbendas, quibus onera varia sunt annexa, viz., ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas, canant, teneantur, justo impedimento cessante, ordines suscipere requisitos, consuetudine quacunque in contrarium non obstante; nec aliis de cætero fiat provisio, nisi iis, qui eam ætatem, et cæteras habilitates integre habere dignoscantur: alias irrita sit provisio.

[7.] Dispensationes quæcunque, si extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint. In iis vero, quæ gratiose concedentur, ab eisdem tanquam Delegatis Apostolicis summarie tantum, et extrajudicialiter cognosci possit, an expressæ preces veritate nitantur; quas si veras non repererint, dispensationes ipsæ suum non sortiantur effectum.

[8.] In Commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex justissima causa fieri debent, possint Episcopi

tanquam delegati Sedis Apostolicæ cognoscere, an narrata in precibus veritate nitantur; quæ si falsa repererint, commutationes prædictæ[1] excusationi non demandentur.

[9.] Causæ super Beneficiis, quorum fructus cum distributionibus quotidianis 24 ducatorum auri de Camera verum valorem non excedunt, in prima instantia coram Ordinariis locorum in partibus cognoscantur, qui ad definitivam, quacunque avocatione aut inhibitione non obstante, procedere possint; nec appellationes in eisdem admittantur, nisi a definitiva, vel definitivæ vim habente, vel gravamine, quod appellationem a definitiva sententia repararin equeat.

[10.] Metropolitani in appellationibus ad eos interpositis in quibusvis causis, tam in admittendis appellationibus quam in concedendis inhibitionibus post appellationem jus commune servare teneantur, juxta formam et tenorem Sacrarum Constitutionum Innocent. IV. in Concilio Lugdun. quæ incipit, Romana quacunque consuetudine etiam immemorabili aut privilegio in contrarium non obstante, alias inhibitiones et processus et inde sequuta quæcunque sint ipso jure nulla.

[11.] Episcopi in casibus a jure concessis omnium piarum dispositionum etiam inter vivos sint executores, habeant jus visitandi hospitalia, confraternitates, scholas, Montes Pietatis sive Charitatis, et pia loca omnia, quocunque nomine censeantur, atque rationem administrationum ab iis quos oportuerit exigendi. Cætera hujus generis omnia, quæ ad Dei cultum aut animarum salutem, aut pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi, ex officio suo juxta Sacrorum Canonum statuta cognoscant et exequantur, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili exemptione, privilegio, aut statuto in contrarium.

[12.] Administratores, tam Ecc^{ci} quam Laici, fabricæ cujusvis Ecc^{æ}, Hospitalis, Montis Pietatis, ex quorumcun-

[1] The MS. is ptæ.

que piorum locorum singulis annis teneantur reddere rationem administrationis ordinario, et primam dignitatem obtinenti in Eccª, qui eo tempore præsens fuerit in loco. Quod si ex consuetudine immemorabili, aut privilegio, aut ex constitutione aliqua loci, ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam ordinarius, nisi aliter forte in fundatione aut dotatione talis fabricæ expresse cautum esset, cæteris aliis consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus, et privilegiis in contrarium sublatis; et aliter factæ absolutiones dictis administrationibus minime suffragentur.

[13.] Cum ex Notariorum imperitia plurima damna et multarum occasio litium oriatur, possit Episcopus, si Aplica authoritate creati fuerint, tanquam delegatus Sedis Aplicæ, alias[1] authoritate ordinaria, examinatione adhibita, eorum sufficientiam scrutari, illisque non idoneis repertis officii ejus exercendi usum perpetuo, aut ad tempus, prohibere; nec eorum appellatio interdictionem ordinarii suspendat.

[14.] Si quem Clericorum vel Laicorum, quacunque is dignitate præfulgeat, in tantum malorum omnium radix avaritia occupaverit, ut alicujus Eccæ seu cujusvis Sæcularis vel Regularis beneficii bona, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones quæ in ministrorum et pauperum necessitates converti debeant, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum, seu quacunque arte, aut sub quocunque quæsito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare ausus fuerit, is execrando anathemate tamdiu subjaceat, quamdiu bona, fructus, et reditus, quorum [possessionem] occupaverit, Eccæ ejusque Administratori integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem Eccæ Patronus fuerit, etiam Jurepatronatus, ultra prædictas pœnas eo ipso privatus existat. Clericus vero, qui fraudis

[1] It may be aliterve—the contraction not being a usual one.

et nefandæ usurpationis hujusmodi confabricator, seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat, necnon quibuscunque beneficiis privatus sit, et ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum ordinum executione sui ordinarii arbitrio suspendatur.

Ubi hæc 14 decreta proposita fuerunt, rogatis Patrum sententiis ad XI tantum sunt redactæ: nam, quod erat ordine 3m et 4m ea de causa fuit sublatum, quod, cum in iis de pensionibus ageretur, noluerunt Patres ullam eorum mentionem fieri, ne quando eas probasse viderentur, quas flagitiosissimum esse monstrum in Ecca aiebant. Imo vero petebant Canonem quod illæ prorsus abolerentur, juxta c. 1. ut Eccles. benef. promulgari. Quamvis autem non defuerint et qui eas tueri conarentur, egregium tamen fuit, quod, cum iidem distinguerent inter pensiones licitas et illicitas, aperte fateri videbantur, eas quæ hodie crebrius reservantur, non satis æquas esse. Optassent multi ut modus congruus iis imponendis statueretur, ne plus æquo Ecclesiæ onerarentur; neve illæ nisi vere indigentibus Clericis, et vitæ probitate commendatis decernerentur, verbisque negantibus decreta hæc conciperentur, ne earum usus omnino approbatus videretur; et quamvis ad hoc exemplum Concilii Lateranensis, Viennensis, ac ejusdem Tridentini in superioribus Sessionibus sub Paulo et Julio III. proponeretur, quæ pensiones recepisse videntur, nunquam tamen reliquis Patribus hoc potuit persuaderi; in eoque constanter persistiterunt, ut hæc decreta de medio tollerentur, quamvis deinde in sequentibus Sessionibus longe æquiores redditi diversum permiserint.

Aliud etiam erat decretum ordine 9; quo causas beneficiales in prima instantia coram Ordinariis locorum agi usque ad summam valoris 24 juxta fere formam Concilii Lateranensis permittebatur. Huic decreto non satis multi acquiescebant, imo petebant quascunque causas in prima

instantia relinqui Ordinariis locorum. Tandem Canon ita fuerat temperatus, ut ultra montes Causæ usque ad 50, citra montes usque ad 24 relinquerentur Ordinariis. Postea cum ministri Marchionis Pescarii Oratoris Regis Philippi graviter conqueri cœpissent, quod privilegia Regni Siciliæ et ejus Monarchiæ, quæ quaslibet causas in primâ instantia judicandi jus habent, non mediocriter hinc læderetur, placuit hoc caput in aliud tempus differre: multi tamen Patres aiebant ea privilegia aut non extare, aut esse commentitia; nam cum olim id regnum sub ditione Ecclesiastica esset, eoque P. P. Legatos suos cum summa mitteret potestate, postea eo translato in regium jus, fuisse a Regibus id etiam oblique retentum, quod antea Pontificiis Legatis tantum jure licebat.

Itaque Decreta omnia Reformationis undecim tantum capitibus conclusa fuerant eo ordine, quo hodie extant; quorum primum, petentibus Oratoribus Cæsaris, ad nimiam Clericorum Germaniæ licentiam cohibendam, quod et reliquis usui futurum speraretur, præcipue fuit compositum.

In 7° nonnulli adhuc addi petebant, ut promovendus in Episcopum esset ordine sacerdotali initiatus, ut Segobiensis, Legionensis, Ostunensis, Lucensis, Aquensis; sed tamen apparuit contrarium Innocent. III. in c. a multis de æt. et qualit., et Urbanum Papam in c. nullus 60 Dist. respondisse; atque Subdiaconos ad Episcopatum promoveri posse censuisse, additumque est illud de spatio sex mensium, ut magis idonei eligerentur. In eodem etiam dum agitur de scientia illius, qui Episcopus creandus est, contendebant nonnulli, clare omnino exprimi, eum gradum non nisi Doctoribus decernendum, adducti B. Pauli auctoritate ad Tim. i. dum ait oportet Episcopum esse Doctorem, &c.; quod tamen alii improbarunt, cum satis sit eum tali esse scientia præditum, qua ad alios docendos sit idoneus, quod apud Paulum in Græco perspicuum est, dicentem ἐπισκοπον διδακ-

τικον, id est, Episcopum aptum ad docendum; quamvis ad hoc probandum deinde plurimum expediat publicum illud testimonium, quo hodie in Academiis Doctoris titulo et ornamento periti solent insigniri.

Tertium quod sequitur Decretum, petentibus primum Lusitanis et Hispanis, fuit propositum, quod dicerent, et præsertim Episcopus Auriensis, multas se habere in eorum Ecclesiis dignitates: hæ honorariæ non essent, contra eorum institutionem, huic oneri subjiciendæ. A reliquis tamen probatum fuit, quod ita cultus divinus augeatur; nec æquum sit, titulum locumve in Ecc^a ab ullo otiose occupatum detineri. Quoniam vero in eadem Ecc^a non omnes æqualis proventus sunt dignitates, et durum videbatur, [quod[1]] tertia pars ex fructibus omnium dignitatum simul esset quasi in unum acervum confundenda; hinc enim sequi, ut ille qui tenuem dignitatem haberet lucrum magnum ex alterius longe pinguioris portione esset facturus. Propterea statutum fuit, præscribendum unicuique separatim ministerium suum cum emolumento damnove, quod ei juxta laborem suum sit accessurum.

In 8° decreto memini addita fuisse ea verba, non tamen sub Regum immediata protectione sunt, ita petente Oñe Regis Lusitaniæ ob quædam Hospitalia Regiæ tutelæ commissa; quod *indignum* in iis locis et aliis similibus videri posset, ea ab ordinariis visitari, quæ Rex ipse authoritate sua tueatur ac juvet.

In 9° quibusdam videbatur extrema Clausula esse supervacanea, quæ tamen minime otiosa recte intuenti occurret, quod et reliqui probarunt; siquidem prima pars decreti de iis fabricis agit, aut piis locis, quarum administratores nemini rationem reddere solebant, prout Bononiæ in fabrica S^ti Petronii. Secunda autem pars ad illos pertinet, qui reddunt quidem rationem alicui, sed non Ordi-

[1] The contraction is somewhat ambiguous.

nario. Cautum enim in universum esse voluerunt, omnium piorum locorum rationes ab ordinariis expendendas.

In 11° multi petebant, ut exprimeretur vulgare nomen Confidentiæ, aperteque omnes hæ pactiones abolerentur. Alii satis hoc iis verbis aiebant contineri, quibus dicitur, seu per suppositas personas, &c. : sed vera ratio fuit, quoniam confidentiæ, quibus hodie Romana palam utitur Curia, ad pensiones tantum seu Beneficia Regni Hispaniarum pertinent, quæ ob pragmaticas Regias alienigenis obtinere posse interdicitur, quod multis iniquum videbatur. Ideo nisi prius hæ pragmaticæ abrogentur non expedire Patres censuerunt, ut hæ confidentiæ tollantur, quas Papa novit, et justa de causa sustinet.

Superest ut de iis, quæ in missæ celebratione animadversa fuerunt perperam observari, dicamus: quæ res simul cum decretis de morum reformatione a Patribus tractata fuit, ac antea quidem, nonnullis de more delectis Pribus mandatum fuerat, ut multiplices, quos comperissent, ea in re abusus [corrigerent], in ordinemque redigerent. Quod et ab iis justo fere libello factum fuerat.

Abusus Missæ. fol.

Verum cum prospectum deinde fuisset, eos etiam ad levissima quæque descendisse, excerpta ex eorum opere postea graviora quædam capita fuerunt, atque ad Synodum relata: quæ erant hujusmodi.

Decreta de Abusibus Missæ.

1°. Sacerdotes in sortem Dni vocati, ut munda ei, et immaculata sacrificia offerant, nulla spe profani lucri, aut sordida cupiditate ad tam veneranda mysteria accedere debent. Ideo nemini liceat, ob missas, quæ ei in certa occasione ex tempore celebrandæ offeruntur, quicquid ex convento, nec mercedis aut subsidii nomine postulare. Si

quid tamen, eleemosynarum ac pietatis intuitu eis sponte fuerit oblatum, illud acceptare sit permissum. Sacerdos autem pro missa, quam primam celebraturus est, nihil omnino Ordinario, seu Capitulo, aut cuicunque alteri, etiam immemorabilis cujuscunque consuetudinis vel statuti prætextu, persolvere teneatur.

2_o. Sanctissimum Christi Sacrificium, ubi vivifica Dei caro, ac pretiosissimus ejus sanguis, offerri debent, temere satis quibusdam in locis ad aliud imaginarii sacri genus traducitur, ubi sacerdotes, nullâ consecratione nec sumptione facta, umbraticam tantum mysterii speciem agunt, et, veritate sacrificii relicta, inane quoddam ejus simulacrum effingunt.

In posterum igitur, missæ istæ omnes, quas Siccas vocant, ab Ecclesia Dei amoveantur, easque in Ecc[iis] celebrantes, uti sacerdotalis muneris illusiones, condigno exemplo puniantur arbitrio Ordinarii.

Cum semel Salvator noster passione sua humanum genus redemerit, valde felix censendus ille est, qui tantum mysterium vel semel in die pro illius dignitate ac reverentia potest recolere. Quare nemo plures eodem die missas nisi in casibus vere expressis audeat celebrare. Qui secus fecerit, tanquam indignus[1] officio ab altaris ministerio suspendatur, atque arbitrio Episcopi censeatur.[2]

Ea quæ in Ecclesiis, summa ratione atque divino Spiritus Sancti numine instituta sunt, privato affectu nullatenus convenit immutari. Ideo missæ, Dominicis, et aliis quibusdam festis diebus constitutæ ab omnibus ita religiose retineri mandantur, ut earum loco peculiares vel votivas, seu pro defunctis substituere nemini sit permissum. Eas tamen ante vel post hæc ordinaria sacra arbitratu Episcopi peragere licebit.

[1] Tanto indignius, MS.

[2] Perhaps the sentence, plainly faulty, may be rectified thus—indignus officio censeatur, atque ab altaris ministerio, arbitrio Episcopi, suspendatur.

Cum sacerdotum oblatione defunctorum animas in fide decedentes a pœnis solvi, maturiusque Deo conciliari certum sit, sancta Synodus, ut pia hæc suffragia pro illis assidue exerceantur, sicut et pro necessitatibus variis quotidie Domino offertur, hortatur omnes ordinarios ac locorum Superiores, ut in Cathedralibus et Collegiatis ecclesiis præter missarum solemnia cujusque diei propria, alia etiam pro anniversariis defunctorum singulis diebus conventualiter celebrari procurent.

Veneranda Dominici Corporis et sanguinis mysteria, quibus cælestes Angeli assistunt, profanis non decet locis ministrari ; quare Sacerdotes tam sæculares, quam regulares, cujuscunque sint instituti, non nisi in ecclesiis Domino consecratis, extra quas non est locus proprius sacrificii, hæc sacra audeant peragere; alias Ordinarii arbitrio suspendantur, non obstantibus exemptionibus quibuscunque. Quod si Episcopus permittat, vel magna necessitas alibi eos celebrare compellat, tunc consentiente Ordinario, si ejus copia commode haberi possit, quo venerabiliore possunt loco, imprimis tamen mundo, et aquæ benedictæ aspersione et oratione purificato, id eis non sit interdictum.

Non modo locum ipsum, ubi impollutum hoc Christi sacrificium offertur, omni prorsus sorde carere oportet, sed etiam quæ ad ejus usum adhiberi solent, veluti vasa, vestimenta, altarium, pallæ, vela, corporalia, et alia id genus, maxime munda, nitida, et non lacera conservari jubentur, juxta consuetudines Innoc. III. in Concilio generali editas, quæ incipit, relinqui.

Cum sacra mysteria summâ veneratione sint peragenda, intimo quidem affectu in solum Deum, externo vero cultu adeo composito et decoro, ut alios devotione repleat, et ad religionem excitet; propterea sacerdotes, dum Missarum solemnia agunt, non velut citato cursu, inculcatisque verbis hæc properent, sed apte, distincte, graviterque singula

pronunciare studeant, ut ab illis dum hæc aguntur, Deum cogitari, atque ibi corde et ore eos adesse omnes intelligant. Caveant etiam ne ita submissâ voce verba proferant, ut non commode ab aliis intelligantur; sic tamen, ne clamoso vocis strepitu audientium fervorem frangant, verum ita cuncta moderentur, ut Missæ, sive planâ voce sive cantu celebrentur, omnia clare, matureque prolata in audientium aures et corda placide descendant: quæ vero rhythmis, musicis, atque organis agi solent, in iis nihil profanum, sed Hymni tantum, et divinæ laudes intermisceantur; ita tamen ut quæ organis erunt psallenda, si ex contextu divini sint officii, quod tunc peragetur, eadem ante, simplici claraque voce recitentur, ne perpetua sacrorum lectio quemquam effugiat. Tota autem hæc modis musicis psallendi ratio, non ad inanem aurium oblectationem erit componenda, sed ita ut verba ab omnibus percipi possint, atque audientium corda ad cælestis harmoniæ desiderium, beatorumque gaudia contemplanda rapiantur. Quæ in Missarum celebratione statuuntur, eadem et in aliis divinis officiis erunt observanda, ut quo magis res sacræ ab humanis distant, eo etiam majori reverentia, pietate, ac fide hæc fieri intelligantur.

In Missarum sacrificio, quod omnium mysteriorum summum est, non modo publice ac notorie excommunicatos, quibus nec locus quidem ullus in Ecclesia communicari debet, interesse nefas est, verum etiam publicos concubinarios, ac manifestos usurarios ab ejusmodi sacrificii conspectu repellere convenit. Ideo omni diligentia curent Ordinarii, ut si eos aliis scandalo esse cognoverint, ab Ecclesia arceantur.

Hæc decreta, quamvis ex aliis longe pluribus et prolixioribus excerpta essent, eadem tamen adhuc, ut minutiora, nimisque exquisite collecta, non sunt a Pribus probata, cum parum digna tanti consessus majestate videntur, et ea complecti, quibus commodius ordinarius quisque in Ecc[a] sua

prudenter posset prospicere. Ac quamvis multi ex re esse censerent, nihil de rebus propositis demere, quod hæc quæ nominatim in Synodo constituuntur facilius usu recipiantur, præsertim si generalis facultas ordinariis adjungatur, qua ipsi pro eorum prudentia, quædam possint temperare; tamen contraria sententia, authore Segobiensi, obtinuit, ut, viz., tota hæc materia ad tria tantum capita in universum redigeretur, iisque præcipue abusibus occurreretur, qui vel ad cupiditatem, vel ad irreverentiam, aut ad superstitionem spectant. Qua de causa unicum tantum Decretum his tribus partibus constans confectum fuit: quale hodie vulgo habetur.

Decretum de observandis et evitandis in Celebratione Missarum.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missæ sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitarit maledictum in Sacris Literis invocari [in eum] qui opus Dei negligenter [faciat]. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia qua Deo Patri reconciliati sumus in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur, satis etiam apparet, omnem operam ac diligentiam in eo parandam esse, ut quantâ maximâ fieri potest interiori cordis munditiâ, et puritate, atque exteriore devotionis ac pietatis specie peragatur. Cum igitur multa jam, sive temporum vitio, sive hominum incuria et improbitate irrepsisse videantur, quæ a tanti sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam et fidelis populi edificationem restituatur, decernit Sancta Synodus, ut ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere, utque e medio tollere sedulo curent, ac teneantur, quæ vel

avaritia, idolorum servitus, vel reverentia, quæ[1] ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit. Atque ut multa paucis comprehendantur, imprimis quod ad avaritiam pertinet, cujusque generis mercedem, conditiones, pacta, et quicquid pro missis novis celebrandis datur, necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a Simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibeant. Deinde ut irreverentia vitetur, singuli in suis Diœcesibus interdicant, ne cui vago et ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat: neminem præterea, qui publice et notorie criminosus sit, aut S^to^ Altari ministrare, aut sacris interesse permittant; neve patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab eisdem ordinariis designanda et visitanda sanctum hoc sacrificium a Sæcularibus aut Regularibus quibuscunque peragi; ac nisi prius qui intersint, decenter composito corporis habitu, declaraverint, se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse. Ab Ecclesiis vero musicas eas, ubi sive organo, sive cantu, lascivum aut impurum aliquid miscetur; item sæculares omnes actiones, vana atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant ut domus Dei vere domus orationis esse videatur, ac dici possit. Postremo ne superstitioni locus aliquis detur, edictis et pœnis propositis caveant ne Sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent; neve ritus alios, aut alias ceremonias et preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ ac frequenti et laudabili usu receptæ fuerint; quarundam vero Missarum et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu,[2] quam a vera religione inventus est,

[1] Vel, MS.

[2] It appears to be vultu in the MS., but is blotted.

omnino ab Ecclesia removeant; doceantque populum quis sit, et a quo potissimum proveniat S^{mi} hujus sacrificii tam pretiosus ac cœlestis fructus: moneant etiam populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus dominicis et majoribus festis, accedant. Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quæcunque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis, [et] aliis pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscunque.

Dum vero de eo ageretur, memini nonnulla, quæ modo subjiciam, fuisse a quibusdam etiam memorata; nam cum antea plurimi eas Missas, quas siccas vocant, omnino prohibendas esse censuissent, ac tamen deinde diligentius [re] expensa, nihil in iis postea immutari placuit, tum quia in libris, qui sacerdotales vocantur, earum usus receptus videtur, tum quia in maritimis navigationibus, cum nequeat verum Sacramentum peragi, hæc memoria satis prodest; et tandem quia in multis locis, ubi sacerdotum copia haberi non potest, aut non adsunt ministeria omnia ad consecrandum necessaria, expedit his missis siccis uti, ut hujus sacrificii memoria apud fideles retineatur; quod Quinqueecclesiensis maxime suasit. De mercedibus etiam, quæ solvuntur pro Missis celebrandis, quamvis Abbas Panormitanus et Doctores licitas esse fateantur, non tanquam pro pretio Missæ, sed pro labore et opera, cui celebrans ille erat adstrictus; tamen quia his temporibus nimium hæc res prolapsa est, placebat, ut saltem pro Missis incertis et quæ ex tempore offeruntur nihil peti posset: de aliis nihil expri-

meretur, veluti de illis, quæ certis temporibus aliquo sacello, aut Altari ex voluntate Testatoris sunt celebrandæ. Postea Canon redactus fuit ad verba generalia, prout hodie extat. Optasset etiam Segobiensis, ut Clerici duo spectatæ probitatis in singulis ecclesiis constituerentur, qui omnes eleemosynas pro Missis celebrandis oblatas colligerent, illasque inter sacra facientes distribuerent, ita ut nemo spe certi lucri celebraret.

Id quoque tentabant aliqui, ut prohiberetur ne prope Altaria, ubi celebrandum esset, cadavera sepelirentur; sed, cum non satis definitum esset, intra quod spatium ea sint humanda, imo ex inveterato usu quodam omnium fere Ecclesiarum cadavera intra Templa sepeliantur, nunc si prohibendum erat, ne prope Altare collocentur, &c., plura sepulchra, et magnificentissima erant evertenda, quibus ornantur ædes sacræ; et suspicio erat, ne id etiam repugnantibus laicis præstari posset, iis præsertim in Ecclesiis, ubi sepulchra Regum, Ducum, et Principum conspiciuntur, quorum successores ea tolli non paterentur. De musica in divinis agenda, tametsi aliqui eam potius in Ecc^{iis} damnarent, reliqui tamen, et præsertim Hispani eam omnino ex antiquissimo Catholicæ Ecc^{æ} instituto ad excitandum fidelium in Deum affectum retinendam censuerant, modo lascivia petulantiaque vacaret, et quoad ejus fieri posset verba canentium ab audientibus intelligerentur. A multis etiam fuit petitum, ut meretrices publicæ a missæ sacrificio arcerentur, saltem post dictum Evangelium; commemoratumque fuit, Marcellum II. aliquando cogitasse, ut in Ecc^{iis} viri seorsum a fœminis secernerentur: sed hæc obiter tantum a paucis prolata.

Hæc de habitis hoc tempore Patrum Congregationibus et decretis, inter quæ illud quoque non prætermittendum: nam die 22 Augusti Archiepiscopus Ragusinus in ipso consessu, dum Patres sententias dicerent, subito epileptico

symptomate correptus exanimis relictus fuit: postea, accurrentibus Patribus, variisque remediis ex tempore, prout locus ferebat, adhibitis, et præsertim Lansaci Ororis Gall., qui statim salem ex sacrario sumptum illius ori imposuit, solertia sublevatus, cum ad se rediisset domum vehiculo fuit delatus, et pristinæ valetudini paucos post dies est restitutus. Die etiam 2 Septembris Episcopus Veronensis Ordinis Prædicatorum, Venetus, ex nobili familia Trivisanorum, florente adhuc ætate naturæ munus persolvit. Accepi ego ab iis, qui in ejus obitum adfuerunt, multa eum præclare de cælesti gloria, dum in extremis ageret, protulisse, imo eum affirmasse, se modo Deum Patrem in Cælis, gloriosamque[1] ejus matrem, conspexisse. Mirabantur omnes qui aderant, dum agens animam perpetua oratione latina et eleganti, horæ spatio, semper res divinas incredibili spiritus ardore referret.

Interim etiam Literæ Urbe nunciaverant, N. Orem Gallum apud Sanctmum egisse, ut sessio in adventu Gallorum differretur: Sanctitatem autem suam constanter renuisse, quod vereretur[2] hæc in fraudem excogitari, ut diutissime exitus Synodi protraheretur. Narrabant etiam, Sanctitatem suam in Cardlium Consistorio summopere prudentiam Cardinalis Mantuani commendasse, cujus consilio et authoritate Patres ad summam inter se consensionem redacti viderentur: eundem etiam Sanctissimum Prælatis multis hic plus solito gratum ac benevolum se præbere conspiciebatur, dum eis beneficia in mensibus Sedi Apæ reservatis vacantia conferendi, prout occasio tulerat, facultatem dabat; quod tamen, non deerant qui prave interpretarentur, quasi Sanctitas sua levissimis his munusculis eos sibi demereri, et voluntati suæ adjicere studeret. Fuerant etiam hoc tempore Literæ a Philippo Rege ad Oratorem suum Marchionem

[1] It is gloriamque in the MS.

[2] Verteretur, MS.

Pescarium in gratiam, ut ferebatur, Pontificis scriptæ, quibus Prælatos Hispanos moneret, ut a Residentiæ disputatione abstinerent, neve rem hanc amplius urgerent.

Postquam igitur quæ supra retulimus de Patrum decretis jam constituta fuerant, die 17 Septembris celebrata fuit de more Sessio. Aderant Or̃es Cæsarei, Gallici, Lusitanus, Veneti, Helvetius. Sacrum egit Archiepiscopus Hydruntinus, orationem habuit Ep̃us Vicecomes Vintimiliensis. Post cæremonias transactas, aliaque consueta, lecta fuit a Secretario Obedientia præstita a Patriarcha Assyriorum cum literis Cardinalis Amulii, quæ et alias in Congregatione Patrum fuerunt recitatæ. Addita nunc tamen fuit his protestatio quædam Oris Regis Portugalliæ. Nam cum Patriarcha ille Assyrius nominaret nonnullas civitates, quas sibi ratione dignitatis suæ subesse asserebat, Rex Portugalliæ eas sub ditione sua contineri Synodo declaravit, nec ad eum Patriarcham ullatenus pertinere, prout clarius ex ejus protestatione constat: de qua in folio

Post hæc lata sunt suffragia Pr̃um de singulis rebus in Congne examinatis; ac primo quidem de Sacrificio Missæ; 2°. de Reformatione; 3°. de petitione usus Calicis; 4°. de die futuræ Sessionis; quibus in rebus non defuerunt Prælati multi, qui a reliquis dissidentes in pristinis eorum sententiis adhuc persistere maluerunt, ut infra ex eorum suffragiis clarius liquebit, a cæteris tum longo intervallo separati: quibus peractis, finis Sessioni impositus fuit, magnâ omnium lætitia et plausû gratias divinæ bonitati agentium, quod tandem ex tot difficultatibus, eo adjuvante, emersissent.

Decreta publica in Sessione 6a.

Sacrosancta Synodus, &c., et reliqua, prout hodie: omnes Patres responderunt, Placet, exceptis infrascriptis.

Vota Patrum data in Sessione 6ª Sacri Concilii Tridentini sub Pio IV. 17 Septembris, 1562.

Pmo super Doctrina et Canonibus de Sacrificio Missæ, ac etiam de observandis vel evitandis in Celebratione Missæ.

Omnes responderunt simpliciter per verbum, Placet, exceptis infrascriptis, qui dixerunt prout infra, videlicet:

R. D. Granatensis dedit Schedulam tenoris subsequentis, viz., Secundum anathema non placet, in quantum definit Christum creasse Apostolos sacerdotes in Cœna per illa verba, Hoc facite in meam commemorationem, tum quod extra proprium ejus locum, qui est in materia de sacramento Ordinis, et Sacerdotio, pro sequenti proxima Sessione inductus definitur, tum etiam quia difficultas hæc non est discussa et disputata per Theologos; nec auditi sunt Patres, qui illam tractare et sententias priscorum Doctorum, quorum multi oppositum non obscure sentiunt, inter se comparare[1] atque examinare voluerunt; et potissimum, quoniam per illud multi Patres antiqui et gravissimi absque necessitate damnantur. Non item placet definiri, Christum in Cœna se obtulisse, cum sancti Doctores asseverent, illum semel hoc fecisse. P. Granatensis.

R. D. Panormitanus—ubi nominatur Petrus, apponatur, Beate Petre et Paule.

R. D. Gadicensis—Placet doctrina et Canones, sed in titulo vult ut addatur, Sacrosancta Synodus universalem Ecclesiam representans.

R. D. Auriensis dedit Schedulam tenoris sequentis, vlt. Non placet quod definiatur, Apostolos illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, institutos esse sacerdotes, donec Patribus proponatur, et per Theologos disputetur. Auriensis.

[1] Conservare, MS.

R. D. Segobiensis dedit Schedulam tenoris sequentis, vlt. Secundus Canon, quoad id quod adstruit sanctum Altaris sacrificium offerri posse pro aliis necessitatibus, ac peccatis, et pœnis peccatorum, horumque sequelis, non placet, primo, quia non potest probari scriptura, neque traditione, quæ legitima traditio sit; neque probatum neque ostensum est a Theologis neque a Patribus Secundo, quia Christus non videtur se obtulisse in Cruce pro omnibus necessitatibus, quæ possunt accidere. Tertio, quia proximam dat occasionem, et aditum aperit, ad superstitiones. Tertius Canon, quantum ad id quod dicit, Apostolos fuisse creatos Sacerdotes in Cœna illis verbis, Hoc facite &c., non placet, primo, quia res dubia est, nec a Theologis neque a Patribus est perfecte discussa, sed neque proposita, ut conciliariter tractaretur, de more Concilii. Secundo, quia pauci ex antiquis et sanctis Patribus hoc tenuerunt, neque dixerunt; imo multi ex iis sine ratione videntur damnari: adde etiam quod extra locum suum omnino tractatur, nec est res ad finem necessaria. Item quod in doctrina dicitur, per hanc Altaris Hostiam sacrosanctam, et sacrificium incruentum, omnia sacrificia naturæ et Legis perfici et consummari, non placet; tum quia derogat multum sacrificio Crucis cruento, cujus omne quod figuratur complementum fuit, et cujus istud venerabile Altaris sacrificium rememorativum est, et a quo solo habet vim suam; tum quia non est Scriptura, neque legitima traditio, quæ hoc affirmet. Similiter decretum remissionis ad Summum Pontificem super usu Calicis indulgendo universaliter et sine limitatione, non placet, quia manentibus in hæresi sua, aut saltem omnino non deserentibus coram facie Ecclesiæ, non video, neque ostensum est ab aliquo Patre,[1] qua ratione possit illis concedi usus Calicis; deinde quia quasi per violentam quandam importunitatem extortum esse videtur.

[1] Patrum, non video, is superfluously added in the MS.

R. D. Ostunensis dedit Schedulam tenoris sequentis, viz., Placent Canones et Doctrina de Sacrificio, excepta tamen de secundo Canone et de doctrinæ particula illa, in qua affirmatur, Christum in mystica Cœna instituisse Apostolos Sacerdotes; nam hæc res suum examen non habuit, et plerique ex Sanctis Patribus secus sentire videntur.

R. D. Vegliensis dedit Schedulam tenoris sequentis, viz., Non placet verbum in doctrina positum, quo dicitur, Christum in Cœna obtulisse; tum quia in sensu quo adductum videtur non consonat dictis Apostoli, tum etiam, quia non declaratur qua specie sacrificii; unde videtur deceptivum et non decens: ideo aut declaretur aut tollatur. Non placet Canon de Ordine Apostolorum per illa verba, Hoc facite, &c; tum quia res non fuit proposita, nec discussa, tum etiam, quia damnat multos Sanctos Patres, viz., Dionysium Areopagitam, Alexandrum Primum, Chrysostomum, Maximum, Augustinum, S. Thomam, et alios adductos per R^m. D. Granatensem, et quia, non est hic locus huic rei determinandæ, sed differri debet in sequenti Sessione, in qua tractabitur de Sacramento Ordinis, et interim examinari, et non sic indiscussum statui. In cæteris Doctrina et Canones omnes placent. Vegliensis.

R. D. Lucensis dedit Schedulam tenoris sequentis, viz., Non placet, quod definiatur, quod Christus in Cœna ordinaverit sacerdotes, quia hoc non est propositum nec disputatum a Theologis, nec satis excussum a Patribus, ut in Concilio solet et fieri debet res gravis: sed differatur usque ad proximam Sessionem, in qua indicta est materia de Ordine. Cætera omnia placent. Lucensis.

R. D. Lavellinus dixit de abusibus, quod Episcopi possint dare licentiam Altaris portabilis.

Secundo super Reformationis Decreto.

R. D. Pactensis—non placet 3s Canon, quia videtur pugnare cum 3° Canone præteritæ Sessionis.

R. D. Salmanticensis idem dicit, prout supra.

R. D. Cauriensis—placet, dum tamen declaretur, in eodem 3° Canone, quid juris sit de dignitatibus nullum munus injunctum habentibus, neque residentiam.

R. D. Asturicensis—in ultimo Canone, ubi Patroni et Collatores[1] eâdem pœna puniantur.

R. D. Gadicensis—in 2° Canone, ubi[2] sacro Ordini addatur Presbyteratus.

Tertio super Petitione Concessionis Calicis Decreto.

R. D. Bracarensis } non placet.
R. D. Messanensis }

R. D. Philadelphiensis—si placet majori parti mihi quoque placet.

R. D. Miletensis }
R. D. Oscensis } non placet.
R. D. Castrensis }

R. D. Adjacensis — placet, ut conveniam cum majori parte, aliter non placere.

R. D. Salmanticensis—placet remissio, sed non per decretum.

R. D. Cauriensis.

R. D. Fesulanus.

R D. Ilerdensis.

R. D. Legionensis

R. D. Dertusensis consensit in remissionem, non tamen per decretum, ne Hæreticis insinuamus Sm D. N. inferioritatem habere, quam precor dignetur considerare rationes negantium[3] calicem.

[1] Collectores, MS. [2] Ibi, MS. [3] Negotium, MS.

R. D. Naulensis—non placet.

R. D. Gerundensis dedit Schedulam tenoris sequentis, viz., Ego Arias Episcopus Gerundensis, piis et justis causis motus, dico, communionem S[mi] Corporis Christi sub utraque specie minime concedendum esse Bohemis, Moravis, et aliis, pro quibus petitur a Cæsareæ M[tis] Oribus. Dico etiam idem negotium communionis petitæ per decretum hoc Sacri Concilii, Summo Pontifici Dno Nro non debere committi; sicut enim impium et injustum judico a Sacrorum Pr̃um statutis deviare, ita indecens et novum, atque superfluum judico D. N. Pontifici summo hujusmodi communionis negotium per decretum committere; rogoque et peto vos notarios Sacri Concilii ut hanc meam sententiam continetis in actibus Sacri Concilii. Arias Ep̃us Gerundensis.

R. D. Uxentinus—placet remissio, sed non per decretum.

R. D. Gadicensis—non placet.

R. D. Astoricensis—placet remissio, sed non per decretum.

R. D. Trojanus—placet remissio, sed non per decretum.

R. D. Eugubiensis
R. D. Segobricensis
R. D. Calaguritanus
R. D. Almeriensis } non placet.
R. D. Elnensis
R. D. Auriensis
R. D. Pampilonensis

R. D. Segobiensis—neque placet Canon, neque modus extorquendi.

R. D. Buduensis—non placet, et protestatur de nullitate hujus Decreti, quia Pontifex habet supremam potestatem, et potest hoc facere ex se absque decreto.

R. D. Reatinus
R. D. Civitatensis } non placet.

R. D. Niochensis dedit Schedulam tenoris subsequentis, viz., de usu Calicis placet ut concessio ad S^{mum} D. N. remittatur, dummodo, si concesserit, in literis exprimatur, hoc fieri potestate suprema quam habet. Niochensis Epus.

R. D. Columbriensis—placet remissio, sed non per decretum.

R. D. Lucensis
R. D Cortonensis
R. D. Vestanus
R. D. Policianus[1] } non placet.

R. D. Imolensis—non placet quod Sta Synodus faciat[2] aliquod decretum super hoc negotio.

R. D. Rossensis
R. D. Rapotensis } non placet.

R. D. Achadensis—placet cum declaratione quod S^{mus} utatur suprema potestate.

R. D. Chironensis—non placet.

R. D. Generalis Observ.—non placet.

R. D. Laynez, Præpositus Gñalis Societatis Jesu, dicit, quod per se res non placet, sed si majori parti Patrum placuit, mihi placet, hac lege, ut scribatur ad S^{mum} D. N quod consulto Synodus non est ausa dare consilium.

Quarto super Decreto futuræ Sessionis.

Omnes responderunt simpliciter per verbum, Placet.

[1] ? [2] Fiat hoc, MS.

ACTA SEPTIMÆ SESSIONIS.

DIE 18 SEPTEMBRIS 1562.

PRÆSENS Sessio, ob gravissimas quæ in ea inciderunt contentiones et pericula, maxime est memorabilis; nam octies, quod aliis temporibus nunquam accidit, prorogatur; acerrimis decem mensium disputationibus assiduo fuit agitata; interimque, duobus clarissimis Summi Pontificis Legatis extinctis, tot aliæ varietates, tot inopinati eventus sunt subsecuti, ut non facile sit cuncta recensere. Dicemus tamen, Deo juvante, potiora.

P°. Igitur, Legati munus dant Rossanensi, Vestano, Auditori,[1] Advocato, Promotorique, ut multa de formando Ecc^{æ} statum a Pribus postulata, tum ab ipsis excogitata, ac siqua eis alia commodiora occurrerent in unum colligant, ordineque disponant, quo postea de his Synodus, cum opportunum fuerit, consulatur. Interim etiam, adhibitis Sacrarum Literarum peritis, articulos de Sacramento Ordinis a Theologis minoribus examinandos edunt, quibus in sex Classes distributis, singulis Classibus Theologorum[2] quindecim propositos articulos tractandos assignant in hunc modum.

Articuli de Sacramento Ordinis a Theologis examinandi.

An Hæretici sint, vel Erronei, vel Schismatici, vel scandalosi, et a Sta Synodo damnandi.

Ordinem non esse Sacramentum sed ritum quendam eligendi, et constituendi ministros Verbi et Sacramentorum.

[1] The author modestly contracts himself Aud^{ri}. [2] Theologos, MS.

Ordinem non solum non esse Sacramentum, sed potius figmentum humanum excogitatum a viris rerum Ecclesiasticarum imperitis.

Ordinem non esse unum Sacramentum, nec infimos et medios ordines, velut gradus quosdam tenere in Sacerdotii ordinem.

Nullam esse Ecclesiasticam Hierarchiam, sed omnes Christianos ex æquo esse Sacerdotes, et ad usum, seu executionem, opus esse vocatione Magistratus, et consensu Populi, et qui Sacerdos semel fit, eum laicum rursus posse fieri.

Non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile et externum, neque potestatem aliquam spiritualem, sive ad consecrandum Corpus ac Sanguinem Domini, sive ad offerendum, sive ad absolvendum coram Deo a peccatis, sed officium tantum et ministerium prædicandi Evangelium; et eos, qui non prædicant, prorsus non esse Sacerdotes.

Unctionem non solum non requiri in ordinum traditione, sed esse perniciosam et contemnendam; similiter et omnes alias cærimonias: et per ordinationem non conferri Spiritum Sanctum; proinde impertinenter Episcopos, cum ordinant, dicere, Accipite Spiritum Sanctum, &c.

Episcopos non esse Presbyteris superiores, neque habere jus ordinandi, aut, si habent, id illis esse commune cum Presbyteris, ordinationesque ab ipsis factas sine Plebis consensu irritas esse.

Ordo servandus a Theologis in examinandis Articulis de Sacramento Ordinis, et de Sacramento Matrimonii.

Ne ex propositis Articulis alii omittantur, vel negligenter perpendantur, placuit in sex Classes infrascriptas distribui, ut ad eos examinandos ex omni Theologorum ordine aliqui describerentur. Quare Theologi omnes qui præ-

scriptæ Classis articulos discutiendos susceperint, alios omittentes, de illis tantum sententiam suam dicent.

Deinde, cum adeo multa nunc peragenda sint, ut nec temporis pars minima sit terenda, sat esse putabant, si per dimidiæ horæ spatium sermonem suum protulerint. Quod commode fieri poterit, si omissis omnibus supervacaneis, illud tantum nude et simpliciter enarrabunt quod de propositis rebus sentient.

Theologi qui dicturi sunt in prima Classe super tribus primis Articulis de Sacramto Ordinis.

Alfonsus Salmeronus
Ferdinandus Velosillus
Didacus de Payva
Fridericus Pendasius
Franciscus Sancius
Joannes Covillonius
Benedictus Arias[1]
Joannes de Capocina[2]
Beneds Herba de Mantua
Aloysius de Burgo Novo
Franciscus Vicedominus
Jo. Bapta Valentinus
Theodorus Masius Mantuanus
Angelus Arbensis
Octavianus de Mantua.

Theologi qui dicturi sunt in 2a Classe super 4o et 5o articulis de Sacramento Ordinis.

Petrus de Soto
Ferdinandus Tricius
Franciscus Ferrerius
Adrianus Venetus
Petrus Cumelius
Cæsar Ferrantius
Didacus Sabanus
Andreas Camutius
Bernardus de Berardis
Bonifacius Ragusinus

[1] Montanus.
[2] I cannot find any name like this in the Catalogue appended to Can. et Decret.

Joannes Tertius
Cherubinus de Cassia
Lucretius Venetus
Stephanus de Aretio
Maximianus[1] Ordinis Conv.

Theologi qui dicturi sunt in 3^{a} Classe super 6° et 7_{o} Articulis de Sacram^{to} Ordinis.

Franciscus Torres
Joannes Gaglio
Alfonsus Mercantes[3]
Joannes Polancus
Joannes Fonseca
Angelus de Petriolo
Christophorus Castellanus
Amantius de Brixia

Petrus de Naya[2]
Melchior Cornelius
Petrus Fontidonius
Michael Tonsusp. de Pampe-[lonia
Antonius de Grossuto
August^{s} Bald^{s} de Lugo
Laurentius Venetus
Adamus Florentinus.

Dum hæc parantur, Oratores Gallici Legatis significant, nuncium, cum recentibus a Rege literis, eo consilio missum advenisse, ut hic ante Sessionem proxime celebratam interesset; nunc postquam serius venit, se id[4] quod reliquum in mandatis habent, expositūros. Illud autem præcipuum esse, ab ipso quidem Rege ea, quæ de sacrificio Missæ a Patribus sancita sunt, satis probanda fore, sed quod ad Adversarios nostros, quorum præcipue causâ Concilium hoc fuit convocatum, pertinet, cum illi his non interfuerint, nec sententiam suam dixerint, vereri illum valde, ne Synodum hanc dicat,[5] larvis luctari, et sibi facile esse ea componere, quæ nemo impugnat. Idcirco, ut imposterum suspicio omnis adimatur, cupere se a Sta Synodo ea quæ dogmatum sunt, in adventum Gallorum, Germanorum, et

[1] Maximilianus, MS.
[2] This may be the Petrus (a Portugueze) in the Catalogue.
[3] Marchantus?
[4] For sed in the MS. I have substituted se id, which appears right.
[5] Quod is here inserted improperly by the MS.

Polonorum, qui brevi hic aderunt, differri. Interim vero, quæ ad firmandam Ecclesiæ disciplinam pertinet, Patres toto pectore huic [reformationi incumbant, quæ][1] Synodo existimationem sit allatura.

Legati respondent de moribus ea, quæ necessaria videbuntur, se nullatenus prætermissuros, ac Oratoribus ipsis communicaturos : quæ vero dogmatum sunt, non licere ipsum,[2] repugnantibus palam quotidie Patribus, et expectatis tamdiu frustra Adversariis, amplius producere: curaturos se tamen, ut summâ diligentia ac maturitate cuncta pertractentur.

Postero die Orator Cæsareus Quinqueecclesiensis in eandem fere sententiam cum Legatis agit: durum, scilicet, Majestati illius satis videri, cum tot gravia ac Christianæ Reipublicæ necessaria, atque ab omnibus exoptata, de corrigenda disciplina, agenda supersint, adeo tamen lente in his Synodum progredi, et levia tantum perstringere; satius esse disputationes dogmatum, in adventum Episcoporum qui propediem expectantur proferre, et interim de moribus quam diligentissime tractare. Addidit, urgere Cæsarem, ut postulata, quæ ejus nomine pridem Legatis exhibuit, ad Synodum omnino referantur; nec ignorare eum quidem permultos fore Patres, qui, cum iis prohiberi intellexerint, ne ad Cardinalatum promiscue cuncti nisi necessariis ad id munus obeundum instructi virtutibus provehantur, eos rei magnitudine deterritos, quæ eorum indignitatem arguat, illis esse repugnaturos; nolle tamen Cæsarem officio suo deesse, quin ea moneat quæ Christianæ Reipublicæ maxime conducere arbitratur. Hac de causa, tum nuper etiam cum Turca inducias in octavum annum pepigisse, ut solutiore animo rebus Christianæ Religionis mentem adjiciat, totusque in eas incumbat.

Ad hunc Legati se reformationis materiam cum rebus

[1] Something to this effect is necessary to be supplied. [2] Ipsos?

dogmatum hactenus semper conjunxisse, respondent; nec ab hoc instituto esse discedendum: curaturos quidem omni conatu, ut Majestas sua intelligat, se in utramque rem, summâ diligentia, solicitudineque incumbere, atque et illius postulata se ita amplexuros, ut quoad eos fieri poterit, et quod ex Summi Pontificis ac S[tæ] Synodi dignitate erit, Majestatis suæ studio satisfiat.

Haberi eo tempore cœptæ Theologorum minorum disputationes de articulis Sacram[ti] Ordinis; cum Prælati aliquot Hispani, Bracarensis, Segobiensis, Messanensis, et alii nonnulli, apud Cardinalem Seripandum graviter sunt conquesti, ex articulis propositis de Sacram[to] Ordinis, eum de medio sublatum fuisse, qui alias in eodem Concilio sub Julio III. Theologis traditus fuerat, et quo continebatur, Ep̃atum esse de jure divino, et esse majorem Presbyterio. Seripandus respondit, nullam nobis in eo cum Hæreticis esse controversiam: ideo jure omissum fuisse. Illi replicant, imo et Lutherum negare Episcopos esse de jure divino. Seripandus ostendit, Lutherum admittere Episcopatûs institutionem esse de jure divino: sed impugnari ab eo ritum Episcopos consecrandi, Ecclesias benedicendi, Campanas, et alias hujusmodi ex Pontificalis libri instituto. Hæc enim omnia figmenta esse hominum, nec a Deo instituta eum affirmare. Illis non satis acquiescunt, sublatumque articulum verentur, ne hinc quæstio Residentiæ, an Juris divini sit, existetur; rursusque maximo se teneri desiderio affirmant, ne quid de veteri articulo immutaretur. In quo sane non admodum illi fallebantur, omnem siquidem disceptandi de residentia occasionem Patribus ademptam Legati voluerant. Imo, cum Theologi minores de propositis articulis disserentes obiter sæpe eam quæstionem attigissent, fuit eis per schedulam interdictum, ne illud disputandum susciperent, sed in alia quæ fuerant proposita, incumberent.

Peractis igitur Theologorum disputationibus, accitisque in Congregationem Patribus, idem Seripandus, absente Mantuano, sit incepit: Vestrum est, Sanctissimi Patres, Theologorum sententiis quas totos decem dies audistis, finem imponere. Dignum est sapientia vestra quæ ab iis agitata sunt ita componere, atque ingenii vestri lumine ita illustrare, ut in ea pii omnes intuentes posthac statim amplectentur, et læto animo accipiant. Quapropter, deligent de more amplitudinis vestræ ordinis vestri aliquos, qui ex prudentia sua Canones, orthodoxâ adhibita doctrina, conficiant; interimque nos parandis aliis de Reformatione rebus operam dabimus. Tum quia Patres id se legatorum qui aderant arbitrio relinquere responderunt, ipsi per Secretarium nominant Jadrensem, Reginensem, Legionensem, Conimbriensem, Nemaucensem, Canadiensem, Generalem Servorum, Generalem Jesuitarum.

Post hæc, ut promissa sæpius veteris disciplinæ restitutio Patribus ederetur, cum quinque viri, quibus id negotium datum erat, permulta jam suis distributa capitibus delegissent, ecce magnus rumor circumfertur, fixum Patribus esse, ut interea de residentia in primis decernatur. Legati verentur ne veteres repetantur controversiæ; cumque illis quacunque ratione, occurrere, tutumque aliquod consilium inire cuperent, rem adeo difficilem, ob multorum pertinaciam et judiciorum varietatem comperiunt, ut nihil prius tentandum statuant, quam omnia S^mo Dno Nro significentur, ne calumnia alias eis inusta renovetur. Literis igitur per certum Tabellarium magnâ cum celeritate ad urbem missis, adjunctis iis, quæ de moribus proponenda censuerant, rei statum Papæ significant, urgere scilicet Patres, ut imprimis controversia de Residentia tandem definiatur. Triplex vero consilium a multis, qui sanctæ illius Sedis se studiossimos profitentur, proponi, vel, ut novi nihil hac de re decernatur, cum decretum Pauli III. temporibus editum sufficiat; vel

ut res tota Sanctitatis suæ arbitrio relinquatur; aut tandem novum decretum a Synodo, omissâ Juris divini definitione, variis tamen pœnis, præmiisque, adjectis, conficiatur: se nihil, eo inconsulto, aggredi voluisse; nunc quod ei magis libuerit, se omni ope atque industria tractaturos: missis literis explorare Patrum animos, eo etiam diligentius, cunctaque tempestive rimari, ut in quam partem ii se flectant, accurate intelligant, antequam in Synodo congrediatur. Qua in re multi varias rationes hujus quæstionis sedandæ excogitare, atque ad Legatos deferre non desierunt; inter quas nonnullæ extant, quæ a Vivariensi et Auditore collectæ fuerunt.

Qua ratione procedendum sit.

Quidam etiam non levem de se vulgo sermonem præbuerunt, quod gravitatis obliti, nimium officiosi, aut potius ambitiosi, alios in hanc vel illam partem, cujus ipsi authores viderentur, prehensare conarentur. Increbrescebat interim fama, Cardinalem Lotharingium ac Gallicanos Episcopos brevi Tridentum perrecturos; Lotharingiusque literas ad Sanctitatem suam de ejus discessu jam dederat, quarum exemplum est.

Literæ Cardinalis Lotharingii.

Ferebatur itidem Summus Pontifex quotidie ex Urbe Prælatos huc dimittere; egisse etiam diligenter cum Oratore Veneto, ut Episcopos omnes eorum ditioni subjectos Senatus Venetus huc compelleret. Quin et Cardinali Consano in regnum Neapolitanum proficiscenti diplomate injunxisse, ut Episcopos statim ex iis locis Tridentum sub censuris extruderet. Idem et Presidibus provinciarum, Nuntiis, et cæteris ejus ministris aliis in locis præcepisse. Quod etsi prudentissime ab eo factum fuisse dubitari non

debet, cum, apertâ conflictanteque quotidie œcumenica Synodo, Episcopos seorsum agere, castraque deserere indignum esset, non defuerunt tamen qui acrem hanc Summi Pontificis diligentiam carperent, cum mitti huc absque delectu intelligerent Prælatos etiam rerum Ecclesiæ prorsus rudes, et qui nunquam Ecclesias suas viderunt, quasi Sanctitas sua numerum potius Prælatorum quam pondus et merita eorum, exquireret; et quasi vereri ille videretur, ne quid adversi, Gallis advenientibus, hic accideret, perinde ac si S[tæ] illius Sedis authoritas ea sit, quæ Adversariis obsistentibus, possit succumbere. Objiciebant et illud, quod, cum undique Prælati Tridentum adigerentur, nonnullis tamen, quorum doctrina atque vitæ sanctimonia hic spectata erat, perfacile abeundi licentia permitti videbatur, non aliam, ut ipsi interpretabantur, ob causam quam quod hi Juris divini partes olim amplexi essent; quo in numero fuerunt Ragusinus, Reatinus, Surrentinus, Sutrinus, et quidam alii. Verum hi in eo fortasse, quod credere licet, fallebantur, cum Episcopos quidem huc omnes compelli muneris eorum necessitas postularet: nonnullos etiam hic dimitti, aut valetudinis ratio, aut honestæ aliæ causæ interim suaderent.

Refertur post hæc ad Legatos doctrina et Canones de Sacramento Ordinis, delegatorum Patrum consilio composita. Legati hæc Oratoribus Principum imprimis exhiberi jubent, ut si quid eorum intersit, tempestive possint, priusquam cæteris edantur, admoneri. Inde Congregationem generalem advocari mandant, quæ tamen in tertium diem postea dilata est, ortâ de loci dignitate contentione inter Oratorem Ducis Bavariæ, et Oratorem Helvetiorum; cum Helvetius a suis mandata accepisset proxime post Venetos anteire pateretur. Quare mandatum fuit, ut neuter posthac in Congregationem prodiret, donec res cómmodius tractaretur.

Hinc subsequutæ sunt Pr̃um sententiæ et Canones de

Sacramento Ordinis, quas paulo infra enarrabimus, ne quædam interim exorta omittamus. Nam Procuratores Prælatorum aliquot Germaniæ, sibi jus esse sententiam in Synodo definitivam ferre contendebant, prout iis olim tempore Pauli Tertii concessum fuerat. Legati Breve id Pauli, a S^mo Dno Nro Pio IV. revocatum fuisse respondebant, magnique eis privilegii loco permitti, quod secretis P̃rum Congregationibus, quod aliis interdicitur, possint interesse: maturius se tamen quod liceat deliberaturos.

Per literas etiam Urbe allatas ad quæstionem de Residentia fuerat responsum, probari, scil., a S^te sua, ut gravioribus pœnis Pastores in Ecc^iis suis assidui esse cogerentur: se tamen ad Legatorum prudentiam referebat. De reformatione aperte Sanctitas sua profitebatur, velle se multum de jure suo decedere, ut ea de moribus statuantur, quæ ex sententia P̃rum honesta viderentur; atque in hanc sententiam communes ad Legatos literæ scriptæ erant; seorsim deinde aliæ essent literæ ad Cardinalem Simonettam scriptæ, in quibus[1] majorem post cœptam de Residentia controversiam præ se ferre fiduciam Sanctitas sua videbatur, [2]quibus ei mandabat, ut caveret saltem ne quid adversus ejus dignitatem statueretur, et quoad ejus fieri possit, ne novitates adversus Romanam Curiam inducerentur. Et sane magnâ moderatione ac prudentia hæc quoque literæ erant conscriptæ, ut legentem ex eis nihil offenderet, mensque Papæ tota ad bonum publicum conversa videbatur, cujus rationem in primis haberi maxime monebat. Erant et in nonnullis de reformatione capitibus quædam in margine annotata, quæ maturius expendi videbantur. Sed quod ad libellum postulatorum Cæsaris attinet, cum iis Auditor antea Legatorum jussu responsiones quasdam adscripsisset, rescriptum ex Urbe fuit, sic eas a Sanctitate sua probatas fuisse, ut illis prorsus acquiescat.

[1] Quo, MS. [2] Should et in be added?

His acceptis literis, mandant Legati omnia rursus privatim examinari, atque ita præparari, ut cum locus erit Patribus in Consessu proponantur.

Nunc quæ interea de Sacramento Ordinis agebantur persequemur. Doctrina autem et Canones P̃ribus propositi erant tales.

Prima Doctrina, et Canones de Sacramento Ordinis propositi die 9 Octobris 1562.

Cum Sacrosancta Tridentina Synodus rem intendat hoc loco, ut rerum series postulat, de Ordinis Sacramento agere, quo spirituales ministri in Ecclesia propagantur, pauca quædam præferri voluit, in quibus totam hujus Sacramenti rationem, Spiritus Sancti magisterio edocta breviter complecteretur, ac Christi fidelibus ad Catholicæ fidei veritatem confirmandam traderet.

Sacrificium et Sacerdotium adeo inter se conjuncta esse, ut unum sine altero constare nullo pacto possit, ex ipsa rei natura manifeste apparet. Cum igitur in novo testamento sanctum Eucharistiæ sacrificium visibile a Dni institutione Catholica Ecc[a] acceperit, fateri etiam oportet in ea novum esse visibile et externum Sacerdotium, in quod vetus (teste Apostolo) translatum est. Hoc autem ab eodem Salvatore nro institutum esse, atque Apostolis eorumque successoribus potestatem traditam consecrandi et offerendi Corporis et Sanguinis sui, sumendi etiam et aliis communicandi, necnon peccata remittendi et retinendi, tum Sacræ Literæ aperte ostendunt, tum Catholicæ Ecc[æ] traditio semper docuit. Et quamvis negandum non sit, ministerium etiam verbi Sacerdotibus convenire, Sacerdotes tamen esse non desinunt, tametsi munus hoc non exerceant: quod Apostolus testatur, dicens, Presbyteros duplici honore dignos esse, qui bene præsunt, præsertim eos, qui laborant in verbo et doctrina. Sed quoniam divina quædam res es-

tam Sti Sacerdotii administratio, consentaneum fuit, ut in ordinatissima Eccæ dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines, ita distributi, ut minores per medios in majores ascenderent, ab eisque continerentur, donec in Sacerdotio consummarentur. Quare non solum Sacræ Literæ de Diaconis apertam mentionem faciunt, sed etiam ab ipso Eccæ initio frequentissime legimus sequentium ordinum nomina et munera, Subdiaconi vel Acolyti, Exorcistæ, Lectoris, et Ostiarii. Jam vero, cum ex Scripturæ testimonio, et Ecclca traditione satis perspicuum sit, ordinem externo signo sensibili administrari, potestatemque spiritualem et gratiam per id conferri, dubitari non potest, vere et proprie sacramentum dicendum esse. Huc enim pertinet quod legimus, Dominum quidem Apostolis Calicem in Cœna tradidisse, post resurrectionem in eos inflasse, Apostolos, postquam [jejunassent[1]] et orassent, iis qui ordinandi erant manus imposuisse; quorum exemplum deinceps Sta Ecca sequuta, in ordinum collatione solemnibus Cæremoniis usa est, atque inter eas sacram unctionem religiose semper servavit. Quæ omnia declarant, Ordinem Sacramentum esse, cum præsertim, quoad gratiam pertinet, Dominus Apostolis dixerit, Accipite Spiritum Sanctum; et beatus Paulus ad Timotheum scribat, Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum; non enim dedit nobis spiritum timoris sed virtutis, et dilectionis et sobrietatis. Præterea illud ostendunt, quod Ecclesia jam pridem statuit et definivit, nimirum in ordine potestatem spiritualem quandam consecratione dari, quæ quidem adeo fixa et immobilis est, ut deleri aut auferri non possit: ita ut Sacerdos rite semel ordinatus Laicus iterum effici nequeat. Porro quemadmodum Ordo sacramentum est, ita etiam unum Sacramentum esse sancta Synodus docet. Nam

[1] It is a blank in the MS., which should evidently be supplied as is done, if, as I suppose, the reference be to Acts xiii. 3.

etsi plures in eo sint gradus, ac potestates inter se distinctæ, omnes tamen ad unum Eucharistiæ sacramentum et sacrificium ordinatæ referuntur; ex quo necessario sequitur in sancta Catholica Ecclesia, quæ ad similitudinem cœlestis illius Hierusalem matris nostræ descripta est, Hierarchiam per succedentium Ordinum aptissimam distributionem sub uno summo Hierarcha Christi in terris Vicario Romano Pontifice constitutam esse.

Quod si quis omnes Christianos æque[1] sacerdotes aut pari inter se potestate spirituali præditos esse affirmet, nihil aliud facere videatur, quam Ecclesiam, quæ terribilis est, ut castrorum acies ordinata, ita confundere, ut, contra Apostoli doctrinam, omnes Apostoli, omnes Doctores, omnes Evangelistæ, omnes Pastores sint; perinde ac si in ea umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitet.

Quare sancta Synodus declarat, præter cæteras Ecclesiasticas potestates, Episcopos etiam ad hunc[2] Hierarchicum Ordinem pertinere, qui non solum a Presbyteris differunt, sed illis etiam superiores sunt. Nam, cum in Apostolorum locum successerint, sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia peragere ipsi possunt, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Ex hoc vero facile intelligitur ab Episcopis Ecclesiasticos ministros rite et legitime ordinari; atque in hujusmodi ordinatione nec Plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis et magistratus consensum, sive vocationem, sive authoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit. Quin potius sancta Synodus decrevit, eos, qui propriâ temeritate hæc ministeria sibi sumunt, et qui ad ea exercenda, non per ostium, hoc est Ecclesiastica et Canonica potestate[3] missi ascendunt, omnes, non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones habendos esse. Hæc autem quæ generatim Sacræ Synodo visum est Christi fideles docere, certis et propriis

[1] Atque, MS. [2] Adhuc, MS. [3] Pietate, MS.

Canonibus in hunc, qui sequitur, modum, damnare constituit, ut omnes (adjuvante Deo) fidei regulâ utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere ac tenere possint.

Canones.

P^s. Siquis dixerit, non esse in novo Testamento sacerdotium visibile et externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi et offerendi corpus et sanguinem Domini, et peccata coram Deo dimittendi et retinendi, sed officium tantum et nudum ministerium prædicandi Evangelium, vel eos qui non prædicant prorsus non esse Sacerdotes; sit Anathema.

2us. Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, et infimos et medios, qui velut gradus quidam in Sacerdotii Ordinem tendant, vel Ordinem esse figmentum quoddam humanum, et excogitatum a viris rerum Ecclesiasticarum imperitis ; Anathema sit.

3us. Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino institutum, aut non esse unum sacramentum, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi et Sacramentorum ; Anath. sit.

4^s. Si quis dixerit, per ordinationem non conferri spiritualem et indelebilem potestatem, aut eum, qui Sacerdos semel fit, rursus Laicum fieri posse; aut non dari per eum Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopos, cum ordinant, dicere, Accipite Spiritum Sanctum; Anath. sit.

5us. Si quis dixerit, Sacram Unctionem, qua Ecc^a utitur, non solum non requiri in ordinum traditione, sed esse perniciosam et contemnendam, similiter et omnes alias ordinis cæremonias; Anath. sit.

6^s. Si quis dixerit, nullam in Ecc^a Catholica et Aplica esse

Hierarchiam secundum Sacrum Principatum, sed omnes Christianos ex æquo esse Sacerdotes, aut æqualis spiritualis potestatis; Anath. sit.

7[s]. Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, viz., non habere jus ordinandi, vel, si habent, id esse illis commune cum Presbyteris, sive ordines ab ipsis collatos, sine plebis, vel potestatis sæcularis consensu aut vocatione irritos esse, et eos qui ab Eccles[ca] et Canonica potestate rite ordinati et missi non sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros; Anath. sit.

His paulo ante Patribus omnibus editis, cum ad ea respondendi dies advenisset, nos hæc ex eorum annotationibus, prout licuit, summatim excerpsimus.

Patriarcha Venetus—Tollantur illa verba, in Sacerdotio consummarentur, quoniam sunt adversus c. 1. de Sacra Unct. et opin. Canonistarum, affirmantium Episcopatum ad ordines pertinere, nec eorum gradus absolvi in Sacerdotio.

Naxiensis pro 4to, statuit, dicatur, declaravit, quoniam circa Sacramenta nihil statuit Ecc[a] sed tantum definit.

Granatensis—Non placet, quod dicitur, ordines minores ascendunt per medios, nam illi non ascendunt, sed Clericus ascendit. Dixit præterea, duo hic addenda esse, quæ alias sub Julio Tertio in hac eadem materia fuerant apposita, eaque valde necessaria; videlicet, quod Episcopi sunt Jure divino instituti, et quod eodem jure divino sunt Presbyteris superiores; nam Calvinum, Musculum, et alios in Centuriis hæreticos palam asserere, sacerdotes Episcopis æquales esse, ideoque nullatenus hoc prætermittendum. Hic Varmiensis, ideo hæc omissa, respondit, quia nulla nobis in eo cum Hæreticis est controversia: imo in Confessione Augustana, cujus causa potissimum hoc Concilium tempore Pauli III. fuit cœptum, id aperte contineri, Epicopos jure divino institutos; propterea que hoc in disputa-

tione non ponendum. Granatensis replicavit, si Augustana Confessio id fatetur, ac verum est, cur nos id erubescimus. Ad hæc Varmiensis[1] negare nostros Episcopos hic unctionibus, precibus, ritibusque consecratos tales esse quales olim Episcopi fuerunt instituti.

Jadrensis—Patres huc convenisse, non ad Confessiones tantum Augustanas, sed ad alias etiam hæreses, ubi opus sit, profligandas. Ideo hoc, de jure divino, quod a quampluribus hæreticis negatur, esse apponendum.

Bracarensis — Hæreticos dicere Episcopos institutos a Christo, tanquam homines, qui potestatem habent prædicandi et docendi verbum, et nihil aliud. Nos autem affirmare, eos homines habuisse etiam ab eo potestatem conservandi alios, et alia gerendi Episcopalia, quæ ipsi aiunt esse phantasmata. Ideo omnino esse declarandam hanc institutionem hoc modo, quo utitur Ecc^a, esse a jure divino profectam.

Nicosiensis—addatur, jure divino.

Philadelphiensis—votum suum esse, ut Synodus quam celerrime absolvatur, cum molestissima pituita vexet multos, et præsertim quod, absentibus Adversariis, tempus frustra conteritur ac marsupium exhauritur.

Mutinensis—Ut ordo doctrinæ Canonibus respondeat, et se alias annotationes scripto commodius traditurum.

Segobiensis—Doctrinam non præstare quod pollicetur, cum multa ei desint. Non placet quod ait, in Sacerdotio consummaretur, cum Dionysius dicat, consummari in Episcopatu. Non placere, quod ex vi hujus Sacramenti conferatur gratia gratum faciens; nam Sacramenta novæ Legis id efficere, inquit, quod significant in eorum forma; sed in forma istius Sacramenti non contineri gratiam, quamvis Deus ex misericordia sua adjuvet excellentius hunc gradum:

[1] The vacancy in this place should apparently be filled up by a sentence expressing the sentiment of the presumed heretics.

id tamen non oriri ex ipsa vi Sacramenti. Optasset etiam cæremonias omnes, quæ in hoc Sacramento adhibentur, distincte explicari, quæ sint necessariæ, et quæ congruentes. Item alia de Episcoporum, Presbyterorumque origine, ad integram Hierarchiam constituendam, hic perfecte comprehendi.

Montis Marani—exprimendum illud, Ep̃os etiam de jure divino; nam cum tempore Julii III. in articulis tunc compositis id contineretur, hæretici hinc possint occasionem arripere confirmandi sua, si viderent, hoc nos ex veteri doctrina sustulisse.

Auriensis—non posse ei id unum non maxime displicere, quod, cum hæretici nil aliud magis quærant, quam Hierarchiam evertere, non videtur, cur author hujus hierarchiæ et Deus ipse hic omittatur. Itaque censere se, doctrinam ita componendam, quæ universa a summo usque ad [imum],[1] non confuse sed distincte complectatur, nominatimque, quod Episcoporum potestas a Christo fuit instituta.

Legionensis—Episcopos ordinis potestatem a Deo consequi, Jurisdictionis autem exercendæ facultates a Papa obtinere; atque ita sentire Turrecrem. lib. 2 de Eccles. cap. 53 usque ad 67. Idcirco neminem offendi posse, quod Episcopi dicantur Jure divino, cum id in eo intelligatur, quod primi gradus est non in eo quod secundi est, viz., Jurisdictionis; et ita S. Thom. 2ª 2æ q. 39 art. 3. tradidisse.

Almeriensis—qui dat Sacerdotes dare et sacrificium, ut Paulus ait ad Hebræos; sed non e contra, nam multi offerebant sacrificium, qui non erant Sacerdotes, ut Saul, Samuel, Abraham et alii. Multa etiam non ex necessitate hujus sacramenti Ordinis contineri, veluti insufflationem, manuum impositionem, unctionem et similia, quæ explicanda fuissent c. Presbyteri de Sacram. non inter. De

[1] A blank, which I thus venture to fill up.

minoribus ordinibus an sint sacramentum, existimare id se omnino; quoniam tamen multi dubitant, ideo hic non definiendum, sed addendum quidem, potestatem Episcopos a Christo derivasse.

Ostunensis—Nullam esse causam cur Episcopatus ab ordine excludatur juxta sanctum Dionysium. Non posse etiam sine magna nota omitti, quod Episcopatus non sit jure divino, et eodem jure superior Presbyterio, cum hoc nomine damnatus olim fuit Aerius, et postea a recentioribus hæreticis, et Calvino in lib. 4. Institutionum renovatum. Unde cum sit articulus fidei et consequenter juris divini, merito a Synodo esse refellendum. Porro in Episcopatu varias esse functiones, alias omnino supernaturales, veluti ordinandi et consecrandi, et has non posse ullatenus tolli, quoniam etsi exerceatur in eum, qui non sit subditus, adhuc tamen imprimi characterem. Alias esse, quæ magis cum materia sunt conjunctæ; has plus vel minus limitari ac restringi, quo magis conjunctæ; sunt cum materia: nam quasdam esse ad forum interius spectantes, ligandi et absolvendi; et has restringi posse quoad personas et res. Alias ad forum exterius pertinere, et has magis mutari et minui solere, cum versentur circa materiam contingentem; quare dubium nihil esse, hæc omnia limitationi humanæ et moderationi subjecta esse. Idcirco recusari non posse, quin hoc explicetur, quod necessarium est ad constituendam Hierarchiam, ut scil. omnes sciant, hanc a Christo et a Jure divino proficisci.

Vestanus—minores Ordines esse Sacramentum, prout in cap. fin. de Cler. adar,[1] et cap. 1 de Sacram. Hos inter im-

[1] This word I do not at all understand. The reference appears plainly to be to Distinct. 21 of the Decretum, Cleros et Clericos. Ferrari, in his Prompt. Bibl. under *Ordines* I. 6, et seqq. mentions, in connexion with the subject, *Archidiaconus,* whose name was Guido de Bayfo, or Baisius, as Fabricius, in his Bibl. Med. et Inf. Æt. informs us, who wrote Interpretationes in Decretum, for the fragrance of their doctrine or learning called Rosarium; and adar may be a mistaken con-

positionem manuum esse de necessitate, cum sit traditio Apostolorum cap. fin. de Sacram. Nos inter multas autem quæstiones a Patribus excitatas, quæ sunt sublatæ in Concilio Florentino, id potius curandum, ut Canon nominatim de Primatu Petri edatur, sicuti in doctrina relatum fuit.

Nimociensis—Dicatur Episcopos Jure divino esse institutos; quoad ordinem tamen, non quoad Jurisdictionem, cum illa integra sit penes Papam, nisi quatenus eam aliis communicandam putat.

Isclanensis—In 4to Canone, ubi agitur de Ceremoniis, addatur, necessariis, quoniam multi docte reprobant quædam in Pontificali tanquam non necessaria.

Civitatis Castelli—Quod Turrecrem. in c. 1. 21 dist. et c. legimus q. 3 dist. et in Summa de Ecclesia, et aliis pluribus locis affirmat, Episcopatûs institutionem esse a Jure divino, sed id tantum quoad Ordinem; nam quoad Jurisdictionem secus esse.

Massalubrensis—ut in 7° Canone addatur, de jure divino.

Dertusensis—Circa 7[m] Canonem, postquam aliquos terret Jus divinum, posse dici, quod a Christo fuit institutus hic ordo Episcoporum.

Lucerinus—Omittenda ea quæ possunt alere inter Patres disceptationes, veluti illam an Episcopatus sit ordo: item an minores sint vere Ordines, et Sacramentum. Item an potestas Jurisdictionis sit immediate a Christo, aut a Papa, cum hæc commode nequeant, nisi multis distinctionibus, explicari.

Lucensis—Episcopatum esse ordinem et Sacramentum, cum ei accedat nova potestas ex signo visibili, et gratia ex Institutione Christi, juxta illud, Accipite Spiritum Sanctum &c.; esse igitur sacramentum, arguendo a definitione ad definitum. Deinde, sicut Matrimonium, unde corporei

traction of his name. Neither Raynaldus, nor Pallavicino, nor Sarpi have this speech of the Bp. of Vesti.

generantur homines est Sacramentum, sic, et cum ab Episcopis procreentur homines spirituales, hoc quoque esse sacramentum. Addidit, Epos, non tantum quoad ordinem, sed etiam quoad jurisdictionem a Deo ipso pendere; nam, cum Deus Episcopos ob hanc imprimis causam, instituerit, ut regant populum et pascatur, indignum illius sapientia esset, cujus perfecta sunt opera, si authoritatem hanc mancam creasset, quæ careret hac jurisdictione; quod patere dixit ex c. cum in cunctis de elect. cum glos, ubi eliguntur a Capto, et statim exercent jurisdictionem, postea consecrantur. Idem clarius ex Concilio Constantiensi.

Neocastrensis—quæstionem de Episcopatu non fuisse propositam, et Canonistas dissentire a Theologis, et Theologos ipsos etiam inter se non convenire: ideo prorsus omittendam.

Quinqueecclesiensis—Enumerandos esse omnes ordines, quoniam Hæretici irrident omnia, Clericosque appellant herbam rasam. Se audivisse Archiepiscopum Strigonensem interrogantem quendam ex iis, a quo esset ordinatus, et respondentem, a Mag[ca] Dna Baronissa &c. Unde et Episcopatum et Papatum evertunt, aiuntque in aliquibus rebus politice tantum hæc bona esse, in aliis autem diabolicum censeri figmentum. Hæc igitur explicanda.

Aliphanus—Potestatem jurisdictionis esse a Christo, materiam, ubi exerceatur assignari a Papa. Illud, Pasce oves, non esse dictum soli Petro, sed etiam aliis, juxta Leonem papam, in serm. 2°. de Natal. Petri et Pauli, Augustinum lib. de Pastoribus, Cyprianum, Ambrosium in Pastorali, Innocentium III[m] in epla nuper edita: Christum etiam allocutum eum fuisse, simul cum aliis Apostolis, ut doceret, alios etiam habere potestatem; locutum esse, deinde, seorsum cum eo, ut ostenderet, ei, absque aliis, id licere.

Tininiensis—Nollet prætermitti nomina omnium ordinum, et præsertim Episcopatus, quia, quo excellentior est ejus gradus, et videtur dignior qui hic nominetur. Petere

se igitur, non solum in doctrina et Canonibus apertis, et disertis verbis, explicari, Episcopatum esse Juris divini, sed etiam sanciri esse, eodem Jure divino superiorem esse Presbyterio.

Montispolitiani—explicetur Hierarchiam esse Juris divini.

Vegliensis—si negetur aut taceatur, Episcopatum esse Juris divini, idem inferri posse de Papatu. Itaque utrumque omnino aperte explicandum esse: alioquin in magnum discrimen omnia adducerentur.

Vercellensis—quæstionem de Episcopatu non videri necessariam, cum Patres inter se conveniant, ejus usum, sive administrationem pendere a Papa. Quod vero ad ejus potestatem pertinet, an immediata sit a Deo, an a Papa, quæstionem potius scholasticam quam Conciliarem videri; ideoque omittendam.

Urbevetanus—Cum hic agatur de ordine, seriem[1] omnium ordinum a prima tonsura et deinceps explicandam esse, juxta cap., cum contingat, et c., degradatio de pœnis 6. Episcopatum autem, quoad ordinem, proculdubio esse a Jure divino, cum omnes fateantur Episcopos successisse loco Apostolorum, c. in novo, 21 dist. et l. pen. c. de Episcop. et Cler. et quia exercent ea quæ sunt supernaturalia, unde a Deo sunt. Quod ad Jurisdictionem autem, cum duplex sit, voluntariam quidem in volentes, et ubique posse exerceri, cum personam sequatur, juxta l. 2. cum glos. de Offic. præc. et leg. contentiosam autem cohærere territorio, nec extra illud exerceri, l. fin de Jurisdictione Jud. c. coram c. final. de offic. deleg. Cum igitur hic, et locus et dignitas concurrant, ut in c. l. de ordin. ab Episcop. post renunc. et Host. in summ. eodem et tit. seq. locum utique non a Christo sed a Papa assignari. Præterea Episcopos electos, nondum consecratos, jurisdictionem obtinere, cum

[1] Serie, MS.

tamen ordinem nondum sint adepti, c. transmissæ de Elect. Si igitur absque ordine Jurisdictione potiuntur, necessarium est, hoc a Papa proficisci. Quod optima ratione, ad vitandam confusionem, fuisse introductum, antiqui Canones et Doctores testantur, c. quos 6. 8. dist. et c. omnes 20 dist. et c. omnes 2. q. vi. Joann. de Selv. de benef. in p^a. p^e. et q^e. p^a. Host. Innoc. Abb. c. cum Causam de probat. Itaque potestatem ordinis esse a Jure divino, Jurisdictionem autem, non quidem voluntariam, sed contentiosam a Papa derivari.

Abb. Canon. Regul.—Non esse tutum in fide asserere Jurisdictionem pendere immediate a Christo; nam ita tolleretur omnis ordo causarum. Episcopatum quidem esse Juris divini, sicut et Papatus, sed applicationem Papatus esse Juris Eccles^ci, cum Cardinales eligentes Papam faciant quidem actum institutum a Jure divino, electio tamen eorum sit propria. Idemque et in Episcopatibus sit respondendum.

Generalis Observ. dixit, quod tempore Henrici Anglorum Regis, cum esset Commissarius generalis in Anglia, vidit Edicta Regia, in quibus scribebatur, Henricus, Caput Ecc^æ Anglicanæ, et præterea eundem, dixit, creare solitum Abbates, Episcopos, Archiepiscopos, et alios; quodque dicebant Consiliarii illius hoc ei licere, sicuti magistratum et Præsidem constituere in qualibet civitate. Unde necessarium omnino esse, ut in doctrina et Canonibus explicetur, Episcopatum esse a Jure divino, cum sæculares nil aliud quam expugnare hanc arcem moliantur.

Lainez, Generalis Jesuitarum, qui ultimus omnium, de more, sententiam suam dixit, solus totam Synodum occupavit prolixo quidem sermone, sed valde erudito, distincto, et rei accommodato. Nam, cum Prælati multi eam partem acerrime tutati essent, ut Episcopatum dicerent Juris divini esse, tum quoad ordinem, tum quoad Jurisdictionem, idque

dilucide a Sancta Synodo explicari contenderent, ipse, aliorum etiam multorum qui ante eum dixerant exemplo, contrarium variis rationibus. authoritatibusque asseruit; idque adeo copiose et constanter, ut non defuerint aliqui, qui hæc ab eo idcirco ita affirmari suspicarentur, quod, cum ejus Religio, cujus ipse Caput et Generalis erat, pendeat recta a Papa, et quotidie latius propagetur, putaverit ipse, si jus[1] sententia obtineret, facile futurum fore, ut ejus Religio majores hinc vires sumeret, quoniam aliarum etiam Ecclesiarum administratio, repugnantibus licet Episcopis, ei concedi posset, cum ambo Jurisdictionem æque a Papa agnoscant. Verum hæc proculdubio vana fuerunt, cum vir esset summæ probitatis ac religionis, et cui fideles[2] omnes multum pro magnis, quos in Catholica Ecclesia fructus fecit, omnino debeant; egoque sane illum ex animi conscientia ita loquutum fuisse mihi persuasum habeo.

Latis Patrum suffragiis, Patribus alias constitutis, adjungitur Clodiensis, Rossanensis, Mutinensis, Lancianensis, qui doctrinam et Canones ex Patrum sententia emendatos restituant. Interim vero Cardinalis Altemps, unus ex Legatis, permittente S^mo, hinc ad Ecclesiam suam Constantiensem brevi reversurus dimittitur, qui tamen deinde Romam revocatus, consiliisque Legationis solutus fuit. Episcopus etiam Literensis dictus Pantusa mortalis finem vitæ explevit; admissus fuit in Synodum Episcopus Premifliensis Poloniæ Regis Orator more consueto.

Literæ Regis.
Responsio Synodi.
Oratio Oratoris.

Verum, cum delegati Patres, diebus aliquot in emendanda doctrina et Canonibus consumptis, in eo convenire

[1] Cujus, MS. Rayn. has ejus. 1562, xciii.
[2] Fides, MS. corrected from Rayn.

inter se nunquam potuissent, an potestas jurisdictionis, quam exercent Episcopi, a Deo vel a Papa proficisceretur, quod maximi momenti censebatur, ob eadem fere quæ alias in quæstione de Residentia excitata fuerunt, et alia multa quæ hinc sequerentur; non defuerunt pro ingeniorum varietate, qui diversas formulas septimi Canonis, in quo id præcipue agebatur, componerent, Patrum judicia tentantes, an ex his aliquam essent approbaturi, quæ erant hujusmodi.

Variæ Formulæ.

Sed cum nulla plane omnium animos sedarent, acriter partim Hispanis pro Episcoporum Jurisdictione incumbentibus, tandem jubent Legati Patres constitutos, et Hispanos aliquot, viz. Granatensem, Segobiensem, Auriensem, Almeriensem, Guadicensem, et Lucensem coram se accersiri, ut collatis sermonibus, si fieri potest ex composito res transigatur, nec in disputationem publice amplius veniendum sit. Incipit Granatensis, se nomine collegarum suorum ea expositurum, quæ sanctæ Ecclesiæ putat necessaria: memores esse Ill^{mos} Legatos, cum primum cœptum est in Congregatione agi de Sacramento Ordinis, Patres multos conquestos esse ex ultimo Canone demptum id fuisse, quod alias sub Julio III. continebatur, nempe, Episcopos jure divino institutos et Presbyteris superiores. Hujus mutationis causam sibi nunquam constitisse; propterea eos in eadem sententia persistere, ut verba illa in Canone reponantur, quod honestissimum esse censent; alioquin cogitare se nulla ratione Sessioni celebrandæ adsistere, nec ejus decreta ab hoc diversa approbare.

Cardinalis Mantuanus respondit, Legatos existimasse illos eo accessisse, ut benevole inter se de certa formula ageretur, quæ omnes tolleret disceptationes. Nunc postquam videt eos in hac sententia fixos esse, se quoque deliberaturos, quod expediat.

Varmiensis subjunxit, mirum esse, eos nil aliud petere, nisi ubique hoc Jus divinum; quod etiam si statuatur, nihil ad rem pertineat, quando nec Hæretici hoc negent. Hic Segobiensis replicavit, imo et Calvinum et alios quamplures id improbare; cumque multa ultro citroque dicerentur, Granatensis inquit, non posse eos non moleste ferre, verba illa tempore Julii III. apposita, nunc ita, inconsultis Patribus, sublata fuisse; propterea se causam suam, et apud Regem suum et alios Catholicos principes quandocunque exposituros; et si quod hinc scandalum oriatur, Illus[mas] Dominationes suas ei causam præbituras.

Profectis inde Hispanis, Legati, eorum petitionem non sane absurdam animadvertentes, rationem inire cupiunt, ut justæ querimoniæ occasio omnis præcidatur. Itaque nova conficitur Canonis formula, quæ Ep̃os Jure divino constitutos, quod Hispani contendebant, asserit. Papæ tamen in eos potestatem æque tuetur, in his verbis:

Si quis dixerit, Episcopalem potestatem ordinandi, confirmandi, docendi, non esse Jure divino institutum, vel Jurisdictionis potestatem quam Episcopi habent non esse a Christo Domino in Pontifice Romano, ejus Vicario, collatam, quæ in Episcopos, cum in partem solicitudinis assumuntur, ab ipso derivatur, aut dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores; Anath. sit.

Verum die sequenti, qui fuit 31 Octobris Patriarcha Hierosolymitanus, Aquilegiensis, Venetus, et Archiepiscopi quamplures, ac Episcopi Itali, Legatos conveniunt, petuntque ab his, quoniam audiunt quorundam petitionibus res protrahi, ut æqua omnium ratio habeatur. Nam, cum disputatio sit circa Canonem 3[m] nuper propositum, ex nunc petere, ut nihil in eo immutetur, quando a plurimis tunc probatum fuerit. Legati respondent, se maxime studere synodi tranquillitati, ex qua P̃rum omnium dignitas amplificatur: ab Hispanis quædam peti non omnino rejicienda,

sed tamen moderanda; se ideo consilium aliquod, Deo juvante, quæsituros, quo omnium votis, quoad ejus fieri poterit, satisfiat. Inde dant negotium Rossanensi et Gñali Lainez, ut formulam modo confectam Prælatis aliquot Italis communicent, ac quantum licet eos ad eandem amplectandam inducant: postea enim se Hispanorum quoque animos tentaturos ostendunt.

Hic Canon, ubi divulgari cœptus est, diversa admodum nactus est judicia Italorum. Quibusdam enim admittendus videbatur: aliis contra, quod in priore parte nimium tribueret opinioni Hispanorum: in 2da minus quam par esset authoritatem Papæ tueretur. Hincque non obscure colligebatur, nonnullos ab hoc Canone ideo dissentire, ne Hispanorum placitis adhærere viderentur. Alios avide nimis optare rem pertrahi in disputationem, quoniam, cum multa collegissent ex variis libris de authoritate Papæ, sperabant hac occasione se gratiam Sanctitatis suæ promerituros, cujus potestatem in Synodo acriter defendissent, sibique hac ratione ad sublimiores gradus aditum muniendum. Verum multi etiam non deerant, animo quidem promptissimi in tuenda Sedis Apostolicæ authoritate, iidemque doctissimi, sed quibus nihil expedire videbatur disputationem hanc inchoare: imo suadebant, ut quacunque ratione hæc contentio evitaretur. Cum enim Sedes Apostolica sit in amplissima et pacifica possessione Jurisdictionis suæ in quoscunque Episcopos, imprudenter agi censebant, si de eo concertatio iniretur, quod absque disceptatione retinetur; et alia multa omittantur, quæ ex doctorum subtilitatibus huc facile possent, magnâ cum Synodi molestiâ, derivari.

Redeunt deinde Rossanensis et Lainez: aiunt Italos in suspenso esse; cupere eos prius intelligere quod Hispani statuant. Nam si Canon recipitur, tunc, ad fugiendas controversias, se quoque in eundem descensuros: quod si disputatio sit excitanda, nec sibi tunc formulam illam probari.

Verum aliam multo clariorem, ac quæ dignitatem suæ Sanctitatis absque exceptione aut tergiversione patefaciat, ab iis desiderari.

Non adfuerat his consultationibus Seripandus, ægritudine impeditus. Ubi vero ei consilium hoc cœptum narratur, tum ille ipse omnino formulam hanc positam damnat. P°, ait, in ea id quod pro Adversariis facit dilucide explicari: quod deinde spectat ad potestatem Papæ, illud obscurius involvi, et quasi oblique eo pertractum videri. Deinde verba illa, Jure divino, Romæ nimis odiosa esse: eos suspicari ne quid altius his verbis lateat; ideo cum sæpius id per literas Legatis fuit significatum, nunc ab iis esse subsistendum, nisi re prius cum Sanctitate sua communicata. Ad hæc Legatos aliam formulam Canonis, quam dixerunt proponendam esse, Romam transmissise. Nunc, si hæc edatur quæ nihil cum ea commune habet, et multa ad potestatem Papæ spectantia complectitur, vereri se, ne offendatur Summi Pontificis animus; præsertimque si hinc occasio de Jurisdictione Episcoporum disceptandi forte subveniat.

Legati, his auditis, mutant consilium, satiusque putant Canonem novissime in Synodo propositum nihil immutare, quod et a compluribus Patribus enixe petebatur. Memores tamen, quod olim acciderat in disputatione de Residentia, et quot calumniis injuriâ fuerant traducti, privatim schedulam componi jubent, quâ declaretur communi consilio ac consensu veterem illum Canonem propositum fuisse, ut quidquid accidat, laus aut vituperatio communis habeatur.

Venit postea in mentem Seripando, pridem a fratre Petro Soto nomine Hispanorum Legatis fuisse significatum, eos non quærere, ut novi quicquam de Jurisdictione Episcoporum statuatur, dummodo de jure veteri nihil detrahatur: ideoque Canonem aliquem in hanc sententiam probaturos, viz.

Si quis dixerit a Christo Domino non esse institutos Episcopos, secundum quod antiqua Universalis Ecclesia, Patrumque traditio docet, ac perinde Presbyteris non esse superiores; Anathema sit.

Quare accito Soto cum eo agitur, ut Hispanorum mentem diligentius scrutetur,[1] quo certior suscipi possit deliberatio.

Interea autem, cum Prælatos ex Gallia male in summum Pontificem animatos huc accedere constans fama esset, convenerat Hispanos Episcopos Marchio Pescarius Orator Regis Philippi Mediolani, qui literis suis ad N. Pagnanum, ejus nomine Tridenti agentem, significaverat, ut Hispanos moneret, causam Sanctitatis suæ, et Philippi Regis, conjunctam esse; nec quicquam adversus dignitatem et commodum summi Pontificis accidere posse, quod non illi æque molestum sit futurum.

Die igitur 13 Novembris Cardinalis Lotharingius Tridentum cum Prælatis 14 Gallis est ingressus: paucis ante diebus Episcopus Senogalliensis Legatorum nomine ei obviam prodierat. Episcopus quoque Montisfalconensis ex Urbe a Summo Pontifice, ut ei occurreret, dimissus fuerat. Sed et Prælati alii, multi, officii causa, ad eam antea perrexerant. Hac die autem missi sunt a Legatis ei obviam ad tertium fere lapidem, Patriarchæ, Archiepiscopi aliquot, et Episcopi nobiliores. Inde Legati ipsi [nec][2] induti palliolis, nec Cruce sublata, sed mula tantum vecti ei extra portam ad primum milliare sunt egressi. Aderant et Oratores aliquot ac Prælati multi; sed magna prius fuit consultatio,[3] an a Legatis esset illi obviam, et quo habitu procedendum. Tandem compertum est Bononiæ alias tempore Pauli Tertii eundem hunc morem fuisse observatum. Itaque Legati cum Oratoribus et Prælatis illum usque ad ædes ei paratas deduxerunt.

[1] Servetur, MS.

[2] So I supply a space in the MS.

[3] Confutatio, MS.

Postero die cum Lotharingius una cum Oratoribus et Prælatis suis domi Cardinalem Mantuanum, præsentibus aliis Legatis, eos salutandi causa convenisset, multa perhumaniter de optima sua erga sanctam Synodum voluntate ac studio exposuit, subdens se, cum primum pauca quædam in Synodo nomine Regis sui netulerit, personam publicam relicturum, et reliqua Oratoribus Regiis agenda dimissurum, seque deinceps tanquam privatum hic acturum, eaque sedulo curatarum, quæ ad Sanctæ Ecclesiæ tranquillitatem et commodum pertineant, atque Sedis Apostolicæ auctoritatem nihil lædant; cupere se quidem et Gallos omnes, ut de reformatione aliquid non vulgare statuatur, quoniam id eorum Regno plurimum sit profuturum. Quæ oratio multis officii benignitatisque verbis exornata, etsi magnam spem tranquillitatis afferre videbatur, non poterat tamen ex multorum animis suspicio evelli, eum alta et periculosa moliri; nam et Lansachi Oratoris animus multis se in rebus non adeo remissum ostenderat; et cum Prælati alii multi ex Gallia adventuri dicerentur, non otiosa hæc commigratio his turbulentis in Gallia temporibus existimabatur.

Inter cæteros autem qui Lotharingium Tridentum sequuti fuerant Abbas erat Clarevallensis, qui locum sibi ante Abbates Cassinenses in Synodo decerni postulat; quod ordinem suum antiquiorem esse diceret Cassinensibus, nec vere eos a S[ti] Benedicti Religione descendere, sed sub Congregatione S[tæ] Justinæ censeri, quæ recens est tempore Eugenii IV[ti]; tum etiam, quia Abbates omnes Clarevallenses sunt certi loci perpetuique Abbates, filios sub se monachosque habentes: conferunt ordines, consecrant Calices, Patinas, aliisque multis privilegiis potiuntur, quibus Cassinenses carent. Respondebant, se vere ordinis S. Benedicti esse, et aliis omnibus antiquiores, et substantialia ejus Religionis se retinere, licet accidentia quædam, majoris perfectionis causa, immutaverint. Addebant se quoque per-

petuos Abbates esse, licet non addictos certæ Eccæ, semper tamen sub se filios ac monachos in hoc vel illo monasterio retinere, nec unquam desinere esse Abbates. Habere item se privilegium a Papa, quo conferant [ordines[1]], consecrant Calices, et Patinas, perinde ac si ipsæmet benedicerentur. In hac difficultate, quoniam, si vere res erat definienda, erant privilegia et nonnulla alia exhibenda, quod minus præsenti tempore expedire videbatur, ideo placuit postea Cassinensibus locum Clarevallensi humaniter concedere. Nam cum ejusdem Religionis Sti Benedicti omnes omnino essent, et Præsidens Clarevallensis ad Cassinenses officiose literas dedisset, commendata a cunctis fuit hæc modestia ut Clarevallensi, natione Gallo, his temporibus cederetur.

Post hæc, cum Lotharingius in Synodum esset accipiendus, lectis prius a Secretario, de more, literis, responsionibus a Synodo habendis delecti fuerunt, Patriarcha Hierosolymitanus, Archiepiscopus Hydruntinus, Granatensis, Episcopus Lavensis, Conimbricensis, et Salmanticensis, qui eum in Patrum cœtum deducerent. Quo adveniente, cum ex gradibus Legati eum accepturi descendissent, tandemque omnes concedissent, tum lectæ fuerunt literæ Regiæ ab Oratoribus redditæ, in Latinamque linguam conversæ, quæ alibi extant.

Literæ Regis Galliæ ad Synodum.

Inde Cardinalis Lotharingius incepit.[2] Illmi Dni, Rmi Episcopi, Christianissimus Rex Carolus, Reginæ Matris Christianissimæ authoritate, ac præcipuo Regis Navarræ assensu, Procerumque omnium conscriptorum consilio, has literas, quæ modo lectæ sunt, decrevit, mihique ad vos proferendas

[1] This should perhaps be supplied, though no space is left for it.

[2] This speech appears in Le Plat, v. 551, et seqq. But I have the original editions of this and Du Ferrier's speech, printed at Ripa (Riva di Trento, or Rieff) in 1562, while the council was sitting. From these I correct the MS.

dedit, quarum præcipua ea capita, quæ majorem a me explicationem desiderant, pro ea, quæ mihi credita est, fide, explicabo quam brevissime potero. Hæ, (ut meministis,) statim in initio rerum Regni illius nostri nobilissimi, amplissimi ac florentissimi quondam, summæque erga Regem fidei et observantiæ, statum et conditionem testantur. Dicam uno verbo, non sine incredibili animi dolore, fuimus Galli: fuit ingens gloria Francorum. Hæ rerum omnium, clarissimi Oratores, sunt vicissitudines: manus Domini tetigit nos, Viri Patres et Fratres. Hoc[1] nobis justum Dei in ira sua judicium provocarunt: corrupti omnium ordinum mores, ac Ecclesiastica omnis collapsa disciplina. Has turbas excitaverunt hæreses non suppressæ, et a Dno Deo nostro instituta remedia tamdiu neglecta. Hinc illæ lacrymæ, et per totum Regnum dissidia, rapinæ, bella intestina, ac plusquam civilia. Luctus ubique; ubique dolor, et plurima mortis imago. Nec[2] sacrosanctis Dei Templis parcitur. Presbyteri et Religiosi Viri ad aras usque, quas amplectantur, morientes trucidantur. Visibilia Sacramentorum Signa conculcantur, et comburuntur. Passim erecti apparent Rogi[3] ex omni genere Ecclesiasticorum ornamentorum. Accensa ex Imaginibus dejectis pyra, additis omnium, non solum Ecclesiarum sed antiquissimarum bibliothecarum libris; nec quicquam ex chartis publicis et Instrumentis quæ ad dotationem pertinent, reservatur. Sanctorum reliquiæ, raptis Altaribus, in cineres rediguntur, qui sunt post hæc in profluentem projecti. Horresco referens, nec a Summorum Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum, et sine discrimine passim aliorum omnium sepulchris abstinetur; eorum maxime qui de Ecclesia Dei benemeriti per monumenta reperiuntur. Nomen Domini ubique blasphematur: Spiritus mendacii in ore omnium est, qui falso

[1] Hæc, MS. [2] Hæc, MS. [3] Regi, MS.

verbi Dei ministerium usurparunt, atque ita expulsis pastoribus, alienæ ovis custos, fur et latro ascendit. Postremo quod longe omnium est gravissimum, juge et sacrosanctum Sacrificium apud eos cessat; quod intermissum quantam ruinam secum afferat, et quantam Regibus jacturam, et meministis, Viri doctissimi, ex prophetarum oraculis, et experientiâ jam in magnis imperiis, florentissimis Regnis, amplissimis Provinciis, didicistis, atque in Gallia nunc aspicitis. Regis enim majestas contemnitur, Imperia detractantur, non modo vectigalia, [sed] et leges silent.[1] Quilibet vindictam, quam exercet, ex privato odio metitur, ad seditionem populus excitatur, et excusso Monarchiæ, quod aiunt, jugo, Anarchia in concionibus publice proponitur. Hæc omnia apud vos cogitate, clarissimi Oratores, et quod in Gallia nunc videre otiosis licet, serâ nimis pœnitentiâ experiemini, si mole sua Gallia ex vicinia vos in ruinam trahat. Sed quid vos, sanctissimi Episcopi, detineo, aut diutius affligo? supersunt toti huic morbo opportuna remedia. Habemus enim magnæ spei pupillum Regem, non tam Regni e legitima successione Monarcham, quam religionis et virtutum omnium avitarum hæredem, quem Pater Henricus et avus Franciscus excitat, et in quo jam Francisi fratris demortui, omnium generis virtutum igniculi relucent. Nec desunt Catharinæ Reginæ viduæ et Navarræ Regis optima consilia, et infractæ Procerum vires. Nullis opibus parcitur, undique auxiliares copiæ comparantur, fitque via vi, sed in nostra viscera, quantumcumque victrix dextera, fit, ferrum convertitur, eruuntur opes, et fit lamentabile regnum. Jamque nulla ad sedandos tantos tumultus aptior via, nullam præsentius est remedium, quam quod ad hoc sacrosanta Universalis Ecclesiæ legitime in Spiritu S^to con-

[1] For et leges silent Le Plat has sed proventus etiam negantur: so likewise the edition of 1562.

gregata Synodo expetitur. Huc vos majorum exempla trahunt.[1] Hoc Dei verbum docet, ac ut speremus in promissis suis, quæ nunquam fecit irrita, imperat; atque ita demum ex hoc loco pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, expectatur; Templum enim Dei sanctum est, quod sumus nos Viri, Patres; et tametsi divisiones gratiarum sint, omnes tamen nos in uno Spiritu, qui nomine Domini[2] Jesu Christi congregati sumus, quos et dicere necesse est, et, prout Spiritus Sanctus dabit, eloqui. Quæ omnia, ut magis scire potestis ad bene beateque decernendum, ex divino præscripto sunt omnino necessaria. Hæc omnia Christianissimus Rex, cum sibi satis persuadeat, nec quicquam alienum ab his a nobis expectet. Duo tamen præcipua sunt ea, de quibus nos admonet pro sua in hanc Synodum observantia, et pro ea, quam sentit, ex his in Religione dissidiis summa molestia.[3] Primum itaque a nobis postulat, ut quantum fieri poterit, nova dissidia vitemus, novas inquam et infructuosas relinquamus quætiones, ac demum quantum nobis licet, evitemus, ut Principes et Provinciæ omnes ab armis abstineant. Ab hoc desiderio excitandorum bellorum prorsus nos alienos esse oportet, ne qui ex nobis discesserunt, et se ab Ecclesia Dei præciderunt, existiment magis hoc conventu Principes ad arma excitari; et societates et fœdera uniri ad bellum quantumcunque sacrum, quam de universali omnium animorum reconciliatione decerni: soliciti ante omnia servare veritatem Pacis, si quid in ea sententia peccatum est. Parcite, quæso, Patres amplissimi. Henricus pater author fuit pacis, quæ in Christiano orbe tam feliciter hactenus servatur: eam quasi testamento paulo post moriens filio Francisco Regi commendavit. Hanc Franciscus frater,

[1] Trahant, MS.

[2] Dei, MS.

[3] Modestia, both in the MS. and in Le Plat. Before I examined the Ripa edition, it was so altered by conjecture. The other word is nonsense.

si nobis tam cito ereptus non fuisset, magnâ prudentiâ retinere conabatur. Pupillo et viduæ iniquissimas semper turbas, et bella intestina Rex et Regina mater valde pertimuerunt, et pacatos subditorum omnium animos, ne quies publica interturbaretur, summâ prudentiâ, ac, ut ætatem et sexum decet, perpetuo exoptaverunt; quod etiamsi, ut negari non potest, infeliciter successit, infeliciores tamen belli eventus sunt pertimescendi, ne, si omnes in eodem periculo versentur, eadem et tempestate acti, nemo periclitantes adjuvet, ac si unum idemque omnes naufragium faciamus. Summam propterea rationem haberi desiderat eorum qui lapsi sunt, ut et illis, quantum ex Deo poterimus, condonemus, quibus et nos amicos esse liceat, sed usque ad aras. Alterum Legationis meæ caput est, quod jam a principio Regi meo Christ^{mo} cum Ser^{mo} Imperatore, et reliquis Regibus, et Principibus Viris, quorum hic Or̃es clarissimos viros habetis, fuit commune, nempe, ut de reformatione et morum et Ecclesiæ disciplinæ omnino decernatur. De hoc iterum iterumque vos admonet ad eam serio amplectandam, qua potest observantia, hortatur, et per Dnm Nrm Jesum Christum, qui judicaturus est vivos et mortuos, obtestatur, si Ecclesiæ authoritatem integram esse vultis, si ejus dignitatem conservare, si jam inclinatum nobilissimum Galliæ regnum retineri posse judicatis, nec vos ex vestris commodis nostra incommoda metiri æquum est: si enim universa hæc Italia, si Hispania omnis, sedem et clavum tenet, gratulamur vobis, felicissimi patres; nos puppi excidimus, et vix supremo digito gubernacula retinemus. Hic nobis liceat jure vestro causas a nobis tantæ tempestatis exquirere. Quem accusabimus, co-episcopi fratres? Quem tanti mali authorem constituemus? Memini quid velitis, nec memoriâ excidit vestrum de ea re commune omnium judicium: hoc non sine innato pudore, et magna anteactæ vitæ pœnitentia dicere me oportet. Propter nos

tempestas hæc orta est, Viri fratres; propterea mittite nos in mare: quid addam amplius? Habetis confitentes nos: in eos, ut libet, animadvertite. Nunc judicium incipiat a domo Dei, et mundentur qui ferunt vasa Domini. Attendamus nobis, et universo gregi. Quiescamus perverse agere, et discamus bene agere. Imo potius, tu misericors et bone Deus, per viscera misericordiæ tuæ, attendi, placare, et fac, adauge nobis fidem, ut, sine timore, de manu inimicorum liberati, serviamus tibi. Nunc viribus opus est, Patres, nunc pectore firmo. Sed vereor, Ill^{mi} Dni et R^{mi} Episcopi, ne nimis importune agam: non est enim sponte currentibus addendum calcar; finem igitur faciam. Est enim mea hæc expedita a Rege Legatio: si quid scire vos amplius oportebit, hæc omnia clarissimi Regis Oratores curabunt. Ego vero, et mecum una qui ex Galliis advenerunt, R^{mi} Co-episcopi in hac universalis Ecclesiæ sacrosancta Synodo testamur Beat^{mo} Dno Pio Pont. Max. post Deum in perpetuum subditos esse velle; ejus enim nos in terris primatum super omnes Ecclesias agnoscimus, cujus nunquam imperia detractabimus. Ecclesiæ autem Catholicæ ac Sacræ Generalis Synodi decreta veneramur. Vobis Ill^{mis} ac R^{mis} Legatis fasces submittimus, Sanctissimis Episcopis dexteras societatis afferimus, et clarissimos Or̃es testes sententiarum nostrarum hic adesse vehementer gratulamur, ut Spiritu Sancto duce, in omnibus, per omnia, et semper, honorificetur Deus et P^{r} D N. Jesu Christi.

Fine dicendi facto a Lotharingio, tum Cardinalis Mantuanus in hanc sententiam est subsequutus; decrevisse, scilicet, Sanctam Synodum Archiepiscopum Jadrensem, virum doctum et prudentem, qui ad elegantem, eruditam, ac piam orationem Cardinalis Lotharingii respondeat; se lætari maxime, quod nomine Regis ac Reginæ matris Ill^{mæ} D. suæ cum bona parte Prælatorum et Theologorum Ecclesiæ Gallicanæ huc se contulerit: sperare enim se incrementum

rebus Synodi ex eorum præsentia accessurum. Ac notum quidem omnibus esse, quantum hactenus Illma D. sua in Consiliis Reginæ matris, ac inter Proceres Regni, tum etiam in Concionibus publicis non erubescens Evangelium, ut multi faciunt, Ecclesiæ Dei profuerit, itidemque clarissimi ejus fratres fortissimi viri, militari manu repellendis hæreticorum conatibus, quam strenuam Christianæ Reipublicæ operam navarint. Ideoque non minorem nunc a præstanti consilio, prudentiaque sua, hoc loco rebus publicis opem esse expectandam. Sed ne videar, inquit, Archiepiscopi Jadrensis partes præripere, finem dicendi faciam, cum ex maximo virtutum Ill^mæ D. vestræ cumulo hæc tantum breviter excerpsisse sufficiat, unde reliqua majora multo ac splendidiora significentur.

Postea Archiepiscopus Jadrensis nomine Synodi memoriter sic respondit.

Ill^me [1] et R^me Dne, inter cæteras Christianæ Reipublicæ miserias et calamitates, quarum memoriam Sacrosancta Synodus neque deponere, neque sine lachrymis repetere unquam potest: nulla ejus animum cura magis anxium et solicitum semper habuit, quam seditiones et bellici tumultus, qui religionis causa in florentissimo Galliarum regno commoti et concitati dicerentur; nam, cum omni tempore regnum illud firmissimum Catholicæ veritatis præsidium et columen jure optimo habitum fuerit, cogebatur Sancta Synodus incredibili dolore affici, cum intelligeret ejusmodi factam esse rerum commutationem, ut non in una, aut altera, sed in pluribus ejus Provinciis, omnia fere impietas, cædes, vastitas, occupasse videretur. Accedebat præterea ad augendam doloris acerbitatem, quod nunciabatur, nobilissimos gentis vestræ Proceres, quod scilicet alii orthodoxam fidem labefactatam et eversam, alii defensam et

[1] This speech is not in the Ripa edition; but it is in that of Brixia of the same year.

conservatam maxime cuperent, tanto animorum ardore ad arma concurrisse, quanto olim Christianissimi Reges[1] vestri totius Gallici nominis consensu pro Christiana religione propaganda ejusque dignitate recuperanda, difficillima sæpe bella suscepissent ac confecissent. Verum antea cum mala hæc sancta Synodus multorum famâ et auditione accepisset, graviter sane dolebat, et præsentem inclyti Regni statum maxime deplorabat; ita tamen, ut facile crederet multo sibi miserabiliorem ejus fortunam videri posse, si quæ aurium sensu præceperat, cernere etiam oculis et propius omnia ejus vulnera intueri, ac penitus pernoscere licuisset. Quod quidem illi nunc insperato quodam modo contigit. Etenim Ill^{mi} et R^{mi}, amplitudo vestra Christianissimi Regis literas, quæ nuper recitatæ sunt, oratione sua subsequuta, eâ verborum copia, gravitate, prudentia, Gallicarum rerum statum et conditionem exposuit, ut eas non commemorasse, sed eorum veluti expressam imaginem omnium oculis subjecisse. Quare constanter sancta Synodus affirmat, se nullas ei proprias ac præcipuas doloris partes concedere, verum eo acerbius hanc calamitatem ferre, quod amplitudo vestra matri sanctæ Synodo,[2] charissimæ et dulcissimæ filiæ ærumnas et incommoda defleat ac conqueretur; sed tamen in tantis malis animum erigit et confirmat; siquidem brevi futurum confidit, ut Deus reddat puero Regi pristinam majorum suorum et præsertim Avi Parentis, ac fratris, clarissimorum Regum, virtutem, ac fortitudinem, qua non solum nefarios hostium conatus reprimere, et audaciam ulcisci queat, sed in tenerâ etiam ætate singulare aliquod pietatis exemplum ad pulcherrimi facti imitationem posteritati prodere. Deinde vero, cum divinâ clementia atque misericordia, et S^{mi} D^{ni} N^{ri} Pii Pontificis maximi

[1] So the edition of Brixia and Le Plat. It is Regis in the MS.

[2] The MS. following the edition of Brixia has it, matris Sancta Synodus. Le Plat's reading is adopted.

opera et authoritate hoc sanctum et generale Concilium coactum sit, si unquam antea, nunc certe maxime sperandum est, fore ut verus Dei cultus discussa errorum caligine ab omnibus agnoscatur, mores emendentur, pax et tranquillitas Ecclesiæ restituatur. Qua in re, quemadmodum adhuc sancta Synodus omnem diligentiam adhibuit, ut quæ sui muneris et officii esse intelligebat (Deo adjuvante) perficeret, ita in posterum nihil se de ea cura remissuram. Verum si fieri possit aliquid potius ad eam studii et industriæ addituram esse pollicetur ac spondet. Neque vero, Ill^{me} D^{ne}, te, impulsore solum atque hortatore, sed multo magis quod summæ felicitatis loco habendum existimat, adjutore et consiliario, id faciet. Novit enim quanta tua sit optimarum artium et præcipue sacrarum literarum scientia, maximarum rerum usus atque tractatio, apud Regem potentissimum summosque Principes existimatio et auctoritas, et, quod caput est, pietas in Deum, vitæ integritas, et innocentia, ac veræ et Catholicæ religionis sincerum studium. Quæ quidem tot et tanta sunt, ut quid potissimum in se homines laudare debeant, maximarumne virtutum cumulum an in quoquo genere absolutam et perfectam earum formam merito dubitari possit. Illud autem exploratissimum Sancta Synodus habet, tam multa ab Illma Amplitudine vestra ad communis Causæ utilitatem adjumenta allatum iri, ut sibi nunquam minus jucundam ejus adventus memoriam futuram confidat, quam ille ipse dies, quo venientem excepit lætissimus, et jucundissimus omnibus illuxisse visus est. Itaque, Ill^{me} Dne, omnes hi S^{mi} Pres, quod tam longo, difficili, ac periculoso itinere suscepto, ad tuendam S^{tæ} Matris Ecc^{æ} dignitatem tantâ animi alacritate accurreris, quod salvus et incolumis cum tot gravissimorum Prum comitatu adveneris, quod tuâ præsentia, authoritate, splendore frui liceat, primum Deo immortali maximas gratias agunt; deinde tibi ex animo

gratulantur, faustaque omnia ac felicia a Dno precantur. Cæterum, quæ vel de communibus Catholicæ Eccæ rebus, vel de privatis Gallicarum Ecclesiarum commodis proponenda erunt, ea Sancta Synodus quotiescunque Regiis Oratoribus, Viris præstantissimis, vel Illæ amplitudini vestræ de his dicendi locus et potestas dabitur, libentissime audiet. Neque enim dubitat, quin ejus regis nomine, qui pueritiæ commendationem a pietatis acerrima defensione duxerit, cujusque in omni vita præcipuum ornandæ atque amplificandæ Religionis studium esse debeat, illa proponantur, quæ in primis cum verâ Dei gloria, perpetuaque Sanctæ ejus Ecclesiæ utilitate, et summa Apostolicæ Sedis dignitate et amplitudine conjuncta esse videantur.

Eâ absolutâ, Orator Ferrerius Gallus incepit. Orationibus, quas nunc audistis, Illmi Dni, Smi Patres, nihil est quod a nobis quicquam addi, aut detrahi debeat. Tantum unum dicemus, bonâ venia Paternitatum vestrarum, pro muneris nostri ratione: Christianissimi Regis pius, religiosus, et in Catholicam Ecclesiam propensissimus animus, antea quidem erat omnibus satis perspectus et cognitus: nunc autem adventu et oratione Illmi Principis, et Rmi Cardlis adeo est illustratus, ut ne ullius quidem dubitationi locum relinquat. Nam, quominus antea tanti viri adventus ab hominibus prudentibus et peritis rerum humanarum sperabatur, eo magis, cum venerit, nemo est, vel mediocri ingenio præditus, qui non plane videat, quantum Galli Eccæ Catholicæ consultum velimus, quique non intelligat, plures, easque gravissimas esse causas, quibus adductus Rex Christmus illum ad nos miserit; cujus singulari consilio in rebus magnis agendis, cum antea semper usus est, tum maxime his miserrimis et calamitosissimis Galliæ temporibus. Qui autem existimant, privato magis commodo, quam Reipublicæ Christnæ causa hæc a nobis fieri, vehementer falluntur. Potest (si modo velit) Rex Christianissimus, vel

triduo seditiones omnes ac motus suorum componere, inque officio et obsequio Gallis innato subditorum omnium animos retinere : sed non tam quæ sua sunt quærit, quam quæ sunt Catholicæ Ecclesiæ, et Pontificis Maximi, cujus dignitatem et authoritatem ut sartam tectam in Gallia retineat, non dubitat tanti Regni Imperium, vitam et fortunas magnorum Principum, Procerum, et nobiliorum in periculum adducere. Hic est Galliæ nostræ status: hæc fundi nostri calamitas. Quod si quis nos roget, quid tandem illud est, quod nos Ecclesiaque vestra Gallicana tantopere a Concilii Tridentini P̃ribus expetit? non sumus, P̃res sapientissimi, in petitionibus nostris morosi vel difficiles. Nihil aliud petimus, quam quod totus orbis Christianus efflagitat, quod a Concilii Niceni Patribus petiit ille magnus Constantinus. Hoc ipsum a vobis requirit Rex Christianissimus: omnia illius postulata continentur, aut sacris bibliorum Literis, aut vetustis Eccæ Catholicæ Conciliis, aut antiquis Pontificum et P̃rum Constitutionibus, decretis, et Canonibus. Hæc sunt, hæc, inquam, sunt, quorum nomine Rex Christianissimus, Eccæ Catholicæ primogenitus filius, Eccæ, inquam, Catholicæ petit restitutionem in integrum apud vos, quos D. N. Jesus Christus prætores legitimos creavit; neque hoc ipsum petitur ex clausula (ut dicitur) generali, sed ex verbis expressis edicti illius divini et perpetui, adversus quod nunquam fuit, neque unquam erit usucapioni aut præscriptioni locus. Redeant quasi postliminio in sanctam Dei civitatem, et in lucem hominum tandem prodeant, quæ antiquus hostis Sathan vi eripuit, et longo tempore suppressit. Sic Darius Persarum Rex motus in Judæa propter religionem excitatos sedavit; non enim ad arma continuo, verum, ut majorum suorum leges et antiqua edicta inquirerentur, jussit; inventumque Regis Cyri edictum de reditu Judæorum in Judæam, et Templi instauratione a majoribus suis neglectum, mandavit executioni, ac

ita pacati sunt tumultus. Josias Rex laudatissimus, et sincerrimus Ecclesiasticæ disciplinæ exactor et reformator, librum legis ab Helcia[1] magno sacerdote repertum, (postquam hominum malitia longo tempore suppressus fuerat,) primum legit diligentissime, deinde lectum recitavit Populo. Tum ex illius præscripto ritus et præcepta divina Judæis restituit; strenui illi Nehemiæ milites, quos tantopere commendat Chrysostomus, alterâ quidem manu telum tenebant, alterâ muros Hierusalem ædificabant; hoc est, Ecclesiam ex antiquis Patrum legibus restituebant. Nisi hæc fiant, Patres Sanctissimi, frustra a vobis rogabimur, num etiam pacata est Gallia? nos enim vobis respondebimus, quod Jehu Regi Joram roganti, num pax, num pax? et quomodo, inquit ille, pax, cum adhuc supersint et vigeant?—nostis cætera. His, his rebus diligens detur opera; nos frustra confugiemus ad potentissimi illius et maximi Regis Catholici affinitatem, singularem amicitiam, incredibilem liberalitatem; frustra fidem et auxilium implorabimus Pont. Max., Ser^{mi} Venetorum Domini;[2] Lotharingiæ, Allobrogum et Hetruriæ principum auxiliares copias; fallax enim (mihi credite) erit equus ad salutem, nisi hæc a vobis fiant. Turbabitur brevi nimia quorundam securitas, et quod caput est, qui interea peribunt, tametsi id illis suâ propria iniquitate et peccato eveniet, vobis tamen peribunt, hoc est sanguis illorum de manu vestra requiretur: sed priusquam nos ad ea veniamus, quæ suo loco et tempore sumus dicturi, secundumque mandatorum nostrorum formulam agemus, petimus a vobis, sapientissimi Patres, a vobis inquam, quos vestrâ sponte scimus esse satis incitatos, quorumque pietatis, religionis, et in omnes homines caritatis

[1] It is Altia in the MS., after the other cotemporary edition at Brixia. The Ripa edition has Abia, a still worse corruption. I follow the rectification as it stands in Le Plat.

[2] Altered, against the MS. and the Ripa edition, to Ducis in Le Plat.

sumus non solum auriti, sed etiam oculati testes, ut ea, de quibus jam diu cœpistis deliberare, quam brevissime poterit, absolvatis, quo citius possitis de multo gravioribus, et magis hoc tempore necessariis sententiam vestram dicere; et his conv̄entibus Ecclesiasticis finem imponere, ad laudem et honorem Dei Patris omnipotentis, ejusque filii D^ni^ N^ri^ Jesu Christi.

Ad hæc Jadrensis—Patres commodius ad ea, quæ opus fuerit responsurum, eosque muneri suo non defuturos.

His peractis, dimissoque Patrum consessu, omnes mirifice Lotharingii orationem extulerunt; audivique ego, nonnullos graves Patres affirmantes se a lachrymis abstinere non potuisse, cum calamitates Gallicas commemoraret, anteactamque sui ipsius et aliorum vitam accusaret. Fuit etiam responsio Mantuani, atque Jadrensis, itemque sermo Oratoris Ferrerii valde commendatus. Unde tota concio visa est eo die suos numeros habuisse.

Inter hæc nunciatus fuit obitus Episcopi Reatini viri doctissimi, quem nuper ex Tridentino profectum in ipso itinere in civitate Spoletana Deus ad se vocaverat. Paulo ante et Episcopus Canadiensis et Abbas D. Riccardus hic ex humanis excesserant; sed et eodem tempore Molines senator Mediolanensis, cum Marchionis Pescarii et Philippi Regis literis vere Catholico Rege dignis ad Episcopos Hispanos huc accesserat, quibus monebantur, ut si quid a Gallis peteretur, quod adversus sedem Apostolicam et summum Pontificem esset, ab iis abstinerent, et dignitatem Apostolicam tuerentur.

Nunciata etiam interea electio fuerat Maximiliani filii Imperatoris in Regem Romanorum, solemnisque Missa ab Archiepiscopo Pragensi, agendis Deo gratiis, celebrata, atque oratio ab Episcopo Tininiensi habita.

Ante vero hæc tempora, cum de quæstione Sacramenti Ordinis componenda frustra, tum a Petro Soto, tum ab aliis,

quibus id Legati mandaverant, multa tentata fuissent, jam Patres, doctrinæ emendandæ præfecti, cum tempus iis constitutum, Synodique expectatio longiores moras non pateretur, tandem doctrinam et Canones, quibusdam verbis adjectis, non concordi tamen omnium sententia, ediderant, sperantes[1] in ferendis suffragiis Deum opportunius aliquid in eorum animas demissurum. Fuerunt igitur jam de his Congregationes gñales quamplures habitæ, Sessionisque dies prorogatus, ac sententiæ multorum, tum variæ, tum prolixæ, recitatæ, de quibus ut agatur locus jam postulare videtur. Sed doctrinam prius et Canones, prout emendati fuerant, referamus.

Secunda Doctrina et Canones de Sacramento Ordinis proposit die 30 Octobris 1562.

Cum Sacrosancta Tridentina Synodus statuat hoc loco, postquam de Sancto Missæ sacrificio egit, errores qui contra ordinis sacramentum, in primisque novæ sacerdotium disseminati sunt, confutasse, visum est quædam de hoc Sacramento Christi fidelibus breviter exponere.

Sacrificium et Sacerdotium ita Dei voluntate conjuncta sunt, ut unum sine altero in nulla lege extiterit. Cum igitur in novo Testamento S^mum^ Eucharistiæ sacrificium visibile, ex Domini Institutione, Catholica Ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea novum esse visibile et æternum Sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Dno Salvatore nro institutum esse, atque Apostolis eorumque in Sacerdotio Successoribus, potestatem traditam consecrandi, offerendi, et ministrandi corpus et sanguinem ejus, necnon peccata remittendi et retinendi, et cætera, quæ sui muneris sunt peragendi, tum sacræ literæ aperte ostendunt, tum Catholicæ Eccæ traditio semper docuit.

[1] Superantes, MS.

Cum autem divina res sit, tam sancti Sacerdotii administratio, consentaneum fuit, quo dignius, et majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissimæ dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui jam in sortem Dni vocati essent, per minores ad majores ascenderent: nam infra Sacerdotium, et de Diaconis, Sacræ Literæ apertam mentionem faciunt; et maxime, quæ in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent, et ab ipso Eccæ initio sequentium ordinum nomina, atque eorum singulis propria ministeria, subdiaconi scil., Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, et Ostiarii, frequentissime apud Patres et Sacra Concilia legimus.

Insuper, cum Scripturæ testimonio et Eccæ traditione perspicuum sit, externo signo sensibili ordinem, qui potestas spiritualis est, et gratiam conferri, dubitare nemo debet, ordinationem vere et proprie esse unum ex septem Stæ Eccæ Sacramentis. In eo enim præcipua sensibilia signa sunt, materia et forma, quibus Ecclesia Catholica a Spiritu Sancto docta,[1] ad invisibilem gratiam significandam et conferendam, ut consuevit, [docuit].[2] Gratiam vero hoc Sacramento conferri satis jam ex eadem Aplica traditione, et Prum omnium consensu et Sacrosanctæ Ecclesiæ comprobatum est.

Præterea sancta Synodus declarat, quod semper Catholica Ecclesia agnovit, et sanctorum Patrum auctoritate firmatum est, Ordinis sacramentum illud cum baptismo et confirmatione commune habere, ut characterem imprimat; qui adeo fixus et immobilis animæ hæret, ut deleri vel auferri nulla ratione possit: quare merito damnanda est illorum sententia, qui asserunt, novi Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, ac semel rite ordi-

[1] Recta, MS. [2] Some such word is wanting.

natos iterum Laicos effici posse, si verbi ministerium non exerceant.

Verum præter jam commemoratos diversos ordinum gradus, et spirituales potestates, docet sancta Synodus, Episcopos in ecclesia Catholica sub uno Christi Vicario Rom. Pontifice in partem solicitudinis vocatos præcipuum locum obtinere ; atque ita ad similitudinem cœlestis Hierusalem Ecclesiasticam Hierarchiam per succedentium ordinum aptissimam dispositionem a Christo D^no^ constitutam esse. [Quod si quis omnes Christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos][1] affirmet, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiam, quæ est ut castrorum acies ordinata, confundere ; perinde ac si contra Apostoli doctrinam, omnes Apostoli, omnes Doctores, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, sint : quoniam Episcopi in Apostolorum locum successerunt, ut sacrum chrisma conficere, sacramentum confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia peragere ipsi possunt, quarum functionum potestatem nec ipsi Presbyteri nec reliqui inferiorum ordinum ullam habent, perspicuum est eos a Presbyteris non solum differre, sed illis etiam superiores esse, atque ab Episcopis Ecclesiæ ministri rite et legitime ordinantur ; atque in hujusmodi ordinatione nec Plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis et magistratus consensus, sive vocatio, sive authoritas ita requiritur, ut sine ea irrita sit, quin potius Sta Synodus decernit, eos, qui propria temeritate hæc ministeria sibi sumunt, et qui ad ea exercenda non per ostium, hoc est ab Ecclesiastica et Canonica potestate missi ascendunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones habendos esse. Hæc sunt, quæ generatim sacræ Synodo visum est Christi fideles docere. His autem contraria certis et propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit, ut omnes adju-

[1] This I supply from the Decree of the coming Session, cap. iv.

vante Christo fidei regulâ utentes in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

Canones.

Si quis dixerit, non esse in novo Testamento sacerdotium visibile et externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi, vel offerendi corpus et sanguinem D[ni], et peccata coram Deo dimittendi et retinendi; sed officium tantum et nudum ministerium prædicandi Evangelium, vel eos, qui non prædicant, prorsus non esse Sacerdotes; Anath. sit.

Si quis dixerit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines et infimos et medios, qui velut gradus quidam in sacerdotii ordinem tendant, vel ordinem esse figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis; Anath. sit.

Si quis dixerit, ordinem, sive sacram ordinationem, non esse vere et proprie sacramentum, aut esse unum ritum quendam eligendi ministros verbi et Sacramentorum; Anath. sit.

Si quis dixerit, per ordinationem non conferri spiritualem et indelibilem potestatem, aut eum qui sacerdos semel fuit, rursus laicum fieri posse, aut non dari per eum Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopos, cum ordinant, dicere, Accipite Spiritum Sanctum; Anath. sit.

Si quis dixerit, sacram unctionem, qua Ecclesia utitur, non solum non requiri in ordinum traditione, sed esse perniciosam et contemnendam, similiter et omnes alias ordinis Cæremonias; Anath. sit.

Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica et Aplica esse Hierarchiam, sed omnes Christianos ex æquo esse Sacerdotes, aut æqualis potestatis; Anath. sit.

Si quis dixerit, non fuisse in Christo Dno institutum, ut essent in Ecc[a] Catholica Episcopi, ac eos, cum in partem

solicitudinis a Pontifice Romano, ejus in terris Vicario, assumuntur, non esse veros et legitimos Episcopos, Presbyteris superiores, et eadem dignitate, eademque potestate non potiri, quam ad hæc usque tempora obtinuerunt; Anath. sit.

Propositâ hac doctrina, multa a Patribus prolixe responsa fuerunt, quarum nos aliqua, prout ex eorum sententiis tunc excipere potuimus, in præsenti sparsim attingemus.

Patriarcha Venetus—ubi dicitur in Doctrina, in partem solicitudinis, addatur, et non in plenitudinem potestatis.

Hydruntinus—quod doctrina videtur nimis sterilis et destituta authoritatibus. unde Hæretici poterunt nos irridere, quare hæc agamus nullo sacræ scripturæ testimonio.

Granatensis—post varia verba sparsim adnotata, tria præcipue confutanda putavit: primum illud, quod dicitur, sub uno Christi Vicario &c., quoniam Episcopi sunt successores Apostolorum, et consequenter Vicarii Christi, agnoscentes tamen superiorem, et sibi ipsis vicarium, qui potest alios vicarios mutare, evertere, et abrogare, c. Omnibus 7. q. 1. et Clemens epist. p[a], et Euaristus, et Alex. c. 23. q[e] 5. c. mulier, et c. in novo 21. dist. et Clem. 1. de præben. Secundum est illud, vocatos in partem solicitudinis; nam dici oportet, vocatos a Deo, ut semper loquuntur scripturæ. Tertium est, ut in ultimo Canone dicatur, Episcopos jure divino institutos, et superiores Presbyteris, cum id fuerit jam excussum, nec celari potuit, et adhuc sexaginta et amplius Patres hic præsentes idem petant, aliique sint petituri, si in synodo palam proponatur.

Jadrensis—non placet ultimus Canon; nam est dicendum, quod Episcopi sunt instituti a Christo, non institutum ut essent.

Surrentinus—in ultimo Canone desideraret, explicari,

Episcopos esse superiores jure divino, ut magis confodiantur Hæretici.

Bracarensis—Episcopi sunt Vicarii Christi, c. inter hæc de consecr. distinct. 2. Jurisdictionem autem qua funguntur, omnes fatentur a Deo fuisse institutam, ministerio tamen Papæ distribuendam : et quamvis alii dicant, quod imo creantur a Papa, quid tamen id refertur, si convenimus, Papam posse auferre a nobis hanc Jurisdictionem, sive materiam ? Idem verborum potius quam rei est concertatio.

Nicosiensis—ex doctrina a contrario sensu inferri videtur, quod si Episcopi non in partem solicitudinis assumuntur, non sunt Episcopi, quod est falsum ; nam status Episcopi ita videretur magis pendere a Jurisdictione quam ab ordine.

Tarentinus—quod omittendæ sunt disputationes supervacaneæ, et in eo solum versandum quod propositum est a Legatis, nec ad sensum aliorum est Synodus inutilibus disceptationibus oneranda.

Lancianensis probat ultimum Canonem, etsi non dicatur ibi Jure divino ; nam non omnia vera sunt exprimenda, quando inde aliud verum potest perturbari, sicut olim prohibuit Sancta Synodus ne diceretur Christitocos Maria, quamvis id verum esset, ne videretur excludi Maria θεοτοκος, licet illud etiam verum sit. Dixit ergo, Jure divino institutos Episcopos a Deo, quod ad ordinem, et Jurisdictionem proficisci a Papa, tametsi large loquendo, illa etiam a Deo sit. Verum, cum purus minister in sacramentalibus nunquam agat, nisi in præsentem materiam, adjectâ forma certa verborum, Papa autem possit creare Episcopos etiam absentes, hinc sequi eum purum ministrum non esse, sed authorem, cum nec etiam præscriptis ullis utatur verbis.

Panormitanus—quod dupliciter Jus divinum sumitur ;

primo stricto, quod ore ipsius Dei expressum, ut, Pasce oves meas. 2° quod ex Scripturis sacris derivatur, veluti de sacramento Confessionis, et similia. Ideo in Canone dici posse de Jure divino.

Caiacensis—non placet ultimus Canon, non enim unquam legi, Christum instituisse, ut essent Episcopi, sed ipsummet eos creasse (c. Dominus 93 dist.), nec dicit Christus, Institui vos, ut eatis ad prædicandum, sed ait, Ite et prædicate; sic non dicit, ut mittamini &c., sed, Ego mitto vos, et similia: et sicuti nullum infertur præjudicium Capiti, si manus dicat, Ego sum in corpore jure naturæ, sic nec Papæ, si dicamus, nos esse institutos jure divino.

Philadelphiensis—misereor super turba; nam quorsum tot vanæ opiniones &c. hoc loco non omittam, cum Patres multi, tum publice tum privatim, susurrarent hanc questionem, An Episcopi sint jure divino instituti, et Presbyteris superiores fuisse, viz. tempore Julii Tertii in Synodo examinatam: idcirco Cardinalem Mantuanum inter medias Patrum sententias, ad adimendam omnibus dubitationem, palam affirmasse, Patres tunc delectos ad doctrinam componendam inter se ea de re sermonem quidem habuisse, nec inter se convenisse, cæterum nunquam de eo Synodo ad Patres reliquos relatum fuisse. Quibus dictis, secutus est—

Caprulanus—Vera, et recepta a Doctoribus Juris Canonici hæc est opinio, quod Papa supremus sit Monarcha, et ab eo omnis Jurisdictio Ecclesiastica tanquam a fonte profluat, ut in c. per venerabiles, qui fil. sint legit. et in Extravag. unam sanctam, et Doctr. c. fin. de confirm. ut et c. beneficiumve; nec dicatur, non esse attendendos Canonistas; nam omnes Episcopi, quot hic sunt, astricti sunt juramento, consecratione, servare Canones, et idem ait S. Thom. 2^{a} 2^{ae} q. 39; et Leo Papa serm. 3; et Innoc. p^{s} Epist. 25; et constat ex forma Institutionis Episcopi di-

versa a forma Consecrationis, nam prima profertur in persona Papæ, secunda tanquam a Deo. Unde et sacerdotes dicantur Dii, et audiunt confessiones tanquam Deus.

Civitatis Bellunensis habuit orationem præmeditatam, nam fuit hic primus dies, quo venit in congregationem; inde dixit satius fuisse agere de irreverentia quæ præbetur huic sacramento Ordinis, e qua prodeunt multa mala; quam alia disputare, ex quibus nullus existit fructus.

Cavensis 2us, Casellus — Episcopos succedere in locum Apostolorum, non tamen omnibus in rebus. Ideoque rem egere declaratione. Inde explicavit verba Cypriani dicentis, qui Episcopi habent in solidum potestatem, non enim id accipi posse de Jurisdictione, quia everteretur tota monarchia, verum tantummodo de ordine, ut apud sanctum Thom. lib. 4. contra Gentiles cap. 26. 9.

Clodiensis—Papam esse Summum Monarcham; ideoque rationem Hierarchiæ exigere, ut ab eo omnes aliæ potestates, tanquam rivi a fonte, et radii a sole, prodeant, ut apud Cyprianum 17. qe 4. Unde Petro dictum esse simpliciter, Pasce, ac Episcopis dictum, Pascite, qui in vobis est, Gregem. Inde alia multa dixit de Potestate Papæ, et triplici specie Jurisdictionis; et quod ad Canonem septimum, ut addatur ad superiores ex divina lege, prout apud Sanctum Leonem epist. 16.

Justinopolitanus—cum aliqui Prælati dixerint, Episcopos esse Juris divini, ego contrarium asserere formidarem, nisi multos mecum authores haberem, sanctissimos contra sentientes, ut S. Thom., Petrum de Palude, et Joannem de Turrecrem, et alios. Nos loquimur, non de ordine Episcopali, sed de Episcopis creatis, et sicuti Jejunium fuit institutum a Deo, et tamen non ita dicimus Jejunium quadragesimale a Deo præceptum; et quemadmodum quod puniantur delinquentes est a Jure naturali, quod vero hic vel ille suspendatur furca, et a jure humano, sic de Episcopis

ipsis dicendum, quoniam a Papa creantur, et ab eo pendent; contrariaque opinio non solum est falsa, sed perversa, et accedens ad hæresim.

Conimbricensis—quod disputare de Potestate Papæ, ipso inscio, non decet; et quod deberent Illmi Legati prohibere Prælatis, ut tantum responderent ad proposita in Canone, et omitterent alia.

Cenetensis—id verbum, Presbyteris superiores, ponatur in prima parte Canonis.

Sulmonensis—quædam præfatus de differentia Papæ et Episcoporum, quod ille universalis, hi particulares; ille a Christo, hi a Petro et Papa; inde in dialogi speciem multa persecutus est de Jurisdictione Episcoporum, ostendens, eam totam oriri a Summo Pontifice, eamque perpendendo a tempore, a re, a loco, et a personis.

Segobiensis—improbavit in doctrina id verbum, confutanda, quoniam Synodus debet principaliter determinare, non[1] confutare. Tum id verbum, materia et forma, quia, licet sint verba scholastica, tamen in Conciliis alia videntur usurpanda. Præterea id verbum, Charactere, qui non reperiatur apud antiquos Doctores. De Septimo Canone dixit, maluisse eum in illo aliquid de bono usu Jurisdictionis contineri, quam de potestate disputari. Subdidit tamen in primo, quod Papa est Summus Monarcha, et ipse dare, adimere, et moderari omnia potest, etiamsi Presbyteri et Episcopi sint de Jure divino: 2° quod prima pars Canonis non dat Episcopis totum quod suum[2] est, nam non omne quod Christus instituit ut esset, id statim tribuitur Juri Divino; nam et instituit, ut essent leges Civiles et Canonicæ, et Executores legum, et tamen hoc non dicatur de Jure divino. Idcirco clare exprimendum, quod Episcopi sunt creati a Christo. Dixit etiam, multa esse juris hu-

[1] Nec, MS. [2] In the MS. it is totam and suam.

mani, quæ tamen, postquam constituta sunt, dicuntur de Jure divino; nam divisio Rerum, et Dominiorum, et possessio, est humana; tamen, si qui auferat rem alterius peccat contra jus divinum. Sic matrimonium oritur ex consensu humano, quod tamen est Juris divini. Idcirco explicandum prius esset, quod proprie dicatur Juris divini: item, origo Jurisdictionis, unde profiscatur. Affirmavitque, sibi probari Canonem alias tempore Julii III. confectum, cum ipse adesset, et in Congregatione etiam suam sententiam dixisset, quam adhuc in scriptis adnotatam habet cum adjectione diei et horæ, quo hæc acta fuerant; nam erat hora xi.

Quibus verbis commotus Card[lis] Mantuanus, qui antea affirmaverat, nihil de eo Canone in generali Prum Congregatione unquam testatum fuisse, die sequente mandavit Secretario, ut palam actorum seriem ejus temporis referret, quo omnes rei progressum perspicue intelligerent: quod a Secretario factum fuit.

Parisiensis in doctrina optabat, ut fieret mentio primæ Tonsuræ, non solum quia necessaria ad alios Ordines, sed etiam ad administrationem bonorum Ecclesiasticorum, et obtinendum beneficia. De septimo Canone dixit, Ego agnosco Papam ut supremum caput, et primatum illius, tametsi in Concilio Florentino id non contineretur. Verum id nunc omittendum puto, ne aliorum disputationibus viam aperiamus, at exprimendum quidem Episcopos esse jure divino institutos, ministerio tamen Papæ, ut apud Cyprianum lib. 4. Epist. 9, et S. Augustinum c. quondam, 96. dist.

Vegliensis dixit, Episcopos succedere loco Apostolorum, Thom. 2[a] 2[æ] q[e] 185. art. 5: et in parte 3[a] q[e] 63, et clare in opusculo 19 art. 4: Jurisdictionem autem illorum pendere omnino a Deo; quod sic ratiocinabatur; nam illam, quæ oritur ex consecratione utique a Papa, tanquam nudo

instrumento, conferri certum esse; illam vero quæ est contentiosa, quamvis a Papa libero motu tribuatur, dando, instituendo, auferendo, tamen adversus Philosophiam pugnare, si totus hic actus 2æ causæ, et non primæ, attribueretur. Dixit etiam, de necessitate salutis esse, ut hic articulus definiatur, quem totus Christianus orbis expectat, siquidem Hæretici nil aliud quærunt, quam Hierarchiam hanc evertere; etsi hoc dissimulabitur, dicent Hæretici omnia nostra nullo fundamento niti, et consulto nos omisisse, ac decreta omnia nostra semper irridebunt.

Aversanus — quod dignitas Episcopalis instituta est a Deo, ordinisque potestas; divisio autem Diœcesium ac distributio munerum tota oritur a Papa.

Mutinensis—qui unus fuerat ex eorum Patrum numero, qui doctrinam composuerant, seu restituerant, sigillatim fere ad omnia ab aliis objecta respondit. Et inter cætera dixit, non cogitasse eos doctrinam uberem et perfectam edere, cum satis sciant multa hic abesse; sed quæ sufficiat ad hæreticorum scripta confutanda. De charactere, id non solum a Divo Thoma sæpius, sed et a Sto Clemente, et ab antiquis Patribus eodem sensu, licet forte non eodem nomine, usurpari. Recte id etiam dictum esse, quod Episcopi successerunt loco Apostolorum, si recte intelligatur; nam Apostoli non solum fuerant Episcopi, sed etiam primi Episcopi, in qua, ut ita dicatur, primitate non succedunt alii Episcopi; sicut primus homo habuit costam, in qua non succedunt alii homines, quia quod primum est ratione temporis prærogativam illis tribuit solis. Ideo Apostoli fuerunt primi, et fuerunt Episcopi in universali Ecclesia. Damnavit etiam illud, quod quidam volunt, ut Sacerdos et sacrificium sint conjuncta natura. Dixit enim non omnia relativa esse conjuncta, sed tantum ea, quæ sunt, ut aiunt Philosophi, secundum esse, veluti sacrificans et sacrificium; non autem Sacerdos et sacrificium, quæ sunt relativa secun-

dum dici, ut docet Arist. in Prædicament. Illud de impositione manuum sublatum fuisse, quia erat controversum, an esset de substantia, et an de solemnitate, et ita non necessaria ad sacramentum. Illa verba, materia et forma, usurpari etiam in Concilio Florentino, et expressa esse ad tollendam ambiguitatem: ad alia verba, Christi Vicario, non adjectum fuisse, Summo, quoniam nec apponitur in Concilio Florentino.

De septimo canone placere sibi, ut diceretur, Episcopos esse institutos jure divino, et Presbyteris superiores. Deinde adderentur, de authoritate summi Pontificis, et omnino quæ decent, ita ut cuique sua dignitas tribueretur, et Episcopi etiam agnoscerentur Jure divino superiores Presbyteris, quemadmodum S. Hieronymus super Psal., Quare fremuerunt gentes &c. illud sentit, et Pauli ad Corinth. 12 seq. pro portiuncula ei tradenda. In concilio non posse id non profiteri, atque optare ut id explicetur, cum hæretici contra urgeant, dicentes, quod Ecclesia gubernatur ab Episcopis, et nos esse extra Eccm, cum non habeamus veros Episcopos. Porro supervacaneum esse disputare de Jurisdictione; nam si hæc veniat a Papa, sive a Deo, cum Papa teneatur gubernare Ecclesiam per Ep̃os, semper illa a Deo permanere censenda est.

Fesulanus—cupere se, ut explicetur, Ep̃os esse jure divino institutos, et esse Presbyteris superiores.

Montemaranus—non prætermittendam a Concilio explicationem Jurisdictionis, cum Ecclesiæ, Hispanica, Gallica, Hungarica, et aliæ multæ id petant.

Lucerinus—imo hoc abstinendum, cum Canonistæ contra sentiant, et omnis Jurisdictio oriatur a Papa.

Albingaunensis—Illum Septimum Canonem, qui dedit occasionem disputandi de potestate præter rem et inutiliter, esse supprimendum omnino, nec amplius ista pertractanda.

Cauriensis, cum in Doctrina varia adnotasset, addidit,

de V. Canone, dolere se, in re non adeo difficili tot controversias versari, quæ aliis scandalo sunt. Itaque alium Canonem perquirendum, ipseque alium retulit.

Adriensis—ut dicatur in V°. Canone, Episcopos esse ex institutione Christi et Presbyteris superiores.

Senogalliensis[1]—noluisset in 2° Canone dici, medios et infimos, &c., sed inferiores. In V° tolli illud de unctione, cum nihil in doctrina de ea proferatur. In 7° ultimo partem clarius explicari, consensum Plebis. De[2] Jurisdictione Episcoporum duas esse opiniones: unam, quod substantia Jurisdictionis est a Deo, et exercitium est a Papa. Ita Henricus de Gandavo in Quodlibetis, et Jo. Gerson de Stat. Eccles. Alteram, quod immediate sit a Papa, et hanc a multis recipi, in 4 sent. dist. 18 et 19, et Cajetanum de auth. Papæ et Concilii, cap. 19. affirmare, Sanctum Thomam idem sequi, iisque adhærere Archiepisc. Florent. tit. 22. art. 4., Durand distinct. 19, q^e 2. et dist. 25, et Joan. Driedon.[3] lib. 4. de eccl. dogm. et lib. p° de Christiana libert. cap. 4., et Bonavent. in p^a sent. Heresum, Petr. de Palude, Joann. de Turrecrem^a, Aug^m de Anc^a, et alios multos ab eo adductos. Utramque autem opinionem re convenire, licet verbis videatur dissentire, si distinguatur origo, modus, exercitium, potestas, et alia hujusmodi.

Gerundensis—vellet ut Prælati responderent ad proposita simpliciter, cum aliquibus tamen rationibus, et disputationes relinquerent theologis.

Ariminensis—De septimo Canone, omittendas omnino has disputationes, cum certum sit, Jurisdictionem totam oriri a Papa, quamvis potestas ordinis a Deo derivetur.

[1] Hence to the closing speech of Lainez, may be seen in Le Plat, from Raynald. Ann., but very contractedly.

[2] There is inserted here something like a 9, or the letter g or q.

[3] The works referred to show that this is the person, though the MS. seems to have Bridon. I know no such name.

Campanensis—olim majores Sacerdotes et minores eodem nomine Presbyteros appellatos: postea, crescente hæresi, distincta fuisse vocabula, et Episcopi dicerentur majores Sacerdotes, et Presbyteri minores. Inde multa, theologice et scholastice, disseruit, quomodo Jus divinum accipiendum ex termino a quo et termino ad quem; et tandem concludit, Canonem septimum propositum non placere.

Montisfalisci—distinxit doctrinam in quinque partes, et singulas probavit rationibus et authoritatibus.

Auriensis—Verba illa, In partem solicitudinis, posse intelligi dupliciter, vel quod Episcopi sint vocati, non ad universalem curam sed particularem; sed quod sint vocati ab ipso Papa, ita ut non sint vocati a Christo ex sententia Turrecrem., et hanc esse ordinem disputationis inter nos, ex quo illud manat, an Papa possit sine causa[1] adimere, et mutare Episcopatus; utrumque oriri ex interpretatione illorum verborum, Tibi dabo claves, &c., an, scilicet, dicta Petro ut Capiti universali, an ut Protectori. Atqui sententiam Turrecrematæ pridem explosam esse a Theologis, qui affirmant Episcopos quidem institui a Papa, sed ut a causa ministeriali, non ut causa efficienti, cum causa principalis sit Christus; ideoque ea verba, Tibi dabo claves, &c., ad alios etiam pertinere, ut in cap. pº de summ. Trinit., et ex dicto Pauli, alios Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores; et S. Basil. de Vit. solitar., et Leo in serm., Ambr. in Pastoral., et S. Greg., qui prohibet se vocari Universalem; S. Thom. contra Gentil. lib. 4 cap. 54, 74, 76; et in Opusc. Dixit etiam quod ante consecrationem Episcopus non est sponsus Ecclesiæ, nec tenetur ponere animam pro ovibus, et similia, sed tantum post consecrationem, et quod in Canone addatur, quod Episcopi sunt subjecti Jure divino Papæ, in quo est plenitudo potestatis.

[1] So I read, as it appears to be ca—a common contraction for causa.

Theanensis—quod tota Jurisdictio et integra est in Papam collata a Christo, et ea derivatur in alios Episcopos ab ipso Papa; et licet Apostoli eam immediate a Christo acceperint, tamen personalis in eis fuit, ac cum eis extincta.

Mazarensis—questionem circa 7m Canonem esse supprimendam, cum sit inutilis et pariat tantum disputationes otiosis relinquendas.

Danesius circa 7m Canonem dixit, Episcopos non tantum esse institutos jure divino, sed etiam esse pares in suis Ecclesiis Pontifici Romano; ipsum tamen esse Pastorem universalem aliarum Ecclesiarum protectione et speculatione, dum tenetur invigilare, an cæteri officio suo fungantur. Hincque S. Gregorium vetuisse vocari se universalem Papam, ne detraheret Episcopis particularibus. Dixit etiam, ea verba, in Partem solicitudinis. fuisse usurpata[1] primum a Leone, et deinde ab aliis, sed semper referri ad Primates, aut Archiepiscopos, ita ut ii dicantur habere partem solicitudinis, quatenus curam gerunt Episcoporum.

Quinqueecclesiensis—Quod disputatio de Episcoporum institutione non est hujus loci, nec temporis; quodque hæc subtilitas est relinquenda scholis, nec his occupanda Synodus. Postea ex authoritate Sancti Hieronymi in epist. pa ad Galatas distinxit quatuor genera Apostolorum, seu Episcoporum; subdiditque, Episcopos nostros esse in secundo genere, viz. missos a Deo, sed per hominem, id est Papam, qui eos constituit, et cui obedire debent. Disputare autem de primatu, et de Jurisdictione, nil aliud esse, quam negare prima principia Theologiæ: potius agendum, quam bene exerceantur hæc munera, procul ab avaritia, ab invidia, a fastu et luxu; nam quærere de authoritate Superiorum, non abesse id a superbia. Et video, inquit, multos teneri magna solicitudine ut defendant authoritatem Episcoporum adversus Lutheranos: sed cur non etiam Capitis sui curam

[1] So in Le Plat; it is usurpanda in the MS.

gerunt? Nam hæretici magis invehuntur contra Papam, quam contra Episcopos. Tandem dixit se probare Canonem, qui fuit nuper in præcedenti Doctrina propositus, ubi nihil de jure divino.

Legionensis multas authoritates tum scholasticorum tum aliorum attulit, ut ostenderet jurisdictionem Episcoporum a Papa proficisci; idque etiam ex libro p° Cæremonialis, de forma eligendi Episcopum, constare; cum ea, quæ sunt Jurisdictionis Papæ, det verbis suis et propriis; at in consecratione utatur verbis Christi, Hoc facite in meam commemorationem; nec in consecratione necessario assignandas esse oves Episcopo. Præterea in Universitate Complutensi cautum esse, ut qui ad publicum docendi munus in Theologia provehuntur, promittant imprimis selectas quasdam Catholicas opiniones tueri, inter quas hæc numerantur, quod omnis Jurisdictio Ecclesiastica immediate exit a Papa. Propterea cupere se, ut in Canone dicatur, omnes Episcopos in communi esse institutos a Christo, et Presbyteris superiores, cæterum omnes haurire Jurisdictionem a Papa.

Leriensis multas conclusiones constituit; p° quod Episcopi succedunt loco Apostolorum c. firmiter, &c. una de Summ. Trin., et fid. Cathol. et c. quorum 68. distin. Secunda conclusio, quod Episcopi non succedunt in omnibus rebus ipsis Apostolis; nam non æquales sunt in potestate faciendi miracula, condendi scripturam, dono linguarum, et aliis hujusmodi; cum hæc munera peculiaria fuerint ipsorum Apostolorum, sed ipsorum, qui pleni erant Spiritu Sancto, nec poterant peccare, saltem mortaliter. Tertia conclusio, quod succedunt in aliquibus: primo in nomine, 2° in loco, 3° in Regimine, 4° in his quæ necessaria sunt ad regimen. Quarta conclusio, quod Episcopi sunt adeo de Jure divino, ut si Papa velit destruere omnes Episcopatus, non possit. Quinta conclusio, quod non sequitur, Episcopi sunt de Jure divino, ergo sunt pares Papæ, nam imo sunt inferiores, et

habet in eos Papa plenum jus, et concurrit cum iis, et prævenit eos, ut vult Sexta conclusio, quod omnes Apostoli fuerunt creati Episcopi a Christo, juxta theologos, licet Turrecremata contra sentiat ; quodque alii omnes, quotquot sunt legitimi Episcopi, descendunt a Petro et ejus Vicario. Quocirca affirmandum, in Episcopis aliquid esse de Jure divino, ut potestas ordinis ; aliquid quod non est, ut potestas Jurisdictionis.

Vivariensis—cuperem doctrinam fuisse perfectam, prout Isid. in c. Clericos. c. Prælatis 25. dist., et Sanct. Thom. in opusc. 25. et præsertim de Clericali tonsura mentionem fieri, prout in c. Cum contingat de æt. et qualit. De Episcopatu etiam statui optassem, an sit ordo; ut tandem quæstio inter Theologos et Canonistas tolleretur, quæ cum omissa hic sit, non possum ideo doctrinam hanc probare. Video etiam nos laborare in declarandis ordinibus, et nemo loquitur de depravatis in illis moribus restituendis, quod præcipuum est. De 7° autem Canone, et prolixis in eo disputationibus excitatis, præter rem et inutile arbitror ea aliis verbis coacervare.

Almeriensis de Septimo Canone respondit, solum Papam habere plenitudinem potestatis: Episcopos autem vocari in partem solicitudinis, eosque Jure divino institutos esse, et ita Hugonem, Isidorum, Cyprianum, Pium Papam, et alios multos sentire.

Ilerdensis—non placet verbum, Servatoris, sed dicatur, Salvatoris, prout Christiani omnes et Catholici dicunt : de Charactere fit mentio ab Innocentio 8, in c. majores de baptis. c. p[a], etiam a Greg° 9. Cuperet addi aliquid de manuum impositione, ut apud Gregorium 9[m] c. 1. et c. fin. de Sacram. non iter. Non placet id verbum, Uno Christi Vicario, quoniam et Episcopi quandoque vocantur Vicarii, licet in alio sensu. c. 2. c. quanto de translat. Ep., quinetiam alioquin appellantur Legati Apostolici c. De verbis illis, in

partem solicitudinis, cum Canones ita pure loquantur, nec dicant a quo, aut per quem vocentur, placeret, ut adderetur, quod vocantur a Sancta Romana Ecclesia, etiam, ut clare adderetur aliquid de Supremo Hierarchiæ, id est, Papa. De 7° autem Canone multa, dixit, otiose in eo, alia astutè, alia imperfectè posita; et quamvis fieri posset protestatio, ut hæc verba eorum opinionibus, qui in hoc dissentiunt, non noceant, sicuti obtinuerunt Galli, ut Extravagans, Unam Sanctam, ad eos non pertineret, id tamen sibi admodum non probari: sed, quod potius hæc Jurisdictionis quæstio non definiatur, quam post Hosium ab Epiphanio relatum a Mars° Patavino renovatam fuisse attestatur Pighius controvers. 16. et lib. 5. de Hier. Eccles., extareque etiam Bullam Joann. 22. non impressam, qua condemnantur errores Marsilii. Porro dicendum esse, Episcopos Jure divino institutos, quoniam, etsi quoad Jurisdictionem dubium sit, tamen quoad ordinem certum esse; idque attendendum quod principale est, cum possint etiam considerari Episcopi recte ex sola consecratione absque diocesi, sicuti etiam dantur Presbyteri Sacerdotes, qui non habent curam animarum, nec possunt ligare aut solvere, nisi id eis ab alio concedatur.

Ostunensis contra Canonem 7m objecit duo; primum quia dicendum non est, solos Episcopos vocatos a Papa esse veros Episcopos; nam alii etiam, et multi, de quibus nullam notitiam habuit Pontifex Romanus, veri fuerunt et legitimi Episcopi, prout per septem centum annos in Provinciis maxime longinquis Archiepiscopi ordinabant Episcopos absque alia[1] notitia Summi Pontificis. Legit ad hoc dictum D. Clementis in lib. traditionum Apostolicarum in quo dicebat, Episcopos ordinari in Provinciis per Archiepiscopos. Secundum, quia hic Canon non damnat hæreticos, qui cum Aerio sentiunt. Aerius enim aiebat Episcopos non

[1] Ulla?

esse superiores Presbyteris ex institutione divina. Si resurgeret Aerius, et videret hunc Canonem, lætaretur, et diceret, Ecce quomodo injuste condemnatus fui ab Augusto et aliis, nam Concilium Tridentinum mecum sentit, quod Episcopi non sunt de jure divino superiores, licet confirmet esse superiores. Ad authoritatem S[ti] Hieronymi in c. legimus 93 dist. dixit ingenue, responderi non posse, et si qua responsio potest accommodari, placere eam sibi, quam aliqui attulerunt, videlicet quod semper fuerit distinctio inter eos ordines, sed magis postea declarata ex consuetudine Ecclesiæ; quamvis autem solus S[tus] Hieronymus aliter sensisset, id non obstare, quominus a Patribus veritas sit declaranda.

Vestanus, adversus Ostunensem, qui dixerat, Episcopos olim, ignorante Papa, ab Archiepiscopis rite creatos fuisse, ex Clementis auctoritate statim locum eundem retorsit; cum ordinatione Petri id factum fuisse dicat, qui generaliter authoritatem permiserat eos instituendi, licet ipse singularem hujus vel illius notitiam non haberet; nam omnia nostra facimus, quibus authoritatem nostram impertimur, ut notum est.

Nimociensis[1]—quod fons Jurisdictionis Ecclesiasticæ in Episcopos et alios totus profluit a Papa, et præter authores veteres, id etiam et qui minime soliti erant assentari, viz., a Roffensi, a Contareno, et a Polo; id etiam sanctum Augustinum significasse in Ps. 44 Pro patribus tuis nati, &c., et sanctum Bernardum de consideratione, et eundem Augustinum in quest. nov. et vet. test. q[e] 89.

Feltrensis conatus est ostendere sententiam eorum, qui astruant Episcopatum juris divini esse, totam niti argumentis sophisticis, et quæ nihil concludant; quoniam non sumuntur secundum artem, quemadmodum si quis diceret, Laici sumunt Eucharistiam, Eucharistia est de jure divino,

[1] It is written either Nemosien. or Hemosien. Qu? Aemoniensis?

ergo Laici sunt de jure divino. Ad argumentum, quo dicunt aliqui, Episcopos successisse loco Apostolorum, respondebat alio argumento, ut si quis dicat, Apostoli fuerunt de jure divino, Episcopi sunt mortui, et ita multa alia hujusmodi argumenta involute deduci.

Civitatensis incipiens dixit ad quæstionem propositam, Illmos Legatos, &c.; tunc Simonetta, repente interrumpens sermonem, inquit, minime Legatos proposuisse hanc quæstionem; idemque repetiit et Seripandus, nunquam Legatos nec voluisse, nec cogitasse ut talis quæstio disputaretur. Ad hæc Civitatensis, quod si Legati permisissent eum perficere orationem suam, quam inchoaverat, facile cogrituros fuisse, quomodo eos proposuisse dicat. Nam cum in Canone dicatur, Episcopos Presbyteris superiores esse, et videndum[1] sit, an hoc verum sit, et qua ratione: ideo necessario deveniendum ad id principium esse, ut perquiratur quo jure fuerint instituti; aliaque nonnulla in hanc sententiam subjunxit.

Ad quem Seripandus, ne mireris, inquit, Dne Civitatensis, si dicimus hanc quæstionem alienam valde a Concilio nostro fuisse; nam existimavimus nos Patres ad proposita a nobis tantum respondere debere, viz., Episcopos superiores esse, aut non esse, motos ex aliquo Canone, aut Concilio, aut authoritate sanctorum Patrum, qui id dicant vel negent; quod vero ingressuri essent has inutiles atque alienas prorsus quæstiones, hoc minime nobis persuadere poteramus: audivimus tamen omnes patienter, et audiemus etiam posthac, ut cognoscamus quinam incedant via recta, et bono spiritu; et qui prava consilia foveant. Tum Civitatensis sententiam suam est prosecutus.

Neocastrensis, Episcopos, dixit, non posse dici jure divino institutos in hac vel illa ecclesia particulari, sed tantum

[1] The termination of this word is not very plain, but appears to be what is given As far as viden or videm is plain enough.

quoad Ecclesiam universalem; idque ex textu in c. inter corporalia de translat. Prælat., ubi Episcopus electus et confirmatus a Papa in certa Ecc^{a} fit sponsus illius Ecc^{æ} particularis, at vero post consecrationem fit sponsus Ecc^{æ} universalis; hincque est, quod conjugium illud cum Ecc^{a} particulari potest dissolvi variis modis, etiam ex sola voluntate Papæ, eo quod illud est de jure positivo, at vero alterum conjugium cum Ecc^{a} universali amplius dirimi non potest, quoniam est de jure divino. Secundam etiam partem Canonis non probavit; P°. quia sequeretur, quod Episcopi essent de jure divino, quod modo negavit: Secundo, quia ita damnantur multi Doctores, ac Theologi, et Canonistæ, qui contrarium dicunt: 3°. quia tot exemptiones hactenus factæ a Papa in variis Diocesibus viderentur invalidæ fuisse, si Episcopi essent ipsis superiores de Jure divino: 4°. quia præter confirmationem et quædam alia sacramentalia, non videmus eis aliam potestatem Jure divino fuisse concessam.

Civitatis Castelli optaret fieri mentionem expressè impositionis manuum, quoniam non sufficit id verbum, et alia, quia pertinet tantum ad similia. Non probavit id verbum, Superiores, nisi aliter declaretur, prout in c. 1, 21 dist. De Jurisdictione, sicuti potestas sæcularis est a Deo, et tamen confertur a Papa, sic non videre se, dixit, cur non idem in Jurisdictione Ecclesiastica sit dicendum, quod præsertim probari, dixit, ex Concilio Lateranensi in c. Irrefragabili, de offic. ordin. &c.: p°. nam si Jurisdictio ordinarii potest ex consuetudine transferri in capitulum, ergo non est de Jure divino: 2°. ex c. cum olim de præscript. ubi præscribitur facultas excommunicandi, et alia hujusmodi: 3°. ex c. principalem 1 q^{e}. 1., et Thom. opusc. 3., nam in spiritualibus non abdicatur jus, sed communicatur.

Cremonensis—ut authoritas Summi Pontificis, in sua dig-

nitate et prærogativa conservetur, et omittantur aliæ quæstiones inutiles.

Parmensis—Disputatio[1] de Jurisdictione non placet variis de causis: P°. quia non proposita: 2°. quia non convenimus huc ut definiamus quæstiones inter Catholicos, sed tantum inter Hæreticos: 3°. quia, cum agatur de potestate Summi Pontificis, non id licet absque ejus voluntate: 4°. quia condemnarentur quamplures Doctores, qui hoc vel aliud sentiunt.

Calvensis—multa prolixe satis de Jurisdictione et Institutione Episcoporum, et quod verbum,[2] character, reperitur in Apocalypsi cap. 13. 14. 16. 19., et quod Dionysius de Hierarch. Cœl. non solum utitur hoc verbo, sed etiam definit, et Augustinus etiam meminit lib. 1. cap, 30. contra Cresconᵐ Grammat., et contra Parmenianum, et in epist. 166, et Apˢ ad Hebr. p° ubi legitur Homo[3] figura substantiæ: alius Codex habet, Character substantiæ &c.

Orator Poloniæ—Circa 7ᵐ Canonem, frustra laborari nunc quo jure sint Episcopi: debuisse potius hoc quæri antequam crearemur Episcopi; his enim calamitosis temporibus certe non esse dignitatis nostræ in Genealogiis interminatis tempus consumere. Nam cum Catholici omnes existiment, ab hoc Concilio pendere salutem totius Eccæ, certe potius agendum esset de ratione bene administrandi hujus muneris.

Guadicensis—mirum est in doctrina enarrari tantâ industriâ munia Episcoporum, et nullum verbum fieri de pascendo, quod est præcipuum. Item, ubi agitur de Hierarchia, non attingi, nec Caput nec pedes. De Septimo autem Canone, quot sunt ejus partes tot sunt dubia; nam in

[1] Here is inserted 9, or the contraction for quæstio, which, with sive preceding, might do.

[2] Something like the contraction for per stands here.

[3] I cannot tell what this word means. It may be for hodie, which will make the sense required. The reading of the Vulgate is certainly figura, not character.

principio ait, institutum ut essent, et non explicat, an nunc sint, an futuri sint. Deinde, cum ait de Episcopis vocatis in partem solicitudinis, præsupponit eos, qui non sunt vocati a Papa, non esse veros Episcopos, quod est falsum; nam qui creatus est Episcopus secundum primum et quartum Canonem Apostolorum, et secundum Concilium Cabilonense,[1] et secundum Statuta Ecclesiarum, illi utique sunt veri Episcopi, et tamen non sunt vocati a Papa; et Archiepus Salisburgensis confirmat Episcopos electos a Capitulo, et veri sunt Episcopi; et ita accidit in aliis multis.

Tunc Prælati hoc audientes strepitum magnum excitaverunt, clamantes, extra non audiatur. Verum Cardinalis Simonetta subjunxit, quod Salisburgensis consecratur et confirmatur authoritate Papæ. Interea alii Prælati ingeminabant clamantes, Exeat, exeat; et alii, Anathema sit: ad quos Granatensis conversus respondit, Anathema vos estis. Guadicensis vero sermonem nunquam intermisit, prosequens, inter clamores, quod inceperat, et declarans, teneri quidem omnes agnoscere Papam, ut summum Vicarium Dei, in quo est plenitudo potestatis, et cui omnes sunt subjecti; et teneri omnes Episcopos hoc fateri, prout ipse fatetur; veruntamen usum, quem Papa dat Episcopis, ut materia[2] Jurisdictionis, eam non posse illi adimi, nisi ex justa causa, et quæ cum ratione consentiat; et conclusit, clare exprimendum esse Episcopos Presbyteris superiores de Jure divino. Inde conquestus est se fuisse immerito interpellatum, cum nondum sententiam suam absolvisset, quemadmodum si quis legat in sacris literis hæc verba, Non est Deus, utique dicat, statim hæreticum hoc esse; at si legat præcedentia verba, Dixit insipiens &c., tunc aliter sentiet. Idem et Patribus multis ibi præsentibus, inquit, accidisse, qui si patienter omnia ad extremum audivissent, non erat, cur perturbarentur, cum ipse jam tribus Con-

[1] Cabiolense, MS. [2] Materiam in Le Plat.

ciliis interfuerit, aut Doctor, aut Episcopus, vel sub Paulo III., Julio III., Pio IV. Qua de re commotus Cardinalis Mantuanus acrius in eos[1] occasione invectus fuit, qui ita et Guadicensem, et totam Synodum perturbassent; denunciavitque eis, si quid posthac hujusmodi acciderit, se inde statim recessurum, cum nec eorum munus, nec persona quam sustinent Summi Pontificis, tantam indignitatem,[2] ferre possit. Ad hæc Lotharingius, se quoque inde magnâ molestia affectum fuisse, quod et Legatorum authoritas negligi, et dicendi libertas adimi, et nimis anxia Patrum studia aperiri videantur, sed eos præsertim, qui anathema dixerant, durius perstrinxit, quod diceret, si scirent ipsi quo pudore et difficultate Sanct^{mi} Patres antiqui hoc verbo in alios uti solerent, non certe ita leves in eo proferendo futuros; porro in posterum debere Legatos pro eorum dignitate, et communi omnium existimatione, tantam indignitatem et impudentiam, non inde se subducendo, verum condigno exemplo, compescere. Tum Granatensis subdidit, inique sane ab eis affectum fuisse virum probum, eruditum ac religiosum, et de quo ita Catholicus Rex sentiat. Hineque Parisiensis subjecit, promulgandum Canonem contra perturbatores Concilii, quod et a quibusdam aliis fuit petitum. Verum Cavensis Junior respondit, occurrendum esse causæ, ne effectus sequatur, prohibendum enim esse, ne blasphemetur nomen Sanc^{mi}, et ne doctrina monstruosa proferatur, tuncque attentionem magnam in consessu extituram; cui et Castellanensis subscripsit. Indeque reliqui ordine res propositas sunt prosecuti.[3]

Tropiensis—quod omnis Jurisdictio a Summo Pontifice descendit.

[1] Eo in the MS.—certainly wrong. Le Plat has likewise oratione for occasione.

[2] Dignitatem in the MS.

[3] The whole of this extraordinary scene is copied by Pallav. xix. v. 5, and Raynald. 1562, No. cxxii.

Nucerinus—Quæstio excitata videtur non tantum officere primatui S^{mi} N^{ri}, sed etiam unitati totius Ecclesiæ; ubi enim ponitur, Jurisdictionem Episcoporum immediate pendere a Deo, proculdubio scinditur unitas hæc, quæ non potest tot capita sustinere.

Conversanus—Quod quæstio[1] extra cancellos rei propositæ irrepsit, in certum nostrum [incommodum[2]]; nihilque continet, nisi pugnas et contentiones.

Lunensis et Sarzanensis—In Jurisdictione duo consideranda; viz. Ratio et exequutio. Nam quoad rationem Jurisdictionis,[3] quo consilio, quo fine sit administranda; hoc itaque proficisci a Deo, quoniam agitur de fine supernaturali. In executione vero oriri disputationem, sed indubiam, cum spectet tantum ad Pontificem Romanum, ut declarat Concilium Florentinum, et res est clara.

Lucensis—Duo divina sunt; Potestas summi Pontificis, et usus ejus. De potestate omnes conveniunt, eam supremam esse, et nos sumus parati eam tueri, etiam cum effusione sanguinis, nec sumus tam imperiti rerum, quin agnoscamus obedientiam quæ nobis a nostris exhibetur, eam pendere a Summo Pontifice; sumus enim Corpus mysticum: et sicut membra debent honorem capiti suo, sic etiam debet Papa ipse locum suum membris dare: nam, dejectis membris, certe minuitur et Caput Nos vero fatemur Summum Pontificem esse verum Christi Vicarium, habere plenitudinem potestatis, posse instituere Episcopos, revocare collationes, pro sua potestate et Jurisdictione, et si quid amplius ad id potest nos concedimus, dummodo id sit ad ædificationem $Ecc^{æ}$. Cum vero negamus Epos esse jure humano, non detrahimus Capiti, sed addimus potius; sicuti cum dicimus, Papam non posse tollere omnes Episcopos ex Ec-

[1] q. MS.

[2] So I conjecture the passage may be corrected. Damnum, or detrimentum, would do as well.

[3] Considerandum to be understood.

clesia; nam non omnia quæ non possumus arguunt imbecillitatem nostram, sed potius virtutem, ut ea non possimus quæ non licent: cum et Deus omnipotens dicatur, qui tamen non potest mala et flagitia perpetrare. Dico igitur, ex materia et essentia Epi illud esse, ut habeat Jurisdictionem, cum hæc connexa sint, et ex ipso rerum ordine id sequatur. Nec enim unquam aliquem ordinatum Episcopum audivimus nisi ad regendam aliquam Ecclesiam. Et quando desunt Ecclesiæ, ordinatur ad Ecclesiam in Terris Infidelium, potius quam ad nullam. Quod vere vocentur a Deo patet in psal. 3., Elegi David servum meum &c.[1] Nec dicatur, quod cum Jurisdictio possit tolli a Papa, ergo non pendit a Deo: nam et Papa hæreticus potest deponi, et tamen ejus potestas venit a Deo. Nec etiam ad rem pertinet, quod Papa potest eligere hunc vel illum, nam et Cardinales eligunt hunc vel illum Papam; et tamen est a Deo. Minus obstat, quod transferat Papa Episcopos de una Ecclesia in aliam: id enim oritur ex prima virtute acquisita in Consecratione, et extat liber J. de Victoria, qui ait, exclusis legibus humanis, viz. si Papa tolleret omnes suas Constitutiones, adhuc ex Juris naturalis, ut dicunt, ratione, aliquos veros Episcopos futuros, absque confirmatione Papæ; et si contingeret hodie interdici commercium inter Indos et nos, certe crederem, illos posse creare veros Episcopos; cum sint necessarii ad gubernationem Ecclesiæ; ideoque potest dici id cautum Jure divino.

Aliphanus—Ego ex eo numero sum qui profiteor, donec Synodus contrarium statuat, Christum Dominum potestatem Apostolis dedisse, non autem Petrum eam tribuisse eodem modo, nec Papam tribuere ullam potestatem Episcopis, quæ necessaria sit, ad gubernationem Ecclesiæ. Hic Varmiensis illius verba interrumpens dixit, non esse nunc

[1] Not quite correct.

disputandum de Potestate Papæ. Granatensis subjecit, libertatem loquendi omnibus esse relinquendam. Aliphanus statim sequutus est: dixit, se plurimum tribuere Sedi Apostolicæ, et eam non egere his præsidiis, cum sit undequaque munita, sed se non posse non conscientiæ suæ satisfacere, cum rationes suæ alio tendunt. Inde longissimum habuit sermonem. Postquam Varmiensis inquit, se nolle prætermittere quin moneat[1] Patres, multa hic dici, quæ ad rem propositam non pertinent, et rogat eos, ut ab his se abstineant: nam hæreticos non negare, quin Episcopi sint instituti a Christo, sed negare, eos quos hodie promovet ad Episcopatum Papa esse a Christo. Igitur hanc partem oportere refellere si placet, et alia omittere non necessaria.

Molineus[2] adnotavit, omissum fuisse de electione Episcoporum a Plebe, quod erat necessarium; et quod in Septimo Canone dicatur, Presbyteros non esse æquales Episcopis, sed minores.

Tininiensis[3]—cavendum ne Hæretici dicant, nos tanquam personatos histriones Pontificiæ scenæ deservire. Igitur declarandum verbis apertis, Episcopos esse Jure divino constitutos, et Presbyteris superiores.

Montis Politiani.

Achadensis Hibernus ostendit tribus rationibus non posse subsistere, quod aiunt, Jurisdictionem immediate esse a Deo: P°. quia in Hierarchia essent multa capita, potiusque redderetur Anarchia, ac totum everteretur; 2°. quia ex eo magis confirmaretur opinio hæreticorum; nam, et in Anglia Rex vocat se Caput Ecclesiæ Angliæ, et creat Episcopos qui consecrantur a tribus Episcopis, aiuntque se veros Epos, quia sunt a Deo. Nos vero id negamus, quia non sunt a Pontifice Romano adsciti, et recte dicimus, hacque tantum

[1] Monent, MS.
[2] Senator: vide Pallav. xix. v. § 1, and Sarpi, vii. xxxiv.
[3] The MS. here has the word according to the adopted orthography.

ratione illos convincimus, non aliâ. Nam et ipsi ostendunt, se fuisse vocatos, electos, consecratos, missos; igitur si in Canone dicatur tantum a Christo institutos, hinc inferrent, electionem fieri tanquam ex nudo Instrumento, quod æquale sit in omnibus, tam Regis quam Papæ. 3°. quia, si Jurisdictio tota esset a Deo, non posset illam tollere, nec transferre in alium, sicut non potest prohibere consecratum, ne ordinet, aut conficiat Eucharistiam. Quæ sententia omnibus placere maxime visa fuit.

Vercellensis — non recte dici Episcopos successisse in locum, sed succedere loco, Apostolorum.

Lotharingius, qui, inchoatâ hac disputatione, Tridentum advenerat, nec adhuc sententiam suam dixerat, sic incepit. Nihil a nobis aptius ad rem Christianam proponi potuit, quam ut de Sacramento Ordinis ageretur. Frustra enim laboraremus in condendis decretis de rebus sacris, nisi constaret quis sit verus minister Sacramentorum; cavendumque imprimis sit, ne fur et latro in ovile Christi ascendat, unde hodie tot dissidia ac perturbabationes in Dei Ecclesia conspiciuntur. Optassem autem, ut dum de ordine agitur, nihil inordinatum in eo inveniretur, et omnes functiones accurate in eo exercerentur. Quod ad primum caput non placet id, Dei voluntate, sed potius oratione. Mihi deinde non liquet, Sacerdotes semper junctos fuisse sacrificio; ideo dicendum in omni lege semper et sacerdotes et sacrificium extitisse. Non placet etiam id v. Servatore, non enim habet eandem vim ac Salvator. Deinde Ecclesia est, ut matrona pudica, et affectiones meretricibus relinquit. In 3° cap. ad v.,[1] materia et forma, non quia hæc verba displiceant, sed quoniam aperte materia in hoc Sacramento non potest designari. Cuperem fieri mentionem impositionis manuum, cujus et in Testamento veteri et crebrius in novo fit mentio, vellemque dici ex legitima successione, viz., ut semper

[1] Verbum.

sciretur, cum quis imponit manum, a quo fuerit illi manus imposita, et ita gradatim perveniremus usque ad primum, qui fons fuit ordinationis. Accidit mihi, cum agerem contra Hæreticos in Conventu Possiaco, et quærerem ab illis, qui eos ordinavit aut dedit illis potestatem alios ordinandi, illi respondebant se esse ministros extraordinarios institutos a Deo ex negligentia nostra. Idcirco si addamus v., ex successione, satis tolletur hic error. In quinto capite doctrinæ vellem aperte omnia explicari, ut nullus nec Catholicis, nec Hæreticis dubitandi locus relinquatur. Id vero profiteor id v., Jure divino, me non probare, quoniam hoc verbum magnas dissidii ac contentionis causas in Ecclesia dedit. Dicam tamen pro conscientia et fide mea, quid de hac materia sentiam; non dubito ego potestatem ordinis esse a Deo immediate. Primo, quia ita Scriptura loquitur, Accipite Spiritum Sanctum, &c.; sed addo etiam potestatem jurisdictionis Ecclesiasticæ esse a Deo, quia non potest tota Ecclesia facere quin sit Papa, et sint Episcopi, nec potest redigi ad Aristocratiam aut Democratiam, cum debeat esse tantum Monarchia; et hoc est omnino a Deo; et si quis objiciat, æquosne omnes Sacerdotes Papæ? minime; nihil adeo firmiter est retinendum quam hæc unitas et primatus Sedis Apostolicæ: nam his temporibus conjuratæ sunt omnium hostium acies adversus hanc arcem; et, licet sint diversæ earum Sectæ, Lutherani, Calvinistæ, Zuingliani, Anabaptistæ et aliæ factiones,[1] in hoc tamen conveniunt, ut funditus evertant hoc fastigium. Idque significat in Evangelio, Cum fortis armatus, &c.: nihil ergo ideo imminuitur de authoritate S^mi^, ut ait Cardinalis Polus in lib. suo; nam licet potestas Jurisdictionis sita sit in tota Ecclesia a Deo, tamen Papa solus [potest[2]] hoc jus in unumquemque exercere. Quodnam igitur est, vocare, assumere, deponere et mittere? Ita ut quisque assumatur et mittatur

[1] So Le Plat. Functiones, MS. [2] Le Plat inserts this word.

a Deo per Pontificem, quod explicat Cardinalis Polus in dicto libro pulchris exemplis; et cum audimus, aliquos in Provinciis remotis assumi in Episcopos, et consecrari a Metropolitano, semper intelligo id fieri aut ex statuto Apostolorum, aut ex legitimi Concilii authoritate, aut ex privilegio Apostolico; ita ut in omnibus semper adsit explicata, aut implicata authoritas S^{mi}; quoniam aliter res se habere[1] nequit, et Caput destruitur. Jurisdictio igitur est a Deo, dum tamen exerceatur in subjectam materiam, quam dat Papa, qui potest eam tollere, imminuere, eximere, et similia; quod vero hæc non pendeat ab Ordine patet, Primo, quia sede vacante Capitulum exercet jurisdictionem, et excommunicat; 2°. quia, si esset juncta cum ordine, Episcopus non posset eam transferre in Vicarium; 3°. quia non posset appellari ab Episcopo ad Archiepiscopum, cum Archiepiscopi [sint[2]] instituti jure positivo. Itaque hæc ministratur a Papa, qui potest pro arbitrio suo eam moderari, dum tamen in ædificationem, non in destructionem. Verum hæ quæstiones omittendæ, cum sint interminatæ; et id tantum a nobis declarandum, quod spectat ad constituendos veros ministros Ecclesiasticos.[3] In 6° Canone non placere verbum, Sacer Principatus. In septimo vellem dici, Si quis dixerit, Episcopos non esse a Christo institutos in Ecclesia, et in sua ordinatione non esse Presbyteris majores, anathema sit.

Pragensis—Existimaveram nihil mihi dicendum, cum huc, re jam inchoata, et satis multorum suffragiis, reversus essem. Attamen, cum heri Cardinalem Lotharingium, et sincere et erudite loquentem audiverim, ipse quoque brevibus sententiam meam explicare non verebor. Inde nonnulla de Sacramento Ordinis, de ejus functionibus ac Juris-

[1] Le Plat. The MS. has laborare.

[2] Added by Le Plat.

[3] Le Plat has nothing after this from his guides, till the speech of Lainez.

dictione loquutus subdidit. Canonem Septimum non placere, cupereque eum supprimi, et loco ejus alium aptiorem reponi, eo addito, quod Episcopi sunt a Deo aut jure divino instituti, ut hæretici percutiantur.

Hodie Gallici Episcopi respondere cœperunt, qui omnes fere nominatim in Lotharingii sententiam pedibus ierunt.

Ebrodunensis[1]—quod tota Jurisdictio pendet a Deo in Episcopos, idque probari ex variis locis testamenti [veteris] et novi, et ex libro Roffensis contra Lutherum.

Virdunensis—quod Episcopi sunt a Christo, tamen de sententia Papæ explicata vel implicita.

Ambianensis,[2] Meldensis, Cratonensis,[3] omnes in sententiam Lotharingii.

Metensis—quod multi Pontificiam potestatem ex Imperio metiuntur, et sicut late patet Christianus orbis, ita etiam patere volunt, usque adeo, ut deinde in partem solicitudinis assumat Epos, quibus precariam functionem concedat. At ego, inquit, aliter sentio, cum Episcopi successerint loco Episcoporum Apostolorum, qui fuerunt vocati a Christo, ut Mathias ex sorte, s[ive] divina voluntate, fuerit assumptus. Unde Episcopi proprium, non a Pontifice delegatum, habent munus. De plenitudine potestatis dicam, sicut ait Chrysostomus et Theophilus, quod plenitudo gratiæ alia est in Christo, alia in Virgine, alia in Apostolis, alia in Sanctis, pro subjecti diversitate; sic et plenitudo potestatis Papæ suis est cancellis conclusa. Multaque hic prætereo prudens, quæ loco suo patefaciam.

Cenomanensis—Episcopos esse a Christo institutos, et legitimos Apostolorum Successores, et potestatem illis a Christo concessam, et Canonem Septimum immutandum, ut clare et aperte contineat Episcoporum potestatem a Deo prodire.

[1] Edronensis, MS. [2] ? [3] ?

Nivernensis retulit se ad Cardinalem Lotharingium, et quod existimabat se esse assumptum a Deo, et non a Papa.

N cum Lotharingio, et quod Papa est tantum Instrumentum in creatione Episcoporum.

Cornovalensis[1]—quod sunt Episcopi de Jure divino.

Abrincensis[2]—idem fere.

Cenomanensis[3]—Episcopos esse Jure divino, omnibus superiores sacerdotibus, sicuti et Sanctissimum D. N. Jure divino omnibus Episcopis præesse.

Ghisantonensis[4] remisit se ad Lotharingium in omnibus.

Vaurensis—quod doctrina et Canones accommodatæ sint ad sensum Cardinalis Lotharingii.

Faventinus, in doctrina et Canone varia observavit, optassetque sextum Canonem transferri in extremum locum. De Septimo Canone dixit, tollendam esse eam partem, quæ nobis non est controversa cum hæreticis; nam et ipsi admittunt Episcopos esse de Jure divino; verum id addendum esse, quod Episcopi vocati authoritate Papæ sunt legitimi, quodque habent promotionem a Deo, ut ait Ignatius. Inde, quod sunt dignitate majores Presbyterio. Nec obstat dictum S^ti^ Hieronymi, quia intelligitur quoad ordinem Sacerdotalem, non autem quoad Jurisdictionem.

Urbevitanus improbavit rationem illorum qui contendunt, Episcoporum Jurisdictionem derivari a Deo, eo quod aliquando vocentur Vicarii Christi, et Co-episcopi Papæ, et Legati Dei, et Columnæ militantis Ecclesiæ. Nam hinc sequeretur, quod non daretur appellatio ab iis, cum sit idem tribunal cum Deo, ut dicitur in c. Romana de app. vi. Illum igitur esse quendam loquendi modum, qui ad Spiritualem pertinet authoritatem, qua ipsi funguntur in conciliandis Deo hominibus, qua etiam Sacerdotes utuntur, c. et ipse. 1. q^e^ 1. Ideoque dicuntur et Episcopi Vicarii

[1] ? [2] Abracensis, MS. [3] Cenenensis, MS. [4] ?

Dei, c. inter hæc de consecr. dist. 1: unum autem fuisse tantum a Christo creatum Episcopum, Petrum, ut esset unum ovile et unus Pastor; cum tunc distinctæ non essent Provinciæ c. sicut Vir, et c. sicut 7. 1. et c. inter Corporalia de translat. Episc. in c. sacrosancta 22. dist. et c. ordin. 75. dist. et. c. porro 66. dist.: ab eo deinde ejusque successoribus alios Epos descendere, et sicut in formando hominem concurrunt anima et corpus, sic in formando hominem spiritualem concurrere potestatem divinam, quæ dicitur ordinis, et aliam, quæ dicitur, Jurisdictionis, quæ non pendet a Priore, 15. cum de elect. vi. c. Ecclesiæ de supp. negl. Prel. c. cum olim de major. et ob. et de his eod. tit. c. Transmissam de elect., nam aliquando datur Character, ubi nulla est Jurisdictio; aliquando Jurisdictio consistit et Character non adsistit, c. inter corporalia de transl. Ep. c. transmissæ c. suffraganeis de elect. c. aqua cum glos. de consecr. Eccles. Innoc. Abb. c. quanto de consuetud. glos. c. 1. de transl. Episc. c. de eo quod Episc.: adde Concil. Chalcedon. act. 11 et 12. ubi Episcopus ostenditur dictus ab ordine.

Episcopus Molignatensis[1]—id verbum, Superiores, quod aliquos offendit, recte esse positum pro altioribus, ut in psal. 103. Rigans montes de superioribus. In VI Canone addendum esse, sacerdotalium, nec comprehendat alios sacros ordines. In reliquis, authoritatem Papæ supremam esse, et decreta Pontificum a S^to Augustino Canonicas scripturas appellari, c. in Canonicas 22. dist. et habere eum plenitudinem potestatis in Beneficialibus, ac posse æquare quadrata rotundis.

Abbas Cisterciensis—Ego profiteor Episcopos a Christo institutos, ita ut a Summo Pontifice Romano assumantur.

Abbas Clarevallensis—quod duplex est vocatio: interna, quæ fit a Deo, et est spiritualis; alia externa, tribuens Jurisdictionem, et manat a Papa. Nam aliter, si materia

[1] ?

conferretur a Christo non posset a Papa mutari aut minui; sicut Paulus habuerat materiam a Christo, quia jussus fuerat ab eo prædicare gentibus, et hoc non potuisset ei adimi; et quod nemo institui potest legitimus Episcopus, nisi adsit consensus saltem generalis S^{mi} Papæ.

Abbas Cassinensis Aug^{s}—quod sicut Deus antea loquutus fuit per Prophetas, et deinde per Filium, quando venit plenitudo temporis, sic nunc per Vicarium suum, qui est lingua et manus ejus, cum ipse coram non loquatur.

Generalis Franciscanus Observ. citavit aliquot loca Lutheri, in quibus appellat Episcopos Larvas Papales, nitique, quantum potest, ut evertat Regimen Episcopalem, dicens, quod quilibet baptizatus potest consecrare Ecclesias, et baptizare, et chrismare. Unde huic morbo esse providendum congrua medicina. At disserere de Jurisdictione esse superfluum, sed agendum potius de recta exercitatione Jurisdictionis.

Generalis Servita—quod Jurisdictio confertur a Deo tanquam per Instrumentum vivum, quod est Papa.

Carmelitanus.

Generalis Lainez—Nostrum esse hæreses refellere, et lapsos mores corrigere; opiniones autem, quæ huc non spectant, Doctoribus in scholis disputandas relinquere. Nolle autem se prætermittere, cum id alii egerint, quin quod sentit de jurisdictione, et de jure divino breviter non attingat, nempe potestatem jurisdictionis, quæ nihil aliud est quam Prælatio quædam super Plebem ad dirigendam illam in vitam æternam, secundum præcepta Ecclesiæ, totam a Papa tanquam fonte promanare; et ita in decreto Innoc. III., et Lucii III., et Clementis III. contineri, quod a se in Sicilia inventum coram Patribus in Concilio Basiliensi in epistola ad Eugenium, Papam autem, cum dat oves, tribuere etiam Prælationem in illas; alioquin, si daret tantum materiam, sequeretur eos habere sponte, aut aliunde

potestatem, cum materiam tantum illius exercendæ a Papa assequerentur; quod falsum est, cum jurisdictio ante consecrationem possit obtineri, ut in Extravag. viz. Clem. V.: sequeretur etiam æque id omnibus Episcopis competere, quoniam omnes sunt æque consecrati; et in hanc sententiam adduxit Doct. in 4. Sent. dist. 24; Sanctum Bonaventuram q^{e} 3.; S^{tum}. Thomam 2^{a} 2^{æ} q^{e} 29; et in 4. Sent. dist. 24; et S. Leo. in c. Ita Dominus 19 dist., et in cap. quanto 63 dist. Porro jus divinum multipliciter accipi dixit; nec enim id solum, quod ore Dei traditum in Sacris Literis continetur, ad illud referri; sed alia etiam multa in Sacris Literis non expressa; veluti sunt formæ Sacramentorum: contra, non omnia in iis expressa statim censeri juris divini, quemadmodum orare non velato capite, abstinere a sanguine et suffocato, digamia, et alia hujusmodi: esse etiam quædam, quibus concurrunt causæ secundæ, et tamen attribuuntur Deo, qui dat illis potestatem; ut in Psalm. Dat pullis escam corvorum, &c.; quædam quæ non attribuuntur nisi large, alia quæ nullatenus ei adscribuntur. Ideo hæc omnia accurate circumspicienda esse: posse autem regulam quandam constitui, ut omnia quæ Deus voluit esse perpetua et immutabilia, ea per seipsum fecerit, alia quæ[1] varietati subjecta sunt, per alios et media quædam instituerit. Potestatem igitur ordinis a Deo pendere per consecrationem, et hanc esse immutabilem. In aliis quæ jurisdictionis sunt concurrere etiam potestatem hominis; ideoque variare sæpius, et auferri posse ab eodem homine, non materiam solum, sed etiam potestatem; et quamvis jurisdictionis omnis in universum author sit Deus, cum tamen illam in Summo Pontifice tanquam in fonte collocasse, a quo alii omnes eam hauriant, sicut dominari animantibus et terræ a Deo est; huic vero vel illi loco præesse aliunde

[1] Aliquis, MS.

hoc dominium pendere, aliisque causis adscribi. Cæterum, quod ad doctrinam attinet, multa ei adesse respondit, et ut quidam dixit erat brevis prolixa.[1]

Hic dicendis sententiis finis, quæ cum omnium fere aures tum prolixitate, tum acri disceptatione defatigatas reliquissent, varie subinde hæc dijudicandi, ac temere alia suspicandi compluribus occasionem præbuerunt. Imprimis enim Hispanos, Patres multi mirabantur, adeo hac in re unanimes atque ardentes se ostendisse, ut jurisdictio eis diutius tributa esse declareretur, nec eam, quam præ se ferebant authoritatis summi Pontificis rationem habuissent. Aiebant quidam inveterata adversus Archiepiscopum Hispalensem, summum Hispaniarum Inquisitorem, simulate hæc ab eis urgeri, ut eo facilius, si eis licuisset, ab ejus se potestate eximerent. Alii, nihil aliud eos quam rem suam quærere, hæcque juris divini, quæ ab eis sparguntur semina a superioribus de residentia controversiis propagata ad amplificandam eorum authoritatem, diminuendamque Summi Pontificis in eos potestatem tendere. Alii, bono eos zelo ac stimulis conscientiæ impulsos, quod ita Christianæ Reipublicæ consultum judicarent, hæc arripuisse, et præsertim quod, authore Francisco de Victoria, ex cujus gymnasio multi qui huc convenere Patres exilierunt, hæc opinio pridem ab Hispaniarum Academiis fuerit apprehensa; quod sane probabilius videtur, cum et alii aliquot non Hispani Patres, ita S[tæ] Ecclesiæ expedire persuasi, eandem sententiam pari studio fuerint amplexi. In Galliis illud observatum, quod cum Cardinalis Lotharingius, et publice et privatim, eos reprehendere visus esset, qui hanc quæstionem

[1] This sentence, which is not very intelligible, if correct, though I have corrected quædam into quidam, is omitted by Raynaldus, 1562, cxxiv. He proceeds, however, to some extent in transcribing Paleotto, which may serve with other instances to show, too, that he is sweepingly charged with deriving his extracts through Pallavicino, who here quite pretermits the original.

inutilem sermone protraherent, sive de potestate Papæ et Concilii disceptare auderent, Prælati tamen ejus fere omnes, prout res tulerat in hoc vel illud argumentum digressi fuerunt,[1] ac præcipue Episcopus Metensis, male affecti in Summum Pontificem animi, oratione sua significationem dederant; quare non levis orta est suspicio, hæc, Lotharingio conscio, ita dispergi: immo cum Metensis olim præceptor Lotharingii fuisse ab eoque Episcopatum accepisse, adhucque ei valde familiaris diceretur, creditum aliquando fuit, illum interpretem atque exploratorem mentis Lotharingii futurum, ut quod is, vel reticuisset, vel obscurius loquutus fuisset, id Metensis, tanquam a se excogitatum esse prolaturus. Quam tamen suspicionem Lotharingius probe diluere contendit, cum in corona Legatorum opportunitatem nactus, se, aut imprudentiâ, aut imperitiâ labi posse; simulatione autem, aut versutia nequaquam, affirmavit: quod hæc ingenuum aut nobilem virum non deceant, qualem se ipse profitetur. Cui Simonetta subridens, blandeque apprehensâ manu, se nonnihil sane de eo, auditâ olim Metensis oratione, subveritum fuisse non negavit; indeque benevoli mutuo discesserunt.

Cæterum de rebus propositis mirum illud fuit, Patres fere omnes ita se totos in ea quæstione de Jurisdictione disserenda effudisse, quæ proposita non erat, nec necessaria, nec his temporibus congruens; et reliqua, quæ in doctrina continebantur, a paucis tamen P̃ribus observata, leviterque perstricta fuisse.

Sed et hinc multa alia in dubium vocata fuisse constabat, quæ cum hæreticis non sunt pugnantia, sed tantum inter theologos et Canonistas controversa, a quibus abstinendum potius erat, quod hæc seditiones et sectas tantum inter Patres fovere, nec fructum afferre posse viderentur.

Porro in tractanda quæstione de Jurisdictione, cum multi

[1] Hence to the end of the paragraph Raynaldus represents by an "&c."

in eam sententiam venissent, ut dicerent, potestatem Jurisdictionis a Christo Episcopis tribui, illius vero exercendæ materiam atque usum a Papa ministrari; ideoque reliquis persuadere conarentur, ut potestatem hanc a Christo proficisci faterentur, quod perinde esset, ac si a Papa Jurisdictio ipsa hauriretur, postquam illius mutandæ adimendæque authoritatem retineret. Animadversum tamen fuit, longe hæc inter se differre, multaque hinc absurdissima pendere, siquidem si concedebatur, originem Jurisdictionis a Christo derivari, tunc quamvis Papa distribuendæ materiæ minister esset, elicere tamen inde voluissent eam amplius mutare, aut minuere, nisi ex causa Papæ non licere, ut apud Abb. in quæst[e] incipiente, Episcopus, &c. Quod si tota potestas a Papa oriretur, tunc in ejus facultate, tanquam quod Juris positivi dicitur, relinquebatur, eam in hunc vel illum, nulla addita ratione, transferre. Tametsi autem Papa nemini jus suum adimere, cunctaque ordine administrare debeat, id tamen incommodi sequebatur, quod si Papa Beneficium aliquod in aliena Diœcesi reservare; si ordinarii collationem prævenire; si ab ejus Jurisdictione aliquem; si eum ad alteram Cathedralem transferre, aut alia hujusmodi attentasset, semper disputationibus prius involvendus erat, an justa tunc causa subesset, quod, nihil aliud erat quam eum, cui summa in alios potestas divinitus fuit tradita, inferiorum sensibus, censuræque subjicere. Idcirco semper Canonistæ omnes, et alii multi contenderunt, si quicquam in hac materia erat definiendum, id fixum semper maneret, potestatem quidem ordinis totam e Deo derivari, Papamque in eo, ut nudum ministrum censeri; verum potestatem jurisdictionis a Papa, non ut instrumento, sed tanquam fonte et causa efficiente proficisci; hæc omnia ita Dei ordinatione pro Ecclesiæ suæ utilitate constituta.

* Fuit id quoque animadvertendum, hanc quæstionem de Episcopis et Presbyteris fuisse olim ab Aerio excitatam,

atque a Catholicis damnatam, ut ex Sancto Augustino de hæres. cap. et Epiphan. cap. constat; quæ deinde a Marsilio Patavino ducentis circiter abhinc annis renovata, novissimeque a Luthero, ejusque sectatoribus fuit repetita; quorum etiam argumenta nonnulla audita fuerant, quod eo magis Patres movebat, ut in re tanta omnia circumspicerentur. De authoritate S^ti Hieronymi in c. olim et c. legimus, varie Patres cum loquuti essent, non defuerunt, qui ejus sententiam non receptam esse responderent: de qua Alber. Pighius lib. 2. cap. 10; Alphons. de Castro lib. de hæres. in v. Episcopus; Dominicus Soto de Just. et Jure, lib. 10.

De S^to Thoma variæ fuerunt sententiæ, quod in hac quæstione de jurisdictione senserit; et utraque pars eum in rem suam afferre interdum conabatur.

De Turrecremata, cujus authoritas sæpius prolata fuit, memini quendam, cujus nomini et memoriæ parco, cum ejus opinionem a Theologis explosam esse diceret, cum simul Turremcrematam[1] invidiose appellasse.

Cum igitur hæc et alia multa magnis implicita difficultatibus a Patribus fuissent audita, solicitus eo magis Legatorum animus reddebatur, quod nihil tam longis disputationibus nedum perfectum, sed majoribus omnia dissidiis aucta conspiciebant. Statuunt igitur cum Lotharingio agere, ut tollendis tot controversiis operam suam interponat, quod quidem eorum consilium, quem tandem exitum cum tota hac disputatione fuerit adeptum, existimavi continuatâ lectionis serie recensendum, ut tam arduæ rei tractatio multorum dehinc mensium spatio usque in diem Sessionis assiduo agitata planius omnibus innotescat; mox ad alia, quæ hoc tempore [subsequuta][2] fuerunt reversurus.

Lotharingius itaque Legatorum id ab eo contendentium studio cedens, cum harum disceptationum fontem ab illo

[1] So in Raynald. [2] Supplied from Rayn.

præcipue Canone septimo fluxisse cognosceret, ipse novos duos Canones, quos ex utriusque partis sententia futuros sperat, in hunc modum composuit, ac Legatis tradit.

Can. 7. Si quis dixerit, Episcopos non esse a Christo in Ecclesia institutos, aut sancta ordinatione non esse sacerdotibus majores, vel non habere potestatem ordinandi, aut si habent, id esse illis commune cum sacerdotibus, sive ordines ab illis collatos sine plebis et sæcularis potestatis consensu, authoritate irritos esse; Anathema sit.

Can. 8. Si quis dixerit Beatum Petrum, et Christi institutione primum inter Apostolos, summumque ejus Vicarium in terris non fuisse, aut in Ecclesia non oportere esse summum Pontificem Petri successorem, et cum eo regiminis authoritate parem, [et] in Romana sede legitimos ejus successores ad hæc usque tempora jus primatus in Ecclesia non habuisse; Anathema sit.

Legati, his acceptis, accesserunt statim Hydruntinum, Reginensem, et Lancianensem, Vestanum, Neocastrensem, Lainez, Auditorem, Advocatum, Promotorem, illorumque de his judicium exquirunt. Res communi consilio accurate ab illis excutitur; tandemque omnes, duobus tamen aut tribus exceptis, Canones non recipiendos, variis rationibus concludunt — P°. quia hic qui Septimus est Canon non percutit Hæreticos. Ipsi enim non negant Epos esse a Christo institutos, sed aiunt, eos, qui assumuntur a Pontifice Romano, non esse veros et legitimos Episcopos, sed appellant Capita rasa, uncta, oleata, ac larvas Papales. Inde, cum hic error non confutetur, Canon redditur inutilis. 2°. quia eo Canone condemnantur infiniti authores Theologi et Canonistæ, qui dicunt Christum instituisse unum tantum Episcopum, Petrum; et reliquos Epos a Petro fuisse creatos. Hic[1] dicere videtur, ut synodus anathemate damnet opinionem tot Catholicorum authorum.

[1] Hæc, MS.

3°. quia hinc præbetur aditus ad muniendam illam pravam conclusionem, quod Concilium sit supra Papam ; nam, cum firmatum fuerit, Episcopos esse institutos a Christo, nullâ facta mentione Papæ, facilius erit inferre, eorum potestatem non esse ei subjectam. Quarto, quoniam multi sunt hæretici, qui asserunt eorum Episcopos creatos a Regibus, aut magistratibus, aut Ecclesiis, esse legitimos Episcopos; cum Episcopale munus a Christo sit institutum, et in eorum electione versetur tantum nudum ministerium. Qui error magis confirmatur hoc Canone, cum totum opus Christo tribuatur, nec ulla fiat mentio Papæ, quod nuper etiam advertit in Congregatione Episcopus Hibernicus, loquens de Regina Angliæ quæ ita ratiocinatur. Quinto, cum verba accipienda sint immediate, et per prius et non per posterius, hinc sequetur, si Episcopi immediate a Christo sunt, ergo immediate ab eo pariter habent omnem potestatem, tam Ordinis quam Jurisdictionis; nam Canon indistincte loquitur: sed de potestate Jurisdictionis falsum est. Ergo, vi.,[1] si dicimus, Episcopos esse institutos a Christo, et nihil aliud addimus, utique sequi videtur, Papam esse simplex Instrumentum in eorum creatione, nec quicquam ab eo, veluti causa efficiente, oriri; quod tamen verum non est. Septimo, contra hunc Canonem urgent omnes illæ difficultates, quæ hactenus objectæ fuerunt, ne, scil., diceretur, Episcopos institutos de Jure divino; imo magis augentur, quoniam plus est fateri simpliciter, Episcopos esse a Christo institutos, quam esse de Jure divino, siquidem nomen Juris divini latius patet, et potest complecti plura opera et personas.

His auditis difficultatibus, confestim Legati, literis per Tabellarium magna celeritate missis, hæc omnia S^{mo} D. N. diligenter significanda curant, quo certius ipsi deinde, consultiusque responsum Lotharingio dare possint. Quæ, ubi in Urbem perlata fuerunt, visa sunt Sanctitati suæ matu-

[1] So in the MS.

rius expendenda, et ex Theologorum, Jurisque Pontificii Doctorum consilio, quibus id muneris dedit deliberanda. Interimque ad Legatos rescribi mandat, ut sessionem prorogent, ac res alias aggrediantur.

Legati dum jussa præstant, Lotharingius, qui Canones suos varie notari, atque ad Urbem, se inscio, missos fuisse intelligit, usque adeo indignatur, ut ejus expostulatio Urbem usque perferatur. Legati vero, qui responsum morantur, non vident interim quid convenire aut statuere cum Lotharingio possint. Sed tandem Card^lis Borromeus Pontificio nomine Legatis significat, ut Lotharingio omnes eas dubitationes aperiant, quæ in Canone ab eo proposito versantur. Mandant itaque Legati Neocastrensi et Auditori, ut ei dilucide omnia patefaciant, et vanas, si quas contraxisset, suspiciones omnino evellant. Illi eum adeunt, et duo præcipue adversus ejus Canones objiciunt: P°. quod non petit hæreticos; 2°. quod ab eo authores multi, tum Theologi, tum Canonistæ, damnantur, qui unum Petrum tantum a Christo Episcopum institutum affirmant, quorum etiam indicem ei exhibent, qui erat talis.[1]

His Lotharingius satis cedere videtur. Petit deinde, quænam ratio componendi alicujus Canonis possit iniri. Respondent varias esse: vel ut componatur Canon, qui nihil de Ordine, nisi prout Sacramentum est, loquatur; Vel alius in hunc sensum—

Si quis dixerit, Episcopos[2] authoritate Sedis Apostolicæ assumptos non esse positos a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei &c. Ille respondet, verba hæc nimis late patere, cum omnia quæ in Ecclesia fiant dicantur esse a Spiritu Sancto. Hi replicant, hæc esse Sacræ Scripturæ verba, quæ aliam non possunt interpretationem recipere ab ea quam Sancti Doctores tradunt. Deinde hæc verba hoc sensu usurpata fuisse ab eadem Synodo sub Paulo III.

[1] No reference is here given.

[2] Here follows the word esse, which, I submit, is superfluous.

Sess. 6. et ita Liberium Papam scribentem ad Episcopos loqui. c. suggestum 7. q^e 1. Ille tandem proponit alium Canonem, viz.,

Si quis dixerit, Episcopos, qui constituuntur a Papa, non esse institutos a Christo, &c.

Hi respondent, Papam videri hic ut nudum Instrumentum; ideo clarius esse explicandum. Replicata sunt multa: tandem conclusum, ut amplius deliberetur, et rursus congrediantur.

Hæc ubi Legatis referuntur, non desinunt maturiore adhuc Prum aliorum consilio rem evolvere; qui tandem in eam sententiam fere omnes descendebant, ut Canon componeretur, nec materiam propositam, quæ tantum de potestate ordinis loqueretur, nec materiam propositam de Sacramento Ordinis egrederetur. Ideoque nihil adjunctum de Institutione Episcoporum, aut eorum Jurisdictione, tanquam extra rem, contineret; in hunc fere sensum:

Si quis dixerit, potestatem ordinis, quam exercent Episcopi, authoritate Romani Pontificis assumpti, non esse a Christo institutam, aut aliis[1] non esse in eo Sacerdotibus majores; Anathema sit.

Et hoc adeo justum, ac ratione consentaneum censebant, ut nullâ probabili ratione posset recusari, cum ita, et percutiantur hæretici, et ea Canone comprehendantur quæ sunt propria materiæ propositæ. Quod si objiceretur in doctrina mentionem fieri de Jurisdictione et Hierarchia, respondebant, in doctrina multa inseri ad majorem explanationem quæ in Canonibus non sunt necessaria; sed et addebant, permittendum potius esse, ut illa quæque ex doctrina tollenda. Quod si replicaretur id verbum, Potestatem ordinis, &c., non esse apponendum, ne videatur excludi potestas Jurisdictionis, quam aliqui a Deo recta derivari contendunt, aut etiam aliqui offenderentur illis

[1] Alios, MS.

verbis, authoritate Romani Pontificis assumpti, quasi in hoc Canone sit necessaria intentio[1] Papæ, dicebatur, ad vitandas contentiones concedi posse, ut Canon alius conderetur, qui nihil de potestate, sed nude ac simpliciter de ordine, loqueretur, in hæc verba :

Si quis dixerit, ordinem, seu dignitatem Ep̃orum non esse a Christo Domino institutam, vel eos non esse Presbyteris majores ; Anathema sit.

Nam, dum dicitur, Ep̃orum, occurritur illis qui forte suspicarentur, non de omnibus Episcopis hic intelligi, sed tantum de Papa ; nam non dicitur, Episcopalem dignitatem, sed Episcoporum.

Item, si objiceretur, condemnari opinionem Theologorum, qui aiunt Episcopatum non esse ordinem, replicabatur, Theologos non negare Ep̃atum esse ordinem, sed non esse ordinem seu Sacramentum novum ac diversum a Presbyteratu : imo ordinem cum eo perfectum, ordinemque extensum, quod in hoc Canone haud confutatur.

Dum hæc, magnis consultationibus parantur, Literæ ex Urbe dudum expectatæ superveniunt, quæ omnia perturbant. Nam in his mandabatur, ut non solum in veteri doctrina multa immutarentur, sed etiam ut Octavus Canon conficeretur, in quo primatus, supremaque authoritas Sanctitatis suæ amplificaretur, aut saltem confirmaretur. Literisque illis adnotationes seorsim erant adjunctæ, ac prolixe extensæ.

Considerationes transmissæ.

Legati autem agnoscentes, si Canon hujusmodi proponatur, disputationem longissimam excitandam, aliasque graviores hinc pendere controversias, satius putant, ex Patrum multorum consilio hæc discrimina Sanctitati suæ per

[1] Mentio?

literas nunciare, quam novas hasce Tragedias temere excitare.

Verum cum Papa, per easdem literas, Legatis mandasset, ut[1] hæc cum Lotharingio communicarent, iique cum eo studiose egissent, ut, quoad fieri poterat, eadem quoque a cæteris Pribus placide recipi curaret, idem Cardinalis se libenter cum Gallis suis et cum nonnullis etiam Hispanis operam omnem adhibiturum esse pollicitus fuit, ac quæ ad Primatum Papæ, supremamque ejus authoritatem confirmandam spectant, ut ab iis admittantur, curaturum, dummodo, et quod illi cupiunt, de Institutione Episcoporum aliqua in parte satisfiat. Legati, his auditis, adhibent, ut in consilium, complures Prælatos, Hydruntinum, Rossanensem, Surrentinum, Tarentinum, Reginensem, Lancianensem, Mutinensem, Albingaunensem, Vestanum, Parmensem, Neocastrensem, Urbinatensem, Brixiensem, Auditorem, Promotorem, atque his extremam doctrinæ partem ad sensum quem adnotationes ex Urbe nuper missæ exigebant accommodatam, cum triplici Septimi Canonis formula, ac cum Octavo Canone ex integro adjecto ostendunt: quæ erant talia.

Verum, præter jam commemoratos ordinum gradus, docet Sta Synodus, Episcopos, quia vero Christi Vicario Pontifice Romano, in universum orbem primatum tenente, Beati Petri Principis Apostolorum successore, totiusque Ecclesiæ Capite, ac omnium Christianorum Patre, Pastore, et Doctore, in partem solicitudinis assumuntur, ex ejusdem Christi institutione in Ecc^a^ Catholica, præcipuum locum dependentem ab eodem Christi Vicario, cum[2] Beatro Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecc^m^ a D. N. Jesu Christo plena potestas tradita est, obtinere: quoniam vero Episcopi in Apostolorum locum successerunt, et sacrum Chrisma conficere, sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecc^æ^ ordinare, atque peragere alia ipsi

[1] Et, MS. [2] Cui, MS.

possunt, quarum functionum potestatem nec ipsi Presbyteri, nec reliqui inferiorum ordinum ullam habent, perspicuum est, eos a Presbyteris non solum differre, sed illis etiam majores esse. Itaque ab Episcopis Ecclesiastici ministri rite et legitime ordinantur; atque in hujusmodi ordinatione, nec Plebis nec cujusvis sæcularis potestatis, et magistratus consensus, sive vocatio, sive authoritas ita requiritur, ut tunc[1] ea irrita sit: quin potius Sancta Synodus decernit, eos, qui propria temeritate hoc ministerium sibi sumunt, et qui ad ea exercenda, dum per ostium, hoc est ab Ecclesiastica et Catholica potestate missi, non ascendunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones habendos esse. Hæc sunt quæ generatim sacræ Synodo visum est Christi fideles docere. His autem contraria certis et propriis Canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit; ut omnes, adjuvante Christo, fidei regulâ utentes, in tot errorum tenebris, Catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

Canon 7ˢ. Si quis dixerit, Episcopos a Romano Pontifice in partem solicitudinis assumptos non esse a Spiritu Sᵗᵒ positos regere Ecclesiam Dei in ea parte, ad quam assumpti, vel eos Sᵗᵃ ordinatione: vel

Si quis dixerit, Episcopatus ordinem, vel gradum non esse in Ecclesia a Christo institutum: vel

Si quis dixerit, Episcopos nullos esse a Christo in Ecclesia constitutos, aut sanctâ ordinatione non esse sacerdotibus majores, &c.

Can. 8. Si quis dixerit, Beatum Petrum ex Christi institutione primum inter Apostolos, ejusque Vicarium in terris non fuisse, aut in Ecclesia non oportere esse unum Pontificem Petri successorem et cum eo regiminis auctoritate parem, et in Romana sede legitimos ejus successores ad hæc usque tempora jus primatus in Ecclesia non habuisse;

[1] Should not this be sine, or some equivalent?

omnium Christianorum Patrem, Pastorem, ac Doctorem non extitisse, plenamque potestatem pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Dno Nro Jesu Christo in Bto Petro eisdem traditam non fuisse; Anathema sit.

Hinc Seripandus incipit, magnam spem offerri concordiæ et tranquillitatis, si occasionem agnoscant, certum autem periculum longarum dissentionum, si eam amittant. Inde in quo statu res sint persequitur, et quid sibi cum Lotharingio convenerit. Prælati nonnulli primum respondent, vereri se, ne inde occasio disputandi de authoritate Smi Nri aliquibus præbeatur, quod omnino fugiendum est. Legati omnes replicant, imo se ita cum Lotharingio convenisse, ne ullum hac de re verbum fiat, affirmasseque eum, paratos illos esse, non verbis tantum authoritatem Sanctitatis suæ tueri, sed pro ea etiam sanguinem, si opus sit, effundere. Addunt alii, hæc, quæ in doctrina et octavo Canone adjecta sunt, non magni admodum facienda, cum ad Primatum Petri spectent, qui satis per se, et auctoritate Concilii Florentini, roboratus est. Legati replicant, verba hæc nuper adjecta multo ampliora esse: et quod, cum post Concilium Florentinum tot hæreses contra Primatum sint exorta, opportunum maxime esse illas evellere. Et præterea, cum hic bona pars Prælatorum Galliæ intersit, qui Basiliense Concilium adversus Florentinum semper extollunt, atque Ecclesiam summo Pontifici solent præponere, hinc nunc opinionem illam maxime labefactandam, et occasionem tam præclaram nullatenus amittendam. Instabant adhuc alii Sm D. N., qui est in possessione per tot sæcula sui Primatus, non esse nostris disputationibus agitandum, et omnino effugiendum. Verum replicatur, fuit hæc non disputanda; atque in Urbe æquum maxime videri, ut cum de dignitate Episcoporum sit dicendum, sedi etiam Apostolicæ suus honor tribuatur. His sublatis de septimo Canone triplicique ejus formula, plerique ei assentiebantur. Alii potius

verebantur, ne Hispani et Galli eos rejicerent. Sed adhuc et ex nostris nonnulli varia eis, et adeo scrupulose, objiciebant, ut Seripandus magnâ vehementia nonnulla replicaverit, inquiens, omnia munda mundis esse, et Spiritum Sanctum hanc prærogativam noluisse, quin ejus verba possent prave detorqueri, cum hæretici totam Sacram Scripturam proscindant: non ita igitur strictim et anguste hæc indaganda. Idem et alii, Legati præsertim, quod ex fine doctrinæ apparebat, Canones tanquam doctrinæ appendices ad eam prorsus referri: ideoque secundum illius sensum accipiendos.

Legati deinde per Auditorem hæc perferri ad Lotharingium jubent, qui ubi multa a veteri doctrina diversa comperit, tum nihil se certi, antequam eam cum Prælatis suis conferat, statuere posse respondet; eos enim omnino niti, ut dicatur Episcopos a Christo institutos, et Presbyteris superiores; seque in hæc verba semper cum Legatis fuisse locutum.

Postea eadem nocte accersit Auditorem, atque ei multa depromit quæ illum in formula illa offendunt, ut antequam cum Gallis atque Hispanis hæc tractare incipiat, Legatis ipsis cuncta innotescant. Hæc erant, primo, ut non dicatur, vero Christi Vicario, sed Supremo Christi Vicario; quoniam et Episcopi et Sacerdotes sunt Vicarii Christi. c. mulierem 33. q. v.: 2°. ut tollatur illud, Episcopos vocatos a Papa in partem solicitudinis, ob rationes alias dictas: 3°. ut functiones Episcoporum non exprimantur, nisi addatur, quod possunt regere et excommunicare, quod pertinet ad Jurisdictionem: 4°. ut dicatur, eos Presbyteris superiores, quod est authoritatis, non autem majores. Hæc si mutentur, tum operam omnem ac industriam pollicetur, ut eadem ab aliis quibuscunque recipiantur. Sed secus accidit; nam ubi hæc Galli intelligunt, novas ipsi quoque ingerunt difficultates, quas Lotharingius ad Legatos defert. Hæ erunt, primo,

ut tollantur a Doctrina illa verba, locum dependentem, quoniam, ratione ordinis, Episcopi non pendent a Papa, ratione etiam Jurisdictionis est controversum: 2°. illa verba, pascendi, regendi, gubernandi universalem Ecclesiam, dicunt tollenda, ne lædatur opinio sentientium, quod Concilium sit supra Papam; et vellent dici, omnes Christi fideles, vel universas Ecclesias: 3°. petunt, ut dicatur in 7° Canone, Episcopos a Christo institutos: 4°. in ultimo Canone non probant ea verba, regiminis authoritate parem, quando ad multa porrigebatur authoritas Petri, quæ non competunt authoritati Papæ; veluti in condendâ Sacra Scriptura, in faciendis miraculis, in sacramentis, et aliis multis.

His auditis, magna omnium cœpit admiratio, quod cum a Lotharingio expectarent, ut veteres componeret controversias, nunc ipse novas deduceret. Id sane Legati non mediocriter ægre ferre visi sunt; modeste tamen, ne magis omnia conturbarentur. Postea mandant Rossanensi, Vestano, Neocastrensi, Auditori, et Promotori, ut difficultates eas examinent, ac quid statuendum sit respondeant: quod ab iis effectum fuit.

Considerationes quædam circa.

Tum Auditorem ad Lotharingium cum iisdem responsionibus mittunt, cui cum Auditor diceret, mirari se, illud nunc in dubium vocari, de universali Ecclesia, cum antea Amplitudo sua affirmaret, se difficultatem hanc a quibusdam ex Theologis suis excitatam superasse, respondit Lotharingius, se existimasse, cum Prælatos suos, qui peritiores sunt, convenisset, alios quoque indoctiores assensuros. Verum aliter successisse: cum maxime reclament, juventurque ab oratoribus, qui ægre patiuntur illa verba apponi: se tamen adhuc non disponere animum, quin id accepturi, responsionesque illatas se commodius inspecturum. Easdem autem

Legati, et ad oratores omnes Principum, mittunt, ut cuncti intelligant, per Legatos non stare quo minus quæ sancta justaque sunt decernantur, ac Sessio constitutâ die habeatur.

Galli Oratores, his acceptis, maxime commoventur, quasi, deditâ operâ, inserantur illa verba, Universalem Ecclesiam, ut Papa supra Concilium esse ostendatur, quod se nunquam laturos aiunt: mirantur Legatos hæc verba excitasse. Legati per Auditorem illis renuntiant, a se ista non proficisci; sed Cardinalem Lotharingium, qui in conciliandis Patrum animis operam suam interponebat, has ad eos difficultates a quibusdam Pribus inventas attulisse, quibus ipsi responsum breviter dari curarunt, omniaque cum illis aperte communicanda dixerunt, non ut quicquam his verbis moliantur. Oratores respondent, se habere in mandatis a Rege, ut nullo pacto hanc fieri injuriam Gallicanæ Ecclesiæ patiantur, quæ non admittit Papam esse supra Concilium. Cæterum, in reliquis omnibus, se authoritati supremæ Papæ, ut quivis alius, tribuere. Auditor nonnulla ex tempore replicavit de summa Romani Pontificis in omnes potestate: sed, quoniam longius spatium ea res requirebat, addidit, multos Patres et peritissimos affirmare, ea verba nullum præjudicium afferre illorum opinioni, quoniam intelligi possunt de universali Ecclesia distributive, quatenus ad singulares Ecclesias refertur, non autem collective, prout in Synodo reperitur: hac enim ratione dixerat ei Lotharingius, se convicisse Prælatos suos Gallos, ut iis verbis assentirentur. Verum Oratores in eo acriter persistere, ut omnino tollantur ea verba, alioquin, vereri se lapidibus obruendos, si in Galliam, hac opinione recepta, revertantur.

Paulo post Legati, Senogalliensis, et Auditor rursus ad Lotharingium mittunt, ut eo authore Galli a pristino consilio avertantur. Ille repetit Oratoribus, constitutum

nulla prorsus ratione pati, ut dicatur, Papa rector universalis Ecclesiæ, alioquin paratos esse protestari, cum se nominatim mandatum non solum a Rege, sed etiam a 120 Prælatis Gallicis habere dicant, ne verbis hujusmodi, quæ receptæ in Galliis opinioni et scholæ Sorbonicæ de authoritate Concilii supra Papam refragantur, ullatenus assentiantur; se autem nunquam existimasse illis adeo explicite hoc authoritate Regia injunctum fuisse: ait præterea, repugnare eos quoque, ne dicatur, Episcopos vocatos a Papa in partem solicitudinis, nisi res prius a Theologis disputetur; hac tamen de re eos ad protestationem non descensuros, sed disputationem tantummodo aperte petituros.

Hæc ubi ad Patrum multorum, et præcipue Lusitanorum, aures præferantur, qui se Pontificiæ authoritatis studiosissimos in Synodo semper ostenderant, elegit statim eorum Orator duos, quos secum Regio nomine deduxerat, sacrarum Literarum ac Juris Pontificii doctrinâ insignes viros, Didacum de Payva, et Doctorem Cornelium, qui coram Oratore Gallo, Lansaco, cum eorum Theologis Gallicis congrediantur, ac, Summum Pontificem rectorem universalis Ecclesiæ jure appellandum, disputando tueantur. Id ipsi egregie aggressi; cum multorum deinde aliorum concursu[1] facto, accensisque utrinque contentione studiis, in vanos clamores exiret disputatio, soluto Congressu, eadem postea literis mandârunt, quæ omnibus Patribus innotuerunt.

Hæc sunt præcipua fundamenta.

Legati autem, cum hæc quotidie increbescere magisque implicari animadvertunt, accersunt Patriarcham Hierosolymitanum, Rossanensem, Jadrensem,[2] Reginensem, Lancianensem, Mutinensem, Albingaunensem,[3] Senogalliensem,

[1] Conversu, MS. [2] Jaren, MS.
[3] Albing-, at the end of the line; the ending probably omitted.

Vestanum, Neocastrensem, Parmensem, Vintimilliensem, Auditorem, Advocatum, Promotorem; narratoque statu rerum, mandant eis, ut quod opportunius dixerint, accurate cogitent, ad eosque referant. Interim Literæ ex Urbe nuntiarunt, ut si aliter res nequeat, loco verborum, Universalem Ecclesiam, dicatur universales Ecclesias, aut Christi fideles, aut Ecclesiam: cæterum, verba etiam aliquot alia in eodem contextu immutentur, ne desumpta ex Concilio Florentino videantur. Etenim, si ex forma verborum illius Concilii, hic canon componeretur, prout antea factum erat, tunc absurdum videbatur hæc sola verba, Universalem Ecclesiam, invertere. Igitur, evitandi hujus incommodi causâ, placebat, ut sensus idem, aliis tamen verbis, retineretur: reliqua prudentiæ Legatorum committebantur.

Verum Galli adhuc in eo vehementer persistebant, ut nihil hac de re prius statueretur, quam disputatio publice proponeretur; alioquin graviter se latos iri ostendebant. Cum eis objiceretur, jam id in Concilio Florentino fuisse definitum, ipsi non verebantur Concilium id[1] schismaticum appellare; et cum replicaretur, imo in Concilio Lateranensi sub Leone X° omnes status Galliarum approbasse Concilium Florentinum, dicebant ipsi, Universitatem Parisiensem semper restitisse, ideoque, non præeunte disputatione, hæc nequaquam ab ipsis recipienda. Quocirca cum hæc majori adhuc maturitate indigere viderentur, respondent Legatis Prælati illi, quibus consultandi munus datum fuerat, commodius videri, ut Sessio in ulteriorem diem protrahatur, interimque sedandis his controversiis opera omnis adhibeatur, ac tantisper de abusibus Ordinum, ac Sacramento Matrimonii, si placebat, agatur. Quod quidem tum Legatis, tum Lotharingio, ac Madruccio, mire probatum fuit, præsertim, quod, cum Lotharingius vere omnia conatus fuisset, diceretur, ut Gallos flecteret, quamvis, Oratoribus ipsis, et Epi-

[1] In MS.

scopis et Theologis minoribus Gallicis refragantibus nihil effecisset. Spes tamen nostros non deserebat, illos ab eodem Lotharingio commodius mitigari posse; sed et ille, cum nova quotidie discordiarum semina spargerentur, suspicatus, ne eo nomine ab aliquibus apud Sanctissimum in culpam vocaretur. Literis suis ad eundem rei totius progressum persequitur, rogans etiam illius Sanctitatem, ut verba illa, de universali Ecclesia, omitti benigne patiatur, quibus Gallica natio vehementer perturbatur, nec afflictionem addi afflicto patiatur. Subdit deinde aliam formulam v. cap. Doctrinæ et 7^{mi} Canonis a se compositam, quam et B^{ni} suæ mittit, et reliquis Patribus probandum sperat, quæ erat talis.

Aliud Quintum Caput Doctrinæ a Cardinali Lotharingio compositum.

Verum, præter commemoratos ordinum gradus, docet Sancta Synodus, Episcopos Sedis Aplicæ authoritate, et sub Romani Pontificis obedientia assumptos, a Christo institutos in Catholica Ecclesia, præcipuum locum obtinere, eosque successores esse Apostolorum, quod etiam sancta traditione confirmatur, et a Sanctis Patribus confirmatur, et in Ecclesiis sibi commissis regendi potestatem habere, eamque majorem quam Presbyteris, illisque solis ordinandi et confirmandi potestatem competere, et proinde Presbyteris aliisque inferioribus gradibus esse superiores, omnes tamen ab uno Summo in terris Christi Vicario,. Romano Pontifice, Beati Petri Principis Apostolorum successore, et cum eo Regiminis potestate pari primatum in universali Ecclesia tenente, ut unitas Corporis mystici tantopere a Christo, Apostolis, et Sanctis Patribus commendata servetur et retineatur, id ipsumque sentiamus omnes, et nulla unquam

sint in nobis schismata. Docet insuper Sta Synodus, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, et cæterorum Ordinum, atque etiam Presbyterorum institutione, nec Plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis, et magistratus consensum, sive vocationem, sive authoritatem ita necessario requiri, ut sine ea irrita sit vel electio, vel ordinatio, vel jurisdictio; quin potius decernit, Epos canonice assumptos, et Sacerdotes ab Episcopis ordinatos, Plebanosque[1] ad regendas Parochias vocatos, non esse larvas Papales, aut figmentum humanum, sed veros et legitimos Ecc[æ] Ministros, quibus etiam sit parendum et obediendum: eos vero, qui tantummodo a Populo, et Civili magistratu vocati et instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, aut qui ea propriâ authoritate vel potius temeritate sibi sumunt, non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones, per ostium non ingressos, habendos esse.

Si quis dixerit, Episcopos, authoritate Sedis Apostolicæ et sub Beat[mi] Papæ obedientia assumptos, non esse a Christo institutos, et presbyteris superiores; vel non habere potestatem ordinandi, aut eam esse illis communem cum sacerdotibus, sive ordines ab illis collatos, sine plebis, vel potestatis sæcularis consensu, aut vocatione, irritos esse, ipsosque larvas papales, ac figmentum humanum esse; Anathema sit.

Post hæc tempora, cum varia subsequuta essent, ac, inter cætera, Legatorum, Mantuani et Seripandi, obitus se adjunxisset, quod loco suo plenius dicemus, Legati superstites difficultates omnes sigillatim quæ in hac materia tunc versabantur, ac rerum statum, diligenter Summo Pontifice significandum censuerunt; ut illius consilio quo progrediendum sit in primis admoneatur. Difficultates autem erant hæ.

[1] See Adelung, Glossar. under Plebanus.

Difficultates nonnullæ circa V. Caput Doctrinæ ultimo emendatum, et Canonem 7 de Sacramento Ordinis, transmissæ ad Urbem Aprilis 1563.

Quamvis alias constituissent DD. Legati proponere doctrinam et Canones de Sacramento Ordinis, et modo quo firmati fuerunt a Dnis Deputatis, Intelligentes, quod non solum Galli obstare volunt propter verba Concilii Florentini posita in octavo Canone, atque petere ex justitia, ut ea more Synodorum disputentur, antequam Canon sanciatur; verum etiam, quod Prælati Hispani et multi Itali contradicturi sunt, non ut detrahant potestati Summi Pontificis, sed quia nolunt plenius explicari institutionem Episcoporum, et eorum jurisdictionem, et præsertim quod nolunt admittere illa verba, Episcopos vocari in partem solicitudinis, &c. nisi prius disputentur, cum dicant hæc pertinere tantum ad Archiepiscopos et Primates, et ita loqui Canones, qui in hac materia adducuntur—

Idcirco, verentes D[ni] Legati, ne magna aliqua controversia ex his oriatur, insuper quod accesserit obitus duorum Ill[morum] Legatorum, in quorum locum intelligunt alios novos Legatos jam suffectos esse, visum est illis interim supersedendum esse a proponenda hac doctrina et Canone usque in adventum novorum Legatorum, ut maturius omnia fiant.

Quoniam vero suspicantur, varias difficultates circa prædicta, cum proponentur, excitandas esse, cupiunt interim, ut ad infrascripta quamprimum respondeatur.

Primum est, an a præscripta forma 5 Capitis doctrinæ, et capitis Canonis 7 et 8. aliquo modo sit discedendum; et casu quo permittatur discedi posse, prout omnino necessarium videtur, ad effugiendas disputationes, tunc quæritur, an possit tractari cum Patribus alia forma, etiam non utendo verbis Concilii Florentini, sed aliqua addendo aut detrahendo, salva semper veritate et potestate Sanctitatis suæ.

Secundum, an placeat omnino, ut fiat Canon principaliter

loquens de authoritate Summi Pontificis, an vero sufficiat aliis verbis in consequentia de eo agere tantum in doctrina, inserendo tamen verba ampla pro ejus potestate, quod aliqui hic suadent; quia si fit Canon ex professo loquens de eo, oportet in illo omnia apponere, quæ pertinent ad ejus potestatem; nam alias viderentur negata esse, quæ omittuntur; et si hoc fit, non poterunt evadi disputationes longæ et periculosæ.

Tertium, an illud quintum caput doctrinæ cum 7°. Canone, compositum, ut aiunt, a Cardinali Lotharingio, et quod alias ipse transmisit, accommodari, et quid addendum sit, quodve detrahendum in eo; quoniam nunc etiam ab eodem petitur, ut proponatur, nec recusat, quin aliqua accommodentur, si opus erit, prout omnino videntur multa debere immutari.

Quartum, an permittendum sit, ut tollantur illa verba, vocari Episcopos in partem solicitudinis, si Patres nolint hæc admittere absque disputatione, quæ fortasse trahere nos[1] possint in alias controversias.

Quintum, an loco illorum verborum, plenam potestatem regendi et pascendi universalem Ecclesiam, &c., possint apponi alia verba, veluti, apud quem est plenitudo potestatis, aut quidnam aliud loco illorum magis placeret; quoniam hic multi dicunt, quod hæc parum juvant potestatem Papæ, cum accipiantur distributive non collective; et quod ita affirmant multi authores, etiam Itali. Unde implicamur disputatione in re non valde necessaria, ut ipsi aiunt.

Sextum, an de his agendum sit ante adventum Legatorum, si forte serius veniant, an vero hi omnino expectandi, quod magis expedire videretur, cum materiæ sint mutandæ; hoc tamen casu oporteret illorum adventum accelerare.

Expectatur ad hæc singula responsio distincta quamprimum potest, et interim DD. Legati agent de abusibus ordinum, si fieri poterit.

[1] Non, MS.

Significato in Urbe obitu Legatorum, et difficultatibus his, quæ tunc imminebant, perspectis, cum Sanctitas sua in demortuorum locum alios Legatos, Moronum et Naugerium, substituisset; hique mandatis acceptis, quid de rebus Concilii deliberandum esset, Tridentum jam perrexissent, quod alias enarrabimus, ac multa jam tractare secundâ Patrum voluntate cœpissent, unde magna rerum conversio secutura existimabatur, accidit tamen, ut hæc de Jurisdictione disputatio, his innixa radicibus, nihil unquam remitti, sed privatis Patrum congressibus quotidie provehi perspiceretur.

Quocirca Legati, inspectâ formula nuper a Lotharingio composita, opportunum censent, aliquam ei non absimilem Patribus proponere, quod ita facilius Lotharingius in eam discensurum sperent, cujus ipse author posset videri. Dant ergo negotium Episcopo Mutinensi, cujus apud Gallos et Hispanos magna erat authoritas, ut, re cum ipsis communicata, quod facto opus sit, renuntiet. Illi, nonnullis mutatis, cætera probant. Tum Legati adhibent in consilium Caputaquensem, Rossanensem, Justinopolitanum, Mutinensem, Vestanum, Neocastrensem, Generalem Lainez, Auditorem, Advocatum, Promotorem, Salmeronum; singulorumque sententias de recenti doctrinæ formula, a Mutinensi cum Gallis et Hispanis confecta, exquirunt: quæ erat talis.

Quintum Caput Doctrinæ de Sacramento Ordinis, quod Epus Mutinensis exhibuit Legatis xi Junii 1563.

Verum, præter jam commemoratos ordinum gradus, docet Sancta Synodus, Episcopos Sedis Apostolicæ authoritate, et sub Romani Pontificis obedientia, qui est totius Ecclesiæ Caput, et omnium Christianorum Pastor et Rector, assumptos, a Christo institutos esse, et in Ecclesia Catholica præcipuum locum obtinere, eosque successores esse Apostolorum,

&c., quod etiam sancta traditione confirmatur, et a sanctis Patribus explicatur, et in Ecclesiis sibi commissis regendi potestatem habere, eamque majorem quam Presbyteris, illisque solis ordinandi et confirmationis sacramentum, tanquam ordinariis ministeriis, conferendi, potestatem competere, et proinde Presbyteris, aliisque inferioribus gradibus esse superiores, omnes tamen sub Summo in Terris Christi Vicario Romano Pontifice, Beati Petri Principis Apostolorum successore, primatum in universali Ecc[a] tenente, in qua pascendi, regendi, et gubernandi omnes Christi oves ab ipso eandem quam B. Petrus plenitudinem potestatis solus accepit, ut unitas Corporis mystici tantopere a Christo, ab Apostolis, et a Sanctis Patribus commendata servetur et retineatur, id ipsumque sentiamus omnes, et nulla unquam sint[1] in nobis schismata. Docet insuper Sancta Synodus, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, et cæterorum ordinum, absque etiam Pastorum institutione, nec Plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis et magistratus consensum, seu vocationem, sive authoritatem, ita necessario requiri, ut sive ea irrita sit, sive electio, vel ordinatio, vel institutio; quin potius decernit, Episcopos, canonice assumptos, et Sacerdotes ab Episcopis ordinatos, plebanosque ad regendas Parochias vocatos, non esse larvas Papales, aut figmentum humanum, sed veros esse et legitimos Ecc[æ] ministros, quibus etiam sit parendum et obediendum; eos vero, qui tantummodo a populo et Civili Magistratu vocati, et instituti ad hæc ministeria ascendunt, aut qui ea propriâ authoritate, vel potius temeritate sibi assumunt, non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones per ostium non ingressos, habendos esse.

Hac formula proposita, duo compertæ sunt contrariæ Pr̃um sententiæ.

Prima, ut doctrina tota, tanquam imperfecta, nec veritati congruens, rejiceretur: 2[a]. ut, mutatis nonnullis, in quibus

[1] Sit, MS.

Gallos, aut Hispanos, non valde repugnaturos putabant, omnino reciperetur. Priores aiebant, Episcoporum authoritatem nimis in ea amplificatam, cum dicatur, non solum institutos a Christo, sed etiam, habere potestatem regendi in Ecclesiis sibi commissis; quod sonat, eos Jurisdictionem habere immediate a Christo, non a Papa. Improbabant et illud, Episcopos authoritate Sedis Aplicæ assumptos, quod hæc verba soleant sibi usurpare etiam Patriarchæ Orientales. Dicebant et illud, sanctâ traditione, inferre Jus divinum: præterea, verum non esse, Episcopos successisse Apostolis, sed in locum Apostolorum, quod longe differt, ut apud Roffensem contra Lutherum. Tum authoritatem Papæ nimis anguste ac jejune relatam querebantur; cum non explicatur, eum habere potestatem super universalem Eccliam, sed tantum in Eccliª, quod satis non est; sicut, nec illud sufficere aiebant, quod gubernet omnes Christi oves, cum hic sermo distributive potius quam collective accipi possit. Postremo, quod omnes magis movebant, illud videbatur, quod cum diu hæc disceptatio de authoritate Papæ fuerit divulgata, ferendum non erat quicquam nisi integrum ac perfectum de ejus potestate exire; ne alioquin illis cessisse viderentur, qui negant, eum superiorem Concilio, et præsertim hoc tempore, quo omnis hæreticorum conatus ad supremam hanc Vicarii Christi authoritatem oppugnandam, assiduo tendere videtur. In qua sententia fuere Caputaquensis, Rossanensis, Justinopolitanus, Vestanus, Neocastrensis, Lainez, Advocatus, Promotor, Salmeronus. Qui contra responderunt duo tantum fuere, Auditor, qui prius dixit, et Mutinensis, qui ejus sententiam, ipsissimis, ut ipse aiebat, rationibus, secutus est, quas et amplius corroboravit. Fuit ab ipsis in primis constitutum, si concordiæ ratio cum Gallis et Hispanis tentanda erat, prout omnino tentandam et ineundam, boni omnes sentiebant, tum non licere Pribus eorum opiniones, quas ipsi absque

disputatione deserere nolunt, damnare. Prima est Gallorum, qui ex inveterata Scholæ Sorbonicæ opinione, si confiterentur, Papam esse supra Concilium, abjurare in Gallia cogerentur: 2ª Hispanorum, authore Francisco de Victoria, qui multorum qui hic adsunt Hispanorum, præceptor fuit, et quem mire omnes extollunt, qui in Commentariis suis scriptum reliquit, Episcopos posse ab aliis Episcopis, etiam ignorante Papa, rite creari, dummodo Romano Pontifici obedientiam profiteantur, nisi Papa-met specialiter secus constituat.

Tertia communis Gallorum et Hispanorum, aientium, Jurisdictionem Episcoporum non descendere immediate a Papa, sed a Christo. Cum igitur receptas hasce ab illis opiniones nec damnari, nec in disputationem[1] vocari in pontifice expediat, nihil nostris nocere aiebant hæc non attingi, cum hic non sit locus proprius agendi de potestate Summi Pontificis; nam cum præ manibus sit materia Sacramenti Ordinis in ea non necessarium esse quicquam immiscere de authoritate Papæ, sicuti in veteribus hac de re Doctrinis nunquam est factum, nec apud Doctores scholasticos, ubi de Sacramento Ordinis agunt, quicquam de Papa tractetur. Dicebant ergo, eatenus sufficere authoritatem Papæ perstringere, quatenus necessarium sit ad dubitationem omnem, seu præjudicium, amovendum, si quod forte oriri posset, dum Episcoporum authoritas hic recensetur, ut scil. declaretur, eos omnino hic pendere et subesse summo Pontifici. Hoc autem non solum in præsenti doctrina abunde præstari, sed et amplius multa addi, amplificantia authoritatem Papæ, quæ in veteribus Conciliis nusquam leguntur: veluti, quod habeat eandem solus plenitudinem potestatis, quam habuit Petrus; nam, hoc concesso, difficillimum erit hæreticis amplius probare esse in Ecclesia aliam plenitudinem potestatis, imo forte impossibile. De aliis verbis supra notatis

[1] Dispositionem, MS.

non valde nunc laborandum, cum non magno negotio videantur posse componi; nec ab eis alii forte sint discrepaturi, si in hoc, qui potissimimum est, de potestate Papæ, inter se conveniant. Præsentem autem rerum statum eum esse, ut non omnia exacte sint quærenda, sed satis esse, si Patres nihil de suo amittant, cum alioquin inviti in longissimam disputationem de authoritate Papæ, de residentia, de aliis multis quæstionibus, si ab hac conventione discedant, sint pertrahendi; ex qua re dubium non est Lotharingii animum graviter offensum iri, et omnia acriter perturbanda. His auditis placuit Legatis, ut cœptum concordiæ iter teneatur, ac Doctrina, quoad ejus fieri possit, ita temperetur, ne præjudicium aliquod Sedi Apostolicæ afferat, et aliorum et communia placita non violet. Quare Mutinensis Episcopus, rursus cum Gallis et Hispanis colloquio habito, eam sic redigunt.

Verum, præter jam commemoratos Ordinum gradus, docet sancta Synodus Episcopos Sedis Apostolicæ authoritate sub Romani Pontificis catholicæ Ecclesiæ Pastoris et omnium Christifidelium Rectoris obedientia vocatos, a Christo institutos esse ad regendas Ecclesias, et in Ecclesia Catholica præcipuum locum obtinere, eosque successores esse Apostolorum; quod et sanctâ traditione confirmatur, et a sanctis Patribus explicatur, et in Ecclesiis sibi commissis, regendi potestatem habere, atque ipsis solis ordinandi, et Confirmationis sacramentum, tanquam ordinariis ministris, conferendi potestatem competere, [et proinde][1] Presbyteris aliisque inferioribus gradibus esse superiores; omnes, tamen[2] sub uno Romano Pontifice, Christi in terris Summo, et generali Vicario Beati Petri Apostolorum Principis successore; qui primatum, et eandem potestatis plenitudinem, quam ipse Petrus habebat, obtinet; in Ecclesiæ tamen ædificationem non in destructionem.

[1] So Le Plat has it, who yet strangely mistakes Presbyteris for Patribus, vi. 103.
[2] Tantum, MS. Le Plat has tamen.

Tum Legati, accersito Cardinali Lotharingio, Madruccio, Oratoribus Cæsaris ac Regis Poloniæ et Sabaudiæ, multisque aliis diversarum Nationum Prælatis, mandant Mutinensi, ut quid actum sit, totiusque rei seriem exponat. Ille, breviter difficultatibus omnibus repetitis, formulam hanc novissimam profert, in cujus initio, cum ageretur de Episcopis et Summo Pontifice, indeque exortâ contentione inter Lotharingium et Hydruntinum de Antistitum Ecclesiæ potestate, hi verbis paulo durioribus se perstrinxissent, et prope eam quæstionem ingressi viderentur de authoritate supra Concilium, eademque a Pribus multis qui aderant vehementius excitaretur, non potuit se Quinqueecclesiensis continere, quin diceret, se illinc discessurum, si hæc nunc in medium proferrentur. Nihil itaque tunc de doctrina ea firmatur, sed a multis descripta, ut reversuri maturius responderent.

Quapropter die 12 Junii, accitis præter eos et aliis multis, apud Cardinalem Moronum, res diligentissme fuit quatuor integris diebus expensa, singulæque Congregationes ad horas fere sex sunt productæ. Primum dixerunt Theologi minores, Salmeronus, Didacus Payva, Fr. Adrianus, Fr. Franciscus Forerius Lusitanus, Villalpandus, Doctor Cornelius Fontidonius, Solisius. Inde Prælati multi, nec iidem singulis diebus, Hydruntinus, Verallus, Rossanensis, Ursinus, Tarentinus, Regensis, Lancianensis, Cavensis. 2º., Clodiensis, Justinopolitanus, Vestanus, Sulmonensis, Albingaunensis, Neocastrensis, Civitatis Castelli, Urbevetanus, Lainez. Aderat et Mutinensis, qui Gallorum et Hispanorum rationes in medium afferebat, ita mandantibus Legatis; et plerumque ad Italorum argumenta respondebat, ut omnia clarius et exactius animadverterentur. Aderat etiam Auditor, Advocatus, et Promotor.

Cardinalis Moronus primum, et deinde Mutinensis statum causæ narrarunt: Agi nunc de ineunda Concordia cum Gallis et Hispanis; nolle Gallos, ut eorum opinio, quia

asserunt Concilium esse supra Papam, ullatenus lædatur. Hispanos item nolle, ut eorum opinio de Jurisdictione Episcoporum, quod immediate a Christo proficiscatur, improbetur; alioquin utramque nationem enixe petere, ut si quid de his statuendum sit, prius inter Patres disputetur. Legatis alienum videri, hoc tempore tam vastas disputationes ingredi, quæ multis mensibus non absolverentur; sed satius esse iis doctrinam verbis componere, quibus neutra opinio damnetur, nec tamen inde quicquam de dignitate Sanctitatis suæ detrahatur. Nunc eorum consilium peti, an ex hac doctrina videatur salva in omnibus antiqua Sedis Apostolicæ authoritas relinqui. Satis Legatos agnoscere, potuisse uberius, et magnificentius authoritatem Papæ extolli; attamen, urgente nunc Concilii absolvendi necessitate, vix id præstari posse, cum argumentum hoc longius tempus requiret: cupere ideo eos ab his illud tantum responderi, an hinc præjudicium quodlibet Papæ excludatur. Nunc, quod in singulis fere verbis observatum fuerit exponam. Ac primum illud, Sedis Aplicæ authoritate, pauci probaverunt, plerique damnarunt. Qui probabant movebantur, quod hoc nomen ex communi usu loquendi, et passim in Decretalibus pro Pontifice tantum Romano accipitur; ut c. non liceat 12 q^e 2. c. antiquæ de privileg. c. 2. dist. 22. et late apud Cajetanum de prim. Rom. Eccles. cap. 12, 13. quod et asserunt omnes Doctores, Canonistæ præsertim, in materia quæ Papæ reservata est, prout est ista de creatione Episcoporum. franc. c. si Abbate de elect. 6. n. 4. Imo dicebant, et Concilium hoc sub Paulo III. in principio, in eodem sensu sumere; et si qua dubitatio esset, id ex Septimo Canone infra declarandum, quo loco clare dicitur, Episcopos Romani Pontificis authoritate assumi. Qui contra sentiebant verebantur, hinc sequi, Episcopos ab alio quam a Papa assumi posse; cum Sedes Apostolica et Metropolitana conveniant. c. ordinationes 64 et 75. dist., ubi

Prepos. et dicantur sedis Aplicæ, et Patriarcharum et Eporum. c. pudendæ c. Schisma 24. q^{e} 1. et Tertull. de præscript., et quod firmaretur eorum opinio qui aiunt, rite Episcopos eligi posse a Coepiscopis, et confirmari a Metrop^{no}, etiam ignorante Papa, authoritate Canonis generalis, ut ait Card. d. c. ordinationes 75. dist. Item eorum qui aiunt, quod Aplica Sedes dicitur esse et in Concilio, secundum opiniones nonnullorum in Concilio Basiliensi. Addebant, quod, cum aliqui velint hoc nomen Sedis Apostolicæ Papæ tantum, simul cum Card^{bus} et non aliter convenire, Archidiac^{s}[1] c. sic 19. dist. Card. c. licet de elect. q^{e} 44. Turrecrem. lib. 2. de Eccles. pag. 258. cap. 112. hinc sequeretur Papam solum non posse creare Episcopos.

Ad hæc Mutinensis aiebat, ideo Gallos detrectare ne expresse dicatur, auctoritate Summi Pontificis : P^{o}, quia cum hic tradatur doctrina generalis, opus est ut in ea comprehendatur omne tempus, quo creati sunt Episcopi, et omnis ratio qua hodie creari possunt. Initio autem nascentis Ecclesiæ, creatos fuisse Episcopos ab Apostolis, etiam ignorante Petro, sicut Paulus instituit Titum et Timotheum, imo usque ad id tempus, quo Petrus sedem fixit Romæ: interim multos fuisse Episcopos, qui dici non poterunt creari a Pontifice Romano; et quod authores aliqui, veluti Franciscus de Victoria, affirmant, hodie quoque recte creari posse Episcopos et confirmari a Metropolitano ubique[2] authoritate Papæ, nisi Papa ipse aliter statuat; similiter Theologos omnes concedere, etiam Episcopos creatos ab Hæreticis et schismaticis esse veros Episcopos quoad ordinem, prout sunt Episcopi Orientales: ideo eos quoque in hac doctrina comprehendendos.

2°. quia sperant Galli a Concordatis suis aliquando discessum iri, et electionem Episcoporum ad jus antiquum restituendum, ita ut sufficiat confirmatio Metropolitani :

[1] The reader may refer to Note, p. 296. [2] Absque?

unde nolunt dici a Romano Pontifice, ne mortuo quandocunque Papa, sit eis necessario ad novum Papam confirmationis causa recurrendum.

Verum ad hæc respondebatur, nullam potestatem Ecclesiasticam legitime conferri, nisi authoritate Papæ, aut vera aut interpretativa; quod etiam affirmat Gerson de potest. Eccles. cap. . Ideo omnem Episcoporum creationem gradatim ad Petrum referri, aut ad Apostolos, qui a Christo hanc potestatem, ut delegatam, Petrus vero ut ordinariam est consequutus; alioquin Episcopos, qui non possunt ostendere a quo ipsi creati fuerint Episcopi, nec retrogrado cursu usque ad Petrum vel Apostolos omnium dignitatum fontes se reflectere, non posse etiam cuique verum ordinem conferre, quod a Theologis receptum est. Huic authoritati Joan. Gerson., quam illis ostendit Mutinensis, visi sunt Galli satis acquiescere. Nam et quod dicebatur, non potuisse dici Romanum Pontificem, antequam sedes translata Romam, concedebatur id quidem, habitâ ratione loci, sed nomen hoc sumi per antonomasiam, et intelligi de dignitate ipsa Papæ. Sic quoque respondebatur ad secundam rationem, quod nomen Romani Pontificis potius designet dignitatem; nec extinguatur cum persona, ut apud Germin. c. si gratiose col. 2. de rescript. vi. Sarm. cap. 1. de constit. vi. no. 2.; et hæc opinio fere ab omnibus probata fuit, ut, scilicet, satis non esset dicere, authoritate Sedis Apostolicæ, nisi adderetur Romanæ, vel quæ residet in Romano Pontifice. Alia fuit dubitatio an sufficeret dici, Catholicæ Ecclesiæ: aliqui negabant, quia cum Latini sumus, etiam Latinis verbis uti debemus.

Deinde, quia verbum, universalis, magnificentius est, atque aptius rei nostræ, exemplo etiam Cypriani Epistolæ, qua conversos ad fidem vult agnoscere Cornelium Papam, Pastorem Catholicæ, hoc est universalis Ecclesiæ; et quia dicent Hæretici, nos obtinere non potuisse, ut Papa dicatur

Pastor universalis Ecclesiæ, de quo præcipue contendimus; præsertim cum, licet eadem videatur vis utriusque verbi, tamen verbum, catholicæ, de aliquibus prædicatur, ad quæ non pertinet v. universalis; veluti cum dicitur, est Catholicus vir, non enim æquo dicetur, est vir universalis ecclesiæ: sed major pars contradixit: ultimum, si in reliquis esset concordia, non esse hoc verbum recusandum, cum idem omnino sit cum universali; quod authoritate S^ti^ Augustini, et multorum Patrum ostensum fuit: imo latius hoc patere, cum comprehendat omnia tempora, loca et personas; sicque solitos esse Summos Pontifices appellare se Episcopos Catholicæ Ecclesiæ; et in symbolo dici, Catholicam Ecclesiam, et passim in Conciliis et Decretis.

Circa id quoque verbum, regendi, magna fuit disceptatio, eo quod inde Jurisdictionis authoritatem Episcopis a Christo competere suaderetur, quod omnino negabant Canonistæ, malebantque dici, pascendi, quamvis et in eo aliqui dissentirent. Sic quoque, cum diceretur, successores [1] Apostolorum, placuit magis dici, successores in locum Apostolorum, ex adnotatione Roffensis in Lutherum, qui inter hæc magnam constituit differentiam; nam si Episcopi essent successores Apostolorum, iis competeret eadem potestas quam Apostoli habebant in totum orbem, quod falsum est. Unde reperimus in multis locis dici, successores in locum Apostolorum, prout in c. novo 21 dist. et in Concilio Florentino, ubi agitur de Sacramento Confirmationis. Alibi autem dicuntur etiam simpliciter, successores Apostolorum, c. legimus q. 3 dist. c. 1. 8. una de Summ. Trinit., et Anacl. epist. 2: sed hæc videntur intelligi quoad ordinem tantum, aut lato quodam modo.

Non placuit etiam id verbum, sanctâ traditione, quod videbatur ostendere Episcopos, atque hæc omnia illis attributa, pendere a Jure divino.

[1] In locum is inserted in the MS. superfluously, as the words following plainly prove.

Ubi agitur de Romano Pontifice Christi Vicario, non patiebantur Hispani dici, eum simpliciter, Christi Vicarium, cum et Episcopi, quoad ordinem dicantur, ejus Vicarii, c. mulier. 33. q^{e} 1. c. in sacerdotibus dist. 61. c. inter hæc 2. de penit. dist. 13. et in hoc Concilio sub Julio III. cap. 5. de penit. Nostri voluissent dici, aut simpliciter, Vicarium, aut verum, seu immediatum, vel œcumenicum. Illi nullum ex iis admittebant, cum hinc Episcopi videantur excludi, sed probassent dici, S^{mum} seu Supremum, quod pertinet ad potestatem Summi Pontificis. Nostri, constanter poni, Petrum habuisse plenitudinem potestatis, et Papam in eadem plenitudine successisse. Multi tamen renuebant, quoniam plenitudinem potestatis in Ecclesia esse contendebant; atque admittebant quidem Papam habere plenitudinem quam Petrus habuit, sed nolebant affirmare, Petrum summam plenitudinem habuisse. Hincque sæpius ea verba variis modis mutata fuere.

Extrema illa verba, in Ecclesiæ ædificationem non destructionem, ab omnibus fuerunt improbata; nam, quamvis apud Apostolum reperiatur, tamen his temporibus possent temeritatis occasionem, atque detrectandæ authoritatis Papæ afferre; magnique periculi plena videbantur, eo quod auderet unusquisque in dubium vocare actiones Papæ, arbitrum[1] esse an crederent in ædificationem; unde omnia perturbarentur: et satis est, quod Deus ipse Judex futurus erit, si in edificationem vel destructionem fiant.

Auditis omnium sententiis, cum sæpe multa immutata, et nunc coram Legatis, et nunc apud Caputaquensem, nunc apud Simonettam diversæ formulæ confectæ essent, atque per Mutinensem ad Gallos transmissæ, cœptaret extremo loco alia controversia excitari in illis verbis, a Christo institutos, quod ex Italis dicebant aliqui id verbum, Episcopos esse, concretum, complectique ordinem et Jurisdictionem.

1 Arbiter, MS.

Hincque sequi, Jurisdictionem Episcoporum derivari a Christo, præsertim quod in Doctrina fiebat mentio de Jurisdictione in eo verbo, obedientia, et ibi pascendi potestatem habere in Ecclesiis sibi commissis; quod dicebant intelligendum a Christo, quoniam, si acciperetur de Papa, esse indubitatum. In hac opinione erat Neocastrensis, Hydruntinus, Parmensis. Erant et alii, sed diversis rationibus; nam Vestanus, Albingaunensis, Caputaquensis, verebantur quidem Jurisdictionem Episcoporum a Christo significari, sed tamen, si clare exprimeretur, plenitudinem potestatis fuisse in Petro et Papa, tunc non repugnassent omnes Theologi. Hæc nihil faciebant Clodiensis, Reginensis, Lancianensis, Cavensis 2[s], Justinopolitanus, Mutinensis: quin et multi Canonistæ his hærebant, Rossanensis, Tarentinus, Civitatis Castelli, Sulmonensis, quod dicerent verbum authoritate Romani Pontificis tollere omnes difficultates, cum id verbum, authoritate, ostendat causam efficientem, ut apud Clementem Papam in Epist. 4. Et quia in Doctrina agitur tantum de sacramento Ordinis, et ex aliis rationibus alias supra adductis.

Legati videntes non posse tot diversa judicia simul componi conveniunt cum Lotharingio, ut hæc doctrina emendanda mittatur ad Sanct[m], et quatenus ad potestatem Papæ spectat, duplex hujus partis formula, consentientibus Gallis, conficitur, et utraque in Doctrina inseritur in hunc modum.

Quintum Caput Doctrinæ compositum post disputationes Prælatorum in Domo Cardinalis Moroni, et transmissum ad Urbem 19 Junii 1563.

Verum, præter commemoratos Ordinum gradus, docet etiam Sancta Synodus, Episcopos, Sacrosanctæ Romanæ Sedis Apostolicæ auctoritate assumptos, non esse, ut impii damnabiliter aiunt, larvas Papales seu figmentum humanum, sed esse a Christo institutos; eosque in Ecclesia Catholica

præcipuum locum sub Romani Pontificis, ejusdem Catholicæ Ecclesiæ et omnium Christi fidelium Pastoris, et Rectoris, obedientiâ, obtinere; atque in Ecclesiis sibi commissis pascendi potestatem habere, eosque in locum Apostolorum succedere; atque ipsis solis ordinandi, et Confirmationis sacramentum tanquam ordinariis Ministris conferendi potestatem competere; Presbyteris, aliisque inferioribus gradibus, esse superiores; omnes tamen sub uno Romano Pontifice S[mo] Christi in terris Vicario, B. Petri Principis Apostolorum, qui ex Apostolico ordine a D[no] N[ro] Jesu Christo electus est, ut omnibus Christi fidelibus cum summa potestate præpositus esset, Successore, qui Primatum et eandem in Regimine plenitudinem potestatis, quam ipse Petrus habebat, obtinet. Docet insuper Sancta Synodus, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, et cæterorum Ordinum, nec plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis et magistratus consensum sive vocationem sua authoritate ita requiri, ut sine ea irrita sit Ordinatio; quin potius decernit eos qui tantummodo a populo et civili magistratu vocati et instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, et qui ea propriâ temeritate sibi sumunt, omnes, non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones per ostium non ingressos, habendos esse. Hæc sunt quæ generatim sacræ Synodo visum est Christi fideles de Sacramento Ordinis docere: his autem contraria certis et propriis Canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit, ut omnes, adjuvante Christo, fidei regula utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

Can. 7.—Si quis dixerit, Episcopos Romani Pontificis auctoritate assumptos, non esse a Christo institutos, sed esse larvas Papales seu figmentum humanum; vel dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere jus ordinandi; vel si habent, id esse illis commune cum Presbyteris; sive Ordines ab illis collatos sine plebis vel potesta-

tis sæcularis consensu aut vocatione, irritos esse; et eos qui ab Ecclesiastica et Canonica potestate rite ordinati et missi non sunt, vel aliunde veniunt, legitimos esse verbi et Sacramentorum Ministros; Anathema sit.

Postea mandant Auditori, ut totum rei progressum, adjectis singulis difficultatibus ac dubitationibus a Patribus adductis, literis ad Sanct^m diligenter præscribat. Quod ab eo fuse et accurate factum est; et, inter cætera de potestate Papæ, illud literis adjectum, idcirco tributum ei fuisse nomen Pastoris et Rectoris ad repellendos hæreticos, qui aiunt Rectoris nomen neutiquam Papæ convenire, cum sonet dominatum, et Juris authoritatem; congruere vero tantum nomen[1] Pastoris, quod onus curam ostendit; quod olim Roffensis adversus Lutherum adnotavit; quare utrumque hic conjunctum fuisse, etiam ad Ecclesiæ imitationem, dicentis, Deus omnium fidelium Pastor et Rector, &c.; clausulam etiam illam incipientem, omnes tantum sub uno &c., sumptum fuisse ex verbis S. Joannis Chrysostomi, hom. 55 in Matth., et 86 in Joann. et Homil. de præm. Sanctorum tom. 3; ubi verbum illud, electus, magnum habet momentum, cum ejus vis ostendat, ex multis unum includi, cæteros excludi; et ita Petrum, qui electus fuit, cæteris prælatum esse. Et quamvis maluissent Legati ac Patres multi, clarioribus verbis Papæ potestatem recensere; refragantibus tamen Gallis, nunquam licuisse, qui tandem duplici huic formulæ subscripserunt, parati alterutram, quæ a Sanctitate sua fuerit probata, sequi. Quas literas Auditoris multis aliis adnotationibus in hanc doctrinam refertis, Legati magna celeritate die 19 Junii ad Urbem mittunt; simulque Sanctitati suæ significant, Cardinalem Lotharingium in hac re pertractanda optimam voluntatem atque officium adhibuisse.

Cum igitur spes multa concepta videretur ex hac doc-

[1] Notam, MS.

trina finem diuturnis concertationibus imponendum, vix tamen Tridenti limites excesserat, cum neutrius illam partis voto respondere deprehendi cœpit: non Italis multis, quod ex ea nimis tribui Episcopis, et minus Papæ quam deceat, judicarent: non etiam Hispanis et Gallis, quod illis nimium ea Papæ favere, et Episcopis derogare videretur. Quare Legati hæc audientes, cum videant, tametsi Romæ probaretur, eam tamen controversiam non dubiam hic habituram, cum Lotharingio, Madruccio, et Hispanis aliquot conveniunt, ut doctrina et Canones pure de Sacramento Ordinis, et nihil de Jurisdictione loquentes conficiantur; ut ita disputationes omnes præcidantur: prætereaque, diversis formulis descriptis, hæc quæ infra est, uti æquior, et ab omnibus facilius recipienda, ab his quoque probata est; quam censuerunt eodem contextu cum quarto cap. superioris doctrinæ conjungendam esse in hunc modum.

Caput 4m.

Sancta Synodus declarat, in Sacramento Ordinis, sicut et in Baptismo et Confirmatione, Characterem imprimi, qui nec deleri, nec auferri possit: unde merito damnanda est eorum sententia, qui asserunt, novi testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, ac semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant: quod si quis [dixerit], omnes Christianos promiscue novi testamenti Sacerdotes esse, aut omnes Sacerdotes pari inter se potestate spirituali præditos esse, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ est, ut castrorum acies, ordinata, confundere, perinde ac si, contra Apostoli doctrinam, omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Deinde[1] Sta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus,

[1] Perinde, MS.

Episcopos, qui in Apostolorum locum successerint, ad hunc Hierarchicum Ordinem præcipue pertinere, et positos, sicut Apostolus ait, a Spiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet insuper Sta Synodus, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, et cæterum Ordinum, nec plebis, nec cujusvis sæcularis potestatis, et magisratus consensum, sive vocationem, sive authoritatem, ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio; quin potius decernit, eos qui tantummodo a populo et civili magistratu vocati et instituti ad hæc ministeria excercenda ascendunt, et qui ea propriâ temeritate sibi sumunt, omnes, non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones, per ostium non ingressos, habendos esse.

Hæc sunt quæ generatim Sacræ Synodo visum est Christi fideles de Sacramento Ordinis docere. His autem contraria, certis et propriis Canonibus, in hunc qui sequitur modum, damnare constituit, ut omnes, adjuvante Christo, fidei regulâ utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

Can. VI.—Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam quæ constat ex Episcopis, Presbr̃is, et aliis ministris; Anathema sit.

Can. VII.—Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbr̃is superiores, vel non habere potestatem ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, vel ordines ab ipsis collatos, sine plebis, vel potestatis sæcularis consensu aut vocatione, irritos esse, aut eos, qui nec ab Ecc[ca] et Canonica potestate rite ordinati vel missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros; Anathema sit.

Can. VIII.—Si quis dixerit, Episcopos, qui authoritate

Romani Pontificis sumuntur, non esse legitimos ac veros Episcopos, sed figmentum humanum; Anathema sit.

Postea, die 6 Julii, complures Prælati, ex diversis nationibus coram Cardinali Morono convocantur, ut exploratis prius istorum judiciis, res deinde in Congregatione generali, si videbitur, proponatur. Aderant Legati quatuor Cardinales, reliqui, duo Oratores Ecclesiastici, omnes Prælati, alii circiter 40.

Res disputatione non caruit, sed mitius multo quam antea inter eos actum fuit: nam de authoritate illa Actuum Apost. 20, in quo, vos posuit Spiritus Sanctus, &c., et de alia ejusdem Apostoli ad Ephes. 4., alios Doctores, alios Pastores, aliqui eas apponi recusabant, quod dicerent, hæc potius ad Jurisdictionem pertinere, ideoque omittenda; cum hic constitutum sit, nihil nisi de sacramento ipso Ordinis. Sed multa responsa fuere; ac in primis, locum Actuum Apost. pridem ab eadem Synodo, Paulo III. Pontifice, sess. 3., eo sensu fuisse adductum, quem Sacri Doctores tradunt, nec alium omnino ab eo admittere posse. Deinde, si aliter intelligendus sit, ea verba sane ad Presbyteros tantum Ephesios referri, quos appellat seniores natu in Ecc[a] Ephes., quod nihil commune habet cum Jurisdictione. Sed et quamvis ad Episcopos omnes id pertineret, tamen id non accipi de Jurisdictione contentiosa, de qua est quæstio, sed de ea, quæ juncta est cum Sacramento Ordinis, in qua præbetur tantum usus, et materia, prout in Confirmatione, consecratione Ecc[æ], et simil., de quibus S. Thom. 2[a] 2[æ] q[e] 39. Art. 3. et maxime, quia in textu Græco dicitur[1]

quod est pascere, non regere.

De alia authoritate Apost. ad Ephes. 4. dictum est, Divum Ambrosium eum locum exponere pro diversis muniis, quæ exercentur in Ecclesia Dei a ministris sacrorum. Urgebant aliqui etiam, ut fieret mentio de capite Hierarchiæ,

[1] This space was intended for the Greek text.

viz. de Romano Pontifice, tanquam summo Hierarcha; aut explicaretur, omnes hos gradus ejus obedientiæ subjectos esse, aut quid hujusmodi, ut apud sanctum Bernardum de consideratione.

Sed replicatum fuit, cum hic agendum sit tantum de sacramento Ordinis, non esse necesse caput Hierarchiæ nominatim proferre; imo id non decere, cum in eo non plus possit Papa quam Episcopus quilibet, siquidem sacramentalia omnia æque Episcopi perficiunt, ac Papa: unde in eo non possunt dici esse sub Papa Duplex enim cum sit Hierarchia, alia sacrarum functionum, alia gubernationum, prima ad sacramentum Ordinis pertinet, de quo nunc agitur, et in ea summus gradus est Episcoporum: Secunda ad Jurisdictionem spectat, de qua non agimus, et in hac caput est Papa, cum et nomen hoc Papæ sit nomen Jurisdictionis. Igitur nihil de capite Hierarchiæ agendum, quia fines propositos egrederemur.

De Canone Sexto, cum in eo diceretur, Hierarchiam esse in Ecclesia, petebat Lotharingius, et Hispani, ut diceretur, esse institutam a Christo: nostris repugnantibus, tandem conventum fuit ut diceretur, divinâ ordinatione constitutam; idque etiam Segobiensis approbavit, quamvis postea sententiam mutavit, ut supra[1] dicemus. Difficultas inde oriebatur, quod, si diceretur, a Christo Hierarchiam institutam, verebantur nostri his verbis contineri et Jurisdictionem, hincque sequi, Episcopos immediate institutos a Christo, et ab eodem illis collatam Jurisdictionem; quod pati nolebant.

His itaque in privatâ congregatione compositis, ad Legatorum literas ex Urbe respondetur, Doctrinam nuper consentiente Lotharingio eo missam minus ibi probatam esse Lotharingio; quod quidem etsi nullâ Legatos aut alios illius conscios molestiâ affecit, quandoquidem recens hæc alia ratio Doctrinæ erat instituta, non potuit tamen non

[1] Infra?

illud magnam omnibus admirationem afferre, tam longe eos, quos Sanctitas sua in consilium adhibuerat, a re aberrasse, prout ex eorum adnotationibus perspectum fuit, in quibus difficultatem propositam, de qua scilicet deliberandum erat, nihil attigebant; nam, cum quæreretur an illa doctrina præjudicium aliquod aut veritati aut auctoritati S[mi] N[ri] posset afferre, illi respondebant, posse addi, quod Episcopi sunt vocati in parte solicitudinis &c., et quod Papa est Rector universalis Ecclesiæ &c.; et alia hujusmodi, de quibus non dubitabatur, quoniam satis experti erant omnes hæc obtineri non posse absque longa disputatione: quærebatur autem an, iis prætermissis, adhuc salvum esset jus S[mi] N[ri]; ad quod ipsi nullum verbum responderunt: et certe postea etiam a viris doctissimis audivi, debuisse illam Doctrinam a nostris acceptari, nosque præclaram occasionem corroborandæ in perpetuum adversus Hæreticos authoritatis Sanctitatis suæ amisisse; sed quid profecisset? postquam illi, qui se a nobis segregarunt, nec Œcumenicorum Conciliorum sanctionibus, nec Sanctorum Patrum traditionibus, nec rationibus denique ipsis, nedum Summi Pontificis, auctoritati, volunt concedere.

Post hæc igitur Congregatio generalis indicitur, ut tum de hac materia sacramenti Ordinis, tum de aliis quibusdam, quæ sæpius in contentione versabantur, quæ loco suo narrabimus, concordibus, si fieri potest, animis statuatur, ac sæpius prorogata Sessio tandem celebretur. Qua de re Cardinalis Moronus, gravi oratione præfatus, cum ea quæ novissime in privatis Congregationibus a Legatis cum nonnullis Patribus tractata fuerunt, et quo demum res producta esset, exposuisset, enixe eos pro communi omnium existimatione, ac pro Catholicæ Ecclesiæ ædificatione cohortatus est, ut in his deliberandis conscientiæ quidem suæ unusquisque consulat, ne tamen cœptæ disputationes, quibus Christianus orbis offenditur, ulterius protrahi permit-

tantur. Itaque placuit divinæ clementiæ spiritum pacis et concordiæ inter plurimos Patrum excitare, qui post varia ultro citroque relata, ac nonnulla in Doctrina adnotata. in reliquis tandem magnâ omnium fere lætitiâ convenere; exceptis infrascriptis: nam Granatensis dixit, non placere vi. Canonem; optaretque dici, Episcopos institutos a Christo, aut Hierarchiam a Christo, vel Christi institutione. Bracarensis idem; se tamen, quod a pluribus probatum fuerit, sequutum. Messanensis idem, quia materia non est tractanda a Theologis. Clodiensis maluisset dici, ex divina peculiari ordinatione. Segobiensis, quod in 2° cap. Doctrinæ additur, aut Episcopali officio: in 6° Canone vellet aliquid clarius; nam, cum post ejus debilitatem sequatur Canon 8. de authoritate Romani Pontificis, veretur adstrui eorum opinio, qui negant, Episcopos a Christo institutos. Unde non improbat octavum Canonem, tanquam non verum, sed ut evertentem contrariam sententiam; quod nollet Cauriensis, Fesulanus, Montis Marani, Vicensis, Æsinus, Pampilonensis, Senogalliensis, Auriensis, Legionensis, Ostunensis, Peturcensis,[1] Lucensis, Aliphanus. Subscripsere Granatensis, et quidem alii, qui tamen se ad majorem partem Patrum referebant.

Quapropter die sequenti Orator Regis Hispani, multis cum Prælatis Hispanis comitantibus, Legatos adit, magnoque studio petit, ut in vi. Canone dicatur, Hierarchiam esse a Christo institutam, aut esse ex Christi institutione. Aiunt enim, illa verba, divinâ ordinatione, nimis late patere, cum et cætera in universo orbe a divina prodeant ordinatione: alias, denuntiant, se Canonem illum non admissuros, præsertim cum sequatur octavus Canon, quo dicitur, Episcopos assumptos a Romano Pontifice &c., quasi Episcopi nusquam a Christo, sed tantum a Romano Pontifice proficiscantur, Deo ita ordinante. Legati replicant, ita jam

[1] Patracensis ?

Prælatis in privata Congregatione placuisse, nec Segobiensem, ac Granatensem, qui aderant, dissensisse: difficillimum fore quicquam amplius ex his immutare; se tamen, non prætermissuros, si quid in eorum gratiam rationi congruum fieri possit. Segobiensis et Granatensis, qui maxime repugnabant illis verbis, divinâ ordinatione, pristinum eorum assensum varie excusabant, sed præsertim, quod non existimabant Canonem illum 8^m^ esse apponendum. Prælati Itali, hæc audientes, magnâ constantia obsistunt, ne quid in Doctrina, aut Canonibus immutetur: alioquin se, et cætera, improbaturos. Quapropter, pridie ante Sessionem, qui fuit dies 14 Julii, coactâ Congregatione generali, ut, de more, decreta omnia in Sessione promulganda recitarentur, cum omnes unanimes, exceptis Hispanis et nonnullis Italis a 6° Canone dissentientibus, proposita approbassent, tum Cardinalis Moronus illos vehementer, et præsertim Ill^m^ Orem Regis Catholici obsecravit, ut pro pacis studio et communi utilitate, cum aliis studeant convenire. Verum, peracta Cong^ne^, cum illorum animus aperte alienus ostenderetur, magnaque esset dubitatio, ne sessioni Hispanica natio non interesset, aut protestatione Decretis intercederet, nonnulli jam premeditati erant aliquot responsiones, si quid forte novi in sessione accidisset: quarum exemplum est.

Responsiones preparatæ.

Sed ecce, Dei Summi benignitate factum est, ut post Congregationem, hora[1] fere omnibus Hispanis apud Com. de Lunæ, Oratorem Regis Philippi coactis, sapientius rem metientibus, per eundem Oratorem, ac Epum Almeriensem, et Civitatensem, totius nationis nomine Legatis significaverint, nolle se a reliquis in sessione dissentire, dum a Legatis duo præstentur: primum est, ut polliceantur illis, cum in calce Concilii damnandæ erunt opiniones Hæreticorum, tunc et illos includendos, qui negant Episcopos fuisse

[1] The number is probably omitted.

a Christo institutos: itemque, eos, qui Primatum Summi Pontificis, ac supremam ejus authoritatem non confitentur. Legati respondent, se id non prætermissuros, quantum in eis est, dummodo, si agatur de Institutione Episcoporum, declaretur et authoritas Smi in eos, aliave prout Patribus videbuntur, nec enim Italos negare, Episcopos esse a Christo institutos, sed addere hac egere declaratione, quod, viz., sunt a Christo non immediate, sed mediate, Summo Pontifice instituti. Itemque, quod sunt a Christo, quoad ordinem, non quoad Jurisdictionem. 2° petunt in 6° Canone tollatur id verbum, et aliis: Legati facile concederunt, quoniam et alii id petierant, et commodum videbatur. Ex his igitur optatus tandem finis longissimæ huic disputationi, Lotharingio ac Gallis ad extremum valde adjuvantibus, ac Deo imprimis authore, fuit impositus, doctrinaque et Canones eo, quo hodie extant, modo a Patribus recepti.

Nunc, ut ad ea quæ scilicet a nobis intermissa fuerunt, regrediamur.[1] Cum post Gallorum Episcoporum adventum magna hic apud nonnullos, sed major etiam Romæ suspicio exorta esset, ne quid hæc natio, cum qua Prælati alii multi se conjunxisse dicebantur, adversus sedem Apostolicam moliretur: idcirco Smus D. N. ut proprius Concilio sisteret, ac oborientibus periculis occurreret, Camillo Paleotto[2] uni ex 40 Viris Bononiensibus apud eum tunc Oratori, ac fratri Auditoris, significandum magistratibus Bononiensibus injunxisset, statuisse Bononiam se quamprimum transferre, jamque de Annona ac cæteris rebus quæ ad recipiendam eá in Civitate Pontificiam Curiam usui forent, late cum eo disseruisset. Propterea Legati Episcopum Ventimiliensem, Cardinalis Borromei consanguineum, et Papæ perquam gratum ad Urbem mittendum, decernunt, qui Sanctitati suæ rerum summam Patrumque studia, ac Lega-

[1] The retrogression of the chronology here to 1562 should be attended to.

[2] The reader will notice the introduction of the author's brother.

torum consilium, copiosâ ab Auditore actorum omnium instructione acceptâ, diligenter referat. Cum eo antequam discederet, Lotharingius vehemente regit, ut summum Pontificem omni, si quam adversus Gallos contraxisset, suspicione liberet, cum se et eos omnes ad publicam utilitatem sanctæque Sedis incolumitatem adeo conversos esse profiteantur, ut Sanctitati suæ, ac cæteris omnibus, ubi opus sit, testatum plane sint relicturi, nihil ab iis cogitari, quod non huc vere pertineat. Sed et Orator Lansacus addidit, nihil se quidem de pia Sanctitatis suæ mente dubitare; optare tamen, ut a nonnullis, quibus nimium fidit, pravi ingenii viris, et qui privatis tantum commodis student, caveat diligenter; vereri enim, ne malis istorum artibus, dolosoque consilio res Ecclesiæ deterius in dies cedant; oportere, ut Sanctitas sua secum statuat aliquid omnino his temporibus de jure suo remittendum esse, ut reliqua sarta[1] tectaque retineantur, alioquin et suis et Galliæ rebus male consultum iri. His verbis voluisse eum tacite Cardinalem S^ti Clem. significare dictum fuit, quem hoc nomine, et Galli et Hispani suspectum maxime habebant, quod suis in Urbe suasionibus pristinam impediret Ecclesiæ disciplinam revocari. Cum tamen ferebant alii, hoc adversus se odium conflasse, quod omnem in Urbe daret operam, ne quid de antiqua Sedis Apostolicæ in res Ecclesiasticas authoritate ac libertate recentibus Episcoporum decretis detraheretur.

Interea N.[2] Archiepiscopus Taurinensis non multo ante Tridentum profectus in cœlum commigravit.

Sub idem tempus, cum publica supplicatio omnium Legatorum et Prælatorum a Cathedrali ecclesia ad sedem Divi Petri ad felicem rerum Galliæ successum impetrandum eo die habita esset, qui in honorem sanctorum Innocentium, et D. Simeonis, cujus corpus in eadem Ecclesia Sancti Petri

[1] In the MS. sancta. [2] This, if meant for the title, should be R. D.

conditum est, solemnis erat: ecce, eadem die, peractâ jam supplicatione, Nuntius ex Gallia, inexpectatus ac felix, refert commissum fuisse prœlium inter Catholicos et Ugonottos, in quo Princeps eorum de Conde captus fuisset, et eorum exercitus partim fusus, partim trucidatus. Tum, omnibus incredibili lætitia effusis, Legati statim cum Prælatis ad Cathedralem pergunt, ibique Hymnus Te Deum laudamus &c., ab omnibus gratias Deo agentibus cum summa jubilatione psallitur. Inde solemne sacrum Cardinalis Lotharingius pro felici victoria, postridie alterum Episcopus Meldensis pro Gallis defunctis celebrarunt. Oravit vero Episcopus Metensis graviter, et luculenter.

Post hæc Oratores Gallici, quæ in mandatis a Rege habebant, ut ad Synodum, de morum restitutione, referrent, triginta quatuor Capitibus comprehensa Legatis tradunt, quæ erant talia.

Constitutum[1] nobis Oribus erat jampridem ex officii nostri ratione, et Christianissimi Regis mandato, ad Sanctam Synodum ea referre quæ hoc scripto continentur. Sed cum Cæsarea majestas per R^mos et clarissimos viros Oratores suos eadem fere vobis proponenda curasset, nostraque omnis petitio cum eorum postulatis mirifice conveniret, sustinuimus aliquantulum expectantes, dum aliquid a vobis decerneretur. Quid enim, multis postulatis, minime inter se pugnantibus, vix etiam diversis, molestos vobis esse necesse fuit? præsertim cum ea quæ adjicienda fortasse videbatur, vel tacite inessent, vel necessariam ex superioribus consequentiam haberent. Itaque restitimus[2] atque distulimus certo judicio; nunc autem Principis nostri literis victi, et quia Cæsareum illud negotium longius protrahebatur quam spes fuerat, differendum amplius minime rati, quantâ

[1] This document was printed at Ripa under the title, Petitiones Caroli Noni, &c. in 1563. It is likewise in Le Plat. The answer of the Legates to each petition is there subjoined from Raynaldus. See tom. v. pp. 629—643.

[2] So the Ripa edition. The MS. has restituimus.

potuimus simplicitate et brevitate verborum, quæ nobis ad constituendam Rempublicam Christianam necessaria videntur et opportuna, scripto complexi sumus. Hoc autem volumus vos existimare, nil nobis a cæterorum Christianorum salute præcipuum esse, nihilque singulare. Carolum vero Regem nostrum cupere quidem, ut petitionum suarum omnium ratio habeatur; sic tamen a Christiana disciplina edoctum et institutum esse, ut vobis omnia tribuat, rerumque omnium istarum rationem, cognitionem et judicium ad vos omnino sciat pertinere.

[1.] Cum[1] sacerdotes in primis castos esse oporteat, ex Sacerdotum autem incontinentia in Dei Ecclesia magnæ nascantur offensiones, provideat Sta Synodus, ut non alii in posterum ordinentur Sacerdotes, quam qui seniores sunt [et a populo bonum habeant testimonium, ut anteactâ vitâ quales postea sint][2] futuri non levis sit conjectura, et sacerdotum libidines, et flagitia, acerrimis Canonum pœnis coerceantur.

2. Cavendum est, ne eodem die aut tempore, omnes sacri ordines conferantur, cum oporteat, secundum antiquos, promovendum ad majores ordines prius in minoribus digne et aliquo tempore versatum.

3. Nullus Presbyter ordinetur, cui non continuo secundum Concilium Chalcedonense detur una cum ordine beneficium aut ministerium: sic enim fiebant ordinationes a priscis illis Pribus, qui titulos Presbyterales, multo postea tempore inventos, non agnoverunt.

4. Diaconis, et aliis sacris ordinibus restituatur debita et antiqua functio, ne amplius nuda, et in ceremoniis tantum posita nomina dicantur.

5. Presbyteri sacrisque initiati, et cujusvis Ecc^æ^ ministerio addicti, in ea vocatione in qua a Dno vocati sunt, per-

[1] In is here inserted unnecessarily in the MS. There is no such word in the Ripa edition.

[2] Supplied from the Ripa edition.

maneant, neque in alio munere et officio quam quod Dei ministerium deceat versentur.

6. Nullus eligatur Episcopus, qui non et ætatis sit legitimæ, iisque moribus et doctrina præditus, ut et populum docere et ei vitæ exemplar esse possit; et qui non sit satis omnibus iis instructus quæ sufficiant ad Episcopi munus rite per se obeundum.

7. Is quoque creetur Plebanus, qui et probatæ sit vitæ, et qui populum in lege Dei possit instruere, sacrificium rite celebrare, et sacramenta, ut par est, administrare, et illorum usum et effectum illos, quibus ea administrat, recte docere.

8. Ad Abbatiam autem et Prioratum conventualem, nisi prius in celebri aliquo Gymnasio sacras literas publice professus, et magisterium, aut alium gradum, adeptus fuerit, non admittatur.

9. Episcopus, per se, aut per eos, quos ad prædicationis munus assumit, qui tot erunt quot per Diœcesis magnitudinem videbitur opus esse, in Civitate, aut in quacumque parte diœcesis censebit expedire, omnibus Dominicis et diebus festis, tempore autem Quadrigesimæ, Jejuniorumque, et Adventus Dni, quotidie verbum Dei annunciet, et quotiescunque id opportune fieri posse judicaverit.

10. Idem quoque faciet Plebanus, si non desit[1] apud quod concionetur.

11. Abbas vero et Prior conventualis interpretabitur Libros veteris et novi Testamenti, Xenodochia instituet, et ita monasteriis antiquæ scholæ restituentur.

12. Qui hodie sunt Episcopi, Plebani, Abbates, aut alii Eccl[ci], si suum officium præstare non possint, accipiant Coadjutores, per quos illud præstent, aut omnino beneficia dimittant.

13. De Catechesi et summa doctrinæ Catholicæ conscri-

[1] So Ripa: desinit, MS.

benda, deque Postillis etiam agendis, et decernantur quæ Cæsareæ Majestati visum est ad hoc sanctum referre Concilium.

14. Unum beneficium uni tantum conferatur, sublatâ quod attinet ad pluralitatem compatibilium et incompatibilium, personarum differentiâ; quæ distinctio, ut est nova, et antiquis decretis incognita, ita Ecc[æ] Catholicæ magnam calamitatem attulit: dentur autem Regularia Regularibus, sæcularia sæcularibus.

15. Qui vero nunc duo plurave possident, aut illud tantum retineant, quod intra breve tempus eligerint, aut in pœnas antiquorum et veterum Canonum incidant.

16. Ut a sacerdotali ordine sordes omnes et omnes avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus divinis quicquam exigatur, curet Episcopus, aut per unionem Beneficiorum, aut decimarum assignationem, et si hoc fieri non poterit commode, Princeps, per Parochianorum symbola et collectas, ut Plebani, et cum eo duo ac plures Clerici habeant, unde vitam congrue traducant, et hospitalitati præbeant.

17. In Missis parochialibus Evangelium aperte et dilucide, et pro populi captu copiose in suggestu exponatur; quo in loco, quæ præeunte Plebano a populo fiunt preces, lingua fiant vernacula; peracto autem sacrificio Latine, et mysticis precibus, lingua etiam vernacula publice ad Deum[1] fiant orationes; eo autem tempore, aut aliis statutis horis cantari poterunt pia et spiritualia cantica, aut psalmi Davidici, prius ab Episcopo diligenter examinati, si id e re suæ Ecclesiæ censebit Episcopus.

18. Antiquum illud Leonis et Gelasii decretum de communione sub utraque specie renovetur.

19. Ac ut omnes præcipue imperiti usum et efficaciam sacramentorum intelligant, præcedat semper ex lingua ver-

[1] Eum, MS.

nacula brevis et dilucida expositio, quæ sacramenti, quod administratur, rationem contineat.

20. Beneficia secundum veteres Canones non conferantur amplius exteris; neque per Vicarios, sed per ipsos ordinarios, quorum est in hoc maxime delectu industria; et, illis intra sex menses non conferentibus, potestas conferendi devolvatur ad proximum superiorem, et gradatim ad Papam, secundum Concilium Lateranense, et aliter collatio a quocumque facta nulla sit.

21. Mandata de providendo, expectativæ, regressus, fiduciariæ resignationes, commendæ, revocentur, et omnino arceantur ab Ecclesia, veluti Decretis contraria.

22. Resignationes in favorem extinguantur omnino a Curia Romana; est enim a sacris Canonibus institutum, ne quisquam sibi sui officii quærat aut eligat successorem.

23. Prioratus sæculares, aut, ut dicitur, simplices, quibus contra Institutionem cura animarum adempta est, et translata in Vicarium perpetuum, eisque tantum parva quædam decimarum aut aliorum proventuum portio assignatur, cum primum vacaverint, curam animarum recipiant, et in antiquum statum restituantur.

24. Cumque plura sint Beneficia, in quibus contra Beneficiorum omnium Institutionem invaluit depravata consuetudo, ut qui ea possident, nullo teneantur concionandi, sacramenta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus consilio Capituli his Beneficiis curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius videatur, ea Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat; Beneficium enim sine officio neque esse debet, neque potest.

25. Pensiones super Beneficiis non constituantur; et quæ sunt constitutæ tollantur, quo redditus Ecclesiastici in alimenta Pastorum, aliosque usus pios transferantur.

26. Restituantur Episcopis intra omnem Diœcesim Ecclesiæ jurisdictiones, et tollantur omnes exemptiones, excep-

tis capitibus ordinum, iisque quæ ipsis subsunt Monasteriis, et quæ capitula faciunt generalia, et iis Monasteriis, quibus multis jam retro sæculis, evidentibus scriptorum monumentis constat datam esse exemptionem; quæ tamen ne a correctione animo se eximant, aliqua ratione provideatur.

27. Cum Episcopus eâ Jurisdictione uti non debeat secundum antiqua decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum vel alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare, danda est diligens opera, ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assiduo in Ecc[a] Cathedrali, bonis moribus et scientia præditi, quique saltem vigesimum quintum annum attingant; nam, ante illam ætatem, cum non possint per leges humanas rebus suis prospicere, quomodo Episcopo consulere poterant?

28. Retineantur antiqui, aut non constituantur consanguinitatis, affinitatis, vel cognationis spiritualis gradus, intra quos non liceat obtentu cujusvis dispensationis matrimonium contrahere, exceptis solis Regibus aut Principibus, propter bonum publicum.

29. Cum nostris temporibus exorti sunt Iconomachi, qui Imagines evertendas censent, et maximæ perturbationes plurimis in locis ex eo sint exercitatæ, provideat Sta Synodus, ut doceatur populus quid de Cultu Imaginum sit sentiendum, curetque, ut si quæ in iis colendis irrepserunt superstitiones et abusus tollantur: quod ipsum quoque provideat in indulgentiis, peregrinationibus, reliquiis Sanctorum, et iis Sodalitatibus, quas vocant Fraternitates.

30. Quoniam sæpe ob unius enorme delictum affligitur universus populus, quem de proximi peccatis solicitum et anxium esse oportet, restituatur Ecclesiæ Catholicæ, non solum antiqua vita propter graves et publicas offensas, publicaque pœnitentia, sed ad iram Dei placandam jejunia et luctus publici.

31. Cumque Excommunicatio sit Ecc[æ] supremus gladius,

non est passim pro quovis delicto aut contumacia decernenda, sed pro gravissimo tantum peccato, cumque in eo, post unam et alteram et nonnunquam tertiam admonitionem, reus perseveret.

32. De Beneficiis forenses controversiæ, quæ universum fere Eccles^{cum} ordinem contaminaverunt, non solum breviores erunt, sublatâ petitoris et processoris in Causis Beneãlibus nuper inventâ distinctione, sed omnino cessabunt, si sublatis etiam Basiliensis Concilii Universitatum nominationibus præcipiatur Episcopis, ut Beneã secundum Gregorii authoritatem, non ambientibus sed fugientibus, et de Ecc^{a} benemeritis conferantur. Merita autem in universum judicabuntur, si post magisterium aut alium gradum in scholis adeptum, is, cui confertur Beneficium, authore Epo, et probante populo fuerit publice concionatus aliquo tempore; cumque ordinarius semel Beneficium contulerit, aut Patronus præsentaverit, non aliter liceat superiori conferre, quam se prius præsentatum, aut eum cui collatum est Beneficium eo[1] beneficio judices non indignum judicaverint.

33. Quod si aliquando de conferendi aut præsentandi potestate lis oriatur, primum ab Episcopo Diœcesano, consulto Capitulo, Œconomus, Beneficio vacante, præficiatur, qui fructus omnes percipiat, et munera omnia Ecclesiæ subeat, [deinde litigatores consentiant in aliquot viros delectos, et ecclesiasticos,][2] et si non elegerint ab Episcopo dabuntur, qui saltem infra sex menses litem omnino dirimat, a quibus appellari non liceat; aut, si existimet Synodus appellationi deferendum, mandetur interea executioni sententia, neque teneatur œconomus, aut qui sententiam prior obtinuit, restituere fructus pendente lite perceptos, qui tantum ministri et pauperum alimentis cedere debeant; ita fiet ut aut nulla unquam lis de beneõ, ut si quæ fuerit, brevi transigatur.

[1] In MS. [2] Supplied from Ripa edit.

34. Decernat Sancta Synodus, ut non solum Synodi Episcopales quotannis semel ad minimum, sed etiam tertio quoque anno, provinciales congregentur, in quibus de his quæ ad statum Ecc^{cum} pertinent diligenter tractetur, de ministrorum delictis mature cognoscatur, et in eos qui deliquerunt severe animadvertatur, et ut Concilia Generalia, nisi aliquod obsistat impedimentum, decimo quoque anno celebrentur.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

His a Legatis acceptis, cum multa in iis paulo duriora, et Romanæ Curiæ incommoda contineri animadvertant, ea statim per Episcopum Viterbiensem ad Sanctissimum mittenda censent.

Is Sanctitati suæ et gratus et intimus habebatur; cumque nuncius sedis Aplicæ bis in Gallia egisset, ac magnâ etiam familiaritate ac benevolentia cum Lotharingio conjunctus esset, visus est maxime idoneus, cui negotium hoc, optante id præsertim Lotharingio, committeretur, cui multa is privatim de mirifica sua erga S^{mum} observantia ac studio narranda mandavit; rumoreque falso de alienato ejus a sede Aplica animo in Urbem delato.[1] De his vero Gallorum postulatis, quid statui, quid temperari posse existimet, prolixe ei, et consilium,[2] tum S^{mo} significandum, aperuit, operamque omnem pollicitus fuit.

Missus etiam a Legatis ad Comitem Lunæ, Orem Regis Philippi apud Ferdinandum Imperatorem fuit Advocatus Consistorialis Lancellottus, qui ei Gallorum petitiones redderet, ac nonnulla de rebus Concilii significaret; inprimisque eum ad arripiendum huc quam celerrime ita cohortaretur, quod ejus præsentiam atque authoritatem conciliandis p̃rum multorum animis profuturam esse existimarent.

Paulo post, literæ ex Urbe satis improviso nunciant, duos

[1] Delatos fuisse, MS. [2] Concilium, MS.

Cardinales die festo Epiphaniæ a Papa creatos fuisse, Federicum Gonzagam, nepotem Mantuani, et D. Hernandum, filium Ducis Florentiæ. Hæc res valde animos omnium perturbavit. Nam, pendente Concilio, in quo de ordinanda Ecclesia quotidie tantâ severitate agitur, nemo existimasset, nullâ necessitate urgente, duos Cardinales quorum alter ætate annorum 18, alter xi. esset, eligi debere. Qui Papam tuebantur aiebant, eum non solum exemplo Pauli III. et Julii III. voluisse, pendente Concilio, Cardinales promovere, ne Pontificia potestas Concilio subjecta videretur; verum etiam ut Ducem Florentinum mœrore sublevaret, cui nuper filii duo, alterque ex iis Cardinalis, et simul uxor ejus Ducissa, obiissent. Hac occasione et Gonzagam aditum in gratiam Cardinalis Mantuani, qui cum veteribus calumniis circumventus, abdicandi se ab hoc legationis munere interdum sibi facultatem dari postularet, voluisse nunc Papam; et si nonnihil alias de eo suspicari visus fuerat, nunc tamen, re certius comperta, hac dignitate dudum ab eo nepoti suo expetita, illius animum adversus inanes voculas, vulgaresque rumores munire. Sed et eisdem literis proferebatur, nonnullos ad Cathedrales Ecclesias adscitos fuisse, qui non erant in sacris, alios non Doctores: regressus etiam reservatos, et gravissimis pensionibus quasdam Ecclesias oneratas, quæ, cum adversus decreta jam sancita essent, aut quæ nunc sanciri quotidie a Pribus petebantur, fremebant. Idcirco multi, hincque eo magis, Patrum animos exacerbari posse verebantur.

Tum Oratores Cæsarei conveniunt Legatos, ac in primis Gallorum postulata sibi vehementer probari inquiunt; quæ cum suis etiam plurimum conveniunt: expetere se vero, ut de utrisque a Patribus, primo quoque tempore deliberetur, atque prolixitati Prum in dicendis sententiis modus præscribatur. Tum, ut de constituenda Ecclesiæ disciplina insigne aliquid a Legatis in lucem proferatur;

nam nonnulla quæ proponenda vulgo circumferebantur nihil præclari et eximii continere, cum omnia sumpta sint a jure communi: se majora omnino, non hæc vulgaria expectasse.

Seripandus ad hæc, se nihil in eorum gratiam quantum eis per Patres licuerit, prætermissuros. In reformatione autem hoc præcipue agi, ut antiqui Canones, qui in desuetudinem abierunt, restituantur, ac prisci mores revocentur. Id si præstetur, satis omnibus facturum.[1] Oratores ad hæc pœne obmutuerunt, ad aliaque diverterunt.

Interea vero quæstioni de Residentia pertractandæ sedulo a Patribus in consessu opera dabatur; cumque, variis subortis impedimentis, sæpius antea sessio producta fuisset, nunc quoque, nondum absolutis sententiis, eam rursus extrahere oporteret: sic Seripandus ad Patres locutus est.

Orandum est, ut hoc ipso die quisque inducat voluntatem ejus Spiritus, quem modo conceptis verbis invocavimus: scimus nos sæpius Sessionum prorogationes accusasse, utpote[2] quæ contentiones arguant, atque animi mobilitatem; sed quid dicam? Amici nostri quæsierunt quid laudarent in nobis, et abunde invenerunt. Injuriâ certe nos accusamur, quod prolixitatem vestram, et sermones extra rem tanta modestia sustinemus. Videte in quo laudanda esset bonitas, et patientia nostra, et nunc a vobis reprehenditur; sed liceat mihi per ætatem, et benevolentiam erga vos meam aperte loqui: quorsum tot prooemia in hac causa de Residentia? quorsum digredi in illius laudes? Quis enim tam perfricatæ frontis est, qui nesciat necessarium esse vero Pastori, ovibus suis adsistere? Itaque, cum hæc vestrâ culpâ sint profecta, miseremini nostri, et miseremini vestri, miseremini vestri et nostri. Optamus nos Sessionem arbitrio nostro suspendere, seu differre; sed quoniam aliqui cautiores negant, id jure permitti, propterea quod in ferenda

[1] Futuram, MS. [2] Utq; MS.

sententia dies certus sit constituendus, idcirco differetur, si placebit, in quindecim dies, intra quos certum deinde tempus illi celebrandæ præfiniatur, sicuti superioribus etiam diebus factum fuit. Ad hæc Patres omnes cum acclamassent, placet, existimarenturque in posterum breviores multo in dicendo futuri, tam præclarâ efficacique Seripandi oratione moniti, tamen eodem die, qui loquuti fuerunt, adeo fuse, et præter rem digressi sunt, ut omnes jam constanter affirmarent, inter multa hujus Synodi incommoda, nullum fere gravius esse hac verbositate; quando aliis rebus varia possint adhiberi remedia, in concionibus autem, cum Spiritum Sanctum in eis loquentem non esse ullatenus impediri dicant, omnes jam pæne desperare incœpisse.

Quoniam vero hoc tempore acres inter Patres disceptationes de Residentia diu versatæ fuerunt, opportunum nunc erit rem totam ab hujus Sessionis primordiis repetere. Nam cum post antiqua Patrum de ea dissidia, Cardinalis Mantuanus illis sæpius pollicitus fuisset, quæstionem hanc, quo tempore de sacramento Ordinis agendum esset, omnino definiendam, vereretur que is ante Gallorum huc accessum, ne illis advenientibus ad disquisitionem Juris divini, rursus Patres vocarentur; mature ideo eos præveniendos judicavit, ac decretum de Residentia certâ formulâ Patribus proponendum, ut cum illud eo modo in concessu editum Galli offendissent, non facile esset eis, illo relicto, in Juris divini campum excurrere. Itaque cum de sacramento Ordinis adhuc suffragia inirentur, idem Mantuanus in cœtu Patrum tempus advenisse dixit, quo fidem suam de causa Residentiæ liberaret. Decretum a Legatis perquam opportunum confectum fuisse, adjectis variis pœnis ac præmiis, quibus Pastores in Ecclesiis suis contineantur. Hanc rationem hujus materiæ tractandæ, et Cæsareæ Majestati et Regi Catholico et Gallis omnibus, qui brevi huc adventuri sunt,

arridere. Nam cum vir clarissimus D. Lansacus, idem se etiam laudare dixerit, probabile esse quod Orator Regius commendavit, æque Regi illius ac Prelatis ejus regni placiturum. Cupere se vero vehementer, ut illorum consilium ipsi quoque Patres reipsa probent, depositis scilicet altercationibus, atque omissis alienis quæstionibus, quæ turbas tantum et contentiones possent excitare.

His verbis Lansacus nonnihil permotus fuisse dictus est, quod sermonem cum cum Legatis, familiariter, non ut Orator Regius, habuisset; nullam tamen perturbati animi palam significationem dedit. Tum Secretarius decretum recitavit.

Cum, tam divino quam humano Jure, omnes præpositi alicui muneri obligentur reddere rationem villicationis suæ, et illi multo magis teneantur astricti, quibus est animarum cura commissa, qui nulla æstimatione possunt damna ex mala administratione oborta resarcire, multis Constitutionibus, tam Sacrorum Conciliorum quam Summorum Pontificum, diversæ pœnæ in eos statutæ sunt, qui sui muneris obliti extra suas Dioceses, ac sæpe apud Principes sæculares atque Ecclesiasticos vagantur, et omnes captant occasiones oves ipsis commissas deserendi; quamobrem, cum olim tempore fel. rec. Pauli III. omnes Canones adversus non residentes, etiam ii, qui temporum injuria in desuetudinem abierunt, fuerunt renovati, et hoc amplius fuerit decretum adversus eos, qui sex mensibus continuis, a Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia sibi commissa abfuerint, legitimo impedimento, seu justis, et rationalibus causis cessantibus, quod etiam a S^{mo} D. N. Pio IV. dispositum est in literis suis datis pridie Non. Septembris, anno primo, Sancta Synodus, eorundem vestigiis inhærens, declarat, easdem Constitutiones habere locum etiam in eos, qui, cum intra dictos quidem sex menses ad Ecclesias suas venerint, non tamen, ut tenebantur, in eisdem persevera-

rint, legitimum quoque impedimentum, seu justas et rationabiles causas absentiæ Sancta Synodus esse declarat.

Si quis a B[mo] Papa vocatus, quod tamen ex gravi dumtaxat causa, et quæ ejus præsentiam ac industriam [non longo tempore[1]] requirat facturum confidit, quamdiu apud eum fuerit, aut quocunque in loco, seu munere Sanctitas sua eo uti voluerit, modo ipse vocationem hanc non procuraverit: Si quis, Synodi causa Generalis vel Provincialis abfuerit: Si quis gravi ægritudine extra Diocesim correptus accessum suum tantisper differre sit coactus, aut Diocesis propria ab hostili invasione, aut peste, aliove gravi morbo infestetur, dum tamen interim ex absentia sua oves non periclitentur: Si Imp[ris] aut Reipublicæ, cui subjectus est, occasione aliqua, non tamen administrationis suscipiendæ, aut muneris alicujus publici privative alibi exercendi causa, ab Ecc[a] amoveatur: Si similis alia ratio idem postulet, quæ tamen ante ejus discessum ex Diocesi, aut saltem intra mensis spatium: Si subita proficiscendi necessitas eum impulerit, a Sanctitate sua, aut a certis a deputandis Prælatis in scriptis sit approbanda. Præter supradictas autem causas, si quis abfuerit, Sta Synodus declarat, eum nullatenus ad quemcunque alium prætextum aut occasionem probandum debere audiri. Verum eo ipso non tantum amissione fructuum aliisque pœnis, de quibus in dictis Constitutionibus teneri, sed etiam inhabilem ad omnia officia, omnemque Jurisdictionem exercendam, ac ordinum et Beneficiorum collationem reddi, nec alium quemquam in sui locum sibi posse sufficere pro dictis muneribus exequendis. Nullam præterea ei actionem in quolibet judicio tam Ecclesiastico quam sæculari adversus quamcunque personam concedendam; atque a mortalis peccati reatu quod incurrit, a nemine in foro Conscientiæ præterquam a Summo Pontifice, aut a Confessore, quem ipse Episcopus pœnitentia ductus, atque ad Ecclesiam ut

[1] Supplied from the repetition, p. 416.

reipsa resideat reversus intra Diocesim elegerit, posse absolvi.[1] Ad hæc, ut plenius ac facilius iidem Episcopi residentes munus suum ad commissi sibi gregis utilitatem possint exercere, præter ea omnia quæ S^mus D. N. Pius IV. in prædictis literis suis datis pridie N. Septembris anno primo, eis concessa esse voluit, liceat eis in quibuscunque casibus Sedi Apostolicæ reservatis, præterquam comprehensis in Bulla in Cœna Domini, delinquentes quoscunque sibi subditos per seipsos in Diocesi sua in foro Conscientiæ absolvere. Si quando etiam beneficia quæcunque non reservata ad eorum collationem spectantia, atque in mensibus sibi concessis vacantia alicui contulerint, illorum provisio nullis privilegiis, aut facultatibus, sive indultis cujuscunque Legati, seu Nuncii Sedis Aplicæ, aut alterius quacunque dignitate præditi, etiamsi anterior fuerit istorum collatio, impediatur, sed cæteris omnibus Episcopi provisio præferatur.

Insuper, ut iidem Episcopi, qui Patres pauperum sunt, iis largius subvenire, et aliis Ecclesiæ necessitatibus occurrere possint, nihil posthac decimarum, subsidii, aut cujuscunque oneris, nomine, ab illis Episcopis prorsus exigatur, qui Collectoribus aut aliis officialibus pro tempore deputandis legitime fidem faciant, se veram et actualem residentiam in Diœcesi exercere; quæ fides eâ duntaxat vice possit, ac deinceps cum opus fuerit, renovetur.

Ut etiam aptius quem regunt populum, possint in officio atque obedientia continere in omnibus his, quæ ad visitationem, emendationem, ac morum correctionem spectant, jus plenum habeant, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, ea statuendi, moderandi, puniendi et exequendi juxta Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac Diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur; nec in his, ubi de morum correctione agitur, ulla inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, legitimam excusationem eorum,

[1] Dissolvi, MS.

quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat: non obstante quacunque exemptione, aut privilegio.

De Curatis quoque inferioribus, ac aliis quibuscunque, qui Beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens, in titulum, seu Commendam obtinent, eadem Sancta Synodus, quo facilius ea, quæ alias sub fel. recor. Pauli III. de his decreta sunt, per ordinarios exequi possint, constituit, ut quæcumque iisdem ordinariis providenda ac ordinanda visa fuerint adversus Curatos non residentes, sive per vocationem, edictum, seu sequestrationem, aut etiam privationem Beneficii, sive aliis Juris remediis juxta prædictum decretum, ea non suspendantur per Judicem appellationis etiam in Romana curia, nec revocentur, nisi post sententiam quæ transierit in rem judicatam.

Ut vero hæc ubique locorum usu celerius recipiantur, sancta Synodus quoscunque Reges et Principes, ac Respublicas hortatur ac obsecrat, tanquam Ecclesiæ Dei advocatos, assidue invigilare, ut si quos forte in Regnis ac ditionibus suis Episcopos a Diœcesibus suis abesse contigerit, eos quamprimum summo Pontifici referre studeant; qui pro Catholicæ Ecclesiæ, cui præest, utilitate, hæc, quæ Sacrosancta Synodus constituit, executioni mandare absque ulla exceptione per Ecclesiasticos ministros curabit.

Porro tam decretum hoc, quam illud, quod tempore Pauli III. factum est, eadem Synodus quotannis non tantum in singulis Ecclesiis Cathedralibus die prima Januarii, dum ibi Missa major celebratur, mandat publicari; sed etiam in Cancellaria Curiæ Apostolicæ eodem mense Januarii cum prima Cancellaria agetur. Cupit enim hoc, quod ad Ecclesiasticam disciplinam restituendam atque propagandam est imprimis necessarium, frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, ut in posterum, Deo juvante, nullâ temporum injuriâ, aut hominum oblivione aut desuetudine, aboleatur.

Hoc decreto edito, cum eo tempore de sacramento Ordinis in conventu Patrum ageretur, mox Cardinalis Lotharingius ac Galli Episcopi Tridentum pervenissent; multisque interjectis diebus, antequam de eo Patres sententiam rogarentur, diversæ de eo tum Lotharingii tum aliorum opiniones, nec contemnendæ ad Legatos deferrentur, visum eis fuit priusquam in Consilium Patres mitterentur, re cum Lotharingio ac Madruccio communicata, nonnulla, quibus repugnaturos Patres præsentiebant, immutare; quale fuit principium illud obscurius loquens de sex mensibus. Tum, ut inter causas absentiæ, cum quis vocatur a Summo Pontifice, adderetur, non longo tempore, ad excludendum officia perpetua: adhæc ut aliæ causæ absentiæ pro Ecclesiæ utilitate, aut honestâ alia ratione, ad modicum tempus, adjicerentur. Præterea, ut discedendi[1] facultas, non a deputatis a Papis, sed a Papa ipso, aut a Metropolitano sive suffraganeo antiquiore peteretur: Illa etiam verba, in mensibus sibi concessis, omnino tollerentur; quemadmodum et tota illa pars, quæ jus quodammodo Regibus in Episcopos absentes deferebat; sed ejus loco Principes rogarentur, ne clericis onerosi essent. Sic et alia nonnulla sparsim emendata; ac decretum in hanc, quæ sequitur, formam, redactum, Patribusque examinandum fuit traditum.

Decretum de Residentia post primam editionem ita redactum antequam a P̃ribus in Congregatione examinaretur.

Cum tam divino quam humano Jure omnes Præpositi alicui muneri obligentur reddere rationem villicationis suæ, et illi multo magis teneantur astricti, quibus est animarum cura commissa, qui nulla æstimatione possunt damna ex mala administratione oborta resarcire, multis constitu-

[1] Discendi, MS.

tionibus tam sacrorum Conciliorum, et præsertim tempore fel. rec. Pauli III., quam Summorum Pontificum, diversæ pœnæ in eos statutæ sunt, qui sui muneris obliti extra Dioceses suas temere vagantur; quoniam tamen multa ex iis clariori declaratione, ampliorique provisione indigere postea compertum est, Sancta Synodus plenius his omnibus consulere cupiens, decernit, ac statuit, ut nemini Patriarchiali, Primitiali, Metropolitanæ, aut Cathedrali Ecclesiæ Præfecto liceat ab ea, nisi ex infrascriptis causis, quas justas rationabilesque habendas præsenti decreto declarat, abesse.

Si quis a B^{mo} Papa vocatus, quod tamen ex gravi dumtaxat causa, et quæ ejus præsentiam ac industriam non longo tempore requirat, facturum confidit, quamdiu apud eum fuerit, aut quocunque in loco, seu munere, S^{tas} sua eo uti voluerit, modo ipse vocationem hanc non procuraverit: Si quis Synodi causa, Generalis, vel Provincialis abfuerit: Si quis gravi ægritudine extra Diocesim correptus, accessum suum tantisper differre sit coactus, aut Diocesis propria ab hostili invasione, aut peste, aliove gravi morbo infestetur, dum tamen interim ex absentia sua oves non periclitentur: Si Imperatoris, aut Regis, aut Principis, aut Reipublicæ, in cujus ditione reperitur, occasione aliqua, non tamen administrationis suscipiendæ aut muneris alicujus publici privative alibi exercendi causa, ab Ecc^{a} amoveantur: Si similis alia ratio ex Ecclesiæ utilitate, aut honesta alia causa, ad modicum tempus eum abesse postulet, quæ tamen ante ejus discessum ex diocesi, aut saltem intra mensis spatium, si subita proficiscendi necessitas eum impulerit, a S^{te} sua, aut a Metropolitano, sive, eo absente, a Suffraganeo Epo, antiquiori, residente in scriptis sit approbanda. Præter supradictas autem causas, si quis abfuerit, Sta Synodus declarat, eum nullatenus ad quemcunque alium prætextum aut occasionem probandam debere audiri. Verum eo ipso, non tantum amissione fructuum, aliisque pœnis

adversus non residentes Canonibus constitutis teneri, sed etiam inhabilem ad quæcunque Beneficia per se vel alium conferenda reddi. Nullam præterea ei actionem in quolibet judicio, tam ecclesiastico quam sæculari, adversus quamcunque personam concedendam; atque a mortalis peccati reatu quem incurrit, a nemine in foro conscientiæ præterquam a Summo Pontifice, aut a Confessore, quem ipse Episcopus pœnitentiâ ductus, atque ad Ecclesiam ut re ipsa resideat reversus intra Diœcesim elegerit, posse absolvi. Ad hæc, ut plenius et facilius iidem Episcopi residentes munus suum ad commissi sibi gregis utilitatem possint exercere, præter ea omnia, quæ S^mus^ D. N. Pius IV. in literis suis datis pridie Non. Septembris, anno primo, eis concessa esse voluit, liceat eis, in quibuscunque casibus Sedi Apostolicæ reservatis, præterquam comprehensis in Bulla in Cœna Domini delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua in foro conscientiæ absolvere. Si quando etiam Beneficia quæcumque ad eorum collationem spectantia vacantia alicui contulerint, illorum provisio nullis privilegiis, aut facultatibus, sive indultis cujuscunque Legati, seu Nuncii Sedis Apostolicæ, aut alterius quacunque dignitate præditi, etiamsi anterior fuit istorum collatio, impediatur, de cæteris omnibus Episcopi provisio præferatur. Insuper, ut certius ad residentes tantum ea exemptio pertineat, quam S^mus^ D. N. Pius IV. in prædictis literis a decimis et subsidiis voluit illis esse concessam, statuit, ut si quæ in posterum decimæ, subsidia, aut quocunque nomine onera de novo erunt imponenda, ad ea nullatenus Episcopi illi teneantur, qui Collectoribus, aut aliis officialibus pro tempore deputandis, legitime fidem facient, se, veram et actualem residentiam in Diœcesi exercere, quæ fides eâ dumtaxat vice prosit, ac deinceps, cum opus fuerit, renovetur. Qua in re Imp^m^, Reges, Principes, ac Respublicas omnes in Dominio, monet et hortatur, ut eosdem a

Sæcularibus quibuscunque gravaminibus et exactionibus liberos immunesque, prout sacris Constitutionibus tenentur, assiduo tueri velint: qui, ut aptius, quem regunt, Populum possint in officio atque obedientia continere, in omnibus his quæ ad visitationem, emendationem, ac morum correctionem spectant, jus plenum habeant, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, ea statuendi, moderandi, puniendi, et exequendi, juxta Canonum Sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac Diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur. Nec ab his, ubi de morum correctione agitur, ulla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita legitimam executionem quoquo modo impediat, aut suspendat, non obstante quacunque exemptione aut privilegio.

De Curatis quoque inferioribus, ac aliis quibuscunque, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum curam animarum habens, in titulum seu Commendam obtinent, eadem Sta Synodus quo facilius ea, quæ alias sub fel. rec. Paulo III. de his decreta sunt, per Ordinarios exequi possint, constituit, ut quæcumque iisdem providenda ac ordinanda visa fuerint adversus Curatos non residentes, sive per vocationem, per edictum, seu sequestrationem fructuum, aut etiam privationem Beneficii, sive aliis Juris remediis juxta prædictum decretum, ea non suspendantur per Judicem Appellationis etiam in Romana Curia, nec revocentur, nisi post sententiam, quæ transierit in rem judicatam.

Porro decretum hoc eadem Synodus quotannis non tantum in singulis Ecclesiis Cathedralibus die primo Januarii, dum ibi Missa major celebratur, mandat publicari; sed etiam in Cancellaria Curiæ Apostolicæ eodem mense Januarii, cum prima Cancellaria agetur. Cupit enim hoc, quod ad ecclesiasticam disciplinam restituendam atque propagandam est imprimis necessarium, frequenter omnium auribus mentibusque infigi, ut in posterum, Deo juvante,

nullâ temporum injuriâ, aut hominum oblivione aut desuetudine, aboleatur.

Proposito Patribus hoc decreto, cum varie ab eis responsum fuisset, nos ea tantum, quæ clare colligere tunc potuimus, veritati studentes fideliter in presenti subjiciemus.

Lotharingius—Terrent me, Patres, acerba supplicia, quæ sacris Literis in eos constituta legimus, qui oves sibi creditas negligunt, cum et idolatria et dispersio gregis et luporum devoratio, et alia multa, irati Dei signa, hinc denuncientur. Nos certe in hac causa et Judicum et Reorum partes agimus, quo magis cavendum, ne in alteram partem declinemus. Atqui cum mecum cogito Salvatorem nostrum Jesum Christum seipsum Pastoris nomine appellasse, quis non hoc sibi nomen honorificentissimum, nedum vile esse judicabit? Optassem quidem in decreto ea prius enarrari, quibus instructum Pastorem esse oportet, antequam munus hoc aggrediatur. Nam, ut de Jacob Genes. 21 legitur, si ille tantam curam ovium sibi a socero commissarum suscepit, quo major a nobis earum gerenda erit, quas Salvator noster sanguine suo redemit? Verum, ut ad decretum accedam, illius principium antea mihi vix probabatur, quasi miscentur[1] humana divinis; considerans tamen in eodem Concilio sub Paulo III. idem significatum, similiaque exempla in sacris Literis non deesse, hincque plane ostendi, ita in Ecclesia semper receptum ac constitutum fuisse, non possum illud non laudare.

Displicet autem primo id verbum ab ea abesse, quoniam si quis Diœcesim suam invisat, non est accusandus, sed laudandus; quod vero pertinet ad causas absentiæ considerandum puto, quamvis is ego sim, quem spero a Domino Deo adjuvandum, ut possim inservire Ecclesiæ meæ, tamen nolim catenas manibus, et compedes pedibus Episcoporum necti, ut sint ita loco illi astricti, ne quandoque possint

[1] Miscent, MS.

secedere. Nam dummodo finis ille constet, residentiæ potest aliquando et debet remitti illis ea assiduitas: considerent Patres, si inter Electores in Germania locus Episcopis non daretur, quomodo consuleretur Ecclesiæ. Novi ego in Gallia quid Episcopi, qui adsunt Conciliis et Conventibus Regis, prosint Christianæ reipublicæ; quantum etiam in aliis Judiciis Ecclesiasticorum virorum præsentia, sine qua, exceptâ ultimi supplicii causâ, ea rite nequeunt exerceri, publicis privatisque negotiis proficiat. Nolim igitur hæc quidem tam late patere, ut decretum eludatur, sed nec ita angustiis premi, ut diu non consistat; verum ea excipi, quæ necessitatem et utilitatem, sive Ecclesiæ, sive ovilis, continebunt. Non placet illud, de peccato mortali, ne imponamus nobis jugum, quod Patres nostri portare non potuerunt. Illud, de Casibus reservatis, optarem sine exceptione concedi, atque ut pœnitentiæ publicæ restituerentur. Dico etiam, magnâ mea cum injuria, me habere Parochias sexcentas, et tamen efficere nunquam posse, ut centum viginti Plebani resideant; de qua tamen re alias agemus, quoniam nunc videtur extra materiam. Non placet etiam id, modo vocationem non procuraverit &c., nec caput ultimum, legatur hoc decretum in choro, sed potius, in Conciliis Provincialibus aut Synodalibus. Meminerimus illud Catonis de Agricultura, quod frons occipitis prior, et male colitur ager, cum absens Patronus culturam illius aliis reliquit.

Madruccius varia breviter adnotavit.

Patriarcha Hierosolymitanus—Laudo consilium Legatorum, ne disputetur, quo jure sit residentia, sed ut re ipsa id præstetur. Non placent pœnæ adeo graves, ne Episcopi quodammodo infamiæ subjiciantur: si quando eis etiam ex causa erit ab Ecclesia discedendum. Non placet id, de decimis, quoniam ea est temporum nostrorum conditio, Principesque adeo egeni conspiciuntur, ut id non sint con-

cessuri. Unde satius esset, Legem non ferri, quam Legem non servari.

Aquilegiensis—Placet in summa decretum, sed non modus, nec ratio. Vellem pœnas quæ puniant, non sugillent,[1] et quæ extimulent nos, non dignitate spoliant.

Venetus—Non placent pœnæ, et tollatur tota ultima pars, de publicando Decreto.

Hydruntinus—Decretum in universum non placet; nam indignum et Sanctâ Synodo, et Sanctitate sua, et dignitate nobis tributa videtur. Id in primis displicet, quod præmia promittantur Residentibus, quasi hac spe, et non potius muneris sui ratione sint inducendi. Parum conducit exprimere causas, quoniam facile quivis illis abutetur. Et non placet, ut præscribatur causa Sanctitati suæ, ardua et gravis, sed dicatur tantum, ex justis et legitimis causis. Potius erant tollenda impedimenta et injuriæ, quæ a Principibus Sæcularibus et aliis inferuntur, et providendum immunitatibus, et privilegiis, et jurispatronatibus, quæ impediunt collationes ordinariorum. Illud ultimum Caput, de publicando Decreto, est ignominiosum, nec sumptum est ex aliquo Concilio, aut probato exemplo; et si tunc Episcopus fuerit vocatus a Papa, quid agendum? quoniam igitur quæruntur remedia, ut Episcopi resideant, respondeo, nihil novi sanciendum, sed id exequendum, quod sub Paulo III. et novissime a Pio IV. fuit publico ejus diplomate constitutum.

Spalatensis—Decreti procemium mutetur, et dicatur tantum ex Ecclesiasticis Constitutionibus. Tollatur, reatus peccati mortalis, et convertatur in alias pœnas, seu censuras: et ultima pars decreti tollatur.

Naxiensis—Non placet id de peccato mortali, viz., nec possit quis absolvi, nisi a Papa &c.; nec ultima pars decreti, et provideatur injuriis sæcularium.

Granatensis—Non possum decreto subscribere hac ratione,

[1] Sigillent, MS.

quia omittitur remedium genuinum et appositum, quod esset, si declaretur vinculum Juris divini. Hoc enim decreto magis implicatur, quod sit Juris humani; nec res hæc longâ eget disputatione; nam etsi Episcopi essent prorsus instituti a Papa, quod falsum tamen est, nihilominus, ex quo susceperunt munus, tenentur Jure divino id administrare, et satis constat, ex neglectu Pastorum Ecclesiam tot calamitatibus affligi: hancque, si non unam, saltem præcipuam, esse malorum nostrorum causam. Ego, Patres, conscientias vestras onero, ut id statuatis: scio eos, per quos stabit, tandem debere pœnitere; tamen id sero fiet. Non placet ea causa tam generalis relicta arbitrio $Sanct_{mi}$, quoniam et ipse potest errare in facto, nosque videremur omnes dispensationes non residentibus ab eo concedendas approbare; quod non licet, cum res sit Juris divini. Minus illud probo, quod ad nutum Regis aut Principis debeat Pastor abesse. Non probo etiam exceptionem de Casibus reservatis in Bulla in Cœna Domini; nam infiniti sunt pauperes, et in locis remotissimis, qui Romam pecunias transferre nequeunt. Curatis autem inferioribus revocentur omnes dispensationes concessæ.

Florentinus—Decretum non placet, quoniam aperitur via majoribus scandalis: servetur decretum antiquum in eodem Concilio, et provideatur usurpationibus sæcularium contra Ecclesias.

Antibarensis.

Rossanensis—In universum placet decretum, sed aliqua advertenda: primo, an inter causas absentiæ aliquid exprimendum sit de Juramento quod præstant Epi de visitando Limina Apostolorum. Item, an excipiendæ Constitutiones Regnorum, quæ exigunt Ecclesiasticas personas in eorum consiliis, ut dixit Ill^{mus} de Lotharingia, &c. Inter pœnas non placet, quod denegetur actio simpliciter: quid enim, si quis velit tueri jus Ecclesiæ? Non placet clausula de Principibus, sed de his agendum seorsum erit. Non placet, dum

agitur de Curatis, illa privationis Beneficii pœna. Tollatur etiam ultima pars decreti.

Ragusinus—quod Episcopi loris et flagellis adducantur ad residentiam, durum nimis videtur, et satius putarem statuere octo menses continuæ residentiæ, reliquum relinquere eorum conscientiæ; et si pœnæ temporales non sufficiunt, recurratur ad spirituales, ut exemplificetur, quo jure teneantur residere Pastores.

Jadrensis—Non satis intelligo eorum doctrinam, qui fatentur Dominum quidem præcepisse, ut pascamus greges, de modo autem pascendi nihil præcepisse, sed reliquisse id statuendum Ecclesiæ; nam præcepto Domini utcunque tenemur. Ideoque ratio illa in principio decreti, quod damna non possunt resarciri, non videtur necessaria; nam Domini præceptum est. Non placet exceptio de Casibus reservatis in Bulla in Cœna Domini; cum illi plurimi sint: potius cuperem impedimentis, quæ Episcopis inferuntur, a Synodo provideri.

Materanus[1]—Agendum prius esset contra Principes Episcoporum authoritatem perturbantes, et gravibus pœnis adversus eos sanciendum.

Surrentinus—In proœmio dicendum, cum omnes tam divino, quam humano jure gregem regere teneantur, &c. Inter causas in prima dicatur, quamdiu rationabiliter Sanctitas sua eum abesse debere declaraverit, &c. In quarta causa dicendum, pro brevi tantum tempore, et durante ea tantum causa. De pœnis posset tolli, quæ absolutio sit petenda a Papa in gratiam Episcoporum; in casibus reservatis tollatur id, de Bulla in Cœna Domini; ultima pars mutetur et legatur tantum, in capitulo Cathedralis Ecclesiæ.

Bracarensis—Possent rectius duobus verbis omnia accommodari, si dicatur, definimus et declaramus esse residentiam Juris divini. Miratus sum aliquot Patres detes-

[1] Acheruntinus et Matheranus, Sigismund.—Saraceny, Archiep.?

tantes hoc decretum; venit in mentem id proverbium, quod nolumus malum, nec remedium, &c. Nos nolumus residere, nec pascere, sed pasci. Videmus culpam, nec volumus remedium. Aiunt aliqui, has pœnas esse ignominiosas; certe ignominiosius est non residere. Deinde carcere includere Clericum, est ignominia, ergo non debemus comprehendere Clericum Concubinarium? Absit. Alias hi dicebant non esse declarandum de jure divino, quia illa pœna non timetur; nunc inventæ sunt aliæ pœnæ, et hi dicunt esse ignominiosas. Inter causas, ubi dicitur de Principibus, addatur, ad breve tempus; inter pœnas addatur, in prima, quod eo ipso amittat fructus pro rata absentiæ, qui statim applicentur pauperibus, nec acquirantur absentibus in foro conscientiæ, &c. De Curatis dixit, se habere duo millia Parochias, et decem esse Visitatores, qui visitant eo invito. In ultima parte legatur, Decretum in Capitulo Canonicorum.

Nicosiensis—quod non explicetur esse Residentia juris divini, quoniam hinc multa hodie certe et bene constituta possent perturbari.

Coregrensis[1]—Vellet concedi saltem quatuor menses Episcopis causa absentiæ, &c.: pœnæ spirituales non placent; ubi de morum correctione agitur addantur verba, in Bulla Pii IV. citra appellationem.

Senensis—fiat mentio de jurejurando, quod præstaretur ab Episcopis. De fructibus dicatur, pro rata temporis. De Curatis tollatur etiam Eugen[a].[2], et familiaritas curialium.

Tarentinus dixit, se probare decretum, mutatis nonnullis, quæ subdidit; inutile autem esse, declarare residentiam esse Juris divini.

Reginensis[3]—Multa de necessitate residentiæ, et quod

[1] This must be a mistake.

[2] Constitut. Eugeniana, Extrav. *Divina* 3. de Priv. int. comm. Vide de Reform. cap. i.

[3] Or Reginus, *Reggio*.

est officium personale, quod non potest per alium exerceri ad hoc ut satisfiat conscientiæ, prout est Jejunium, Confessio, et similia. Deinde, quia oportet pascere exemplo, quod exigit præsentiam. Vellet in decreto inseri Bullam S[mi] Pii IV. de Residentia.

Pragensis—Disputatum est de Residentia, alias die xi. Martii usque ad 14 Maii; et quo fructu aut scandalo omnes scitis. Nos petimus reformationem morum et veram et realem; ut heri dixit D. Rossanensis. Multi petunt, declarari esse Residentiam juris divini; nescio cur trepidetur in hac declaratione, non enim video cur Episcopus necessitate Juris divini non teneatur ad opus suum, quod est pascere; et Bernardus, epist. 131, ait, quod Papa potest dispensare, moderari, et declarare id quod dicitur Juris divini. Non placet prooemium, quia nimis generale, nec bene applicatur omnibus. Non puto tollendum id verbum, ab ea; nam multi apud nos morantur in Dioecesi, nec unquam accedunt ad Cathedralem. Episcopis etiam permittendum est, ut possint esse Consiliarii apud Reges, nam[1] ita multum prosunt Ecc[æ] universali, ut omnibus constat. Non placet id, de peste, quoniam tunc maxime assistendum[2] est ovibus. Non placet id, de vocatione Principum, quoniam arguit potestatem in Episcopos, præsertim eos, qui non sunt in statu Ecclesiastico. Pœna peccati mortalis non placet, nisi declaretur esse Juris divini, quia jus positivum non potest imponere hanc pœnam. Tollatur illud, de Bulla in Cœna Domini. Non videtur ex dignitate Synodi, quæ repræsentat totam Ecclesiam, rogare et monere Principes, sed debet mandare, et jubere sub pœna excommunicationis.

Messanensis annotavit quædam, et dixit, declarandum quo jure sit residentia mandata, tamen, si videbitur majori parti, se decreta approbaturum, cum annotationibus quibusdam.

[1] Non, MS. [2] Existendum, MS.

Lancianensis copiose et efficaciter multa de Residentia, et ejus necessitate locutus fuit. Laudavit decretum præsens, nec probavit opinionem petentium, declarari hoc esse Juris divini, quia eo ventum est, propter peccata nostra, ut [1] nullæ sint leges quæ ligare possint homines nolentes ea facere, quæ ex officio debent; et ideo, cum aliqui Patres credant extremum hoc esse remedium, ut hoc declaretur, ipse contra respondet, ne incipiant post desperare homines, cum viderint Pastores nec tunc residere; adduxitque exemplum Concilii Viennensis in Clem. p[a] de Usuris, quæ usuras tanquam Jure divino vetitas interdixit, et tamen ubique fere frequentantur.

Cavensis primus, hoc decretum in pluribus improbavit, tanquam daturum ansam iis qui steterunt et convenerunt adversus Dominum et adversus Christum ejus, et quæcunque voluerint, prolixitate Concilii, moliuntur. Recensuit difficultates quas patiuntur Episcopi, maxime in Regno Neapolitano. Hyeme sentiunt aeris intemperiem; æstate Turcarum pericula; quocunque tempore latronum invasiones, Baronum injurias, lites, &c. Clausulam de collatione Beneficiorum credit fabricatam esse a Notariis Rotæ; nam, cum ex illa multæ oriri possint lites, unde intrusi in Beneficiis se in intrusione clypeo hujus clausulæ foveant, crediderunt Rotam interim rotare debere more solito.

Miletensis cum Cavensi.

Catharinus ex scripto dixit multa de residentia.

Pientinus—quod tempore Pauli Tertii vocati fuerunt Episcopi Septuaginta duo qui erant in Curia, et mandatum omnibus, ut ad Ecclesias suas accederent. Responsum fuit, ut amoverentur difficultates, orientes præcipue a Romana Curia, et a Principibus Sæcularibus. Promissum id eis fuit: expecta, reexpecta, nihil unquam actum est. Missi deinde fuerunt ad Concilium Tridentinum, cum de Resi-

[1] Et, MS.

dentia tunc ageretur, ac indignum multi censerent, præmiis ac pœnis residentiam imperari; objicerentque impedimenta eadem a Romana Curia, et a Principibus, quibus providendum aiebant. Expecta, reexpecta, nihil actum fuit. In posterum, ne idem contingat facile dubitari potest.

Caiacensis—quod tam divino quam naturali et humano jure tenentur Episcopi residere. Improbavit exactam illam continuæ residentiæ clausulam, tanquam difficilem, seu impossibilem. Aliquas etiam causas absentiæ adduxit non descriptas.

Panormitanus—quod multi inique reprehenduntur, qui recusant verba illa, Juris divini, quasi nolint residere; nam imo major pars Prum fuit evocata a sedibus suis literis Pontificiis, &c. Ego, inquit, non possum, teste conscientia mea, adhærere illi opinioni; etsi, libere licet loqui, omnes illi qui proponunt Jus divinum in Ecclesiis suis vivunt lautius et laxius quam alii: imo alii ad quodlibet mandatum Sanct^mi statim præsto sunt semper, hi fortasse non æque.

Civitatis Castelli—non placet decretum cum tot pœnis, quia non sumus togata mancipia, et alia multa prolixe adjecit.

Tarvesinus multa recensuit contra absentiam Episcoporum, et mala inde orta. Vellet ut antiquum de residentia statuatur, tollantur impedimenta, ut facilior aditus pateat ad residentiam. Procemium non probavit, quia nimis generale; nec causas etiam absentiæ: quoniam sunt aliæ legitimæ quibus non est necessaria licentia Archiepiscopi.

Termulanus—Non videtur necessarium decretum, sed exequutio. Ad tollendum tamen scandalum, quod forte ortum est in orbe, placet forma hujus decreti, sed non pœna, nisi quæ expressa fuit tempore Pauli III.

Vigletensis[1]—Quod tollantur impedimenta adversus Epi-

[1] Or Vigliensis.

scopos residentes magis probavit, ut decretum tempore Pauli III., cum Bulla Pii IV. explicaretur et servaretur.

Marsicanus—Displicet pœna peccati mortalis, et quod non possit absolvi nisi, &c.: vellet ut residentes possent testari pro libito suo absque alia licentia sedis Apostolicæ.

Andegavensis—quod dicitur de Curatis extendatur ad omnes, qui de jure aut consuetudine residere tenentur. Vellet declarari omnino id esse Juris divini, &c. Ita ut in Collationibus Beneficiorum non haberetur ratio carnis, sanguinis, et meritorum, et ea quæ a primitiva institutione pertinent ad Ordinarium, illi relinquerentur. Publicatio reservetur in finem Concilii, quo tempore mittentur ad omnes Principes omnia decreta Concilii, qui curabunt ea publicari et observari.

Philadelphiensis—Mihi Philadelphiensis ecclesiæ status est penitus incognitus ab an. 1540, die xi Januarii quo fui [1] promotus. Habeo gratias authoribus Decreti hujus, qui inter causas absentiæ expresserunt hostilem invasionem. De ecclesia Eistatensi [2] mei, qui semper residet, nihil dicam; sed utinam æque ageretur de residentia Canonicorum.

Grechettus, [3] postquam infremuit multum adversus Turcas et Piratas, dixit, non placere illam clausulam, si quis vocatus a Papa, &c., quoniam non est præscribenda lex Papæ, ne viderentur "li paperi menare le oche a bere." Dixit etiam non placere exceptionem de Bulla in Cœna Domini; non habet aliquid commune cum materia quæstorum, &c. Deinde invectus est in Curatos, qui habent uxores, seu Concubinas, et quod his providendum.

Britonoriensis, in proœmio sequutus est annotationem

[1] Fuit, MS.

[2] In the MS. it is Eistensi, which I alter on the authority of Pall. xx. 17, 10; and probably the word Metropolitani should be inserted before mei. The speaker was his suffragan.

[3] ?

D. Surentini: in verbo, ab ea, dicatur Diœc. &c. De causis absentiæ varia adnotavit.

Caprulanus—Circa quæstionem, An sit declaranda residentia Juris divini, dico jam lapsos esse 17 annos, ex quibus fuit res definita; nam tempore Pauli III., cum ego quoque hic adessem, scio hanc ob causam appositam fuisse authoritatem illam Act. 16.[1] Attendite vobis, tanquam fundamentum hujus rei. Ideo non video, cur amplius hoc retractandum, et præsertim quia Hæretici hoc ipsum in libris suis inculcant, ut[2] declaretur, esse Juris divini, a quorum insidiis est cavendum; ut apud Molin. in add. a Decr. Cons. 151. Quod ad decretum attinet, cum habeat quinque partes, procemium, causas, pœnas, præmia, promulgationem, omnia oporteret re ipsa præstare, sicuti fecit Cardinalis Lotharingius, prædicando, docendo, visitando, et similia. Tollatur pœna collationis Beneficiorum, et peccati mortalis; et omnis actio auferatur, non tamen[3] pro Ecclesiæ defensione. Occurratur incommodis Episcoporum, et detur illis aliquod spatium recreationis honestæ, prout datur Canonicis, et aliis in c licet Can. de Elect. 6. De promulgatione servetur, quod dicitur in c. sicut de accusat., et publicetur in Synodis Provincialibus.

Civitatis Bellunensis—Declaretur Residentia esse ex præcepto Dei, ut certior appareat necessitas residentiæ; quod si id non potest, inveniatur alia ratio, ut omnibus certum fiat teneri residere. De adimendis etiam impedimentis Episcoporum multa dixit, mittendumque esse a Synodo aliquem ex Patribus ad Sanctissimum, qui ea coram explicet, nec huc nisi re bene confecta revertatur; et tandem, ut caveatur, ne, dum nimium authoritati Sedis Apostolicæ favere quærimus, eidem incommodum et universo Christiano orbi afferatur.

Cavensis 2[s], quod residentia sit tantum Juris positivi,

[1] Perhaps xx, 28. [2] Aut, MS. [3] Illata?

affero vobis doctorem antiquum a 200 annis, Aymonem, cum Rabanus omnia differt, et quem Thom. in Catholica Aurea maxime commendat. Is itaque in prima Epist. ad Corinth. cap. 12. ait, Episcopi in Ecclesiis suis authoritate canonica residere tenentur; Apostoli autem præcepto Domini transire de regno ad regnum jubentur. Non tamen hoc dico, ut existimetis me omnino ita sentire; nam dicam modo quid sentiam: viva et formata Residentia versatur in dispensatione fructuum temporalium; nam si Episcopus residens exercet mercaturam, tunc residentia est de jure mercatorio; si venationem, tunc de jure venatorio; et ita semper sumit qualitatem ab eo quod exercetur. Nam si bona recte dispensentur, tunc dico Residentiam esse de jure divino, et maxime. Cur ergo, cum ita laboramus, ut Episcopi resideant, non etiam addimus, ut fungantur vero officio Episcopi? quid enim refert, Episcopum residere, et nihil eorum agere, quæ eum decent? Commendo valde quod dixit Caprulanus, ut dividantur Diœceses amplæ, quo possint Pastores agnoscere vultum pecoris sui. Hoc dictum fuit adversus Bracarensem, qui habet Diœcesim latissimam, et dixerat esse Juris divini.

Terrapetiensis[1]—Renoventur Constitutiones contra violatores Ecclesiarum libertatis.

Castrensis.

Oscensis.—Cum alias, tempore Pauli Tertii, ageretur de eadem quæstione, an esset Residentia Jure divino, memini tum multa bona ex iis sermonibus fuisse sequuta. Quamplures enim statim se ab Ecclesiis abdicarunt; inter quos unus fuit Ill^{mus} Cardinalis Mantuanus, qui cum haberet Ecclesiam Tirasonensem valoris 12^{m} aureorum, eam tamen statim resignavit. Idem et alii tum fecerunt. Ideo laudarem maxime illorum consilium, qui petunt declarari, id esse Juris divini, crederemque maximos fructus hinc

[1] Tropiensis?

sequuturos. Vellem etiam, ut aperte declaretur, Cardinales debere in Ecclesiis permanere, sicuti reliquos Episcopos, alioquin teneantur Episcopatibus renunciare. In reliquis decretum vehementer probo.

Ebroicensis optasset clare exprimi, Residentiam esse præceptam Jure divino. Improbavit decretum in eo, quod non concedit vel unum diem absentiæ absque licentia; et quod, ubi agitur de vocatis a S[mo], præscribatur breve tempus, et illud, dummodo vocationem non procuraverit; nam videtur notare Pontificem, qui patiatur sibi illudi in rebus seriis. Causæ exprimantur aut in genere, aut juxta votum Cardinalis Lotharingii.

Clodiensis—Placuisset, Pastores, non præmiis nec pœnis, sed declaratione muneris sui urgeri ad Residentiam. Unde addendum esset, onus personale esse, ut etiam vita profundenda sit, si expediat, pro gregis salute &c. Deinde multa de utilitate, dixit, residentiæ, multa etiam quæ concedenda essent Episcopis. Rationem procemii reprehendit, quia communis esset et famulis et villicis, qui eodem jure munus suum præstare tenentur; ideoque dicendum esse, quod mandatum est a Domino, ut pascatur, et quod hoc non potest fieri absque residentia; et ipse retulit verba alterius procemii ab eo composita.

Castellanatensis — Quod inique conqueruntur multi de Curia Romana, cum sint alia graviora multo; et prospiciendum esse incommodis, injuriisque Episcoporum.

Justinopolitanus — Non omnia quæ Christus præcepit Apostolis ita intelligenda esse, ut non possunt per alium exerceri, sicuti, baptizare, prædicare, docere, consolari, eleemosynam dare, et similia: unicum tamen remedium esse, ut resideamus, viz., quod Sanctissimus, qui tenetur Jure divino, ex iis verbis, Pasce oves, compellat alios ad Residentiam, et hoc oportere redigere in memoriam Sanctitati suæ, ut sciat, se ad id Jure divino urgeri. Inter

Patres agendum potius de iis quæ pertinent ad veram residentiam, ut pietate et fide succurratur gregi, et exemplo vitæ; nam aliter residentia esset inutilis.

Reggiensis[1] rejecit se ad decretum Pauli III.; et tollantur impedimenta sæcularium.

Conimbricensis multa in decreto adnotavit: primum in procemio id, Villicationis, et id verbum, vagantur, quia nimis vile est, &c. Dixit, et addendam aliam causam de qua in Evangelio, si vos prosecuti fuerint &c.: nec probavit id verbum, tantisper, nec id, quod non possint exercere munus apud Principes; nam id expedit pro communi utilitate Eccæ, ut præsto sint illorum consiliis. De Casibus reservatis in Cœna Domini nollet omnes communicare cum Epis; nam reservantur in signum preeminentiæ, et quia oporteret deinde ut etiam Episcopi eos communicarent cum suis Curatis, &c. Conclusio igitur ut quædam in Casibus occultis concedantur.

Recanatensis—Ego semper resedi in Ecca mea, nec unquam abfui nisi per 14 dies. Nunc cuperem, ut Patres darent operam, ne hic Tridenti perpetuam Residentiam faciamus, et sint in dicendo breviores; memores, quod interim Ecclesiæ patiuntur, et quod vicaria opera sunt satis. Curetur etiam ut tollantur impedimenta. Non placet id verbum, amoveatur; cætera in decreto placent.

Cenetensis.— Si serio cupit Sancta Synodus providere residentiæ, nihil melius quam declarare, quo jure teneamur; imo, cum cogito tot lapsos Ecclesiæ mores, video nihil aptius esse ad eos restituendos, quam non dissimulare rationem muneris nostri, sed explicare quo jure ad id astringamur.

Sulmonensis.—Decretum placet in universum, ita tamen redactum, ut sit quædam explicatio Decreti Pauli III., et addantur alia ex Concilio Sardicensi, cap. 15. Omittatur, pœna peccati mortalis, et illa, de collatione Benečorum, quod

[1] Reginus.

esset seminarium litis. De Curatis nihil hic statuatur, sed seorsum alio modo.

Brugnatensis—Stetur decreto Pauli III., et reliqua relinquantur S^mo^ N_re_.

Virdunensis—Servandus esset Canon Apost. xiii., et Sardicen. xi. xv., et Antioch. xxi., et Decretum tempore Pauli III., ac Bulla S^mi^ Nri, exemplum Confessionis præceptæ a Christo, quod sumitur ex illis verbis, quorum remiseritis, &c. Satis nos monet ex necessaria consequentia idem decretum in Residentia; nam quorsum tot exempla de Pastore, ut agnoscat vultum gregis, et nominatim vocet oves, ut non fugiat, nisi ut intelligamus personale hoc munus esse ex eodem Christi præcepto?

Ariminensis — Servetur decretum Pauli III., additâ tamen aliqua declaratione ubi opus est.

Pactensis—Nunc non est declarandum, quo jure teneamur, licet alias ego contra senserim; sed, re nunc diligentius perpensa, video ita expedire. De Curatis inferioribus, debent et illi habere sua commoda, et suas causas absentiæ. Decretum ergo sub Paulo III. declaretur.

Segobiensis, in primis declarandum, dixit, quo jure teneantur Pastores residere; nam si distinguendæ sunt justæ causæ absentiæ ab injustis, id fieri non posse, nisi declaretur jus ipsum, a quo deinde possunt diversæ causæ, aut justæ aut injustæ, oriri ex diversitate Juris ipsius. Ideoque proœmium et primam causam de vocatis a S^mo^, quoniam ita videretur Episcopatus, et reliqua juris humani esse, et ad authoritatem non esse ex classe antiquorum Patrum, cui omnino sit hærendum, deinde illud accipi de distributione Diœcesum, et Episcopatuum; tres autem causas justæ absentiæ esse exprimendas, videlicet, justa obedientia, urgens necessitas, et charitas proximorum. Cæterum ubi multa dixit de incommodis Episcoporum, ut nequeant suas Ecclesias recte administrare, subdit, peto a Sancta Synodo primum declarari, hoc esse Juris divini; 2°. ut tollantur

pensiones et reservationes fructuum; 3°. ut uniantur Ecclesiis pauperibus aliæ pinguiores; 4°. ut indulta et privilegia adversus Episcopos revocentur; 5°. ut Legati hæc omnia significent Smo Nro.

Parisiensis—Si Episcopi a Deo sunt instituti, ergo ad aliquod opus; inde declarandum est, omnino esse Juris divini, nec possum abduci ab hac opinione.

Carinolensis[1]—cum decreto Paulo III.

Feretanus.

Virdunensis.—Decretum redigatur in meliorem formam.

Vegliensis—quod teneamur jure divino, naturali, et Canonico, pascere gregem, in hoc omnes convenimus. Dissentimus autem in modo pascendi; nam nos (hi qui sequuntur S. Thom.) dicimus modum a jure divino constitutum eum esse, ut resideatur. Alii autem hunc modum aiunt esse ex Jure Canonico. Ego satis moveor, quia Christus semper utitur verbis in personam—mitto vos; eatis; agnoscatis, &c.; nec dicit, mando ut pascetur grex, sed, ut vos pascatis, &c., et traditur in Concilio viii. Constantinopolitano cap. 24., quinimo dico dupliciter Jus divinum hic concurrere; p°. [in] persona Papæ, ut scilicet Jure divino ille teneatur monere et compellere Pastores ad residendum; deinde in ipsismet Pastoribus, quibus æque Jure divino mandatum est, ut resideant.

Sanctonensis[2]—Cum Cardinali Lotharingio.

Auxerensis.

Aversanus—quod quæstio[3] de residentia est inutilis cum necessaria ea omnino sit,[4] quomodocumque sit præcepta: circa decretum varia adnotavit.

Juvenacensis—Declaretur esse Juris divini.

Aleriensis—Placebit decretum, si eorum habeatur ratio quæ annotavit Lotharingius: omittantur gratiæ, sed seorsum concedantur; et eodem modo pœnæ.

[1] Or Carinensis.
[2] Generally Xantonensis.
[3] Quo, MS.
[4] Sint, MS.

Mutinensis—Sicuti olim ob contumaciam Populi Israelitici de eadem re, bis Moyses leges tulit, additis minis, et reprehensionibus, sic scite Sancta Synodus aliud decretum condidit, cum pœnis et aliis stimulis ad evitandum populorum scandalum diu hoc expectantium. Optassem ego explicationem Juris divini, quod tenderet ad amplificandam gloriam Papæ, veramque reformationem Ecclesiæ statuendam; si tamen aliter Synodo placebit, ego accipiam quod dabitur, licet non detur quod præcipue cuperem. Ad causas absentiæ addatur Concilium Sardicense, et Concilium Carthaginense; causa vero de obsessione hostili deleatur, quia contra disput. August. in Epist. De pœnis, addatur illa, ut teneantur in conscientia ad restitutionem fructuum, et reperiantur verba idonea ad tollendas disputationes inter Doctores in hac re; ut scilicet quis obstringatur, quoniam id etiam esse debet commune cum Curatis, deinde quia sicuti nos exigimus eas a nostris Diœcesanis, ita et Papa eas debet posse exigere a nobis. De Curatis inferioribus remedium non videtur efficax; nam maximam id affert molestiam Episcopis, et preces Principum, qui habent eos in Curiis, semper vexabunt Episcopos. Unde subjiciantur pœnis, quibus Episcopi tenentur; deinde astringantur non discedere absque Literis dimissoriis Episcopi, prout in Conciliis antiquis; et si habent alia Beneficia, iis provideatur. De promulgatione inseratur, in Constitutionibus Episcoporum, ut cum conferunt beneficia, cogant provisos jurare, assiduos fore in Ecclesiis: et idem fiat in Camera Apostolica, in collationibus Cathedralium.

Asculanus. Segninus.[1]

Viterbiensis.—Non placet ut recurratur ad decretum Pauli III., ubi apparuerunt varia subterfugia, nec unquam fuit usu receptum. Assentior Cardinali Lotharingio, duobus exceptis, P°. ut Casus in Bulla in Cœna Domini reser-

[1] Seguiensis.

ventur Papæ; 2°. ut Jurisdictiones Episcoporum et Vicelegatorum in foro contentioso ita clare distinguantur, ne oriantur scandala, qualia quotidie videmus.

Insulanus—Synodus debet providere tribus incommodis, quæ maxime impediunt Residentiam; P°. Principibus Sæcularibus; 2°. Metropolitanis; 3°. Regularibus. [De] p°. multipliciter peccatur, quod omnibus notum est, et alias commodius narrabitur. De 2°. Metropolitani absentes constituunt vicarios etiam non Clericos in sacris, qui visitant Episcopos, et omnia pecuniis transigunt: ideo his occurrendum. De 3°. providendum illi mari magno spatioso[1] manibus, et tollantur monasteria, ubi pauciores quam sex fratres morantur.

Fesulanus improbat eos, qui dicunt sufficere Decretum Pauli III., cum arguantur imprudentiæ Legati, qui secundo jam hoc proposuerant, quod maxime est Ecclesiæ necessarium. Apponatur clausula, quæ tribuat clare Deo et Episcoporum ordinationi, quod suum est. De residentia etiam explicetur aperte, Jure divino Pastores ad id teneri.

Lesinensis subscripsit Hydruntino in omnibus. Dixit multa se omittere, ne propositam materiam egrediatur.

Cauriensis—Declaretur residentia esse Juris divini, exemplo Toletani Concilii xi. cap. xi. statuentis, nihil in divino Canone debere esse dubium, nihil confusum. Detur facultas dispensandi in omnibus Casis occultis et irregularitatibus, &c. Non placet id verbum, sive in Commendam obtineatur, &c., nam ridiculus est abusus, unde tollenda est res et nomen.

Leiriensis—Velle se reliquis esse exemplum brevitatis; ideo referre se ad annotationes Lotharingii, et Pragensis, et Granatensis, et Bracarensis. Procemium autem se non

[1] Fratrum in. The *Mare magnum* of Sixtus IV., and the curtailment of its privileges after the Council are notorious.

probare, quia est universale; et dicent aliqui, nos caremus præcepto particulari divino de Residentia Prælatorum, cum Synodus utatur tantum ratione universale. Igitur necessarium esse declarare, Residentiam quo jure sit; et non videre se cur retardetur hæc declaratio. Velle se, ut Christus regnet super nos omnibus modis; nam tremunt viscera cum audit aliquos dicentes, esse Juris divini, sed non esse declarandum.

Auximanus—cum decreto Pauli Tertii, et si quid eget declaratione adjungatur.

Ambianensis[1]—Hæretici hodie aiunt, Decreta in conventibus nostris Gallicis facta esse invalida, quoniam interfuerunt Epi qui tenebantur Jure divino residere in Episcopatu. Unde non placet id verbum, Jure divino, apponi, sed tantum tres causas exprimi, bonum Eccæ universalis, bonum Eccæ particularis, aut Gregis, et bonum Reipublicæ suæ.

Vulturariensis—quod causa absentiæ relinquatur secundum dispositionem Juris, et declaretur Decretum Pauli Tertii.

Montis Marani—Ego tria requirerem pro justa residentia Episcoporum: P°. ut electio Prælatorum sit legitima, et eorum qui idonei sint, et qui debeant residere; 2°. ut possint sine limitatione Episcopi Ecclesiam suam gubernare, et non sint casus reservati in præjudicium Episcoporum; 3°. ut declaretur Residentia Juris divini.

Parentinus—Mutetur procemium secundum annotationes Patrum. Non placet executio, nec exprimatur casus.

Apruntinus—Declarentur sex menses, de quibus in decreto Pauli III. quomodo se habeant: et alia juxta annotationes Patrum.

Lucerinus—Non placet id, quod non liceat ab Ecclesia abesse; nam non continetur nomine Ecclesiæ Diocesis c. cum Clerici de verb. signif. licet e contra secus sit c. 1. de

[1] Ebrodunensis, *Ambrum?*

ver. permut. vi. Unde videretur, quod non posset visitare dioecesim, quod est absurdum : nec pœnæ placent. Ideo stetur jam statutis.

Tiburtinus—Addantur etiam Beneficia affecta, et quomodocunque reservata ; et provideatur, ne Eugeniana impediat executionem.

Albingaunensis—Decretum in universum non satisfacit, nec in ulla sui parte ; nam fit injuria quodammodo decreto sub Paulo III., et Causæ expressæ et pœnæ sunt indignæ, et præmia etiam potius afficiunt injuria, ac sufficit in hoc Bulla Sanct^mi^. Potius sunt tollenda impedimenta Sæcularium. Cuperem tamen Decretum Pauli III. amplius declarari, ubi nulla fiat mentio quo jure residendum sit, et illa quæstio sit tantum inter Catholicos, et aliò tendat.

Ilcinensis.

Assisiensis—Procemium non placet, sed dicendum tantum, quod multis constitutionibus jam cautum, &c. Non mirum est, si hodie pauciores resident ; cum olim essent pascua læta, hodie invenerunt falsi Prophetæ, et infinita incommoda.[1] Non placent causæ expressæ, nam quid si unquam quis vocetur a Papa, non tamen aliquando licebit exire a Dioecesi ? nec pœnæ, quia videremur esse vilia mancipia ; nec præmia, sed tollantur spolia et Collectores super his, et totum negotium residentiæ relinquatur S^mo^ N^ro^.

Vivariensis—Si quisquam est, qui existimet Residentiam Episcoporum et aliorum Curatorum esse de jure divino, ego in his profiteor nomen meum. P°. quia puto hanc esse meram veritatem : 2°. quia non puto me errare, si peto declarari id quod est Juris divini : 3°. quia si implicite id continetur etiam in Decreto Paulo III., non video cur non liceat petere, ut explicite id dicatur ; itaque gratissimum esset mihi id declarari, et id peto ac cupio : sed si id fieri non potest, nec Synodo placet, ego nolo inniti prudentiæ

[1] Commoda, MS.

meæ, et acquiescam aliorum voluntati. P°. quia aliter fieri non potest; 2°. ne tantum temporis in hoc consumatur, et alia utiliora omittantur. Ideo Deus permittat id fieri, quod melius sit. Procemium autem Decreti non placet, quia videmur ignorare verum præceptum residentiæ, et miscentur sacra profanis. Non placent etiam Causæ absentiæ, quia si sunt justæ, dicuntur Pastores residere non abesse Abb. cap. ex parte 2. c. dilecti de Cleric. non resid. Siquidem residere non est actus tam corporis, quam mentis, maluissem exprimi causas injustæ absentiæ. Nec placet pœna de collatione Beneficiorum, quoniam non est pœna conferentis, sed damnum Ecclesiæ.

Acsinus—Peto a sancta Synodo, ut declaretur residentiam esse Juris divini; quod si id non potest, accommodetur decretum ad annotationes Patrum.

Casertanus—Enumeratio Causarum omittatur, et relinquatur arbitrio Sancmi; nec placet publicatio, sed legatur, in Conciliis Provincialibus. Hæc explicetur de jure divino.

Adriensis—Placuisset, ut declaretur, an hoc vel illo jure teneamur, quoniam extra Decretum propositum non est nobis vagandum. Placet decretum paucis mutatis, nec fiat mentio de Decimis, aut subsidiis.

Asaphensis—Declaretur esse Juris divini, quod si id non potest, mutentur saltem in Decreto nonnulla, et præsertim de Casibus in Bulla in Cœna Dni, quoniam primus in ea est de Hæreticis, et tamen de jure competit Ordinario, ut in Clem. pa de hæret.

Senogalliensis — Non placet eorum opinio, qui aiunt standum decreto Pauli III.; nam cum xvi. annos nullum fructum attulerit, non possum ei subscribere. Optassem quidem ipse nunc declarari de jure divino, si id aliis placuisset: sed postquam integra pace, et concordia aliorum id nequit, accipiam et ego quod possum, mutatis aliquibus in præsenti Decreto, et quod in Juramento præstando a Pas-

toribus addatur hoc de Residentia facienda, et in gratiam Episcoporum, qui remotiones habent Ecclesiasticas, eis casus Bullæ in Cœna Domini permittantur.

Chironensis cum Senogalliensi.

Metensis—Quæ perspicua suâ naturâ sunt, non egent declaratione; igitur hic erit agendum paucis non tot verbis: nam satis constat curatos habere assiduitatem, non umbratilem, sed fructuosam, nec volo disputare quo jure, nam præstandam esse satis constat, et utroquè jure mandata dici potest. Et si Canon ille VII. de sacramento Ordinis fuisset firmatus, frustra nunc dubitaretur, cum Episcoporum functio non debeat esse otiosa, et munia mandata Episcopo sint exercenda in agnoscendo vultum pecorum: quæ tamen assiduitas nonnullis ex causis interrumpi potest; veluti si quis Ecclesiæ aut Reipublicæ, aut sua causa ad modicum tempus absit. Cæterum sufficiunt antiquæ pœnæ, quæ si non observantur, frustra condendis novis decretis oleum atque operam impendemus. De præmiis proponenda æterna et spiritualia.

Catalaunensis—Residentia videtur præceptum divinum ex consequentia necessaria; ita tamen, ut recipiat humanam et divinam interpretationem pro ratione loci, temporis, rei, et personæ; id autem declarare puto in præsenti non expedire, nec enim de eo est quæstio cum Hæreticis, sed tantum cum Catholicis; satisque negotii habemus ad ea respondere, quæ subjiciunt hæretici.

Asturicensis.

Campanensis—Quæstio Juris divini est mature consultanda; nam in Residentia duo spectantur; locus et tempus. De loco certum est esse Diœcesim. De tempore, nec unquam nec semper; quoniam aliquando expedit alibi esse. Ideo videndum, quando hoc liceat; et sunt tres casus a multis considerati, quibus addendum est, recreationis causa ad modicum tempus, quod nemo dicet esse mortale pecca-

tum. Ego tunc necessarium residere existimarem, cum indigent greges, et cum ex absentia Pastoris posset grex periculum pati. Cum vero medium est tempus vacuum negotiis, nec gregi necessarium, et tunc non videtur Jure divino residendum. Aliquando etiam melius est alibi morari ex causa Ecc^{æ}; et tunc de Jure divino est non residere in Ecclesia Igitur dicendum, tunc esse residentiam Juris divini, cum Pastor est necessarius gregi. Verum nullam ego utilitatem invenio decidendæ hujus quæstionis; nam duæ rationes contra adduci solent: P^{o}. quia magis incitabuntur homines ad residendum, quod tamen [aliter[1]] se habet, prout nec abstinent se ab usura, licet ita declarata in Clem. 1. de usur: 2^{a} ratio est, quia occurretur dispensationibus, ne concedantur. Respondeo, non tollentur tamen interpretationes pro tempore et loco, quæ idem efficient: imo plus multo; quia dispensationes, cum sint contra[2] jus multi timidæ conscientiæ non valde reformidant, et acquiescunt tamen declarationi, quia est proprium jus, et nihil continet privilegii. Dicunt alii, veritas est omnino declaranda. Respondeo, non debet, quando scandalum, aut major perturbatio aliarum rerum sequeretur; prout hinc maxime oriretur, cum omnia quæ hodie Hæretici contra Papam, Episcopos, Sacerdotes, et Ecclesiam blasphemant, sumant ex jure divino. Sequerentur ad hæc scandala: P^{o}. quia dicerent, præcepta Ecclesiastica non sufficere ad inducendum peccatum mortale; 2°. quod Papa fuerit in errore dispensando antea ad plura incompatibilia; 3°. quia dabitur occasio prælatis recedendi ab obedientia et præceptis Papæ; nam dicent, magis est obediendum Deo quam hominibus; 4°. quod Populi, discedente Episcopo ex diœcesi, segregabunt se ab ejus obedientia.

Commend^{s}[3]—decretum emendetur ex Prum annotationibus, et quæstiones omittantur.

[1] This appears a necessary addition. [2] Con. MS. [3] Comensis.

Montis Flascon[1]—quod pœnæ non placent, et antiqua Concilia mitius egerunt; hæcque sunt aliena ab instituto illorum. Declaratio Juris divini omnino est repudianda propter multa quæ pacem Ecclesiæ possent perturbare malitiâ Hæreticorum. Non obstat, quod hoc præceptum sit affirmativum, ideoque non obligat, nisi pro loco et tempore; nam imo includit negativum, sicuti est in restitutione; nam semper quis tenetur restituere. Igitur non videtur hoc declarandum, et, quando id faciendum esset, oporteret addere, Episcopos teneri de jure divino residere in Ecclesia, cujus divisio jure Ecc̄lico fuit instituta et ei assignata.

Segobiensis—Præmiis addatur jus absolvendi in matrimoniis contractis, et irregularitatibus; nam cætera facile consequi Episcopi poterunt ex multis Bullis quæ quotidie prodeunt in Hispania.

Auriensis—quod declaretur esse Juris divini, quodque ita magis corroboratur authoritas Papæ quam ei detrahatur, quodque negari non potest, quin saltem Jure naturali ex officii natura necessaria non[2] sit Residentia, [si][2] peccata graviora retinenda essent in salutem animarum, non in utilitatem reservantis. Non placet id, de decimis, quia, si injustæ sunt, auferantur, non approbentur; si justæ sunt, ab omnibus sustineantur. Ubi de correctione morum agitur, addatur etiam, quoad Cultum divinum et taxationem mercedis Parochorum. De Curatis addatur, non obstantibus consuetudine et dispensatione, &c. Item non detur dispensatio de non residendo inconsulto Episcopo ex quacunque causa.

Anconitanus, quamvis alias petierit declarationem Juris divini, quia tamen animadvertit id sine magna contentione ac perturbatione perfici non posse, utilius putat, nunc ab

[1] Falisci.

[2] This non I suppose is superfluous, and I have ventured to insert si, to produce sense.

eo abstinendum. Quare decretum propositum probat, nonnullis mutatis.

Cenomanensis—Cum alias dixerit, Episcopos a Christo institutos, hinc sequitur, et residentiam ab eodem mandatam.

Mazariensis—Non placet id, temere vagantibus, nec id, modo vocationem non procuraverit, &c.: non placent, nec præmia nec pœnæ, nec, videatur opus servile, nec placet promulgatio.

Minorensis—Causæ nimis sunt restrictæ; nam enumerantur in Jure, fortasse 25. ut pro Joan. de Selu. in tract. de benef. Non placent pœnæ, quod non sunt ex dignitate, nec modus promulgationis.

Sibinicensis—Vera et realis provisio esset declarare, teneri Episcopos jure divino et humano residere. Quod si id non placet majori parti, tunc ego subscribo decreto, mutatis tamen paucis annotatis a Patribus.

Vanensis[1]—Satis est declarare teneri residere Episcopos vigore hujus Œcumenici Concilii.

Cotronensis petiit Jus divinum et alias multas pœnas.

Legionensis—Multa de Residentiæ necessitate, et præcepto Juris divini tot sæculis ante Jus Canonicum, idque ex variis authoritatibus Prophetarum, vel Pastoribus, &c.; et quod vix alia ratione unquam poterit occurri tot dispensationibus ad incompatibilia, totque aliis, qui quotidie grassantur abusus, cum ex præteritis possimus colligere futura.

Quinqueecclesiensis[2]—Dicam brevissime, quoad ejus fieri poterit, quoniam decretum longissimum est: duo propono: p°. An residentia sit Juris divini: 2°. An expediat eam

[1] Vaurensis? The word successionem follows, for which I can imagine no meaning.

[2] Raynald. 1563, xviii. has nearly the whole of this speech; but professedly omits a detailed account of the protracted discussions concerning residence. The MS. Diario of Astolfo Servantio attests the *molte discordie* of the bishops, and the *brutissime parole* between two archbishops on this subject and occasion.

declarare. De primo, simile hoc videtur illi interrogationi, an cœlum moveatur ab oriente in occidentem, aut e contra. Nam si quis simpliciter respondeat, ab oriente, deinde[1] oportet distinguere an motu primi mobilis, an planetarum, an motu trepidationis. In residentia, nequeo simpliciter respondere, nam quædam est Juris divini, quædam non divini. Triplex Residentia: P°. superstitiosa, ut quidam scrupulosi aiunt, ita ut nec majori charitate urgente, nec ex causa obedientiæ, aut necessitate Ecclesiæ velint abesse, ut etiam Segobiensis, et Cardinalis Lotharingius adverterunt. Dico igitur hanc esse Juris superstitiosi. 2ª est hypocritica, ubi quis residet ut gregem tantum tondeat, mulgeat, et omnia expilet; et ista est Juris diabolici. 3ª nascitur ex re ipsa, quod est, vere et fideliter pascere, et exclusis legitimis causis, ut, exemplo, prædicationibus, sacramentis, erudiat populum; et hanc si dicerem non esse ex Jure divino, viderer mihi parum fidelis esse; atque hoc vocabulum Residentiæ, licet non reperiatur in sacris Literis, res tamen ipsa satis invenitur, prout Purgatorium, Confessio Auricularis, Trinitas consubstantialis, Missa, et similia. Sicuti igitur de auriculari confessione, in eodem nostro concilio cautum est esse de jure divino, ex necessaria consequentia non video cur non idem et in Residentia sit dicendum. Nam et praxis Ecclesiæ, ad quam semper confugiendum est, id docet, quæ recens consecratis Episcopis præcipit, Vade et prædica populo; igitur nisi legitime impeditus sit, utique jure divino tenetur. 2ª propositio, an hodie expediat declarari, dubium facit; P°. quia tot annis 1562 nihil unquam tale statutum; 2°. quia aditus aperitur Hæreticis ad oppugnanda decreta Ecclesiæ; 3°. quia diminuitur Jus Papæ, ne possit dispensare super Residentia; 4°. non tenetur concilium declarare omnes veritates, sed tantum quæ controversæ sunt inter Hæreticos; 5°. quia Jus divi-

[1] Unde, MS.

num æque in omnibus est retinendum; sed variæ sunt Ecclesiæ, in quibus non possunt Pastores permanere ob injurias sæcularium, et quia necessarii sunt Episcopi in Consiliis Principum pro utilitate Ecclesiæ, et alias ob multas causas. Verum in contrarium, quod imo expediat illud; P°. quia necessaria est reformatio, maxime hoc tempore, et in hac re; 2°. sicuti in deploratissimis rebus medici confugiunt ad extrema remedia, sic hoc tempore ad Jus divinum recurrendum, cum alia non prosint; 3°. quia Principes ita cessabunt ab injuriis, cum videant Jure divino hoc statutum; 4°. quia non potest id amplius omitti absque maximo scandalo; et populi expectant, an simus justi Judices in causa nostra. Igitur sentio omnino esse hoc declarandum, nam contra adducta facile ex his tolluntur. Decretum hoc nostrum[1] non videtur ex dignitate Sanctæ Synodi, minusque sufficere decretum sub Paulo III. Placeret mihi, ut principium decreti exprimeret, quod jure divino residendum est, et sacramentis prædicationeque personaliter populus pascendus. Nam cum Dominus dixit Petro, Pasce, si Petrus respondisset, pascam absens, quid dixisset Dominus? Vade retro Sathanas. Vellem ego sine aliis novis pœnis, ut revocentur in usum munera Ecclesiastica, Patriarchæ, Metropolitani, Episcopi, Archidiaconi, et similia.

Vicensis—quod hi qui non possunt, aut nolunt residere, variis ex causis, non deberent hac in re votum ferre; nam Canon prohibet eos, qui, cum similem causam habent, judices esse. Nos Hispani, ait, inique accusantur, quod Jus divinum petamus, superbiæ causa; nam imo testis est conscientia nostra, nos maxime velle subjectos esse S^{mo} N^{ro}, dummodo in ædificationem operetur. Ego igitur rogo, obsecro, peto, requiro, pro Ecc^{æ} meæ interesse, ut tandem id declaretur.

Gerundensis—Amoveantur omnes Curiales a conficiendis

[1] If this is not the word, it may be novum.

decretis, cum his non sufficiat una Abbatia, nec unus Episcopatus. Procemium non declarat veritatem, quæ debet esse nuda, et continere Jus divinum.

Almeriensis—P°. quod Pastores Jure divino residere tenentur. Licet præceptum sit affirmativum, includit tamen negativum, quia semper oves indigent præsentia Pastoris; 2°. quod expedit id declarare, juxta Psalmum, Declaratio sermonum tuorum illuminat, et Lex Dni convertens animas; 3°. quod tenetur Synodus, et quisque Prum sub peccato mortali, id definire; Væ enim illis qui veritatem abscondunt; et frustra aliis rebus manus admovebitur, nisi ab hac, tanquam prima causa, inchoetur.

Ilerdensis probat decretum Pauli III., sublatâ tamen occasione fraudis, quod ad sex menses, &c. De procemio extat Extravag. Innoc. VI. cujus verba sumi possent, ob idque ejus exemplum edidit, quod extat, fol. . Quod dicitur de Principibus qui evocent aliquem, non placet, propter minores Principes, veluti in Regno Neapolitano, Barones, a quibus cavendum est. De Bulla in Cœna Domini non placet ut id committatur Episcopis; nam ibi multa sunt in favorem Immunitatis Ecclesiarum, quæ non passim sunt promittenda. Consulerem potius, ut ea Bulla a sancta Synodo perpetuâ Constitutione sanciretur, ne necesse sit eam singulis annis renovari; et possit id fieri in præsenti Sessione, quoniam tamdiu omnes aliquid insigne a nobis expectant. De collatione Beneõrum cuperem aliquando statui, ut certa sint Beneficia, quæ potest conferre Episcopus, et quæ non potest, sublatis tot reservationibus et occasionibus litium. De impedimentis, quæ objiciunt multi in residendo, forte id simile est quod aiunt, voluntatem æquiparari impotentiæ, nam, si volent, facile etiam poterunt residere.

Buduensis—quod non expedit declarare observantiam Sedis Aplicæ.

Vicus[1]—quantum scit, non est Juris divini.

Aquensis—Declaretur residentia esse Juris divini, quoniam hinc Sedes Aplica lædi non potest, quæ suis satis est munita præsidiis. Si tamen aliis diversum placet, ego illis assentiri sum paratus.

Ostunensis—Cum hominem verba facere putetis, qui sui Instituti retinens est, et a Jure divino discedere potest, postquam ego Pastoris munus suscepi, et diligenter munus hoc totum cogitatione complexus sum, ita semper mihi persuasi, non posse me absque mentis meæ piaculo ab hac sententia discedere. Dicam igitur tantum summa quædam capita, ut, qui authoritatem Aplicam tantopere jactant, intelligant, nihil nobis antiquius esse, quam ut ejus dignitatem ac majestatem tueamur; speroque aliquando futurum, ut qui nullum cupiditatibus suis tegendis locum relictum vident, nisi sub hoc Sanctæ Sedis Aplicæ nomine se protegant, aliquando, expulsâ eorum fraude aut negligentia, aliis negotia non exhibeant. Indignum verum puto hoc ordine nostro, ut consilia nostra optima et saluberrima temporibus accommodemus; nec video quo pacto debeam ego conscientiæ meæ recta monenti refragari. De proœmio non placet istud, quoniam tecte et oblique, non detegit veritatem Juris divini. Unde potius probarem illud Innoc. VI. quod heri retulit D. Ilerdensis. Displicet quod multi improbent hic apponi præmia[2] et pœnas, cum imo antiquissimus hic usus sit legum, ut iis vinculis homines in officio contineant, et ita in Canone Apostolorum, et ubique in Conciliis observatur. Duæ enim tantum sunt rationes aptæ legibus exequendis, aut amoris aut timoris: igitur placeret utramque hic exprimi: I°. quod de Jure divino tenentur; 2°. quod temporales pœnas aut præmia haberent veri aut simulati Pastores. De peccato mortali, placent, quoniam

[1] Vicensis. [2] Proœmia MS.; evidently wrong.

qui sine causa non residet peccat mortaliter, et quia contra Jus divinum, et contra Jus Ecclesiasticum, et ita bis peccat; siquidem certum est, etiam Constitutiones humanas posse obligare ad mortale, quicquid dicat Joan. Gerson, qui in hoc deseritur a suis, ut a Jacob Almain de potestate Ecclesiæ.

Vestanus—fiat declaratio et additio ad decretum Pauli Tertii cum explicatione muneris Pastoralis: non placet illud de fructibus, nec de tempore; nam, circa tempus, non video quomodo possit statui regula generalis, cum aliud in Civitatibus modicis, aliud in minoribus requiratur, et Jo. in Extravag. fine de majoritate et obedient. statuit, ut nec per mortem liceat abesse sine licentia, sed id nimis durum, unde posset mensis per se, et reliquum de licentia. Placet de peccato mortali, quoniam id admittunt omnes summistæ, aiuntque alias teneri ad restitutionem, et sine hoc remedio vix aliter providebitur residentiæ. Multi opponunt quod dantur uni tot Parochiales. Ego versatus sum in Curia 25 annis, et scio nunquam fuisse datas alicui tres Parochiales; nisi Referendariis, idque ante principium hujus Concilii; postea Paulus III. redegit ad duas, et addita clausula, dummodo non distent ultra dietam, et hodie servatur. De Principibus est textus cap. non est de voto. Illa clausula, ad medicum tempus, non placet, quoniam tunc non est necessaria causa c. magnæ de voto. De Casibus reservatis, cum exceptione Bullæ, est similis extravagans Sixti IV. et Pauli II. de immunitate Ecclesiæ. De Curatis dicatur, quod Eugeniana non potest[1] nisi servientibus ipsi S^mo^. Publicetur Decretum in Cancellaria, et in Synodis Provincialibus c. grave nimis de Præben.

Dolensis—laudat magis quod Residentia executioni moderetur, quam quod declaretur.

[1] Prodest?

Nimociensis—Ut provideatur residentiæ, necessarium est videre causam non-residentiæ, quæ inde oritur, quod non ingrediuntur Episcopi per ostium, nec vocati, ut Aaron, sed per ambitionem et sordes. Puto esse contra jus divinum statuere residentiam esse de jure divino. Non quia non illud affirmandum; imo displicent illi libelli, qui contrarium aiunt, tanquam scandalosi, et abducentes ab eo quod pium est, sed quia ut Canon hac de re promulgetur, oporteret id esse expressum a Deo; quod tamen non est, nec sufficit id deduci ex consequentia. Unde hæc opinio potest privatim defendi in Scholis, sed Canoni non congruit.

Brixiensis—Omnes populi summa attentione expectant a nobis aliquid hac de re; unde, hoc omisso, magna scandala orientur; nam dicent nos recusasse legem condere, ut liberius liceat vagari, et subtrahere collum huic suavi jugo. Decretum autem Pauli III. circa tempus facile eludi potest. Placeret causas absentiæ relinqui arbitrio non ipsorum Episcoporum, sed aliorum, ne quisquam sibi id arroget, ac prætendat causam absentiæ.

Calaguritanus—de jure divino.

Isclanensis—quod non placet primum decretum, nec secundum, sed juxta annotationes Patrum, &c., accommodentur.

Elnensis petiit declarari de jure divino.

Ugentinus[1]—idem.

Feltrensis—quod satis est decretum Pauli III., et Bulla Pii IV. et ea exequenda.

Civitatensis—De jure divino, &c., et nulli unquam licuit vagari extra Diœcesim, ut extat in canone Apostolorum, et Concilio Antiocheno, et in vi. Synodorum, et Justiniano in novella 126, et C. quod si humanæ Constitutiones servarentur, satis esset e divinis factum. De Curatis non

[1] Uxentinus, *Ugento*.

sunt exprimenda omnia impedimenta, et facile eludi Decretum posset.

Neocastrensis—quoniam multi petierunt declarari de Jure divino, cavendum puto; quoniam cum institutio Episcoporum, quod ad Jurisdictionem, proficiscitur a Papa, utique absolute statui non potest Residentia esse Juris divini, quoniam quoad sacramentalia non est necessaria perpetua assiduitas, cum habeat certa sua tempora. Quoad Jurisdictionalia vero secus est, quia a Papa oritur. 2°. advertendum, quod Sotus et Miranda hinc inferunt, non posse tunc dispensari super residentia. Verum cum duplex sit Jus divinum, alterum immediate a Deo, alterum quod relinquitur ordinationi hominum, utique[1] falsum est, quod in secundo hoc non possit dispensari, cum pendeat ab ordinatione humana, ideo videmus et antiqua Concilia, et sanctissimos Papas semper dispensasse. Unde placebit mihi, ut fiat declaratio Juris divini, adjectis tamen suis circumstantiis et modificationibus, ne æquivocetur. 3°. scimus quod in Polonia Hæretici inceperunt objicere, ne Episcopi sint Consiliarii Regii, quia jure divino tenentur residere. Idem in Gallia Princeps de Conde et Hæretici alii opposuerunt Card[li] Borbonio, et aliis Episcopis. Ideo cavendum ne detur occasio futuris temporibus perturbandi Ecclesiam, et statum hunc nostrum monarchicum, et Hierarchicum, diminuere; unde omnia pessum irent.

Civitatis Castelli—ex decreto Pauli III. satis colligitur necessitas residentiæ: fiat ergo Procemium, in quo addatur, quod pascere est de jure divino. Apponatur pœna, quæ habeat secum executionem, P°. ut non faciat fructus suos; 2°. ut incurratur peccatum mortale; 3°. ut interdicatur Episcopis et Curatis exactio decimarum.

Acciensis. Cremonensis[2]—Ponantur ob oculos cuicunque

[1] Uti, MS. [2] I suppose these two prelates agreed in the opinion expressed.

Pastori ea quæ sunt muneris sui, et quæ ipsimet in obligatione sua aut professione pollicentur, quæ satis ostendunt onus nostrum et rationem ejus.

N. Gallus — Non declaretur Jure divino; nam hinc Hæretici multas cautiones; ut nobis infensi sint etiam nos experti sumus in Gallia. De Curatis: addatur etiam de dignitatibus, ut resideant.

Massalumbrensis — Nullum magis præsens remedium quam ut declaretur Jure divino; si tamen aliter majori parti placuerit, acquiescam.

Bergomensis — Sufficiunt pœnæ antiquorum canonum, dummodo executioni mandentur. Hoc decretum igitur non placet, sed illud quod sub Paulo III., declaratis et additis necessariis. Maxime tamen placeret, ut declaretur esse Juris divini; nam, qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor ego eum coram Patre meo.

Cornuvalensis[1] — Cum Cardinali Lotharingio præmia nulla placent, nisi id quod per Paul. immarcessibilis suæ gloriæ, &c.

Anglonus[2]—Omnes convenimus, ut omnino Pastores resideant, aliter Religioni male consultum fore. Igitur debemus nos inire rationem aliquam ut omnino id muneribus impleamus. Nam, et in proverbio est, qui debiti exsolvendi animum habet, is non veretur quolibet arctiore etiam nomine se ad id astringere. Si res esset integra rejicerem omnia ad Sanctm. At postquam omnium oculi in nos sunt conjecti, et expectant a nobis quid agamus, necessario debet aliquid prodire quod publice expediat. Nec obstat, quod aliter sub Paulo III. hoc statutum sit. Nam cum minus perfecte atque exacte id olim cautum, debet nunc a nobis absolvi, sicuti in præcedenti sessione de electione Episcoporum decreta sunt condita; de qua re et sub Paulo III. fuerat sancitum.

[1] ?

[2] Anglomensis.

Parmensis—negotium prolixitate in dicendis sententiis et resecandis superfluis videtur omnino desperatum, cum Patres non pareant monitionibus Legatorum. Displicet, quod aliqui adeo aperte conentur offendere alios, et vellet eos abstinere ab iis verbis, ne necesse sit privatis negotiis, et non publicis, operam dare.

Salmanticensis—Non est faciendum novum Decretum, cum sufficiat id sub Paulo III.; si tamen hoc retinendum est, mutentur nonnulla juxta annotationes Patrum.

Dertusensis — Quamvis alias petierim declarari esse Juris divini, tamen quoniam caute ambulandum est juxta Apostolum, et magna est malitia hominum, ideo nunc supersedendum puto, quoniam hinc multa Hæretici tentant elicere, urgentque alia magis necessaria tractanda. Si dicis veritatem esse declarandam, respondeo, te justa petere, sed non juste, quoniam hoc non est tempus. Deinde, non est absurdum, ut suspendatur declaratio alicujus veritatis per aliquod tempus, ut olim de Trinitate, de Incarnatione, &c. Sic multæ sunt veritates quas Deus non vult ita aperire, ut cum Dominus dicit, non esse vestrum scire nec tempora nec momenta, &c. et illud, quod diem Judicii nec Angeli sciunt, &c. Sic in certitudine gratiæ, in prædestinatione, et similia. Si ais, illa esset lex perfectior, respondeo, quod sat est[1] habere legem sufficientem; nam alias Deus potuisset ipse condere leges humanas. Deinde etiam multa adversus Evangelium fuerunt olim permissa ob imbecillitatem, ut de Circumcisione, suffocato, et similia.

Calvensis—quod non declaretur de Jure divino.

Orator Regis Poloniæ—Profiteor sane Residentiam esse Juris divini: non tamen placet ut nunc declaretur; vereor enim ne, malo nostro et Ecclesiæ, multa hinc his temporibus detrimenta sequantur. Dicam enim quod in Regno nostro acciderit; nam ex quo Regnum nostrum Catholicam fidem

[1] Esse, MS.

suscepit, semper Episcopi, cum aliis proceribus, in consulendis rebus publicis interfuerunt; et id nisi servatum esset, jam actum esset de re omni spirituali, et Jus divinum cessisset Juri Satanico. Itaque hoc tanto præsidio res Ecclesiastica semper conservata est. Cum vero hoc Concilium, ut generale est, ita etiam rebus communibus consulere debeat, ideo cavendum est, ne in aliquibus locis hæc declaratio noceat, &c. Nam Hæretici apud nos, qui quærunt Episcopos a Consiliis[1] publicis ejicere, statim insurgent, et nos Jure divino, inquient, teneri, non discedere ab Ecclesiis nostris. Quod si dicetur, esse præceptum affirmativum, quod obliget pro tempore, et remittatur ex causa; tunc illi dicent, nos causas istas pro libidine nostra nobis confingere; et si exprimimus in Decreto certas causas, tunc rursus dicent, Concilium Tridentinum non potuit effugere, quominus declararet Jus divinum, tamen in gratiam Episcoporum[2] confugit ad quosdam prætextus. Et certe non videtur decere, ut declaretur aliquid Juris divini, et deinde excipiantur casus ubi non servetur Jus divinum. Quod si tandem hoc faciendum esset, oporteret præcidere disputationes Theologorum Minorum. Id autem, quam scandalosum sit, et dubitare de re tam certa, omnes vident.

Neoquensis—quod non est declarandum, et quod sub hoc colore volunt quidem inferre reservationes, et collationes Beneficiorum, et dispensationes, et fere omnia, esse Juris divini, et sibi ea retinere: miror ego,[3] cum tam multi petant reformari Capita, Curiam, Prælatos, cur non etiam petunt reformari Reges, et eorum Dominia.

Trojanus—Non placent præmia, aut pœnæ, ne detur occasio populis obloquendi. In aliis, cum Patrum annotationibus.

Gadicensis—Declaretur de Jure divino; in decreto dis-

[1] Conciliis, MS. [2] The MS. here inserts deinde. [3] Ergo ?

plicet, quod non fiat mentio de Cardinalitia dignitate, cum et ipsi teneantur residere.

Papiensis—Placuisset magis declarari de Jure divino, sed tunc postquam videt id fieri non posse absque magna dissensione, ideo et ipse acquiescet.

Columbriensis—Inter varias opiniones de Jure divino fateor me, pace conscientiæ meæ, omnes audivisse. Nam cum hic articulus pendeat ab illo, An Institutio Episcoporum sit Jure divino, et ille nondum sit decisus, multæque sunt authoritates in utraque parte, Orig. in Hom. supra Numer. cap. xvi., ideo non miror Patres fluctuare, nec dubito hæc teneri Episcopos Jure divino residere. An vero expediat declarare, audivi Legatos dicentes non fuisse eorum consilium, ut tractaretur hæc quæstio. Ideo his concedo, et placet Decretum cum annotationibus.

Nucerinus—Hæc quæstio est soror germana illius de Institutione Episcoporum, quæ adhuc calens est, et recens; nihilque aliud quæri videtur, quam ut declaretur Jus divinum, quod posset dissolvere veritatem sanctæ Ecclesiæ; præstatque reipsa munus nostrum præstare, quam disputationibus rem protrahere.

Famagustanus—Fiat non novum Decretum, sed declaratio illius Pauli III: in Casibus conscientiæ habeatur ratio Episcoporum, qui longe absunt a Curia Romana, prout ego sum. Ideo vellem dari facultatem Archiepiscopo Cyprio, Metropolitano meo, quam amplissimam in Casibus conscientiæ.

Conversanus—cum annotationibus Patrum.

Sarzanensis tria proposuit; Primo, quæ necessaria ad pascendum; 2°. an remedium a multis decantatum verum sit, et unicum; 3°. de decreto. Quoad primum, præsentiam domini mire prodesse; nam ut refert Arist. in Œconom. oculus domini impinguit equam, et nullum sterquilinium uberius quam vestigia domini. Ad 2^{m}, qui non obedit Eccle-

siasticis præceptis, is committit in legem divinam, et satis hoc; nec prodest compellere Jure divino eos, qui recusant. Nam etiam in negativis præceptis de furto, homicidio, adulterio, quotidie omnes peccant. Ad tertium cavendum a novis decretis, ut Arist. lib. 2. Polit. cap. 6, et executioni mandetur illud Pauli Tertii, &c.

Oppidensis—Frustra disputatur de Jurisdictione, an sit a Deo, an a Petro; quoniam nos nullam habemus, cum impediatur a Dominis temporalibus, et his potius providendum quam disputandum.

Pisaurensis—Placet quod dicitur de peccato mortali; cætera cum annotationibus Patrum.

Civitatis Pennensis—Tollantur ea verba, si quis a S^mo^, ne videatur præscribi lex Sanctitati suæ.

Pampilonensis—Declaretur quo jure sit Residentia.

Lucensis varia in verbis Decreti adnotavit, veluti in procemio, id quod Synodus decernit ne liceat, &c. et id verbum, Præpositi, aut Præfecti, cum sint verba sæcularium magistratuum, et hinc inferri possit, Episcopos esse institutos jure humano, &c. Dixit etiam non placere, quod solâ voluntate Papa possit avocare Episcopum ab Ecclesiis. Nam voluntas Dei sola est, quæ efficit aliquas[1] res justas; at in Papa requiritur causa, prout in aliis. Idem dixit de Cardinalibus, qui non debent non residere in Ecclesiis ex eo solo, quod sint apud Papam. De munere residentiæ adduxit Numer. cap. xi., omnesque ad id teneri jure divino, et ex justitia humana; nec id posse fieri per alium; cum repugnet verbum Residentiæ, et sit electa industriâ persona, ut doceat et ministret spiritualia; et, cum Episcopus acceptaverit et proventus et officium, certe si non præstat [officium[2]], committit contra Jus divinum et Jus morale.

N. Gallus—cum Lotharingio; nec placent præmia, cum

[1] Alias, MS. [2] This addition seems to be necessary.

potius sint onera, et Ecclesiæ debeant suæ antiquæ libertati restitui.

Aliphanus—Non placet quod in decreto vocentur Episcopi, delegati Apostolici, quoniam ex sua ordinatione habent alia annexa, et, ut non discedam a Decreto meo, ut supra, non acquiescam, nisi his authoribus ante ann. 400, nisi ubi posteriores nituntur authoritate, aut Sacræ Scripturæ, aut Conciliorum, aut Decretorum. Igitur serventur Jura sua Patriarchis, Archiepiscopis, Epis, &c., et quod omnino declarandum est de Jure divino, ac, quod hactenus nulla ratio in contrarium allata est alicujus momenti, et quod hæc domus ruinam minatur, et omnia incendio conflagrant, et nos tantus stupor invasit, ut adhuc aquam extinguendæ flammæ non præbeamus, &c. Sunt quatuor, quæ sibi persuasum habet: P^{m}. Concilia generalia debere libere omnibus patere: 2°. Papatum esse humana inventione institutum: 3°. nihil nos agere nisi ex præscripto Sanct^{mi}: 4°. nos esse satellites Sathanæ, solumque servire cupiditatibus nostris. Si quæstio fuisset de decimis, utique omnes confugissent ad jus divinum: nunc in residentia omnes videntur obtorpescere. Imo expedit Sanctitati suæ, ut hoc declaretur, ut sciat quid sit album, quid nigrum. Quod vero dicunt aliqui, debere hæc interim dissimulari, illud, nemini dixeritis, visionem hanc &c., non repugnat rei nostræ. Alii aiunt, si residentia est Juris divini, certe et Jurisdictio; et hoc non nego, nam si radix et ramus, quis dubitat, &c.

Priul.[1]—quod Cardinalis Polus, apud quem tunc erat sentiebat, Residentiam esse Juris divini, et quod, ob hanc causam nolens etiam apud Reginam detinebatur, et quod aliter res erit magno scandalo, nisi declaretur. Quicquid tamen statutum fuerit, se in bonam partem interpretaturum, cum id ex Dei voluntate futurum sit pu-

[1] S. Pæpuli?

tandum, seque magna conscientiæ tranquillitate cæteris assensurum.

Soranus—Fiat decretum tanquam appendix et declaratio Decreti sub Paulo III.

Imolensis divisit decretum in septem partes, et quod ad Jus divinum varie sumitur; quandoque pro eo quod in sacra Lege veteri et nova, c. in nova 16 q[e] 3. cap. etsi Christus de Jurejurando; aliquando pro eo quod in lege Canonica c. nimis de Jurejur. c. susceptis 21. q[e]. 1. Rursus quod ore Dei, vel quod inde tacite infertur S. Thom. 2[a]. 2[æ]. q[e]. 38. art. 2. c. non debet de consanguin. et affin. et aliis modis. Inde varia in Decreto annotavit, et de impedimentis multa etiam.

N. Scotus—Credo residentiam esse Juris divini, et cogendos Episcopos ad eam. In aliis cum Lotharingio; et placent præmia et pœnæ.

Briaticus[1]—Decretum sub Paulo III. declaretur.

Tininiensis—Non potui mihi temperare, quin inclusum animo dolorem de tot controversiis expromerem, ut hac ratione eum aliqua in parte mitigarem, &c. Nos olim objiciabamus Hæreticis, quod inter se non convenirent, acerbeque concertarent, hincque charitas omnis ab eis exularet, nec Spiritus S[tus] iis adesse posset; nunc quam bene in nos iidem hæc tela retorquebunt! &c. Quid tot verbis opus: tandem declaretur esse Juris divini; cur enim timemus veritatem explicitam nobis obesse posse? Hoc enim primum et firmum fundamentum conservandæ Christianæ Reipublicæ esse certum est; eoque prætermisso, cætera omnia fluxa et caduca esse, &c. Reliqua eleganter, et meditatâ oratione, sed satis prolixe.

Montis Politiani—necessarium esse novum aliquod decretum, quod tamen annectatur cum illo Pauli III. Non placet procemium, quia nimis generale, nec causas exprimi.

[1] ?

Probat pœnam peccati mortalis, cum hinc janua patefiat ad veram dilectionem Dei, timore prius excitatam. Cuperet deinde omnino declarari, Residentiam esse Juris divini; nec video quæ aptior ratio hac una possit excogitari.

Bobiensis—cum Lotharingio.

N. Hibernicus—quod placet illa causa apposita in Decreto. Est necessarium, ut Prælati intersint in Conciliis Regum et Principum; alias actum esset de Religione in multis Regnis. Nam in Hibernia, cum ageretur Concilium Reginæ Mariæ, et duo contenderent de Episcopatu, alter Catholicus, alter Hæreticus; dixit Advocatus Catholici, Adversarium esse repellendum, quia obtinuit Episcopatum a Rege schismatico Henrico octavo: tunc statim Præfecti Concilio judicaverunt illum reum læsæ majestatis. Ille respondit, rogo ut me audiatis; nam si Henricus fuit Catholicus, necesse est, ut Regina sit schismatica aut e contra: eligite ergo utrum velitis. Tunc Præfecti, his auditis, illum absolverunt, et eidem Episcopatum concesserunt. Hæc est ratio cur non probem proœmii declarationem Juris divini; non quia non sentiam ita esse, sed ne Hæretici dicant, hactenus Episcopos, qui interfuerunt Consiliis Principum, fuisse in peccato mortali, ut dixit Orator Regis Poloniæ. N. Hibernicus—placet declarari.

Vercellensis—cum decreto Pauli Tertii, additis annotationibus Patrum, et pœna peccati mortalis.

Urbevetanus—quod hoc decretum videtur potius Absentiæ quam Residentiæ, quoniam residere simpliciter, et gaudere privilegiis, ac evitare pœnas, in reliquis non inservire Ecclesiæ, is potius censendus est tanquam absens. Non placent illæ causæ expressæ, quoniam possunt esse aliæ causæ, ut subvenire fratri, quod accidit Cardinali Ascanio, ut Afflict. decis. 29. q. incip. res Federic.[1] Item ob intemperiem aeris

[1] Federicus Senensis wrote several pieces. His Consilia in Jure is frequently referred to in Praxis Beneficiorum, P. Rebuffi, in the second part, under title

ut contigit Gregorio XII. ut ait Felin. cap. . Unde placet potius clausula generalis; ut dicatur ex justa causa, quoniam variæ sunt causæ absentiæ, alia necessaria, alia probabilia, alia voluntaria, et similia: ut pro glos. l. fin. de restit. in integr., &c.: quoad quæstionem, an residentia sit Juris divini, quamvis aliqui Patres dixerint hoc esse ita clarum, sicuti id est totum majus sua parte, ego tamen fateor mihi dubitationem hærere; nam præceptum residentiæ restringit locum, personas, et modum pascendi, videlicet per se, et non per alium. Nam primo[1] ex Evangelio contrarium constat; ibi, faciam vos Piscatores hominum, et non dixit magis horum quam istorum, &c.: 2°. Ite in universum mundum, et prædicate omni creaturæ, &c.; ergo non certis tantum personis: 3°. Quia dicitur, pasce oves meas, &c., et non distinguit quas oves. Deinde si residentia est præcepta a Christo, quare is non assignavit certam sedem, imo eo tempore non poterat, cum nondum essent civitates Catholicæ; nam postea sedes sunt distinctæ c. 1. 22, dist. et 99 dist. c. ecce et seq. facit; et c. non oportet 7, q^{e} 1; et ante Concilium Sardicenum audiebatur hæc vox, Residentia; sed ibi primum usurpata. Non obstat, quod pascere sit de Jure divino; nam fateor: sed locus et modus pascendi non est a Jure divino, sicuti matrimonium est a Jure divino, et tamen modus contrahendi et forma verborum est de Jure civili; sic Confessio et similia. Imo quod Episcopi soluti sunt hoc onere, quia ob hanc causam creati fuerunt Presbyteri, et iis assignantur Ecclesiæ a Dyonis. a Leon. Papa, quoniam messis multa, operarii autem pauci. Ideo recte licet nobis eorum uti opera, nec sunt mercenarii, nec fures, ut aliqui dicunt, postquam vere assignati fuerunt, et instituti ab Ecclesia hac de causa.

" Dispensatio de non Residendo," pp. 445, et seqq. ed. Lugd. 1570. Felinus was a writer of a similar class. The reference to him seems to be deficient.

[1] The MS. has imo: but the following numerals show that primo must have been intended.

Trevinensis[1]—Quod certum habet esse Residentiam de Jure Pontificio, et incertum, quod de Jure divino: ideo certa pro incertis non relinquenda; et quod strangulabat votum suum, cum noxiam urgeret.

Dainesius de Jure divino.

N. Polonus—Neminem puto negare esse Juris divini in ordine nostro. An vero expediat declarare, id positum est in controversia. Ego puto non expedire, cum Hæretici hinc capturi sint occasionem calumniandi Ecclesiam, quæ tot annis ante hoc ignoraverit.

Sagonensis—quod non declarandum.

Sancti Marci, quamvis sit statutum residere, tamen non probat eorum opinionem, quia aiunt declarandum esse Residentiam Juris divini, sed potius hoc relinquendum prudentiæ Sanctissimi N^ri^.

Amerinus—Amplecteretur Decretum, nisi induceret irrationabilem quandam consuetudinem, ut quæ semel statuta sunt in dubium vocentur. Sufficiat igitur Decretum sub Paulo Tertio cum annotationibus Patrum.

Abbas Cisterciensis—Quod Residentia est ex præcepto Christi in aliis cum Lotharingio et Quinqueecclesiensi circa finem Decreti; ubi dicitur de exemptione non placet, quatenus obesset Regularibus, quia primæva sua institutione sunt exempti, ut sunt Cluniacenses, Præmonstratenses, Cistercienses et similes.

Abbas Claravallensis—Quod Episcopus tenetur Jure divino per se residere, quatenus necessarium est ad pascendum gregem, et quod ille, qui abest absque legitima causa, tamen facit fructus suos, quoniam præceptum Residentiæ est charitatis tantum, non justitiæ; ex quo sequitur, eum qui peccat in eo, ad quod tenetur tantum ex charitate, non teneri ad restitutionem. Absolute autem dixit, statui

[1] This is an Archiepiscopate. But I suspect it should be Trivicanus, or Trevicensis, *Trevico.*

non posse Residentiam esse Juris divini, nisi quatenus sit necessarium gregi. Nam, non est præstitutus certus locus ubi sit manendum, sed tantum, ut quis ibi moretur, ubi possit prospicere gregi suo: sic de tempore, quamdiu necessitas durat. Quod vero quis possit abesse etiam sine causa probat Concilium Sardicense, quod remittit tres hebdomadas. Deinde, sicut in communione sumenda satis est probare seipsum, et examinare conscientiam, non vero tenetur quis quotidie jejunare, aut dare eleemosynas, aut similia, quamvis hæc expediant ad eundem finem, sic etiam tenetur quis residere, quatenus grex suus indiget. Ultra vero non tenetur, sed benefacit: alias, satis est facere quantum in se est pro curando grege. Nec probo, inquit, quod declaratur esse Juris divini, quoniam hinc Hæretici cupiunt Catholicos expellere a Conciliis publicis. Dico etiam, quod potest aliquando quis abesse cum culpa, et tamen facere fructus suos, veluti, cum absens, ita tamen bene providet per Vicarium suum, ac si præsens esset; et quod ad hoc tenetur, ex charitate non ex justitia; alias sequeretur, quod nec etiam absens ex causa posset fructus acquirere, et alia multa. Statuo igitur non esse declarandum de Jure divino, sed, quando id fieret, vellem ut adderentur causæ expressæ, ex quibus licet abesse.

Abbas Benedictus—Quod quisque tenetur ad implendam vocationem muneris sui ex necessitate salutis, ut ait Paul. de Viduis; et ita Episcopos administrandum per seipsos, non per alios, sicuti Apostoli fecerunt.

Generalis Minorum—Non placet decretum, quia multos offendet. Dicant enim, nihil minus agis quam ut serio resideant. Tot enim sunt causæ expressæ absentiæ, et tot privilegia, &c., ut si quid ex iis non possit obtineri, statim dicent se non teneri ad Residentiam. Quod ad quæstionem, credo veram esse hanc propositionem, quod sit de Jure

divino ex necessaria consequentia, tamen adhuc non est determinatum.

Generalis Servita—quod Residentia non requiritur ita in abaco Scripturarum, quominus et negativa pars possit teneri. Putat tamen, illam quidem divino præcipi Jure, sed non expedire eam declarare. Vellet et antiquo et moderno Decreto componi consectarium.

Generalis Carmelitanus—quod Residentia in ordine ad Sanctissimum est vere contingens, et de Jure positivo. At in ordine quoad gregem, est de Jure divino.

Absolutis omnium sententiis, cum magnâ in varietate et dissentione res ita videretur, Legati Cardinalem Lotharingium, et Madruccium, una cum aliis eorundem arbitrio deligendis, Decreto moderando præficiunt; ea spe freti, ut illorum authoritate dissidentes Patrum opiniones facilius possint conciliari. Id cum ab universo Consessu probatum esset, statim Quinqueecclesiensem, Aquilegiensem, Hydruntinum, Granatensem, Rossanensem, Bracarensem, Lancianensem, Mutinensem, Auriensem, Virdunensem, Senogalliensem, Ilerdensem, Vestanum, Dertusensemque, sibi socios adsciverunt; quorum operâ et consilio, quod tandem effectum fuerit, nunc ordine prosequemur, ut hæc disceptatio de Residentia a primordiis fere Concilii excitata, et in finem hujus sessionis producta, quæ tantos in Synodo motus, tot in Christiano orbe sermones excivit, qua demum ratione composita, ac, Deo favente, terminata fuerit, omnibus perspectum relinquatur. Tum alia quæ interea acta fuerunt repetemus.

Cum apud Lotharingium delecti Patres constituendo decreto de Residentia convenissent, atque Hydruntinus, cui primus dicendæ sententiæ locus obveniebat, valde obsistere, ne decretum ullum conderetur, aggressus esset, cum satis futurum, ut Decretum sub Paulo Tertio declaretur esse

contenderet, Lotharingius, imo totam Synodum in decreto jam proposito convenisse, respondit, paucis rebus exceptis, quæ nunc ab iis essent emendanda. Aliis replicantibus procemium illud, et pœnam peccati mortalis a pluribus improbatam, et novâ formula opus esse, cum alia quamplurima hinc cœpta essent converti, factum est, ut primus ille congressus totus inanibus altercationibus fuerit consumptus. Mandatum tamen omnibus est, ut re diligentius seorsum a singulis considerata, rursus apud Lotharingium mature deliberaturi revertantur.

Legati, qui satis antea ex Patrum suffragiis perspexerunt implacabilem inter eos in procemio Decreti contentionem versari propter Juris divini explicationem, quam alii efflagitabant, alii repudiabant; idcirco nulla commodiori ratione tot controversiis modum statui posse censuerant, quam si decreti verba ita conciperentur, ut ex iis neutra opinio læderetur; majorum exempla imitati, qui quæstiones, inter Catholicos tantum controversas, indefinitas sæpius reliquerunt, ne altera Catholicorum pars damnaretur, prout olim a Clemente V. in Concilio Viennensi de baptismo parvulorum factum fuerat, et pridem in hoc Tridentino Concilio de conceptione B[tæ] Virginis; et nuper de communione sub utraque specie, an ex ea plus gratiæ acquiratur, etiam observatum erat. Quapropter, re cum Lotharingio communicata, cum ejusdem se esse sententiæ respondisset, in eoque officium suum omne, atque operam liberaliter fuisset pollicitus, tum Legati procemium quoddam privatim componi jusserant, quod huic eorum consilio responderet, idque ad Lotharingium miserunt, ut de eo, si videretur, ad Patres delectos referret, quod erat tale.

Pridem ab hac eadem sancta Synodo sub fel. rec. Paulo Tertio ex sacrosanctis Scripturis non modo declaratum, sed mandatum etiam fuit, omnes animarum curam habentes, Dominicum gregem sibi commissum pascant, nec merce-

nariorum more illum deserant, cum ministerium suum nequaquam implere possint, si ovium suarum custodiæ non incumbant. Quoniam vero ex variis aliquorum interpretationibus dubitari posse visum est, ne ea quæ hac de re sancte et utiliter tunc sancita fuerunt in pravos atque alienos sensus aliquando trahantur; censuit sancta Synodus tum hac de causa, tum etiam ut Pastores eo diligentius ad personalem residentiam adducat, in qua seipsos formam gregis faciant, et oves suas agnoscant, atque ab eis agnoscantur, nonnulla in Decreto tunc edito declaranda, quædam etiam addenda esse, &c.

Cardinalis Lotharingius, ubi proœmium hoc una cum domesticis suis Theologis expendit, valde vereri incipit, ne parum gratiæ apud eos præsertim sit habiturus, qui Juris divini causam extimulabant, propterea quod in eo jus divinum prorsus exclusum videatur. Quare ille cum Theologis suis aliud, ut ipse censet, utrique parti aptius conficiendum curat in hunc modum.

Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, regere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cætera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab his præstari et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque adsistunt, sed mercenariorum more deserunt; idcirco, ne ea, quæ de Residentia sancte et utiliter jam antea sub fel. rec. Paulo Tertio sancita fuerunt, in sensus a Sacrosanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat; illis inhærendo declarat Sta Synodus omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine et titulo, præfectos, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel

Diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi divinitus officio defungi teneantur, sine abesse posse, nisi ex causis et modis infrascriptis.

Tum coactis iis P̃ribus, quibus id muneris impositum fuerat, cum Lotharingius eorum judicia de hoc procœmio scrutari cœpisset, magnæ ob id controversiæ eruperunt. Nam cum Hydruntinus hoc longe diversum ab eo quod major pars olim in conventu censuisset esse, affirmaret, contra Lotharingius, a pluribus in hunc fere sensum decursum esse responderat, ex quibus lis etiam gravior concitabatur, nisi Patrum aliquot dexteritas[1] exhibita fuisset. Granatensis vero magnum se pati scandalum ab iis, dicebat, qui aut negant, aut dubitant, se[2] teneri Jure divino, pascere, regere, et cætera per seipsos pastoralia munia obire. Quibus verbis alii, qui contra sentiebant, non leviter accensi, eo acrius sacra tueri, atque hoc aculeos retorquere conabantur. Quare his disceptationibus, cum triduum jam frustra impensum fuisset, res eo pervenit, ut plerique proœmium quidem amplecterentur: tres tamen aperte repugnarent, Hydruntinus, Rossanensis, et Vestanus. Quidam alii, etsi a decreto non abhorrebant, optassent tamen æquiorem aliam, omnibusque acceptiorem formulam conscribi. Re infecta, cum omnes discesserint, Lotharingius universa quæ contingerant Legatis retulit, idque præcipue, quod, reliquis consentientibus, tres valde pertinaciter Episcoporum munera in proœmio enarrata divino præcepto contineri, recusassent; cumque magnopere miretur tot impietates proferri, se paratum, non solum S^mo^ Nro, sed etiam omnibus Principibus etiam non-Catholicis, unde tot dissentiones et contumeliæ in Deum oriuntur, rationem quandocunque reddere. Vicissim Prælati illi qui ei obstiterant, cum se culpâ prorsus carere intelligerent, Legatis significarunt, se communem Synodi causam suscepisse, ut scilicet decretum ad

[1] Dexteritate, MS. [2] Non inserted in the MS.

ea quæ frequentius in Congregatione generali Prum probata erant, redigerentur; Lotharingium vero eos sibi collegas constituendo Decreto junxisse, qui Jus divinum cunctis in rebus ambiunt inserere; nil mirum si ejus quoque nunc procemio adhæreant, quod aptissime Jus divinum proponit: oportuisset alios Patres delegari qui neutram partem affectassent.

Legati, his cognitis, nulli labori ac diligentiæ parcendum putant, ut difficultates hæ qua possunt industria ac patientia superentur; multisque exhibitis in consilium Patribus, omnia tentant cum Lotharingio, cum Hispanis, cum Italis, ut verba aliquot ejus procemii ita temperentur, ne negotium amplius exhibeant. Quæ, dum quotidie tractantur, nonnullaque jam componi incipiunt, Patriarcha Hierosolytanus, qui primas post Cardinales inter Patres, pro gradus sui authoritate ferebat, nonnullis eum Prælatis impellentibus, Lotharingio, Madruccioque denunciat, optari a multis, ut priusquam de procemio illo statuatur, nonnullis Theologis minoribus apud eos adversus quoscunque disserendi copia fiat, non esse Residentiam Juris divini. Item et Episcopus Feltrensis, per Episcopum Senogalliensem, Lotharingio significat, paratum se coram eo cum Theologis suis congredi, ut præfinitâ utrisque die, Residentiam jure divino præceptam non fuisse ostendat.

Hæc ubi ad Legatos proferuntur, permultosque alios Patres audiunt procemio illi maxime reluctari, nisi disputatio de eo antea habeatur; ex altera autem parte vident nihil optabilius iis, qui jus divinum urgent, accidere posse, quam ut hæc in disceptationem, questionemque vocentur, quod persuasum sibi constanter habeant, id se disputando aut omnino evicturos, aut rem diutissime extracturos: propterea rationem excogitant, quæ Patriarcham et alios ab iis consiliis avertant, admonentque eos pridem constitutum esse, ne in his definiendis, quæ cum Hæreticis non sunt

pugnantia, a Synodo ullatenus laboretur, idemque et Smo Nro in urbe probari; sed media potius via omissis inutilibus altercationibus, in hisce deligatur. Quare in hoc præsens incumbendum, ut decretum de Residentia verbis ita disponatur, ne alterutri opinione præjudicium afferre videatur. Postea Legati eundem Patriarcham cum aliis tresdecim Prælatis, quos de sacramento Ordinis consulerant, nunc quoque accersunt, jubentque, ut de procemio, quod Lotharingius confecerat, inter se accurate deliberent, atque ad eos referant. Post longam consultationem plurium sententiæ eo inclinarunt, ut procemium variis rationibus non reciperetur, sed præcipue duabus. Po. quod cum in eo dicatur præcepto divino mandatum Episcopis ut regant populum, ostenditur Jurisdictio illis a Deo commissa fuisse, et excluditur Papa, quod alias in materia sacramenti Ordinis nunquam fuit receptum. Deinde quia nimis aperte pronunciatur, Residentiam esse Juris divini, tum in primis verbis, tum in eo quod ex illis colligitur; nam cum dicatur præceptum Dei de pascendo grege non impleri ab iis, qui non adsistunt gregi, satis ratiocinando sequitur, a Deo præceptum ut resideant; quod aut verum non est, aut saltem adhuc apud Patres perplexum. Hæc cum Legatis renunciantur, Mantuanus aliquot Theologorum Jurisque peritorum sibi familiarium opera aliam procemii formulam conscribi curat, qua tot scopuli evadantur; et quod minimum a procemio Lotharingii, quoad ejus fieri possit, discedat, ne in illius quodammodo simulationem confectum quisquam possit suspicari, quod erat tale.

Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere et regere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cætera

munia [quæ] nequaquam ab his præstari et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque superintendunt, sed mercenariorum more deserunt, Sancta Synodus eos admonet et hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis in judicio et veritate pascant. Ne[1] vero ea, quæ de Residentia &c.

Verum cum Lotharingius procemium suum a Legatis, paucorum tantum, ut aiebat, suasionibus non probari perspicit, agi de dignitate sua Conciliique libertate existimat, si eorum se consilio quam acerrime non opponat; tantumque abest, ut cuicunque alteri procemio aures præbere velit, ut etiam capitis periculo se omnia conaturum dicat, ne vel tantillum de procemio a se proposito, atque a plerisque ex delegatis Patribus jam probato detrahatur, antequam de ea re universa Synodus consulatur, cujus arbitrium erit, vel id prorsus supprimere, vel novam illius instaurandi rationem inire.

His auditis, Legati, cum Lotharingii rationes, quatenus procemium illud a majori præfectorum[2] Patrum parte receptum aiebat, magna honesti specie adornatas a multis, qui rem plane non teneant, plausum facile acquirere posse vereantur; omnem dant operam per aliquot ei intimos Præsules, ac præcipue Abbatem Clarevallensem, ne hæc latius serpant, utque Lotharingius, perspectis in primis iis difficultatibus, quæ Legatos in hoc negotio implicabant, benigne de his secum agi, remque, omni animi acerbitate deposita, mature tractari patiatur. Aiunt enim ad præcidendas tot Patrum controversias se pridem decrevisse, ne hoc decreto Juris divini definitio aut recipiatur, aut rejiciatur; huic consilio Lotharingium non assensisse solum, sed opem etiam industriamque suam obtulisse: nunc si illius procœ-

[1] The Ne is inserted from the Decree of Reformation, cap. i. The words preceding are from the Vulgate translation of 1 Pet. v. 3.

[2] Perfectorum. MS.

mium proponatur, quo jus divinum explicite proferri multi aiebant, satis eos explorasse jam Patrum animos, compertissimumque habere ad graviores Synodum contentiones discensuram, sessionemque diutissime, ac magnâ Christianorum omnium offensione proferendam; propterea cupere se, ut verba nonnulla in eodem procemio, quibus altera pars nimium se lædi putat, auditis utrinque rationibus, ita immutentur, ut ex composito res transigatur, nec novæ disputationes sint revocandæ, cum semel enim inter constitutos aliquot ab eis Patres convenerit, satis operari posse, reliquos etiam in conventu amplius non dissensuros. His diu, ultro citroque pertractatis, omniumque animis assiduis disputationibus defatigatis, novisque subinde Legatis, quod alias diximus, suffectis, tandem apud Cardinalem Moronum, diversorum Prælatorum, ac Theologorum minorum conventu habito, res eo magis[1] excuti diligenterque versari, consentiente Lotharingio, cœpta est, cum multa hinc inde deprompta fuissent, hæc fere erant præcipua, quæ ab iis, qui jus divinum respuebant, ex procemio Lotharingii tolli, aut immutari contendebant: P°. dum dicebatur præcepto divino petebant addi, et Canonico, sive Ecclesiastico, id verbum, regere, petebant tolli ex eo loco, ibi=bonorum omnium operum exemplo, pascere, &c., aiebat, dicendum, exemplo, ac bono omni opere regere et pascere, &c., ubi non invigilant neque adsistunt, dicendum, non invigilant neque superintendunt; ubi declarat Sancta Synodus, &c., dicendum, mandat, seu præcipit Sancta Synodus ibi Residentia ubi, &c., dicendum Residentiam modo infrascripto ubi, &c., ibi injuncto sibi divinitus, &c., tollendum jam verbum, divinitus ibi nisi ex causis et modis dicendis.[2] Summa autem horum verborum hæc erat, quod ex his

[1] Minus in the MS., probably from the word minorum having just before been written.

[2] The reader must make the best he can out of the preceding.

ipsi, aut jus divinum astrui, aut Jurisdictionem a Deo mandatam colligi posse asserebant. Qui contra nitebantur,[1] aiebant, tametsi in hoc prooemio nonnihil ad jus divinum pertinens elici posset, reliquam tamen totam Decreti partem cum jure divino palam pugnare; et quæ multas excipiat causas absentiæ, et alias probandas Metropolitanis seu Episcopis relinquant, quæ perspicue ostendunt negotium hoc a Jure divino longe remotum esse: quod hisce exceptionibus, aut humanis Episcoporum moderationibus nequaquam subjectum est. Idcirco cavendum, ne mutato, ut petebatur, prooemio, tota hæc pars Juris divini, suis veluti debilitata præsidiis, alteri, longe validioribus munitæ copiis, prorsus succumbat. Hæc, ubi utrinque multum diuque excussa atque examinata fuerunt, tandem placuit, medium hic quoque veluti cursum tenere, atque non omnia prorsus sed quædam tantum ex[2] propositis immutare, remque totam generalis Cong^nis^ judicio statuendam relinquere. Quapropter, conventu Pr̃um de more coacto, cum Cardinalis Moronus, qui[3] ab eis, pro communi utilitate Patrumque concordia diu curatum, et quo tandem res perducta esset exposuisset, omnesque ad deponendas disputationes, pacemque amplectandam cohortatus esset, proposito decreto, eo fere quo hodie extat modo, non defuerunt adhuc qui ei refragarentur, quod jus divinum nimis aperte in eo pronunciari sentiebant; alii, quod nimis obscure de eo actum, evidentiusque altera pars apprehensa videretur; alii, quod id, ut problema neutrum, proponebatur, ideoque non esset admittendum, quod Justinopolitanus respondit. Verum longe frequentior Pr̃um manus a decreto stetit, quod ita[4] vere conceptum esset, ut neutra opinio aperte aut damnaretur, aut reciperetur; ideoque pro communi Synodi tranquillitate ei subscribendum esset. Inter cæterosque Episcopos Augustensis,

[1] Mittebantur, MS. [2] Ac, MS. [3] Cui?

[4] MS. has et ã.

Orator Sabaudiæ,[1] qui paulo ante advenerat, cum decretum approbasset, subdidit, quamvis ex eo adhuc dubitari possit, sitne Residentia juris divini aut humani, nullum tamen in eo ambigendi locum relinqui, Pastores debere, sub pœna peccati mortalis residere, et quod alioquin fructus suos non faciunt; cumque hæc clarissima sint, atque his præcipue nitatur pondus decreti, ideo his satis Synodi utilitati consultum esse. Generalis etiam Lainez, Jesuita, respondit, hanc quæstionem de Residentia inter Catholicos tantum esse controversam, potiusque silentio prorsus omittendam fuisse. Quando autem id non licuit, recte censuisse Synodum, non esse eam in præsenti definiendam, ne bona pars Catholicorum arguatur. Ideoque decretum se laudare ita dispositum, ut ejus verba pie satis in utramque partem possint exponi. Fuerunt et ab aliis nonnulla alia cursim annotata. Idque pariter deliberatum, ut illa decreti pars, quæ pœnas ac præmia continebat, seorsum in alia de Reformatione capita, in sequenti sessione proponenda, conjiceretur; hoc vero ipsum decretum, non inter fidei dogmata, sed inter ea quæ ad morum disciplinam pertinent, nunc collocaretur: ut hinc etiam omnibus manifestum relinqueretur, nihil in hac quæstione quod jus divinum attingat, a Synodo sanciri aut definiri voluisse.

His coactis,[2] cum Patres fere omnes in procemio tantum decreti examinando fuissent[3] occupati, in reliquis ejus partibus non satis laborassent, cœptum est ab aliquibus, et præsertim ab Episcopo Civitatis Castelli, animadverti, dure nimis cum Parochis inferioribus actum esse, quibus nec per diem a Parœcia sine licentia in scriptis abscedere liceat; cum tamen Episcopis bimestre liberum permittatur. Auditor id Legatis retulit, cum et ipse censeret hanc partem esse temperandam. Legati annuunt; idem Lotharingius,

[1] Marcus Antonius Bobba. [2] Peractis?

[3] This word is better away.

Quinqueecclesiensis, et alii nonnulli probant. verentur tamen Hispanos dissensuros. Mutinensi a Legatis ipsis committitur, ut Hispanorum animos tentet, ac si fieri potest in id perducat, ut saltem bimestre Parochis ea lege concedatur, qua Episcopi trimestri sunt potituri. Mutinensis refert magna dissidia renovanda, si hæc urgeant; Hispanos vehementissime niti, ut Parochi sui omnino in Ecclesiis sint assidui; eos adhuc sexto illo Canone de sacramento Ordinis, de quo etiam tunc agebatur, satis morderi; ideo ne Sessio perturbetur, satius esse rem prætermittere: facilius deinde adducti etiam sunt alii, ut id non contenderent, quod nonnulli commode eam partem exponi posse dicerent; videlicet, ut tacite intelligatur Parochis trimestre exemplo Episcoporum esse permissum, sed amplius id requiratur ut quoties ultra trimestre eis sit discedendum, Licentia in scriptis tunc sit necessaria, quæ tamen duos nequeat excedere menses, et nisi ex gravi causa, permitti. Hac tamen interpretatione non contentus Episcopus Viterbiensis, cum in die Sessionis sententiam suam ferret, hanc partem sibi haudquaquam placere respondet; quod et alii multi sentiebant. Post hæc generalis Patrum concio pridie ante Sessionem advocatur, ut decretum hoc de Residentia in eam, quæ hodie extat, formam redactum, cum aliis in Sessione promulgandis, recitetur, quo consultius re integra de eo deliberent Patres, nec in Sessione ullum dissensionis vestigium supersit. Addidit Cardinalis Moronus, censuisse Legatos ex re esse, ut in decreto de Residentia, et in aliis ubi opus sit, expressa mentio Cardinalium fiat, idque et S^mo^ D. N. satis probari. Extremum hoc, cum ab universa Synodo maxime commendari visum esset, soli Hispani aliquot ab eo dissentire conspiciebantur, ea ratione, ut aiebant, ne approbasse viderentur licere Cardinalibus Ecclesias in titulum retinere. Quibus a Legatis responsum fuit, nihil hic de iis Ecclesiis agi, quæ Cardinalibus non presbyteris commen-

dari solent, immo eos in 2° Cap. de abusibus ordinum tacite excludi, cum et ipsi intra constitutum tempus debeant consecrari. De aliis autem Ecclesiis, quæ Presbyteris rite conferuntur, nihil repugnare, quin ad eas etiam Cardinales æque ac alii adsciscantur, cum et in iis ipsi residere, ac Pastorum partes, perinde ac reliqui, obire teneantur. Licet enim eorum munus videatur, ut a consiliis sint summi Pontificis, non tamen semper eum illorum opera indigere; interdum etiam nec eorum consilio uti velle; congruumque esse ut possit aliquando eos ab Ecclesiis suis ad tempus evocare. Quibus cum Hispani etiam adhæsissent, reliquam Decreti partem omnes fere unanimes, nonnullis exceptis, qui etiam in Sessione a suo sensu avelli non potuerunt, alacriter amplexi sunt; tandemque Deo pacis et concordiæ authore Patribus aspirante, huic controversiæ, quæ prope immortalis futura aliquando visa fuit, felix optatusque finis, summa omnium cum lætitia, impositus fuit.

Jam ut ad ea, unde discessimus, redeamus. Quo tempore graves adhuc de sacramento Ordinis, et de Decreto Residentiæ inter Patres controversiæ vigebant, parabat se Quinqueecclesiensis Orator exeunte Januario, ut Cæsari in Œnipontem proficiscenti occurreret; magnaque erat suspicio, ne parum gratos de rebus Concilii Nuntios ad Cæsarem perferret, præsertim quod ei a malevolis quibusdam persuasum fuerat, privatos quosdam conventus a nonnullis seditiosis frequenter iniri, qui noctu domos complicum circuirent, ac schedulâ quadam ac sigillo singulorum nomina literis obsignata exciperent, quibus nihil approbandum, nisi quod ex eorum esset sententia, conspirabant. Quæ tamen cum aut omnino falsa aut paucissimorum tantum astu dudum quidem, sed frustra tentata deprehenderetur, idcirco Legati nihil industriæ prætermittunt, ut Quinqueecclesiensem ab hisce iniquis rumoribus avertant, eumque bene de Legatorum vigilantia ac probitate sentientem dimittant, neve is quicquam hoc genere, quod ab hac Sacro-

sancta Synodo alienum sit, Cæsaris majestati exponat; pauloque post iidem Episcopum Commendonum ad Cæsarem ipsum non solum officii causa mittunt, sed etiam ut per eum, quo statu res sint, certior fiat, quodque consilium de illius postulatis ad Synodum referendis, quod ab illius Oratoribus frequenter urgebatur, jam fuerit susceptum.

Interea Lancellottus, Advocatus a Comite Lunæ, Regis Catholici Orẽ, Tridentum reversus fuerat, illius adventum ideo lætiorem referens, quod nihil adhuc certi de ejus loco cum aliis oratoribus esset constitutum. Redierat et Vintimilliensis Episcopus ex urbe, nuncians, Sanctissimum Dnum Nrum formandis[1] rebus Curiæ sedulo incumbere; quæ autem ad Synodum pertinent Legatorum prudentiæ relinquere. Advenerat et Augustensis Episcopus, de quo superius fuit facta mentio, summo vir judicio ac virtute, Ducis Sabaudiæ Orator, una cum Gebennensi Episcopo, qui,[2] cum publica Přum Congregatio de more decreta fuisset, Ducisque literas ac mandata reddidisset, orationem ad eos, quæ alibi cum responsione Synodi extat, habuit.

Literæ Ducis.
Mandatum ejusdem.
Oratio Oratoris Ducis.
Responsio Synodi.

Cum vero, Februario inchoato, Dies Sessionis præfinitus, immaturis adhuc negotiis, instaret, cœpit ea res multorum animos vehementer torquere, quod cum sæpius antea tempus prolatum frustra fuisset, jam Synodus populi expectationem quodammodo eludere videbatur. Quapropter, convocato conventu, cum Legati vehementer tot repetitas prorogationes detestantes, Patrum id supervacaneis disceptationibus atque prolixitati vitio vertere visi essent, eos obsecrantes, ut posthac veritati tantum quæ pura est stu-

[1] Reformandis? [2] Cui, MS.

derent, audivi Ego, Patres nonnullos, qui tacite hanc potius in legatos culpam omnem transferrent, tres præcipuas controversias memorantes, ipsorum tantummodo causa excitatas, quæ dudum jam Synodum totam inutiliter fatigarunt: Prima erat de Residentia, quam ipsi olim, anno superiore, problematis specie proposuerant; unde Juris divini contentio eruperat: Altera erat de Jurisdictione Episcoporum, inde etiam profecta, quod ipsi ex veteri doctrina sub Julio III. ea verba abstulerant quæ ad Jus divinum pertinebant: Tertia erat de potestate Papæ in universalem Ecclesiam, quam literæ ex urbe missæ mandantes, Concilii Florentini verba in Canonem nostrum transferri, adversus Gallos excitarant; nam prudentiæ videbatur, cum notum sit Gallos mordicus hærere Concilio Basiliensi uni, potius hos scopulos evitare, nec crabrones, quod aiunt, irritare. Hæc tamen privatis tantum aliquorum sermonibus volvebantur, cum palam varie responsum fuisset. Nam Aquilegiensis dixit, duplicem esse consultationem, aliam de rebus, aliam de verbis. De rebus breviter posse statui. De verbis difficilius, quia id est præter rationem: ideo, nisi statuatur modus verbis, ne quid extra rem dicatur, non videre se quod Consilium posthac suscipi recte possit.

Bracarensis, ad evitandas controversias, ac ut Sessio brevi celebretur, duo esse remedia aiebat: P°. ut ad res propositas a P̃ribus respondeatur simplici verbo, Placet, vel, Non placet: 2°. ut nulla adhibeatur fides iis, qui laborant eo morbo, quem curare Synodus cupit, illis, viz., qui habent plura beneficia curata, ut iis non credatur, quando agitur de Residentia.

Tarentinus—quod debuissent Ill^{mi} Legati principiis[1] obstare, ne quæstiones ab iis non propositæ atque inutiles ab aliis miscerentur.

Pragensis—se nunquam assensurum prorogationi, nisi

[1] Principis, MS.

prius constituatur, ut ante tractetur serio de Reformatione, quam omnes expetunt, et quæ promissa fuit, posthabitis dogmatibus; cum omnium oculi in nos sint conjecti et hoc expectent.

Justinopolitanus—ut, fluctuante Navicula, nos interim precibus et lacrymis excitemus Dominum dormientem in puppi.

Conimbricensis—quod prius esset aperienda causa toti Synodo, cur non fiat Sessio, et non occultandum venenum, nam forte provisum fuisset.

Parisiensis—quod tractetur de Reformatione ab omnibus postulata, et interim per nationes discutiantur privatim quæ necessaria erunt.

Metensis—si non convenimus in rebus propositis, quomodo, accumulatis aliis materiis, efficietur? Interim vero testes erunt Oratores Principum, si quid aut morosius fiat, aut forte, re infecta, Concilium dissolvatur; non id nostra culpa, cum sententias nostras audierint, sed aliunde processisse. Satius erat in scenam non prodire quam in primo actu consistere, et fabulam ad aliam catastrophen convertere.

Columbricensis et Auriensis—Testes sint Cœlum et terra, hanc prorogationem magnum detrimentum toti orbi allaturam; hincque magis hæreticos confirmandos.

Ostunensis—quod etsi aliter animatus erat, tamen audito Dno Bracarensi vehementer se commotum fuisse, et spiritum impulisse illum in ejus sententiam, et ideo illum sequi.

Aliphanus—quod venit sibi aliquando in mentem venisse Antichristum, quamvis sciat nondum venisse, postquam Patres ita cunctantur in parandis remediis ingravescenti morbo.

Tiniensis—quod placebat prorogatio, dummodo interim susciperetur seria et gravis cura de Reformatione, ne alioquin Principes studiosi rerum Ecclesiæ tot dilationibus et

procrastinationibus pæne elusi cogantur ipsi hanc curam suscipere. Alii alia dixerunt.

Tandem plures in eam sententiam se dederunt, ut Sessionem in diem xxii Aprilis rejiciendam decernerent quam etiam contrahere prout res tulisset, liceret; atque interim rebus propositis absolvendis, aliis etiam de abusibus Ordinum ac Sacramento matrimonii, si videretur, addendis opera daretur; quod ab illis ea ratione prudenter excogitatum fuit, ut quemadmodum curandis corporis morbis medici vitiatos humores salubriter solent alio divertere, sic nunc speratum fuit, editis novis argumentis disserendis, ardorem illum presentium disputationum facile remittendum, minorique negotio post aliquod tempus, ubi hæc refrixerint, omnia conciliari posse.

Confestim igitur Patres nonnulli delegantur, qui ea quæ hominum vitio in administratione Ordinis sacramenti irrepserunt, in unum colligant, ut in veterem disciplinam a Synodo redigantur. Patres fuerunt infrascripti: Episcopus Premifliensis[1] Orator Poloniæ; Patriarcha Venetiarum; Archiepiscopus Antibarensis; Senonensis; Episcopus Virdunensis; Leriensis; Maceratensis; Auriensis; Neocastrensis; Parmensis; quorum opera quid præstiterit, mox dicemus.

Articuli etiam de sacramento matrimonii Theologis minoribus disputandi traditi fuerunt, quorum cum nomina jam de more in schedula descripta, singulisque eorum proprii[2] articuli, ad quos respondendum erat, fuissent distributi, orta est inter Theologos Gallos et Hispanos de priore loco disputatio. Nolebant Hispani Gallos sibi anteferri, ne eadem ratione Philippum Regem Gallo Regi postponendum assentiri viderentur. Contra Galli, tum ex antiquissima Regis sui in alios Reges prærogativa, tum ex Academiæ Parisiensis privilegio, quo ab ea probati atque ad scien-

[1] Paresmilliensis, MS.

[2] Propriis, MS.

tiarum gradum provecti quibuscunque aliis, præterquam Bononiensi, ut aiebant, præferantur. Ad hæc Hispani, de Regum suorum causa adhuc nihil liquere; Parisiensis autem Scholæ privilegium, si illud extat, ad eos tantum pertinere, quorum par ratione temporis est causa; hoc enim concursu dato Parisiensem præferendum, secus si antiquior alius gradu Parisiensem antecedat.

Cum hæc contentio Theologorum disputationes magnâ omnium molestia produceret, Legatique frustra varias cautiones iis componendis excogitassent, tandem decretum est, ut, exemplo Prælatorum, quisque eum in dicendo locum teneret, quem gradus sui promotio ei deferret; quod cum et Theologis Pontificiis, cum quibus nulla erat quæstio, mandatum fuisset observari, satis omnes huic deliberationi, quæ neminem læderet, accesserunt. Exceptus tamen fuit Salmero, Theologus Papæ, cui primæ in dicendo partes, tum in honorem summi .Pontificis, tum quia jam præmeditatus in primos articulos ei adsignatos multa fuerat, sunt concessæ. Verum quod ab eo, ac reliquis hoc argumento disputatum conclusumve fuerit, quoniam post eorum responsa, obortis aliis impedimentis, tota hæc materia in sequentem sessionem definienda rejecta fuit, nos quoque in eum locum, quæ huc pertinent omnia congerenda reservamus.[1]

Urgebant interea Oratores Gallici, ut eorum postulata ad Synodum referrentur, de hisque deliberaretur, cum literæ Regiæ ad sanctam Synodum sunt prolatæ, quæ coram Patribus, in consessu, omnibus attente audientibus, lectæ fuerunt, quarum exemplum seorsum extat.

Literæ Caroli Galliæ ad Sanctam Synodum.

Tum Orator Ferrerius subjunxit, Cum vos ex literis his satis intelligere potueritis, quæ nuper in Gallia magno Dei

[1] Before the next paragraph the MS. has by mistake the beginning of the next but one—Tum.....potueritis—the last two lines in this page.

optimi beneficio sequuta sunt, ego in his recensendis non immorabor:[1] credo etiam vos satis rerum nostrarum statum, et quantis calamitatibus tota ea Provincia affligatur, perspectum habere. Unum id ipse dicam, omnem spem nostram in vestro conventu, vestrisque decretis positam esse. Olim Josue cum pugnaret adversus Philisteos, etsi satis per se rem juvaret, tamen, nisi Aaron et Moyses ei orationibus essent suffragati, nisi manus ad Cœlos extulissent, et nisi super petra conscendissent, infeliciter forte rem egissent. Rex noster, cum per ætatem impuberem omnia præstare nequeat, indiget manibus vestris sustentari; decretisque ac sanctionibus adjuvari, dum vos super petram ascendatis, hicque res vestras constituatis. Pridem nos petitiones nostras obtulimus, quas Ill^mi Legati polliciti sunt primo quoque tempore vobis definiendas proponere; quod si in his levius videbimur versati, et aliqua graviora omisisse, dicimus, ea nos loco suo proponenda reservasse, ut a levioribus, et quæ facilius recipi possint inciperemus. Agnoscimus enim, nos in primis executione indigere, cum irrideant nos Hæretici, quod hic frustra laboremus, quando nihil observetur. Si dicent aliqui, imo esse hæc graviora, considerent in re magna modum, ut ait Cicero, adhiberi non posse; et præstat, calidum aut frigidum esse. Si dicent, nos in aliquibus consentire cum adversariis, respondemus, nos expectare judicium vestrum, ut[2] nostris jam satisfacere possimus, sed in primis, ut decreta executioni mandentur: nam recipiendum a Constantiensi Concilio quid nobis illud profuit, et, ne offendam teneras aliquorum aures in altero nominando, quod sequutum est, videmus quid[3] deinde et Ferrariense, Florentinum, Lateranense, Tridentinumque profuerit? Causa igitur hæc auxilium vestrum præsens, diuque optatum, implorat, resque ipsa absque alia oratione mea satis apud vos loquitur et clamat.

[1] Immemorabor, MS. [2] Et, MS. [3] Quod, MS.

Tum Cardinalis Lotharingius, postquam ortus nostri partim parentis, partim patriæ vindicat—cogor aliqua iis quæ dicta sunt ab oratore adjungere. Video enim, res nostras eo redactas esse, ut nisi præsidio, Patres Sanctissimi, subleventur, pessime[1] de nobis et quam celerrime actum sit. Condonate, quæso, nobis aliquid pro temporum ipsorum miseria, si quid durius a vobis contendere videmur. Cogitate omnia a nobis petita in tertium diem hactenus fuisse dilata. Exemplo Roboam primum diem appello, cum oratores vobiscum serio de Reformatione egerunt; secundum, cum ego id ipsum postulavi; tertium hunc ipsum, quo vobis et literas reddiderant, et verbis petierant. Rogo vobis, Patres S^mi^, ut statum nostrum, et quid pro communi utilitate petamus vobiscum cogitetis. Nos enim, non verbis amplius sed factis indigemus. Hic est tertius dies: hæc est tertia interpellatio. Voveo coram Deo, Patres, si amplius res differtur, me non prætermissurum, ut Galli omnino intelligant, me officio meo non defuisse.

Ad hæc Mantuanus—se rebus ipsis rectius responsuros, ac plane quod cupiunt opere probaturos, cum nihil operis statuunt intermittere, ut[2] omnium votis satisfiat, et his etiam diebus carnis privii[3] in carne vivatur, sed non secundum carnem.

Post hæc Lotharingius ad Cæsarem in Œnopontem, ejus salutandi causa, ac de rebus Concilii cum eo acturus proficiscitur; qui tamen brevi apud eum spatio commoratus, Tridentum, rebus suis cum eo, ut ferebant, bene compositis, magnaque inter eos conjunctione inita, reversus est: pauloque ante, et Commendonus redierat, Cæsarem nuntians tres theologos accersisse, Canisium, Staphylum[4] et N. Con-

[1] Sunt uselessly inserted in the MS.

[2] Et, MS. Rayn. Annal. 1563, xxvii., has a representation of this speech, but not from Paleotto, nor closely resembling him.

[3] Vide *Caro* in Ferrari Prompt. Bibl., or Adelung.

[4] In the MS. Stuplum. The three theologians are distinctly mentioned in a

fessorem Reginæ Bohemiæ, quorum consilio de rebus Concilii erat deliberaturus, atque per Quinqueecclesiensem Legatis quid faciendum judicaret significaturus.

Hoc porro tempus illud fuit, quo S^a^ Synodus primario suo Præside ac Legato fuerit orbata. Nam Cardinalis Mantuanus, qui levi, ut ferebatur, morbo nuper tentatus fuerat, die 2^a^ Martii, hora fere 4ta noctis a Dno in cœlum vocatus est. Ejus obitus fuit fere inopinatus, cum septem tantum diebus haud graviter in lecto decubuisset, incredibilique omnes dolore, ob summam ejus probitatem, humanitatem, virtutemque, sunt affecti. Erat is magno huic Concilio splendori, summaque apud Principes omnes authoritate. [Ad] extremum vitæ, quamvis ægris sensibus, et magnâ erga Deum pietate, pridie quam eum morbus invaderet, missam celebraverat. Antequam tamen excederet, Sacram^ta^ etiam omnia Ecclesiæ necessaria pie sumpsit, codicillos fecit, cum antea testatus esset, in hisque propinquos ac familiares suos omnes. [Cumque erga Clericos] [1] Societatis Jesuitarum valde affectus esset, dictus est Collegium illorum in Civitate Mantuana erigendum, honestis ei proventibus relictis, mandasse. Erga alia etiam pietatis opera, et Religiosorum ordines, maturiore præsertim vitæ suæ accessu, se studiosum semper declaraverat. Obiit anno ætatis suæ 56, vir perpetua dignus hominum memoria. Magnus omnium mœror in ejus funere ab omnibus publice est significatus; cadaverque ejus Mantuam, comitantibus ejus consanguineis ac familiaribus, celebri pompa delatum fuit.

Rediit interea Episcopus Quinqueecclesiensis a Cæsare, narrans male Synodum ab illius aula audire, quod nihil præclari ab ea agatur, disputationibus omnia turbentur, et quisque affectibus propriis magis quam publico com-

Letter of Visconti among those published by Aymon, tome i., p. 31. Lett. iv. Feb. 18, 1563.

[1] Supplied from Rayn. Annal. 1563, lviii. who quotes this portion of Paleotto

modo studeat. Aiebat majestatem suam literis ad Smum D. N. hanc Patrum cunctationem mire damnasse, eique resarciendæ id consilii proposuisse, ut simul Tridenti congrediantur, atque in rem præsentem veniant: id, si Sanctitati suæ placuerit, eum quoque quamprimum hic adfuturum; sed et literis ex omnibus fere Provinciis huc prolatis significabatur, omnem Synodi expectationem prorsus concidisse, postquam nihil non plenum contentionibus, indignationibus, atque prorogationibus hinc quotidie ad eos deferebatur.

Verum cum eodem tempore Episcopus Viterbiensis ex Urbe reversus summum Smi D. N. degeneres[1] mores emendandi, neglectamque disciplinam revocandi, studium exposuisset, quod Patrum fidei ac religioni statuendum relinquebat, de postulatis etiam Gallorum omnia tum ad Legatorum tum ad Patrum arbitrium rejecisset; idcirco Legati ingeminant industriam, corroborant spe patientiam, omnemque lapidem volvunt, ut dignum aliquid eo consessu tandem exeat; cum Lotharingio, ad quem Smus D. N. humanissimas dedit literas officiose de Gallorum petitionibus agunt, atque ex illis quid proponi, quid recipi, quid mutari, quid recusarive possit, ex variis in eas annotationibus peritorum aliquot consilio compositis familiariter consultant; dumque postero die Patres omnes in colloquium vocare statuunt, Cardinalis Seripandus eadem nocte gravissimo morbo corripitur, anginæ impotenti febre adjecta. Erat is dies 9 Martii, quo simul certior nuntius allatus est de obitu Ducis Ghisiani fratris Cardinalis Lotharingii; nam cum sparsus hic rumor falsus crederetur, nunc veris nuntiis fuit confirmatus, dicebaturque is a privato milite ex viginti septem conjuratis in gratiam Ammiralii æneo sclopi globulo fuisse interemptus, suadente id præcipue Theodoro Beza Hæresiarcha, qui complices hac ratione cœlestem glo-

[1] Dignares, MS.

riam consequuturos prædicabat. Observatum fuit in Lotharingio invictum animi robur, magnaque in adversis rebus fortitudo ac prudentia; nam sublato Duce præstantissimo, quo Galliæ presidium adversus hæreticos maxime nitebatur, cum ipse, qui et frater erat, et in quo magna spes privatarum rerum suarum sita erat, hoc vulnere graviter percussus existimaretur, ipse tamen adeo patienter moderateque hunc casum tulit, ut post unum et alterum diem vix quidquam mœroris in eo vestigium dignosceretur. Immo triduo post Missam in templo Sancti Bernardini, omni, ut videbatur, odio atque animi acerbitate deposita, celebravit.

Non levis interim tumultus inter nonnullos ex familiaribus Hispanorum, Italorum, Gallorumque, exortus erat; ex quo quidam cæsi, alii vulnerati fuerant: cumque majores rixas suscitandas, totámque Synodum vehementius perturbandam dubitaretur, Legati una cum Oratoribus paci componendæ operam dederunt, cum, ecce,[1] nova Synodo plaga, eaque acerbissima accessit. Nam Cardinalis Seripandus, ingravescente morbo nuper contracto, die 17 Martii hora fere 23 vitæ suæ munus Deo persolvit. Ex ejus interitu mire omnes sunt prostrati, non solum quod amissus vir esset singulari eruditione, consilio, et religione, atque his temporibus maxime necessarius, sed etiam quod intra quindecim dierum spatium jam duo Legati præstantissimi a nobis adempti essent. Accersi a nobis divini judicii hæc aperta indicia videbantur, maleque de rebus nostris plurimi præsagire cogebantur. Is quatridue antequam decederet, cum sacram Eucharistiam esset sumpturus, multa de sacramentis, de fide Catholica, de anteacta sua vita, coram nonnullis Prælatis et aliis familiaribus suis tam pie prudenterque disseruit, ut nemo non in lachrymas, ex his qui aderant, solveretur. Inter cætera professus est fidem suam

[1] Esse, MS.

Catholicam cum Romana ecclesia semper consensisse, neque unquam ab ea recessisse, minimeque etiam nunc recedere; sed prout in ea semper vixit, ita etiam nunc omnino mori constituisse: de sacratissima Eucharistia non solum nunquam dubitasse, quin ibi vero Corpus Christi contineatur, sed nec etiam unquam ut hanc veritatem desereret fuisse tentatum. Voluit deinde e lecto surgere, et genibus flexis communionem sumere. Cumque familiares ei hoc dissuaderent ob imbecillitatem suam, respondit, extremum hunc actum esse nec ei denegandum; atque ita genuflexus summa devotione Eucharistiam sumpsit. Multa alia, dum æger erat, adeo sapienter intrepidoque animo protulit, ut omnes constantiam mentis admirarentur et pietatem, et quam alacriter ex hac vita migrasset. Cumque ad extremum vitæ pervenisset, per Secretarium suum aliis Legatis significavit, instare sibi eam novissimam horam, rogareque illos vehementer, ut, quod decet, studio, ac fide res Concilii tueantur, unde Christianæ Reipublicæ incolumitas maxime pendet. Nam, si strenue ipsi causam hanc agant, fore ut eorum quoque Deus Optimus Max. patrocinium suscipiat Cardinali vero Lotharingio dicendum mandavit, ut quamvis post adventum suum laboribus ac molestiis fuerit conflictatus, et graviora etiam forte illi ferenda sumpserit, ne tamen concidat animo, sed alacriter causam hanc publicam prosequatur, atque fidem Catholicam S[tæ] Romanæ Ecclesiæ toto pectore amplectatur. De Cardinali Mantuano nuper defuncto crebra illi cum familiaribus suis fuit mentio; ejus merita ac Religionem valde commendans dixit, paucis abhinc mensibus futurum, ut ille a bonis omnibus desideretur, quo tempore obstrueretur os malignantium, et loquentium iniqua Sed nihil ardentius loqui videbatur, quam cum de cœlesti gloria ei sermo erat, ad quam se ex immensa Dei benignitate jam vocari præsentiebat; idque palam affirmabat, aliisque ad eam adipiscendam animum addebat.

Dicebat etiam se, spatio septuaginta annorum quos in hac vita egerat, ac bonis literis operam dederat, parum didicisse videri posse, nisi sciat, qua ratione extremus hic cursus sit peragendus; adeoque placato animo hæc proferre videbatur, ut subderet quandoque hæc verba: Medicorum solicitudo est reprehensibilis; alunt morbum, prorogantque humanis medicamentis mortalem vitam ad paucos dies; nam vera vita Christus est, quem ipsi retardant: cumque alia multa hoc genere locutus fuisset, subjunxit se etiam nonnulla animo concepisse, quæ diceret de Concilio et ejus progressu, sed nolle Deum ut ea loquatur; illum aliquando hæc dicturum, et judicaturum—quod creditum est ab eo ob veteres de Jure divino disceptationes dictum fuisse, quæ adhuc vigebant.

Eo mortuo, testamentum ejus, quod ab eo veteri more in scriptis conditum fuerat, lectum est multis præsentibus, inter quos ego quoque aderam. In ejus principio causas quæ eum impulerant, ut testandi facultatem obtineret narrabat; primum, ut occurreret contentionibus et litibus, quæ inter ejus consanguineos oriri potuissent: deinde, ut se nonnullis ex familiaribus suis bene de eo meritis gratum ostenderet; et tandem se aliquot insignium virorum sui ordinis, qui testati discesserunt, exempla fuisse imitatum aiebat, veluti Cardinalem Egidium, Caietanum, et Quignones titulo Sanctæ Crucis. Commendabat deinde animam suam divinæ clementiæ, et protestabatur fidem Catholicam multis verbis. Mandavit corpus suum sepeliri apud Eremitanos, quo loco ipsi mallent; non tamen intra Ecclesiam, sed in Claustro aut Cœmeterio, sine pompa ulla, absque lapideo tumulo, et injectâ humo tantum, atque lateribus superstratis contegi, unde in alium locum non transferatur, donec ad supremum Dei judicium omnes evocandi et resurrecturi erimus. Reliquit deinde varia legata familiaribus suis omnibus. Hæredem vero instituit Monasterium Ere-

mitanorum in Civitate Neapolitana, ubi habitum Religionis assumpsit; cui et Commentarios a se confectos, nondum tamen editos, tradi jussit, collocandos in Bibliotheca a se ibidem extructa. Libros vero Hæreticorum, quos apud se, permittente Summo Pontifice, Concilii causa, habebat, mandavit omnes statim comburi. Cardinali Montis Politiani, ob ejus erga se benevolentiam et officia, reliquit argentea quædam vasa. Reliquum suppellectilem ejusdem suæ Religionis Nepoti ex fratre reliquit, pauca quædam bona ab eo in testamento designata. Hicque fuit finis hujus doctissimi, religiosissimi, et sapientissimi Viri, qui, cum in aliquo ætatis cursu, tum maxime in tota hac ejus ægritudine, eximium pietatis, prudentiæ, et Religionis specimen dedit; cui Deus misericordiam suam impartiatur. Quamvis autem ille sepulchrum sibi absque pompa condi in testamento jussisset, quoniam tamen de cadavere efferendo nihil caverat, visum fuit Legatis, ut honorifice ad tumulum, pro ea quam gerebat dignitate, deferretur.

His eventibus Legati superstites, cæterique omnes valde soliciti, res graviores in novorum adventum Legatorum, quos confestim a S^mo^ D. N. sufficiendos judicabant, rejiciendas esse statuunt. Ipse vero Lotharingius interim Venetias, Pataviumque sibi animi causa[1] secedendum dixit, cum antea per literas, ut aiebant, summo Pontifici, ut se Bononiam transferret, suasisset; quod facile futurum esset, ut Cæsarea majestas cum eo congrederetur, Sanctaque Synodus hac occasione illuc se transferret, ubique celerrime omnia absolvi possent. Tum etiam quod Cæsarem ibidem sacram Imperii coronam ab eo suscepturum probabilis spes foret, quæ si ab eo hoc tempore omitteretur, neminem posthac Cæsarem coronandum, re jam semel intermissa, atque hæresibus indies magis sævientibus, jure possit dubitari.

Post hæc Martinus Royas Ordinis Hierosolymitani, a

[1] Causæ, MS.

magno ejus militiæ magistro, tanquam Orator, Tridentum missus cum literis Cardinalis Borromæi commendatitiis advenerat; cumque locum sibi apud oratores Principum sæcularium dari petiisset, inde Procuratores aliquot Episcoporum Germaniæ, qui sunt Principes Imperii, ac jurisdictione sæculari potiuntur, veluti Salzeburgensis, Hestensis,[1] Basiliensis, et alii quidam excitati fuerant, ut sibi æque jus apud eos consedendi permitteretur; cum antea inter Ecclesiasticos tantum Patres locari consuevissent. Hæc res, cum paritura controversiam consereretur, visa fuit Legatis prius Cardinali Borromæo, a quo literas acceperant significanda, ut is Sanctitatis suæ consilium exploraret.

Interea præfecti Patres abusibus Ordinum colligentes privatim inter se de iis agebant, aliaque ab aliis familiaribus congressibus jussu Legatorum tractabantur, quo facilius pæne digesta in conventu essent recipienda. Literis enim ex Urbe jam fuerat nunciatum, Legatos novos in demortuorum locum non solum jam a summo Pontifice fuisse declaratos, sed eos propediem hic adfuturos. Illi erant Joannes Moronus Mediolanensis Cardinalis, et Episcopus P. magni vir consilii, prudentiæ, et authoritatis. Alter A. Navagerius Venetus qui pridem ab eodem Pio quarto, ex senatorio ordine, quem in Republica sua, magnâ cum[2] laude, gerebat, in Cardinalium collegium ob ejus virtutes fuerat cooptatus. In horum vero et fide et probitate, et magno rerum usu, adeo acquiescere Sanctitas sua, dicebatur, ut eos abeuntes, et præcipue Moronum, summâ cum potestate in his, quæ ad Concilium [pertinent, dimisisset, cui et mandaverat, ut se quamprimum][3] in Œnopontem ad Cæsarem conferret, ac eorum multa, quæ ei secrete injunxerat, renunciaret.

[1] Aistetensis, or Eystetensis. *Aichstadt*. He was one of the princes of the empire.

[2] In the MS. it is jura. But in Raynald, who happens to quote this part, it is cum.

[3] From Raynaldus.

Quapropter x. Aprilis pridie ante sacratissimum diem Paschæ, hora 23,[1] Cardinalis Moronus, summâ omnium expectatione, solemnique pompa, more Apostolicorum Legatorum, deducentibus eum Varmiensi, Simonetta, Madruccio, Principum Oratoribus, Prælatisque aliis, Tridenti fuit exceptus. Biduo post Comes a Luna, Orator Philippi Regis Hispaniarum, a Cæsare ex Œnoponte profectus, huc concessit, nondum quidem quæstione de loci dignitate cum Oratoribus Gallis definita; sed tamen ita officiose inter eos tractata, ut spes multa illius componendæ esset relicta. Ingressus ejus fuit honorificus; Patribus compluribus ei obviam prodeuntibus. Navagerius vero cum Roma discedens Venetias jussu Summi Pontificis divertisset, nonnullaque ejus nomine cum Senatu Veneto egisset, aliquot post diebus Tridentum et ipse, recusato publico decursu, sub ipsam noctem. Ipse Moronus die 13 Aprilis in Synodum publice fuit admissus, lectoque a Secretario Brevi S^mi^ D^ni^ N^ri^—

Mandatum Cardinalis Moroni—

his ipsis verbis ad Patres summa gravitate est locutus.

Quo in statu sit Respublica Christiana, Patres R^mi^, omnibus perspicuum est. Nullus enim ignorat quanta sit Religionis perturbatio, quam neglecta, imo prorsus contempta sit omnis Ecclesiastica disciplina; quæ bella, quæ seditiones populorum fuerint, atque etiam nunc sint; quas clades a potentissimo ac perpetuo Christiani nominis hoste Turca, superioribus annis, terra marique, acceperimus; quam ingens denique periculum nobis ab ejus potentia,

[1] The Italians reckon the hours of the day from sunset in a continued series to the 24th. In Gavanti's Thesaurus Sac. Rituum, Venice, 1713, pp. 207, et seqq., there are tables for the whole year for three different northern latitudes, from 39 to 45. Trent is the last; and the hour then, according to the time of year in the table, would make that in the text about 6 P. M. The same mode of reckoning is still observed in Italy, as may be seen in any modern publications; the Diario di Roma, &c. This notice might have been given before.

dissidiis nostris, semper immineat. Has ob causas omnibus, ut dixi, manifestas, Pius IV. Pont. Max. bono consilio, atque optima voluntate Concilium Œcumenicum in hanc civitatem convocavit, ut, si fieri possit, Deo in primis opem ferente, remedium aliquod tot malis inveniretur. Nam, cum propter indignationem Dei ea nobis procul dubio eveniant, si Catholicæ fidei, et veteris innocentiæ puritas revocabitur, placato Deo, et bella et seditiones cessabunt, et imminentia cervicibus nostris pericula facilius repellentur. Congregatum est igitur hoc Concilium frequens et celeberrimum, in quo sunt viri præstantissimi. Adsunt duo Principes Cardinales, et nobilitate et omnibus virtutibus insignes. Adsunt Ill^{mi} Oratores, et Cæsareæ majestatis, et tot maximorum Regum, Liberarum Civitatum, Principumque, ac Nationum. Adsunt etiam tot Præsules, egregiâ doctrina, spectata vitæ probitate, et sapientia quadam cœlesti præditi. Nec desunt complures Exc^{mi} Theologi, ac Doctores, peritissimi omnes viri, omni laude digni. Congregato autem hoc Concilio, cum jam ea tractarentur, quæ ad susceptum negotium pertinere videbatur, ecce, in ipso cursu erepti sunt nobis duo prudentissimi, vereque Ill^{mi} Cardinales, Mantuanus et Seripandus, quorum mortem, non sine magno animi dolore ad memoriam revoco. Nam etsi eos felices beatosque futuros esse existimem, quia scriptum est, Beati mortui, qui in Dno moriuntur, doleo tamen, et Reipublicæ causa, quæ eorum operâ his temporibus maxime indigebat, et mea; nam utrique eorum magna familiaritate et necessitudine conjunctus eram. Accepto nuncio tam acerbo mortis Ill$_{mi}$ Mantuani, Summus Pontifex cum Sacro Cardinalium cœtu, me, et virtute et cæteris omnibus rebus longe inferiorem illi suffecit, adjunxitque ad hanc legationem R^{mum} Cardinalem Navagerum, virum multa eruditione et prudentia præclarum. Vere dicam, Patres, quantum licuit, quantum potui, hoc onus recusavi, ejus gravitatem, et virium

mearum imbecillitatem reformidans. Sed quid? hunc timorem vicit obedientiæ necessitas; parendum fuit Vicario Christi, qui Petro, et ejus successoribus oves suas pascendas regendasque commendavit. Huc igitur jussus veni, ad Cæsaream quidem majestatem nunc profecturus, sed mox, Deo dante, inde reversurus, ut cum Ill^mis Collegis ac Dñis meis, Legatis, ea quæ ad salutem populorum, ad Ecc^æ splendorem, ad Christi gloriam illustrandam pertinent, una vobiscum agam. Ac, ut cætera desint, duo certe præcipue mecum affero: alterum, optimam voluntatem summi Pontificis certam et exploratam, qui nihil magis optat, nihil æque curat, quam ut doctrina fidei ab hæresibus repurgetur, mores corrupti emendentur, abusus tollantur, commodis ac necessitatibus Provinciarum, quæ olim in maxima pietate floruerunt, consulatur, pax denique et unio etiam cum adversariis omnibus, quantum fieri potest, salva pietate atque Apostolicæ Sedis dignitate, constituatur. Alterum quod affero est, huic non dissimile, propensam voluntatem meam ad ea peragenda (Deo adjuvante) quæ Sanctitas sua verbo præcepit. In hoc enim omne ingenium meum, quamvis perexiguum, omnem operam et industriam, collocabo: quæ res, quantum fructum sint allaturæ, Patres sapientissimi, in manu vestra situm est. Nam, prudentiâ vestra, doctrina vestra, authoritate etiam vestra hoc Concilium ad bonum et optatum finem perduci poterit. Quamobrem vos, Patres, omni honore digni, hortor, et per Deum immortalem obtestor, ut, remotis contentionibus atque discordiis, quæ magnum orbi Christiano offendiculum præbent, remotis quæstionibus inutilibus, quæ non ad ædificationem fidei, sed potius ad subversionem audientium, ad tempus frustra conterendum faciunt, ea serio ac sedulo agatis, quæ maxime necessaria sunt: illud diligenter attendentes ne scientiæ vento, cum inter vos sint tot doctissimi viri, ab humilitatis portu ejiciamini. In hoc enim negotio Dei multa opus est

prece, maxima humilitate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Quod si humiles, unanimes ac concordes fueritis (duce Spiritu Sancto), omnia bene et recte perficietis, fructum uberrimum Ecclesia Dei ex tot periculis, longis itineribus, laboribus et impensis vestris percipiet. Et vos lumen quoddam magnum et clarissimum scientiæ et doctrinæ accendetis, atque in alto collocabitis. Ad quod non solum ii, qui nunc vivunt, sed etiam posteri cursum vitæ suæ dirigentes tutissimum salutis portum facillime tenebunt. Deus autem propter vos maxime laudabitur et glorificabitur, et vos ejusdem laudis participes eritis in hac vita, et post hanc vitam gloriam immortalitatis immarcessibilem accipietis.

Salutatis hac occasione Patribus, brevique mora Tridenti interposita, Moronus statim in Œnopontem mandato Summi Pontificis ad Cæsarem progreditur. Is, memoriæ causa, aliquot tantum rerum capitibus ab Auditore conscriptis secum desumptis, neminem ex Patribus secum eo deducendum putavit, ut major ei cum Cæsare de rebus Concilii acturo fides adhiberetur, qui ex animi conscientia sponte sua nullius instructus consilio affectibusque persuasus cum eo colloquium haberet; subinde tamen Castellius Concilii Promotor ad eum missus fuit, ut, si quid opus esset, de rebus antea actis plenius admoneretur.

Post ejus discessum, frater P. Sotus Dominicanus Theologus, a Summo Pontifice huc missus, magna vir eruditione, ac apud omnes existimatione, obdormivit in Domino. Is pridieque moreretur literas quasdam ad Sanctissimum dictasse ferebatur, quas fideliter exceptas Generalis Dominicanus affirmabat, quibus Sanctitatem suam hortabatur, ut a Synodo hæc præcipue definiri curaret, viz. Episcopos esse a Christo institutos, subjectos tamen Summo Pontifici; Papam esse supra Concilium.

Neminem Ordinibus initiandum, nisi a suo Episcopo sit approbatus.

In Beneficiorum collatione Ecclesiasticorum potius quam ministrorum commodo serviendum; literæ autem erant tales.

Literæ Fratris Petri Soto ad S^{mum} Pium 4^{m}.[1]

Cum vero rursus [dies] Sessionis immineret, superioribusque Patrum difficultatibus obitus etiam Legatorum duorum accessisset, facile omnes Lotharingio jam Venetiis reverso novæ prorogationi assensum adhibuerunt. Nam etsi Panormitanus verba Jacob referebat, decies immutasti mercedem meam, en facti sumus opprobrium vicinis nostris, et illusio his, qui oderunt nos, &c., quod tamen aliud consilum temporis angustiis præsentibus suscipi poterat? Unus Urbevetanus dicebat, necessarium non esse diem ullam præfinire, cum in Conciliis prima generalis monitio sufficiat, nisi ubi de certa persona condemnanda ageretur, glo. C. si episcopus 18. dist. Abb. c. Ego N. de Jurejur. col. 3. Ideoque in Concilio Constantiensi quamvis[2] Sess. 45 habitæ fuerunt, nunquam diem illis fuisse præstitutum: sat igitur esse brevi tantum spatio antequam decreta promulgentur, omnes generaliter affixis valvis Ecclesiæ edictis peremptorio termino citare. Reliqui tamen Patres rem omnem in alium mensem suspendendam, tuncque de die Sessionis certius statuenda deliberandum responderunt.

Post hæc cum Moroni reditus paulo tardior futurus nuntiaretur, quod eum podagræ morbus, nondumque expedita cum Cæsare negotia detinerent, jamque Patres constituti Decreta de abusibus Ordinum edidissent, non esse amplius cunctandum, quin de illis in conventu ageretur, omnes censuerunt; cujus rei progressum nos infra ordine prosequc-

[1] See the letter in Rayn., 1563, lxxi. [2] It is a single letter like q^{s}.

mur. Namque dum hæc examinarentur, ad rationemque complurium dierum spatio revocarentur, literas Reginæ Scotiæ Cardinalis Lotharingius S^tæ Synodo reddidit, quibus illa, ut fidelis Catholicæ Ecclesiæ filia, ob temporum injurias aliaque impedimenta se purgabat, quod ei Oratorem, nomine illius Regni, huc mittendi facultas nunquam fuisset; perpetuum autem suum studium, ac erga Sanctam Sedem observantiam Cardinali Lotharingio ejus avunculo Patribus exponendum mandaverat; quarum literarum exemplum cum Synodi responsione, aliisque ejusdem Reginæ literis ad Summum Pontificem et Cardinalem Lotharingium alibi extat.

Literæ Reginæ Scotiæ ad S^tam Synodum.

Responsio Synodi ad Lr̃as Reginæ.

Aliæ Lr̃æ Reginæ ad Pium IV., et aliæ ad Cardinalem Lotharingium.

His coram Patribus lectis, Lotharingius multa de origine, natalibusque Mariæ Reginæ adjecit; quodque Clemens Septimus et Paulus Tertius illam, non solum eâ dignitate quæ Anglicis Regibus alias delata fuit, ornandam decreverunt, sed etiam Ecc^æ defensorem mirifica illius cum laude appellaverunt. Tum alia de rerum statu illius Regni, optimaque Reginæ erga Catholicam Religionem ac Sanctam Synodum voluntate subjunxit. Inde a Legatis Episcopus Vintimilliensis obviam Card^li Ferrariensi ex Gallia redeunti missus fuit, ita literis ex urbe mandantibus, ut fideliter eorum, quæ hic acta essent, antea admonerentur, quam ab aliis, aut ipsorumet Gallorum hic commorantium sermonibus præveniretur.

Tum Cardinalis Moronus ex aula Cæsaris Tridentum est reversus. Is perquam honorifice a Cæsare, cui etiam ad primum lapidem occurrerat, exceptus fuisse dicebatur;

variaque cum eo egisse; inter quæ hæc præcipue narrabantur. Nam cum Summus Pontifex Cæsaream Majestatem, post ejus Œnopontem adventum ad Imperialem coronam Bononiæ suscipiendam, quo loco, ut Carolus V. ejus frater ea insignitus fuerat, amanter invitasset, quod et illis ea res opportunitatem multa simul de rebus Concilii agendi essent allatura; vicissim autem sua majestas dudum per literas se Sanctitatis suæ congressum in Tridentina Civitate vehementer exoptare ostendisset, nunc, collatis utrinque rationibus, variisque mutuo impedimentis allatis, neutrum commode obiri posse compertum fuit, cum etiam non deessent insanæ mentis et audaciæ viri, qui Cæsarem ad multa in Synodo magni in Christiana Republica periculi tentanda, promovendaque callide impellerent, ipse naturâ æquior, ubi ab eodem Morono optimæ S^mi^ Dni Nri erga publicas res voluntatis, totiusque Concilii statûs certior plane factus fuit, facile, aliis cogitationibus depositis, suam Summi Pontificis in omnes authoritatem, Patribusque de rebus Christianæ Religionis deliberandi munus relinquendum judicavit. Legit et exemplar Bullæ Apostolicæ illi ab eodem Morono allatæ, qua Conclavis Pontificii reformatio continebatur. Legit et alia multa, tum a S^mo^ Dno Nro in urbe constituta, tum a Pribus hic pridem sancita, aliaque ut propediem edantur præparata, quibus eo vehementius ut in illis conquiesceret confirmatus fuit. Probavit id quoque quam maxime, ut libera cuique dicendi facultas permitteretur, quæstiones tamen supervacaneæ prorsus omitterentur, ac de postulatis illius cum primum liceret Synodus consuleretur. Multa et alia hoc genere inter eos acta dicebantur, quibus Cæsar, qui ad pietatem, religionemque propensus erat, accedente Moroni apud eum gratia et authoritate, non leviter flexus, rebusque nostris conciliatus videbatur. Illorum compendium vulgo circumferebatur, quod adhuc diminutum aiebant.

Summarium eorum quæ acta.

Post Moroni adventum, Oratores Cæsarei, Gallici, et Hispani, Lusitani, una Legatos conveniunt, ab iisque magno studio petunt, ut absentium justa ex causa Episcoporum P̃rores[1] in Synodum a Patribus, cum definitivæ sententiæ potestate, admittantur. Legati, ejus quod jure aut voluntate Prum liceat, libenter permissuros, pollicentur; ac Juris aliquot peritis negotium hoc consultandum imponunt. Hi rem mature excutiunt, ac, clarioris investigationis gratia, causam in quatuor articulos partiuntur: P°. An P̃rores absentium ita admittendi sint, ut solum intersint generalibus Prum Congregationibus: 2°. An etiam illis jus suffragii, quod consultivum dicitur, sit permittendum: 3°. An jus quoque suffragii definitivi: 4°. An idem de Episcopis, qui P̃rores constituuntur sit sentiendum. Comperiunt autem in prioribus tribus articulis Jure quidem satis probari posse, procuratoribus locum dandum non esse; nam, cum de rebus fidei decernendis agatur, quæ ab Episcopis, Abbatibus, Generalibusque Ordinum, tanquam Spiritu Sancto ob munus quod gerunt afflatis, deliberantur, non possunt hæc in alios transferri, quibus personæ industria adjuncta est. Quoniam tamen veterum aliquot exempla Conciliorum secus suadere videbantur.[2] In 4° etiam articulo rationes utrinque multæ non deerant. Idcirco triplex Legatis consilium hujus rei terminandæ proponi posse vident, quorum tamen extremum, ut tutius, probandum censent: P°. ut Legati Bullam Pauli Tertii ac Pii IV. proferant, quibus P̃rores admitti prohibentur: hic tamen verentur, ne oratores dicant, Concilii libertatem lædi, jusque Episcopis concessum adimi: 2°. quoniam sciunt, Patres huic Oratorum voto maxime repugnare, aiunt, ut causa hæc tota ad Synodum referatur, ac Patres ipsi quod statuendum sit

[1] Procuratores. [2] Something is evidently wanting here.

respondeant. Verum et hinc perspiciebant Synodum in disputationem protrahendam: 3°. censent, ex æquo et bono cum oratoribus conveniendum, ut insigniores aliquot ac graviores, quisque eorum Pr̃ores, nominet, quorum præsentia tantum in Synodo admittatur, nec expedire id passim omnibus concedi, quod nimis novum esset, ac turbas alias excire posset. Hoc ab ipsis præcipue commendatum, atque a Legatis probatum; oratoribus etiam ita in eorum gratiam fieri haud ægre persuasum fuit. Atque ita deinceps observatum. Scripserant autem [de] hoc argumento multi, præsertim Lancellottus, Advocatus, et Doctor Thomasius, quorum responsa adhuc extant.

Allegationes D. Lancellotti, et Doctoris Thomasii, An Procuratores Episcoporum sint admittendi.

Tunc de Comite Lunensi Catholici Regis Oratore in Synodum recipiendo actum fuit; qua in re cum Galli suspicantes ne quid de Proedria adversus antiquissimam eorum possessionem decerneretur, satis fremere cœpissent, eousque prolapsi, ut, si quid secus fieret, ad futurum Papam, qui æquior sit, atque ad liberius Concilium se appellaturos edicerent, magnopere interdum dubitatum fuit, ne vehementiores ea res tumultus accenderet. Tandem divina bonitate Legatorumque prudentiâ factum est, ut res inter eos hoc pacto fuerint compositæ. Nam cum primum Orator coram Patribus mandata Regis sui exhibuit, jussit quoque ut ejus nomine protestatio quædam recitaretur: eâ lectâ, locus illi extra ordinem a latere Crucis argenteæ, quæ e regione Legatorum in consessus centro defigitur, fuit assignatus. Tum Orator Gallus aliam protestationem habuit. Hinc Doctor Fontidonius, Comitis Lunensis nomine, ad Synodum graviter diserteque oravit. Inde sequuta est responsio Synodi, Oratorque de more admissus; quæ tamen

omnia mutuo ante Oratorum consensu, Legatorumque opera præparata dispositaque fuerant.

Mandatum Regis Hispaniæ.

Protestatio illius Oratoris.

Alia protestatio Oratoris Regis Galliæ.

Oratio nomine Oratoris Regis Hispaniæ.

Responsio Sanctæ Synodi.

Eodem tempore Nicolaus Ormanetus Veronensis ad Ducem Bavariæ a Legatis missus fuit, ut eum a Communione sub utraque specie populis suis permittenda, si opus esset, averteret; cum sparsus rumor esset eos ad defectionem ab Ecclesia properare, si Calicis usus eis interdiceretur.

Cum etiam nuper ex Gallia nuntiatum esset, conventionem quandam inter Regem et Ugonottos initam fuisse, qua boni omnes mire offendebantur, paulo post Renatus Biragus, supremus Transalpini Senatus Regii Præses, cum literis Christianissimi Regis ad sanctam Synodum missus, huc pervenit: quibus in Congregatione publica lectis, ille mandata Regis plenius exposuit, quorum summa erat Regem ad pacem cum adversariis sanciendam propter ingentes illius Regni tumultus, ac calamitates ex varia de Religione opinione exortas, impulsum fuisse; nam cum ipse, quantum opibus suis Principumque aliorum subsidio valuit, accensas faces extinguere frustra diu tentasset, agnovisse tandem hunc animarum morbum, non gladiis aut bellicis viribus, sed rationibus potius ac persuasionibus, posse superari. Quare nunc, positis armis, ad Sacrosanctæ Synodi auxilium authoritatemque confugisse, cupientem, Patres, qua debent vigilantia et celeritate, Galliæ rebus in præceps labentibus, sanctissimis suis Decretis disciplinæque Ecclesiasticæ emendatione quamprimum prospicere. Responsum a Synodo tunc fuit, gravissima ea esse, quæ in literis Regiis contine-

rentur, seque ad illas commodiori tempore responsurum; quæ responsio ita concepta fuit, ne Synodus conventionem illam iniquis conditionibus adversus Religionem Orthodoxam contractam ullatenus probare videretur, quam et Romæ S^mus^ D. N. ut indignissimam abhorruisse ferebatur. Postea, cum de verbis, quibus respondendum esset, consultaretur, variisque responsionum formulis prolatis, in eo convenire Patres viderentur, ut diceret Synodus, se ex fœdere hoc inito dolorem accepisse; tum Lotharingius, indignatione accensus, non mereri hanc a Synodo responsionem Regem suum respondit, qui, Regni viribus exhaustis, omnium auxilio destitutus, ipso necessitatis laqueo pertractus, multâ etiam spe allectus, hac ratione reluctantem populi furorem facilius coercendum atque ad officium esse revocandum in hoc fœdus descendisset. Vix eum tam longo spatio aureis 100m[1] a S^mo^ D. N., et totidem a Venetis, a Rege autem Catholico longe quidem pluribus, adjutum fuisse, sed sero admodum omnia accessisse. Gallos vero tam diu ab hac sancta Synodo seriam reformationem exoptasse, et nihil adhuc ab ea præstitum fuisse. Ad hæc, cum alii Patres alia respondissent, et, inter cæteros, Ostunensis mitius in hac re agendum esse dixisset, exemplo Romanorum, quo tempore Terentius Varro exercitum in Cannensi prælio amisit; non enim eum verbis affligendum, sed potius consolatione levandum censuerunt: quidam vero imo Regem acriter admonendum, nec rem adeo Christianæ Reipublicæ perniciosam a Synodo dissimulandam esse contenderent; resque ideo prope perduceretur in disceptationem: tum Orator Sabaudiensis, non esse his amplius conventum Patrum exercendum, dixit; has potius Legatorum una cum Lotharingio et Madruccio partes futuras, qui congruentem huic Œcumenico Concilio responsionem pro prudentia sua excogitent; quod et a cæteris statim fuit

[1] Centum millibus. Raynald.

probatum: neque multo post, hi responsionem concordes protulere, quæ cum literis, et oratione Præsidis extat.

Literæ ad Synodum Christianissimi Regis.
Oratio Præsidis Biragi.
Responsio Synodi &c. quæ incipit, Cum superioribus.

Proxime his accessit alia Consultatio. Nam Theologi Lovanienses a Legatis summopere contendebant, ut Regina Angliæ, tanquam schismatica, et hæretica, a Synodo declararetur; quod ita per literas ab Episcopis Anglis Catholicis admoniti essent, quorum etiam multi captivi detinebantur, existimantes ii, valde hoc Regni illius rationibus profuturum; cum ita Catholicorum Principum studia sperarent ad pestem illam ex iis locis propulsandam acrius posse inflammari. Res visa fuit maturo accurate consilio evolvenda, priusquam Smo D. N. ac Cæsareæ Majestati communicanda. Etenim suspicio erat, ne, declaratione hac adversus Reginam promulgata, illa acerbius multo, usque in necem Catholicorum, efferata sæviret.

Tum de constituenda die certa Sessioni, quæ toties jam dilata fuerat, cum magnopere inter Patres actum fuisset, tandem in diem 15 Julii, qui futurus erat dies Sti Bonaventuræ, omnes convenere; quod maxime congruere, inter cæteros, Episcopus Calvensis, qui erat ordinis Franciscanorum, affirmavit: quando Sanctus Bonaventura ad Cardinalis gradum ideo evectus fuisset, ut Concilio Lugdunensi præesset, qui pariter Concilium hoc nostrum suâ apud Deum intercessione esset adjuvaturus. Post quæ Adamus Fumanus, Canonicus Veronensis, familiaris tunc Cardinalis Navagerii, Thelesino Secretario adjunctus fuit, ad acta Synodi conscribenda.

Nulla res post inchoatum Concilium Christianæ Reipublicæ statum in majus discrimen adduxit, quam hæc

actio quam modo sumus memoraturi. Nam, ingentibus dudum exortis de loci dignitate variis in locis inter Oratores Regum Galliæ et Hispaniæ dissidiis, res quidem Tridenti quiete satis nuper composita inter utrumque videbatur, postquam locus extra ordinem in Congregatione generali Comiti Lunensi tacito omnium assensu fuerat decretus, ex quo utriusque rationibus non incommode in considendo perspectum fuisse censebatur. Verum cum alii publici congressus in Templis, et supplicationibus, aliisque actionibus, essent secuturi, in quibus, si uterque Orator conveniret, nihil ea cautio proderat, cum in iis alterum alteri evidenter præire dignoscendum esset; propterea hæc prospiciens Vargas, qui itidem Orator Regis apud S[mum] Pontificem erat, et, quo authore, hæc controversia, multis jam abhinc annis dicebatur excitata, acceptisque a Comite Lunensi literis, occultis studiis apud Summum Pontificem egerat, ut Tridenti locus Hispano non inferior Gallo decerneretur, alioquin eum quamprimum Tridento excessurum jactabat. Papa ipse, cujus intererat magnorum Principum Oratoribus Synodum non destitui, vel parum erga Gallos fortasse propensus, ob tumultus de Religione ibi exortos, vel etiam ut Hispano gratificaretur, quem præsidium Christianæ Reipublicæ aiebat, per literas Legatis scribit, ut si æqualem nequeant prorsus locum Hispano dare, saltem extra ordinem alium ei constituant, qui Hispani voto respondeat. Legati rem periculo plenam, nec Gallos id passuros, respondent, potiusque hinc discessuros. Replicat Papa, nihil hic de eorum jure statuendum, hæc tempora ita ferre, Synodi etiam existimationem ita postulare, ut se omnibus interea æquabilem præbeat. Respondent rursus Legati, prope certum hinc dissolutionis Concilii periculum, aliaque multa incommoda etiam cum Sanctitatis suæ offensione imminere, quandoquidem Galli in mandatis habeant, si quid hic attentetur, quod eorum juri ac antiquissimæ

possessioni præjudicium afferat, ut statim Synodo illatas sibi injurias denuntient, Tridentum deserant, ad aliud liberius Concilium appellent, simulque ab authoritate ac imperio Pii IV. donec ille Pontificalem Sedem regat, se abducant; alia etiam adversus ejus electionem Pontificatusque administrationem indigniora opponant. Ideo, cum tot hinc mala profectura videant, existimasse, sibi ab ejus mandatis exequendis supersedendum, donec diplomate certo manu Sanctitatis suæ subscripto id eis præcipiatur; nec enim tantam culpam adeo facile eos in se suscepturos. Papa tertio rescribit, certum sibi esse, ut id omnino perficiant, quisquis tandem hinc exitus sequatur; non enim in hac morula temporis, donec Concilium peragatur, Hispanum excludendum, cum hoc veterem cum Gallis causam nihil lædat, quæ integra in pristino statu est relinquenda, perinde ac si Tridenti nunquam convenissent. Addit, cum sacris solemnibus in templo erit Oratoribus adsistendum, tunc Hispano locum seorsum adversus Aram constituendum; duplicique thuribulo et Tabella pacis, utrique eodem tempore ministrandum. Quapropter Breve ad eos manu sua mittit obsignatum, eodemque tempore aliis literis Borromæus nomine S^mi eos ad mandata explenda impellit; utque rem quam secretissime, conscio tantum Comite Lunensi, peragant; commodumque videri perscribit, ut in proxima Vigilia Principis Apostolorum Petri, aut in ejus die festo, cum sacrum celebrabitur, id perficiant. Legati, maxima solicitudine affecti, incertique quid agant, cum hinc dissidii periculum, ac schismatis, illinc spretæ S^mi authoritatis crimen vereantur; post diligentem consultationem tandem rem aggredi statuunt, suadente id præcipue Morono, cui notior etiam, ac exploratior mens S^mi videbatur; quam ideo non amplecti toties literis repetitam nefas judicabant. Non desistunt tamen Oratorem Hispanum ingentis exitii, quod hinc impendet, admonere, cumque qua-

cunque possunt industria ac conatu ab hoc consilio avertere, ut eo assentiente turbæ hæ vitentur, ipsique penes summum Pontificem se ab omni culpa immunes tueantur. Orator nihil minus quam ab hoc se proposito patitur dimoveri; ait ad se certum Tabellarium hac de re ex Urbe missum fuisse; rem tanti non esse, ut ideo Galli majores velint conflictus excitare; subdit tamen se commodius cum Legatis ante eum diem loquuturum. Interim Legati delato N. Tabellioni publico jurejurando, ne negotium, quod cum illo acturi essent, priusquam perfectum esset, cuiquam patefaceret, coram eo, publico testantur documento, se mandato S^mi adactos locum illum Comiti Lunensi decrevisse; ita tamen ne præjudicium ullum cuicunque alteri Regi, Principique, eorumve Oratoribus illatum esse, tam in possessorio, quam in petitorio judicio intelligatur.

Die constituto, qui erat 28[1] Junii, cum Orator Hispanus Legatos non convenisset, sperant illi eam sententiam mutasse. Verum die 29, ipso die festo S^ti Petri, paulo antequam in ædem sacram prodeant, illis significat constitutum sibi esse eo mane, cum illis, sacris interesse; cupereque ut conventa sibi officia impendantur. Incredibilis tum animi cura Legatos occupat; quoniam tamen progrediendum erat, spem capiunt ex taciturnitate, ut minori tumultu res possit succedere, quæ omnibus occulta erat. Missa inchoatur. Advenit Orator Hispanus, cui locus datur ex latere Legatorum, subsellio præparato ante sedes Patriarcharum, fere e regione aliorum Oratorum Laicorum. Mirantur omnes eo adveniente; existimant tamen rem ex composito cum Gallis geri. Galli nihil loci ejus assignatione læduntur, cum extra ordinem esset, ipsique suum antiquum juxta Oratores Cæsareos retinerent. Tum Cardinalis Lotharingius sciscitari incipit a Legatis proximis, quid tandem agendum sit in thuribulo et Pace offerenda. Illi mussitant,

[1] Raynald. has 27.

atque eum ad Moronum rejiciunt. Moronus, servandum morem Germaniæ, ut duo Thuribula adhibeantur: Lotharingius acriter renuit, resque ad Oratores Gallicos præfertur: illi indignantur, fremunt, multaque minari incipiunt. Legati ubi rem quiete transigi non posse vident, varia consilia incipiunt proponere, ne Sacrum perturbent, viz. ut neutri ex Oratoribus Thuribulum ministretur, vel solis Legatis, omissis aliis duobus Cardinalibus; vel æque omnibus offeratur. Nec Galli nec Hispani assentiuntur; immo Hispanus in eo persistit, ut Legati jussa Pontificia exequantur. Quare Legati et alii duo Cardinales in Sacristiam interiorem ad rem tractandam secedunt: cum iis Oratores Cæsarei, et Galli, et Orator Polonus, Prælati nonnulli, Granatensis, Senonensis, et Aurelianensis. Interim in Ecclesia sacra concio habebatur, Lotharingius et Galli Oratores mandata Regia Legatis ostendunt, ut si quid hujusmodi innovetur, hinc statim discedant, atque ab obedientia Pii 4[ti] toto ejus Pontificatu deficiant: addunt alia verba acerbis quærimoniis plena. Interponunt se Oratores Cæsarei et reliqui, sed frustra. Granatensis Hispanum admonet vereri, se, ne quid hinc calamitosum publice prodeat, quod ipsemet Catholicus Rex sit detestaturus. Hispanus respondit nihil sibi a Rege suo mandatum quod possit tumultum parere. Verum id Papæ præceptum esse, cui Legati debent obtemperare. Polonus, deficiente Gallia, ait, de Regno suo prope actum dici posse. Madruccius, velle se inquit ante Concilii auxilium implorare, et singulorum Patrum sedes obire, eorumque consilium, quid tandem de hac re judicent, exquirere. Re ita perturbata, Deus author pacis consilium suggerit, ut eo die nec thuribulum, nec Pax cuiquam, nec Legatis ipsis offeratur. Acquiescunt Galli, et Hispani Legati itidem: sed amplius exigunt id ab Hispano efflagitari, ut in illius gratiam id factum fuisse penes Sanctissimum, quandocunque constare possit. Missâ peracta, magnâque omnes animi suspensione liberati.

Revertitur eodem die Hispanus ad Legatos; conqueritur Regem suum sic traduci; petit ut primo quoque die festo, cum Missa celebrabitur, sibi Thuribulum ex præscripto Sanctissimi ministretur; nihil se furores Gallicos aut minas vereri, potius illis a Rege suo metuendum esse. Legati, omnibus cum eo frustra tentatis, ubi nullum aut rationibus aut excusationibus locum esse vident, statuunt negotium quoquomodo perficere: quoniam tamen manifeste hinc vident dissidium præparari, et Gallos nihil quod gravissimum sit omissuros, advocat Simonetta Auditorem prius, et Vestanum, ut responsionem componant, qua se adversus protestationes Gallorum tueantur, si forte S^mum D. N. indecoro aliquo nomine, prout jactabant, sint appellaturi, et ab eo omnino defecturi. Auditor, rei magnitudine ac periculo territus, petit, quid Legatos impellit, ut in hunc conflictum descendant. Respondit Simonetta, ita Sanctissimum jubere, et Hispanum assiduo urgere. Auditor, qui jam præsens erat, Gallos vehementissime conqueri, Regem illorum pupillum indefensum, non citatum, causâque non cognita ex antiquissima ejus possessione dejici, nec licere Papæ hæc in Synodo attentare, cum ita se superiorem Concilio gereret, quod ipsi secus esse constanter sibi persuadebant; et alia eos indigniora minari, atque inter se moliri. Idcirco tot pericula veritus replicat, hæc in urbe prospici haud potuisse, quæ præsentes ipsi deprehendunt: Legatos non debere rem adeo perniciosam exequi, cum hinc schisma sit extiturum. Simonetta ait, non licere eis Sanctissimi imperium detrectare, seque auxilium nunc petere, non consilium. Auditor subdit, consilium a se in ea re non expectandum, quam maxime detestatur; scire se, Deo, supremo omnium Principi, schismata in Ecclesia sua maxime displicere, illisque a fidelibus omnibus occurrendum esse. Aderat etiam Vestanus, qui recusavit æque consilium impertiri; immo suasit, ut omnino ab his Legati abstinerent, quæ scandalis et periculis aditum aperirent.

Auditor idem coram Navagerio apertis verbis est testatus, perperam ab eis fieri si hæc attententur, nec Sanct^{mum} Nrum tantam ruinam cogitare potuisse, qui Navagerius satis in hanc sententiam erat propensus. Spargitur interim rumor inter omnes Prælatos, gravissimum periculum et exitium rebus nostris impendere. Nemo non dolet atque excruciatur, ita temere res præcipitari, tanto omnium offendiculo, tanta calamitate. Quisque, quibus potest officiis, tum apud Legatos, tum apud Hispanum et Gallos, tentat, tantam cladem avertere, atque res componere. Tandem divinæ placuit clementiæ, ut hæc Sanct^{mo} Regique Catholico significentur, donec ab eis literæ proferantur. Si Oratores contingat in Templo solemnibus interesse, tunc Thuribulum, Paxque Legatis ministrari ipso etiam Sessionis die intermittatur. Ita res periculosissima brevi sedata est, plurimum in eo etiam Prælatis aliquot Hispanis, atque in primis Granatensi et Segobiensi suffragantibus, qui cum Oratorem suum maxime ab hoc conatu dissuadere curassent, ne occasio schismatis præberetur, magnum probitatis ac Religionis documentum cæteris ediderunt.[1]

Nunc quæ de abusibus Ordinum interea a Pribus tractata fuerunt opportune hic adjiciemus, rem a principio repetentes, quo planior ejus cognitio omnibus ordine expositis hauriri possit.[2]

Cum pridem Legati Episcopum Premifliensem Oratorem Regis Poloniæ, Patriarcham Venetiarum; Archie-

[1] There are several interesting pieces on this remarkable scene in Dupuy's Instructions, &c., ed. 1654, pp. 412–451. The first is by Paleotto, in the original Italian and a French translation, dated June ult. 1563. The next is, a letter to the Pope by the Card. of Lorraine; and the last, a relation of the occurrences, the same day and the next; these likewise in Italian as well as a translation. They may all be seen in Le Plat in French; the Cardinal's letter is in Latin, from Raynaldus.

[2] According to Astolfo Servantio in his *Diario*, these discussions lasted from April 13 to June 16, 1563. He has particularised each of the congregations and the speakers. There was little interruption during that period of more than two months.

piscopos, Antibarensem, Senonensem; Episcopos, Virdunensem, Leriensem, Maceratensem, Auriensem, Neocastrensem, Parmensemque, emendandis iis rebus præfecissent, quibus Sacramenti Ordinis administratio soluta depravataque videretur; cæteris vero Přibus, ut quæ hoc genere neglecta jacere offendissent, eisdem significarent, mandatum fuisset, factum hinc est, ut multiplex rerum congeries, hoc nomine abusuum Ordinis ad eos fuerit prolata; quæ tamen, non Sacramentum Ordinis solum, sed multos præterea degeneres aliarum rerum mores respiciebant. Præ cæteris autem Cardinalis Lotharingius capita rerum quatuor ad eos moderanda detulerat, quorum primum erat de Parochorum munere; 2m. de dignitatibus Ecclesiarum; 3m. de Canonicis; 4m. de Commendatariis, quæ erant hujusmodi.

Capita quatuor sub nõie abusuum.

Præfecti, agnoscentes muneris sui limites sacramento Ordinis esse circumscriptos, ut scil.. vitiis tantum quæ circa Sacramentum Ordinis versantur corrigendis manum admoveant; cætera vero, quæ ad res Ecclesiasticas formandas pertinent non hujus loci propria esse, cum aliud sit conferre Ordinem, aliud conferre Beneficium,[1] [ut] nemo nisi rite ordinatus admittatur, cum alias universa quæ ad constituendum Ecclesiæ statum spectant huc tumultuario detorqueri possent; propterea ipsi, cuncta a Pribus ad eos delata triplici gradu partiuntur. Primus, earum rerum erat, quæ vere et proprie cum administratione Sacramenti Ordinis sunt conjuncta, quibus pro eorum munere omnino vident esse prospiciendum; 2s. earum, quæ nihil commune cum hoc sacramento habebant, quas ideo tanquam ab eorum instituto alienas statuunt prætermittere; 3s., earum, quas ipsi inter se, an huc referendæ essent, cum medii cujusdam generis viderentur, non satis conveniebant, quas ad Lega-

[1] Perhaps quod is here omitted.

torum arbitrium rejiciendas ducunt; quo in gradu proposita a Lotharingio continebantur. Legati, mature omnibus animadversis, Præfectorum consilium probant, atque hæc Lotharingii capita in aliud commodius tempus reservanda, locoque suo tractanda decernunt. At cum Lotharingius sua a Legatis non recipi videt, hanc statim repulsam indignitatemque adversus se interpretatus, omnia clam palamque miscere adortus est, ut his se objiceret, aut saltem ne quid, inconsultâ tota Synodo hac de re, statueretur; donec paulatim Legatorum consilii certior factus, sua, non repudiata, sed in opportuniorem locum dilata esse, cognovit. Quo factum est, ut et ipse eidem consilio facile accesserit.

Itaque quæ a delegatis Patribus hoc argumento collecta fuerunt, ea in 16 decreta redacta; primum Oratoribus Principum, inde reliquis Patribus edita sunt, quæ erant talia.

Abusus in Sacramento Ordinis.[1]

[1.[2]] Tanti momenti est in Ecclesia Dei bonos esse Pastores, ut in ea statuenda Sancta Synodus nihil nimium esse arbitretur. Itaque, præter ea quæ de ipsorum institutione hactenus sancita sunt, statuit, ut, cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publicæ a Capitulo habeantur, et per Diœcesim indicantur, quibus Clerus, populusque divinam clementiam sibi conciliare, ac bonum ab ea

[1] The *first draft* of the Canons on this subject is given by Le Plat, Monument. vi. p. 32, et seqq., and varies considerably in phraseology from the same Canons *reformati*, appearing at p. 126, et seqq., which agree pretty closely with the text of Paleotto. It is remarkable that in the first draft, which is taken from Martene, Vet. Monum., there is added a xviith Canon, enjoining a sworn Profession of Faith, very similar to that of Pius IV. now in force, on all who may be promoted to any ecclesiastical dignity, or magistracy, &c. It is likewise remarkable, how accidentally to appearance this fact confirms the representation given by Sarpi, in his History, viii. § 22, which was otherwise unsupported by reference. See Courayer's note 42.

[2] This number is supplied from Le Plat.

piscopos, Antibarensem, Senonensem; Episcopos, Virdunensem, Leriensem, Maceratensem, Auriensem, Neocastrensem, Parmensemque, emendandis iis rebus præfecissent, quibus Sacramenti Ordinis administratio soluta depravataque videretur; cæteris vero P̃ribus, ut quæ hoc genere neglecta jacere offendissent, eisdem significarent, mandatum fuisset, factum hinc est, ut multiplex rerum congeries, hoc nomine abusuum Ordinis ad eos fuerit prolata; quæ tamen, non Sacramentum Ordinis solum, sed multos præterea degeneres aliarum rerum mores respiciebant. Præ cæteris autem Cardinalis Lotharingius capita rerum quatuor ad eos moderanda detulerat, quorum primum erat de Parochorum munere; 2m. de dignitatibus Ecclesiarum; 3m. de Canonicis 4m. de Commendatariis, quæ erant hujusmodi.

Capita quatuor sub nõie abusuum.

Præfecti, agnoscentes muneris sui limites sacramento Ordinis esse circumscriptos, ut scil., vitiis tantum quæ circa Sacramentum Ordinis versantur corrigendis manum admoveant; cætera vero, quæ ad res Ecclesiasticas formandas pertinent non hujus loci propria esse, cum aliud sit conferre Ordinem, aliud conferre Beneficium,[1] [ut] nemo nisi rite ordinatus admittatur, cum alias universa quæ ad constituendum Ecclesiæ statum spectant huc tumultuario detorqueri possent; propterea ipsi, cuncta a P̃ribus ad eos delata triplici gradu partiuntur. Primus, earum rerum erat, quæ vere et proprie cum administratione Sacramenti Ordinis sunt conjuncta, quibus pro eorum munere omnino vident esse prospiciendum; 2s. earum, quæ nihil commune cum hoc sacramento habebant, quas ideo tanquam ab eorum instituto alienas statuunt prætermittere; 3s., earum, quas ipsi inter se, an huc referendæ essent, cum medii cujusdam generis viderentur, non satis conveniebant, quas ad Lega-

[1] Perhaps quod is here omitted.

torum arbitrium rejiciendas ducunt; quo in gradu proposita a Lotharingio continebantur. Legati, mature omnibus animadversis, Præfectorum consilium probant, atque hæc Lotharingii capita in aliud commodius tempus reservanda, locoque suo tractanda decernunt. At cum Lotharingius sua a Legatis non recipi videt, hanc statim repulsam indignitatemque adversus se interpretatus, omnia clam palamque miscere adortus est, ut his se objiceret, aut saltem ne quid, inconsultâ tota Synodo hac de re, statueretur; donec paulatim Legatorum consilii certior factus, sua, non repudiata, sed in opportuniorem locum dilata esse, cognovit. Quo factum est, ut et ipse eidem consilio facile accesserit.

Itaque quæ a delegatis Patribus hoc argumento collecta fuerunt, ea in 16 decreta redacta; primum Oratoribus Principum, inde reliquis Patribus edita sunt, quæ erant talia.

Abusus in Sacramento Ordinis.[1]

[1.[2]] Tanti momenti est in Ecclesia Dei bonos esse Pastores, ut in ea statuenda Sancta Synodus nihil nimium esse arbitretur. Itaque, præter ea quæ de ipsorum institutione hactenus sancita sunt, statuit, ut, cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publicæ a Capitulo habeantur, et per Diœcesim indicantur, quibus Clerus, populusque divinam clementiam sibi conciliare, ac bonum ab ea

[1] The *first draft* of the Canons on this subject is given by Le Plat, Monument. vi. p. 32, et seqq., and varies considerably in phraseology from the same Canons *reformati*, appearing at p. 126, et seqq., which agree pretty closely with the text of Paleotto. It is remarkable that in the first draft, which is taken from Martene, Vet. Monum., there is added a xviith Canon, enjoining a sworn Profession of Faith, very similar to that of Pius IV. now in force, on all who may be promoted to any ecclesiastical dignity, or magistracy, &c. It is likewise remarkable, how accidentally to appearance this fact confirms the representation given by Sarpi, in his History, viii. § 22, which was otherwise unsupported by reference. See Courayer's note 42.

[2] This number is supplied from Le Plat.

non modo diligentem et accuratam, sed quam maximam, a Romano Pontifice in ea re curam adhibendam, ob id præsertim, quod de his, quos Ecclesiis præficiet, in extremo judicio Deo rationem reddet; et animarum sanguinem, quæ ex malo negligentium et sui officii immemorum Pastorum regimine peribunt, D. N. Jesus Christus de ipsius manibus sit requisiturus.

2. Promoti ad Ecclesias Cathedrales, seu superiores, qui munus consecrationis non susceperint, si infra tres menses, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur; si infra alios tres menses, Ecclesiis ipso jure sint privati. Consecratio vero, si extra Curiam Romanam fiat, in Ecclesia, ad quam promoti fuerint, si fieri poterit, alioquin in Provincia celebretur.

3. Episcopi per semetipsos ordines conferant. Quod si in infirmitate fuerint impediti, subditos suos non aliter quam jam probatos et examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

4. Nullus ad Ecclesias in partibus Infidelium, populo Christiano et clero carentes, in posterum Episcopus ordinetur, nisi urgens necessitas id exposcat, eique perpetui reditus quadringentorum aureorum[1] authoritate sedis Apostolicæ assignentur. Qui tamen Pontificalia [non possit exercere, nisi in diœcesi episcopi residentis ac pontificalia[2]] per se exercentis, idque gratis, ita ut et nihil etiam a sponte dantibus oblatum recipere liceat. Quod si secus fecerit, a Pontificalibus per annum sit suspensus.

5. Primâ tonsura non initientur, qui sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere et scribere nesciant. Et hi soli recipiantur, de quibus probabilis sit conjectura, eos non sæcu-

[1] Annorum, MS.

[2] This manifest omission is supplied from Le Plat. It plainly arose from the recurrence of the word, *pontificalia*.

laris judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præbent, hoc vitæ genus elegisse.

6. Ad minores ordines promovendi bonum a Parocho, et a Magistro Scholæ in qua educantur, testimonium habeant. Ad singulos vero majores assumendi, per mensem ante ordinationem coram Episcopo se præsentent, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut, nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, et vita, a fide dignis diligenter inquirat, et literas testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad Epum ipsum quamprimum referat.

7.[1] Nullus primâ Clericali tonsura initiatus, etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante quartum decimum annum, beneficium possit obtinere. Is etiam nullo privilegio Clericali gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum et tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad majores ordines suscipiendos, versetur. In Clericis vero conjugatis servetur Constitutio Bonifacii VIII. quæ incipit, Clerici qui cum unicis, modo hi Clerici alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, et Clericali habitu et tonsura utantur, nemini, quod ad hoc privilegio, consuetudine etiam immemorabili, suffragante.

[8.][2] Sancta Synodus Canonem Concilii Nannetensis,[3] cui inhærendo eum ab omnibus servandum decernit, qui sic habet: Quando Episcopus ordinationem facere disponit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feriâ quarta ante ipsam ordinationem vocandi ad Civitatem una

[1] This is Le Plat's 11th.

[2] Le Plat's 7th.

[3] So it should be, though the MS. is hardly distinct. In the decree at the Session it is, antiquorum canonum vestigiis inhærendo. See Dist. 24 of the Corpus Juris Canon. Le Plat has, *innovando*.

cum Presbyteris, qui eos repræsentare debent; et tunc Episcopus a latere suo eligere debet Sacerdotes et alios prudentes viros, gnaros divinæ Legis, exercitatos in Ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint bene literati, si instructi in Lege Dei, ante omnia diligenter investigent, si fidem Catholicam firmiter teneant, et verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus cura committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuscunque muneris cupiditate illecti, a vero devient, ut indignum et minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si aliter fecerint, et ille qui indigne accesserit ab Altari removebitur, et illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo jam condemnati, Ecclica dignitate carebunt. Hunc autem Canonem, quoties ordinationes generales fieri contigerit, coram Episcopo, ordinandis, ac aliis, publice legi mandat: volens etiam, quod ante quartam feriam, quando Episcopo videbitur, ordinandi coram Episcopo se præsentent.

9. Ordinationes sacrorum ordinum, statutis a jure temporibus, ac in Cathedrali Ecclia, vocatis, præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis, publice celebrentur. Si autem in alio Diœcesis loco, præsente Clero loci, dignior, quantum fieri poterit, Ecclesia semper adeatur. Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur, nisi ejus probitas, ac mores ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario expedire [videbitur,][1] sit suspensus. Episcopus familiarem suum sibi non subditum ordinare non possit, nisi per triennium

[1] Supplied from Le Plat.

secum fuerit commoratus, et beneficium, quacunque fraude cessante, statim reipsa illi conferat.

10.[1] Abbatibus, et aliis quibuscunque quantumvis exemptis, non liceat in posterum in locis intra fines alicujus Diœcesis consistentibus, etiamsi nullius Diœcesis, vel exempta esse dicantur, cuiquam qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre; nec ipsi Abbates, et alii exempti, aut collegia vel capitula quæcunque, etiam Ecclesiarum Cathedralium, literas dimissorias aliquibus, ut ab aliis ordinentur, concedant. Sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus quæ in hujus Stæ Synodi decretis continentur, ad Epos, intra quorum Diœcesis fines existunt, pertineat; non obstantibus quibuscunque privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Pœnam quoque impositam his qui contra hujus Stæ Synodi sub Paulo III. decretum a Capitulo Episcopali sede vacante, literas dimissorias impetrant, ad illos qui easdem literas non a capitulo, sed ab aliis quibusvis in jurisdictione episcopi loco capituli sede vacante succedentibus obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimissorias contra formam dicti Decreti, ab officio, et beneficio sint ipso jure suspensi.

11.[2] Minores ordines his, qui saltem Latinam linguam intelligant, et gradatim, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur, ut eo accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus possint institui; ac in unoquoque munere, juxta præscriptum Episcopi se exerceant; idque in ea, cui adscripti erunt, Ecclesia; nisi forte ex causa studiorum absint, atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis, cum ætate, et doctrina major, et pietas accrescat. Quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in Ecclesia ministerium, et crebrior quam antea Corporis Christi communio, maxime comprobabunt. Presbyteros ut Patres honorent,

[1] In Le Plat 9. [2] In Le Plat 10.

cumque hinc ad altiores gradus, et sacratissima ministeria sit ingressus nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus ordinibus dignum ostendat. Hi vero non nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.

12. Sancta Synodus Constitutioni Clementis in Concilio Viennensi inhærendo decernit, ut quis ad ordines subdiaconatus in 18, Diaconatus in 20, Presbyteratus in 25, ætatis suæ anno possit promoveri; sciant tamen Episcopi non singulos in ea ætate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit, mandans ut regulares nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine debeant promoveri, privilegiis quibuscunque quoad hoc penitus exclusis.

[13.] Subdiaconi et Diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, et in minoribus ordinibus jam probati, ac literis, et his, quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi, qui sperant, Deo authore, se continere posse, Ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant; sciantque maxime decere, si saltem diebus Dominicis et solemnibus, cum Altari ministraverint, sacram communionem perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Sacri ordines non eodem die etiam Regularibus conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus quibuscunque.

14. Qui pie et fideliter in ministeriis anteactis se gesserint, ad Presbyteratus ordinem assumantur; bonum habeant testimonium; uni tamen Ecclesiæ sint addicti. Et qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ad Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed et qui ad populum docendum ea, quæ

scire omnibus necessarium est ad salutem, et administranda sacramenta, diligenti examine præcedenti idonei comprobentur, atque ita pietate et castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, et vitæ monita ab eis possint expectari. Curet Episcopus, ut ii, saltem diebus Dominicis, ac festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, celebrent. Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.

Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem recipiant, declarat tamen, et decernit Sta Synodus, nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium etiam sacerdotum audire; nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale Beneficium, aut ab Episcopo examinatus, et idoneus repertus, approbationem et licentiam, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis, consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstante.

[15.] Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis, Sancta Synodus vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo statuit, ut nullum imposterum ordinet, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis urgetur sedibus. Quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea Clericus peregrinus sine commendatariis sui Ordinarii literis ab ullo Episcopo ad divina celebranda, et sacramenta administranda admittatur.

[16.][1] Cum adolescentium ætas, nisi recte instituatur, prona sit[2] ad mundi voluptates sequendas, et nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur, antequam vi-

[1] So, it appears from Le Plat, and the subsequent speeches, this should be numbered. It is C. xviii in the Decrees of the Session, there being nothing answering to its xviith in the draft here given.

[2] Prout in the MS.; but in Le Plat, as altered.

tiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte, ac sine maximo ac singulari propemodum Dei Omnipotentis auxilio in disciplina Ecclesiastica perseveret; Sancta Synodus statuit, ut singulæ Cathedrales Metropolitanæ, atque his majores Ecclesiæ pro modo facultatum, et Diœcesis amplitudine certum puerorum ipsius Civitatis et Diœcesis, vel, si ibi non reperiantur, Provinciæ, numerum in collegio ad hoc prope ipsas Ecclesias, vel alio in loco convenienti ab Episcopo eligendo alere, ac religiose educare, et Ecclesiasticis disciplinis instruere teneantur. In hoc vero Collegio recipiantur, qui minimum duodecim annos nati sint, ac legere et scribere competenter noverint, et quorum indoles et voluntas spem afferat, eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros. Pauperum autem filios præcipue eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modo suo sumptu alantur, et studium præ se ferant Deo et Ecclesiæ inserviendi. Hos pueros Episcopus in tot classes, quot ei videbitur, divisos, juxta eorum numerum, ætatem, ac, in disciplina Ecclesiastica, progressum, partim, cum ei opportunum videbitur, Ecclesiarum ministerio addicet; partim in Collegio erudiendos retinebit; aliosque in locum eductorum sufficiet: ita ut hoc Collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Ut vero in eadem disciplina Ecclesiastica commodius instituantur, tonsura statim atque habitu clericali semper utentur. Grammatices, cantûs, computi, aliarumque bonarum artium disciplinam discent; sacram scripturam, libros Ecclesiasticos, Homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, et Rituum ac Cæremoniarum formas discant. Pro singulorum ætate et ingenio singulis diebus missæ sacrificio interesse cogantur; ac saltem singulis mensibus confiteri peccata, et sumere Corpus Domini Nri Jesu Christi. Cathedrali, et aliis loci Ecclesiis diebus festis inservient. Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria, Episcopi singuli, cum consilio duo-

rum Canonicorum Seniorum, et graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent; eaque, ut semper observentur, sæpius visitando operam dabunt. Discolos et incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter punient, eos etiam, si opus fuerit, expellendo; omniaque impedimenta auferentes, quæcumque ad conservandum et erigendum tam pium et sanctum institutum pertinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad Collegii fabricam instituendam, et ad mercedem præceptoribus solvendam, et ad alendam juventutem, certi reditus erunt necessarii, ultra ea, quæ ad instituendos vel alendos pueros sunt in aliquibus Ecclesiis et locis destinata, quæ eo ipso huic seminario sub eadem Episcopi cura applicata censeantur; idem Episcopus, cum consilio duorum a Capitulo deputandorum, et duorum de Clero, ex fructibus integris mensæ Episcopalis et Capituli, et quarumcunque dignitatum, personatuum, officiorum, Canonicatuum, portionum, Abbatiarum et Prioratuum cujuscunque ordinis etiam Regularis, aut qualitatis, vel conditionis fuerint, et Beneficiorum quorumcunque etiam si exempta, vel aliis Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, et aliis quibusvis locis piis, etiam exemptis annexa, et ex fabricis Ecclesiarum et aliorum locorum, etiam ex quibuscunque aliis Ecclesiasticis reditibus, seu proventibus, etiam aliorum Collegiorum; in quibus tamen seminaria discentium vel docentium ad commune Ecclesiæ bonum promovendum actu non habentur: hæc enim exempta esse voluit: præterquam ratione redituum, qui superflui essent ultra convenientem seminariorum sustentationem, seu Corporum, vel Confraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, et omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis, exceptis militibus S[ti] Joannis Hierosolymitani, quacunque ratione, etiam ad laicos et milites cujuscunque militiæ aut ordinis, pertinentibus, partem aliquam, vel portionem, detrahent; et eam portionem sic detractam, necnon beneficia aliquot

simplicia cujuscunque qualitatis et dignitatis fuerint, vel etiam impedimenta, vel præstimoniales portiones nuncupatæ huic Collegio in perpetuum applicabunt et incorporabunt. Ad hanc autem portionem singulis annis solvendam, Beneficiorum, Dignitatum, Personatuum, et omnium, et singulorum supra commemoratorum possessores, non modo pro se, sed pro pensionibus, quas aliis forsan ex dictis fructibus solverent, retinendo tamen pro rata, quicquid pro dictis pensionibus illis erit solvendum, ab episcopo loci per censuras Ecclesiasticas ac alia Juris remedia, etiam advocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachii sæcularis, compellatur: quibusvis, quoad omnia et singula supradicta, privilegiis, exemptionibus, etiam si specialem derogationem requirerent, consuetudine etiam immemorabili, quavis appellatione, inhibitione, et allegatione, quæ executionem impediat, non obstantibus. Quod si Cathedralium et aliarum majorum Ecclesiarum Prælati in hac Seminarii erectione, ejusque conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint, Epum, Archepum, et superiores Synodus Provincialis acriter corripere, eosque ad omnia supradicta cogere debeat; et ut quamprimum tam sanctum et tam pium opus, ubicunque fieri poterit, promoveatur, studiose curabit. Rationes autem redituum hujus seminarii Episcopus singulis annis audiat, præsentibus duobus a Capitulo et totidem a Clero deputatis.

Deinde, ut cum minori impensa hujusmodi scholis instituendis provideatur, statuit Sancta Synodus, ut Archiepiscopi, Episcopi, Primates, et alii locorum Ordinarii scholasterias obtinentes, et alios, quibus est lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipsis scholis instituendos, per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab eisdem scholasticis eligendum, et ab Ordinariis probandum, per subtractionem fructuum cogant et compellant. Quod si judicio Episcopi substitutus dignus non fuerit, alium qui dignus sit nominet, omni appellatione

remota; quod si neglexerit, Episcopus ipse deputet. Docebunt autem prædicti, quæ videbuntur Episcopo expedire; de cætero vero officia, vel dignitates ipsæ, quæ Scholasticæ dicuntur, non nisi Doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina, aut in Jure Canonico, et aliis personis idoneis, et qui[1] per seipsos id munus explere possint, conferatur: et aliter facta provisio nulla sit, et invalida, non obstantibus quibusvis privilegiis, et consuetudinibus etiam inmemorabilibus.

Si vero in aliqua Provincia Ecclesiæ tantum paupertate laborarent, ut Collegium in aliquibus erigi non possit, Synodus Provincialis vel metropolitana cum duobus antiquioribus suffraganeis in Ecclesia Metropolitana, vel alia Provinciali[2] ecclesia commodiori, unum aut plura Collegia, prout opportunum judicabit, ex fructibus illarum Ecclesiarum,[3] in quibus ipsum Collegium commode institui non potest, erigenda curabit; ibique pueri illarum Ecclesiarum educentur.[4]

Tum, conventu convocato, Cardinalis Varmiensis, expositis rationibus cur aliqua in præsens submovissent, subdidit a nonnullis Patribus optatum fuisse, ut[5] de his, quæ nunc proponuntur, sententiæ simul una rogatione dicerentur; alios petiisse ut omnia potius in tres partes distribuerentur; alios ut ad priora tantum quatuor Capita imprimis ab omnibus responderetur; Legatos vero rem integram ipsorum Patrum arbitrio reliquisse, ut cuique liceat, seu conjunctim de omnibus, seu malit de aliquibus, pronunciare; cupere eos quidem, quo certior cujusque mens elici possit, (cum plerique longe digrediantur,) ut, post dictam sententiam, unusquisque quid prospicere de singulis Decretis sentiat, brevibus verbis adnotatum relinquat.

Hinc Cardinalis Lotharingius exorsus biduo consessum

[1] Quod, MS. [2] Provinciæ in Le Plat.
[3] Ecclesia in the MS.; corrected from Le Plat.
[4] Le Plat has more concerning the minor orders. [5] Et. MS.

dicendo solus occupavit. Cum enim primus dies perpetualiter trium horarum oratione, vix tamen satis,[1] ad quatuor priora Decreta examinanda fuisset, postero reliqua omnia fuit complexus, summâ dicendi vi, admirabili memoria, magna verborum rerumque varietate. Nam cum de origine, dignitateque Sacerdotii, et quam studendum sit, ut illius usus pure nitideque in Ecclesia conservetur, multa præfatus esset, hincque in pravos mores, quibus toto pæne Christiano orbe illud undique fœdatum ac labefactatum hodie reperitur, digressus est; animadversum fuit, cum nec Regno suo Galliæ, nec Germaniæ, nec Hispaniæ, nec Urbi Romæ, nec aliis multis Principibus privatisque Viris pepercisse. Præcipue autem id sanciendum affirmabat, ut electio Episcoporum clero permitteretur; Ordinatio ab Episcopis comprovincialibus; confirmatio a Metropolitano fieret. Tum addebat ut clausula in Decreto apponeretur, ne quisquam omnino ea lege solveretur. De Episcopis, qui titulares dicuntur, eos veluti monstra quædam in Ecclesia nuncupabat, qui in suscipiendo ipso ordine mentiantur, cum interrogati, si velint docere et prædicare, respondeant, Volo; et tamen nihil minus se facturos cogitent, cum Ecclesia, cujus nudo titulo insigniuntur, in eorum, non sit potestate, nec futura speretur. Improbavit id, quod interdum in his Decretis ad amplificandam Episcoporum potestatem, illi tanquam Apostolicæ Sedis delegati vocabantur; inquiens eos jure suo, uti Christi Vicarios, ea recte posse obire. Præterea cum Ecclesia jam per 500 et amplius annos, omni usu dispensationis caruerit, Sanctam Synodum hertabatur, ut ad priscum morem fideles revocaret, aut[2] saltem quinquennii aut biennii spatio illis aditus obstrueretur; qua occasione reformationem alias[3] sedente Paulo

[1] Et, MS.; better omitted. [2] Ut?

[3] Most probably aliam. There seems to be a plain and observable allusion to the *Consilium de Emendanda Ecclesia*, which, as being condemned in the Roman Index of Prohibited Books by a Pontiff who was one of the parties, is feebly

Tertio a delectis ab eo Patribus compositam, quæ ad dispensationes et exemptiones pertinet, palam legit. Tum consecrandis Episcopis non esse tempus prorogandum respondit, sicuti nec Cardinalibus Diaconis Commendas esse permittendas, cum hinc Hæretici alios accusandi ansam arripiant. De Cardinalibus vero Presbyteris non dissentire se dixit. quo minus Episcopi creari, et Ecclesiis suis, nisi a Summo Pontifice avocati, possint inservire; si tamen aliter Sancta Synodus senserit, ego, inquit, qui indignus Cardinalis sum et Archiepiscopus, si tempora hæc Galliæ turbulenta paterentur, libenter quam primum Ecclesiæ meæ cedere paratus essem. Verum cum in præsenti non expediat eam deserere, profiteor me, quandocunque Patribus libuerit, galerum purpureum S^{mo} D N. esse dimissurum. De minoribus Ordinibus usus fuit testimonio P. Sotc, Gropperi Episcopi Segobiensis, Card. Varmiensis, et Caroli V. in lib. Interim, ut, scil., singulis suæ functiones restituantur. In septimo decreto annotavit id verbum, Canonici exempti, ne videantur probatæ exemptiones. In 9, ut ponatur ætas annorum x. In 10, ut tollatur id verbum, Divino Clemente, non quia ejus authoritati non tribuat, sed quia in re tam levi non videtur necessaria. In 12 cavendum, ne Cardinalis ante ætatem 33 annorum, aut saltem 30, creentur. In 15 ne prohibeatur celebrari missa, sed tantum administratio Sacramentorum. Ultimum rejiciendum dixit, quia non est hic locus, et præcedere debet reformatio Episcoporum. De Seminario Clericorum, multa in ejus commendationem dixit, et quæ Ecclesiæ ob tenuitatem nequeunt multos alere, alant pauciores, nec aliorum progressum ac fructum impediant in tam præclaro ac salutari opere

Cardinalis Madruccius, multa in primo decreto anno-

attempted to be set aside by Quirini and Mansi—the latter in his edition of Nat. Alexand. Hist. Ecc. *Le Plat* has Lorraine's speech at length, where the reference is plainer and longer, vi. pp. 52, et seqq.

tavit, quod vix posset habere excusationem: quod non sufficeret recens notitia in Curia promovendi Epi, sed adhibendum etiam coram Smo esset testimonium Metropolitani, diligensque examen: quod non esset eligendus priusquam ut merita sua probaret coram populo; cum et Sti. Chrysostomus, Gregorius, et alii, munera hæc recusaverint. In aliis decretis multa etiam addidit mihi ignota.

Hierosolymitanus — ex his decretis quæ proponuntur multa omitti posse; nam quod in primo continetur, id satis cautioni in præcedenti sessione fuisse. Quod vero in 2o. de eo, tempore Pauli III., sancitum fuisse: quod in 3o. id cum præcedenti sessione pugnare. Episcopos titulares dudum in Christiana Republica receptos esse, eosque Ecclesiæ universali multis in rebus utiles esse.

Aquilegiensis—Nihil perniciosius Conciliis quam semel decreta retractare, ac repetere; id enim est tentare Deum, et contentionibus occasionem dare, atque Spiritus Sancti Consilia semel accepta quodammodo negligere. De erectione Seminarii exposuit consilium suum, qua ratione formandum videretur.

Venetus—primum decretum non placet, quia non poterit usu recipi in ullo fere loco, et aperiretur aditus dissidiis, simoniæ, et tumultibus. Non placet etiam ut fiant duo processus, quia possent esse contrarii.

Cretensis.

Hydruntinus primum decretum multipliciter improbavit, tum quia inducit potius quam tollat abusus, tum quia ea de re alias cautum fuit; et quia oriri poterit repugnantia inter informationes sumendas a Nunciis, et a Metropolitano; et quia derogat privilegiis Regis Hispaniæ et Portugalli, qui illis bene utuntur; quodque, si servetur concordia cum suis conditionibus sub Leone in Concilio Lateranensi Sess. xi. satis omnibus provisum videri. Secundum decretum æque impugnavit, quia jam provisum de ea re satis fuit.

Tertium non placere simpliciter, dixit, nam potest esse causa legitima; similiter nec quartum, ut tollantur titulares, nam ab Ecclesia sunt recepti. In 9°. dixit, ætatem sufficere septem annorum, in prima tonsura. cum non sit ordo.

Granatensis—quod, licet omnia jam complexus fuerit Cardinalis Lotharingius, cui ipse subscribit, breviter tamen aliqua subjunget. Ac in primo decreto vix modum et formam inveniri posse, qua recte omnibus Ecclesiis consulatur: velletque in primis rationem haberi examinis faciendi, ut id quam accuratissime adhiberetur. Non probavit id verbum, Sedis Aplicæ delegati, quod derogat potius quam tribuat authoritati Eporum, nec in antiqua Ecclesia hic loquendi mos inveniatur: nempe quia tunc erant integra, sarta et tecta omnia jura Episcoporum. Sed ubi supervenerunt tot exemptiones, reservationes, et similia, omnia confusa esse. Ideoque perraro esse hæc verba usurpanda, et providendum potius exemptionibus et reservationibus. In secundo et tertio probat Canones Cardinalis Lotharingii. In quarto non novit antiquà Ecclesia hos suffraganeos, et nemo fuit Episcopus, nisi haberet Ecclesiam vere. In sexto [et] septimo, dum ait de exemptis Ecclesia antiqua non novit hæc verba, nec decens videtur, ut qui semel ex aliqua causa fuit exemptus, duret semper exemptus, et semel reservatum duret perpetuo reservatum; nam hæc potius deberent temporalia esse. In nono non placet id verbum, de animo deliberato. In duodecimo durum est aliquem in 13 anno obligari ad perpetuam continentiam; vellet saltem in 20 anno esse. In decimosexto fiat omnino Seminarium, et tollantur ea verba, ubi commode [non] [1] potest; nam qui non potest, excusatur: præcipiatur ergo indistincte, ut nec seminaria erigantur, cum sit res admodum

[1] Non should be inserted, as the 16th chapter has it near the end. I understand the remainder, that it was a necessary thing, not to put the poor or incapable under obligation.

necessaria. Duo autem subdidit videri omissa in his abusibus: primo, de ætate et qualitatibus dignitatum et Canonicatuum, quibus valde providendum esset. Secundo, cum hic tractetur de omnibus Clericis, et quidquid fit in Concilio fiat authoritate Summi Pontificis, non videt cur hic etiam non agatur de Cardinalium ætate, moribus et qualitate, cum idem in Concilio Lugdunensi fuerit servatum, et res adeo necessaria sit his temporibus; et cum Imperator, Reges. Respublicæ omnes submittant se huic Sancto Concilio, non videt cur non etiam de Cardinalibus agendum, quales esse debeant; nam licet ii dicantur Consiliarii Sanctitatis suæ, tamen et Episcopi ipsi funguntur vice Christi, et si de his agitur, certe et de aliis dicendum esset.

Caputaquensis—In primo dixit verendum esse ne ex eo augeantur potius abusus, sicuti ait Innocen. in Concilio generali in cap. Quia propter de elect. quod periculosum est inducere novas formas electionum. In 2_o. non placere, quod ipso jure amittantur fructus absque sententia. In 3°. quod potest aliquando committi suffraganeo, ut in c. Aqua cum glo. de consecrat. Eccles. In 4to. mutandam ejus formam, ac dicendum, Episcopos titulares permittendos, ne deleatur memoria locorum occupatorum ab Infidelibus, et ut conservetur in iis authoritates Sedis Apostolicæ. In 7°. non placere pœnam impositam, quod eadem quodammodo in præcedenti sessione. In 12. tollendum id de prædicatione. In 15. repugnare id, quod traditur in c. fraternitatis de Cler. peregr. In 16. de Seminario suo loco agendum esse; quod si nunc sit statuendum addatur, ne Principes sæculares se immisceant in his fructibus.[1] Inde, ut in Ecclesiis, ubi jam provisum est, nihil innovetur.

Rossanensis — Vellet Rubricam immutari, et Canones aliter continuari, et totum ordinem rectius disponi; multa etiam in his, quæ non pertinent ad abusus Ordinum sua-

[1] Contractedly written frūbus.

deret[1] aptius in alium locum transferri. Duo præterea advertenda dixit; primum, ne in eodem Concilio sæpius id agatur: 2°. ut tollantur abusus in eo quo sunt abusus. Unde, cum multis hujusmodi rebus jam fuerit prospectum in Pontificali Romano, videretur potius cavendum, ut servetur exacte liber ille, ac ejus forma, quam ut alia nova proponatur, prout etiam factum fuit in Concilio Viennensi. In primo sunt plura absurda, et id maxime de populo et Plebe; nam illi moventur magis gratia, aut odio, quam certo judicio. In 3° advertendum, ne contradicat Canoni sub Paulo III. loquenti de suffraganeis. In 4° mutetur forma cum Caputaquensi. In 5° tollatur id verbum, Jurati. In 6° videtur renovandum Concilium Nannetense,[2] de quo in c. quoniam 24, aut 73 dist. In decimo sexto de Seminario præcipiatur omnino, ut fiat in qualibet Ecclesia, sed non præscribatur hæc forma omnibus, quia forte non poterit præstari; sed satis est, ut omnes velit præcise esse eidem alligatos, sed quo propius poterunt, illi accedant.

Jadrensis—De primo, rejiciatur, attamen[3] ante nominationem Episcoporum servetur forma præscripta a D. Granatensi. De suffraganeis titularibus adscribantur ministerio certæ Ecclesiæ, nec missionem ab ea habeant absque Apostolicæ sedis licentia, et assignetur eis congrua portio. De Seminario, habeatur ratio etiam fructuum monasteriorum, et Commendarum, ut ex his contribuatur quod decet.

Materanus—cum Hydruntino in multis.

Bracarensis—Tot abusus jam irrepserunt, ut si res ad regulam suam sit revocanda, non possit id fieri sine magna mutatione et dolore, sicuti membra luxata, cum sunt restituenda loco suo. De primo placet ejus medulla: immo placebit etiam Principibus omnibus Catholicis, qui hac

[1] A better word perhaps than laudaret in the MS.

[2] Falsely written Navatense, as before.

[3] Tamen, MS.

ratione liberabunt se ab importunis petitoribus; dicentque, in hoc Concilio ita statutum; siquidem id cogitandum est, dare Episcopatum non esse dare Marchionatum, aut dignitatem temporalem, sed onus pascendi, gubernandi, et vigilandi. Legit ergo aliam formam ab eo de his compositam, et ait, absurdum esse relinqui intacta Capitula Germaniæ, quæ eligunt filios Gehennæ, deditos tantum voluptati et libidini, et quod primum munus Episcopi est prædicare, juxta illud, Ego autem constitutus sum Rex ab eo prædicans præceptum Dei. Quartum non placet; et tollantur titulares in totum, nam sunt occasio negligentiæ Pastorum. De nono, prima tonsura nunquam detur sine adjunctione saltem minorum ordinum, quoniam ipsa nullam habet functionem ex se; et non detur nisi in 14 anno, quoniam hodie non datur, nisi ut sint pueri capaces Beneficiorum, qui est intolerabilis abusus. Nec ordines minores dentur, nisi cum subdiaconatu, præterquam si dentur illis, qui sunt servituri certæ Ecclesiæ. Vellet ut subdiaconi expresse profiteantur castitatem, et aliquid statueretur etiam de ætate et qualitate Cardinalium creandorum. De seminario, quod omnino fiat; et multa dixit contra Canonicos, qui non placent Deo, nec placant eum; nec Canones servant unde ipsi appellantur; nec etiam canunt.

Januensis[1]—Nicosiensis—de primo non placet.

Senensis—de quarto, tollantur titulares Episcopi.

Regginensis[2]—Primum non placet, quia non possibile, nec honestum, et satis est provisum in præcedenti sessione, et videtur similis Reipublicæ Platonis, quæ, cum legitur, divina videtur, cum in usum introduci quæritur, nihil minus quam id præstat.

Messanensis—de quarto tollantur in totum Episcopi titulares. Circa Cardinales et Dignitates sequitur Cardinalem Lotharingium, et D. Granatensem.

[1] Genuensis?

[2] Reginus.

Lancianensis—Primum non placet, ne aggregetur plebs, et oriantur seditiones; de secundo, detur spatium unius anni Episcopis promotis ultramarinis. De tertio, dixit, in eo contineri summam totius reformationis, nam si Episcopus cognosceret munus suum, nil aliud requirendum esset: sed nos negligimus, ait, officium nostrum. Nunc enim in hac synodo, ubi convenirent Episcopi, ex Lusitania, Hispania, Gallia, Germania, Polonia, Bohemia, Illyria, Macedonia, Italia, Dalmatia, Asia, et aliis multis partibus, etiam[1] Archiepiscopi, Electores Imperii, qui juramento tenentur, ad synodum non accesserunt, nec Procuratores suos miserunt. Indeque, conversus ad Epum Quinqueecclesiensem dixit, Appello te, Ill^me Orator Regis Hungariæ, quot sunt in iis partibus Antistites, qui huc minime veniunt? Et tamen magnos sumptus pro eorum arbitrio non refugiunt; equitatus, et commoda alia habent, ex solo Episcopatu, quem deinde negligunt, ubi maxime curandus esset pro publica authoritate.

Tunc Quinqueecclesiensis—Postquam me sensi compellari coram vobis, Patres S , ab Archiepo Lancianensi, dicam quod mihi occurrit. Scio quidem, Cæsaream Majestatem, quantum in ea fuit, operam dedisse, ut omnes Prælati Germaniæ, et aliarum Provinciarum, huc convenirent, et multos ex iis, aut senio, aut aliis legitimis causis fuisse impeditos. Non nego tamen, et alios quosdam fortasse alacrius et libentius huc fuisse venturos, aut saltem Procuratores suos missuros, nisi intellexissent Concilii libertatem valde læsam et imminutam esse. Nam cum aliqui ex iis huc Procuratores suos misissent, qui etiam Pauli III. [tempore] dicere in Synodo sententiam solebant, nunc tamen his nunquam jus suffragii fuit permissum. Immo, cum unus ex iis semel loquutus fuisset, fuit deinde ei interdictum, nec scimus ex qua causa. Quare existimo omnino

[1] Et tamen, MS.

Rmum Lancianensem incitatum Spiritu Sancto hæc verba protulisse, cum necessario providendum sit tanto incommodo et præjudicio Germaniæ nationis.

Ad hæc Simonetta—Germanis olim potestatem eam concessam fuisse ex privilegio Pauli III., urgentibus tunc bellis, ob quæ impediebantur Prælati huc accedere, cum hic pauci tunc Patres adessent, idque votum fuisse consultivum tantum. Id privilegium postea etiam revocatum justis ex causis fuisse: semper tamen illis concessum, ut possint Congregationibus Patrum interesse, quod non aliis æque permittitur. Ideoque justam eos conquerendi causam nullam habere.

Tum Orator Regis Galliæ Ferrerius hæc audiens. et incitatus, ut quidam dixerunt, a Cardinali Lotharingio, dixit, Regem suum ex Gallia, tot tumultibus æstuante, quo tamen plures potuit huc Prælatos misisse; æque ab aliis, qui impediti reperiuntur, huc Procuratores Theologos insignes destinatos fuisse, quorum doctrina satis nota est, cum etiam ex superiore loco coram Patribus inter Theologos sententiam dixerint: cupere eum itidem Provinciæ suæ, ut illis jus ferendi suffragium permittatur, seque dictis ab Oratore Cæsareæ Majestatis subscribere.

Hæc[1] Lancianensis exaggeratio non satis probari ab aliis visa fuit, quod nec locus is esset, nec res adeo necessaria, ob quam illi essent ita provocandi; et præsertim, quod, post tempus,[2] voluisset appellare Quinqueecclesiensem, quem existimare poterat responsurum, et hinc contentionis occasionem excitandam. In Simonetta etiam silentium potius desideratum fuisset, ut qui significasset, se tunc sententiarum cursum nolle impedire, sed iis commodiori tempore satisfacturum, quoniam, eo respondente et rationes

[1] I conceive this is a continuation of Du Ferrier's speech.

[2] The contraction, which is most like these words, is very indistinct, and written with evident constraint; tam temere, intempestive, or something of the same sort would be suitable sense.

afferente, perspicue deprehendebatur, Oratores et alios multos, magnam augendi veteres, quæ adhuc vigebant, controversias ansam, arrepturos.

Panormitanus commendavit profluvium, imo diluvium, ut ipse aiebat, verborum et figurarum Cardinalis Lotharingii, et deinde Madruccii, et Patriarcharum; et subinde, omnes fere, qui hactenus dixerunt, variis laudibus est prosequutus. De primo Decreto retulit novam formam.

Caiacensis—In primo clausula, quorum recens &c. [omittatur;] nam est patens fenestra: ad claudendum omnia, statuatur, eos, ut indignos, rejiciendos, qui dignitates petitione prævenerunt, cum monstrum id sit, ut bonis præferantur hi, qui velociores pedes habent. Tollantur cessiones in favorem certæ personæ: omnes Cardinales subjiciantur metropolitano, sublatis expensis; et, vacante Cathedrali, electio sit Episcoporum Comprovincialium et Metropolitani. Vacante vero sede Metropolitana, eligant alii Episcopi, et qualitates adsint præscriptæ a Sta Synodo, qui transmittant omnia ad S^mum^ N^rum^. Nec obstat, quod magnum erit dispendium Comprovincialium et Episcoporum; nam sat[1] cito, si bene, et potius sustinendum est dispendium pecuniarum, quam rerum aliarum. De Archidiaconis providendum, ut creentur boni: se nunc habere dixit Archidiaconum, qui annis superioribus tenebat equum in stabulo suo: Presbyteri non fiant ante 30 annum.

Senonensis—Quoniam professio Juris Canonici est necessaria, et ea continetur hodie in libris Decretalium, et in 6.[2] ubi multæ Constitutiones per usum contrarium sunt abrogatæ, aliæ non satis digestæ, aliæ non satis firmæ et utiles; ideo vellet ex omnibus expurgari utiliores, et constitui verum jus Pontificium, quod servandum sit, et fieret titulus de veteri jure Pontificio enucleando, sicut olim factum est in jure Civili; quod sane opus esset valde dig-

[1] Si. MS.

[2] Sexto.

num hoc Concilio, et utile Christianæ Reipublicæ; ejiceremusque[1] eam notam, ob quam male audit hæc professio, cum ex ea oriantur tot litigia, et alia incommoda. In primo non placet id verbum, ut Sedis Apostolicæ delegati &c., quando hoc competit Episcopis jure proprio c. Ordinationes; et licet concordata olim inita cum Rege Galliæ habeant vim contractus, tamen cum sint privilegia quædam onerosa, et adversus utilitatem Ecclesiarum, utique iis providendum esset. Nam tametsi Rex suus inter omnes Christianos Principes sit bene meritus de republica Christiana, et nunquam Episcopum aliquem nominaverit, cui non Summus Pontifex sit suffragatus, tamen consulendum videtur futuris temporibus, ut electio fiat aliquâ præscriptâ formâ et utili; et restituantur jura antiqua Episcopis.

Grechettus.[2]

Britonoriensis—Placeret ut fieret Decretum absque rubricis divisum in tres partes; nam omnes abusus committuntur aut ante ordinationem, aut in ordine, aut post ordinationem; et posset incipi a secundo Decreto, omisso primo, quod non placet. De tertio circa Episcopos titulares non videntur hi prohibendi, nec abusus versatur in hoc; nam Clemens quintus dicitur creasse X. aut XII. Episcopos universalis Ecclesiæ, nec addictos certis Ecclesiis, quos misit in partes longinquas. Idem et Joannes XXII. fecit; et Paulus IV. ad preces Regis Lusitaniæ consecravit quemdam Patriarcham, et creavit duos Episcopos anonymos, mandavitque Patriarchæ, ut assignaret illis deinde certas Ecclesias. Abusus vero versatur, ut isti titulares desti-

[1] Eliceremusque, MS.

[2] Horatius Græcus, Episc. Lesinensis. In the Metrical Catalogue of the Members of the Council, by Vincent. Zanelli, the line occurs—

——— Græcusque bonus, Cuppusque benignus,

with the explanation just given in the first, the Ripa, edition. Le Plat has mistaken the place of the reference mark. Adelung, under *Græciensis*, says, that the word is applied to those connected with Greece, in distinction from native Greeks. In Italian *Grechescho* is a Grecian. Lesina is in Dalmatia.

nantur certæ Ecclesiæ, quæ habet suum Episcopum; unde oritur monstrum, ut in uno corpore sunt duo capita, ut ait c. quod de offic. Ordin.

Cavensis—Olim bene institutum, ut de promovendis in Episcopos sumeretur informatio ab aliquo Cardinali, et fieret institutio referenda in Consistorio. Verum hodie Cardinales non dignantur hanc informationem per seipsos sumere; quasi non jure divino mandatum sit Summo Pontifici, ut pascat et regat; et eodem jure mandatum aliis, quibus commiserit Sanctitas sua. Verum ipsi hanc curam præbent suo Auditori et Secretario; unde res in abusum transit. Vellem igitur, ut hæc fierent ab ipsismet, et ipsi examinarent eos, etiam præsente summo Pœnitentiario, et fieret relatio fideliter ac diligenter, et ad hanc formam redigeretur primum caput. De Seminario cogor repetere ea quæ alias in hoc Concilio sub Paulo Tertio a me dicta sunt de Religiosis, quo tempore omnes transierunt in meam sententiam, et eam ad cœlum extulerunt; cujus rei invoco testes, et Cardinalem Simonettam, et Commissarium, et Secretarium, et alios, ut [1] a me hæc dicantur, etiam Generalem ordinis mei, et omnes alios, ut his provideatur: id est, quod in monasteriis dant primos gradus et officia his qui legunt quotidie Doctores, Scholasticos, Thomam, Scotum, Gregorium de Arimino, Durantem, et similes. Alii vero qui legunt scripturam sunt inferiores et juniores: unde nil mirum si egemus his, qui norint Sacras Literas, quoniam negliguntur. Igitur mutetur hic ordo, ut in monasteriis præcipua opera sit circa scripturam sacram, deinde circa Scholasticos Doctores. Vellem et, ut fieret aliqua Summa Doctrinæ Christianæ, unde omnes pueri possent erudiri.

Oscensis—in primo, ut more antiquo singulis civitatibus singuli Episcopi præficerentur, et illis esset victus com-

[1] Et, MS.

munis cum Canonicis: reliquum inter pauperes distribueretur. et quod Cardinales non fierent Episcopi. In duodecimo subdiaconi fiant in 25 anno, et voveant castitatem dare, et provideatur etiam de qualitatibus Cardinalium.

Clodiensis — de Episcopis titularibus ut amoveantur, placet; nam absurdum est, eum creari Pastorem, qui non potest exercere nisi officium mercenarium; et quamvis aliqui Episcopi quandoque sint impediti, qui juvantur interdum illorum opera, tamen id præstari poterit a comprovincialibus.

Sulmonensis — quod Seminarium ponatur primo loco, quoniam nihil magis nocet ordinibus quam ignorantia; et omnino mandetur executioni. Nam et id natura ostendit, ut prius jaciatur semen quam fructus speretur. Primum autem decretum non probavit variis rationibus; dixitque, quod, cum in Hierarchia Ecclica varia sint ministeria, veluti Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ, Suffraganei, hæcque nomina, seu officia sint, instituta a Jure positivo, hinc constare Epos ipsos a Papæ dispositione pendere. Retulit varias species Episcoporum titularium, primam eorum, qui olim erant in primitiva Ecclesia; secundam [eorum] qui habent Ecclesias apud Infideles; tertiam, eorum, quibus interdicitur administratio omnis et accessus ad Ecclesiam; quartam, eorum, qui administrant tantum sacramenta, nec in aliis se immiscent, qui possent dici sacramentarii; quintam, eorum, qui resignarunt Episcopatum et retinent tantum nomen, suntque Episcopi universalis Ecclesiæ; sextam, eorum, quibus resignantur Ecclesiæ, et resignatarum[1] reservant sibi fructus, administrationem, et collationem, et alia omnia.

Segobiensis—in tertio, ubi dicitur, quod per se ipsos, &c. vellet addi exceptionem, quod ubi sunt legitime impediti mittant subditum suum ad alium Episcopum, qui eos

[1] The last syllable is contracted, and may be differently given.

ordinet. De Episcopis titularibus videtur sibi hic mos incognitus fuisse, et Christo, et Apostolis, et Ecclesiæ. Nam semper Episcopus fuit applicatus alicui Ecc[æ] certæ, ut in Can. Apost. 27. Nam nullus est Episcopus, qui non debeat habere curam Ecc[æ] certæ ex sui institutione: videnturque hi similes Chorepiscopis, quos damnat Damasus, Epist. 2. tanquam alienos ab institutione Christi. In Concilio Ratisbonensi leguntur tres Episcopi sine sede; sed potest id accidisse variis de causis: nos loquimur a prima institutione. De quarto, illa authoritas Pauli, nemini cito manum &c., pertinet tantum ad Presbyteros et Diaconos, non ad minores ordines. De nono, nollet ex clericali tonsura acquiri ullum privilegium, nisi gerant habitum, et serviant Ecclesiæ; quod si moniti non desistant liceat sæcularibus de his cognoscere. De duodecimo, renovetur canon Silvestri I. et Zosimi, et quod, cum prius deberet præcedere probatio, deinde ordinatio, et post applicatio ad beneficium. De Seminario addatur, quod provisio non reservetur Concilio Provinciali, sed relinquatur Episcopo, cum duobus de Capitulo, et duobus de Clero; inde addatur, quod erudiantur in Cæremoniis Ecclesiasticis in Cathedrali, et subdantur alicui Seniori probatissimo. Applicentur huic seminario aliquæ Ecclesiæ Parochiales; nam frustra fit seminarium, nisi suppetant fructus, unde sustineatur. De primo decreto, præpostero ordine hodie electiones Episcorum fiunt tribus modis; primo, ex nominationibus Regum; secundo, per electiones Capitulorum; tertio, ex provisione summi Pontificis. Et quia in his omnibus irrepserunt abusus, oporteret singulis obviam ire; nec hac in re potest omnino retineri exemplum antiquitatis, cum sæpius eligendi modus fuerit variatus. Posset provideri ut electiones quæ fiunt significarentur Metropolitano, qui eas communicaret cum Episcopis Comprovincialibus, et diligenter se instrueret[1] de electo, ac Populo etiam significaretur, qui posset

[1] Instruerent, MS. Might the immediately preceding et be ut?

opponere tantum de notoriis defectibus, non aliis. Inde peteretur confirmatio a S^{mo}, qui eam concederet gratis.

Mutinensis—Quod dicturus sum hoc est præcipuum: primo suscipio et veneror, quæ a Deputatis facta sunt, et primitias reformationum istas maxime commendo, nam de splendore Cardinalium, de qualitate Canonicorum spero alias tractatum iri, etsi non hoc loco. De primo, materiam hujus Canonis puto necessariam, nam non satis est præscribere qualitates requisitas, ut sit doctus, modestus et similia, nisi etiam aliquid distinctius adjungatur; ut apud Paulum, cum dixisset, oportet Episcopum esse irreprehensibilem, addit deinde, nemini cito manum imposueris. Deinde vellem, ut tollerentur aliqua impedimenta, quæ ex hoc decreto possunt oriri; veluti lites, odia et tumultus. Vellem etiam ut quæ requiruntur in electo, multa eadem exigerentur in eligente. Placet deinde, ut retineantur tres rationes eligendi, quæ hodie servantur, viz., electiones a Capitulis, Nominationes a Regibus, Provisiones a Papa. In primis igitur statuenda regula, ut eligatur melior; et Reges, qui habent jus nominandi, faterentur se teneri ad hoc, et diligentia[1] citarentur, etiam sub pœna excommunicationis, prout olim factum est in monialibus. Duo addantur, primo, de permutatione Episcopatuum; secundo, ut non solum provideatur futuris Episcopis, sed etiam aliquid præsentibus consulatur, ut supra: post finitum Concilium S^{mus} N^{r}. mitteret certos electos, qui visitarent singulos, et si quos reperirent mei similes ineptos, tunc illis Ecclesiis provideretur. De secundo, renovetur mos antiquus, ut fiat Anniversarium consecrationis Episcoporum, ut supra, certo die singulis annis admonerentur Episcopi muneris sui coram populo. De quarto cum Segobiensi sentio, quoniam institutio Titularium est recens, et testatur hoc Balsam. actum fuisse in Concilio.[2] Duo in hoc Decreto displicent;

[1] Ut diligenter? The last word is thus contracted, dilig^{a}.

[2] What council is omitted?

primo ratio in procemio, 2°. illa exceptiva. De quinto, illa authoritas Pauli non pertinet tantum ad Episcopos. In septimo, explicetur proprius Episcopus quis sit, nam fuit olim controversia inter Epiphanium et Joannem Constantinopolitanum. In nono de ætate &c. placet ætas x. annorum, quia si expectanda est ætas xiiii. annorum, nemo erit, qui velit servire amplius missis, et oportebit tunc assumere laicos. In x. restituatur omnino Canon Chalced. in totum, et ejus emendatio publicetur, ut declarandum est a Gent. Herveto in libello de reparanda Ecclesia. In undecimo, Lectoris officium olim erat instruere pueros in Catechismo, et legere ante, quæ post, Episcopus esset explicaturus; unde constat apud Augustinum, eum cogitasse explicare Psalmum breviorem, et tamen coactum fuisse interpretari prolixiorem, quia Lector eum legerat. De Exorcistis, hoc esset mandandum munus certis tantum sacerdotibus, et non permittendum aliis. In duodecimo varius mos fuit antiquis, quandoque in trigesimo anno sacerdos exemplo Salvatoris nostri, et Ezechielis; et in presenti, hoc magis placet, ut Subdiaconi in vigesimo octavo; Diaconi in vigesimo nono; Sacerdotes in trigesimo: sic enim magis consuletur castitati ratione ætatis. In decimo tertio; ut Subdiaconus communicet cum Sacerdote. In decimo quarto; non placet ut Sacerdotes se invicem absolvant, sed constituantur ab Episcopo aliquot Penitentiarii, qui fungantur hoc munere. In decimo sexto; non placet ut exequutio mandetur Concilio Provinciali; primo, quia forte non fiet; secundo, quia in multis locis adeo distant Metropolitani, ut id præstari non possit: tertio, quia aliqui Metropolitani non habent suffraganeos. Eligantur pueri, qui aptiores sint Ecclesiæ, et hic semper scopus in rebus hujusmodi.

Calamonensis—Quod Religiosi non faciant professionem ante 20 annum.

Cauriensis—Vellet aliquid addi de creatione et qualitate Cardinalium, qui semper lateri Sanctissimi adsistunt.

Viterbiensis—Quod nihil perniciosius hac temporis jactura, quæ insumitur in repetendo ab aliis dicta, vel jaciendo tela in Curiam Romanam venenosa, et cujus magno nostro malo aliquando a nobis ratio exposcetur. In primo, vellet diligenter rationem aliquam adhiberi, ut nominationes Regum referantur S^mo^ N^re^, qui, testibus probis, et aliis[1] Instructionibus, curet omnia in acta publica referri, et processus legitime, exclusâ privata omni affectione, fiant. In quarto, tollantur Titulares; aut si aliqui relinquendi, assignetur certa et perpetua pensio super fructibus mensæ Cathedralis, quæ extingui non possit.

Insulanus—In quarto tollantur Titulares absque ulla exceptione, ut perniciosa monstra, exemplo Damasi Papæ, qui sustulit Chorepiscopos. In duodecimo, vellet vocari,[2] quod in posteriori Concilio Romano cautum est, ut Subdiaconus in 40, Diaconus in 50, Sacerdos in 56; aut saltem in Toletano et Arelatensi, ut Subdiaconus in xx., Diaconus in xxv., Sacerdos in xxx. esset constitutus.

Fesulanus—Cum sapientissimo Lotharingio, et Granatensi, Bracarensi, Mutinensi. In 4° tollantur absque exceptione Titulares.

Vicensis—Tollantur Titulares, quia non possunt servire, nisi ut mercenarii.

Montiflasconensis—Primum non placet, nec derogandum tot privilegiis Principum; nam et olim Carolus Primus ab Adriano, et alii ab aliis Pontificibus hoc jus acceperant; et si quando aliquis, veluti Ludovicus Primus, iis renunciavit, relinquendum est hoc eorum arbitrio. Illa verba, quorum recens, &c. sunt exemplo Symmachi c. de Petro 74. dist. In secundo non placet, nam nulla l.[3] statuenda dispensationibus, quæ non concedendæ sunt, nisi maximâ ex causa, nec agendæ [nisi] cum ratio postulat. In 4°, et dignitas Episcopalis, et ratio Chalced. Concilii suadet, Titulares amovendos, cum nemo debeat absolute ordinari: quoniam tamen

[1] Hardly a right word. [2] Notari? [3] ?

his quinque quandoque eget Ecclesia, eligenda est media via, ut sint monumenta nobis conversio[1] Infidelium, quæ aliquando sequetur: ideo, nec passim fiant, nec tollantur. In decimo vertatur Canon Concilii Chalced. fideliter, et edatur, et tollatur promotio ad titulum Patrimonii, adeo perniciosa Ecclesiæ. In decimo sexto addatur, ut, si inopia Ecclesiæ fuerit, tunc ex fructibus regularium et sæcularium fiat contributio ad id opus.

Gerundensis—quod rubrica hæc multa pollicetur et pauca continet: quod statuatur aliquid de electione Canonicorum et Cardinalium, ut ad minus Cardinales habeant 40 annos, et alias qualitates dignas eo gradu.

Pragensis—de primo, satis frigidus Canon. Aurelianense Concil. cap. 7. et 12. tradit formam examinis servandam; et Gelasius Papa, et Ambrosius lib. Offic. cap. 1. eligatur autem dignior ac corrigatur abusus in electionibus Canonicorum; nam providendum ut Canonici digni fiant: alias sic eligent semper Episcopum sibi similem. Tollantur etiam abusus in Romana Curia circa hoc, ut, scil., fiat diligens et serium examen. De nominationibus Principum non probo, quod ab eis auferantur; non solum quia facilius clavam e manu Herculis excusseris, sed etiam quia multi habent id ex fundatione et donatione, et aliis rationibus juvant S. Ecclesiam. De titularibus, non poterit recipi in Germania, quod excludantur titulares, (nam sunt latissimæ Diœceses 70 milliarum Germaniæ,) qui non possunt administrare absque suffraganeis; aut dividantur Episcopatus. Et quia multi tantum etiam electores Imperatoris, et Regis Romanorum, coguntur sæpe diu abesse a suis Ecclesiis, et interim oportet eos habere domi suffraganeos.

Gebennensis—de primo vellet, ut omnes nominati, aut electi, præsentarent se Sanct^{mo}, qui cum Cardinalibus instrueret se de qualitatibus, et quamvis nominatus forte sit

[1] Conversis, MS.

ex longinquis partibus, tamen ex quo debuisset hic, secundum juramentum, visitare limina, poterit æque hoc præstare. De titularibus, assignetur eis pensio 500 ducatorum, et non minus: aut dividantur Episcopatus latæ Diœcesis, ne cogantur indigere opera istorum.

Theanensis—in primo, cum Mutinensi, ut eligatur melior. In quarto, tollantur titulares; nec pensionem assignari placet, quia esset in præjudicium successorum.

Augustensis, Orator Sabaudiæ, formam Canonis improbavit, ex maxime dum videtur provocare alios ad criminandum. Nollet tolli nominationes, nec electiones: sed fieri Canonem in quo repetantur jura antiqua; et addatur deinde, ut omnes, ad quos spectat electio, sciant se teneri eligere viros dignos; alias se mortaliter peccare. Examen postea fiat acerrimum ubique, et in Curia Romana. De titularibus non probat eos omnino tollendos, quia Concilium Viennense eos non rejicit, et idem in hoc eodem Concilio alias dictum fuit; quoniam tamen dant occasiones propriis Epis vagandi a suis Ecclesiis, et isti titulares, ob tenues reditus suos, plerumque indigne vivunt, nec etiam præstant quod promittunt in consecratione; ideo, si retinendi sunt, vellet assignari eis portionem honestam perpetuam, nisi transferantur ad alium Episcopatum.

Mazariensis quatuor primos Canones rejicit, ne repetatur quod alias decretum fuit.

Quinqueecclesiensis—De primo, quoniam video dissensum Patrum in eo, ideo cogor aliquid in medium afferre: primum igitur vobis consulo, ut nominationes Principibus, electiones Capitulis, confirmationes Sanctitati suæ relinquatis. Quoniam tamen magni abusus eas pervaserunt, ideo eruendi sunt latentes quidam in his morbi; et his remedia adhibenda. Investigemus igitur locos topicos in his, et reperio tres voces, de quibus supra, a quibus omnia manant incommoda. Nam de electionibus Capitulorum, quis

miretur electiones pravas fieri, si hi, qui eligendi sunt, et qui eligunt, tales sunt? Videmus enim in Germania Canonicos xii. x. viii. etiam annorum, et hos imbutos paucis disciplinis; et hic non omittam, (exui enim nunc personam oratoris, et loquor ut indignus Episcopus,) quod Principes sæculares plurimum omnia turbant, seducunt Canonicos, eos corrumpunt, terrent, et eligunt quos ipsi volunt. Secundus locus est nominationum Principum, in quo latus est campus;[1] cum ad preces parasitorum, mulierum etiam pecunia pacta[2] hæc fiant plerumque. Tertius locus [est] de Confirmatione: nollem loqui de Romana Curia. sed res postulat, ut libere loquamur; ibi enim fiunt duplicia mala, nam malæ electiones et nominationes ibi perniciosæ confirmantur; nec unquam audivi ullam rejectam esse, nam tantum ibi quæritur, quantum descriptum in taxa, et an presens sit pecunia, quæ solvatur Caudatariis, Janizariis, et nescio quibus; et ita in Curia fit magna incuria, et Sanctitas sua nescio in hoc quam sancte agat. Remedium igitur circa electiones primum, ut nemo admittatur Canonicus, nisi datâ cautione, se esse Catholicum, et[3] futurum semper in obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ; et assumantur non nobiles tantum, ut hactenus factum est, sed docti versati in bonis disciplinis: et etiam vellem ut possent esse tales, qui eligi possent in Episcopos; et si in ea Ecclesia non sunt tales, postulentur a vicinioribus, ut olim fiebat, et deinceps abstineant se Principes sæculares ab omni opera et conatu in hoc sub pœna peccati mortalis. Circa nominationes, ut moneantur Principes sub pœna peccati mortalis, ut perquirant idoneum et habeat testimonium ab Episcopis Comprovincialibus. De Confirmationibus vellem, ut antequam

[1] Est is here improperly inserted.

[2] Another est here, which should perhaps be carried forward to the next sentence where I had introduced it.

[3] Ut, MS.

provideretur et sumeretur, ut aiunt, cedula illa Bancaria, quod Sanctitas sua mitteret certos viros fide dignos in locum, ubi vacat Ecclesia, ut sumeret diligentem informationem de promovendis. De quarto, si tollendi sunt Titulares, statim cogitandum de diversis Episcopatibus, ubi sunt latæ Diœceses, veluti in Hungaria, Bohemia, Polonia; nam in his necessarii sunt suffraganei. Quod si relinquere [visum est,][1] tunc addantur hæ conditiones: P° ut in eorum promotione servetur mos idem ac in aliis Episcopis: 2° ut non jurent amplius, et voveant se illic ituros, prout nunc faciunt: 3° ut illis assignentur 400 ducati de Camera perpetui: 4° ut nemini detur suffraganeus, nisi Episcopus ipse etiam resideat, licet sit Cardinalis. De duodecimo, duo sunt remedia ad tollendam impuritatem, quæ hodie ubique sordet in Clericis: primum, ut permittatis maritos posse promoveri in Sacerdotes; 2m ut justa ætate promoveantur, viz. Subdiaconi in xxxmo anno, Diaconi in xxxi., Presbyter in xxxii., Episcopus in xxxv. Alioquin vereor, ne quotidie pejora experiamur; et absurdum nimis est dici juvenem Presbyterum, id est senem. In decimo sexto: De Seminario placet maxime, ut possent in qualibet Cathedrali extingui duo Canonicatus, et unus in Collegiata, ac converti in hunc usum, qui multo esset utilior.

Metensis—De Summo Pontifice, ut servet vetera et probata Concilia. De Cardinalibus, ut tales fiant, qui possint munus suum præstare; electiones autem Episcoporum in integrum restituantur, nam olim a Provincialibus Episcopis ordinabantur et confirmabantur, ut constat ex Epistola Aniceti ad Episcopos Galliæ; et Balsamon. in Can. 2. Concilii Constantinopolitani. Unde sua imprimis Episcopis et Archiepiscopis restituatur authoritas.

Ilerdensis—Imprimis opto, ut singulorum munus ordinum

[1] Some such addition appears to be necessary.

explicetur ab infimis ad supremos, vel e contra; etiam de Cardinalibus. De primo fiat examen etiam in consecratione diligens; et vellem ut omnes, quotquot sunt in Sacris, hodie examinarentur, et non idonei suspenderentur a Divinis. Quoniam vero multi abusus versantur circa triplex electionis genus, quod hodie est in usu, ego vos[1] brevi indice comprehensos deputatis dabo. In quarto, tollantur verba contumeliosa in Episcopos, item illa ansa dispensationum, ex qua tot mala profecta sunt, prout in aliis locis, ubi sunt apposita, veluti in c. de multa, de præben. in fin. Placet etiam, ut Canon Concilii Chalcedonensis in totum innovaretur juxta interpretationem nuper editam a Gentiano satis docte et pie; et amplius oporteret, in tota Ecclesia Christiana constitutos[2] esse gradus cum suis muneribus et certis Beneficiis, quod difficillimum esset. Episcopi et Cardinales fiant non minoris ætatis annorum xxxv.; et similiter Canonici illi, qui habent jus eligendi Episcopos: qui vero minorem ætatem habent, priventur voce activa et passiva. Alii Canonici in xxv. annis; Subdiaconi xx., Diaconi xxv., Presbyteri xxx. Cætera a Patribus, et præsertim ab Hispanis et Gallis, quæ ad severiorem disciplinam pertinent, probo; et ut quam primum agatur de Ecclesiis Cathedralibus commendatis.

Aquensis—in primo, ut Comprovinciales Episcopi per secreta suffragia eligant dignos, et si fieri potest de eadem Diœcesi, et confirmatio a Papa petatur.

Ostunensis, cujus sententiam, ut ab eodem descriptam accepimus, hic pure referendam duximus. De iis, inquit, quæ vobis proposita sunt ita dicam, ut propositis quibusdam communibus; tum ad singulos Canones descendam. Expenduntur a nobis Canones reformantes abusus ordinis: igitur, ut cognoscamus, an ii Canones abusus Ordinis satis

[1] Perhaps this should be eos; but the whole sentence is obscure.

[2] The word in the MS. is destitutos, which has no apparent meaning.

corrigant atque emendent, videndum est, quid sit Ordo, et quid sint Canones, et quomodo se habeat inter se Ordo et Canones: deinde videbimus, an ordinis unus sit tantum status, unus modus atque conditio; nam, si multiplex ejus habeatur status, multæque sint differentiæ, varii quoque erunt Canones, singulis modis accommodati. Quæ omnia, abjectis disputationibus, per sententias brevissime explicabo.

Ordo, quantum nunc in præsentia nobis est opus, est politia quædam, hoc est, dispositio atque distributio, præpositorum, seu ministrorum Ecclesiæ.

Canones sunt leges Ecclesiasticæ, ad quarum præscripta præpositi suis muneribus fungi debent.

Ordo et canones ita se habent, ut primum supponi debeat Ordinem in tali esse statu; deinde, juxta illum statum ferantur leges, sive Canones; non enim politia ad leges accommodari debet, sed leges accommodantur ad politiam, ut qualis est politia tales sint leges ad eam accommodatæ. Ex hoc necessario sequitur, ut si naturam horum Canonum diligenter expendere et considerare velimus, statuendum sit primum, ordinem Ecclesiasticum qualem constitui atque reformari oporteat; nam, ubi constabit qualem ordinem quæramus, statim intelligemus, an hæ leges illi statui satis conveniant.

Dico igitur, Ordinem Ecclesiasticum tribus modis cadere sub reformationem: nam, vel eum, qui sit simpliciter ordo, perficere atque absolvere volumus, vel statum constantem ex suppetentibus et possibilibus ordinamus, vel datum atque suppositum.

Declaro omnia exemplo. Architecti officium in tribus muneribus præcipue versatur. Potest enim primum ædificare domum omnibus numeris absolutam, quod præstabit, si amplam aream nactus fuerit, optimo situ, salubri cœlo, si bonos lapides invenerit, ligna, cæmenta, si ministros idoneos habuerit, præterea Dominum egregiam domum

expetentem, et pecuniam ad id abunde suppeditantem. Sed si[1] idem præclaras ædes ædificare concupiverit, verum tamen lapides, vel optima area, vel aliqua ejusmodi facultas ei defuerit, ex iis quæ suppetent domum construere conabitur. Verum si is incidat in domum ruinosam, atque omni ex parte pene collapsam, nihil autem ex consumptis illis ac nutantibus structuris communiat, neque ruinas excitet, atque restituat, sed tantum stantes parietes fulciat, contignationem faciat ex eisdem lignis carie exesis atque attritis, certe non ædes restituere vel ædificare, sed datam domum reficere, et substructionum ruinam differre censebitur.

Idem dico de Ordine. Primum, potest ea ordinis reformatio quæri, ut is in præclaram illam veteris disciplinæ laudem vindicetur: quod si id tempora non patiuntur, et hominum mores non ferunt, saltem ex iis quæ suppetunt, et fieri possunt, ordinis abusus corrigantur: tertium est, ut, conservatâ hac rerum forma, probatisque iis quæ usu veniunt, aliqua tamen emendentur, et quasi collabentes ædes adminiculis fulciantur.

Primam restituendi Ecclesiastici Ordinis rationem vehementer probo; nihil enim laude dignum effici[2] posse video, nisi in veterem illam Ecclesiæ formam intueamur, ad ejusque imitationem animum atque mentem nostram convertamus.

Sed ea si sequi vellemus, profecto præsentibus Canonibus id obtinere non possemus: revocandi vero essent antiqui Canones, qui cum Ecclesia nati priscorum temporum disciplinam tuentur, et conservant.

Sed, quoniam in tanta corruptorum morum depravatione hoc magis optandum quam sperandum est, fortasse ex ea facultate quam tempora suppeditant, Ecclesiasticum ædificium restituere deberemus.

[1] Id, MS. [2] Efficere non, MS.

Quod non ideo dico, ut Episcoporum et cæterorum præpositorum negligentiæ obsequi velim, omni enim ratione atque necessitate ad officium sumus compellendi; sed, quoniam in ordinanda Ecclesia multa impedimenta extrinsecus se offerunt, eorum aliquam rationem habendam censeo.

Atque ut de his Canonibus dicam, mihi videntur ii Canones non absolutam ordinis formam spectare, non eam, quæ ex iis, quæ suppetant, constat; multa enim nobis suppetunt, et fieri possunt, quæ non sunt constituta, et Canones ad ea respectum non habent, sed tantum datam atque suppositam Ordinis politiam moderari; nam Canones, præsentem rerum formam, usum, consuetudinem, mores, statum, concedentes,[1] ea, quæ in eo desiderari videntur, et minus commode eveniunt, satis expoliunt atque elimant.

Itaque industriam atque ingenium R^{morum} D. P. deputatorum vehementer laudo; nam illi supponentes ea, quæ usu veniunt, commodas atque iis convenientes leges scripserant.

Sed cum ego in præsenti forma et statu rerum aliqua non satis probem, neque possum illi pro portione respondentes Canones probare.

Quid est igitur, dicat aliquis, quod fieri velim, et quos tandem Canones desiderem.

Existimo, Patres amplissimi, abusus ab Ordine tolli non posse, nec ullos Canones utiles futuros, nisi disciplina Ecclesiastica restituatur.

Quæ res non solum consistit in sanctione Canonum, sed etiam in commutatione aliqua et conversione multarum rerum, quæ sunt depravatæ, idque per instaurationem disciplinæ; nam Canones politiam conservant, disciplina corruptum ejus statum immutat. Atque ut medicus ægrotum gravibus morbis affectum, non nisi temperie mutata, et pharmacis corpore perpurgato, ad rectam victus rationem

[1] ?

traducit, sic optima disciplina Ecclesiasticum corpus tabe quadam exitiali pæne consumptum vehementi mutatione ad eam sanitatem revocat, in qua secundum leges vivere possit. Proferam autem ego medicamenta quædam ad præsentes morbos curandos valde opportuna, quæ si Ecclesia hausta intra venas atque viscera conceperit, sperem illam magnam sui periculosi morbi partem depulsuram.

Primum necessarium est, non dico tantum renovare, sed in usu ponere, et in perpetuam atque immobilem praxim producere, Canonem Apostolorum 76, cujus verba hæc sunt :

Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificantem humana affectione ad Episcopatûs dignitatem, quem vult eligere. Episcopatûs enim hæredes facere justum non est, ea, quæ Dei sunt, largientem. Si quis autem hæc fecerit irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione mulctetur.

Audistis Canonem, imo curriculum omnium abusuum, quos caro et sanguis excogitavit; quos fretus acumine vestro sigillatim non numero. Vellem autem ejus usum patere latius, et accommodari ad vestra tempora, et extendi ad inferiora beneficia.

Secundo est Canon 39, eorundem Apostolorum.

Presbyteri et Diaconi sine sententia Episcopi nihil perficiant; ipse enim est cujus fidei populus est creditus, et a quo pro animabus ratio exigetur.

Notate Canonem, quomodo primum confodiat Capitulares, cum dicit, Presbyteri et Diaconi nihil agant, nisi de sententia Episcopi; deinde Regulares prædicantes, et sacramenta administrantes, et curam animarum habentes, invito Episcopo, cum dicit, ipse enim est cujus fidei populus est creditus.

Certe non video quemadmodum abusus ab Ordine tolli possint, si in Ecclesia futuri sint aliqui ab obedientia Epi-

2 N

scopi alieni, qui nec unquam vitam bene instituent, neque functiones Ecclesiasticas exercebunt, nisi iis præsit unus moderator Episcopus, qui quasi in specula est collocatus, ut omnia prospiciat, consideret, moderetur; nihilque in Ecclesia fiat, quod ejus imperium atque authoritatem fugiat; de qua re extat octavus Canon Concilii Chalcedon.: multa quoque possent ex omni antiquitate adduci ad ostendendum quam fuerit[1] solemne illis temporibus, summam rerum Ecclesiasticarum ad Episcopum referri; quod nisi nunc quoque fiat, nunquam ab Ecclesia aberit confusio, et summa omnium rerum perversio.

Vellem quoque videre praxim sexti Can. Concil. Chalcedon.; ex cujus usu quot et quantis Ecclesiæ malis mederi possimus, ostendit vir quidam doctissimus in libello, in quo hunc Canonem est interpretatus.

Huic Canoni adjungatur Canon x. et xx. ejusdem Synodi, quorum uterque statuit, Clericos in duabus Ecclesiis eodem tempore constitui non debere: qui abusus quanta incommoda Ecclesiæ invexerit ignorare arbitror neminem. Nec probo exceptionem ullam, ut in cap. de multa; non enim sunt ponendæ exceptiones in legibus, sed universaliter ferendæ.

Postremo cupio id, quod nisi habeatur, frustra in legibus scribendis laborabimus; nam, nisi Canonum authoritas posthac sanctior futura sit quam adhuc fuit, in iisdem incommodis semper versabimur; nec unquam de statu Eccæ meliora sperare licebit: quod non in eam sententiam a me dictum existimetis, quasi velim legem præscribere Smo D. N. quem sciamus nullis humanarum legum vinculis esse obligatum, nullique mortalium judicio subjectum.

Addo etiam illud, dispensationum consuetudinem interdum esse necessariam: nam, ut alias est a me dictum, cum actionum humanarum natura sit varietati et mutationi ob-

[1] Poterit, MS.

noxia, leges, quæ de iis feruntur, sæpe deficiunt, multique casus incidunt, in quibus servanda lex non est. Hujusmodi autem defectus legis ex æquo et bono corrigit et emendat is, qui summum imperium habet: itaque is, qui dispensationem de legibus tollit, et legum naturam ignorat.

Verum tamen, in iis Legum et Canonum relaxionibus cupio duarum rerum rationem haberi a S^mo D. N.; quarum una est, ut cum omni cura ac diligentia Canones inviolatos esse jusserit: tum denique, si aliquis gravior casus incidat, qui sit a lege excipiendus, in eo summa potestate utatur.

Valde enim displicet Deo, et Christianum populum multum offendit, expositam omnibus et promulgatam esse Canonum solutionem, quæ frequentior est eorum observatione; ita ut composita sit sententia et ars quædam administrandi, atque de derogationibus Canonum affecti sunt Canones; Regulæ enim Canones sunt quibus Canones solvuntur. Aliud est quod cupio, ut quoties dispensandi necessitas occurret, sine quæstu et cupiditate ulla administraretur.

Hæc sunt quæ generatim mihi dicenda fuerunt: nunc pauca de singulis Canonibus dicam.

Primum Canonem non probo, sed non ea de causa qua aliqui optimi Patres dixerunt, eum non esse necessarium, quod nuper de hac ipsa re alius Canon sic factus: non est novum, eandem Synodum de eadem re duos Canones simillimos facere. Concilii Chalcedonensis x. Canon, et xx., quorum est a me facta mentio, eandem rem pene iisdem verbis præcipiunt, scil., de non retinendis duabus Ecclesiis. Canon. Apost. 38. et Canon 41. jubent Episcopum rerum Ecclesiasticarum potestatem habere, et parva inter eos est differentia. Canon. 13. et 22. Conc. Antiochen. idem præcipiunt, scil., ut Episcopi se contineant intra suarum Diœcesum fines. Præterea, non est is Canon superfluus si sit districtior, si diligentius rem prosequatur, si ad praxim magis descendat. Neque vero mihi ideo non probatur, quod ab iis profectus

sit, qui ad eum faciendum potestatem non habuerunt. Mitto, quod censeam eos potestatem ad id habuisse; quid enim est collig ne abusus ordinis? [quinam][1] sunt, quam qui cernuntur in institutione ordinatorum? Sed mitto, ut dixi, hoc. Quid vero de defectu potestatis oportet dicere, cum illi nullam legem sanxerint? Nam si postquam Canones composuerunt ii statim legum authoritatem essent habituri, merito dici posset, hoc potuerunt, illud non potuerunt; sed cum ii scribarum et operariorum officio functi sint, Patres autem debeant corrigere Canones, tollere, vel probare, quid attinet defectus potestatis mentionem facere, cum omne robur, omnis authoritas eorum a Patribus pendeat, ipsorumque sit de iis judicium, atque censura? si quis scribæ suo literarum scribendarum argumentum daret, is[2] vero aliqua in scribendis literis ad argumentum adderet, quid reliquum esset, nisi ut Dominus acceptis literis de scribæ manibus superflua tolleret, et epistolam suo arbitratu emendaret, cui etiam esset integrum ea, quæ addita sunt a scriba, probare. Non placet autem mihi is Canon, eo quod difficilem usum habet, confusionem inducit, odii et inimicitiarum[3] causas præbet; in ejus vero locum censeo faciendum canonem ex annotationibus R^mi D^ni Episcopi Segobiensis, qui omnium rationem habet, et præsertim Regum, et S D. N. jura conservat.

De 2° et 3° Canone iis rejectis reponendos censeo eos Canones quos recitavit Ill^mus Cardinalis Lotharingius.

De quarto, in quo agitur de Titularibus Episcopis, tales Episcopos in posterum omnino non ordinandos censeo, de quorum institutione post gravissimas atque doctissimas sententias Ill^mi Cardinalis Lotharingii, et R^mi D. Episcopi Segobiensis, superfluum est aliquid dicere: duo tamen

[1] This is as little alteration as possible, to produce grammar at least.

[2] Si, MS. From this word to adderet is by mistake repeated in the MS.

[3] Inimicorum, MS.

omittere non possum; primum, veterem Ecclesiam hujusmodi Episcopos non agnovisse; 2m. eos non expedire institui. Quod attinet ad primum, præter Epistolas Pauli ad Titum et ad Timotheum, præterque Acta Apostolorum, legantur Canones eorundem Apostolorum, Decreta antiquissimorum Conciliorum sanctorum Patrum, nunquam invenies Episcoporum mentionem fieri, nisi in ordine ad Populum traditur iis de pascendo, de docendo, de instituendis in Civitatibus Episcopis; quæ omnia omitto, solum mentionem faciam Laodic. Conc Canon. 57, et Sard. Can. 6.; item Anacleti et Leonis pæne iisdem verbis prohibentium Episcopos constitui in parvis oppidis, cujus causam afferunt, ne vilescat nomen Episcopi. Igitur si antiquissimi Patres abstinuerunt se ab intitulandis Episcopis in parvis civitatibus, ne viles redderentur Episcopi, quanto magis titulares Episcopos non agnoverunt, propter quos Episcopi nomen contemnitur, eo quod Populus eis deest.

Nec illud mihi dicas, Episcopos ad Populum postea assignandum ordinatos. Hoc nunquam a Patribus nostris fuit factum, nec auditum nec cogitatum; clamant adversus hoc dictum omnia priscorum monumenta, præsertim Conc. Nicen. Can. 4.; Laod. xii. Antioch. xix. Sard. 6., ex quibus luce clarius apparet eam fuisse praxim Ecclesiæ, ut[1] electi a comprovincialibus statim ab ordinatione consecrarentur, non ut [ad] incertum vel futurum titulum ordinarentur, postea populis mitterentur.

Præterea Clemens in sept. lib. Constit. cap. 46. numerat omnes sedes fundatas ab Apostolis, et nomina Episcoporum, qui in eis fuerunt collati; et in 8. cap. 2 et 3. exponit formam electionis et consecrationis Episcoporum valde alienam ab institutione Titularium; quam formam cum servaverit antiquitas, consequens est ut dicamus eam Titulares non agnovisse.

[1] Et, MS.

Nec dici potest Clementem ad nullam Ecclesiam in principio ordinatum fuisse, nam quicquid fuerit Clemens, vivo Petro, sive Episcopus sive potius coadjutor ejus, sive designatus successor, constat ex ejus libris et capitulis cum certe populo applicatum fuisse.

Ordinationes autem, quæ a Pontificibus Romanis factæ leguntur, non est existimandum vagas et incertas fuisse, sed propriis civitatibus per eas[1] Episcopos datos, neque credendum eos solos Episcopos ordinatos; alii enim ab aliis ordinatoribus in suis Provinciis instituebantur; ii, qui eo tempore occurrebant, cum Romæ essent, vel non longe abessent a Pontifice ordinabantur.

An expediat omittenda alia incommoda, quæ ex Titularibus Ecclesia patitur? dico ita expedire: Titulares non fieri, sicut expedivit, ut a Damaso Chorepiscopi abolerentur, solum ob eam causam, quod illorum commoditas Episcopos invitabat, ut et sæpe abessent, et in fungendis[2] muneribus essent negligentiores.

At sunt necessarii in aliquibus Provinciis: certe, si Prælati illi malunt esse Principes quam Episcopi; si consecrandi non sunt; si residere nolunt; si sunt Ecclesiæ commendandæ; Titulares sunt necessarii. Sed quoniam ista omnia inter pessimos abusus numerantur, potius abusus tollendi sunt, quam Titulares, ut illis inserviant, retinendi.

Quint. Sept. Octav. Nonum probo cum annotationibus Illmi Cardinalis Lotharingii. Addo, non debere in octavo Can. dici, Commendatitias ex Can. xi. Chalced., sed pacificas sive dimissorias.

Decimus non placet, nisi renovetur, et in usu ponatur Can. vi. Chalcedon. De quo est ante a me dictum.

In xi illa exceptio de ordinibus per gradus conferendos, nisi aliud Episcopo magis expedire videbitur, non placet.

[1] Eos, MS. [2] Fugiendis, MS.

Item illa, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas aliud exposcat; nam totus Canon alioquin bonus et utilis, per illas exceptiones, quasi per vinculum, elabitur.

Vellem quoque in eodem canone diligentius exponi functiones minorum graduum, quam sunt in Pontificali expositæ, et in usu poni: nam quomodo nunc res est, videmur eas amisisse, et nuda nomina retinuisse.

In xii. Canone ætas subdiaconorum augeatur usque ad xxv., Presbyterorum ad xxx. juxta Can. Conc. Carth. 16. et sext. Syn. 14: ultima verba, nec diligentiori, &c., non placent, nec ultima exceptio placet.

In xii. Canone desidero functiones subdiaconi, et diaconi, ex dictis Sanctorum Patrum et Conciliorum decretis diligenter collectas restitui, et in usu poni, præcipue eas quæ subdiaconorum; eorum enim operâ Ecclesia semper est usa, non solum in ministrando in Altari, sed etiam in baptismo, in cura habenda Hospitalium, Viduarum, et miserabilium personarum: denique omnes populi causas et res ad Epum per Diaconos perducebantur.

Etiam desidero in eodem Canone, et in xiv. latiora spatia inter duos ordines, saltem trium vel quatuor annorum, per quod tempus quilibet cum in suo ordine ministraverit, et laudabiliter officio functus fuerit, altiorem gradum adipisci poterit. Hæc fuit perpetua lex Ecclesiæ, quæ est restituenda.

In eodem Canone, ubi Presbyteri coguntur celebrare semel in mense, dicatur, saltem diebus Dominicis. Item in xiii, ubi dicitur, maxime decere, si subdiaconi et diaconi saltem semel in mense communicent, brevius hoc tempus esse debet, ut saltem singulis dominicis communicent.

Quod dicitur de non audiendis Confessionibus sine approbatione Episcopi, extendatur apertis verbis ad regulares.

Desidero colligi abusus, qui eveniunt in administratione

sacramenti pœnitentiæ; nam cum jam de hoc sacramento in prima parte hujus Concilii sit tractatum, hujus rei modo locus relinquitur, cum de abusibus ordinis tractamus; potestas enim qua hoc sacramentum dispensatur, fundatur in ordine.

Vellem igitur corrigi[1] formam pœnitentiarum imponendarum, reconciliationes pœnitentium, sive absolutiones, denique omnem administrationem hujus sacramenti, quæ certe aliquando fit præpostere.

Præterea corrigendi sunt abusus in dispensando thesauro Ecclesiæ, qui multi a malis ministris committuntur. Vellem considerari morem hunc [quem] servamus relaxandarum injunctarum pœnitentiarum, cum fere nullæ nunc pœnitentiæ annorum, et quadragenorum injungantur, et tamen relaxantur.

[De] decimo quinto Canone,[2] valde odiosum fuit antiquitus, alienos Clericos recipere, et in ministerium admittere. Ideo ii nunquam in communionem recipiebantur sine dimissoriis literis, sive pacificis sui Episcopi, quod nunc in præsenti Canone desidero.

In 16 Canone, Institutionem Collegiorum nollem rejici ad Concilia, quæ fortasse nulla erunt, præsertim in Italia, neque Canonicorum operam ad ea adhiberi volo; nam, si cura animarum soli Episcopo committitur, quanto magis committenda est cura constituendi collegia?

Desidero reformationem abusuum in Canonicis et personatibus Ecclesiasticis, et ut assignentur eis suæ functiones quas actu exerceant; nam nisi aliquod munus habeant inutiliter ab Ecclesiis aluntur.

Quod de delectu Illmorum Cardinalium a multis Patribus dictum est, probo, [et] ut eligendorum vita, ætas, conditio, mores, describantur.

[1] Dirigi, MS. [2] It is thus in the MS.: Dec. quint. Can.

In reliquis omnibus amplector annotationes observatas ab Illmo Cardinali Lotharingio.

Elnensis.

Vestanus—In primo sufficit Canon præteritus; nam vos, S Patres, estis executores illius, nec vobis est danda forma, quia hæc dari solet imperitis. In 2° non placet de prorogatione, quia si impeditus est, ei non curat tempus. Unde non est necesse hoc providere; si non est impeditus, non est ei danda prorogatio. In 4° non placet, et probat c. inter corporalia de transl. Prel., quod potest Episcopus consecrari ad Ecclesiam universalem. Ætas Presbyterorum sit xxv. annorum, ut in Concil. Viennensi, et Generali, et Lugdunensi, ut in Clem. de ætat. et qualit., et c. cum in cunctis de elect., et c. licet Canon de elect. 6. In xvi.[1] placet, ut nunc fiant executores pro seminario, nec expectetur Concilium Provinciale; et concurrant omnes Beneficiati etiam exempti, et Monasteria, prout in Clem. de magist.; et placeret ut S^mus N^r nunc per Bullam suam reservaret sibi omnia Beneficia simplicia applicanda huic Seminario, cum vacabunt.[2]

Clusinus—Potius videntur ex his induci abusus, quam tolli: primum nec omnino placet, nec displicet in totum. In 4to, multa indigna et detestanda retulit de quodam Episcopo Titulari, qui administrabat Pontificalia in Diœcesi sua. Postea adversus quosdam digredientes,[3] qui authoritatem Summi Pontificis quodammodo moderandam senserant, dixit, quod tam lata est illius Sanctitas, ut illi modus in dispensationibus non sit præstituendus, cum sit supra jus, contra jus, et extra jus.[4]

Florentinus.

[1] XVII., MS. The very matter points out the XVIth.

[2] Vocabunt, MS.

[3] Quasdam disgredientes, MS.

[4] This declaration is certainly remarkable for the set and resolute terms in which it is expressed.

Cenomanensis—Gallus in primo confutavit objectiones contra illud ab aliis allatas. In 4to tollantur Titulares.

Dolensis—Placeret, ut ageretur de electione Summi Pontificis et Cardinalium; nam cum illa sint principalia membra, certe in inferioribus sanitas non potest restitui, nisi illis præcipuis bene affectis. In 4to non sunt necessarii Titulares, si Episcopi volunt fungi officio suo.

Brixiensis—De ætate promovendorum placet aliqua moderatio, non tamen usque ad tam provectam ætatem, ut sæpe sacerdotibus indigeamus. In 4to, Titulares sustineantur, tantum hac lege, si illis assignentur scuta 500; et non ideo Ordinarii leventur onere residendi. De Seminario addidit multa in ejus commendationem, et quantus ex eo fructus in Christiana Republica possit expectari.

Comensis—In 4to, non videtur necessarium aliquid statuere, cum satis in Conc. Viennensi, et a Bonifacio octavo cautum sit. In nono detur cautio a petentibus Clericalem tonsuram, quod promovebuntur ad sacros Ordines, ut ita certum sit eos non in fraudem fugiendi sæcularis judicii id facere.

Calaguritanus—Confirmatio petatur a Romano Pontifice, et gratis obtineatur. In 4to, Titulares improprie suffraganei dicuntur, cum non habeant jus suffragii in Provincia. In xii. subdiaconatus non detur nisi in xxv. anno, et tunc voveant castitatem; et eadem etiam in Cardinalibus intelligantur, et nemo Cardinalis fiat Episcopus, qui non sit Presbyter.

Civitatensis—In primo non placet forma, et ejus praxis difficillima. In 2o placet tempus mensium tantum in consecratione; nam quod ait Gratianus refert in Concil. Chalced. in c. quoniam 75 dist., ubi non agitur de consecratione, sed de forma[1] confirmatione electionis, ut constat ex textu Græco. In 4to, tollantur Titulares; et clausula illa,

[1] Et should perhaps be inserted.

nisi urgens necessitas, &c., quæ repetita est in variis Canon. omnino tollatur; nam licet olim in veteribus Canonibus reperiatur, tamen tunc servabantur Canones: hodie autem datur occasio importunitati petentium, ut omnia pervertantur. Duplex olim tonsura, simplex, quæ olim in qualibet ætate conferebatur, in Can. xiv. in Syn. 7, et in c. cum contingat de ætat. et qualit., Justinianus novell. ii., quæ non efficiebat Clericum, sed destinabat tantum huic muneri. Alia est solemnis ordinatio, ut in dicto Canon. 14, Justinianus in novell. 123. Isidorus de Eccles. offic. Balsamon in dicta Synodo 7. Unde cuperem hoc observari, ut nunquam daretur prima Tonsura absque aliquo ex minoribus ordinibus. In nono, ubi dicitur in fi. animo deliberato, &c., non placet non solum quia difficilis probatio, sed quia repugnat Constit. regni Hispaniæ obtentæ a Summo Pontifice, ubi Clerici non deferentes habitum post quatuor menses amittunt privilegium fori. Idem in Regibus Galliæ ait Cassianus in consuetud. Burgund., et idem in Portugall. affirmavit mihi orator Lusitanus. Probo quæ dicta sunt providenda esse circa electionem Cardinalium, et de collatione Beneficiorum.

Senogalliensis damnavit in universum ordinem horum canonum, et formam præsertim, cum in multis sit procemium, quod non est necessarium. De primo fiat alia forma, prout a Lotharingio, seu Senonensi adnotatum fuit. In 4to tollantur Titulares, non quia veri non sint Episcopi, cum etiam possit quis legitimus Episcopus esse absque plebis assignatione, sed quia vilescit Episcopi nomen, et hinc maxime nutritur aliorum episcoporum negligentia. Cuperem tamen, ut non ideo Cardinales Episcopi a suis Ecclesiis abessent, utentes opere suffraganeorum, cum hic abusus sit. Nec respondeo ego ad id, an liceat iis habere Episcopatus, quoniam nunc non quæritur, sed si quæreretur,[1] essem in

[1] Quæretur, MS.

sententia D. Cardinalis Lotharingii; cum et Cardinalis Polus nunquam acceperit Episcopatum, nisi data facultate sibi residendi. De exemptionibus adduxit Bernardum lib. 4. ad Eugenium, quod videtur monstruose, veluti si quis pedem præcideret a crure et applicaret capiti; id tamen verum, si injuste et absque ratione fiant. Vellem etiam, ut cum agatur de Seminario clericorum aliquid etiam adderetur de electione Cardinalium; non quia velim restringi authoritatem Sanctitati [suæ], nam nec potest, nec, si possem, vellem: sed tamen cupio, ut præscribantur aliqua, quibus dirigatur mens Sanctitatis suæ, ut in ea, tanquam in speculum quoddam intuens, facilius et rectius posset eos eligere, qui tanto muneri pares sint futuri.

Feltrensis – in 4° approbo Titulares, tanquam probatos ab Ecclesia, unde expediret, tolli hunc Canonem, ne qua nota eis inuratur, prout verba proœmii innuunt. De Seminario addatur, ut sint nati de legitimo matrimonio.

Neocastrensis—Aliqua dicta sunt a Patribus magna pietate, quæ spectant ad deputatos; aliqua ad Canones. Retulit primo nonnulla objecta contra deputatos. Tum circa Canones, ac de methodo, servatam fuisse optimam rationem; prius enim de Episcoporum institutione, qui sunt tanquam Patres spirituales: inde de creatione filiorum, et de iis quæ eam præcedunt, veluti de examine eorum. De primo vellet, ut propositio Episcoporum mandaretur in Curia tribus Cardinalibus, Episcopo, Presbytero, et Diacono, et Subdiacono, scriberenter ab iis, et in Consistorio omnia referentur. Considerate, Patres, eos Episcopos, qui creati sunt a B^{mo} Pio IV. quos etiam dicentes sententias audivistis; videbitis omnes esse Doctores aut Theologos, aut saltem magna eruditione et pietate præditos. Unde facile sperari potest, omnes posthac tales futuros cum qualitatibus requisitis in Canone, si hæc diligentia servetur in illa clausula, nisi recens in Curia &c., est secundum text. in c. nullus or-

dinetur 24 dist. ubi Bellam[1]. In 2_0 excipitur casus, ubi dispensetur ad sex menses, &c., quæ dispensatio videtur salutaris, cum sit temporalis, et deinde prohibeatur perpetuo in futurum. In 4° facit Conc. Viennense, et Lateranense, et hocmet Concilium sub Julio III., in quibus approbantur titulares. Idem Epiphanius, Damasus, Leo III., qui eos agnoverunt. Abusus est instituere Epos sine sede, et otiosos, ut nihil agant. Verum secus est in casu nostro. Nam licet ex causa possit prohiberi, ut est communis omnium Canonistarum [opinio] in c. excommunicamus, a qua nonnulli de hæretic. et ita respondetur ad Concil. Chalcedon., nam loquitur in Presbyteris, qui non possunt ubique prædicare; facit et cap., quoniam de offic. ordin., ubi secundum Doct. approbantur hi titulares in his locis ubi sunt diversæ linguæ, veluti in Calabria, Græci et Itali. Item quid dicendum in Episcopo decrepito indigente Coadjutore necessario? De ætate in prima tonsura videtur eadem ætas probata a Philosophis Jurisconsultisque, uti maxime idonea ad omnia negotia. De Seminario vellem amplius, ut Epi, Canonici, et Clerici omnes viverent in communi, et de communi, et Sanctissimus concederet Episcopis omnes Parochias conferendas pro Seminario.

Acciensis—in primo non placet forma sed materia, et quod moneantur Reges, ut nominent meliores et digniores. In 4° tollantur titulares maxime hac ratione, quia Episcopi facilius per se ipsos residebunt, illis sublatis.

Civitatis Castelli—Non placent rubricæ, quia non est mos legislatorum eas apponere. In primo non placet, variæ rationes sunt allatæ, aliæ urgentes, aliæ probabiles, aliæ non. Ego enim probo, quod, scil., sufficiunt tradita in præcedenti sessione, et facit maxime c. nihilque veterum de elect. Posset fieri Canon quo tria continerentur; primo, de

[1] Ægidius de Bellamera is probably meant, Bp. of Avignon, and an eminent Canonist, an oracle of his age, who lived beyond 1405, as Mansi corrects Fabricius. —Fabric. Bibl. Med. et Inf. Æt. ed. ult.

modo examinis, et sumendæ informationis; 2° de relatione facienda a Cardinalibus deputatis, cum compendio totius processus; 3° ut hæc relatio fiat gratis, et Episcopus ordinet gratis, et etiam a Cardinalibus idem præstandum. In 4° non placet exceptio, quia datur occasio eludendi legem. Non dico, eos non posse non expedire, ut posthac creentur titulares, [sed] quoniam experientia docet, eos inficere omnia, prout ego vidi ab uno ex his corruptas fuisse tres Provincias Thusciam, Umbriam, Romandiolam, ordinando personas rudes et rusticos; et facit ad id Can. 36. in 6. Synodo. Nec hoc contrarium erit sessionibus præcedentibus, ubi videntur approbati titulares, maxime sub Julio III. Nam non erit contrarium, si[1] in posterum tollantur, prout in [2]sim[ili casu] constitutum fuit de Quæstoribus, qui sub Paulo III. videbantur probati. Quod si relinquendi sunt titulares, tunc addatur clausula, ut idonee caveant de accedendo ad suas ecclesias, et ibi permanere saltem per triennium. In nono placet ætas proxima pubertati. In X° dicatur, Canonem Chalced. cum hac declaratione, innovando &c. Non videtur abusus, ut conferantur minores ordines, omnes simul; et Ecclesia diu hoc declaravit, ne quisquam ex hoc scandalizetur. Non omittam, quod, licet hæ qualitates requisitæ in ordinandis sacerdotibus mihi probentur,[3] tamen vereor, ne incidamus vicissim [in] majores difficultates; nam in Ecclesia mea sunt 400 Ecclesiæ rurales, et si præficiendi illis Ecclesiis debent esse præditi singulis illis qualitatibus, certe nollent illis deservire, cum sint modici valoris; crederem ergo, addi posse, et ubi necessitas.

Caprulanus—De Titularibus assignetur eis portio, et ad minus 400 duc. de Camera; idque etiam curandum in aliis

[1] Se, MS.

[2] Sim. is frequently used contractedly in all the cases; much in the same manner as et cæt. or &c.

[3] Prohibentur, MS.

Episcopis[1] pauperibus, ut iis subveniatur quo possint residere, et pascere in verbo et doctrina.

Cremonensis—De electionibus cum Augustensi et Quinqueecclesiensi, Massalubrensi. In 4° aboleantur Titulares.

Parmensis—Semper optavi, ne primum hoc caput proponeretur, et rogavi confectores hac de re, quia videbatur nihil profecturum, et prolixos sermones excitaturum. Miror, Patres, aliquos in p^mo capite dixisse, quod sublatis electionibus exortæ sunt hæreses. Nam in Germania, ubi Episcopi creantur ad electionem Canonicorum, ibi sciunt omnes, quot sint hæreses. In Italia autem et Hispania, ubi non sunt electores, nulli sunt hæretici, saltem publici. Providendum potius est usurpationibus Principum sæcularium, unde omnia fere mala, cum violent libertatem Ecclesiasticam, et alia pervertant in damnum Clericorum. In 4°, non possunt tolli Titulares, cum sint veri Episcopi, sed potest constitui, ut adscribantur alicui Cathedrali, a qua non vagentur, cum honesta portione; interim proprius Episcopus fungatur munere suo, ita ut Titulares ibi non exerceant Pontificalia, nisi ægrotante Episcopo, aut absente ex necessitate Ecclesiæ, aut vocato a S^mo. De regularibus dixit privilegia omnia eis relinquenda, præterquam ne concionentur, aut audiant confessiones sine licentia Episcopi. Ideoque etiam permittendum de privilegiis in societate Jesu bene meritâ de Republica Christiana, quæ debet approbari omnino a Sta Synodo, cum ejus merita omnibus sint notissima.

Barcinonensis—In 4° Titulares tollantur, non quia hi sint novi in Ecclesia, vel quia hi non sint veri Episcopi, nam id non verum; sed quia usus docuit mala multa ex his oriri. Placeret etiam, ut ageretur de electione Cardinalium et Canonicorum, ut perfecta Hierarchia traderetur.

Abricensis—Restituendam esse electionem Episcopis Comprovincialibus juxta antiquos Canones; agendum esse de

[1] Episcopatibus?

electione Cardinalium, ætate, qualitate, numero, et aliis, juxta formam Concilii Basiliensis; et sæpe allegavit Concilium Basiliense, et Pragmaticam Sanctionem, multaque alia de Episcoporum electionibus, prolixe loquutus est.[1]

Guadicensis—Episcopi ad minus sint 36 annorum, et vivant in communi cum Canonicis, et ita inter eos pax. In 2° non placet, quia nulla est causa non suscipiendi consecrationem, si quis vult esse Episcopus, nisi ea, quod Clerici volunt videri, et non esse; quod si dispensandum erit aliquo casu, id fiat gratis, interimque non faciat fructus suos. In 4° placet, sublatâ clausulâ, nisi urgens, &c. Nam Episcopi Titulares inventi sunt arte Diaboli, et quod major pars istorum sunt fratres, et detrudantur Monasterium. In xii, fiat Subdiaconus in 28, Diaconus in 29, Presbyter in 30, Episcopus in 36. Nescit cur hic prætermissum de Cardinalibus, cum necessario de his sit providendum, ut sint ætate saltem ann. 40, et per sex annos ante Sacerdotes, et in 26 Ecclesiasticis versati, et Doctores sive Theologi, et viri graves moribus et aliis virtutibus, quæ tam sublimem gradum deceant.

Nucerinus—Primus Canon a paucis defensus a multis est expugnatus. Dixit de munere Episcoporum multa.

Famagustanus—De nominationibus cum Mutinensi et Auriensi; de electionibus cum Quinqueecclesiensi; de provisionibus a S^{mo} cum Cavensi et Neocastrensi; ita tamen, ut relatio fiat in uno Consistorio, in alio fiat provisio. In 4° non fiant Titulares, quia datur occasio non residendi, et deberet exprimi hæc ratio, quod nobis magnam afferret existimationem, cum tantopere a nobis expectatur munus residentiæ.

Aurelianensis—Multa contra Theologos Scholasticos, et quod est contra Spiritum Sanctum, si dicatur non debere eligi Episcopos, nisi Theologos; et quod Cardinalibus

[1] *Prolixe* is significant, and might have been applied to the Bp. of Ostuna's speech.

dentur pensiones super Ecclesiis Hispanis, et Regi Philippo in recompensam concedatur nominatio ad 30 Ecclesias in regno Neapolitano.

Sarzanensis[1] reprehendit Patres, qui vellent mutare jam decreta, et nova addere: sumpsit exempla ab aqua et igne et rebus naturalibus; egit de regno democratico, et aristocratico, &c.

Oppidensis—In primo non esse admittendum judicium populi ullo modo multis rationibus, sed maxime exemplo passionis D.N., ubi populus petiit Barabbam; et sic stultum est judicium illorum quod dispensationes licitæ sunt, prout Salvator noster fecit in Adultera. De Cardinalibus placet, quod sint juvenes; quia quo juniores, eo perspicaciores; et oportet ut in qualibet Republica sint juvenes et senes, nam senes moriuntur, et juvenes senescunt.

Pisaurensis—In 4° quod temperentur convicia in Titulares.

Civitat. Penn.—In 4° tollatur prooemium.

Pampilonensis—In primo, est superfluum: statuatur a Sancta Synodo, ut dispensationes concedantur perraro, et ex gravissimis tantum causis, atque gratis. In 16, præstimonia applicentur his Collegiis erigendis.

Lucensis—De forma omnium Canonum in communi cuperem, ut redigentur in breviorem formam, prout in Can. Apostolorum. De materia cuperem, ut ageretur de qualitatibus requirendis in his qui sunt futuri Rectores Ecclesiarum; cum deberent esse majores quam in Presbytero simplici. In primo vellem, ut Principes monerentur scire se teneri eligere viros idoneos; et, licet in Hispania nunc non egeamus remedio, tamen, quia tempora variantur, placeret etiam pro Regno nostro. Deinde, ut hoc primum decretum, mutatis aliquibus, concedatur pro Regno Galliæ, cum

[1] Probably Saniciensis. There was a see, Sarcinensis. Fab. Index Episcop. in Lux Evang.

id ab ipsis petatur. In 4°, provideatur præsentibus titularibus de aliis Ecclesiis vel Beneficiis; in posterum autem non fiant amplius isti. In 12, reservetur hoc in materia de cœlibatu sacerdotum &c. In aliis cum Lotharingio. Tamen quia sæpe fit mentio de dispensatione, cuperem eligi aliqua capita, in quibus nunquam dispensaretur, etiam ex rationabili causa. Profitentur semper debitam obedientiam, tanquam si in ea sede esset Sanctus Gregorius: et quia Cardinalis Moronus affirmavit nobis vivæ vocis oraculo Sanctitatem suam velle, ut Ecclesia reformetur, igitur tenemur ea dicere quæ dictat conscientia; non enim loquimur de personis sed de rebus. Quæ est igitur ægritudo Ecclesiæ? Utique, non quia desint bonæ leges, sed quia non servantur. Hoc autem non oritur tantum ex defectu peccantium, quia etiam non servant jus naturale: aliquando, aut sim.[1] sed maxime, culpa oritur ex indulgentia Sedis Aplicæ, et dispensationibus frequentissimis, vi, et importunitate, extortis. Remedium igitur est, ut in Capitibus aliquibus constituatur, ne dispensetur etiam ex rationabili causa, veluti ne detur ingressus ad beneficium viventis; vel ne curata dentur aut commodentur visitantibus.[2] Videmus præceptum confessionis esse de jure divino, tempus autem esse de jure humano. Quod si quis dispensaretur ab humano, et relinqueretur juri divino, dubium non est, quod etiam humanum perverteretur, et juri divino lædendo aditus aperiretur. Sic in matrimonio consummando nunquam esset dispensandum; nec attendendum, quid[3] in casu aliquo particulari, sed quid[4] in communi; nam, apertâ janua, facile omnia recluduntur. Circumstantiæ infinitæ sunt; et si semel bene dispensetur, sæpius id fiet male: nam hæc

[1] I do not supply the remainder; for the whole sentence is obscure.

[2] The word is very similar; but I hesitate. See Sess. VII. de Ref. c. vii.

[3] Quod, MS.

[4] Quod, MS.

necesse est committere ministris, qui videant, et illi decipiunt, aut decipiuntur. Experientia hæc docet; nam plures sunt qui dispensantur, quam qui servant leges; nam videtur, ex tribus partibus Rectorum, duas non residere, et omnes hoc affirmant; ergo regula absorbetur a dispensatione, et consequenter male: cum dispensatio debeat esse, ut miracula in lege. Nec ideo restringenda potestas Summi Pontificis, sicut Sanctus Thomas ait, quod in matrimonio consummando Papa non potest dispensare, quia materia hoc non patitur: non quia Papa non possit, sed quod repugnat detrimentum Universalis Ecclesiæ, sicuti etiam Philosophi aiunt, quod non potest Deus fieri finitus;[1] non quia desit potentia, sed materia non patiatur. Turrecremata lib. 2. cap. 107, et Caiet. de potest. p^a. cap. 27, tradunt remedia sim[ilia], et puto omnino esse necessaria.

Cenensis[2] Gallus—quod in Diœcesi sua sunt triginta sex Parochiæ, et nullus Sacerdos residens, nec etiam inter Canonicos. Unde non videt, quomodo hi Canones habere locum ibi possint. Provideatur circa ætatem et qualitatem Cardinalium, &c.

Lemovicensis[3]—In primo constituatur certa forma examinis in singulis nominationibus secundum varietatem locorum &c. Placet, secundum D. Bracarensem, ut detur prima tonsura simul cum subdiaconatu.

Montis Marani—Ad reformationem necesse est, ut membra, quæ extra locum suum sunt, ad locum reducantur. Sed mirum est omnes petere reformationem, et tamen vellent intacti esse. Curia non vult perdere, nec Episcopi, vel alius quisquam. Oportet serio agere de Reformatione, et tollere tot dispensationes, prout in reformatione facta ab illis deputatis tempore Pauli III. In 4°, tollantur Titulares,

[1] The MS. has plainly these two words, hic infinitum.

[2] Cenomanensis?

[3] Limoges. Not in the Catalogue. See Index Episc. in Fabric. Lux Evang.

et est abusus magnus. De Cardinalibus est omnino providendum; et onero in hoc conscientias vestras, immo cuperem fieri seminarium, unde assumerentur Cardinales; nam videmus omnes, qui accedunt ad Urbem, quærere per fas et nefas emendo officia, Clericaturas et omnia, ut ascendant ad Cardinalatum; et hic est finis omnium.

Verulanus.

Alifanus—Vellet Episcopatus tenues in Italia uniri aliis, aut augeri proventibus; nec id dicit causa sua, nam si fiet canon paratus est cedere Episcopatui suo; sed quia ubi Episcopus adeo premitur angustiis rei familiaris, non potest Ecclesiæ necessitatibus occurrere, neque aperire manus egenis. Fiant subdiaconi in 25, et Diaconi in 28, et Presbyteri in 30.

Sanctæ Severinæ—Admonendi Principes et rogandi, ut non nisi graves et idoneos viros nominent. In 4° tollatur procemium, et constituatur honesta portio certa pro Titularibus.

N.[1] Neapolitanus—In primo tollantur electiones a canonicis, quoniam sunt corruptissimi, et omnia tentant per simoniam, vel odia et injurias. Nominationes illis Principibus relinquantur, qui illis non abutuntur, prout in Rege Hispano, qui non nominat nisi viros præstantes, ut quotidie videtis. Prohibeatur Religiosis et præsertim Monialibus, ne habeant jurisdictionem in Clericos, et exerceant curam animarum, prout in mea Diœcesi accidit, ubi quædam Abatissa dat licentiam sumendi ordines, habet jurisdictionem, et exercet curam.

Vintimilliensis—In 4° videntur tollendi Titulares, ne derogetur Concilio Viennensi.

N. Ibernus[2]—In quinto corrigantur juges abusus in

[1] Natione.

[2] This must be one of the three prelates sent from Ireland to the Council, Achadensis, Rapotensis, and Rossensis, named respectively Eugenius Oharet, Donaldus

nominationibus, nam plerumque post nominationem factam nominati videntur negligere expeditiones, et percipiunt interim fructus per œconomos, et paulatim obrepunt etiam in spiritualia ante confirmationem.

Tininiensis—Quod fit injuria Sacrosancto nomini Cardinalium ; cum hic agatur de ordine, nihil commune cum sacramento habeat; et quod publice expedit, ut in futurum Summi Pontifices intelligant, quænam fuerit tam celebris synodi hac de re sententia; et retulit decretum in Concilio Basiliensi, tamen omisso nomine, quod dixit esse invidiosum, ubi est de numero, de ætate, de qualitate &c. ; attulit etiam Concilium Lateranense ultimum in Ses. 6, ubi agitur de Cardinalibus, ut Romæ resideant, concludens satis notum esse omnibus, rem hanc de Cardinalium electione necessariam esse, de qua aliquid decernatur. In 4° Titulares non sunt tollendi, cum jam probati ab Ecclesia, et necessarii variis de causis, ut, ob senectutem, infirmitatem, et amplitudinem Diœcesis, prout in Diœcesi Pragensi et Strigoniensi; placet tamen, ut in his locis etiam proprii Episcopi teneantur residere. De ætate ordinandorum innovetur Canon 6 Synodi, ubi subdiaconus in 20, Diaconus in 25, Presb. in 30. In decimo sexto Commendæ ad tempus applicentur Seminario ; perpetuæ omnino tollantur ex Ecclesia. Vellet item reser-

Magongail, and Thomas Ohierllanthe. These names, though copied in the Catalogue from their actual subscriptions, where, of course, they are Latinized, vary from the vernacular names, which may be supplied from Sir James Ware's Works, vol. i., as follows: Eugene O-Hairt, p. 660; Donat Magonail, p. 275; Thomas O-Herlihy, p. 588. The Metrical Catalogue, which has been referred to before, makes them bring up the episcopal rear in these lines—

Post hos tres juvenes, quos frigida Hibernia legat,
Eugenium, Thomamque, bonos, justumque Donaldum—

and they come in for their share in the general eulogy immediately following—

Omnes ornatos ingens virtutibus orbis
Misit, ut hanc scabiem tollant morbumque malignum,
Sacratis omnes induti tempora mitris.

According to Servantio, the three Irish prelates arrived together at Trent, May 25, 1562, and they subscribed together at the end of the Council with the intervention of one signature.

vationes, regressus et sim., et exemptiones exterminari, et omnia aucupia captandi Beneficia, et nundinationes radicitus evelli. Igitur posthac Ordinarii plenum jus in sua Diœcesi habeant.

Bobiensis loquutus est de dispensationibus contra sententiam Lucensis, respondens aliquibus ejus rationibus, et quod melius est eo bono, quod ab ipsis prætenditur, carere, quam aliquid detrahere de summa authoritate Summi Pontificis, et hoc pessimo exemplo sternere viam improbis diminuendi supremam potestatem S^{mi}.

N. Ibernus—In primo non placet quod dictum de Papa, nec omnibus aliis locis in his decretis. Nam est contra Canonem edendum, si quis dixerit Ordines absque populi consensu &c. Anathema sit.

Tullensis[1] N. Ibernus[2]—In 4° se nunquam agnovisse hos Titulares.

Urbevetanus—Placeret, ut hæc Synodus uteretur eodem remedio circa abusus Ordinum, quibus usa est Viennensis Synodus, ut apparet ex Constitutione edita in eo Concilio. Nec obstat, quod aliqui Patres dicant ea, quæ statuta sunt in Jure Canonico non esse ubique locorum recepta et cognita.[3] Hic responderi potest, ut per Nicolaum Papam in c. si Decreta 20 Dist., et Carolus magnus in sua Constitutione idem dixit. In primo servandi videntur Canones antiqui, ut in c. Catinensis[4] 61 Dist., et in c. de Petro 67 Dist., et in c. nihil de elect. Verum est, quod in Romana Curia, non adhibetur diligens inquisitio circa mores; nam Innoc. Papa scripsit id satis præsumi, cum sit qualitas intrinseca, ut in c. dudum de præsumpt., et in c. 1. scrut. in ord. Episcopi ex institutione divina eliguntur a Petro et a Papa c. 1. 26. dist. 2. et c. Sacrosancta 22 dist. et in 80. dist. per tot, et in cap. omnino 22 dist. glos. cap. quanquam de elect. 6., et Lucius Papa fuit primus, qui concesserit jus eligendi Capitulis et Colle-

[1] Tutelensis. [2] Gallus? [3] Incognita, MS. [4] Catimenti, MS.

giis, ut in c. 1. de elect. De consensu capituli intelligitur de facto, sicuti in matrimonio l. sed et quæ de Sponsal. In 2° renovandus Canon Chalced. loquens de Consecratione, qui excipit casum, nisi necessitas; et quia aliqui dixerunt tollendas esse has exceptiones quia sunt fenestræ ad eludendum SS. et recitata fuit opin. Fran. de Victoria, qui ait, expedire, ut non dispensetur aliquis etiam ex rationabili causa, nam repugnat d. Concilium Chalcedon. et Concil. Nicenum c. si pro remedio 1. q^e 7. et c. 35. q^e 3. et c. ut constitueretur 50 dist. et c. et illa 1. c. 7. et in c. Dno Sancto 50 dist. In 3°, videtur contra l. Episcopi 7. q^e 1. pœn. de consecrat. Eccles., et c. quod sedes de offic. ord. In 4°, de Episcopis titularibus, qui olim fiebant a Patriarchis, illi erant abusus, nec enim designabantur ad certam ullam Ecclesiam. Et his provisum est per Extravag. Bonif. cap. Sacrosancta. Illi vero qui promoventur in Curia titulares sunt, vel Coadjutores, quibus assignatur prius ille titularis; et his credo nihil objici posse, cum assignentur eis certæ Ecclesiæ, et habeant certam portionem, Clerum et Populum, et sim. Alii vero titulares ordinantur ad eas Ecclesias tantum, in quibus sunt reliquiæ Christianorum, aut est spes aliqua eos recuperandi, aut sunt vicinæ Regnis Christianorum; et ideo in eorum Bullis apponitur clausula, ut conferant se personaliter ad suas Ecclesias. Dixit deinde multos non bene instructos, varia protulisse contra officiales Curiæ, qui nunquam viderant Curiam, nec sciunt rationem istorum officiorum. Nam origo istorum fuit instituta, quia, cum magna negotia ad Urbem confluerent, causa beneficiorum, ut rectius omnia procederent, et gratiæ Papæ ad suam formam redigerentur, electi sunt varii Viri graves et periti, quibus sua munia sunt distributa pro expediendis literis et gratia. Ideo assignandum fuit illis congruum stipendium, quod dicitur, de Taxa, in Concilio Lateranensi.

Gardiensis commendavit Jesuitas et Mendicantes, tanquam benemeritos de Christiana Republica.

Macut.[1]

Trevicensis[2]—In primo quod est contra c. fin. de presumpt. et esset statuendum, ne episcopatus dentur petentibus, nec admittendas resignationes Episcopatuum in favorem. De ætate ordinandorum retulit verba Angel. in l. I. de postul. Curato giovine Vicinanza Cornuta.

Sagonensis, Sancti Marci Vic.—at et mihi telum conjicere in primum Canonem, antiquo tradatur sepulchro.

Paphensis.

Torcellanus—p° non placet de ætate: fiant subdiaconi in 23, Diaconi in 24, Presb. in 30.

Minorensis.

Fanensis—In primo non potest adhiberi tanta diligentia in promovendis Episcopis, quin major etiam sit necessaria. Quod vero quis debeat facere periculum de seipso prædicando, docendo, et vocato populo, id nec ab Apostolo, nec in veteri Ecclesia requiritur. Hæc enim poterunt prodesse ad cognoscendam doctrinam, sed non bonitatem, quæ præcipua est. Ideo hæc pars non satis placet. In 4°, Hieronymus de gestis Romani Pontificis ad Damasum ait, Petrum elegisse Linum et Cletum, non ad certas Ecclesias, sed ut ministerium præberent accedentibus ad Urbem, Petro occupato; sic et alibi in antiqua Ecclesia reperitur, non esse necessarium certæ Ecclesiæ assignari. Ideo Canon non placet. In XII ex Hilario, quod non oportet expectare senescentem ætatem, nam Deus requirit longum militem, et cavendum est, ne dum castos sacerdotes volumus, aut nullos, aut corruptiores habeamus; placet igitur ætas quam observat Ecclesia. In 14, non esse necessarium Presbyterum prædicare, cum in Ecclesiastica Historia id sæpius

[1] Maceratensis? [2] Trivicanus?

constet, et Beda affirmat Populi assensus omnino rejiciatur, cum nec vetus Ecclesia id requirat, et facile sit in hac ratione in laqueos hæreticorum trahi; sed permittatur libera electio Sedi Apostolicæ, et nominationes Catholicis Principibus.[1]

Abbas D. Aug.—In 4°. assignetur reditus 500 scutorum.

Abbas D. Eutichius—Alius ordo servetur in disponenda materia. In primo admoneantur Regulares quam periculosum sit onus, et quam sunt reddituri rationem.

Abbas Gallus—Qui [dixit] licet Patres decreverint improbare primum caput, tamen exemplo Ciceronis pro Ligurio coram Cæsare, liceat ei aliquid etiam hoc argumento proferre. Primum igitur est, nominationes tollendas, quia non coguntur, Principibus, ut in tertia Synodo Can. 8., et Nicephor. lib. 12., et in 2ª Nicena, et in 8. Synodo, ut in c. Adrian 63 Dist.; et Concilium Lateranense vocat electiones sæcularium abusus. Id quoque probatur ex antiquissimis Patribus, ut in epistola Julii Papæ et Athanas. in epist. ad Orthodox., et Alexander ejus successor c. 2., et Gregorius Nanianzenus in oratione de funere Patris. Quia etiam optimi Principes noluerunt hoc privilegium agnoscere: credo primum fuisse Valentinianum tempore Ambrosii, qui recusavit. Deinde Carolus magnus, ut refertur 63 Dist., S^tus Ludovicus rex

[1] Mendoza, Bp. of Salamanca, in his Succedido en el Conc. de Trento, MS. fol. 84, writes, that he arrived at Trent after an absence occasioned by illness before the discussions on the abuses of Orders had closed, which was the 16th of June, and that he spoke on the subject in his turn. He has recorded his speech. His name does not appear as a speaker in Servantio's Diary, nor elsewhere, as I can find. In an extract by Le Plat from Martene, Vet. Mon., his name occurs in a *Particular* Congregation, June 11, and the speech might have been delivered then. Mon. Conc. Trid. vi. p. 102. The speech, however, has some remarkable passages in it, particularly the following: De 12° Canone, ut dicam quid sentio, certe cum videam in ecclesia Christi *tot scandala ob Sacerdotum incontinentiam* exorta, ut non Heretici modo, sed *Catholici* etiam vehementer offendantur; nam, dum adolescentes creantur sacerdotes, inhonesta et dissoluta vita cæteris sunt scandalo, et sacerdotali dignitati maximo dedecori, cuperem, &c. This is the same language, only a little stronger, as appears in the speech of the Bp. of the Five Churches, p. 510, of the present history.

supremus, ut refert Bovinardus et Rem. Ruffus. Accedit omnino quod privilegia hæc conceduntur pro se et successoribus. Unde nimis absurdum est, et mulierem et puerum, qui aliquando sunt successores, capaces esse Juris istius, ut quotidie videmus. Hinc etiam oriuntur occasiones Simoniarum corruptionum, et sim. Hinc Summus Pontifex non potest uti ea libertate, quam debet, in populum, ut testatur Bernardus epistol. 69 ad Episcopos Gallos. Quid ergo dicendum? Restituantur aliquæ electiones non Canonicatuum,[1] et declaretur, privilegia Regum esse tantum personalia, et eos teneri sub pœna peccati mortalis ad eligendos idoneos. In 4° facit Nicephorus lib. xi. cap. 14., ubi ait, Episcopos factos tantum honoris causa, et Concilium Cabilonense can. 23; sed hæc potius de facto ita acciderunt, nam de jure semper sunt improbati; nam hi tituli dantur in fraudem Canonum, et est contra Concilium Chalcedon., ut[2] ait Balsamon loquens de barbaris nationibus.

Generalis Dominicanus—Quod in hac materia habemus varios duces et authores, veluti Jo. Gerson, qui tomo primo de defectu ministrorum, et Specul. de mod. generali commune,[3] et Alvarus de planctu, et Archiepiscopus Florentinus, et deputati sub Paulo Tertio, quod incipit Consilium Deputatorum.[4] In primo nolo judicem agere, sed in genere loquar incommoda, quæ ex promotione Episcoporum oriuntur, inde proficisci, quod providetur personis, non ecclesiis, videlicet primis petentibus et quærentibus, non aliis, nam videmus sponsam languentem, et tamen sponsum absentem, et tantum percipientem commoda; igitur habetur solum ratio personæ, non ecclesiæ. Vellem quod[5] traditur

1 ?

2 Et, MS.

3 I leave this as I find it, not having access to Gerson's works. In Cave's Hist. Lit. is an enumeration of the contents, in which occurs Declar. compend. Defectuum Virorum Ecclesiast.

4 Probably the Consil. de Emendanda Ecclesia.

5 Qui, MS.

de Alexandro Severo, qui dicitur didicisse a Christianis, id a nobis hodie in examine servaretur, ut refert N. In secundo, ordinans debet omnino inculcare auribus, quid eum facere, quid scire, oporteat, ut in c. placuit 28. Dist.

Generalis Franciscanus August.—Non placet titulus, nam dicendum de remediis circa abusus ordinum. Immo nec etiam possunt dici omnes abusus, quoniam sequeretur, quod hactenus qui non servaverunt ea, quæ hic traduntur, errassent; quod falsum est, ut constat in Canone Apostolorum 37.

Generalis Carmelitanus—Quod provisiones Episcopatuum omnes pendere debent a S^mo^ N^ro^; nam ipse de Jure divino tenetur pascere omnes oves, et eodem jure omnes tenentur pabulum suscipere ab eo; igitur proprie spectat ad eum solum provisio Ecclesiarum.

Generalis Lainez—Quod reformatio dicitur reductio ad priorem formam, et duplex est; altera interior in Spiritu et cultu Dei, altera exterior circa disciplinam Ecclesiasticam in civili societate erga proximum et alios. In prima non potest esse excessus ullus, veluti in colendo Deum in fide, spe &c. In altera potest excessus et defectus esse, quod hæc non sunt per se omnino mala nec bona, sed media. Ideo si medium illud non præstent, sunt imperfecta. Unde, sicuti medicina debet congrua esse ægroto, alias nocet, sic etiam Reformatio. Quod docet etiam sanctus Bernardus, ubi agit de dispensatione ordinis, quædam esse præcipua stabilia, alia mutabilia, aut[1] accommodentur personis, loco et tempori. Igitur in reformatione non spectanda est omnino antiquitas, nec etiam exemplum hujus vel illius sancti; sed tantum, an inserviat charitati pro præsenti tempore. Non est autem dubium, quod generaliter modus eligendi per Clericos melior est, quam per Laicos; quoniam facilius

[1] Ut?

Clerici notos habent mores Clericorum quam Laici, et Deus etiam facilius eis influit.

De primo Canone placet, quod qui possidet, possideat; non tollantur suæ nominationes Principibus, nec electiones Canonicis, nec S^mo omnes confirmationes: electiones autem non sunt proprie de Jure divino, nec etiam omnia Decreta antiqua sunt restituenda, nisi adsit eadem ratio, quæ tunc urgebat. Immo si sunt antiquata, omittantur. In secundo et tertio, Episcopi non consecrati debent omnino restituere fructus, et non habere suffraganeum in Concilio. De absoluta ordinatione dixit, triplicem esse speciem, et eum qui habet sufficientes redditus, si velit ordinari, ut sacrificet Deo, licet non habeat beneficium, non videtur cur sit prohibendus, et non potius laudandus. Paulinus in epist. 5. ad Sulpitium Severum. In duodecimo nulla est ratio cur discedendum[1] a Concilio, nam Viennensi non causæ, quæ hodie adducuntur, etiam tunc vigebant. Cuperet autem, distribui per Provincias aliquot Episcopos a summo Pontifice, qui assidue invigilarent, an a Pastoribus sua munia rite præstentur, et decreta S^tæ Synodi observentur. Tum alia multa addidit de dispensationibus et de exemptionibus adversus ea quæ nonnulli in Summum Pontificem dixerant, ac demum de Ecclica disciplina constituenda, ostendens hoc caput proprium esse S^mi D. N., qui est Pastor Universalis Ecc^æ; eum præsertim plurima ad ejus Curiæ mores atque instituta pertineant, quibus ipse rectius pro sua sapientia, ac verum usu, poterit consulere. Nec Sanctam Synodum in his esse occupandam, quæ minori negotio majorique fructu Sanctitas sua erit constitutura. Cumque hic Summi Pontificis authoritatem vehementius extolleret, non mirum, dixit, Gallos, quos[2] post Consilium lapsos esse, nuncque justas erroris sui pœnas persolvere.

[1] Discedendo, MS. [2] Qui, MS.

Fine dicendi a Patribus facto, Legati, cum præterea, quæ palam ab illis in Romanam Curiam, Prælatorumque mores, nimis acerba prolata fuisse, cognoverant, aliis præterea argumentis summum multorum ad res novas molestasque excitandas studium, atque Urbis, in primis Summi Pontificis, existimationi detrahendi contentionem, deprehendissent —— non possunt non altius hæc pro eorum prudentia meditari, atque, impendentibus periculis, quam maximâ possunt dexteritate consilioque occurrere. Nam nuper quid ad Archiepiscopum Lancianensem a Quinqueecclesiensi et Oratoribus Gallis mixto[1] consessu responsum fuisset memoria tenebantur. Audiverant præterea, quo die Episcopus Vindunensis in concione suffragium tulerat, cum multa adversus Romanæ Curiæ mores declamaret, Episcopum Urbevetanum ad quosdam sibi proximos conversum, quam multa, dixisse, Gallus iste cantat. Tum Danesium, Episcopum Gallum, quem forte Urbevetanus non noverat, respondisse, utinam, ad cantum hujus Galli excitaretur Petrus, et fleret amare: quam responsionem a reliquis postea Gallis, et compluribus Hispanis, atque Italis, magno plausu celebratum fuisse fama erat. Ad hæc, Gallos multos Episcopos tantâ dicendi licentia, tot maledictis in res Urbanas usos palam fuisse, omnes audierant, ut quidam, mordaciter satis, Synodum, ex Hispanica scabie in morbum Gallicum incidisse, dicerent. Novissime etiam Lainez, Jesuita, cum multa adversus Gallos Hispanosque, [eorumque] exemptiones [dixerat[2]], negotium ad S^{mum} D. N. referendum esse censuisset, multorum ea res odium exhauserat, insanaque consilia auxerat, cum hæc ipsi, ab eo, mandantibus Legatis, pronunciata assevcrarentur, ut qui disciplinam Ecclicam, quam omnes ardenter formari expetebant, ipsi potius repudiarunt, alioque transferri curarent. Et quamvis tum Lainez ipse, qui vir erat maxime pius, et

[1] Perhaps the MS. is misso.

[2] I might have said before, that I make as little alteration in the text as possible.

innocens, ita dictante conscientia, pure respondisset, tum etiam Legati nihil minus quam tam salutarem morum emendationem impedire unquam cogitassent ; videbatur tamen hæc opinio, ut sunt homines ad cogitanda mala procliviores, multorum animis insedisse. Quocirca Legati, omnia hæc mente diligenter complexi, nihil industriæ privatim publiceque prætermittunt, ut universi ad inanes suspiciones deponendas, sana solidaque consilia arripienda, ac $S^{tæ}$ $Ecc^{æ}$ utilitatem in primis amplectendam, admoneantur. Tum ex veteri instituto ad eosdem Patres, qui antea decretis his componendis præfecti fuerant, rem deferunt, qui, scil., reliquorum sententias latas recenseant, ac ad eorum normam Decreta omnia moderentur.

Patres hi, post frequentes inter se congressus, cum de p^{mo} decreto, in quo de electione Episcoporum agebatur, multiplex admodum concionis judicium, remque difficilem satis comperissent, eam in alteram sessionem maturius consultandam statuerunt. Nam, præter ea quæ olim a multis objecta fuerant, alia etiam animadversione digna ; efflagitantibus oratoribus Principum, de quorum re agi dicebatur, a Doctore Cornelio Lusitano, collecta fuerant, atque Præfectis ipsis exhibita, quæ seorsim extant.

Annotationes contra p^{m} Caput de Electione Epor̃um.

Inde cætera decreta persecuti, quartum illud, quo de Episcopis Titularibus cavebatur, cum majori Prum parti, eos in Ecclesia sustinendos esse placuisset, supprimendum declararunt. Reliqua, in eam fere formam ordinemque redigerunt, qui hodie extat ; præcipueque Caput id extremum, quo Clericorum Seminarium instituitur ita unanimes omnes amplexi fuerunt, ut dicerent aliqui, etsi alius nullus ex hac Sancta Synodo fructus proficisceretur, hunc tamen, qui ab hoc decreto jure expectandus erat, uberrimum futurum. Affirmabant alii, hoc institutum de erigendis Seminariis,

aut unicum aut nullum aliud, collapsis et pene desperatis Christianæ Reip[æ] moribus reducendis, atque restaurandis, remedium superesse: idque, non tantum a Pribus omnibus, sed Principum quoque ipsorum judicio maxime comprobari. Unde et hoc argumento scriptum quoddam circumferebatur, quod ex Cæsaris Curia prodiisse aiebant, de seminarii erectione.

Incipit ut in Ecclesiasticæ est in lib. Irarum.

His decretis, et functiones minorum ordinum in calce addiderunt, quas ex usu Ecclesiæ esse, ut in integrum restituerentur, atque a clericis[1] exercerentur, existimabant, distinctis propriis singulorum muniis, ut his adolescentes instructi facilius eas obire possent, quæ erant tales.

Ne autem quemquam latere possit singulorum ordinum officium, et munus, de quorum reformatione superius actum est, ut unusquisque, cum ad aliquem gradum ordinatur, sciat in quibus se exercere debeat; Visum est St[æ] Synodo de his etiam consequenter explicare, quæ vel Apostolorum traditione, vel a sanctis Patribus, vel a sacris Conciliis decreta et constituta sunt.

Ut igitur ab Ostiariis incipientes usque ad Diaconatum ascendamus, eorum varia fuisse in Ecclesia munera perspicuum est; quæ etiam per varios ministros exercebantur, per sacrarum, scilicet, Portarum Custodes et per Æditu os, quamvis omnes ad ostiarium ordinem pertinerent. Primum itaque ostiis Templi, cum ea aperuissent, assidue astabant, indignos ingredi prohibentes, ut infideles et excommunicatos. Cumque sive a Diacono, sive ab Exorcista alta voce pronunciaretur, exeant qui non communicant, exclusis profanis hominibus, cavebant, ne quis immundus in Ecclesiam irrepat. Præterea eorum erat percutere Cymbalum et Campanam,

[1] Clausulis, MS.

ut ad cultum Dei fideles convocarentur, quo tempore psalmodia vel sacrum celebrandum esset; deinde librum ei aperire, qui prædicabat. Ad hæc, operam dare, ne aliquid eorum, quæ intra Ecclesiam essent, periret Postremo ad eos pertinebat curare, ut in Domo Dei omnia decore et religiose fierent: ut ne quis deambularet, nugaretur, vel indecenter sederet aut staret. Hæc igitur omnia, quantum fieri potest, ut in Ecclesia Episcoporum industria restituantur, Sancta Synodus vehementer cupit, hortatur, ac præcipit. Maxime autem proderit Ecclesiasticorum ministrorum disciplinæ, atque institutioni, ut et portas Templi servare, et hujusmodi alia officia gerere non dedignentur. In his enim humilioribus exercentes, si quid tamen humile censendum est quod ad Dei cultum quovis modo referatur, firmiores postea erunt et sanctiores ad sanctiora ministeria obeunda: multum etiam ornamenti et splendoris Domui Dei accedet, si hoc munus pie et sedulo curetur; nam cum Templi ostium tantâ diligentia custodiri populus videt, docetur hac ceremonia, quam sancta sit Domus Dei, atque terribilis sit locus ille, et quantâ cum reverentia versari in eo oporteat. Neque vero supervacaneum hoc tempore illorum ministerium videri potest, cum Judæi, et excommunicati in Ecclesiam irrumpant, et sæpe immundis animalibus templum Dei fœdetur. Verum si forte hæc munera omnia, quæ commemorata sunt, minus commode in quibuscunque locis exerceri possint, ut Ostiarii eam, cessante aliqua utili opera, compensent, librum conficient, in quo descripti sint quicunque[1] tempore ab Ecclesia statuto non communicaverint, et qui peccatricem vitam publice ducunt, quive negligentius diebus festis ad sacra conveniunt: hoc enim Catalogo pastor adjutus facilius oves sibi commissas curare poterit; dabunt etiam operam, ut cœmiteria sæpius verrantur, et, omni fœditate purgata, diligenter custodiantur.

[1] Quocunque, MS.

Lectorum præterea multa fuerunt in Ecclesia munera, nam S^{tæ} Plebi libros veteris Testamenti ex suggestu, etiam Evangelia, non tamen salutato populo, legebant. Itemque ab Episcopo vel Ecclesiæ doctore exponenda erant. Notariorum præterea et Scribarum officium exercebant, ut ex hoc conjicere liceat, eos bibliothecis præfectos fuisse. Ad hæc lectiones cantabant, panem et omnes novos fructus benedicebant; quæ quidem munera in usum revocari Sancta Synodus hortatur, prout singuli Episcopi Ecclesiis suis expedire judicaverint. Primum enim poterit, aut ex veteri Testamento, aut ex Evangeliis, aut ex sanctorum Patrum tractatibus eo temporis spatio ad fidelium ædificationem aliquid legi, cum populus vel sacrum, vel horarum Canonicarum Psalmodiam, aut concionem expectat; neque enim parvum intervallum intercedit antequam hæc celebrantur, ex quo Populus ad Ecclesiam convenit. Deinde vero, si Concio extra Missarum solemnia habeatur, commode restituatur Lectio ex sacris libris; tum ut populus ad Dei verbum audiendum magis excitetur, tum etiam ut Concionator aliqua ratione admoneatur illud sibi imprimis injunctum esse, ut Sanctarum Scripturarum pabulo fideles reficiat. At vero præter illarum prophetiarum lectionem, quæ Sanctis quibusdam diebus in Missa ante epistolam eis leguntur, poterunt etiam Lectiones matutinales illis committi; nam et correcte magis et distincte legerentur, quam hodie fieri consuevit, cum non ex tempore, sed meditati eas sint pronunciaturi. Insuper eorum curæ, et fidei, piorum legatorum[1] catalogus et Instrumenta omnia, sive quæ ad Ecclesiæ utilitatem et privilegia, sive quæ ad proventus et possessiones pertinent, mandari poterunt.

Sequitur Exorcistarum ordo, qui item varia munera exercere consueverant; inter quæ illud præcipuum erat, ut Dæmones ab Energumenis expellerent, et in administratione

[1] Legacies.

sacramenti Baptismatis sacerdotibus auxilio essent; exorcismis et exsufflationibus immundos Dæmones abjicientes: missâ Cathecumenorum absoluta, admonebant non-communicantes ut abscederent;[1] aquam in ministerio præbebant. Hæc omnia Episcopi judicio in singulis Ecclesiis restituenda erunt: illa vero cum maxima utilitate exercere poterunt. P^m, quidem, in libro aliquo omnium infirmorum nomina describant, ut [de] eorum cura admoneatur Episcopus aut Parochus, quibus Sacramenta, vel pœnitentiæ, vel Sanct^{mæ} Eucharistiæ, vel Extremæ Unctionis, ministranda sint: corporali etiam necessitati subsidium ferant, si eguerint: deinde pro eo officio, quod illis commissum est, ut non-communicantes ab Ecclesia discedere admonerent. Nunc prohibebunt Laicis, ne ad Altare, præsertim cum sacra ministeria celebrantur, accedant. Publice atque etiam alta voce, veluti quidam sacrarum ceremoniarum magistri, possent fideles admonere, cum horis canonicis, et missarum solemniis intersunt, quo tempore aut standum, aut caput aperiendum, aut pectus tundendum esset. Videmus enim quam negligenter hujusmodi cæremoniæ Ecclesiæ serventur, quæ tamen ad declarandam, vel ad excitandam animi devotionem, salubriter ac necessario instituta sunt.

Acolytorum præterea non unum fuisse ministerium, apertissimum est; cum enim Epum assiduo sequerentur, unde et nomen habuerunt, nam græce ἀκόλουθος, latine sequentem significat. Ei aderant, nedum in domesticis obsequiis, et in perferendis Ecclesiasticis literis, sed etiam in Sacramentorum omnium administratione, et præcipue, Altari servientes, thura incendebant, procurandisque et accendendis et portandis Ecclesiæ luminaribus mancipati erant, atque uno verbo præsto erant Episcopis quotiescunque illorum operâ Ecclesia indigere videretur. Hujus itaque ordinis munera, quo facilius restitui possunt, eo etiam diligentius ut id fiat

[1] Abscinderent, ? S.

Sancta Synodus hortatur. Posset præterea eis mandari, ut eorum qui baptizantur, et confirmantur, item quod suscipientium nomina describerent, et in Catalogum referrent; in quo etiam nomina eorum essent, qui nuptialem benedictionem recipiunt.

Hypodiaconi his accedunt. Horum quoque multiplex in Ecclesia munus fuit; nam, quoad Dei cultum et Altaris ministerium attinet, sacrificio aquam præparabant, Diacono ministrabant, calicem et patenam eis ad Christi mensam parabant, et oblationem, quantum populo sufficiebat in Altari ponebant, pallas[1] Altaris, et corporalia abluebant, et Epistolas legebant. In his vero, quæ ad fideles spectant, eorum munus erat, Catechismum docere, eleemosynarum cæterarumque oblationum curam[2] habere, quas postea ex eorum manibus Diaconus accipiens, judicio Episcopi dispensabat. Hæc omnia ministeria, ut summâ diligentia exerceantur, in primisque, ut rudimenta Catholicæ fidei pie et sincere populus doceatur, Sancta Synodus districte præcipit. Nihil est enim hoc tempore quod Eccæ Dei magis prodesse possit, quam si adversus Hæreticorum impietatem et fraudes brevi et compendiaria Catholicæ doctrinæ summa fideles instituantur et muniantur.[3]

Diaconorum autem ordini, qui a cæteris Ecclesiæ ministris distinctus est, et sacerdotio proximus, quam multa necessaria et sacra ministeria commissa fuerint, satis apparet. Ipsi enim oculi Episcoporum sunt, et præcipui Ecclesiæ ministri, quorum opem, sive cum sacra mysteria celebrantur, sive in Ecclesiæ procuratione, nunquam non præsto esse debet. Atque in tremendo quidem sacrificio oblationes acceptas a Subdiaconis offerunt, Altari imponunt,[4] mensæ

[1] See Adelung, under Palla, where he shows that this is the lower covering of the altar when the corporale is used.

[2] Cum, MS.

[3] The *importance* of short catechisms is here distinctly recognized.

[4] Componunt, MS.

Domini, Evangelium populo annunciant, consecrantibus sacerdotibus assistunt, admonent populum de solemnibus ritibus in Ecclesia observandis; hortari etiam debent ut sursum corda erigant atque orationi animum præparent; monere præterea ut qui sacrificio adesse velint nihil adversi inter se habeant, non odium, non iram, neque pravam voluntatem, sed mutuam charitatem exerceant. In gubernanda vero Ecclesia assiduum esse debet Diaconorum ministerium. Eorum est enim Episcopum prædicantem custodire, ne aut insidiatoribus quovis modo infestetur, aut verba divina jurgiis et obtrectationibus polluantur et despiciantur. Ad eos etiam spectat, jubente Episcopo, baptizare et prædicare, publicos etiam pœnitentes Ecclesiæ reconciliare, in casu necessitatis, et in absentia Episcopi et Sacerdotis, modo sine cathedra id faciant. Quæcumque vero, vel ad corporale subsidium, quod et Economis tribuitur, viduarum, pupillorum, orphanorum, incarceratorum, infirmorum, et omnium afflictorum, vel ad spiritualem fidelium utilitatem pertinere possunt, diligenter ab eis perquirenda et cum pietate curanda sunt. Qua in re latissime patere debet illorum charitas et solicitudo; nam quod est misericordiæ dilectionis affectu fideles omnes complectentur; atque eos præcipue, quibus majora benignitatis officia impendenda esse animadvertit. Hæc itaque omnia tam necessaria ministeria mandat Sancta Synodus, ut quæ ad hunc usque diem in Ecclesiis servata sunt, sancte et religiose exerceri Episcopi curent. Quæ vero negligentiâ intermissa fuerant, omni studio et pietate restituant; quo fidelis populus, adjuvante Dno, ad æternam beatitudinis gloriam felicius provehatur

Dum hæc a delegatis Patribus præparantur, quæ ad Synodum postea referantur, M. Patriarcha Aquilegiensis Senior Tridentum mense Junii advenerat; nam cum ipse apud Sacros^tæ^ fidei Inquisitores in Urbe pridem delatus

fuisset, nunc, intercedente maxime Senatu Veneto illius negotium, Summus Pontifex Cardinalibus, Morono et Navagerio, adjectis aliquot ex Synodi Patribus, Sanctitati suæ referendum delegaret, cujus exitum[1] nos in sequenti Sessione aptius enarrabimus.

Interim etiam Margarita Austriaca Octavii Farnesii, Parmensium et Placentinorum Ducis, uxor, atque Philippi Regis soror, ab eodemque administrationi Flandriæ hoc tempore præfecta, magni animi consiliique mulier, Epum Atrebatensem, cum aliis duobus Epis N. et N., aliquotque Theologis minoribus, qui Sanctæ Synodo interessent, cum literis suis Tridentum miserat, quæ ab Atrebatensi in Congr^{ne} redditæ de moreque lectæ fuerunt.

Literæ Margaritæ Austriacæ.

Post hæc Generalis Patrum Congregatio indicitur, ut decreta de abusibus ordinum, nuper a Præfectis Patribus emendata in consessu recognoscantur : ac quoniam eo etiam tempore difficultas de residentia ac de Sacramento Ordinis, licet satis emollita, nondum tamen concocta fuerat, mandetur a Legatis, ut in hac Congregatione, quam extremam hujus sessionis esse cupiunt, omnia simul ex integro recitentur, quæ in sessione erunt promulganda.

Magnam hæc Congregatio omnibus expectationem concitavit, fusisque fervidis Deo precibus, pro communi Ecclesiæ suæ incolumitate, tandem, infinitâ illius clementia, atque erga nos pietate, factum est, ut eo die[2] omnia in universum probarentur, paucis illis tantum de residentia et Sacramento ordinis exceptis, quæ alias diximus. In abusibus vero ordinum proprias enarrationes functionum tolli placuit, quod singulæ in Ecclesiis vix usu recipi posse viderentur. Eorum tamen institutum omnibus maxime commendatum fuit, singularisque eorum in Decretis hisce mentio facta fuit,

[1] Exitium, MS.
[2] July 9 in Mendoza, Succd. 90, and Servantio.

prout adhuc in iisdem legetur. Congregatio sex perpetuas horas absumpsit; summâ tamen omnium voluptate ac lætitia, qui res bene cedere,[1] Deo favente ac adjuvante, perspicerent.

Inde die 15 Julii sessio tamdiu expectata, et quæ tot mensibus acerbe omnium animos torserat, tandem, rebus pacatis, incredibili omnium plausu fuit celebrata. Sacrum Episcopus Parisiensis operatus est: oravit Episcopus Aliphanus. Aderat Oratores Principum omnes: sed nec Gallo, nec Hispano in ipsis missæ cæremoniis, aut Pax aut Thuribulum, ad vitandas de superiori loco controversias, ministrata fuerunt. Prælati interfuerunt numero ,[2] quorum placita infra sequuntur. Sequens Sessio in diem 16 Septembris fuit indicta. Reliquis rite peractis, Patres dimissi sunt, summas Deo Optimo gratias agentes, cui honor et gloria.

Vota Patrum in Sessione Septima Sacri Concilii Tridentini sub S^{mo} D. N. Pio 4°, die 15 Julii 1563.

Et primo super doctrina et Canonibus de sacramento Ordinis, quæ primo loco fuere lecta, omnes dixerunt simpliciter, Placet, exceptis infrascriptis.

R. D. Episcopus Segobiensis dixit, sibi placere sextum et octavum Canones sub spe futuræ declarationis.

R. D. Episcopus Vicensis Hispanus idem dixit.

R. D. Episcopus Ostunensis dixit, sibi placere sextum Canonem sub spe melioris declarationis, octavum vero sibi placere.

R. D. Episcopus Feltrensis dixit, quod cum non satis potuerit intelligere a Lectore ex suggestu sextum Canonem et ejus doctrinam, audiveritque ab his Rev^{mis} Patribus, in dictis doctrina et Canone, seu in altero ipsorum nonnulla

[1] Credere, MS. [2] No number is added.

vel mutata, addita, vel dempta fuisse, quæ forsan maxima indigent consideratione, ideo petiit, et cum dignitate, et cum veritate respondere; reliqua vero sibi placere.

R. D. Neocastrensis dixit, quod omnia sibi placent, dummodo si quid declaratur; declaretur etiam quartum caput doctrinæ.

R. D. Dertusensis dixit, sibi placere, et sic sentire cum Patribus, et placere etiam habere unam fidem cum illis.

R. D Guadicensis dixit, sibi placere, dummodo Ill^mi Legati stent promissis[1] ad sextum et octavum Canones pertinentibus Item dedit schedulam tenoris subsequentis, videlicet:

Sicuti alias petii, et nunc etiam instantissime peto, ut ponantur in primo saltem decreto cujuslibet Sessionis verba ista, Sacrosancta Synodus generalis Tridentina in Spiritu Sancto legitime congregata, Universalem Ecclesiam repraesentans &c.; petoque a R^mo D^no hujus sacrosancti Concilii Secretario, ut hæc redigantur in acta Concilii. Melchior Guadicensis.

Quibus votis Ill^mis Legatis relatis, Ill^mus Cardinalis Moronus primus præsidens dixit alta voce Patribus infrascripta verba, viz. Doctrina et Canones omnibus placent; sunt tamen sex, qui in 6° et octavo Canonibus, et unus in quarto doctrinæ capite, nonnullas declarationes desiderant. Ideo Deo gratiæ agendæ sunt.

Vota data super Decretis Residentiæ et reformationis, in quibus omnes responderunt simpliciter, Placet, exceptis infrascriptis.

R. D. Patriarcha Hierosolymitanus respondit, sibi omnia placere, excepto primo capite, quod sibi placet in parte et partibus.

R. D. Patriarcha Venetiarum dixit, placet; non tamen intendo declarare cujus Juris sit.

[1] In is here inserted uselessly.

R. D. Archiepiscopus Messanensis dixit; omnia placent; ea tamen, quæ dicta sunt de R^{mis} Cardinalibus etiam sic placent, dempto tamen quod colligitur tacite, quod commendæ Episcopatuum et Archiepiscopatuum possint eis concedi.

R. D. Episcopus Militiensis dixit, decretum Residentiæ non placet, sed remittit se decreto facto sub Paulo Papa 3° in hoc sacro Concilio.

R. D. Philadelphiensis dixit, quod in Seminario alantur pueri usque ad 25 annum.

R. D. Justinopolitanus dedit schedulam tenoris infrascripti, viz.

Decretum de Residentia probare ex animo non possum, propterea quod, cum vota Patrum pro majori numero fuerint, ut non determinaretur quo jure teneantur Episcopi residere, satis vereor ne Decretum ipsum multiplicium scandalorum futurum sit seminarium. Hæc autem in actis postulo adnotari. Hæc non est sententia; attamen, si Patrum concors fuerit sententia in oppositum, nunc revoco meam priorem, et redigo intellectum meum in obsequium Sacrosancti concilii. Fr. Thomas Stella, Epis. Justinopolitanus.

R. D. Viterbiensis dedit schedulam tenoris subsequentis, viz.

Placent omnia proposita, excepto quod in decreto de Residentia, ubi agitur de Curatis inferioribus, videtur nimis dure cum illis agi, cum non permittatur eis discedere posse a Parochia etiam per diem sine licentia in scriptis Episcopi, quin incurrant peccatum mortale; cui sententiæ nullo modo mihi videtur subscribendum, tum conscientiâ mea ita mihi suadente, tum etiam, ne videamur aliis parum æqui judices fuisse, causam viz. nostram largius, et alienam durius agentes; et quia nimio hoc rigore deterrebuntur Sacerdotes, nedum ad acceptandam curam animarum, verum, quas[1] nunc

[1] The turning quas into quos will only make the sentence partially intelligible.

habent reditus, prout sunt frequentissime in Italia. Sebastianus Episcopus Viterbiensis.

R. D. Lesinensis dedit schedulam tenoris subsequentis, videlicet:

Prima pars Decreti de Residentia mihi non placet, tum quia videtur mihi virtualiter adversari secundæ parti ejusdem, tum etiam quia nolo mihi unquam objici posse, me tenuisse, vel tenentibus consensisse, residentiam dici de jure divino, sed bene eam tenuisse de jure positivo, prout videtur mihi concludi in 2ª parte, quæ summopere mihi placet; et peto istam meam sententiam poni in actis præsentis Sessionis. Horatius Græcus Trojanus Ep. Lesinensis.

R. D. Vicensis Provinciæ Surrentinæ dedit schedulam tenoris subsequentis, videlicet:

Decretum de Residentia placet, modo non intelligatur per illud definiri, quod personalis Pastorum residentia sit divini Juris, et adjungatur hoc in actis Concilii. Dominicus Casablanca, Ordinis Præd. Epus Vicensis Provinciæ Surren.

R. D. Abrincensis. Placet additio, quæ facta est de Cardinalibus in decreto de Residentia sub spe declarationis futuræ, quod de cætero assumendi ad Cardinalatum non possint cum Cardinalatu Episcopatum retinere, aut obtinere.

R. D. Neocastrensis dixit; in capite functionum ad verbum, Conjugati, vellet addi, ante matrimonium tamen ordinati.

R. D. Nicosiensis, de abusibus, et functionibus, refert se ad votum datum Secretario. De Residentia vero placet, dummodo per ipsum nihil determinetur, quo, scil., jure tenentur Episcopi residere, prout fuit sententia Patrum pro majori parte: et hoc postulo designari in actis Concilii.

Andˢ Mocenicus Epus Nimosiensis.

R. D. Lucerinus dedit schedulam tenoris subsequentis, viz., omnia hodie lecta et publicata per R. D. celebrantem mihi

placent, et ea approbo, præterquam quoad Decretum de Residentia DD. Eporum et aliorum &c. super quo, et illius occasione dico et respondeo, prout alias in eademmet materia respondi et dixi in Congr^{ne}, et sic sum et sto in eodem voto et eadem voluntate, remittens me tamen &c. Episcopus Lucerinus.

R. D. Feltrensis dedit schedulam tenoris subsequentis, viz., Quod attinet ad Decretum de Residentia, quoniam quæ personaliter definiuntur,[2] ut mihi quidem videtur, et falsitatum plena sunt, et contrarietatum, ideirco non potest placere, et eo quidem minus quod in tanta re decernenda et statuenda non fuit, meo quidem judicio, conciliariter processum, scil., minoribus theologis, ante omnem definitionem in disputatione, diligenter et attente auditis. Quare, tum ex primo Capite, tum ex 2°, omni, quo possum, meliori modo, via, et forma, profiteor, ac protestor, me nullatenus recipere decretum ; et ante omnia, ut valeo efficacius, peto et insto, hanc meam protestationem in acta hujus Sacrosancti Concilii et hodiernæ Sessionis referri; a qua quidem protestatione, tum demum libentissime sum recessurus, cum edoctus fuero, vel ex Summi Pontificis declaratione, confirmationeve, vel aliqua alia ratione, tam a me sæpius objecta contra idem decretum, quam præsentem hanc meam protestationem a veritate ipsa, cui paratus sum semper me submittere, esse aliena.

Ita sentio Ego Philippus Maria Epus Feltrensis.

Reliqua placent.

R. D. Guadicensis dixit, in xii Canone non placet de Cardinalibus, quod in ea ætate, quæ requiritur Subdiaconis ipsi creentur Cardinales, sed in quadragesimo eorum ætatis anno. In decreto vero de Residentia, dixit, quod non placet, quod dentur tres menses Epis.

R. D. Oppidensis dixit, quod Canonici resideant, et quod

[1] Or principaliter. The contraction is thus—pñliter. [2] Definitur, MS.

liceat Episcopis abesse ex causa necessaria a sua diœcesi absque licentia Metropolitani et Papæ. In septimo Canone, ubi constituti in minoribus etiam teneantur habere beneficia.

R. D. Abbas Clarevallensis Gallus dedit schedulam tenoris subsequentis, viz., Non placet statutum de Seminario, nisi ita explicetur in sequenti Sessione, vel etiam addantur aliqua, quibus teneatur Episcopus factus in faciendis taxis, et etiam expensis in providendo de præceptoribus Catholicis, uti consilio et consensu deputandorum, non per se, sed per Capitulum et Clerum. Eidem non placet decretum de familiaribus,[1] nisi ubi dicitur quod in pagis, in quibus non inveniuntur cœlibes ad exercendas functiones quatuor minorum ordinum accipiantur, Conjugati, addatur, quamvis conjugati sint tantum Clerici, et non ad minores ordines promoti. Cætera omnia, quæ in Canonibus Ordinis habentur, si omnibus, scil., Patribus placent, ut iisdem consentiat Abbas Clarevallensis.

R. D. Abbas Lunevillanus, Gallus, dedit schedulam tenoris subsequentis, viz., Placeret relinqui nonnulla dubia explicanda futuræ Sessioni circa Canones de abusibus, maxime circa Canonem de functionibus et Seminario, aut difficultates quæ poterunt incidere, remitti ad Concilia Provincialia, ut de his judicent, et omnia ex vero, æquo, et bono moderentur. Quod si majori parti Patrum placuerint, et ipse S. Synodo subscribit; attamen supplicat istud poni in subscriptione: Spiritum Sanctum cultorem invocat contra eos, qui contra mentem S^tæ^ Synodi usi fuerint his Canonibus ad suum commodum, cleri gravamen, aut Ecclesiarum destructionem.

Quibus votis Ill^mis^ Legatis relatis, Ill^mus^ Cardinalis Moronus, primus præsidens, dixit Patribus hæc verba, viz., Decreta Reformationum omnibus placere, exceptis undecim, quibus non placuit Decretum de Residentia: sunt autem

[1] Ferrari, Prompt. Bibl. under the word may be consulted with advantage

sex qui in diversis capitibus diversa tamen, vel declarari, vel addi, vel immutari, vel minui, desiderant; et propterea Deo agendæ sunt gratiæ.

Decretum Indictionis Sessionis futuræ omnibus simpliciter placuit.[1]

[1] Throughout this Session Paleotto seems to have studiously omitted any mention of the Bp. of Salamanca, although he was not a silent member of the council. By his Sucedido, foll. 90. 91, it appears that he spoke three times, July 9 and 14, on the Abuses of Order. He has recorded his own speeches, which are sensible. See before, pp. 581. 2. I might likewise have noticed at an earlier period, May 24, the omission of a long speech of the Bp. of Aversa, in Campania, copied by Le Plat, vi. 80, and following pages from Martene, Vet. Mon., at the end of which is a reference to the concluding Canon in the first draft of the Canons on the Abuses of Order, in these words—De decimo septimo, videlicet *de forma juramenti*, sum in sententia illorum qui dixerunt, quod ad aliud differatur tempus. This is the more worthy of observation, because Sarpi in his History, l. viii. § xxii., has referred to the *enjoined oath*, unsupported either by Pallavicino or Raynaldus, as Courayer has observed, and, it may be added, by Paleotto or any other writer, before Martene gave the aforesaid speech to the public. See before, the Note at p. 507.

ACTA OCTAVÆ SESSIONIS.

DIE 19 JULII 1563.

Mandaverat[1] S^{mus} D. N diplomate suo Legatis, ut deligerent Prælatos aliquot, qui de negotio Patriarchæ Aquilegiensis cognoscerent, quo nomine S^{tæ} Inquisitionis officio fuerat delatus. Hi Prælatos 25 ex gravioribus et doctioribus, qui in Synodo essent, nominarunt, viz.

Breve S^{mi} } fol.
Nomina Deputatorum }

Die 24 Julii 1563, admissus fuit Epûs Cortonensis Orator Ducis Florensis, datusque ei locus inter alios oratores Ecc^{cos}, et præsentavit literas et mandatum Ducis.

Postea cœptæ sunt sententiæ patrum super Canonibus de Sacramento Matrimonii.

Card. Lotharingius.

Madruccius.

Hydruntinus.

Granatensis et alii.

Literæ ex urbe significant S^{mum} Nrum omnia bene interpretatum fuisse de eo quod circa præcedentiam Oratorum fuerat a Legatis gestum. Monebat etiam eos, ut magnam cum Lotharingio conjunctionem ostenderent. Ad eum vero Breve miserat plenum officio et benevolentia, invitans eum etiam, ut Romam se per aliquot dies conferat.

Reformationem de Cardinalibus Papa remisit huc ad Legatos, quoniam deputati in urbe a Papa non satis rem alacriter amplectantur.

[1] From the poverty of his history in this portion, Paleotto may seem to have caught the impatience of the Synod for its own termination: but the deficiency may be amply supplied from the Letters of Visconti, a part only of which are in print in Aymon's publication, as may be seen in my Memoirs of the Council.

Oratores Gallici exhibuerunt quandam petitionem de matrimonii clandestini declaratione—fol.

Die 26 Julii 1563.

Vota Pr̃um de Sacram[to] Matrimonii. Virdunensis, Pactensis, Niciensis, et reliqui.

Die 26 Julii 1563.

Cum sæpius et oratores et Prælati efflagitassent, ut tandem de morum reformatione in Synodo non leviter, sed de rebus gravioribus ageretur, Legati decr. 42 componenda curaverant, quibus varia ad reformationem pertinentia continebantur: ea autem nondum in certum ordinem redigerant, quod intellexerant, optare alios quædam præponi,[1] alios ea postponi. Itaque ut judicium certius de die deliberandi relinqueretur, omnibus ea, distributa singulis paginis, reliquerant, nec inter se conglutinata, ut postea conjungerentur ordine, et in contextum redigerentur. Ubi hæc Oratoribus exhibentur, venit in suspicionem Oratoribus Cæsareis, et Oratori Hispano, hæc de industria ita tradita nullo ordine, et fere neglecta, quasi levia in iis continerentur, Oratores Cæsarei statim admoniti sunt, factum id majoris commoditatis causa, et ut laxior illis facultas esset de singulis judicandi, et quo mallent ordine, eos in seriem redigendi. Orator Hispanus, sive hac seu occultiori alia causa, cœpit magno studio Oratorum animos tentare, ut secum convenirent, ne reformatio hæc in Synodo proponeretur, sed petere ut potius deputari, et singulis nationibus, aliquot Prælatos, qui ea, quæ ad reformationem pertinerent, colligerent, ac ad Synodum referrent. Habere etiam se in animo petitiones nonnullas nomine Regis Synodo offerre, quas cuperet eorum quoque consensu et consilio exhiberi. Oratores fere omnes, et Cæsarei, et Galli, et Portugalli, et Sabaudi in mandatis ab eorum principibus habebant, cum Oratore Hispano, ubi quod opus esset, convenire. Idcirco repugnare nequeunt; obji-

[1] Proponi, MS.

ciunt tamen, non videri expedire, rem adeo novam nunc tentare, cum Concilii cursus satis nunc commode progredi videatur, et præsertim cum ex Reformationibus traditis nulla sint gravia, ac Christianæ Reipublicæ utilia: videndum potius, si quid eis desit, et illud, ut suppleatur,[1] postulandum. Hispanus singulos fere Oratores convenit, nihilque non molitur, ut eos secum in sensum suum perducat. Verum ubi res detecta est, curatum est variis rationibus illi persuaderi, rem potius damnosam hoc tempore eum aggredi. Itaque tum rationibus, tum præsertim Quinque-ecclesiensis consilio ac authoritate, passus est se ab illo proposito interim abduci.

Oratores post aliquot dies varias tradunt Annotationes circa articulos Reformationis, Cæsarei, Gallici, Portugalliensis, Sabaudiensis, et ultimus Hispanus.

Singulorum annotationes loco suo erunt descriptæ.

Annotationes Oratorum ad Articulos Reformationis. fol.

Hispanus post annotationes exhibitas petit, ut quod deinde a Patribus in Synodo probatum fuerit, illud a deputatis aliquibus per nationes colligatur, et reformetur more aliarum rerum, quæ in Synodo statuuntur. Legati renuunt; se satisfacturos sententiis Patrum respondent, et quod hactenus in mandata reformationis servatum est, ut ea[2] tantum a Legatis proponatur, id et nunc retinendum: et [quod] ab Oratoribus petatur, id se eorum nomine proposituros pollicentur.

Oratores. Reformationis articuli cum antea essent 42, redacti sunt ad 36, Hispano præcipue id petente, ut reliqui maturius tractarentur. Hi erant de decimis, de reductione Missarum, de excommunicationibus; ne Clerici se immisceant sæcularibus, de valore in Beneficiis jam resignatis.

[1] In MS. supplicatur.

[2] Reformatio, scil.

Ipse noluit ad ultimum caput, ubi agebatur de impedimentis a sæcularibus tollendis, quicquam respondere, ne videretur reliquum ejus Capitis probare, cum nihil diceret se in mandatis a Rege suo de eo habere. Galli id quoque caput in aliam Sessionem deferri postulabant, quod in eo multa continerentur, de quibus nihil nominatim in mandatis habebant, et præcipue circa alienationem et restitutionem rerum Ecclesiæ.

Die xi Augusti 1563 sequuntur Congregationes et Vota Patrum de sacramento Matrimonii per multos sequentes dies.

Die 28 Augusti. Cum Articuli reformationum redacti ad numerum 36 jam Patribus editi essent, jamque accederet dies eos in Synodo proponendi, multa interim in iis mutata accommodataque sunt ex privatis non solum Oratorum, sed etiam multorum Patrum, sententiis; siquidem, ut brevius deinde in Congregationibus generalibus sententiæ absolverentur, curaverant Prælati aliquot diversas Classes simul colligere Prælatorum, ex quibus sciscitarentur eorum judicia. Alteram classem habuit Cardinalis Lotharingius cum omnibus Gallis, multis Hispanis et Portugalliensibus. Alteram Archieps Hydruntinus ex multis Italis; alteram Tarentinus; et alteram Parmensis. Quisque deinde eorum annotationes Classis suæ descriptas ad Legatos detulit, et ex iis, quod bonum atque honestum visum est, excerptum fuit, atque in decretis accommodatum. Verum dum hæc aguntur; ut omnia brevius absolvantur, ac, si fieri potest, Sessionis præstitutus dies antevertatur, ecce, incipiunt Oratores fere omnes repugnare, ne Caput ultimum de impedimentis sæcularium proponatur. Urgebat id præcipue Orator Philippi Regis, qui nec unquam super eo quicquam annotare voluerat, cum tamen de aliis capitibus multa prolixe exhibuisset; aiebat enim nolle se quicquam super eo respondere, ne materiam illam probare videretur. Idem

cum nonnullis Prælatis in regno Neapolitano et Siciliæ, qui maxime omnium conquerebantur de injuriis et oppressionibus sibi in eis locis illatis, egerat, ab iis quærendo quod tandem sibi damni inde accideret; eo consilio (ut putabatur) ut eos timidiores redderet ad vulnera sua, et vexationes detegendas: qua re intellecta, Legati apud eum per Auditorem expostulaverunt, illum monendo, ne libertatem sententiarum ullis consiliis impediret; qua[1] in re tamen ille valde se excusare conatus est, cum id se eo animo tentasse negaret; verum res notior erat, quam ut dissimulari posset. Cum igitur a Legatis obtinere nunquam nec ille, nec alii Oratores potuissent, ut caput hoc rejiceretur, Legatique constanter in eo persisterent, ut cum aliis Capitibus Reformationum id quoque proponerent, scribunt Oratores diligenter ad suos Principes, adferunturque a Cæsare p^{m} Literæ ad oratores suos, quibus eis magno studio mandat, ut a Legatis impetrent, ne caput illud nunc proponatur, simulque aliud, in quo de Jurepatronatus agebatur. Ait Cæsar, multa in eis contineri, quibus Germani status perturbari possent; nunc se comitiis Viennæ occupatum commodius de eis cupere deliberare: ideoque, ut utrumque saltem in sessione sequenti differatur. Hujusmodi officium ab oratore Hispano excitatum credebatur, facileque Cæsarem in eam sententiam perduxisse, quæ utriusque commodis faveret. Legati postulata hæc ægre tulerunt, quæ Concilii progressum impedirent, et præsertim quod Prælati aperte iis denunciaverant, se de reliquis reformationis articulis nihil responsuros, nisi cum illis hoc ultimum conjungeretur: immo vehementer dolebant, se ex decreto de residentia ad Ecclesias suas compelli, in quibus tamen honeste permanere prohiberentur, nisi tot sæcularium oneribus liberarentur.[2] Legati postquam sæpius repugnarant, tandem vehementibus Cæsaris efflagitationibus victi pollicentur, se duo illa capita

[1] Quia, MS. [2] Deliberarentur, MS.

ad 10 aut 12 dies dilaturos donec a Cæsare responsum acceperint. Interim vero deliberaturos, an sibi etiam a cæteris sit supersedendum. Scribunt deinde ad Cæsarem, quantum hinc incommodum oriri possit, et ne libertatem Concilii perturbare velit: sibi enim, salvâ dignitate sua, non licere justis Prælatorum petitionibus repugnare.

Diebus sequentibus magna inter Prælatos perturbatio orta est, cum intelligerent nihil in præsenti de illo ultimo Capite, quod ad impedimenta Sæcularium spectat, esse agendum, multique ex his coram Legatis aperte professi sunt, se[1] in Congregationibus minime super aliis capitibus responsuros, nisi hoc ipsum cum aliis conjungatur. Non omittit aliquis, etiam adeo propensos fuisse ad omnia prave interpretanda contra S^mum^ Nrum, ac Curiam Romanam, ut dicerent de industria a Legatis factum esse, ut cum aliis articulis reformationis id de sæcularibus adderent; eoque facile eventurum conjiciebant, ut Principes reclamaturi essent, atque ita tota reformatio turbaretur, nec amplius quicquam proponeretur. Alii æquiores, hinc aperte Principum Sæcularium animum detegebant, qui cum assidue reformationem clamarent, eam tamen ad Ecclesiasticos tantum, non ad seipsos, referre cupiebant. Hinc quoque criminabantur Legatorum consilium in concedenda hac dilatione; nec amplius dubitandum, an Concilium sit supra Papam, quandoquidem nedum Papæ sed Imperatori[2] subsit, ad quorum mandata res gravissimæ ac Ecclesiæ utilissimæ retardentur. Legati tamen ipsi, non sine ratione consilium illud elegerant; nam, petente Cæsare, dilationem tantum ad x dies, idque ne Germaniæ res perturbarentur, si quid forte in eo capite adversus ejus confederationes cum Principibus Imperii contineretur. Satis justa

[1] Ne, MS.

[2] It should appear to be Imperatoribus from the quorum which follows. The contraction is Impris. It can hardly be the genitive.

Cæsaris postulatiō visa fuit, ut interim rem suam commodius considerare posset. Nam, quoad reliqua reformationum capita, jam Cæsar rescripserat, paucis tantum exceptis, quæ facile accommodata fuerunt, reliqua sibi satis probari.

Verum dum expectatur hic x dies et sessio adventaret, variæ rationes propositæ sunt a Legatis inter se privatim, quod commodius interim agi posset. Tandem deliberatum est, consentiente etiam Lotharingio, ut nunc 20 capita reformationis tantum ederentur, eodum ordine quo hactenus conscripta, et ab oratoribus probata fuerant; reliqua deinde, his examinatis, ederentur, aut in præsenti sessione, si tempus permitteret, aut in sequenti sessione simul cum illo ultimo capite de Sæcularibus. Itaque edita fuerunt hæc xx capita, præcedente schedula cum hac annotatione, ut scirent Patres etiam alia postea proponenda esse. Inter hæc capita fuit insertum præter ordinem cap. 20, ubi agitur de revocandis Indultis Card., idque in gratiam Episcopi Brixiensis, in cujus[1] Ecclesia indultum habet Card. Ferrariensis. Additum etiam fuit cap. 21 de Causis in pr[a] Instantia, petente id maxime Comite a Luna, Oře Hispano.

Itaque die septimo editur copia prædictorum Decretorum; die 5 datur copia canonum et abusuum de Sacramento Matrimonii recenter reformatorum.

Eadem die 5 Septembris 1563, conveniunt omnes theologi deputati cum Legatis, pro ferenda sententia in causa Patriarchæ Aquilegiensis: liberaturos putabant ejus literas et Apologiam ab omni hæresi et suspicione. In ea sententia non agitur de ejus persona, nec de toto negotio, sed tantum de illis literis ac apologia. Nihil fuit deinde conclusum, sed datum negotium tribus Prælatis, qui verba sententiæ conciperent, cum inter eos non satis conveniret quoad liberationem a scandalo.[2]

[1] Ejus. MS.

[2] Servantio has the *absolution* of the Patriarch under the date of September 17.

Die 7 Septembris, 1563. Hac die admissus fuit Orator magni Magistri S. Joannis Hierosolymitani sine præjudicio Patriarchæ, Archiepiscoporum et Episcoporum; datusque ei fuit locus in ordine Oratorum Ecclesiasticorum ultimo loco, viz. post Oratorem Ducis Florentiæ, qui erat Episcopus Cortonensis. Orator literas de more exhibuit, quæ lectæ et admissæ fuerunt; habuitque orationem cum responsione Synodi de more.

Sequuntur Congregationes et Vota Patrum de matrimonio, et ejus abusibus tertio reformatis.

Post absolutas autem omnium sententias, cum significaretur Patribus die sequenti, viz. xi. Septembris, articulos de reformatione alias propositos examinandos esse, fremere multi incipiunt, quod dempta ex illis multa fuerint capita, atque illud præcipue, quod extremo loco positum erat, de impedimentis sæcularium: quare multi Patres simul coacti, viz. Patriarcha Venetus; Archiepiscopus, Florentinus, Materanensis,[1] Barensis; et Episcopi, Aquinas, Sagonensis, Umbraticus, Bovensis, atque alii multi, præsertim ex regno Neapolitano, Legatos Moronum ac Simonettam adeunt, illis denunciantes, se ad articulos reformationis nihil responsuros, nisi ultimum caput ad ea addatur. Aiunt se multorum etiam Cardinalium literis ex Urbe admonitos fuisse, Concilium, peracta hac Sessione, suspensum iri. Ideo vereri maxime, ne illud ultimum caput prorsus omittatur, quod nullo pacto[2] ferendum putant. Legati variis rationibus et pollicitationibus eos ab hoc proposito abducere conati sunt; sed frustra, ut tunc Prælati isti satis audacter, ne dicam impudenter, respondentes ostendebant.

Verum quidem illud erat, Cardinales ex Urbe literas quamplures ad diversos Prælatos conscripsisse, eo, tunc ferebatur, consilio, ut eos duriores redderent in probanda materia reformationis; quando illinc et Curiæ calamitatem sequi, et

[1] Acheruntinus et Matheranus. [2] Peracto, MS.

dignitatis Cardinalium diminutionem, aiebant. Idcirco hoc eis persuadere conabantur, statim Concilium suspendendum esse, ut acrius isti obsisterent[1] his quæ nunc proponebantur, in quibus verebantur inter cætera, ne quid solidius tractaretur, quod ad minuendum luxum fastumque Cardinalium pertineret.

Comes de Luna Orator Hispanus pollicitus est Legatis se omnem operam cum Prælatis suis daturum, ne Sessio proxima interturbetur, sed fœliciter progrediatur: eodem tamen tempore magno studio petit, ut clausula illa, proponentibus Legatis, de qua toties actum fuit, tollatur: cui, quamvis Legati responderent, non esse hæc amplius repetenda, cum finis Concilii instet, et per eos non stet quominus quæcunque ipse cupit ad Synodum referatur; ipse tamen in eo perstitit,[2] ut rei huic provideatur. Unde aiunt, illum[3] facile deprehendebatur aliquid altius meditari, et a perficiendo Concilio valde remotum esse.

Die xi Septembris inchoatæ sunt Congregationes super 21 articulis de reformatione morum, alias Patribus exhibitis: antequam vero Patres super his respondere inciperent, sic exorsus est Cardinalis Moronus. Postquam auditæ sunt sententiæ Patrum de sacramento Matrimonii, superest jam, ut de morum Reformatione agatur: negotium hoc multiplex est, et quia tangit fere omnes, nil mirum est, si omnibus non placet; ab universo tamen orbe expetitur, et hac ratione illi qui a fide Catholica discesserunt, facilius ad eam revocabuntur, nihilque magis honorificum ab hac Sancta Synodo proficisci[4] potest, quam ut præclaram aliquam, et dignam hoc consessu reformationem emittat. Audio multos Patres ægre ferre, truncatam quodammodo hanc reformationem proponi, quia si inutilis hæc pars seorsum ab aliis reddatur,

[1] Absisterent, MS.

[2] Præstitit, MS.

[3] Illius, MS.

[4] Profecisse, MS.

et præcipue quod de potestatibus sæcularibus nihil proponi vident, sane non injuria conquerentur, si[1] hæc essent omittenda. Sed sicuti Deus Omnipotens, qui nutu omnia potest, sex tamen dierum spatio cuncta voluit creare, sic nos maturius facturi videmur, si sigillatim progrediamur; præsertim quia intra tres dies cæteros articulos, una cum Capite illo de sæcularibus potestatibus, sumus edituri, eo consilio, ut si in præsenti nequeant Sessione exeuti, saltem in sequenti definiantur; nam quæ ab aliquibus de Concilii suspensione circumferuntur, vana sunt prorsus, nec ulla etiam responsione dignanda.

Tunc Lotharingius subsequutus est: non pudebit me dicere, nunquam me magis perturbatum ex hoc loco dixisse, quam in præsenti; nam cum de Reformatione agatur, et quæ maxime ad Episcopos pertinet, scio me sæpius in aula quam in ecclesia, in otio quam in Cathedra, inter Principes et magnates jussu Regum meorum, quam inter Theologos, versatum: tamen, utcunque potero, dicam quod conscientia dictabit, paratus magis aliis subscribere, quam cæteris quicquam præscribere. Primum igitur leguntur vota Patrum de Reformatione.

Accidit eadem die, cum Canonicus quidam Segobiensis missus a Canonicis et Capitulo Hispaniæ, ut eorum nomine apud Patres ageret, ne exemptiones Capitulis concessæ a jurisdictione Episcoporum illis auferrentur, Comes a Luna, Orator Hispanus, re intellecta, jubet illi nomine Regis Philippi, ut intra 24 horas sub pœna præscriptionis[2] omnium bonorum ex Tridentina urbe recedat, eidemque literas Regias hac de re exhibet.

Hæc res omnibus maxime displicuit, ut quæ Concilii libertatem lædere videretur; nec reprehensione Legati caruerant, qui id pati ex eorum auctoritate nullatenus debuis-

[1] Quasi? [2] Vide Adelung.

sent; ipsi tamen aiebant, nihil sibi de hujusmodi re in actis, aut testimonio ullo publico constare, nec ad se negotium hoc pertinere; privatim tamen cum Oratore[1] expostulârunt, qui excusavit, se ita in mandatis habuisse, et rem amplius integram non esse.

Sequuntur aliæ Congregationes et Vota de reformatione.

Die 24 Septembris data fuit Patribus copia aliorum articulorum Reformationis, qui supererant, fueruntque numero 14; in quibus ultimus[2] erat de impedimentis sæcularium ab omnibus expetitus p° re.[3] inceperunt nunc Patres habere penes se articulos 35 Reformationis; non tamen dicebant sententias in congregatione, nisi super 21, quia ita fuerat inchoatum.

Interim etiam, quia quæstio de clandestino matrimonio a Patribus disputata assiduo per ora et aures omnium vagabatur, placuit Legatis eodem die, qui fuit 14 Septembris, a prandio Congregationem diversorum Prælatorum et Theologorum habere, ut commodius et diligentius tota res expenderetur. Congregatio coacta fuit in ædibus Card^lis^ Moroni. Aderant Legati quatuor; alii Card^les^ duo, Lotharingius et Madruccius; item oratores omnes Ecclesiastici, quamplures alii Prælati ex omni ordine et natione, Theologi minores plurimi, et alii, etiam Laici: nam permissum fuit omnibus eo die Congregationi interesse.[4] Inter cæteros accersiti fuerant Theologi minores ex variis nationibus, ut de materia clandestini matrimonii disputarent, qui tuebantur, Eccl^m^ non posse irritare hæc matrimonia. Hi erant fr. Adr. Dominicanus, Fran^s^ Torrensis, Salmeronus Jesuita, 4 Gallus, v^s^ Flandr., vi^s^ Anglus. Ex altera parte fr. Fer-

[1] For cum Oratore the MS. has crematore.

[2] Ultimum, MS.

[3] I cannot tell what these two contractions mean. But see Sess. xxv. c. 20, Le Plat, vi., p. 225, and Raynald. Annal. for this year 1563, No. 153. May the above words be primo reformationis?

[4] The admission of laics to a congregation is remarkable.

rerius Portug., 2^{s} Didacus de Payva Portug^{s}, 3^{s} Gallus, 4$_{s}$ Fontidonius Hispanus, 5^{s} Gallus. Consistebant[1] hi e regione, in medio Coronæ. Incepit Card^{s} Varmiensis: Omnes eo convocandos esse, non ostentationis aut contentionis, sed veritatis tantum assequendæ, causa. Multa jam in hac materia a Pribus tradita esse, sed quæ adhuc non omnes scrupulos adimant: in re tanti momenti diligenter omnia perpendenda: Legatos ipsos, etsi Patrum authoritati multum deferant, non tamen ut truncos esse, qui statim in eam partem quam alii probaverint debeant concedere, nisi et ratio eos suadeat. Igitur oportere rationibus aliquibus ostendere, quamobrem Ecclesia debeat hæc matrimonia[2] irritare, cum, aliis casibus, ubi ea irritata fuerunt semper factum aliquod præcedat. Hæc igitur ab eis quiete et cum charitate agenda esse. Inter Theologos fuit ea primum disceptatio, quæ classis sustineret partes actoris vel rei; quisque enim defensurum causam suam profitebatur, non aliam aggressurum. Qui stabant contra matrimonia, aiebant, majorem partem Patrum ita sensisse, et olim Theologos minores; ideoque dicerent minorem nunc partem proferendam;[3] ad eos probandi onus spectare; cum illi dubitent, hi, majori parti hærentes, nihil dubitent. Illi respondebant, Eccl^{m} esse in hac antiquissima possessione ea non irritandi: ideo qui velit ea irritare, illum probare debet. Hi replicabant, imo, Ecclesiam in multis casibus matrimonia damnasse, et irritasse. Ideo, jam esse in possessione statuendi super matrimonio, et illud, arbitrio suo, damnandi. Tandem Cardinalis Moronus mandavit illi classi, quæ infirmabat matrimonia, ut ipsi inciperent, ac rationes opinionis suæ proferrent. Hinc sequuta est 2$_{a}$ disceptatio quam hi dicebant agendam esse tantum, An Ecclesia possit irritare, non

[1] Considerabant, MS. The punctuation here, as elsewhere, I have altered.

[2] This seems to be intended by the contraction, which is not very plain.

[3] Præferendam, MS.

autem an expediat; quoniam id pertinet ad deliberationem Pr̃um, non ad dogma. Alii, odiosum sibi esse ac molestum id verbum, Ecc^{am} non posse: sed defensuros [1] quidem, non expedire. Verum repertus postea inter eos fuit, fr. Adr^{s}, qui profiteretur, se utrumque defensurum; dixitque in primis, non fieri injuriam Ecc^{æ}, cum detur eam non posse, sicuti cum dicitur, non posse eam baptizar in aqua rosaria, aut confirmare in oleo nucis, aut sim.; non enim negatur absolute potestas Ecc^{æ}, sed negari hoc modo; nec satis esse, quod major pars Pr̃um dissentiat, ac alii veriorem partem sequantur, sicuti nos sæpe contra Decreta Concilii Constantiensis, et Basiliensis argumentamur. Adversarius illi fuit Didacus Payva, cujus argumentorum hæc summa fuit: quod Ecclesia potest statuere circa personas quæ sunt de essentia matrimonii, et quod clandestinitas est magis contra bonum matrimonii quam quartus gradus; sed cum Ecclesia possit in 4° gradu, quanto[2] magis in clandestino? Responsum fuit, mala ex clandestino non esse majora, cum sint præter intentionem Sacramenti. Replicavit, in moralibus ita considerari, quæ ut plurimum [3] accidunt, licet sint præter intentionem agentis, idque in clandestino omnino evenire. Alia ratione usus est: infamatur sequens matrimonium sic, et ob adulterium imminens, et, quod a communiter accidentibus sequi solet, ex clandestino potest irritari; sicque tollebat rationem Cardinalis Varmiensis, aientis, nullum hic præcedere factum, ob quod matrimonium sit tollendum; nam dicunt quod, cum a communiter accidenti soleant sequi multa mala, illa, cum sint in limine, habentur pro factis. D. Laynez, et ipse, negabat Ecc^{m} posse, quia hactenus nunquam fecit, et tamen omnia hæc mala ei nota fuerant. Responsum est, sperasse Ecc^{m} illis antiquis remediis profuisse: nunc, postquam nihil prosunt, alia tentanda

[1] Defensurum, MS. [2] Like quo in the MS.

[3] Pluribus, MS.

esse. Orta ex dicto[1] est contentio et confusio, unde Congregatio dissoluta.

Die 15 Septembris 1563.

Coacta Congregatione Prum de more, incipit Cardinalis Moronus: Cogitavimus diu, an habenda, vel differenda, sessio, diu statuta, esset; et optabamus omnino tollere abusum dilationum, quando alios etiam abusus curare nolumus: et, sicuti gloriosum putabamus præsentem sessionem celebrare, ita ignominiosum verebamur, eam, ab omnibus adeo expetitam, omittere. Attamen, quæ sit necessitas dilationis omnes vident, res ipsa loquitur, cum, nec in materia matrimonii, Patrum agnoscamus quam cuperemus consentionem, nec in Canonibus, nec in articulis reformationis; adhucque ex propositis rebus multa supersint nondum satis examinata. Ideo existimavimus, si vobis placebit, sessionem differre usque in diem festum Sancti Martini, quoniam intra hoc tempus multa alia, gravia illa et necessaria, de dogmatibus et reformatione, tractanda erunt. Id tamen, si vobis placet, quoniam nos libertatem Concilii volumus: utinam et alii ita velint.

Post etiam Cardinalis Lotharingius, Negare non possum, inquit, me maxime optasse, ut die statuta sessio habeatur; displicereque in præsenti id perfici non posse. Magnam tamen id mihi consolationem affert, quod, viz.,[2] intra hoc tempus amplam nobis et fructuosam materiam paratam esse, ita ut sperare omnino possimus reformationem seriam et perfectam nos habituros. Prius enim incipiendum est a nobis ipsis, ut alios eo fidentius reformare possimus, unde et de Cardinalibus, et de Episcopis, et de Parochis, et de Monasteriis, ac Commendis, et de Regularibus agendum erit. Unde alios, qui foris sunt aggrediemur.

[1] I have corrected dictum by ex dicto, which, or something else, is plainly necessary.

[2] Videt, MS.

Hac igitur spe fretus approbo diem propositam futuræ sessioni.

Alii Patres varia responderunt: omnes tamen frequentius dilationem sessionis approbarunt; nam fuerant tantum 36 qui repugnarunt. Itaque facta est prorogatio sessionis in diem S. Martini cum facultate eam abbreviandi.

Non defuerunt Patres multi, qui conquerentur, tam longam dilationem præstitutam absque ratione, cum debuerint Legati definire in sessione materiam sacramenti de Matrimonio, prout a Patribus examinata fuerat, et a majori parte probata; nam, qui in sessione voluissent id non probare, liberum eis fuisset dissentire; verebantur, etiam, ne posthac oratores Principum hinc occasionem arriperent tergiversare in rebus multis, licet minor pars Patrum iis hæreret, qui exemplo hoc ipso id se facere aliquando objicere possint. Præterea, cum hæc dilatio, cum aliis quæ supererant tractanda, protrahat nos in summam hyemem, videtur Concilium hoc continuari per totam hyemem, cum nec Hispani nec Galli, nisi adveniente vere, amplius sint discessuri, et ad id usque tempus omnia producturi, Verum hæc dilatio maximâ necessitate facta fuit: primo, quia inter Legatos ipsos, Cardinalis Varmiensis, et Simonetta in eo persistebant, ut hæc matrimonia non irritarentur: iis etiam Madruccius hærebat, et multi alii Prælati: imo duo illi Legati ferebantur coram Prælatis denuntiasse, se potius ex sessione discessuros, aut ad S^mum appellaturos, quam ut decretis illi consentiant nisi melioribus rationibus convincantur.[1] Deinde oratores omnes Principum repugnabant, ne sessio fuerit absque articulis reformationis; nam dubitabant, ne, peracto hoc sacramento, quod ultimum erat, Concilium forte dissolveretur, imperfectâ adhuc reformatione. Hæc autem reformatio in præsenti concludi non poterat, cum nondum sententiæ super eo prolatæ essent.

[1] Communicantur, MS.

Accedebat, quod Card[s] Lotharingius, pridem literis S[mi] Nri ad Urbem vocatus et invitatus, jam discessum præparabat; nec reditus illius ante mensis spatium sperari poterat, qui, cum maxime cuperet sessioni futuræ interesse, ejusque præsentia accelerandis et concludendis rebus plurimum profutura speraretur: ideo non potuit sessio ad paucos dies tantum produci, sed ex ejus quoque consensu spatium hoc electum fuit, quod rebus gerendis commodius videretur. Interim enim multa digerenda et excutienda[1] præparata erant, ut postea plenissima sessio haberetur.

Non omittam, multos vulgo criminare, hac occasione, solitos fuisse Legatos ipsos, et præsertim Cardinalem Moronum, qui in gratiam Principum prorogationem hanc permisisset, seque eorum voluntati prorsus addixisset. Ipse tamen culpâ sane carebat ex rationibus supradictis, sed mirum non est, eos, qui statum rerum non tenent, temere aliorum facta judicare.

De Comite Lunensi Oratore Regis Catholici vulgo ferebant, eum omnia[2] tentare ut Concilium hoc in longum protraheretur. Nam in sessione præcedenti postulaverat eam differri in aliquot dies. Deinde dicebatur urgere assiduo Imperatorem, ut aliquot Germanos hæreticos huc mitteret, qui de dogmatibus nobiscum agerent, et qui, ex salvo conductu illis concesso, possent anteacta omnia repetere, et in disputationes longas nos perducere. Petebat porro, ut de quibusdam dogmatibus, quæ supersunt, prius per Theologos minores ageretur: cum tamen alii contra sentirent, veluti de Indulgentiis, excommunicationibus, et similibus, cum satis sit super certis quibusdam conclusionibus opiniones Hæreticorum damnare, et prolixitatem disputationum evitare, ipse tamen valde repugnabat. Romæ etiam ministri Regis sæpe id inculcare dicebantur, non esse res

[1] This is the best word I can give for a most unintelligible one in the MS.

[2] Here in the MS. is mistakingly repeated—De Comite....Catholici.

Concilii ita præcipitandas,[1] et mature omnia discutienda; quæ cuncta eo tendere existimabantur, ne quis Concilii exitus ad multos annos reperiretur.

Die 16 Septembris 1563.

Sequuntur Vota super articulis 21 de Reformatione.

Eadem die literæ afferuntur a Cæsarea majestate, quibus respondebat Cardinali Morono quoad ultimum caput de impedimentis Sæcularium, quarum exemplum est infra. fol.

In iis literis, quamvis sua Majestas ostenderet, velle se et alios subjici iis, quæ Synodus statuet de Sæcularibus; tamen facile apparebat multa esse, quæ eis non satisfaciebant. Commemorabant jam abhinc centum annis, quo tempore hæreses hæ non vigebant, acrem tamen fuisse controversiam inter Ecclesiasticos et Sæculares his de rebus; durumque videri, ut nunc uno ictu bipennis tam vasta sylva præcidatur, Ecclesiasticique in propria causa sint judices. Inter cætera vero duo esse dicit, quæ omnino mutanda videantur, quando totum Germaniæ statum perturbarent, nec quiete in iis Regnis recipi possent: primum est, quod refertur in eodem cap. n° 9 de Jurisdictione, quoniam in Camera Imper. ex usu antiquissimo, et variis privilegiis permissum esse ait, ut Clerici possint coram ea conveniri, idque etiam ex Bulla Aurea concessum, cum confirmatione Summorum Pontificum: 2m de impositione tributorum sub n° 8; quoniam non solent convocari in comitiis omnes Ecclesiæ, sed tantum principales eorum, quibus consentientibus, tum etiam alii Clerici etiam inviti compelluntur: petit igitur[2] in literis, ut ista imprimis accommodentur.

Die 17 Septembris 1563.

Sequuntur Vota super 21 articulis Reformationis. Lata

[1] Præcipiendas, MS.

[2] The contraction looks like q° or qᵉ.

fuit sententia a deputatis super inquestione[1] Patriarchæ Grimani Aquilegiensis, in qua declarantur literæ ejus, una cum Apologia, carere omni hæresi, et suspicione ac scandalo: non esse tamen divulgandas ob quædam difficilia minus exacte in his tractata.

Die sequenti qui fuit 18 Septembris bene mane discessit Cardinalis Lotharingius, vocatus seu invitatus Romæ a S^{mo} N^{ro}, animo revertendi intra mensem, ut intersit sessioni. Cum eo profecti sunt aliqui Prælati Gallici, et tres Itali, et Archiepiscopus Bracarensis, vir magnæ sanctitatis et religionis: unde speratum est ex ejus congressu cum S^{mo} magnum fructum publicis rebus illatum iri. Cœperunt eodem tempore hinc migrare multi Prælati, et præsertim Galli tædio affecti prolixitatis hujus Concilii, repugnantibus tamen Legatis, aut saltem dissimulantibus.

Die 20 Septembris 1563.

Episcopus Vintimilliensis magna celeritate Romam proficiscitur, accersitus a S^{mo} N^{ro}, ut in Hispanias ad Regem Philippum contenderet; cum eo acturus tum de rebus concilii, tum de quibusdam aliis privatis negotiis Sanctitatis suæ: illi tradita a me fuit diligens instructio de articulis omnibus ad Reformationem pertinentibus, et præsertim de illo ultimo Capite 35. Inde de rebus aliis, quæ postea tractanda erunt, ac alia quædam de statu Concilii, ita mandantibus Legatis.

Die 21 Septembris Vota Patrum super 21 articulis Reformationis.

Die 22. coacta Congregatione Patrum de more, Oratores Gallici sic inceperunt:[2] Nos iisdem verbis vobiscum agimus, quibus olim cum Malachia, et aliis Sacerdotibus, qui Hiero-

[1] The same as inquisitione. See Adelung.

[2] See Instructions, &c. par Dupuy, 490, et seqq.; or Le Plat. Paleotto has considerably abridged and altered in this part.

solymis congregati erant, actum fuit. Anni sunt 140, et amplius, quibus Reges nostri Christianissimi petierunt restitutionem Ecclesiasticæ[1] disciplinæ; eaque de causa miserunt ad Constantiense, Basiliense, Lateranense, et primum ac secundum Tridentinum Concilium. Quid illi petierint scripsit in Concilio Constantiensi Joannes Gerson, Theologus Parisiensis, et in primo Tridentino R^{mus} Danesius, et in secundo Oratores Collegæ mei eloquentissimi, et Ill^{mus} Lotharingius; et tamen adhuc jejunamus et flemus. Dicunt aliqui nobis abunde satisfactum ex tot decretis, et sessionibus præcedentibus. Certe, Patres Sanctissimi, si aliud pro alio solvere invito creditore est satisfacere, nobis quoque potest dici esse satisfactum. Testes invoco clarissimos; Manes eorum, qui e vita excesserunt, Mantuani et Seripandi, et superstitum Osii et Simonettæ, et clarissimorum Oratorum Cæsaris, certe nos nunquam dogmatum definitiones, aut fidei disputationes aliave hujusmodi petiimus, sed seriam Reformationem; et si in judicio familiæ Herciscundæ[2] habetur ratio primogeniti, certe et Christianissimi Regis, primogeniti Ecclesiæ, erat habenda. Vobis enim in libello nostro satis ostendimus quod cuperemus. Quæ enim de Principibus Sæcularibus et anathemate contra eos proponuntur, illa nedum ex re Ecclesiæ[3] videntur, sed excitare seditiosos et turbulentos viros, quorum magna est copia, ad defectionem et rebellionem.

Nam quæ in 35 vestro Capite continentur, omnia tendunt ad evertendam Libertatem Galliæ, et tollendas Leges omnes Regias. Reges siquidem nostri antiquitus Leges sanctissimas habuerunt, quas etiam Imperatores receperunt, et sub iisdem religiose et pie ac sub obedientia Sanctæ

1 Ecclesiæ, MS.

2 See Facciolat. Lex. sub Hercisco.

3 Here is introduced non; the writer probably forgetting the nedum just before. This affords a presumption, in addition to numbers which I have observed, that the writer had not revised and prepared his MS. for the press.

Eccæ vixerunt. Nunc Carolus Rex noster major factus Dei beneficio vult leges illas, si quæ antiquatæ sunt temporum injuria, restituere, et posteris tradere. In his autem non prohibetur Episcopus in Ecca sua semper esse, sed potius ab ea non discedere: et se non ut Dominum, sed ut Usuarium bonorum gerere, et præter usum suum, cætera pauperibus, non [solum][1] dare sed reddere: quod si quis velit effugere pluralitate[2] beneficiorum, aut pensionibus, aut distinctione personarum nobilium aut beneficiorum simplicium; aut nobis annatas auferre, præventiones proponere, et tot litium seminaria; certe id Gallia nunquam tulit, et quantum poterit non feret. Quapropter, quoad illud Caput 35, si quis velit nobis impedire possessorium, et appellationes ab abusu, et Jurepatronatus, et administrationem omnium bonorum etiam Ecclicor̃um, Regibus nostris antiquissimo jure concessam, id non est necessitatibus nostris providere; aut si quis anathemate [decernit], idcirco agendum contra Principes Catholicos, anulos et nutricios Eccæ patet ferendum: profecto non videtur.[3] Itaque, si vos adversus libertatem et jus Gallicanæ Eccæ aliquid decreveritis, nos habemus in mandatis, ut decretis vestris intercedamus, simul cum Prælatis nostris, quorum cum aliqui hinc discesserint, exceptis his qui cum Cardinali Lotharingio sunt, scitote vos sine mandato et consensu Regis abiisse, brevi tamen huc reversurus. Itaque miseremini, Patres, domûs labentis, et si vultis bonos mores restituere, imitamini Hezechiam Regem: ascendendum est altius ad eos qui similia tempora viderunt, usque ad Stos Augustinum et

[1] Better, but more alteration—non *tam* dare *quam* reddere. In the copy of Dupuy and others it is—dare vel potius reddere.

[2] Pluralitatem, MS.

[3] The last member of this sentence is so obscure, and has nothing answering to it in the *genuine* speech, that I leave it to be made the best of by the reader. Paleotto must have satisfied himself with his own imperfect, perhaps careless, notes of an unwelcome address.

Chrysostomum, quibus erat negotium cum Donatistis et Hæreticis; hique orationibus, jejuniis, et pura verbi Dei prædicatione, hæreses restrinxerunt, ac totum orbem composuerunt.

Tunc Card^{lis} Moronus—putabamus ex more respondere oratori, qui proxime locutus est, consultis R^{mis} DD. V̄r̄is: postquam vero illi nullum aliud responsum in præsenti petierunt[1] ideo vos deliberabitis, si quid a Sta Synodo ad hæc postea respondendum sit: et quisque suo loco dicat quæ sibi ex re esse videbuntur.

Sequuntur Vota super 21 articulis reformationis.

Die 23 Septembris 1563.

Cum multi, et omnes fere Prælati proximâ Oratoris Gallici oratione valde commoti fuissent, quod nimis aperte alienum animum suum a recipiendis observandisque decretis hujus Symodi ostendisset, non defuerunt, qui tum tacite tum palam illum verbis perstringerent: et præsertim, quod nondum erat locus hæc objiciendi, cum adhuc caput illud 35 in Congr^{ne} non fuisset propositum, nec de eo cœptum disceptari. Inter cæteros autem Epus Montis Flasconi, cum in Congr^{ne}, quæ proxime secuta fuit, post sermonem Oratoris sententiam suam dicturus esset de 21 articulis reformationis, ipse, præfationis cujusdam loco, respondit ad singula quæ ab ore Gallico relata fuerunt, rejiciens in Gallos eorum fere omnium culpam, qua ipsi alios accusabant. Hæc omnia, valde argute et ornate, admonitiones esse, Sanctam Synodum debere id[2] ab oratoribus exigere, ut ostendant hac de re mandatum suum, siquidem eorum verba valde ab his literis dissentiebant, quas publice Sanctæ Synodo exhibuerant. Adhucque alia adjunxit, magnâ omnium commendatione. Inde super articulis reformationum propositis est prosequutus, et post eum alii deinceps.

[1] Petiit, MS. [2] Eam, MS.

Die 24 Septembris sequuntur Congregationes et Vota Pr̃um de 21 articulis reformationis.

Orator Regis Philippi a Legatis contendit, ut proponatur decretum declarans ea verba, proponentibus Legatis, de quibus in prima Sessione, prout Sanct^mus Nr eis literis suis mandaverat, et ipsimet Legati, chirographo suo, polliciti erant oratori: ipseque Orator exhibuit formulam transmissam a Curia Regis, in qua continebatur, ut Or̃es Principum et Prælati etiam ipsi possent in Synodo proponere. Legati formulam respiciunt, sed aliam[1] componi mandant.

Die 26 Septembris 1563 Episcopus Commendonus mittitur a S^mo Nr̃o nuncius in Poloniam, quo discedente mandaverunt Legati Auditori, ut illi instructionem de rebus Concilii daret; quod ab eo factum fuit, præsertim de rebus quæ ad reformationem pertinerent, et etiam alia quæ gerenda supersunt.[2]

Literæ multorum Cardinalium ad varios Prælatos ex Urbe admonent eos, ne hac reformatione totam Romanam Curiam prorsus perditam velint, variisque rationibus eos a probanda reformatione; magnum detrimentum toti Aulæ Romanæ esse inferendum Hæ literæ non potuerunt non multorum animos in varias partes distrahere, et dissentionum semina spargere; sed re postea Sanctitati suæ significata, ægreque, ut par erat, accepta, dicitur acerbius in aliquot ex iisdem Cardinalibus etiam palam fuisse invectus.

Enarrandum nunc est aliud negotium, quod magnâ molestia Legatos omnes affecit, parumque abfuit, ne totam Synodum valde perturbaret. Ex quo in prima Sessione sub Pio IV. decretum illud editum fuit, ubi dicitur, proponentibus Legatis, cum Granatensis et duo alii repugnassent, itidemque Orator Vargas Romæ semper reclamasset, visum fuit Regi Philippo petere a Sanctitate sua, ut decretum illud declaretur, ne quod præjudicium libertati hujus Concilii

[1] Here a space is left, apparently with intention. [2] See Sarpi, VII. liii.

videretur intulisse, dicebatque, ea de re, se quam plurimos in Theologia, et Jure Pontificio peritos, consuluisse, qui judicarant[1] honestum id videri, ne posteritas credat hoc Concilium sua libertate caruisse. Idem etiam et Cæsar a Beatitudine sua efflagitabat. Sed cum Cardinalis Moronus[2] profectus est persuasit Cæsari, frustra hac de re aliud declarandum.[3] Verum re ipsa Legatos id præstituros, ut Oratores et Prælati omnes intelligant eorum petitiones ad Synodum esse referendas, seque iis non defuturos. Cæsar Moroni consilio acquiescit. Sed interim Rex Philippus apud Sanctitatem suam urgere non desinit, donec Papa ei per literas recepit declarationem hanc a Legatis suis factam iri, et Legatis scripsit, repetitis pluribus super hac re literis. Cum igitur accederet[4] sessio proxima celebranda, statim nactus occasionem ejus Orator petit a Legatis, ut decretum proponant promissum, alioquin se abstiturum cum Prælatis suis Sessioni. Legati cupiunt omnem Sessionis ab omnibus expetitæ occasionem avertere. Verum id nulla alia ratione possunt obtinere, nisi privata schedula, eorum manu subscripta, ei polliceantur id primo quoque tempore factum iri, nisi aliter Rex Philippus ex Hispania eis significet; quia[5] non diffidunt persuasum iri frustra hanc rem tentari, quando ipsi libenter ea omnia propositiuri sint, quæ ab ejus Oratore et Prælatis postulabantur. Lapsis duobus mensibus, peractaque jam Sessione, rescribit Rex Oratori ut curet omnino decretum illud a Legatis proponi, mittitque formulam, quam cupit a Legatis edi. In ea duo continebantur, viz. ut liberum esset etiam Prælatis omnibus, et eorum Principibus, proponere.[6] Legati respondent, nullo pacto

[1] The contraction resembles iuderant.

[2] A space is left here.

[3] The writing is decl. eden.

[4] Adduci et, MS. The substituted word is better than nonsense.

[5] Quæ, MS.

[6] Præponere, MS.

quicquam de Oratorum Principibus exprimendum, quibus ex gratia tantum permittitur, ut possint Congregationibus interesse, nedum ut possint aliquid proponere. Itaque in alio persistit Orator, ut sublata mentione Oratorum, id saltem Prælatis[1] concedatur: Legati replicant, nec id Prælatis tribuendum, quando id tantum Legatis competat, qui præsident; et quorum proprium munus est auctoritate sua negare,[2] dirigere, et excutienda tradere.

Tandem cum aliquot formulæ conscriptæ essent, quarum supra est exemplum—

Decreta prima clausula, proponentibus Legatis. 3 fol.

—ipse Comes a Luna mittit per Auditorem formulam quandam Legatis, aiens ita se in mandatis a Rege habere, ut ea proponatur. Legati accersunt varios Ill^{mos}, ac formulâ cum iis communicata, magnam deprehendunt in iis reluctationem: indignum enim videbatur quicquam hac de re, semel a Sancta Synodo sancita, amplius repetere: ipsa præterea formula ob quasdam in ea clausulas maxime iis displicebat. Ubi Legati intelligunt, non posse se cum Oratore facile convenire, repugnantibus Prælatis, quos in consilium adhibuerant, incipiunt diligentius literas S^{mi} ad eos scriptas hac de re evolvere, veteresque instructiones; inveniuntque in literis S^{mi} scriptis mense Maii id contineri, ut Synodo significent mentem Sanctitatis suæ, ut Concilium plenam libertatem retineat. Idcirco Synodi arbitrio relinquere velit, ne verba illa, proponentibus Legatis, aut declarare, aut etiam auferre. Cum igitur Comes Lunensis misisset ad Legatos Episcopum Auriensem et Civitatensem, qui ab eis quid agendum esset, intelligerent, Legati plene illos totius negotii admonent; et quando Comes ipse transgredi se Regis sui mandata non posse affirmat, æque nec Le-

[1] Præcl^{s}, MS. [2] Neg^{e}, MS.; perhaps negotia.

gatis licere a voluntate Sanctitatis suæ minimum discedere. Itaque se, juxta literas Sanctitatis suæ Synodo rem propositurus, ac Synodum pro libertate sua plene deliberaturam: objiciunt etiam Regem Philippum, qui ita de Concilii libertate solicitus videtur, primum videri illius perturbatorem, aut certe ejus Oratorem, qui Procuratorem Canonicorum hinc, indictâ causa, ejiciendum jusserit. Comes, responso hoc accepto, maxime indignatur: veretur primum, Legatos secum non bona fide agere, qui cum sibi proponendi hujus decreti spem dedissent, nunc specie mandatorum Pontificum eum excludant, incassumque consultationis variis formulis, eum pluribus diebus detinuerint: deinde dolet, Prælatos multos nomine ipsorum Legatorum accitos, rogatos, monitosque fuisse, ne huic declarationi consentirent; suspicaturque studiose moram hanc tractando huic negotio interpositam, ut interim Prælati a Legatis possent persuaderi. Legati replicant, se ad inspiciendum mandata Pontificia, fuisse ex nimia Comitis auctoritate pertractos; cum enim in componenda formula ipse a præscriptis quibusdam verbis, nec minimum vellet discedere, impulsos inde se quoque ad examinanda mandata sua fuisse, atque ita in literis Pontificiis scriptum invenisse. De Prælatorum vero contradictione, se omni prorsus carere culpa; imo nihil tale ab eis unquam cogitatum. Ubi nihil hac via succedere posse Comes perspicit, aliam ingreditur, paratque protestationem, quam in Synodo confestim proponat; putatque sibi cæteros Oratores adhæsuros: resque eo producta fuit, ut existimaretur die sequenti protestaturus; jamque præmeditata erat responsio nomine Legatorum, seu a Promotore afferenda, si opus fuisset. Verum Legati, ut novitatem hanc averterent, curarunt, per Oratores Cæsareos, et Portugallensem a proprio Comite[1] deducere. Cæsarei[2] aperte Comiti professi sunt, Cæsarem satis Legatis acquiescere, dummodo hæc declaratio fiat ante

[1] Proposito Comitem?

[2] Cæsari, MS.

finem Concilii. Ideoque se nunc ad eum scripturos, nec antea illis licere huic protestationi consentire. Comes, difficultate perspecta, differendum putat, quoad[1] a Cæsare literæ afferantur, interimque S^{mo} omnia significari curat, sperans eundem, ut promissa sua præstet, Legatos in coarctiore mandato esse obstricturum, et eo tutius omnia successura.

Eadem die 28 Septembris 1563, dicuntur vota super 21 articulis reformationis, inter quos Epus Guadicensis[2] Hispanus multa contra officiales Curiæ dixit; catalogum etiam satis longum recensens omnium expeditionum et officialium, quibus solutæ ab eo fuerunt pecuniæ in expediendis Bullis Ecc^{æ} suæ, nominansque unumquemque eorum, quibus aliquod solverat, quorum omnium collecta summa dixit esse 4856.

Nucerinus subsequens statim extempore ad hanc partem ingeniose et prudenter respondit, dicens, existimare se, Dñum Guadicensem locutum fuisse ex animi conscientia, verum non forte ex scientia, quoniam iniquum est subtrahi illi, qui est Pastor universalis omnium Ecclesiarum, ea, quæ illi ad ejus sustentationem sunt necessaria; et sicuti argueretur læsæ majestatis, qui assereret, Principibus Sæcularibus proprios reditus esse auferendos, sic gravius delinquere, qui supremo Principi ac Christi Vicario ea velit eripere, quæ ei, ex fructibus Ecclesiarum jure optimo debentur. Itaque in his non tantum respondendum quod dictat animus, sed quod scientia rerum et usus ipse docet.

Die 30 Septembris 1563.

Sequuntur Congregationes et vota super 21 articulis reformationis.

[1] Quod, MS.

[2] Certainly not Gradicensis, as in the MS., nor Gardiensis. See Pallav., xxiii., iii. 25.

Die 8 Octobris 1563.

Absolutis omnium sententiis de reformatione, ineunt Legati consilium, ut Sessio habeatur intra 15 dies, in qua definiantur quæ ad matrimonium[1] et ad 21 articulos reformationum pertinent. Cætera autem differantur in aliam Sessionem. Quare, coactâ Congr^{ne} Patrum, Cardinalis Moronus sic loquutus est — Si ea, quæ optamus, et deliberamus, nobis succedere semper possent, non esset cur nunc de his ageremus quas dicturi sumus, nec S_{ta} Synodus a recto cursu suo ulla re impediretur. Verum ea est conditio temporum, ut plerumque ea quæ[2] minus commoda sunt etiam præter cogitationem sint eligenda. Scitis, quod aliâs proposuimus inter articulos reformationis etiam illud caput 35, quod spectat ad potestates sæculares, ut illud cum aliis examinaretur. Verum nobiscum egerunt Oratores Cæsareæ Majestatis, et aliorum Regum ac Principum,[3] ut detur illis tempus ad consulendum Principes suos super multis quæ illis novæ videntur, et adversus privilegia et consuetudines, et ordinariam potestatem in suis Provinciis; et quamvis Cæsarea M^{tas}, quæ semper libertatem potius juvare quam opprimere curavit, non putet ista ad se pertinere, tamen pro majori quiete Regnorum suorum, et ut facilius omnia succedant, cupit et de his deliberare, et itidem cæteri principes, nobis visa est hæc petitio inniti satis justis rationibus, quæ coegerunt nos, ut hæc vobis proponeremus; non quidem auferentes vobis libertatem vestram, immo hoc totum deliberationi vestræ relinquentes. Sunt autem rationes multæ, quibus justa videtur eorum petitio: P°, ut Deo rem[4] gratam faciamus, nam, quod bonum est et celerius explicari debet: 2°, ut sarciamus jacturam prætensæ dilationis, et redimamus

[1] Materiam, MS.
[2] Quo precedes, joined to minus, but with no apparent meaning.
[3] The contraction resembles Rep.
[4] Non, MS.

prorogationem anterioris sessionis, ac populi omnes videant per nos non stare: 3°, quia justior erit causa nobis omnia peragendi, et illud Caput 35 complectendi, cum Principibus datum fuerit justum spatium ; imo hinc promptiores reddentur, ut ei acquiescant, ac libenter decreta vestra amplectantur : 4°, non omittendum est, etiam multa accidere posse, ut Concilii progressus, quod absit, impediatur. Idcirco, si dogmata omnia jam erunt absoluta facilius nos exsolvere hinc poterimus. Hanc tamen sententiam nostram volumus responsionibus vestris acquiescere, et quicquid ab eis responsum fuerit, id nos libenter admittimus.

Patres diversa responderunt. Nam Hydruntinus dicebat, ut de illis rebus Sessio fiat, in quibus Patres contraveniunt :[1] alia differantur. Verallus, quod dilatio in actis conscribatur, et eâ elapsa, reliqua integre in alia sessione statuantur. Rossanensis, quod hic non agitur de reformatione Principum, nec de regendis eorum subditis, sed tantum de libertate Eccæ. Ideo si hoc differatur in acta etiam referatur, et postea definiatur. Reginensis in laudem Principum digressus est. Britonoriensis, quod ubi agitur de Jurisdictione Smi Dni Nri nihil supersedetur, eo quod adsunt ejus Legati : at ubi res est de Principibus petuntur dilationes, perinde ac si eorum oratores non adsint, quod[2] satis durum et iniquum videtur ; et hæc magna novitas. Insulanus, quod nemo est tam tardus, qui non videat, quorsum hæc tendant ; nam cum recusent Principes Reformationem, si nos hanc occasionem omittimus, actum est. Venimus huc, non ut curaremus verrucas,[3] sed ea quæ nobilissima membra sunt : siquidem Principes, quo majorem sustinent molem eo magis auxilio indigent nostro, et invitis etiam est succurrendum ; plus tamen quod fidamus spei et promissioni Legatorum, quando ipsi ita pollicentur. Fesulanus idem cum Insulano

[1] Conveniunt ? [2] Quid, MS.
[3] Cuperemus reducas, MS.

respondit, et in hoc conscientias Legatorum oneravit. Alii alia responderunt, partim quidem Hydruntino, Verallo, et Rossanensi, subscribentes, partim dilationem concedi recusantes. Sed multo major pars Legatorum propositionem approbavit, quorum etiam conscientiæ nonnulli se rem relinquere dixerunt. Itaque cum in Legatorum sententiam a P̃ribus conclusum esset, tum Moronus eos, per viscera Dni nri Jesu Christi hortatus est, ut Spiritus Sancti gratiam ardentibus votis implorarent,[1] ac vetere more tenerent, ut ante sessionis dies jejuniis, et precibus Dei clementiam sibi conciliarent; a qua bona omnia large essent expectanda, modo ipsi velimus,[2] et id agamus. Postea Patribus proponit de reformatione, eligendos esse Prælatos, qui decreta emendarent, quos ipsi vellent.

Responsum ab omnibus, esse electionem arbitrio Legatorum permittendam.[3]

Die 9 Octobris 1563

Eliguntur 16 Deputati a Legatis pro reformandis decretis, viz., Hydruntinus, Rossanensis, Reginensis, Senonensis, Gebennensis, Asturicensis, Montis Falisci, Atrebatensis, Virdunensis, Civitatensis, Civitatis Castelli, Urbevetanus, Neocastrensis, Barcinonensis.[4]

Hi deinde divisi sunt in tres classes, et cuique Classi assignata aliquot vota Patrum, ut ea in summam redigerent. Postea ex quaque classe electi duo, et ex his una classis nova composita, quæ in unam colligeret omnia ab aliis confecta. Res temporis spatio indigebat, siquidem suffragia omnia fuerant 203, et pleraque nimis prolixa, adeoque diversas res continentia, ut in unoquoque decreto necessarium fuerit constituere plures locos communes, quibus subjicerentur; deinde illa sententia Patrum, et in aliquibus decretis

[1] Complorarent, MS.
[2] Vetimus, MS.
[3] Promittendam, MS.
[4] Only 14.

fuerunt positi, pluresque loci communes.[1] Ut enim certius colligeretur summa omnium sententiarum, quæ erant diversissimæ, visum fuit hos locos communes statuere, quibus singula dicta applicabantur, additis nominibus Patrum, qui ea protulerunt. Ita deinde facile reperiebantur quot iidem in quaque re respondissent.

Die 16 Octobris 1563.

Hodie Episcopus Assisiensis ex mortali hac vita ad Dominum migravit, cujus anima requiescat in pace.

Literæ ex Urbe, Lotharingium a S^{mo} Nro eximia benignitate exceptum, eumque in signaturam, et $S^{tæ}$ Inquisitionis officium ab eodem S^{mo} fuisse admissum. Cum de Reformatione cum eo ageret S^{mus}, dicitur ei valde constanter affirmasse, velle se reformationem omnino in capite et membris perfici ; hæcque tempora ejusmodi esse, ut severiore etiam indigeant reformatione, quam quæ hactenus in Concilio proposita est. De Cardinalibus placere sibi etiam, ut quæ necessaria sunt, statuantur. Immo si nihil hac de re Concilium decreverit, tamen se rigidius aliquid etiam statuturum, atque a nepotibus suis initium sumpturum ; quos residere, et in Ecclesiis suis servire omnino volebat.

Die 25 Octobris 1563.

Significatur Patribus, cum jam habuissent copiam decretorum de sacramento matrimonii ultimo emendatorum, ut die crastina conveniant in Congregatione generali, dicturi sententias per verbum, Placet, aut, Non placet, cum materia jam tertio sit examinata.

Literæ ex Urbe, quod S^{mus} convocaverat quamplures Cardinales, et alios Prælatos ac Theologos, præsente etiam Lotharingio ; sæpiusque disputatam materiam de clandestinis matrimoniis : tandem ab omnibus fere firmatum fuerat,

[1] This last member has something wrong.

posse Ecclesiam et expedire hujusmodi matrimonia [et] irritare. Ipseque Smus professus est, se non tanquam Papam, sed ut hominem idem sentire. Afferebant et hæ literæ, fuisse in Consistorio promotum, seu translatum, Cardinalem Ferrariensem ad Episcopatum Narbonensem, et Cardinalem Estensem ad Episcopatum Aquensem, et Episcopum Comaclensem ad Episcopatum Ferrariensem, cum assignatione 1000, et reliquis fructibus reservatis Cardinali Ferrariensi. Hæcque omnia facta fuisse, proponente hæc in Consistorio Cardinali Lotharingio; qua ex re magna omnes hic admiratio et tristitia cepit, viz. ipsum Lotharingium, a quo omnes magnum Reformationis rebus adjumentum sperabant, authorem deinde hujusmodi rerum fuisse, quæ magna ex parte cum decretis nostris de Reformatione pugnarent; et, cum Lotharingius ipse hic sæpius solitus esset acriter damnare, et reservationes fructuum, et Commendas ac collationes Episcopatuum iis, qui non residerent, nunc valde se diversum reipsa ostendisset ab eo, quod verbis prædicabat. Itaque spes antea de eo a multis concepta cœpit concidere; nec quisquam erat etiam ex ejus studiosis, qui non humani aliquid tamen in hac re passum esse affirmaret; fortasse, ut Cardinales Ferrariensem et Estensem sibi magis devinceret,[1] ac negotiis suis favorabiliores haberet.

Die 26 Octobris 1563.

Sequuntur Congregationes et Vota super Can. de matrimonio reformato 4r.

Die 27 Octobris 1563.

Hodie absolutæ sunt sententiæ dictæ quater de matrimonio, et Patres circiter 58 persstiterunt in sententia, ut matrimonia non irritarentur. Alii contra, pauci, ut ad Smum. res rejiceretur; et ex his nonnulli, qui censebant matrimonia irritanda, tamen videntes tantam opinionum concertationem,

[1] Decerneret, MS.

satius judicârunt rem arbitrio suæ Sanctitatis relinquere: inter hos fuit Justinopolitanus, et Abbas Stephanus.

Die 29 Octobris 1563.

Deputati pro emendandis decretis Reformationis eam jam absolverunt; et quamvis majorem partem sententiarum in iis corrigendis sequi statuissent, tamen occurrerunt quædam, aut ab aliis non animadversa, aut ignorata, quæ visa sunt omnino reponere, prout non a majori parte, sed ab aliquibus tantum fuerant considerata; et quod magna ratione nitebantur. In iis vero quæ in Congregatione fuerant plane discussa, non discesserunt a majori parte, sed in margine quinque adscripserunt etiam contrariam sententiam, aut quid simile, ubi res gravis erat, pro admonitione Patrum, ut super his rursum[1] possent deliberare. Ad hæc præposuerant decretis omnibus præfationem quandam instar declarationis cujusdam tantum rerum, quæ dubitationem parere potuissent ex eorum emendatione; et in omnibus his capitibus emendandis fuit inter eos consensus, præterquam in ultimo, de causis, cur nec Asturicensis nec Civitatensis subscribere voluerunt. Quid autem fuerit in causa hujus rei, quid item in aliis singulis Capitibus acciderit, præcipue notâ dignum, seorsum erit, alio in loco, explicatum sub signo.

Quoniam Comes a Luna apud S^mum^ et Legatos non cessabat quotidie urgere, ut decretum aliquod fieret, pro explicandis iis verbis, Proponentibus Legatis, de quibus aliâs dictum fuit; ideo S^mus^ Nr., ut Regi Philippo gratificaretur, tum et ut facilius se ab hac molestia liberet, conscribi jubet quinque diversas formulas Brevium ad Sanctam Synodum, quas Legatis mittet, ut deliberent quæ ex illis aptior rei propositæ videatur, et quam ipsi elegerint, Synodo exhi-

[1] Sursum, MS.

beant. Existimavit enim S[mus], cum verba illa, Proponentibus Legatis, quodammodo ad ipsum pertineant, ideo ejus quoque esse, illa, tanquam factum suum concernentia, interpretari, ne ex iis diminuta ullo unquam tempore Concilii libertas, nec quicquam de jure alterius unquam detractum fuisse intelligatur. Comes Lunensis hanc declarationem non probat, adhucque persistit, nisi aptius rei huic satisfaciat, se protestationem jam mandato Regis habere præparatam, quam Synodo significet. Hoc ut Legati effugiant rationem rursus ineunt cum eo negotia hæc tractandi, ut, si fieri potest, honestâ aliqua ratione, concordique consilio res transigatur.

Conquesti sunt valde Hispani et alii multi Prælati, quod in emendandis decretis a deputatis non habita fuerit ratio suffragiorum, prout descripta fuerat a Secretariis; verum, quod post dictam in Congregatione sententiam multi privatim et clanculum per schedulas transmiserunt vota sua valde diversa ab eo quod voce protulerant; quodque eis id non licuit, nec mutare sententiam, nisi in eodem loco, viz., in Congregatione, alioquin rem non carere suspicione fraudis, et subornationis. Idque præcipue accidit in capite 6, 19, et 21, in quibus existimabant Hispani plura extitisse suffragia in eorum sententiam, quantum ea, voce, audierant, et cursim observaverant. Verum ubi in emendandis decretis rem aliter succedere perspexerunt, tum indignati, non esse iis suffragiis fidem adhibendam contendebant, quæ palam lata non fuissent: idque præter morem Synodorum esse. Verum vana fuit eorum querimonia, nec ab aliis probata; nam, ut certius de cujusque sententia constaret, mandaverant pridem Legati, omnibus etiam approbantibus, ut quisque suffragium suum scriptis commendaret, ac Secretariis traderet, quod et aliâs pridem in aliis decretis observatum fuit. Sæpius enim experti eramus, Secretarios non omnia scribendo assecutos fuisse quæ dicta erant, multa aliter ab iis excepta, multa

etiam inter ipsos Secretarios contradictionem continere. Quare, ut fidelius omnia colligerentur, visum fuerat salutare id consilium, ut quisque post dictam, voce, sententiam, eam et in scriptum referret. Negari tamen non potest, quin hinc ad subornandos aliquos locus præstitus fieret; multique, suasionibus revocati a pristina sententia, aliud scripserint, aliud dixerint, quamvis et aliqui bonâ fide meliorem sequentes sententiam idem fecerint.

Die 2 Novembris 1563.

Sequuntur Congregationes super decretis 20 de reformatione propositis 2°. Incepit Cardinalis Moronus: Putabamus prævenire diem indictum futuræ sessioni; sed ob multas difficultates fuimus impediti. Nunc tempus urget, et magna esset ignominia, eo saltem tempore, sessionem non celebrare. Quare rogamus omnes, ut ita se gerant, ut satisfaciant quidem necessitati, non autem curiositati. Nos enim maxime cupimus, ut quisque dicat aperte omnia, ut Deo in primis placere studeat; nam singulis satisfacere videtur impossibile. Verum cum quis in unum Deum dirigit actiones suas, tunc feliciter omnia succedunt.

Postea reliqui Patres prosequuti sunt sententias suas.

Archiepiscopus Bracarensis, nuper reversus ex Urbe, multa narravit in commendationem pietatis et religionis Smi Nri, ac incorruptissimi, religiosique, ut ipse aiebat, ejus nepotis Cardinalis Borromæi. Affirmabat, se sæpius cum Smo Nro de rebus reformationis fuisse loquutum, atque in eo optimam mentem ac sanctissimam agnovisse; nec se falli, cum in intimos ejus sensus penetraverit: proptereaque maxime se accensum ex ejus sermone ad res reformationis serio et gravius tractandas. Audivisse etiam ab illo, velle eum, ut Cardinalium reformatio fiat, quæ, si a Sancta Synodo non fiat, tunc se severius etiam aliquid quam forte a Synodo factum fuisset, decreturum. Circa cap. 19 de

mandatis de providendo in forma pauperum,[1] ea vehementer improbavit, potiusque vocanda, dixit, in figura pauperum; nec paupertati tribuendum hoc, ut beneficia conferantur pauperibus; nam beneficia Ecclesiastica, cum instituta sint ad cultum Dei, ad ministerium Ecclesiasticum, ad Religionem conservandam, in his distribuendis non habendam esse rationem, nec pauperum, nec divitum, sed eorum qui utiles possint esse gubernandæ Ecclesiæ: pauperibus de bonis Ecc^{cis}, et eleemosynis, non autem ex collatione tituli Beneficii, consulendum. Dixit, se hoc fere argumento sæpe cum S^{mo} locutum, hortatumque, ut uni huic rei prospiceret, ex qua cæteris satis consultum dici posset, videlicet, ut servetur ratio distributivæ Justitiæ in conferendis Beneficiis, et provideatur Ecclesiis, non personis, attendaturque semper, quod Ecclesiæ illius utilitas poscat, non personæ qualitas, nec acceptio, unde abusus omnes oriuntur.

Die 4 Novembris 1563.

Vota super 20 cap. reformationis propositis secundo.

Die 5 reversus est ex Urbe Cardinalis Lotharingius, mire prædicans de sanctitate, religione, ac pietate suæ Beatit^{nis}, et in primis de magno illius ardore erga Ecc^{æ} reformationem, tollendosque abusus, ita ut asserat, ea quæ in Synodo constituuntur illi mitiora et levissima adhuc videri, quam temporis hujus ratio ferat.

Die 7 Novembris 1563. Cardinalis Lotharingius antequam in Congregatione sententiam suam de articulis reformationis proferret, sic præfatus est—Fuit mihi semper commune cum probis omnibus, post coactam hanc Synodum, ut optarem maxime summam in Beat^{mo} D. Nro, et voluntatem, et sanctitatem, et in Legatis authoritatem, et in Patribus, cum doctrina, pietatem et concordiam. At,[2] sicuti qui[3]

[1] See Decr. Sess. c. 19. [2] Ac, MS. [3] Quæ, MS.

superiori[1] loco sedent facile malorum[2] maledictis sunt obnoxii, ita et[3] de Smo Nro multis quandoque suspicari in mentem venit, non esse ei sanctæ mentis studium cum ejus authoritate æquale. Qua in re quantum decepti sint, facile quivis, qui principium hujus Synodi ac progressum intueatur, judicare potest. De legatis etiam satis constat, ex articulis ab eis propositis in quibus de eorum desiderio et judicio non possumus dubitare, licet postea multa sint immutata, et utinam non in deterius versa, satis scimus, quod ad Legatos attinet, eos semper bono studio fuisse, et præsertim ubi accessit Illmus Cardlis Moronus. Quare restat tantum, ut nos ipsi Patres et præstemus quæ decent, et quæ ab officio nostro jure expectantur. Postea multa et præclara retulit, quæ ipsemet audivit ac tractavit cum S. Bne et de Sma ejus mente, ut[4] qui paratus est, si ita expediat, proficisci in Hispaniam, in Galliam, et alia remotiora loca, si ex re illorum sit, cum magis nihil cupiat quam Ecclesiæ salutem et augmentum. Ad hæc alia multa enarravit, plena maximis laudibus Sanctitatis suæ, subdens, si talis visus est Rmo D. Bracarensi, qui ita zelo Dñi fervet, jam quid mihi tepido videri debuit? Unde de articulis propositis loqui cœpit prout in ejus voto.

Die 10 Novembris 1563.

Habetur congregatio Patrum super decretis omnibus pridie ante Sessionem, et lecta imprimis sunt omnia ad matrimonium pertinentia; in quibus fuerunt Patres 47 [qui] impugnaverunt decretum de clandestinis matrimoniis, et septem fuerunt, qui nihil voluerunt proferre; sed rejecerunt se ad diem Sessionis. Qui autem approbaverunt decretum fuerunt 126.

Post hæc Cardinalis Moronus dixit, quod quamvis alias

[1] Inferiori, MS. [2] Mulaium, MS. [3] Ut, MS. [4] Et, MS.

placuerit majori parti Patrum, ut in principio articulorum de Reformatione apponeretur clausula, Salva Sedis Apostolicæ auctoritate, noluisse tamen se prætermittere, quin omnibus significet, multos esse, qui magno judicio censent hanc clausulam reservandam esse in finem totius Reformationis, ut novissima respondeant primis; eo quod alias sub Paulo 3° in principio Reformationis eadem clausula fuit interposita, tum etiam ut tollatur omnis occasio hæreticis hæc decreta cumulandi,[1] cum videant hanc clausulam ita sparsim interjectam: propterea se cupere, ut Patres respondeant quid eis magis placeat, et notarii nunc de eorum voluntate et consensu rogentur.

Patres, qui responderunt ut hæc clausula differatur, fuerunt 99; qui vero dixerunt, ut in hac Sessione adscribatur, fuerunt pauciores.

Nunc autem in acta notariorum relatum fuit, consensisse jam Patres, ut clausula hæc apponatur in fine sequentis Sessionis, nec amplius de eo exquirantur Vota Patrum; et ita omnibus placuit, et Notarii, rogante Promotore, idem in actis adnotaverunt.

Lecta deinde sunt decreta reformationum definienda in Sessione, et placuit Patribus, ut caput v. de Exemptionibus Canonicorum differretur in aliam sequentem Sessionem, in gratiam Hispanorum; et quod tollatur clausula, non obstante &c.,[2] ex eo decreto, quod hodie v., idque in gratiam Gallorum, et Card. Lotharingii. Reliqua decreta frequentius fuerunt probata, paucis tantum rebus mutatis.

Postea Cardinalis Moronus narravit causam, cur nunc proponatur decretum illud, ubi agitur de proponentibus Legatis,[3] rogavitque Patres, ut velint simplici verbo, Placet, aut Non placet, respondere, quando res satis supra jam discussa fuit. Lectumque fuit decretum, et responderunt

[1] Calumniandi?
[2] The word is somewhat like re in the MS.
[3] Re is here introduced with no apparent meaning.

omnes Patres, Placet, paucissimis exceptis. His absolutis, tunc Cardinalis Moronus—superest, ut de Sessione post hanc proximam celebrandam deliberemus, quæ videretur in diem quintæ feriæ post Conceptionem Beatæ Mariæ Virginis indicenda esse ; si ita vobis placeat. Omnes responderunt, Placet.

Finita Congregatione, cum existimarent omnes, et Legati etiam ipsi, majorem [partem] Patrum petiisse, ut apertis verbis de Episcopis decerneretur, ne ad Ecclesiam Metropolitanam cogerentur accedere, præterquam ex causa Synodi ; item ne visitarentur ab Archiepiscopis, nisi ex causa probata a Synodo Provinciali cognoscerentur ; propterea quod audita fuerant quamplurima Vota sequentia Dominum Jadrensem, qui hujusmodi votum tulerat : tandem enumeratis suffragiis descriptis a Secretariis coram Simonetta, et aliquibus ex deputatis ; ubi compertum est multo pauciores Patres reperiri, quam quisque putaret, accersuntur aliquot Episcopi ex præcipuis, qui super hoc negotio contra Archiepiscopos urgebant. Res enim ad non levem et apertam contentionem redacta erat, quoniam graviter conquerebantur Episcopi multi ex regno Neapolitano, se inique nimis ab eorum Archiepiscopis, et maxime eorum Vicariis vexari ; idcirco nunc se a tot oneribus et incommodis liberari flagitabant. Immo ex his fere 40 propria manu cuidam petitioni subscripserant, quam Legatis exhibuerunt, petentes eam ad Synodum referri ; cujus summa erat, ut amplius ad quasdam consuetudines non tenerentur, quibus singulis annis ad Metropolim se conferre, et sub excommunicationis pœna, cogebantur ; quam obedientiam vocabant, quæ tamen, ut ipsi aiebant, inanis erat quædam ostentatio, ad nullum prorsus usum, nisi ut sub Archiepiscoporum jugo detinerentur ; eaque occasione etiam reliquis in rebus se ab Archiepiscoporum jurisdictione subtrahere conabantur. Legati omnia experti sunt, ut inter eos componeretur, nec res in

vulgus et sermonem hominum exiret, quasi Archiepiscopi et Episcopi inter se de privatis commodis decertarent. Archiepiscopi immemorabilem consuetudinem afferebant, et forte privilegia Apostolica, ut certo die Episcopi in Metropoli convenirent; idque non solum quod hæc vestigia Conciliorum Provincialium essent, sed etiam quod Hierarchiæ Ecclesiasticæ ratio ita exposceret, ut Parochi Episcopos, Episcopi Archiepiscopos, Archiepiscopi Patriarchas, et hi Summum Romanum Pontificem ut eorum superiorem agnoscerent. Episcopi, qui numero [Archi][1]episcopos longe antecedebant, ad Synodum rem referri postulabant, confidentes suffragiis se multo superiores evasuros, seque tantum ab iniquis oneribus liberari petebant. Ubi in ea re sedanda nihil nec Legatorum auctoritate, nec amicorum intercessione effectum est, Jadrensis, qui quamvis Archiepiscopus esset, tamen Episcoporum causam maxime tuebatur, forte ut ipse se a Patriarchæ Veneti jurisdictione eximeret, in congregatione pro Episcopis oravit; et plurimi deinde subscripserunt. Sed postquam non tot numero prorsus fuerant, qui alios superarent, ut ex ipsismet Secretariorum notis Episcopi ipsi id perspexerunt,[2] tertia jam hora noctis, cum jam prima hora diei sequentis sessio[3] habenda est, propterea valde perturbantur, cum secus ac putarent rem accidisse viderent, hincque omnem incipiunt lapidem movere, ut in Sessione ex eorum sententia decretum sanciatur. Animadvertunt enim in causa id fuisse, quod Secretarii in Congregatione nimiâ Patrum, qui sententias dicebant, festinatione, non omnia eorum Vota sigillatim conscribere potuerunt. Unde se, non sententiarum numero, sed potius scribarum mora, aut certe temporis angustiis, exclusos fuisse perspiciunt.

Die 11 Novembris 1563.

Habita fuit Sessio, quæ incepit hora 15, finisque fuit circiter hora 3ª noctis. In ea plura hactenus insolita et nova

[1] This should certainly be added. [2] Prosp.? [3] Tertio, MS.

acciderunt : P°, quod sessio tot continuas horas, viz., integrum diem, et partem noctis occupaverit.

2°, quod Legati omnes et Cardinales, qui adfuerunt in decreto de clandestinis matrimoniis inter se disceptaverint; nam Cardinalis Moronus dixit, se probare decretum, dummodo S^mo^ Nr̃o placeat, et nonnihil etiam aliud in eo annotavit. Card. Varmiensis, qui ægritudine impeditus tunc non aderat, postea in scriptis sententiam suam declarans dixit, se non posse ab eo discedere, quod hactenus Catholica Ecclesia probavit, seque in eo perseveraturum, donec aut melioribus rationibus convincatur, aut S^mus^ D. N. secus definiret. Cardinalis Simonetta, se huic decreto tutâ conscientia subscribere non posse, nisi aliter S^mo^ Nro visum fuerit. Card. Navagerius simpliciter decretum approbavit. Card. Lotharingius ipse quoque decreto subscripsit. Card. Madruccius illi aperte contradixit.

Tertium fuit, quod decreta proposita in tribus articulis a majori parte Pr̃um rejecta, aliterque immutata fuerunt, viz., in 3° ubi agitur de Visitatione Archiepiscoporum, et in iv°[1] in fine, de causis minoribus Episcoporum, et in v° in fine, de approbatione in casu hæresis ab Episcopis concedenda. His causam dedit prior illa dissentio inter Archiepiscopos et Episcopos; nam, cum Episcopi simul cum Jadrensi conspirassent, Jadrensis ipse voto suo tres hos articulos emendari petiit, cujus sententiæ centum[2] fere et 30 Pr̃es adhæserunt.

Quartum fuit, quod Episcopi multi Jadrensis sententiam sunt sequuti, cum vix intellexissent quod Jadrensis ipse protulisset : immo, inter ipsa Sacrorum Solemnia Episcopi multi conspecti sunt alios ambientes, et privatas schedulas transmittentes, magnâ sane indignitate, et multorum proborum offensione ; quod antea nunquam factum fuit.

V^m^ fuit, quod cum Cardinalis Moronus, primus Legatus, alta voce pronunciaret vota Pr̃um, ut moris est, palam dixit,

[1] Vo, MS. [2] Certum, MS.

in matrimonio Clandestino Cardinalem Simonettam dissensisse, se quoque sub conditione respondisse: quod factum idcirco fuit, quoniam persuasum tunc id est, non posse decretum simpliciter in sessione sanciri, si duo ex Legatis Sedis Aplicæ dissentirent; ideoque necesse esse rem eo ordine quo gesta est Pribus aperire.

6. fuit, quod, cum in aliis sessionibus solerent vereri Patres, ne quid ad Canones aut ad decreta proposita adderent vel demerent, quod religio videbatur, rem tanta maturitate in Congregationibus discussam, eam deinde in sessione simpliciter non approbare; in hac tamen sessione multo plures fuerunt, qui in sententiis suis aliquid ex decretis immutari,[1] petierint, quam qui simpliciter ea[2] comprobaverint. Non omitti etiam, sensisse aliquos, non esse illos articulos de quibus supra, tanquam in Sessione legitime sancitos recipiendos, cum de illis nulla fere Patrum consultatio præcessisset. Verum id falsum erat; siquidem pridie in Congr^{ne} et aliis etiam diebus ante hæc omnia inter Pres fuerunt examinata, licet nunc, veluti ex improviso, nihil hujusmodi aliis opinantibus, hæc postea fuerint immutata. Sciendum quoque est, Jadrensem, quem opinio erat tam valde Eporum causam amplexum esse, ut se ipsum quoque a Patriarcha suo Veneto subduceret, dum nimium aliis studere cupit, sibi ipsi pariter profuisse; nam, cum in ejus voto in 3° cap. de Metropolitanis tantum mentionem fecisset, non de Patriarchis, visum fuit postea deputatis decretum illud juxta ipsiusmet verba, quæ ab aliis probata fuerant, esse accommodandum, prout hodie in illo extat. An[3] tamen consilium hoc ejus fuerit, ut rem suam ageret, affirmare non ausim, cum alioquin magnæ Archepus probitatis haberetur. Et ex his præsenti sessioni finis impositus sit, ad laudem omnipotentis Dei, et gloriosæ Virginis Mariæ.

[1] Imitari, MS.
[2] Here is inserted et, which might have some word after it, or some intended.
[3] In, MS.

ACTA 9æ ET ULTIMÆ SESSIONIS.

DIE 12 NOVEMBRIS 1563.

Die sequenti post peractam Sessionem, deputati super reformatione coram Legatis emendant ea quæ in sessione a majori parte Pr̃um fuerunt mutata, viz., in 3° in 5° et in 6°; emendatioque fuit facta juxta ipsamet verba Jadrensis, ad quam alii se remiserunt, prout supra diximus, qui Jadrensem probarunt,[1] etiam inserendo, ut Insulani et Ultramarini Episcopi non tenerentur ad Concilium Provinciale accedere nisi per Procuratorem; parumque abfuit quod in tumultuario illo opere hoc etiam obtineretur: quod tamen parum æquum fuisset. Verum in hoc secundo fuerunt tantum 79, qui eum sequerentur in 3° autem 122: in quinto 119, in 6° 118, qui sequebantur majorem partem 8.

Die 13 Novembris 1563.

Vocantur coram Legatis Prælati 25 ex diversis nationibus, et Lotharingius ac Madruccius: cumque illis communicare incipit Cardinalis Moronus, de finiendo Concilio, et qua ratione facilius ad exitum perduci possit, postquam jam omnia de Sacramentis, et fere omnia de Reformatione sunt absoluta. Idque et S^mum D. N. etiam valde cupere pro communi utilitate, et quoniam multa interim accidere possent, quæ, pendente Concilio, magnam perturbationem excitarent. Tum Card^lis Lotharingius oratione varias, non solum rationes, sed etiam necessitates, declaravit, pro incolumitate Provinciæ Gallicanæ, ut Concilium hoc, non suspensione, sed ex vero fine, et eo quam celerrime, claudatur.

[1] Potuerat, MS.

Exortus est ab indictione hujus Concilii, quod præcipue pro Gallicana natione convocatum fuit; cætera post subsequuta recensuit, et id potissimum, quod in extremo illo conventu Gallicano, superioribus mensibus habito, inter Regem et Status Regni statutum fuerat, ut Concilium Nationale celebraretur, si Concilium hoc Tridentinum finem non sortiretur; a quo nationali Concilio mala omnia ac damna expectari possint. Igitur, si salvam vellemus Galliam, laborandum omnino erat, ut nunc extremas manus huic Synodo imponeremus.

In eandem sententiam, diversis etiam rationibus, cæteri omnes discesserunt, tum propter pericula, quæ, pendente Concilio, ex obitu aut[1] Summi Pontificis aut Cæsareæ Majestatis, imminere poterant, tum ob damna quæ Ecclesiæ ex Prum absentia patiebantur, [et tandem[2]] ut optatum a toto orbe fructum omnes colligere possent. Aderant ex Hispanis Granatensis, Ilerdensis; ex Portugall. Bracarensis;[3] ex Flandria Atrebatensis, Namurensis; ex Gallia Senonensis, Virdunensis; et ex aliis tum Italiæ, tum aliarum Provinciarum, locis, quam plures, [qui] idem sunt sequuti.

Rationem autem absolvendi Concilium eam concluserunt, ut quæ supersunt de reformatione et Regularibus proponantur, quæ vero reliqua sunt dogmatum, viz., de Purgatorio, Imaginibus, et Veneratione Sanctorum, de Indulgentiis, ea, cum satis clara, et superioribus quoque Conciliis fuerint sancita, ideo, ad fugiendas disputationes, quæ rem nimis in longum traherent, satis nunc esse, paucis decretis abusus quosdam damnare, qui in singulis irrepse-

[1] Autem, MS. I correct from Raynaldus, who here extracts from Paleotto No. 198.

[2] These and the next bracketed words are from the same, who *may* have himself corrected his MS.

[3] Craucar, MS., in a faint misgiving hand, as if the original were unintelligible to the transcriber.

runt. Itaque tres classes constitutæ sunt, et[1] in unamquamque distributi quinque Prælati et totidem Theologi, qui hos abusus notarent, et super his decreta conficerent. Nomina Prælatorum et Theologorum deputatorum super Purgatorio, et Indulgentiis, et Imaginibus, vide fol.

Die 15 Novembris 1563.

Habetur Congregatio P̃rum super 14 articulis reformationum p° propositis, quorum alias[2] copia data fuit, in qua Cardinalis Moronus incepit. Postquam tractata ea fuerunt, quæ magis necessaria fuerunt, et quæ ad dogmata pertinent, Hæretici autem, quorum præcipue causâ hoc Concilium fuit convocatum, quotidie obstinatiores reddi videntur, nec spem ullam nobis eorum præbent emendationis, de reformatione etiam tam multa hactenus constituta sunt, quæ vix a multis sperabantur; quæ sane si quis adhuc perfectiora esse desideret, animadverterit ille eos sæpe, qui meliora volunt, amittere etiam bona. Supersunt vero adhuc et alia quædam de Reformatione, quæ vobis nunc proponuntur, inter quæ extat Caput illud ultimum de Principibus Sæcularibus, quod redactum fuit in breviorem formam: et cupimus, Patres boni, omnia consulere, nam et conditio temporum, et rerum status ita exigit, ut multa etiam relinquantur Principum pietati, et religioni, quos præsertim defensores et executores cupimus esse Decretorum nostrorum. Jam vero, cum fructus S^ti hujus Concilii sint maturi, tempus est eos colligendi, ne nimium dilati putrescant. S^mus noster, sicuti initio Sanctam hanc Synodum pro Christianæ Reipublicæ utilitate convocavit, ita nunc, re bene peracta, optat tandem finem Concilio imponi, rebus ita publicis exigentibus. Idem etiam petunt Oratores Cæsarei enixe, et Cardinalis Lotharingius nomine Gallicanæ Provinciæ admonet, si salvam volumus illam Provinciam, et non penitus interire,

[1] Ut for et in the MS., Rayn. [2] So Rayn.; the MS. is altera.

ut tandem finem Concilio imponamus, quod et reliqui omnes Oratores summo studio contendunt; quare rogamus vos, ut quam brevissime de rebus agendis sententiam dicatis, atque omissis omnibus, quæ ad speciem doctrinæ, seu ingenii spectant, ea tantum quæ necessaria sunt, attingatis, cum ornamenta reliqua satis omnibus perspecta sint.

Postmodum[1] Cardinalis Lotharingius propositionem Cardinalis Moroni in omnibus probavit, fidemque fecit expedire Galliæ regno, ut Concilium omnino absolvatur: duo autem, inquit, non omittam, quorum Ill^{mos} Legatos, et reliquos Patres admonitos esse cupio. Primum est, ut post peractam hanc sequentem Sessionem, in qua puto recte omnia concludi posse, quæ supersunt, post paucos dies legatur publice confirmatio S^{mi} D^{ni} N^{ri}, ut quæ feliciter statuta sunt, etiam in perpetuum ævum stabiliantur, et posteritas omnis fructum perennem laborum nostrorum sentiat. Secundum est, ut concedatur omnibus Episcopis, cum ad Ecclesias suas redierint, ut possint usque ad certum diem dispensare in impedimentis matrimonii, et absolvere in foro pœnitentiæ in omnibus casibus,[2] ut ita etiam ipsi consolationem et lætitiam animabus illis commissis possint afferre.

Reliqui Patres sententias suas omnes super rebus propositis tribus diebus sequentibus absolverunt, magnâ admodum in dicendo brevitate præter morem, ita ut aliquibus nonnulla potius præcipitari, quam examinari viderentur. Id vero fuit in causa, quoniam et Legati verbis suis, et Lotharingius, et literæ ex Urbe, et literæ a Cæsarea majestate apud Legatos pro fine Concilii peragendo instabant; novissimeque literæ Cæsaris postulabant, ut in die festo Divi Andreæ, si fieri posset, extrema Sessio haberetur. Mirum[3] sane id multis videbatur, Cæsarem, qui alias cunctando potius

[1] Rayn. Post eum, MS.

[2] Rayn. omits the remainder of the sentence in his extract.

[3] Merum, MS.

Concilii res pertractandas suadebat, nunc tanta festinatione ejus exitum urgere; idque ex composito fieri cum S. D. N. suspicabantur, a quo spem certam habuisset, si eum in absolvendo Concilio adjutorem habuisset, se illi pro suis Germanis in Calicis usu et quibusdam aliis rebus illi optatissimis permittendis obsecuturum esse.

Vota Patrum super 14 articulis Reformationis, quæ absoluta sunt die 18 Novembris 1563.

In his 14 Capitibus, cum ultimus, qui pertinet ad Principes Sæculares, olim editus fuisset satis ample, ac divisus[1] in 12 Articulos, postea Oratores Principum semper conquesti sunt, ex eo perturbatum iri suas Provincias; et non solum Orator Regis Philippi semper id recusavit, sed et Oratores Cæsarei, qui alias visi fuerant satis ei acquiescere, paucis mutatis; deinde literas se a Cæsare novissime accepisse dixerunt, quibus significabat Cæsar, ejus admonuisse consiliarios, si caput id a Synodo admitteretur, magnas turbas in toto Imperio excitandas, cum pleraque ab eorum moribus discrepent. Idem et Oratores Veneti affirmabant. Quare hi omnes apud S^mum^ egerunt, ut Caput id vel[2] omitteretur vel resecaretur. S^mus^, ut eos quoque forte promptiores ad finiendum Concilium haberet, facile eis assensit, ac per literas id Legatis mandavit, et seorsum multi Prælati ex his, qui vehementiores videbantur, admoniti ex Urbe fuerunt, ne Legatorum propositioni contradicerent. Quare fuit id Caput in generalem quandam formulam, et fere inanem verborum sonum, redactum, prout hodie se habet, ac ab omnibus fere probatum. Post hæc datur copia Patribus reformationis confectæ de Regularibus et Monialibus cum sex aliis cap. de reformatione generali, quorum primum incipit, Optandum est.[3]

[1] Divisum, MS.

[2] Non, MS.

[3] Paleotto gives none of the discussions on this subject. Servantio, who is more

Die 23 Novembris 1563.

Incipiunt vota Patrum de Reformatione Regularium, et sex decretis de reformatione generali prout in illis, quæ diebus 4 fuerunt absoluta.

Die 27 Novembris 1563.

Comes Lunensis, Orator Regis Philippi, qui hactenus non repugnaverat, ne Sessio die statuta haberetur, et finis Concilio imponeretur, nunc suasus, ut aiebant, a paucis quibusdam nationis suæ, palam obsistere incipit, ne Concilium celeriter absolvatur. Varias affert causas, primo quod materiæ quædam supersunt diligenter excutiendæ etiam a

particular, gives no names of speakers. But it is right that the reader should know, that Mendoza has recorded some strong sentiments of his own, as well as two speeches delivered by him on the occasion. He states that in the proposed decrees the monks were treated with less rigour, because they were employed in drawing up their own reformation. The nuns were dealt with less indulgently, on account of their general dissoluteness, of which the most formidable information reached the council, so much so, that the writer trembled at the thought of the judgments which, on account of such abominations (*abominaciones*), appeared to have visited the church. He adds his sore grief, that in consequence of a great part of the scandal of the times being traceable to the licentiousness and profligacy of some bad religious, the reformation ran so much on penalties. Pesame mucho, que aviendo nacido gran parte de el escandalo de estos tempos de la licencia y perdicion de algunos malos Religiosos, se haga la Reformacion tan a sobre peine, y de manera que para los Hercges será risa, y para los Catholicos muy poco edificacion. He speaks afterwards of the—muchas llagas de Frailes y Monjas, que tienen harta necessidad de ser curadas: pero los frailes se dàn tan buena maña, que podran poco o, haran que se remita el negocio de su reformacion a los Generales de las Ordenes, que es, quedarse las cosas como se estaban. Muchos tienen de su parte, y creo que sun grangeardos. In the speeches of Mendoza immediately following, and which are of some extent, there is one passage which deserves attention for its good sense, and some *consequences*, which the speaker perhaps did not contemplate. Of the canon respecting the age, eighteen years, at which profession of religion should be made, he expresses his approbation; and then adds—Longe etenim diversam rationem esse arbitror eorum qui matrimonio junguntur, et illorum qui religionem profitentur, quia matrimonium remedium est concupiscentiæ, religio perpetuum bellum gerit cum concupiscentia. Igitur necesse est, eum qui religionem ingressurus est diutius experiri vires suas, et diligenter exploret, an præstare possit id quod voto Deo polliceri studet. Suced. foll. 111-115.

Theologis minoribus, more aliorum dogmatum, veluti de Purgatorio, de Indulgentiis, de Veneratione Sanctorum;[1] quæ tam arcto spatio concludi nequeunt; 2°, quod adhuc responsum a Rege suo non accepit de finiendo Concilio, indignumque videri, eo inconsulto, tantum negotium terminare; 3°, quod nimis præcipitanter sententiæ dicentur, etiam ad multam noctem, quod valde absit a dignitate Stæ Synodi. Ideoque ad tollenda tot incommoda petit differri ultimam Sessionem, saltem ad 2. diem post festum Nativitatis Domini; tunc enim et a Rege literas adfuturas, et omnia qua decet gravitate tractata. Hæc cum Lotharingio, Legatis, atque aliis Oratoribus agit; sed omnes fere dissentiunt; mirantur potius eum ad hunc usque diem tantam deliberationem distulisse.

28 Novembris 1563, in Domo Illmi Moroni convocati fuere infrap̄ti P̄res.

Legati, Lotharingius, Madruccius, Ōres Cæsarei, Poloniæ, Sabaudiæ, Florentiæ; Hydruntinus, Granatensis, Verallus, Rossanensis, Stæ Severinæ, Materanensis, Bracarensis, Calaritanus, Nicosiensis, Tarentinus, Reginensis, Lancianensis, Panormitanus, Cavensis P., Catharensis,[2] Camerinus, Clodiensis, Justinopolitanus, Conimbriensis, Salmonensis, Segobiensis, Pactensis, Aleriensis, Mutinensis, Cauriensis, Albingaunensis, Lucerinus, Atrebatensis, Asturicensis, Senogalliensis, Auriensis, Legionensis, Almeriensis, Ostunensis, Vestanus, Civitatis Castelli, Iprensis, Namuriensis, Parmensis, Salamantinus, Lucensis, Imolensis, Usellensis, Argoliensis.

Cardinalis Moronus, nomine etiam aliorum Legatorum, breviter Concilii statum refert, quod actum sit, quid agendum supersit, qua ratione reliquum hoc confici possit.

[1] Sacramentorum, MS. [2] Catanensis, MS.

Nonnullos, ait, quærere moras interponere; propterea cupere ab eis intelligere, quod tandem deliberandum esse videatur.

Lotharingius, absolvendi Concilium maximam necessitatem omnia urgere, tum variis rationibus, tum præcipue ob res Galliæ. Sibi constitutum esse ante diem festum nativitatis Dñi apud Regem Galliæ esse in Comitatu Lotharingiæ, quo loco ipse Rex adfuturus est baptismo filii Comitis Lotharingiæ: jam se a Rege accersitum esse ob alias etiam gravissimas causas Provinciæ Galliæ: cum eo et alios Prælatos Gallos abscessuros. Quare, si operæ pretium putant, ut Gallica natio terminando huic Concilio intersit, rem nullatenus ultra diem Sessionis indictam protrahendam: rationem vero tractandi reliqua, quæ supersunt, eam aptissimam et utilissimam futuram, ut brevibus decretis ea concludentur, quæ omni disceptatione carent, et a nemine aut negari, aut in dubium vocari possunt; atque ita de Purgatorio, et de Imaginibus, statuatur, quoniam Galliæ maxime expedit de Imaginibus hic aliquid definiri, quibus ipsi satis infesti[1] sunt; ne alioquin, hoc prætermisso, illi rebus ejus ab hac Sta Synodo non satis provisum putent.

Granatensis Sessionem die præstituta habere probat; sed ea lege, ut post eam alia sequeretur intra quindecim dies, in qua commodius omnia absolverentur. Idem et Hispani reliqui, ac nonnulli Itali, responderunt. Ořes Cæsarei non repugnabant, quia in die Sessione indicta Concilium clauderetur: sed cupiebant, ut etiam de Indulgentiis, unde præcipua Lutheri defectio sequuta est, aliquid ageretur. Quod si temporis angustiæ id non paterentur, et Lotharingium[2] hinc discedere necesse esset, probabant potius die præstituta Concilium finiri, hoc quoque Capite de Indulgentiis omisso, quam in longius Sessionem trahi: reliqui

[1] Infecti, MS.

[2] The near mention of Luther doubtless occasioned the mistake of the word Lother here.

omnes Prælati id uno ore responderunt, Concilium die præscripta finiendum, et decreta duo, alterum de Purgatorio, alterum de Imaginibus, ac Veneratione Sanctorum, breviter concipienda, ubi abusus tantum recenseantur, et quæ indubitata sunt dogmata firmentur: reliqua prætermittantur.

Die 29 Novembris 1563.

Comes Lunensis convocat omnes Prælatos Hispanos domi suæ,[1] et unumquemque etiam jurejurando adigit, ne quicquam quod inter eos tractatum conventumque fuerit cuiquam aperire audeant. Hæc res mire omnibus displicuit, et quamvis, quid inter eos actum fuerit certum non esset, suspicio tamen erat non levis, eos consultasse, qua ratione præsens Concilii finis possit impediri; quod, scil., aiebant, neglectam videri posse Regis Philippi authoritatem, si, eo ignorante, tanta res eorum consensu terminaretur.

Postero die idem Comes Lunensis Prælatos fere omnes Italos, qui subjecti sunt ditioni et imperio Regis Philippi, præsertim in Regno Neapolitano accersit, qui fuerunt circiter 40, eisdemque nonnullas exponit rationes, quibus consentiendum non sit, ut finis Concilii proxima sessione habeatur, præcipue vero quia materiæ omnes, quæ dogmatum sunt, mature non sint digestæ, nec deceat eas temere præcipitare: deinde, quia Philippi Regis nec consensus, nec notitia ulla, in hac re intercedit. Fuit ei ab omnibus responsum, duobus tantum aut tribus exceptis, occasionem hanc absolvendi Concilium, discedentibus Gallis, nullatenus esse amittendam; multa supervenire posse, quæ exitum[2] hunc interturbent, veluti obitum Cæsareæ majes-

[1] Rayn. here omits the four lines to *suspicio*.

[2] Rayn., seu, MS., which, placed elsewhere, may be right, if the author thought of introducing the supposition of the death of the pontiff, and had so done. In fact, Raynaldus *has* introduced it, and news from Rome immediately after announced the dangerous illness of Pius.

tis, et alia his similia quæ temporum vicissitudo affert. Replicat Comes Lunensis, inanes esse hos terrores, et frivolas suspiciones, a quibus, si timendum sit, etiam alia in horas dubitari posse nimis incerta. In præsenti satis sibi certum esse, hæc Philippo Regi suo minime expedire, proptereaque quantum in se fuerit repugnatur.

Hic Prælatorum conventus apud Comitem hunc ad horam circiter 2am noctis perduravit. Inde vero hora 4a Nuncius ex Urbe magna celeritate ad eum missus ab Oratore Regio in Urbe commorante, qui ei significat Smum D. Nrum gravi et periculoso morbo laborare. Eadem nocte hora nona Legati similes literas ex Urbe accipiunt, in magnoque discrimine salutis Smum Nrum positum esse [significabatur][1] ex repentina Catarrhi fluxione, febri adjuncta, quæ vitales spiritus valde jam debilitavit.

Die prima Decembris 1563.

Hoc tristi Nuncio accepto graviter omnes sunt prostrati,[2] quodque Cardinalis Moronus sæpe præsagiens dixerat posse inopinato interitum Smi N. succedere, quodque Comes Lunensis aspernari usquequaque solebat, nunc tandem divino judicio accidisse omnes valde mirabantur. Legati statim convocant omnes;[3] rei statum narrant, ac præsens remedium adhiberi postulant. Oratores consilium ad deliberandum usque in vesperam petunt. Summa hæc erat deliberationis, an Concilium statim, non alio expectato Nuncio de obitu Pontificis finiretur. Videbant omnes, si tempus interponatur, posse Christianam Rempublicam eo perduci, ut omnia calamitatibus, bellis, et certo fere schismate perturbentur. Nam si, pendente Concilio, mors Pontificis sequatur, periculum erat, ne ejus electio a P̃ribus in Con-

[1] From Raynald., who omits the following particulars.

[2] Protestati, Rayn.

[3] Rayn. adds Oratores.

cilio, tanquam ad se spectans, vindicaretur ; aut Galli novos motus hac occasione cierint, atque his qui jus Pontificis eligendi arriperent spiritus darent. Verum Dei clementiâ factum est, ut Or̃es omnes in eam sententiam unanimes convenerint, ut primo quoque tempore Concilium finiatur. Cardinalis Lotharingius ardens in hac re in primis erat. Oratores Cæsarei, quos antea dubium erat, ne prius Cæsarem consulere velint, alios potius nunc urgere incipiunt ad opus hoc absolvendum. Orator Portugallensis omnes nervos intendit, et cum eo reliqui omnes, ut quamprimum Concilium claudatur. Solus Comes Lunensis, non quidem obstinate, ut antea, nec aperte, contradicit; sed tamen non facile aliis adhæret, assensumque suum aliis non vult impartiri.

Legati etiam cum aliis Prælatis, re considerata[1] ab omnibus, intelligunt, nihil rectius aut utilius fieri posse, quam ut huic Concilio sequenti die finis imponatur.

Die 2a Decembris 1563.

Legati convocant Oratores Ecclicos, et Prælatos quamplures amplius quam 50 ex diversis Nationibus, ut ab his certius intelligant, quod consilium in hoc periculoso rerum statu sit ab eis capiendum. Omnes respondent, paucis Hispanis exceptis et tribus Italis, statim Concilium esse finiendum, iis propositis materiis, quæ jam præparatæ erant, nec in his amplius immorandum. Itaque statuunt Legati eadem die Congregationem generalem habere, ubi Pr̃es sententiam dicant super decreto de Purgatorio, de Imaginibus, quod jam multis ostensum fuerat. Item super decretis de reformatione, quæ jam emendata fuerant, et quorum copia jam Patribus data erat. Similiter etiam de Regularibus, quæ emendata erant, licet nondum eorum copia tradita fuisset. De Indulgentiis autem, cum materia nimis difficilis et quæstionibus implicata

[1] To all appearance conjuncta in the MS.

videretur, interim supersedendum putant, quamvis adhuc Patres multi desiderarent, ut de ea obiter saltem[1] aliquid attingeretur, ne prorsus omissa silentio videretur.

Die 2 Decembris 1563, hora 21.

Habetur Congregatio Pr̃um pro legendis decretis de Purgatorio, de Imaginibus, de Regularibus, et de Reformatione, ante diem Sessionis, dum Card^lis Moronus Patribus dixit, quod ubi lecta erunt decreta proposita, tunc ipse subjunget Pr̃ibus nonnulla pertinentia ad Dei laudem, et Christianæ Reipublicæ utilitatem. Ideoque rogat omnes, ut Deum præ oculis habentes, postquam Concilium hoc Dei gratia est absolutum,[2] sciant tum sibi apud Deum rationem reddendam esse: eos vero qui omnia conturbant, rogat Deum cum Paulo, non ut exscindantur, sed ut convertantur.

Doctrina de Purgatorio, Decretum de Imaginibus, et Veneratione Sanctorum.

Lectis his decretis, inquit Cardinalis Moronus, quoniam brevitas temporis urget, causas autem ob quas in angustiis his versamur latius postea dicemus, significamus vobis hæc quæ lecta sunt, fuisse composita a quibusdam Pr̃ibus ad id constitutis, magnâ doctrina et pietate, simulque ab oratoribus affirmari: hæc adeo plene et diligenter scripta esse, perinde ac integro anno fuissent elaborata. Pergratum nobis fuisset hæc maturius vobiscum agere, prout in aliis solemus, sed quando necessitas [nullam] habet legem, cogimur hæc ita nunc vobis proponere; rogamusque vos, ut quo majori brevitate fieri potest a vobis respondeatur.

Omnes dixerunt, Placet, paucis Hispanis exceptis, qui

[1] The original is a strange word, and therefore I follow Raynaldus without scruple; for he is extracting here.

[2] Libere, MS. I can make nothing of this word.

responderunt, res indigere majori excussione; et quibusdam aliis dicentibus, quod decretum de Purgatorio videbatur nimis generale, et indignum Sta Synodo. Nonnulla etiam verba fuerunt emendata, et, inter cætera, ut diceretur, Salvator, non Servator.

Lecta deinde fuerunt decreta alias proposita de reformatione, quibus additum fuit decretum de exemptione Canonicorum,[1] quod antea in magna dissentione fuerat; postea autem[2] in hanc formam reductum. Inde lecta sunt decreta de Regularibus, et ultimum caput de Commendis.

In his decretis pauca fuerunt annotata, sed inter cætera Cardinalis Lotharingius in decreto de Jurepatronatus, ubi agitur de revocandis privilegiis, addi optabat, cum possessione inde sequuta. Item in decreto de exemptione Canonicorum, et in decreto de concubinis, addi petiit, ut Episcopus possit solus procedere contra quoscunque, etiam exemptos ex fundatione. Item in decretis de Regularibus petiit mentionem fieri nominatim de Monasterio Cluniacensi ob magnas ejus prærogativas. Item in decreto de Commendis, dixit quod placeret ei, ut hodie omnia possent tolli, et reddi Regularibus: sed quia hodie in Gallia sunt mille et quadraginta monasteria commendata magnis viris et Dñis, quibus difficile esset ea eripere, et reperiuntur vix 30 aut 40 data in titulum, ideo placet, ut in posterum statuatur, dari intra sex menses omnibus Coadjutores Regulares cum futura successione, quia ita Abbatiæ revertentur ad statum suum pristinum.

Alii Pr̃es pauca responderunt, prout in eorum notis.

Dictis omnium sententiis, dixit Cardinalis Moronus, quod juxta annotationes Patrum decreta redigerit; et quoniam, inquit, in rebus necessariis capiendum est consilium, quod tempus patitur, idcirco die crastina erit, si vobis videtur,

[1] Canonum, MS.

[2] I put this for a strange word like equisait^{m}.

Sessio, quæ, si erit ultima, producetur forte etiam in diem sequentem, quoniam multa erunt legenda decreta sub Paulo III., et Julio III. Nos quidem putamus, ita necessarium esse, ut finis huic Concilio nunc imponatur, ut nihil magis; nam si quid secus accideret, potestis pro prudentia vestra rerum exitum cogitare, et quod vestri omnes labores hactenus suscepti irriti redderentur; tum etiam quia cogitur Gallica natio abire, et in comitiis eorum publicis statutum est, ut nisi Concilium finiatur, habeant ipsi Concilium nationale. Videtis præterea, quanta mala impendeant ex obitu S[mi] D. N., pro cujus salute cupimus, ut preces ad Deum assiduas habeatis, et Deus infundat Spiritum suum omnibus in re tam ardua. Itaque die crastina si habebitur Sessio, deliberabimus etiam in eâ de fine Concilii, si videbitur.

Omnes dixerunt quod placet, exceptis 14.

Finitâ Congregatione, accommodantur pauca quædam in decretis jam lectis; et inter cætera decretum de exemptione Canonicorum fuit ita firmatum ex communi consensu, coram Cardinali Simonetta, D. Verallo, Rossanensi, Ilerdensi, Civitatensi, Neocastrensi, Civitatis Castelli, Auditore; quamvis res non caruerit magna difficultate, ita ut interdum de concordia fuit desperatum: usque ad horam septimam noctis hæc tractatio fuit protracta. Accidit vero circiter horam quintam in media disceptatione hujus decreti, ut supervenerint literæ ex Urbe, afferentes lætum nuncium bonæ valetudinis S[mi] N[ri], qua re omnes mirifice recreati majores etiam sumpserunt animos ad cætera prosequenda.

Die 3[a] Decembris 1563, hora 15.

Habita fuit Sessio, decretaque suprascripta publicata magno omnium consensu; paucis exceptis, qui non probarunt cap. de Commendis, prout ex eorum Votis datis in Sessione.

Vota data in Sessione 9. fol.

Quibus peractis, cum Legati in animis haberent concilium omnino terminare, nec eo die possent, cum alia agenda superessent, propterea ex suggestu publicatum fuit, quod, cum ob horæ tarditatem omnia absolvi non possent, die sequenti Sessio finiretur, post quod cantatus[1] est hymnus Te Deum, &c.

Post[2] hæc solemnia peracta, Legati domum reversi curant, ut decreta quædam, quæ supererant, componantur, ut die crastina in Sessione promulgarentur, atque ita omnia absolvantur. In his erat decretum de Indulgentiis, quod non placebat Cardinali Morono, ut quicquam ageretur, partim dubitans ne hinc daretur occasio disputandi, et rem protrahendi; partim etiam existimans satius esse rem tantam tanquam multis Capitibus controversam prorsus omittere, quam illam obiter tantum, et levi, quod aiunt, brachio attingere. Tamen[3] et Cardinalis Lotharingius acriter urgebat, et quam plurimi Prælati, ut de eis aliqua mentio fieret, ne Hæreticorum error sive magis confirmaretur, si nihil de his actum esse viderent, tum etiam quia hæc sola res prætermissa facile novo Concilio convocando occasionem brevi dare potuisset.

Itaque nocte ipsa conflatum fuit decretum id de Indulgentiis, summoque mane antequam in Ecclesiam prodiretur, convocati fuerunt, (ut Oratores et quamplurimi Prælati,) coramque illis lecta omnia illa decreta, quæ in Sessione ipsa promulganda erant, cum hoc de Indulgentiis; in quo tamen Cardinalis Moronus aperte coram omnibus professus fuit, sibi non placere, ut de eo aliquid ageretur.

[1] The MS. has cantatum and hymnum.

[2] This and the next paragraph are extracted by Raynaldus, No. 211, p. 475, ed. ult.

[3] Veruntamen, Rayn.

Verum Lotharingius, Madruccius, Oratores omnes, et alii Prælati, contra responderunt, approbaveruntque formam decreti jam concepti. Fuerunt tamen in eo tunc detracta quædam verba, quæ prohibebant expresse, ne pro exequendis Indulgentiis certæ taxarentur summæ; ne cum darentur illæ, quas suspensiones vocant: fueruntque hæc verba sublata in gratiam Comitis de Luna agentis quod videbantur hæc de industria ita expressa ad notandum cruciatam Hispanam.

Die 4 Decembris 1563, absoluta fuit Sessio, simulque finis Concilii, et hoc die promulgata fuerunt infrascripta decreta.

De Indulgentiis.

De Delectu Ciborum.

De Indice Librorum, et Catechismo.[1]

Postea lecta fuerunt omnia decreta, ad fidem pertinentia, publicata sub Paulo III., et Julio III.; quibus absolutis rogatæ sunt sententiæ Patrum, an placeret ut finis Concilio poneretur, et confirmatio a S^{mo} N^{ro} peteretur; qui cum respondissent placere, Cardinalis Moronus, præmissa benedictione, alta voce dixit ad Patres, Ite in pace. Postquam statim exurgens Cardinalis Lotharingius magna voce acclamavit infrascripta verba, quibus Prælati omnes, et reliqui, alta voce, prout infra, responderunt.

Acclamationes cum responsionibus Patrum. fol.

Hic[2] satis explicare non possum, quanta animi lætitia omnes exultarent, vereque Deum tot bonorum authorem agnoscerent, atque ei gratias agerent. Vidi ego in media ipsa Sessione permultos gravissimos Prælatos præ gaudio

[1] It is remarkable that the provision for the revisal of the Missal and Breviary is overlooked.

[2] Rayn. has this concluding paragraph, No. 217, p. 178.

lachrymas fundentes, invicemque gratulantes, qui antea inter se alieniores videbantur. Ubi vero ad acclamationes ventum est, quæ multis ad eam usque horam et novæ et inopinatæ acciderunt, tum ingens omnium admiratio, plausus, lætitiaque exorta est: nemo erat, qui non vultu, verbis, totoque corpore summam hilaritatem significaret, Deum laudantes; cui honor, Virtus, et Gloria in sæcula sæculorum.

FINIS 9æ ET ULTIMÆ SESSIONIS.

LONDINI:
TYPIS GULIELMI CLOWES ET FILIORUM,
DUKE-STREET, STAMFORD-STREET.